Jan DRNEK

ŽÁBA
a
ŠKORPION

(fantazie o jiné II. světové válce)

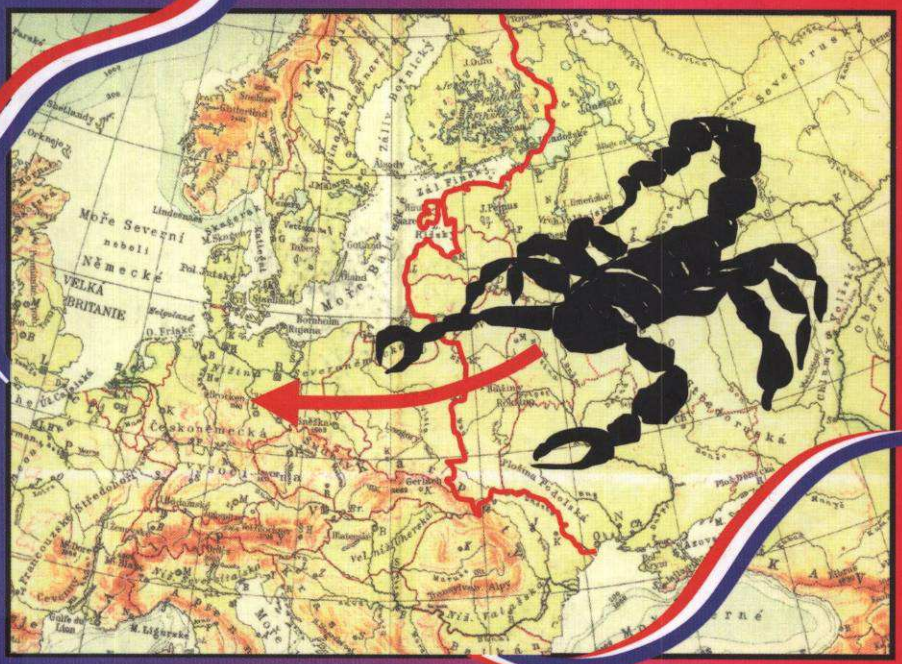

N V

NAŠE VOJSKO 2010
Copyright © 2010 Jan Drnek
Copyright Czech edition © 2010 Naše vojsko, s.r.o.
Jacket design © 2010 Jindřich Procházka – Naše vojsko
All rights reserved
ISBN: 978-80-206-1109-3

– Lorde Halifaxi, naklonil se Majskij přes roh stolu a levou rukou přidržel sklenku s portským, aby ji nepřevrhl. – Vzpomínám si, jako by to bylo včera, na jedno naše setkání na půdě velvyslanectví. Tuším, že to bylo přesně 1. října 1938 a v Československu právě vypukla válka. Vy jste byl tehdy ministrem zahraničí a přišel jste mne s lordem Chamberlainem pokárat za moji podporu napadeným. Já byl velvyslancem SSSR a vyprávěl jsem vám jednu starou ruskou bajku o žábách, které se topily v mléce.

Zamračený Halifax kývl na znamení, že si vzpomíná.

– Dnes vám budu vyprávět jinou bajku. Pokud vím, je českého původu a je o žábě, která seděla za horkého letního dne na břehu široké řeky. Kdesi v suchém podrostu vypukl požár a brzy dospěl až k řece. Byl cítit dým a slyšet praskot. Ze suché trávy náhle vyběhl škorpion. Žába se polekala a skočila do vody, ale škorpion řekl:

– Neboj se, ty hloupá. Myslíš, že bych tě uštknul a pak tady uhořel? Copak jsem blázen? Ty umíš plavat. Převez mne přes řeku a já přísahám, že se už nikdy v životě nedotknu žádné žáby.

– Nevěřím ti, opáčila žába. – Já tě vezmu na záda, ty mne uštkneš a oba se utopíme.

– Ale nebuď naivní, prosil škorpion. – Myslíš, že se chci utopit? Převez mě, a jestli máš strach, hned na druhé straně se prostě potopíš a já už z mělčiny vylezu sám. Přece mne nenecháš uhořet?

– Dobře, souhlasila žába. – To zní logicky. Připlula ke břehu, vzala šporpiona na záda a plavala s ním přes řeku. V polovině řeky, v nejprudším proudu a nad největší hlubinou však náhle ucítila prudké ochromující píchnutí.

– Ty pitomče! vykřikla. – Jaký to má smysl? Já teď umřu a ty se utopíš? Proč jsi to udělal?

– Sorry, to už je nátura, řekl škorpion a oba se utopili.

Lord Halifax zamžikal na exvyslance téměř vyděšeně.

– Chápete, o čem ten příběh je? zeptal se naléhavě Majskij. – Je to o vztahu Čechů a vlastně i vás západních Evropanů ke komunismu. Vždycky to nakonec dopadne takhle.

Prosinec 1938 – Prolog

Rozhovor redaktora Ladislava Hrubeše s vojenským poradcem prezidenta republiky, generálem Emanuelem Moravcem v měsíčníku Vojenský svět č. 12/1938.

Pane generále. Máme za sebou úžasný rok nabitý k prasknutí událostmi děsivými, ale také radostnými. Ještě před třemi měsíci to vypadalo, že v této době, kdy sepisujeme náš rozhovor, již bude na Hradčanech vlát vlajka s hákovým křížem a z našich rozhlasových stanic uslyšíme hřímat Goebbelse či Henleina. Proti nám stála veškerá branná moc osmdesátimilionové Říše sjednocené jedinou myšlenkou a jediným vůdcem. Byla to moc, která vyděsila dokonce i západní mocnosti, vítěze světové války, natolik, že raději zradili své spojenecké závazky vůči nám, než by riskovali střetnutí s touto mocí. Malé Československo před touto mocí necouvlo, ale většina z nás byla přesvědčena, že bojujeme svůj poslední boj, že je lépe padnout, než žít v otroctví. Během tří týdnů však naše malá armáda, sama a bez spojenců, tuto hrozivou moc porazila a vše, co vypadalo tak děsivé, se přes noc rozplynulo jako dým. Naši lidé to stále nechápou. Jak se mohl podařit tento zázrak? Dostáváme stovky dopisů čtenářů, kteří se dožadují vysvětlení vojenských odborníků a znalců. Co se to vlastně stalo v říjnu tohoto roku?

Pane redaktore. Především jsme Wehrmacht neporazili, ale jen odrazili. Porazit a obklíčit jsme dokázali s vypětím všech našich sil jen některé části německé armády, například von Leebovu 14. armádu pod Brnem. Tato armáda však byla velmi slabá a útočila proti koncentraci veškerých našich záloh, byla zcela odříznuta od zásobování bombardováním Lince a jediného železničního spoje. To vše bylo dáno mnoha faktory. Dnes víme, že hrozivá moc Wehrmachtu byla jen politickým a psychologickým blufem, na který naši spojenci takříkajíc skočili jako na špek. I my jsme tomuto klamu podlehli, naše politická reprezentace i velká část národa. Pouze naše ochota bránit se i přes to a naše odvaha tento bluf ukázaly v plné nahotě. Kdyby byl Hitler počkal s válkou na jaro příštího roku, asi bychom se již Wehrmachtu neubránili. Základní příčiny německého neúspěchu se dají shrnout do několika bodů:

1. Základní vojenská služba byla v Německu obnovena teprve roku 1935 a Wehrmacht neměl ještě dostatek vycvičených vojáků. Ročníky, které povolával, byly oslabené ztrátami otců ve světové válce a veteráni, které bylo ještě možno povolat, nedokázali zacházet s moderní technikou, byli využitelní jen jako řadová pěchota nevalné kvality. V září se celý mobilizovaný Wehrmacht sestával z celkem 75 divizí, z toho bylo 37 pěších, 5 motorizovaných, 4 lehké, 4 horské, 4 obrněné a jedna jízdní brigáda, 21 divizí tvořil jen Landwehr. V Prusku a Pomořansku muselo OKW udržovat minimální zajištění 9 divizí a z toho jedné tankové. I když spojenci podepsali Mnichovskou dohodu, muselo OKW podržet na Rýnu nejméně 15 dalších divizí, z toho 11 tvořil Landwehr. Proti nám tedy stálo jen 44 divizí, z toho 3 tankové, 5 motorizovaných, 4 lehké, 4 horské a pár výsadkových praporů. V záloze se teoreticky shromažďovalo ještě 8 pěších divizí, z toho 3 divize Landwehru. Naše armáda naproti tomu po mobilizaci postavila 22 polních divizí, 4 rychlé divize a 12 hraničních oblastí také v síle divize, někdy i v síle mnohem větší. Když nepočítáme 4 vojskové skupiny, máme zde 38 vyšších jednotek v síle nejméně divize. Celkem jsme ale měli vyzbrojeno téměř tolik mužstva co Wehrmacht. Síly byly ve skutečnosti vyrovnány a na naší straně byla výhoda terénu i opevnění a obranných linií.

2. Wehrmacht nebyl připraven na válku materiálně. Nejen že panoval obecný nedostatek pohonných hmot, ale Němcům chybělo celých 90 % maziv a olejů. Zásoba munice dostačovala na pouhé dva týdny válčení a leteckých pum bylo vyrobeno ještě méně. Naše armáda měla zásoby všeho potřebného nejméně na tři měsíce války.

3. OKW se drželo schváleného útočného plánu Fall Grün, ale tento plán počítal s náhlým přepadem naší ještě nemobilizované armády, tedy pouze s jednotkami krytu v síle nejvýše 12 divizí. My jsme však mobilizovali již týden před vypuknutím bojů a nejen, že jsme mobilizaci dokončili, naše jednotky se stačily zakopat a připravit včetně provedení destrukčních opatření.

4. Hitler předpokládal, že našemu politickému vedení nezbude po Mnichovu nic jiného, než kapitulovat a přijmout diktát, když nás zradili spojenci. Wehrmacht sice přisunul k našim hranicím 5 armád, ale tyto armády nebyly kompletní a 30. září ještě zdaleka všechny divize nestály v určených pozicích. Jejich lehké divize existovaly prakticky jen v síle brigád, jednotky disponovaly mizivou motorizací, chyběly jim celé pluky a prapory, zejména pluky těžšího dělostřelectva a středních tanků a především, divize nebyly rozvinuté do bojových sestav. Z horských divizí jen jedna dosahovala kompletních počtů a všem čtyřem oslabili dělostřelectvo. Počítalo se jen s

mírovým obsazením Sudet. Politický tlak ale způsobil, že Hitler nemohl pozdržet začátek útoku určený na 1. říjen. Proto bylo velení nuceno nasazovat své jednotky po částech, jak se stačily rozvinout a dorazit na místa určení. To nám umožnilo odrážet nápor také po částech, přesouvat síly po kratších komunikacích a oslabovat jednu jejich armádu po druhé. Hned první neúspěchy a značné ztráty pak oslabily morálku německých vojáků i ochotu jejich spojenců, například Maďarska, zasáhnout do války.

5. Wehrmacht byl úplně novou armádou, která neprošla jako celek žádnou skutečnou válkou a secvičovala se pouze na manévrech. Ve Španělsku bojovaly jen nepatrné části a hlavně se tam cvičila část důstojnického sboru. Anschluss Rakouska byl čistě mírovou operací a již její provedení signalizovalo vážné nedostatky v koordinaci a zásobování. V Rakousku musely německé mechanizované jednotky, které postupovaly jako na přehlídce po pohodlných silnicích, vyřadit celou třetinu strojů k opravám. Na našem bojišti se pak ukázal zmatek, značné nedostatky v taktické doktríně, všude tam, kde terén a odpor neumožnily postupovat podle učebnic a příruček. Němci nedokázali improvizovat a jejich nižší jednotky nikdy nedostaly k sebemenší improvizaci povolení. Kde se nedalo postupovat podle plánu, zavládla bezradnost. OKW při tom vůbec nerozpracovalo detailní plány jednotkám od velikosti praporu níže. Neexistovala ani celá řada podpůrných a správních jednotek, neexistovala některá velitelství.

6. Československá vojenská rozvědka odvedla skutečně heroickou práci a dokázala včas zjistit nástupní sestavu Wehrmachtu tak, aby mohlo naše vrchní velení rozmístit účelně jednotky a především správně určit prostor soustředění záloh.

Ale pane generále, co ony strašné pancéřové divize a co Luftwaffe? To všechno byl také jen politický bluf?

Zčásti ano, pane redaktore. Vezměme si například tanky. Ano, Wehrmacht mohl proti nám nasadit tři pancéřové divize. Jak dnes víme, sestávaly z tankové a pěší brigády. Tabulkový počet každé z nich byl 330 tanků, ale ve skutečnosti měla každá z nich jen 1 rotu středních tanků PzKpfw III., tedy 22 strojů. Tyto těžší stroje 2. tankové divizi pod Brnem teprve přiváželi a naše jednotky se jich zmocnily na nádraží ve Štokeravě. Celkem tedy pouze 44 tanků, které se nedaly prostřelit naším těžkým kulometem, ale zlikvidovalo je jakékoliv naše dělo. Zbytek tvořily oplechované podvozky s pouze kulometnou výzbrojí nebo s dělem ráže 20 mm. Co do počtu tanků přečíslili nás Němci v

poměru 3:2, ale jen 44 jejich strojů mohlo prostřelit pancíř našeho tanku, kdežto každý náš tank mohl každým výstřelem kanónu 37 mm zlikvidovat jeden jejich stroj. My však víme, že přímým střetům mezi tanky docházelo jen výjimečně. Také jejich protitankové kanóny byly proti našim pancířům neúčinné a sami jejich vojáci si z této skutečnosti dělali legraci. Naše dělostřelectvo bylo v jasné kvalitativní i kvantitativní převaze, nehledě na množství použitelné munice.

Luftwaffe, a v tom máte pravdu, převyšovala naše letectvo kvantitou a zčásti také kvalitou. Jejich stíhačka Bf-109 byla skutečným triumfem a měli ji v dostatečném počtu. Ovšem moderních typů bombardérů Heinkel-111 měli k dispozici jen necelé dvě stovky a střemhlavých Stuk, Ju-87, jen asi 70 kusů. Skoro o všechny Stuky a Heinkely v této válce Němci přišli. Ani jeden tento typ se nedokázal ubránit útokům našich zastaralých dvouplošných Avií B-534. Ty měly vynikající stoupavost a do výšky dokázaly unikat i Messerschmittům. Naši piloti měli většinou výcvik v akrobacii, což je při vzdušných soubojích neocenitelnou výhodou. Luftwaffe se nepodařilo zničit naše letadla na letištích, protože byla rozptýlena na polních letištích a válku jsme očekávali. Plošné bombardování se uskutečnilo jen ve velmi omezené míře, protože nám hrálo do karet počasí po celou dobu války. Mraky, mlhy a déšť nutily bombardovací svazy létat nízko a protiletecká obrana je mohla snáze sestřelovat. Počasí našemu letectvu umožnilo vést partyzánskou vzdušnou válku. Ostatně poměr ztrát je zarážející. Představte si, že do 15. října, než jsme nasadili čerstvé perutě sestavené z letadel dodaných Sovětským svazem, byl poměr ztrát jen 3:2 ve prospěch Němců.

Ovšem, pane generále, kdyby válka trvala několik měsíců i déle?

Já, pane redaktore, nemám rád tahle kdyby…, ale samozřejmě. Kdyby válka trvala déle, čas by pracoval ve prospěch Němců. Za nějaké tři měsíce by mohli nasadit desítky divizí nově vycvičených vojáků a doplnit stavy tankových divizí o celé prapory nově vyrobených těžších tanků. Za tu dobu by také dokázali vyrobit nějakou tu munici. Vyjasnilo by se počasí a Luftwaffe by získala celý vzdušný prostor. Nakonec by dosáhli nějakých úspěchů, a to by motivovalo Maďary a Poláky k plnému nasazení proti Moravě a Slovensku. Zvítězili by, nakonec, ale za cenu strašlivých ztrát. Hitler by svůj válečný nástroj poškodil a otupil tak hrozným způsobem, že by již nikdy nezískal v Evropě převahu. Spojenci by stihli dozbrojit a uvést do výroby nové typy zbraní. Do takového kdyby… musíte ovšem zahrnout faktor širší eskalace

konfliktu. Němce jsme strategicky a politicky neporazili ani tak my, jako spíše ruský vpád do Polska. Kdyby k němu nedošlo, nezbavili by se němečtí generálové Hitlera a válka by asi pokračovala dále. Jenže k němu došlo a náš pan prezident Beneš to správně předvídal. Jeho předpověď byla pro naši generalitu vážným argumentem pro rozhodnutí bránit se. A splnila se, jako i jiné jeho předpovědi.

To, co říkáte, zní logicky, pane generále. Ale hovoříme v obecném pohledu. Stále mi, jako laikovi, nejde do hlavy, proč se například nepodařil konkrétně onen zamýšlený tankový průlom 10. Reichenauovy armády přes Plzeň na Prahu? Podívejme se na mapu. Vždyť tam stálo 11 německých divizí, z toho 2 motorizované a 1 tanková. Celý tento úsek bránily v předpolí Plzeňské čáry jen rozptýlené prapory Hraniční oblasti č. 32 plus nějaký ten prapor Stráže obrany státu, na samotné linii jen pluky ZLO a v týlu dvě polní pěší divize, jedna u Plzně a druhá u Písku. To je přece strašlivá přesila, a jak jsme viděli, linii lehkého opevnění lze nakonec za jistých ztrát prolomit. Proč se dostali jen k Plzni a to ještě až po třech týdnech a s takovými ztrátami?

Máte pravdu, pane redaktore. Bude lépe vysvětlit to na konkrétním případu. Zkuste si být na chvíli velitelem 10. armády, tedy generálem Reichenauem. Je 30. září. Nemáte k dispozici 11 divizí, ale 7 a jednu brigádu mylně nazývanou 1. lehká divize. Tím musíte pokrýt 350 km fronty. Tři pěší divize vůbec ještě neexistují a do Ulmu se teprve shromažďují jejich velitelství. Stále ještě dojíždějí celé prapory mužstva. Pěším divizím vesměs chybí druhé těžké dělostřelecké pluky a jsou odkázané na koňské postroje. Máte munici na dva týdny bojů. Vaše tanky se ale zastaví dříve, protože bez výměny a doplňování olejů a mazadel se motory brzy zadřou. Luftwaffe vám moc nepomůže, protože mraky jsou nízko a stále prší. Až do pozdního dopoledne je všude při zemi hustá mlha. Kromě silnic je terén podmáčený a může se tam odvážit jen pěchota. Této pěchotě chybí těžké minomety nahrazující dělostřelectvo a také vaše těžké kulomety jsou beznadějně zastaralými artefakty minulé války. Vaše protitanková děla jsou neúčinná. Máte čtyři divize, v nichž se vyskytují tanky potřebné k průlomu. První lehká má 46 PzKpfw I. a 22 PzKpfw II. K tomu 18 obrněných automobilů. První pancéřová divize má 286 tanků oněch lehkých typů a jen 22 PzKpfw III. Obě vaše motorizované divize vlastní jen pár obrněných transportérů a vy jim musíte přidělit alespoň po jedné rotě ze stavu pancéřové divize. Celkem 354 lehkých tanků, vlastně většinou tančíků, a 22 strojů, kterým se dá již říkat tank.

Stojíte proti souvislé horské frontě. Vaše tanky, i ty nejlehčí, se mohou pohybovat jen po silnicích. Takové vedou na Plzeň čtyři. Od Klatov, od Domažlic, přes Tachov a Nýřany a od Chebu přes Stříbro. Vy však nesmíte své síly tříštit, a tak připadají v úvahu pouze dvě severní cesty, na které koncentrujete obrněnce. Celý zbytek bojiště od Volar po Kraslice se stane pouze arénou pěchoty bojující v horách proti slabší, ale opevněné pěchotě obránce a silnějšímu dělostřelectvu. Trnitou cestou od linie k linii za velkých ztrát. Vaše tanky mohou 1. října vyrazit, ale jen kamsi do mlhy. Z té mlhy se proti vám ovšem valí zástupy sudetských soukmenovců, kteří prchají z budoucího bojiště a také proto, že jim československá vláda odřízla zásobování, energie a spojení. Je to součást plánované obrany, jejíž význam je dvojí. Za prvé, uprchlíci ucpali silnice, které tak potřebujete, za druhé na území Sudet budete postrádat podporu obyvatelstva, které je vysídlí. Když se konečně 2. října dostanete do akce, uvízne celá vaše lehká divize v Chebu a v pouličních bojích tam ztratí většinu svých lehkých tanků zničených ze zálohy pouhými pěchotními, rychle se přesouvajícími družstvy vybavenými jen granáty a kulomety. Poučíte se a minete Cheb. Vaše tanky čeká 100 kilometrů dlouhá cesta jen do Plzně po úzké silnici sevřené po celou dobu horskými hřebeny po obou stranách. Každých 10 či 15 kilometrů narazíte na palebnou uzávěru. Obráncům stačí dvě dobře umístěná děla a pár kulometů, aby vás zastavili na celý den či dva. Vaše kolona bojuje jen na čele, zbytek neúčinně zahálí. Vedle silnice se táhne skalnaté a lesnaté údolí řeky Mže, kterým se nepřítel rychle přemisťuje, a to i do vašich boků a zad. Obránce nepotřebuje celé divize. Stačí mu pouhá družstva, nanejvýš roty, aby vás stále zastavoval, ničil vaše tanky, neutralizoval vaši celkovou sílu, nutil vás plýtvat benzinem a municí. Po silničce přes Tachov je to ještě horší a terén členitější, méně přehledný. Letecký průzkum je bezmocný a poloslepý. Děla obránců jsou předem zastřílená. Kdykoliv narazíte na zátaras, nebo miny, kdykoliv vám vyřadí čelní tank, musíte silnici uvolnit a obránce kosí svými kulomety vaše nekryté ženisty. V prázdných vsích okolo jsou otrávené studny a občas nastražené miny. Teprve když se vaší pěchotě podaří obchvátit v kopcích a lesích křídla uzávěry, ustoupí obránce na další předem připravenou pozici. V polovině cesty pak narazíte na Plzeňskou čáru, opevněnou linii s větší koncentrací speciálně vycvičených obranných jednotek. Za čárou stojí pozice pravidelných polních baterií. Tady vaše pěchota nemůže obchvátit křídla. Vy přitom držíte jen úzký koridor silnice. Na severu v Císařském lese a na jih od Tachova stále operují pěší jednotky nepřítele a působí jako záškodníci. S technikou tam za nimi nemůžete. Ustupují a přepadají. Soustředí se na lehké

EVROPA na jaře 1942

tanky v dlouhých kolonách, na vaše cisterny s benzinem a na důstojnický sbor. Týden vám trvalo, než kolony prorazily k Plzeňské čáře. Další týden vám trvá, než odhalíte její slabinu a v jediném místě prorazíte. Abyste ji ovládl celou, k tomu nemáte dost pěchoty. Zase držíte jen koridor a to jste se ještě vůbec neutkal s polní armádou, s 2. pěší divizí. Utkáte se s ní za další dva dny, kdy dorazíte do Plzně. Plzeň je rozbombardovaná a hoří. Ulice jsou zavalené sutí, rozkopané a přehrazené barikádami. Vše je zaminované, všude jsou skrytá kulometná a dělostřelecká hnízda. V uličkách opět operují skupiny pěšáků schopné vyřazovat tanky. Vy nemáte jinou možnost, než projet přes Plzeň. Nemůžete ji obejít, protože takové komunikace neexistují. Plzeň leží na dně údolní pánve a opravdové dělostřelecké baterie obránce umístil na výšinách okolo města. Začnou to do vás šít, jakmile vjedete do ulic. To už máme 16. říjen a posílené československé letectvo zahájilo protiofenzívu. Dočkáte se i náletů, bombardování a kulometných útoků stíhaček. V Plzni vás zastihne zpráva o tom, že Češi obsadili Vídeň a obklíčili generála von Lista. Přecházejí

do protiofenzívy a vy nevíte, co všechno je vpředu na vás připraveno, jaké jednotky sem přisunuli. Z vašich tanků zbyla sotva polovina. Pak vám seberou celý pluk a otočí ho zpátky do Německa, aby zajistil protinacistický puč. I kdyby vám ho nevzali, při pokusu opustit Plzeň byste musel teprve svést bitvu s 2. pěší divizí. Čekalo by vás dalších 100 kilometrů jen po málo odlišném terénu po jediné silnici. U Berouna byste narazil na další linii. Trvalo by vám skoro dva měsíce, než byste se s posledními 20 tanky doplahočil na předměstí Prahy. A v západních Čechách by stále ještě odolávaly celé úseky Plzeňské čáry. Přes Brdy byste nedokázal koordinovat postup s 12. armádou u Vltavy. Čekala by vás vltavská linie a pak Vysočina. Z vaší přesily by zbyly jen trosky a pořád byste se ještě neutkal s hlavními silami obránce.

Tohle zní skutečně přesvědčivě, pane generále. Nyní chápu, proč na naše velení neudělal Blitzkrieg žádný dojem. Z toho, co říkáte, vyplývá, že jsme před válkou Wehrmacht spíše přeceňovali co do připravenosti a schopnosti, ale přesto bylo vojenskému velení jasné, že to s námi vůbec nebudou mít Němci snadné a že se můžeme ubránit. Prezident Beneš jasnozřivě předpověděl zásah Sovětů v Polsku a vývoj evropské situace. Tak mi řekněte, proč pan prezident vůbec kdy uvažoval o předání sudetského území Hitlerovi?

Na to vám musí odpovědět on sám, pane redaktore. Děkuji za rozhovor.

16. března 1939 – Lánský zámek

Prezident – zachránce Edvard Beneš přijel na zámek 15. března teprve za večerní tmy, jakoby nazapřenou, bez ohlášení. Vyhnul se tak uvítání houfem lánských obyvatel, které se od Masarykových dob stalo jakýmsi rituálem při každém příjezdu prezidenta. Beneš si sem z Prahy vlastně jen odskočil na dva tři dny, než jej odvolají povinnosti k inauguracím nových vlád. Potřeboval si v hlavě srovnat, co pro něho a pro celou zemi znamenají výsledky právě skončených parlamentních voleb.

Krátce se přivítal se správcem zámku panem Nevřelou a odmítl přijmout lánského holiče Antonína Moravce, který se doslechl o prezidentově příjezdu a přišel nabídnout, jako vždy, své služby. Beneš je prozatím nepotřeboval a všech Moravců měl plné zuby. Tentokrát přijel bez manželky, která zůstala v Sezimově Ústí, a bez doprovodu tajemníků i poradců. Vzal s sebou jen doktora Prokopa Drtinu a pochopitelně šoféra Hatinu, který je přivezl, odstavil vůz a pak odešel do místní hospůdky mezi lid, jak sám říkal – na kus piva.

Ráno vstával Beneš okolo páté. Zvyk, jímž se podobal svému předchůdci tatíčku Masarykovi. Před snídaní se namísto rozcvičky krátce projel na grošované klisně zámeckou oborou, ale brzy toho nechal. Jízda na koni mu nečinila takovou radost, jakou při ní zažíval Masaryk. Nedokázal v sedle přemýšlet a raději stál nohama pevně na zemi.

Při snídani studoval Drtinovu srovnávací tabulku s výsledky trojitých voleb. Dr. Prokop Drtina ještě stále vykonával funkci prezidentova tajemníka, ale na svět se nyní díval zcela jinýma očima než před Mnichovem. Události z podzimu 1938 jej dovedly, stejně jako mnohé jiné, k radikálnímu vystřízlivění a k jistému sblížení se sekčním šéfem Schiezslem. Především si nemohl neuvědomit, že Mnichov znamenal naprostý debakl Benešovy politiky a pohasnutí aury zahraničněpolitického génia evropského formátu. Jednoduše řečeno, Beneš v uplynulých desetiletích zvrzal, co mohl, a ještě všemu nasadil korunu, když hodlal bez souhlasu parlamentu odevzdat Hitlerovi Sudety a utéct od všeho jako malý kluk. Beneš naprosto špatně odhadl situaci a činil tak zřejmě již dlouho. Pro většinu Evropy se Češi stali oportunistickým, ateistickým a nacionálně šovinistickým etnikem s levičáckými sklony, kterým se všeobecně pohrdalo. Beneš a před ním Masaryk si počínali v politice jako

Volby ČSR - 1935			Volby ČSFR - 1939					
	Sněmovna NS		FNS		ČNS		SNS	
strana	křesla	%	křesla	%	křesla	%	křesla	%
KSČ	30	10,3	25	7,6	18	8,6	7	2,7
Sociální demokracie	38	12,6	63	20,2	**39**	18,6	18	8,1
Národní demokraté	28	9,2	36	11,2	**28**	13,1	-	0,5
Republikánská (agr.)	45	14,3	**71**	22,7	37	17,7	29	12,6
Živnostenská	17	5,4	**23**	7,4	16	7,4	-	1,4
Lidová strana	22	7,5	**30**	9,5	**22**	10,4	-	2,7
Národní sjednocení	2	5,6	-	3,4	-	4,6	-	
HSL´S	Auton.		**28**	9	nekandidovaly		**100**	47
SNS	blok						**28**	12,3
Polská nár. s.	22	6,9	-	0,3	-	0,9	nekandidovala	
Rusínská nár. s.			-	0,5	nekandidovala		-	4,5
Maď. křes. soc	4		-	4,2	nekandidovaly		18	8,2
Maď. národní	4							
Něm. soc. dem	11	3,6	s českou soc. d		**13**	5,9	nekandidovala	
Něm. křes. soc	6	2	-	4	13	6,1	nekandidovala	
Něm. svaz zemědělců	5	1,7	s čes. rep. str.		**14**	6,7	nekandidovala	
SdP	44	15,2	zrušena					
	276	100	276	100	200	100	200	100

naprostí diletanti. Postupovali emotivně a bez koncepce. Vůbec nikdy jim nedošlo, že rozbití Rakousko-Uherska šlo zejména Britům proti srsti a ti hodlali napravit svoji chybu (nestabilitu Podunají rozdrobeného nástupnickými státy) tím, že přenechají celou oblast pod německým vlivem. Britové při tom nepochopili, že počítat s Německem je zcela něco jiného, než počítat s Hitlerem, ale jejich názor na existenci Československa, nového uzurpátora a utlačovatele národních menšin, to nezměnilo. Francie pohřbila Benešovy snahy již v Locarnu, což si Beneš vůbec neuvědomil. Namísto toho Čechům znepřátelil všechny okolní národy, Poláky, Maďary a nakonec i Slováky. V roce 1935 podepsal bezzubou spojeneckou smlouvu se Sovětským svazem a při té příležitosti trousil po celém světě chvalozpěvy na komunistický systém. Ukázalo se, že Beneš po celá léta zadržoval a tajil zprávy obchodních a diplomatických misí v SSSR o skutečné podstatě systému. Pěl cosi o šťastných dělnících, prosperujících sovchozech, skvělém zásobování a dovolených na Krymu. Redaktorům moskevské *Pravdy* řekl, že již dlouho sní o umožnění vstupu SSSR do evropského prostoru, což se pak částečně splnilo za sovětského vpádu do Polska po Mnichovu, ke zděšení všech kromě Beneše. Všichni kromě Čechů si již v té době uvědomovali, co se na východě skutečně odehrává. Hitlerova propagandistická replika o ČSR coby letadlové lodi bolševismu se pak všem zdála být více než věrohodná. Nakonec i doma mnozí prohlédli a Benešova podpora ve veřejnosti prudce poklesla. Zejména

prohlédla armáda a ve výsledku se věci jevily tak, že Beneš za Mnichova selhal a situaci museli za něho zachraňovat jiní.

Rašínova vláda národní obrany vládla jen pouhého půl roku, ale stihla za tu dobu změnit takřka vše, čeho se dotkla. Dr. Ladislav Rašín, syn Aloise Rašína a původně národní demokrat, byl do čela narychlo sestavené polovojenské vlády dosazen 27. října 1938, den poté, kdy jemu, Benešovi, položila vzbouřená generálská klika nůž na krk a dočasně jej odstavila od faktické moci. Rašín vedl antikapitulantský Výbor na obranu republiky, což mu poskytlo mandát po dobu války. Byl podporován celým širokým spektrem politických sil včetně lidovců, českých fašistů, socialistů i komunistů. Měl vlastně jedinou opozici, totiž proněmecké agrárníky, a ti raději mlčeli, dokud duněla děla. Rašín dokázal ve spolupráci s armádou provést zemi beznadějnou válkou a to tak, že v ní Československo alespoň odrazilo německý pokus o obsazení země. Ihned po válce prosadil Zákon o federalizaci státu, jímž rázně ukončil sen o jediném národu Čechoslováků a realisticky uznal Slováky za druhý státotvorný národ republiky. Zabránil Benešovi uskutečnit plánovaný hromadný odsun německého obyvatelstva ze Sudet a sám Beneš musel nyní z odstupu uznat, že učinil dobře. Uplatnění principu kolektivní viny by nepřineslo do budoucna nic dobrého. Na druhé straně Rašín neváhal rozběhnout obrovskou justiční kampaň, která měla postihnout a odsoudit všechny sudetské Němce, kteří se prokazatelně dopustili před Mnichovem nějakých zločinů a vlastizrady. Fakticky byly odsouzeny statisíce Němců a většina z nich se z Říše nikdy do Sudet nevrátila. Soudy stále ještě probíhaly a na programu byly i některé hrdelní tresty. Počet německého obyvatelstva se scvrkl na pouhou polovinu a přitom celý postup budil ve světě dojem naprosté legality. Nikdo stát za tento postup nenapadal. Němci, Poláci, Maďaři a Rusíni dostali svoji přislíbenou autonomii v obou státech nově ustavené federace.

Rašínova vláda využila vymezeného času maximálně a zmírnila přehnanou dikci zákona na obranu republiky č. 50/1923. Především ale zrušila § 11 zakazující kritiku prezidenta až do té míry, že prezidenta nebylo možno usvědčit ze lži. Nesměly být dokonce kritizovány ani politické a filozofické názory prezidenta. Zákon, který posílal po dlouhá léta do vězení Masarykovy a Benešovy kritiky za to, že měli pravdu a mohli ji dokázat, byl zcela jasně nemorální právní normou a nadstandardní ochranou, jaké v civilizovaném světě nepožíval žádný státník, dokonce ani kdysi císař. Rašín zřetelně vysvětlil, že ani hlava státu (volená zdola) nesmí být stavěna nad pravdu a

spravedlnost. Nebo ano, ale pak je třeba říci, že původ moci takové hlavy nevychází z lidu, že jde o hlavu pomazanou.

Byl pozměněn také volební zákon, který nespravedlivými přepočty koeficientů znevýhodňoval malé strany a především strany národnostních menšin tak, že například Sudetoněmecká strana musela pro jeden mandát sehnat dvojnásobek hlasů než velká parlamentní strana. Byla zcela zrušena a rozmetána praxe tzv. vázaných poslaneckých mandátů, kdy poslanec při nástupu do funkce podepisoval vlastní žádost o uvolnění z funkce, na které chybělo pouze datum. Nyní již poslanci nebyli pouhými otroky a nástroji svých stran a mohli hlasovat více podle svého svědomí. Tím se Rašínovi podařilo zcela zlikvidovat Benešovu metodu vládnutí pomocí politických pětek, sedmiček či devítek. Prezident již nemohl jen dohodnout určitý konsensus se šéfy parlamentních stran a i kdyby, stranické sekretariáty již nemohly tento konsensus vnutit svým poslancům. Vznikaly regulérní poslanecké kluby a politika se přestala podobat nečistým dohodám mafiánských klanů. Kterákoliv příští vláda byla zbavena otěží Hradu a prezident směl užívat pouze tu moc, jaká mu podle ústavy skutečně příslušela. Beneš to vše nesl velmi těžce, stával se zatrpklým a žlučovitým. Navíc dorůstala mladší generace budoucích politiků, které již hradní klika neznala z minulosti a neměla jejich jednání podchyceno nejrůznějšími kompromitujícími doklady.

Prezident nadále zastával funkci nejvyššího velitele ozbrojených sil státu a jen on mohl rozhodnout o míru či válce. Protože jediná zpravodajská služba státu byla součástí generálního štábu armády a tudíž podléhala prezidentovým rozkazům, rozhodla se Rašínova vláda zřídit ještě civilní Tajnou informační službu (TIS) řízenou Branněbezpečnostním výborem federálního parlamentu. Velení TIS převzal osvědčený rozvědčík generál František Moravec a zahájil budování agentury spolupracující s armádní rozvědkou, avšak zcela mimo prezidentovu pravomoc. Rašínovy reformy položily základ stabilního demokratického státu a to za pět minut dvanáct.

Do stadia praktické realizace však federace vstupovala teprve nyní, prvními poválečnými volbami z 15. března 1939. Stát měl být nadále řízen samostatnými vládami v Praze a v Bratislavě, k nimž byly zvoleny dva státní parlamenty, dvě národní sněmovny o počtu 200 křesel. Zároveň měla z voleb vzejít i federální vláda vzešlá z Federálního shromáždění (276 křesel). Volilo a kandidovalo se tedy do tří zastupitelských komor. Federální vláda si měla podržet společná ministerstva zahraničních věcí, financí, obrany a hospodářství. Školství, zdravotnictví a další sektory se měly stát čistě věcí národních vlád. Benešovi toto uspořádání státu nepříjemně připomnělo

poslední federalizační návrhy habsburského císaře Karla I. z podzimu 1918. Tehdy se měla monarchie taktéž změnit ve federalizované soustátí s vlastními vládami a parlamenty a vídeňská vláda měla podržet stejná ministerstva. Jemu a Masarykovi se tehdy podařilo tyto plány zničit a nyní, po dvaceti letech, se republika dopracovala k témuž řešení, jen s tím rozdílem, že šlo o daleko menší a slabší stát se stejně velkými problémy. Také se po dvou desetiletích odloučení ukazovalo, že podunajský prostor svazují daleko silnější pouta, než se v osmnáctém roce zdálo. Okolnosti nutily nástupnické státy hledat k sobě cestu a postupně navazovat zpřetrhaná vlákna mnohasetleté soudržnosti. Hlavní rozdíl však pro Beneše tkvěl v tom, že nyní v celém procesu hrála prim Praha a nejdůležitějším mužem nebyl Habsburk, ale on, československý prezident.

Rašínovi se také podařilo prosadit volební podmínku 5 % pro vstup do kteréhokoliv parlamentu. Tím vznikala opozice parlamentní a opozice neparlamentní. Situace uvnitř zastupitelských zákonodárných sborů se ovšem značně vyjasnila a zjednodušila, takže nadále bude možno rychleji diskutovat i hlasovat o nových zákonech. Tento systém sliboval větší pružnost a efektivitu. Rašín rozhodně nebyl hlupák, ale Beneš věděl, že právě proto představuje pro něho samého cosi jako hlavního soka u moci, hlavního konkurenta. Měl charisma a dovedl získávat davy. Disponoval vzácným talentem ve chvílích krizí sjednocovat protichůdné názory a přimět znepřátelené tábory ke spolupráci. Naštěstí pro Beneše coby národní demokrat neměl po těchto volbách šanci získat lepší politickou pozici než křeslo opozičního zastupitele ve federálním parlamentu. Rašín se k všeobecnému překvapení vůbec nepokoušel zúročit nemalý politický kapitál, který mu vynesla sázka na válečné vůdcovství. Klidně ustoupil do pozadí, vědom si toho, že příští vláda bude patrně agrárnická a agrárníci nebudou mít žádný zájem vracet Benešovi bývalé diktátorské pravomoci, takže Rašínem prosazené úpravy zákonů a ústavy budou potvrzeny a zůstanou v platnosti.

Výsledky uvedené v Drtinově tabulce hovořily jasným hlasem. V Praze sestaví vládu sociální demokracie, která získala hlasy většiny bývalých voličů KSČ zděšených aférou se sovětským velvyslanectvím a neochotou Klementa Gottwalda oddělit stranu od Moskvy a od Kominterny. Komunistické hlasy rozředila také masová volební účast sudetských Němců sdílejících strach z bolševismu a z Moskvy. Vládu zřejmě vytvoří hlavně levicové spektrum kromě KSČ, ale levice sama o sobě nezíská převahu v parlamentu. Musela by uzavřít koaliční dohodu s dalšími dostatečně silnými subjekty, pravděpodobně s křesťanskými stranami, s lidovci a s německými křesťanskými socialisty. Do

vlády se tedy dostane široké zastoupení Němců. Opozici vytvoří pragmatická hospodářská pravice a KSČ, přičemž tato nesourodá opozice bude od počátku rozštěpena a oslabena vzájemným antagonismem. Povedou ji agrárníci, kterým ubyly hlasy voličů nespokojených s oportunistickou politikou agrárníků ve chvíli ohrožení státu v době Mnichova.

Beneš bude muset sestavením české vlády pověřit Rudolfa Bechyně, opatrnického umírněného socialistu, vůdce nemarxistické levice, avšak v politice zkušeného muže. Beneš věděl, že s Bechyněm se on, jakožto prezident, snadno dohodne. Předsedou sněmovny se ovšem stane zajisté vůdce opozice, tedy Beran nebo Hodža. Nyní, jakmile se Rašínovi podařilo novým volebním zákonem rozštěpit strany na parlamentní a opoziční, nemělo již valného smyslu svolávat stínový orgán předsedů stran. Geniální Rašínův tah odňal prezidentovi velkou část vlivu na celé politické spektrum. Konsenzus mohla nyní domlouvat vládní koalice s opozicí a do takových jednání bude prezident moci zasahovat nejvýše radou či přirozenou autoritou své osobnosti. Nové uspořádání vnese do jednání stran větší veřejnou rivalitu a prezidentské zásahy budou vnímány spíše jako rušivý nežádoucí element. Situace se takto projevila již v předvolebním boji a Beneš pociťoval nové uspořádání téměř bolestivě a osobně jako citelnou ztrátu moci. Zvrátit situaci však nemohl a nemohl ani využívat § 11. Stal se kritizovatelnou osobou a nemohl si dovolit riskovat veřejné propírání svých minulých chyb či postojů za Mnichova. Kdyby nyní začal příliš citelně zasahovat zvoleným politikům do jejich práce a zájmů, takové propírání by bezpochyby vyvolal. Beneš musel vyčkat, až se na všechno zapomene, a především se musel udržet v prezidentském křesle.

V Bratislavě, jak se dalo očekávat, jednoznačně zvítězili luďáci a to s velikým náskokem. K vytvoření vlády jim stačilo spojit se s národoveckou Slovenskou národní stranou.

V opozici se ocitly všechny strany národnostních menšin a většinou se nedostaly ani do parlamentu. Z celostátních stran si svá procenta podrželi agrárníci, kterým na Slovensku nebylo tolik vyčítáno kolaborantské chování ze září a října 1938, a tradičně uspěla i sociální demokracie. Vliv KSČ na Slovensku se ukázal mizivý a Slováci budou v následujícím období zcela jistě požadovat úplný zákaz komunistické strany v unisonu s Poláky, Rusíny, Maďary a sudetskými Němci. V HSĽS se již ale rýsovaly spory obratně živené a nastartované ve válečných týdnech, kdy vláda sídlila ve Sv. Martině a intenzivně jednala s předáky hlinkovců. V lepším případě by tato slibná politika mohla vést k rozpadu nejsilnější slovenské strany na radikální křídlo a

umírněnou většinu. I tak se většinou křesťanští Slováci nadále dívali s podezřením a nedůvěrou na ateistické Čechy a vírou i kulturní tradicí měli blíže k Maďarům či Polákům než k Čechům. Hlinkovci po volbách zcela jistě prosadí na Slovensku hegemonii katolického školství a ovlivní tím i celou lidoveckou Moravu. V příštích volbách roku 1943 získají katolické hlasy obrovskou váhu a Češi i socialisté obecně se ocitnou v ještě větší politické i veřejné izolaci v rámci celé federace. S tím bylo nutno počítat. Nyní Benešovi vycházel výsledek jednoduché rovnice tak, že sestavením slovenské vlády musí pověřit dr. Tisa, zatímco opozici vytvoří blok národnostních stran Maďarů a Rusínů, které se ovšem velmi dobře shodnou se slovenskými agrárníky, takže slovenská opozice bude, na rozdíl od české, poměrně kompaktním uskupením.

Federální volby vyhráli opět agrárníci, neboť úbytek jejich hlasů v Čechách nahradily slovenské hlasy. V Čechách se agrárníci mohli spojit pouze s živnostníky, s nimiž je pojily silné finanční vazby reprezentované nejsilnější finanční skupinou Živnobanky. To ale k vytvoření federální vlády nemohlo stačit. Pro získání parlamentní převahy budou muset agrárníci sáhnout až na Slovensko. Spojení, nejspíše se slovenským vládním blokem a se Šrámkovými lidovci, umožní sestavit poměrně stabilní celostátně zastoupenou československou vládu a vytlačí levici do opozice jako celek. Do federální vlády se dostanou také zástupci sudetských Němců, kteří figurují na kandidátkách německé odnože agrárníků. Sestavením federální vlády bude Beneš nucen, ke své nelibosti, pověřit předsedu Republikánské strany Rudolfa Berana, tvrdohlavého a poněkud krátkozrakého zástupce velkostatkářských kruhů. Agrárníci vedli vládu již před Mnichovem, ale jejím premiérem byl tehdy inteligentní a jemný Milan Hodža. S ním se Beneš dokázal domluvit. S Beranem to nepůjde, tím si byl jist. Beran Beneše živelně nesnášel a naopak to bylo stejné, ne-li horší. Hodža jako premiér nepřicházel v úvahu. Zvláště v očích Čechů a Moravanů se definitivně zkompromitoval jako premiér vlády, která 21. září 1938 pod spojeneckým tlakem přijala godesbergské ultimátum, načež vypuklo v ulicích měst téměř povstání, které Hodžovu vládu přinutilo abdikovat. Od Berana se dala čekat hotová smršť změn a pravicových pragmatických zvratů. Beran bude chtít Benešovi ukázat, jak se dělá rozumná a efektivní zahraniční politika. V prvé řadě se co nejrychleji pokusí o smíření s Německem a pak začne pracovat na stále užším spojenectví s Říší. Slováci mu v tom rozhodně bránit nebudou. Situace zcela jistě využije Preissova průmyslnická klika, aby si zajistila především ekonomické pozice v poválečném státě a v celé střední Evropě. Lidé jako Preiss netrpěli žádnou

slabostí pro ideály národní, ani žádné jiné. Jejich tajným snem a jediným ideálem bylo, aby se všechno na světě dalo koupit a aby vše bylo měřitelné penězi.

Beneš si vzdychl. Výsledky hovořily až příliš jasně. Nadále se tedy bude moci opírat pouze o českou levicověstředovou vládu. Luďáci na Slovensku jej nemají rádi a agrárníci snad ještě méně. Pouze česká socialistická vláda se zastoupením hradního křídla národovců bude náchylná ke spolupráci s prezidentem. Mohlo to dopadnout i hůř.

Beneš, kterému národ, po vítězné mnichovské válce, přiřkl titul Prezident zachránce, zjišťoval, že respekt vůči jeho osobě pomíjí a jeho pozice se stává vratkou. Začínaly prosakovat zvěsti o Benešových kapitulačních intrikách před 26. zářím 1938. Tyto volby mu přinesly jen malou politickou podporu a zdálo se, že politika republiky se bude ubírat svým vlastním živelným a chaotickým směrem, aniž by se ho kdo na něco ptal. Československé strany se svými úzkoprsými a krátkozrakými zájmy se nyní daleko více osvobodí zpod kurately státu a ty nejsilnější z nich dostanou šanci povýšit své sobectví na státní zájem. Dokonce někdejší osobní přátelé a spojenci prezidenta, jako byl dlouholetý ministr zahraničí Kamil Krofta, projevovali nyní mnohem větší názorovou samostatnost a nezávislost. Před Mnichovem mohl prezident jmenovat do vlády ministry, kteří nevzešli z voleb a nebyli členy vítězných stran. Mohl také zcela libovolně nepohodlné ministry odvolat. O toto vše vlivem Rašínova reformátorského úsilí přišel. Žádná vláda se již nemusela ohlížet na jeho mínění a mohla jednat samostatněji. Mnichov, jakkoliv válka dopadla dobře, znamenal v politickém životě země přece jen příliš velký otřes a vedl k zásadnímu zlomu dosavadní zakladatelské linie. Před Mnichovem Beneš držel otěže v ruce a celé spřežení řídil. Nyní mohl jen občas zablokovat kolo či mávat koním před hubou mrkví v naději, že změní směr a půjdou za ním.

Pravice i Slovensko tlačily na zastavení činnosti KSČ a tento tlak bude jistě nadále gradovat. Beneš ovšem věděl, že si likvidaci KSČ nemůže vůbec dovolit, a nemohl nikomu zdůvodnit, proč tomu tak je. Jako vždy kalkuloval daleko dopředu. Jeho samého čekaly v únoru 1940 prezidentské volby a nemohl si komunisty znepřátelit, neboť jejich hlasy ke znovuzvolení nutně potřeboval. Dobře si pamatoval, že to byli právě komunisté a umírající Andrej Hlinka, kdo jeho kandidaturu zachránil v roce 1935. Ani doporučení ještě živého T. G. Masaryka, národní legendy s aureolou téměř svatosti, nestačilo zmírnit odpor vůči jeho osobě. Nakonec s jejich pomocí zvolen byl, ovšem velmi těsně. Bude tomu tak i za rok?

Dopoledne přiběhl do Benešovy pracovny rozrušený Prokop Drtina.

– Pane prezidente. Odpusťte, že vás ruším, ale tohle je naléhavé. Právě to vysílali na BBC. V Římě je státní převrat. Armáda internovala Mussoliniho. Pravděpodobně je za tím král a generál Badoglio. Italská armáda zatýká některé členy Velké fašistické rady a obsazuje úřady. Vojsko je v ulicích.

– A co Ciano? vyskočil prezident spontánně z křesla.

– Zatím se to neví jistě, referoval Drtina. – Je tam zmatek, ale říkali, že právě hrabě Ciano včera večer vyhlásil výjimečný stav.

– Takže svého zeťáka podrazil, ušklíbl se Beneš pobaveně. – Ambrosio v tom bude také namočený.

– Nejspíš zachraňuje svou kůži, mínil Drtina a myslel tím hraběte Galeazza Ciana di Cortellazzo, teprve šestatřicetiletého dosavadního fašistického ministra zahraničí a zároveň manžela Mussoliniho dcery.

– Ne, ne, doktore, zvedl Beneš ukazovák a přešel k oknu. – Ten je chytřejší. Bez něho by ten převrat neprovedli. Ciano má velký vliv ve fašistické straně a jeho zahraniční styky jsou pro krále důležité. S ním se museli dohodnout jako s první osobou vůbec. Věřte mi. Uvidíte, že právě on bude příštím italským premiérem. Za nic menšího by si ho král nekoupil.

Drtina v úžasu zatřásl hlavou, jako by vyklepával vodu z uší. Prezident byl ale ve svém živlu a rychle rozvíjel své první politické projekce do budoucna.

– Jistě, doktore. Tak to bude. Ciano představuje pro krále spojovací můstek k většině italských fašistů. Pokud povládne on, zůstanou v klidu a to umožní opět zavést parlamentní konstituční systém. Armáda ve spojení s Cianem je zárukou, že Itálie podrží své kolonie a italskou převahu ve Středomoří. Ale neztrácejme souvislosti. My se musíme zeptat, jaký význam má toto všechno pro nás zde? Zdánlivě minimální. Itálie je daleko za Alpami a pád poslední fašistické diktatury nás může jen potěšit, zvláště když se zároveň zamezí, aby se k moci v Římě dostala levice. Mussoliniho orientace na německé nacisty se ukázala jako chyba a Duce selhal. Ve Středomoří bude mít Ciano nyní zájem spojit se naopak s Brity, Francií a s Řeky, kvůli komunistům ve Španělsku a kvůli střežení úžin. Nemůžeme tedy očekávat, že by Britové vyřkli nějaký požadavek na osvobození Habeše. Ta zůstane italská, snad definitivně. Ale jednu politickou mrtvolu tady přece jen máme, a sice Římské protokoly. Ciano bude stát o zajištění italského týlu. Bude muset zapomenout na sny o Dalmácii a Albánii. Bude se snažit o udržení přátelských vztahů s novým Německem a také s Malou dohodou. Až do podzimu měl Mussolini společně s Hitlerem enormní zájem na rozkladu a destabilizaci Malé dohody.

To ale končí. Ciano bude potřebovat Malou dohodu pevnou a soudržnou jako hráz proti Rusku. Sny o Jadranu jako o italském rybníku skončily.

Prezident se zastavil a jeho chladně myslící mozek dokončil poslední kalkulaci. Pak rovnou oznámil výsledek.

– Zcela jistě přestane podporovat Maďarsko.

– Horty bude úplně mezinárodně izolovaný, překvapeně vydechl Drtina.

– A bude hledat spojence, dodal Beneš. – A ať bude hledat sebeusilovněji, nenalezne jiné než Malou dohodu.

– Myslíte na sjednocené Podunají? To by byla ale velká věc! Vždyť Malou dohodu fakticky ovládáme my, Praha. To by nám konečně umožnilo postavit celý ten pakt na vyšší úroveň spojenectví. To bychom ovládali skutečně silný mocenský blok.

– Ovládali je ausgerechnet silné slovo, zesmutněl Beneš. – V tom, co jste řekl, máte pravdu a nová vláda bude muset okamžitě po své instalaci využít příležitosti a jednat. Ale věc má jeden jediný háček, zato takový, že byste na něj mohl chytit i velrybu. Všechny ty státy jsou totiž zatracené monarchie. V Jugoslávii a v Rumunsku vládne král, v Maďarsku regent. Jen my jsme republikou a k tomu nyní i rozdělenou republikou. Slováci jsou převážně katolíci a monarchie by jim vyhovovala, kdyby nespadli znovu pod Svatoštěpánskou korunu. Na Moravě máme stále ještě několik desítek obcí, v nichž prohlásili Habsburka čestným občanem. V Rakousku zrušili protihabsburský zákon již v sedmatřicátém roce. Vstupem Maďarska do Malé dohody ožijí staré uherské reminiscence. Dokud panoval na Balkáně strach z fašismu, byli jsme pro Bělehrad a pro Bukurešť zárukou díky své armádě a průmyslu. Nyní je ale fašismus mrtev a Německá říše se tváří vlídně. Nebezpečí vyrůstá na východě, alespoň oni to tak vnímají. Všichni tihle naši spojenci budou požadovat, abychom zůstali vůdčí silou paktu i v tomto ohledu a směru. Jestli to nedokážeme, opustí nás dříve či později.

– To by znamenalo postavit komunisty mimo zákon, hlesl Drtina.

– Nu, usmál se Beneš. – To bude záležet také na nové vládě. Vlastně vládách. Snad zatím postačí, když podpoříme vybudování opevnění v karpatském oblouku. Nedá se nic dělat, dovolená skončila. Musíme zpátky na Hrad.

Prokop Drtina spěchal do vsi sehnat šoféra Hatinu a v duchu si přehrával celý rozhovor s prezidentem. Před ČSFR se zřetelně rýsovaly veliké možnosti. Něco jej ale znepokojovalo. Pak na to přišel. Beneš v každém případě odmítne postavit komunisty mimo zákon. Na Slovensku je jejich vliv minimální. Čechy se mohou snadno ocitnout v dokonalé izolaci. Jediná republika mezi

monarchiemi, jediný ateistický národ mezi věřícími. Stát, který nevěří zrádnému západu ani tradičnímu lstivému nepříteli Německu. Stát bez spojenců, jediný stát ve střední Evropě, který toleruje komunistickou stranu, navíc po té sovětské největší a nejvýznamnější složku Kominterny. Pro Moskvu naopak kapitalistický stát a spojenec monarchií. Jediné, co zatím zaručovalo kredit republiky, byla nepochybná demokracie, nejpropracovanější demokracie v tomto prostoru a impozantní vítězství československé armády nad obávaným Wehrmachtem v říjnu 1938, které přivodilo pád Hitlera a nacismu v Říši. I to se ovšem stalo jen díky souběžnému vpádu Rudé armády do Polska a do Pobaltí. Z toho mohli mnozí usuzovat na tajné spojenectví Prahy a Moskvy. A také usuzovali. Nic, co by vzbuzovalo důvěru na východě, na jihu, na severu i na západě.

18. březen 1939 – Berlín, Tirpitzovo nábřeží

Muž, který se ve tři hodiny odpoledne dostavil do Fuchsbau a dožadoval se samotného admirála Canarise, měl na sobě bleděmodrou leteckou uniformu. Narazil na generála Lahousena, který se jej snažil přesvědčit, že admirál není jen tak někdo, aby přijímal neohlášené návštěvy, a co chce taková návštěva říci, může sdělit i jemu, zástupci velkého admirála. Muž trval na svém a naznačil, že má významnou informaci špionážního charakteru ohledně sovětské tajné služby. Jakási vážnost v jeho obličeji a zjevné zarputilé odhodlání přimělo Lahousena, aby přece jen přivolal Canarise. Šedivý admirál si příchozího zkoumavě prohlédl, nabídl mu židli a posadil se proti němu.

– Jsem major Harro Schulze-Boisen, představil se host. – A přišel jsem vám říci, že od roku 1935 pracuji jako agent pro zahraniční zpravodajství NKVD.

Canaris zamrkal překvapením.

– Vy jste vnuk armirála Tirpitze? vzpomněl si s netajeným úžasem v hlase. – A přišel jste se přiznat ke spolupráci pro NKVD? Doufám, že si uvědomujete, jak závažné sdělení jste právě učinil?

– Plně si uvědomuji, kývl major. – Jsem antinacista, a proto jsem se Sověty začal spolupracovat. Jsem ale také vlastenec a nyní jsem dospěl k závěru, že v Německu má nacismus definitivně odzvoněno. Proto jsem přišel nabídnout své služby vám.

– Pozoruhodné, mumlal Canaris, který sám měl dostatek zkušeností s tím, jak může vysoký důstojník pracovat ve prospěch nepřítele a být při tom německým vlastencem. – Tak mi pro začátek řekněte něco o zdejší rezidentuře. Kdo je váš řídicí orgán?

Major Boisen ani na chvilku nezaváhal. Řekl, že jeho krycí jméno je Staršina. Jeho řídicím orgánem je jistý Ajmak Z. Kobulov, v němž časem identifikoval prvního tajemníka a politického konzultanta sovětského velvyslanectví, což je jeho oficiální krytí. Stýká se také s agentem Korsičanem, jehož jméno je Alexandr Edberg, ale asi nebude pravé. Součástí sítě je i agent Řek, pracovník technického úřadu OKW a agent Turek, vysoký úředník koncernu I. G. Farben. Dále agent Albánec, který je podnikatelem, ale ve skutečnosti exulantem a bývalým důstojníkem carské ruské armády. Pak je zde zpravodajský důstojník válečného námořnictva vystupující pod pseudonymem Ital, pracovník stavební firmy AEG Chemik a styčný důstojník ministerstva zahraničí Švéd.

Major Harro Schulze-Boisen pokračoval ani čtvrt hodiny a padala z něho jména jedno za druhým. Admirál Canaris se domýšlel, že dnes mu spadla do klína opravdu velká ryba, pokud se ovšem nejedná o jakousi sovětskou dvojí hru. Pak si uvědomil, že Boisen by byl pro Sověty nepoužitelný jako dvojitý agent, neboť jeho řídicím orgánům muselo být jasné, že Boisenovým informacím nebude Abwehr důvěřovat. Pro Abwehr byl tento vlastenec použitelný jen pro předávání dezinformací sovětské agenturní síti a nemohl zde získat žádné hodnotné informace, ani nemohl nějaké přinést. Boisen byl zřejmě skutečně vlastencem a myslel to upřímně. Zatknout a soudit vnuka slavného admirála Tirpitze by vyvolalo obrovský skandál. Využít ho bylo rozhodně lepším řešením.

Nyní bude možno v klidu a tichu podchytit celou sovětskou agenturní síť v Německu a snad i mimo Říši. Žádné zbrklé zatýkání. Sověti nesměli mít ani stín podezření, že se vyskytl krtek. Canarisovi cosi napovídalo, že se blíží doba, kdy možnost podstrkování dezinformací Moskvě bude mít nevyčíslitelnou cenu.

20. březen 1939 – Praha, Dejvice

Když se generál Radola Gajda objevil na schodech hlavního armádního velitelství na Vítězném náměstí, stráže secvakly podpatky a jejich pravice vystřelily ke štítku čepic. Také ve vestibulu budovy se procházející důstojníci a vojáci zastavovali a salutovali. Sibiřský hrdina požíval v těchto dnech nezvyklé úcty a autority, což pro něho jistě znamenalo nemalou satisfakci. Gajda, natřásající na prsou uniformy nově udělený Řád bílého lva vystoupal schodištěm, na němž se zedníci stále ještě snažili zahladit stopy po nedávném bombardování, a zamířil ke dveřím vrchního velitele.

– Ááá, hrdina od Vídně je zde, ušklíbl se záhadně armádní generál Krejčí. – Jdete právě včas, generále.

Gajda registroval jaksi nepatřičně, nevojensky uvolněnou atmosféru v místnosti. Krejčí seděl v křesle jen v košili a kouřil. Jednu nohu měl přehozenou přes druhou. Kromě něho se na pohovce rozvaloval staronový šéf rozvědky Hájek a z vedlejší místnosti přispěchal Moravec, šokující svým zjevem bez uniformy, v tweedovém saku a s nezbytnou lulkou v ústech. Hezká sestava. Vrchní velitel, šéf rozvědky hlavního štábu a šéf nově ustavené civilní špionážní služby.[1]

[1] *Před rokem 1939 existovala, kromě armádní rozvědky, ještě samostatná rozvědná oddělení při třech ministerstvech. Zákonem z ledna 1939 byla tato oddělení sloučena a stala se na ministerstvech nezávislá. Základem pro vznik Tajné informační služby (TIS) byla rozvědná oddělení ministerstva zahraničí a vnitra. Důvodem pro její vznik se stala naléhavá potřeba mít tajnou službu nezávislou na armádním velení, tedy především na nejvyšším armádním veliteli, prezidentu Benešovi. TIS nyní podléhala bezpečnostnímu výboru federálního parlamentu, jehož členy byli i ministři zmíněných resortů. První ředitel TIS, bývalý zástupce náčelníka armádní rozvědky generál František Moravec, začal bezodkladně uskutečňovat svůj dříve vypracovaný projekt. Soustředil se více na kontrašpionáž a obranné zpravodajství, zatímco pole aktivního ofenzivního zpravodajství přenechal armádní rozvědce. Co do zahraniční činnosti měl k dispozici celý aparát diplomatických služeb a obchodních zastoupení. Zahraniční sekce TIS začala výrazně přesahovat rámec vojenského zpravodajství a přerůstala do čistě politických a zejména průmyslových sfér. Na domácí scéně došlo k rozdělení politických a spolkových subjektů do kategorií, z nichž nejsledovanější a nejvíce infiltrovanou se stala kategorie OSE, organizací se sklonem k extremismu jakéhokoliv druhu. Moravec mohl nyní v plné míře využívat policejních a zejména celních zdrojů,*

– Posaďte se a klidně si odložte. Právě se radíme o tom, co nyní s vámi…, prozradil Krejčí bez obalu.

– To je přece jednoduché, odtušil Gajda. – Na to je starý recept. Suspendovat, obvinit a odsoudit. Nějaké důkazy se už vždycky najdou.

– Tak jednoduché to není, odkašlal si Moravec. – Jste teď hrdina, bratře generále. Nemůžeme a ani nechceme poslat do výslužby muže, který se po desetiletí křivd a nespravedlností, ponížení a řekněme státní zvůle, přihlásil k obraně toho samého státu a vedl jednu z klíčových ofenzivních operací.

– A v tom je problém, doplnil pohotově Krejčí. – Můžeme vás pochopitelně zařadit na jakési odpovídající místo v armádě, ale my se stále nedokážeme dohodnout na tom, kdo vlastně jste. Jste loajální důstojník? A komu loajální, když Beneše nenávidíte jako mor a neštovice a Beneš je nejvyšším velitelem branných sil? Jste poslanec Národního sjednocení a vůdce českých fašistů?

– Aha, pochopil Gajda. – Takže je v tom Beneš.

– Ještě není, ujistil ho Moravec. – Ale uvažujte…

– Uvažuji, potvrdil Gajda. – Povídá se, že někdy na podzim, asi tak šestadvacátého října večer se skupinka velmi vysokých důstojníků armády rozhodla internovat prezidenta. Tito muži prý provedli skutečný vojenský převrat. Já sám jsem proti nim hotový žabař. Já převrat kdysi odmítl provést a ti, kdo ho plánovali, pak zařídili mé odsouzení, prý za plánování převratu. Lidé, o kterých mluvím, jsou skuteční mužové činu. Ti nic neplánovali a rovnou do všeho šlápli. Pokud je pravda, co se říká, skřípli prezidenta bez varování pěkně pod krkem bez ohledu na to, že právě on byl jejich vrchním velitelem. Já se musím ptát, komu byli ti muži loajální? Byli vůbec loajální? Odpovídám: Jistěže! Přísahali vlasti a té byli loajální. Ne prezidentovi. Takový čin a postoj je přece pro každého vyššího důstojníka hodný následováni, a tudíž by se mohl opakovat, kdyby to bylo zapotřebí.

---

měl k dispozici kompletní seznamy cizinců projíždějících zemí či překračujících hranice z jiných důvodů. Mohl si vyžádat kartotéky recidivistů a zločinců a částečnou kontrolu poštovních či telefonních spojů. TIS velmi rychle vyrostla v mocnou špionážní agenturu, jejíž síla a možnosti dovolovaly Moravcovi do značné míry samostatně utvářet dějiny státu. Na druhé straně, nutno přiznat, že nikdy nepodlehl vábení a pokusům sebemocnějších politických kruhů využívat TIS k vlastnímu prospěchu. Moravec vždy udržel nezávislost své agentury, jejíž funkci chápal jako prospívající státu a národu, i když měl sklon vykládat si obsah slova prospěšný po svém.

– To jste se strefil do středu terče, zasmál se upřímně Krejčí. – Jste pohotový, bratře. Loajalita vlasti. Beru to jako vaši odpověď na mou otázku. Ale co vaše politická činnost?

– Armáda musí zůstat alespoň navenek apolitická, zamával Moravec lulkou. – Jakmile se stanete součástí nejvyššího velení, Hrad začne okamžitě intrikovat. Pochybuji, že by vás Beneš mohl dnes napadnout nebo obžalovat jako v šestadvacátém roce, ale jeho lidé se budou snažit, aby dokázali, že jste ani jako generál nenechal politiky. Beneš přestal armádě věřit. Už ví, že ji neovládl, ani nekontroluje, že armáda je dravé zvíře, které si žije vlastním životem a nikdy se nenechá ochočit. Bude se snažit to zvíře udržet v kleci. Už ví, že jakmile tygra vypustí, nemůže si být nikdy jist, co tygr udělá. Do klece už také ruku nevstrčí. Bude posilovat mříže a řetěz. Bude se snažit tygra v kleci zdálky, zpoza mříží nějak a něčím zranit, bodnout nebo zasáhnout, aby se nemohl ani na svobodě tak dobře pohybovat. To, čeho se bojíme, je, že přítomnost generála Gajdy v nejvyšším velení armády by pro Beneše mohlo být právě onou záminkou k použití bodce či střely. Způsobí to jen zmatek, protože armáda se nyní v míru musí tvářit jako ospalá vrnící kočička.

– Skvělá alegorie! naznačil Gajda potlesk. – Ale myslím, že ne zcela úplná. Řekl bych, že nyní, po vítězné válce, je ta klec otevřená, nebo v ní jsou příliš řídké mříže. Beneš to ví. Ví, že armáda si vydobyla renomé a nikdo nyní nepochybuje, že slouží vlasti, že je k zemi loajální. Mnozí důležití lidé se domnívají, že není třeba ji zavírat a věznit tak jako dříve. Ona sama se již úplně zavřít nenechá. Pánové, jak říkáte, jsem také politik a mám své parlamentní zkušenosti. V úžasu zírám na to, že Beneš dopustil, aby byl tak důsledně naplněn zákon o federalizaci. Že by právě on, tenhle levičácký, pomstychtivý a moci lačný autokrat, nechal takovým způsobem oklestit Zákon na ochranu republiky a zvláště § 11. To je nepochopitelné. To by ani Rašín nikdy nedokázal, kdyby mu po boku nestál ten hrozný tygr a kdyby tak výhrůžně nevrčel. Ale máte pravdu. Beneš se bude snažit proměnit náš volný výběh v pořádnou klec a zahodit klíčky do kanálu. Nebo se bude snažit tygra alespoň z dálky postřelit a já bych se skutečně mohl stát tím, co mu jeho zbraň nabije. I když se mi to nelíbí, musím souhlasit s oprávněností vašich obav. Co tedy s Gajdou? Přejete si, abych odešel do výslužby?

– To také nejde, zavrčel Moravec. – Jakmile vás někam uklidíme, začne se nám bouřit nejen část armády, ale také ulice, nemluvě již o suspendování či penzionování. Nikdo by nám dnes neuvěřil, že jste se rozhodl odejít do výslužby sám. Dejme tomu, že se rozhodnete pro politiku a opustíte armádu na vlastní žádost. Ale co dnes znamená Národní sjednocení? Fašismus, český i

jakýkoliv jiný, je v nemilosti. V obou parlamentech jste dostali něco ke čtyřem procentům hlasů a to znamená být v opozici proti socialistům i proti agrárníkům. Premiérem bude bezpochyby Beran a ten začne realizovat své plány na usmíření s Německem. Český fašismus se mu do takových plánů nehodí, to mi věřte. Budete stát sami jak proti levému bloku, tak i proti mocenským pragmatikům. Hájit vlast není proti komu. Kromě agrárníků za ni bojovali všichni včetně komunistů a všichni prokázali svou loajalitu. Jak jste si jistě přečetl v novinách, před pěti dny padl v Itálii Duce. Fašismus je mrtvý. Namísto vůdcovského principu tu máme rozmach parlamentarismu a dokonce i na úkor pravomocí prezidenta. Hitler je mrtvý a nadávat na Stalina, který, jak je veřejnost přesvědčena, nám jako jediný ve válce pomohl a nezradil nás, to není v módě. Nebezpečí z východu? Tomu zde nikdo neuvěří, naši lidé cítí pravý opak. Jakou politiku byste vlastně chtěl dělat? Až proběhnou národní soudy, budeme kamarádit i s těmi ordnery, kteří tu zbudou. Slováci dostali federaci a tím jste přestal zajímat Tuku i Tisa. S Národním sjednocením je konec a Národní demokracie také slábne. Dokonce i Rašín se od nich stále více distancuje. Ne, politika už pro vás není. Stal jste se příliš důležitým tesákem v tlamě tygra a nebylo by dobré, aby ten tesák vypadl, ulomil se nebo byl vytržen. Na druhé straně, není dobré ten zub příliš ukazovat a obnažovat.

– Že bych začal psát paměti? předstíral Gajda zamyšlení.

– To rozhodně udělejte, souhlasil rozvědčík Hájek. – Můj předchůdce plukovník Žák bude nadšením bez sebe, až zveřejníte, jak Beneš trhnul vodítkem a on eliminoval nebezpečí pravicového převratu. Chcete důkazy o tom, že byl celý váš proces zmanipulovaný? Dostanete je ode mě osobně. Kolega Moravec tu složku jistě rád doplní.

– K čemu by to bylo dobré? vzdychl Gajda rezignovaně. – Víte to co já. Beneš je levičácký pomstychtivý zmetek. Je to nebezpečný narcistický autokrat. Je posedlý mocí a udělá pro ni cokoliv. Spojí se třebas i s ďáblem, pokud mu slíbí moc. Tenkrát jsem to odnesl já, ale ani on nedostal to, co chtěl. V šestadvacátém chystal levicový převrat. Zval mě k sobě neustále na obědy, mé ženě posílal květiny a dary. Chtěl mě jako náčelníka generálního štábu zlákat ke spolupráci. Mluvil o tom, že musí provést ústavní oktroj, že bude zapotřebí omezit parlament a posílit prezidentské pravomoci, že bude třeba změnit volební zákon. Řekl jsem mu, že armáda nebude nečinně přihlížet protiústavnímu převratu. Jenže jsem mu ve své tehdejší naivitě také pohrozil, že bych raději viděl pravicový převrat, než hradní a levicový. A on to obratem použil. Nenávidí mě pro to, co na něho vím a že jsem se mu

nepodvolil. A ministrem obrany je stále Syrový. Beneš ho má omotaného okolo prstu, protože mu kdysi dal značné částky na úhradu jeho dluhů a Syrový mu podepsal směnky. Těmi směnkami ho Beneš drží v hrsti.

– A hleďme!? napřímil se překvapený Moravec. – O tom bych měl asi něco vědět.

– Po Mnichovu je situace jiná, poznamenal tiše Krejčí. – Syrový je mimo hru. Máme po volbách a agrárníci dají ministerstvo zřejmě opět Machníkovi. Náš Žižka to ví a ví to také Beneš. Ale zcela jistě nepřijde o funkci generálního inspektora a člena Rady obrany státu. My se již do klece zahnat nenecháme a budeme dávat veliký pozor. Agrární strana proti našemu volnému výběhu zhola nic nenamítá. Beran si velmi dobře uvědomuje, že se armáda stala reálnou politickou silou, navzdory proklamacím. Bude se s námi domlouvat, abychom s ním obchodovali. Ví, že dokud jsme tu my, může kšeftovat se vším možným, ale ne s republikou a s demokracií. A také ví, že nám, armádě, musí dát nažrat, abychom zůstali v klidu. Krmením armády dá nažrat i svým zbrojovkám, ale k tomu bude potřebovat nějakého strašného nepřítele.

Generál Krejčí vstal a přistoupil k dobře viditelné nástěnné mapě. Pak položil dlaň kamsi do Podunajské nížiny.

– Co vy si, generále, myslíte o prostoru střední Evropy? Politicky i vojensky.

Gajda také pomalu, ale bez váhání vstal a začal ukazovat prstem, tak, aby sedící dobře viděli.

– Britové si dodnes rvou vlasy za to, že dopustili v osmnáctém roce rozpad monarchie. V jistém smyslu mají pravdu, pánové. I když se vám to bude zdát jako rouhání…

– Ne, ne, jen pokračujte! vykřikl Moravec.

– Dobrá tedy. Podunají je prostorem, o který mají historicky trvalý zájem dvě hlavní síly a velmoci. Němci a Rusové. Nikdy ten zájem neztratí. Jde o strategicky výhodné území pro výpad oběma směry a pro obchvat k úžinám a na Střední východ. Dunaj je skvělou dopravní tepnou. Myslím, že nastal čas vyhrabat se z těch našich obrozeneckých sraček. Pro mladé lidi u nás byla Habsburská monarchie žalářem národů, ale opomíjíme důležitý aspekt, že byla také silou, která ochránila všechny malé národy v tomto prostoru před Němci, Turky i před Rusy. Nás naše kulturní dějiny spojují spíše s Němci než s Rusy. Přesto bych kdykoliv znovu bojoval za to, abychom nebyli pohlceni Německem, jakkoliv mírumilovným, bohatým a vstřícným. O Rusech nemluvě a o bolševicích již vůbec. Ať se na to dívám z jaké chci strany, vychází mi jen jediné řešení téhle rovnice. Podunají nesmí zůstat rozbité a rozdrobené. Musí

tu vzniknout cosi, co nahradí bývalou monarchii. Jakýsi politický, hospodářský a především vojenský blok. Malá dohoda nestačí, je příliš volným uskupením. Potřebujeme cosi závaznějšího a zároveň cosi, na co by přistoupili jak Chorvati a Srbové, tak Maďaři a Rumuni. Také Slováci a my, Češi. Rakousko je již ztraceno, to zůstane s Německem, o tom jsem přesvědčen, ale zbytek zdejších národů, podle mého názoru, dospěl právě nyní k podobným myšlenkám. A jsme to my, kdo má nyní po Mnichovu jedinečnou pozici na to, aby události uvedl do pohybu. Porazili jsme Německo. Rumuni a Srbové nám teď bezvýhradně věří. Římské protokoly jsou mrtvé a Maďarsko nedokáže zůstat osamoceno. Chorvati a Slovinci si mezi Německem a Itálii zaručeně vyberou nás.

Přítomní mlčeli a generál Moravec potřásal hlavou.

– Bratře generále, navrhl, – promluvte si s doktorem Hodžou. On říká přesně totéž a má velký vliv na agrárníky.

– Nu, ale my nejsme politici, převzal energicky slovo generál Krejčí. – Sešli jsme se zde z jiného důvodu. Musíme se rozhodnout co s bratrem Gajdou. V základu se shodujeme. Bratr Gajda se nemůže stát přímým členem nejvyššího velení armády a také by neměl být penzionován. V politice by jako civilista neměl již mnoho šancí a nebyl by nám tam k ničemu užitečný. Jak sám připouští, není nacionalistou, ale vlastencem a dejme tomu, i příznivcem autoritativních forem vlády. Navrhnu vám toto, bratře generále: Ministerstvo vnitra se vbrzku chystá iniciovat jednání na úrovni generálních štábů vojsk zemí Malé dohody. Bude třeba se poradit o nově vzniklé bezpečnostní a strategické situaci v Evropě. Ačkoliv věci vypadají tak, že zavládl mír a klid na dlouhá desetiletí, opak je pravdou a zvláště Rumuni si to nemyslí. Bude přizvána také maďarská mise a pozorovatelé z Polska. Ti všichni si nemyslí, že jsme v kdovíjakém bezpečí vzhledem ke Stalinovi. Již nyní se spekuluje o nutnosti stavby karpatského opevnění, takového, jaké se plně osvědčilo u nás. Důležitou osobou se v tomto ohledu stane generál Husárek. Československé vojenské misi byste ale mohl docela dobře velet vy.

– Já? užasl Gajda. – Jsem samozřejmě poctěn, ale to Beneš nepřipustí…

– Právě naopak, ujistil Moravec. – Beneš si uvědomuje totéž co my. Je vychytralý. Při jednání ve Versailles mu nikoliv nadarmo přezdívali Lišáček a Francouzi mu tak říkají dodnes. Nechce vás mít ve štábu armády, ale ani v civilu v politice. Vaším úkolem bude podpořit obavy našich spojenců z rudého obra na východě a přimět je k vytvoření nějakého zastřešujícího koordinačního orgánu či štábu nad štáby. Pokud budou chtít opevnění, musí na to přistoupit. Do takového štábu by pak všichni členové vyslali své

zástupce a odborníky a štáb by se zabýval vytvářením nové společné strategické doktríny. Pokusíme se věci zařídit tak, aby tento štáb, v případě, že by byl některý členský stát napaden, převzal vrchní velení nad štáby jednotlivých armád. Nejlépe by bylo, kdyby to navrhli oni sami. My se budeme naoko zdráhat, ale nakonec povolíme a budeme souhlasit i s tím, že naše zbrojovky vyzbrojí a zmodernizují všechny členské armády, ale jen pod podmínkou, že takovému vrchnímu štábu bude velet československý generál. Tím byste byl vy sám. Jihoslované vás přece milují. Přijmou to lépe, když vrchním velitelem budete vy, než kdyby to měl být kdokoliv jiný od nás.

– Ale Beneš… zajíkl se překvapený Gajda.

– Beneš nám tohle řešení sám doporučí, ušklíbl se Hájek. – Bude to řešením především pro něho. Dostane vás z republiky pryč. Štáb nebude sídlit u nás, ale kdesi v Rumunsku nebo v Jugoslávii. Zabije dvě mouchy jednou ranou. Zbaví vás vlivu na zdejší domácí události, odstraní nebezpečného hrdinu, který na něho cosi ví, eliminuje tím domácí fašismus a bude mít československého generála nad armádami spojenců. Postaráme se, aby to Benešovi jeho vojenský poradce dostatečně vysvětlil. Syrový bude radostí bez sebe z takového nápadu, to mi věřte. A nebojte se, tohle nám vyjde. Existují u nás síly, které zamýšlejí cosi velmi podobného v hospodářské oblasti, a s těmi se spojíme, protože tihle lidé mají skutečný politický vliv.

Gajda vzdychl a klesl do křesla. Usilovně promýšlel překvapivý návrh.

– Ale jestliže jsem zubem v tlamě tygra, pak tygr o ten zub přijde.

– Ne tak docela, oponoval Krejčí. – V podstatě jen zasadíme ten zub mimo výběh. Z něho vzejde a postupně vyroste jiný tygr. Větší a hroznější. A vyroste za plotem, za který Beneš nesmí a za který nedostřelí.

– Ale, začal se Gajda uculovat, – kdyby pak byla válka, to bych se, veliteli, stal vaším nadřízeným. To bych velel já vám a ne vy mně.

Krejčí se pobaveně ušklíbl.

– Nu, to jistě, bratře. To byste velel všemu a všem. To by pak bylo vůdcovství v pravém slova smyslu. Ale jen kdyby byla válka. Buďte ujištěn, že Beneš si je tohoto aspektu moc dobře vědom. A udělá všechno možné i nemožné pro to, aby se Malá dohoda nikdy do žádné války nezapletla.

12. duben 1939 – Berlín

Konrád Adenauer oslavil v lednu 63. narozeniny, přesto se necítil být starým mužem. Naopak. Všechno pro něho teprve začínalo. Na svoji chvíli čekal tolik let a přišla až nyní.

Již v roce 1921 a v důsledku reparační krize dostal poprvé nabídku na post německého kancléře za koalici katolického Centra a Sociálně demokratické strany. Adenauer se však nechtěl stát pouze loutkou k vyřešení politické krize a zadal si podmínky, které jeho kandidaturu vyloučily. Tím však získal politický kredit, zařadil se mezi přední německé politiky a byl 6. května 1921 zvolen prezidentem pruské státní rady jako poslanec za Rýnskou provincii. Tuto funkci pak vykonával až do hrozného a osudového roku 1933.

Kolínské volby do městské rady 12. března 1933 drtivě vyhráli nacisté. Adenauer ztratil místo starosty a musel se vyhýbat oddílům SA. Odejel do Berlína k jednání s Göringem, který mu oznámil, že bude vyšetřován pro zneužití úřední moci. Centrum v říšském sněmu hlasovalo 23. března pro Hitlerův zmocňovací zákon, podle něhož pak bylo samo zrušeno, stejně jako všechny politické strany. Deutsche Bank zmrazila Adenauerovi konta a do 25. dubna musel vyklidit místnosti prezidenta pruské státní rady v Berlíně. Byl bez práce, bez prostředků a v ohrožení života. Jeho rodina se musela skrýt a rozdělit. Adenauer sám se 20. dubna 1933 uchýlil do opatství Maria Lach u Kolína, pod ochranu církve. Zde trávil čas četbou a vzděláváním. Snažil se pochopit Hitlera. O nacistech si nikdy nedělal iluze, základem jejich moci a agresivity byla lůza, ale šokovalo jej zapojení středních vrstev a měšťanstva. Osloven encyklikami Rerum Novarum a Quadragesimo Anno papeže Lva XIII. z roku 1881 a Pia XI. z roku 1931 formuloval svou novou doktrínu sociální politiky státu. Po celou svou kariéru koketoval s monarchismem, přičemž autoritativní Hitlerův režim byl ochoten považovat za nutné přechodné stadium, ale mátl ho neustále proklamovaný pohanský charakter nového režimu. Žádná monarchie nemůže existovat bez víry v jediného Boha a v Evropě není monarchie myslitelná bez křesťanské mravnosti a dogmatu. To se velmi brzy projevilo v barbarských rysech nacismu.

Adenauer opustil klášter 8. ledna 1934 a uchýlil se do Berlína, kde si připadal nejbezpečněji. Už 10. srpna 1934 napsal dopis Wilhelmu Frickovi, pruskému ministru vnitra a Hitlerovu spolupracovníku, ve kterém obhajoval své korektní jednání vůči nacistické straně z let svého úřadu. Postupně dosáhl

stažení obvinění ze zpronevěry veřejných prostředků. V dubnu 1935 se rodina přestěhovala do Rhöndorfu a 10. srpna obdržel příkaz vyhošťující jej z Kolínské správní oblasti. Deset měsíců strávil v zotavovně Pax-Heim u Sdružení katolických duchovních v Unkelu a prodělával osobní krizi.

V dubnu roku 1936, po remilitarizaci Porýní, se i on směl vrátit do Rhöndorfu, neboť byl s obnovením platnosti říšských zákonů zrušen zákon o vyhoštění. V létě se setkal s Frankenem, který se pokoušel ze zbytků Centra vybudovat protinacistickou síť, ale Adeneuer byl příliš opatrný a spiknutí se mu zdálo být pochybné. Naopak se stal členem Národně socialistické lidové pomoci chudým, nacistické organizace NSV pro charitativní účely. Měnil svou taktiku vůči nacistům a musel učinit vstřícné gesto. V té době mu již bylo jasné, že režim dříve či později spáchá sebevraždu. Na jedné straně se toho chtěl dožít, na druhé straně se nesměl zaplést příliš.

Adenauerovi se 23. srpna 1937 podařilo vyřešit svůj spor s Kolínem díky Karlu Georgovi Schmidtovi. V Rhöndorfu koupil pozemek a zahájil stavbu vlastního domu, která byla dokončena koncem roku 1937. Politická podezření vůči jeho osobě se poněkud rozplynula. Adenauer do jisté míry obdivoval Hitlerovy zahraničněpolitické úspěchy a schvaloval anšlus Rakouska, ale v červnu 1938 začala arizace židovských podniků a Adenauer si již byl jist, že nacisté vedou Německo do zkázy. Směl opět cestovat do zahraničí a v červenci 1938 odejel na dovolenou do Chandolinu ve Švýcarsku na pozvání konzula Weisse, kde strávil šest týdnů. V době Mnichova zastával pesimistický názor, že se režim udrží až do hořkého konce a Německo provede očistu vlastnímu silami, což se nakonec také stalo a to o mnoho dříve, než se Adenauer odvažoval doufat.

Radikální zásah proti nacistům realizovaný po 16. říjnu 1938 v Porýní vojáky i agenty Abwehru a zatýkání gauleiterů a velitelů SS Adenauera okamžitě aktivizovalo. Veřejné mínění na západě Německa cítilo ohrožení ze strany Francie Hitlerovým hazardem v Československu a vpád Sovětů do Polska vyděsil všechny. Názor veřejnosti vůči NSDAP zůstával spíše rozpačitý. Politiky se prozatím chopili vojáci, ale bylo zřejmé, že tomu tak nemůže být dlouho a že v Německu vzniká nebezpečné politické vakuum, které musí být zaplněno. Byly urychleně obnovovány a znovu zakládány zárodečné buňky některých starých politických stran, například přímo v Berlíně Deutsche Staatspartei.

Sozialistischepartei Demokratische začal organizovat bývalý poslanec za tuto stranu Kurt Schumacher, který burcoval staré členy a pomalu obnovoval organizační struktury. SPD začala dokonce již jednat s KPD o těsné spolupráci.

V Hamburku byla zakládána Partei der Freien Demokraten, zatímco přímo v Berlíně ještě vznikala Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, která se hned v úvodním manifestu distancovala od komunistických idejí, ale tajně doufala v získání hlasů skalních komunistů, kteří svoji stranu založit nesměli, ani se toho zatím neodvažovali. Do čela SED byl jmenován Otto Grotewohl. Ze starých republikánských stran prožívala znovuvzkříšení Deutsche Vaterlandspartei a další, o nichž se zatím nic nevědělo.

Reakcí politiků bývalého Centra, kteří se znepokojením sledovali to, jak jejich tradiční opozice urychleně buduje své struktury zejména v Berlíně, bylo obnovení Christlich Demokratische Partei v Kolíně, která se tak stala těžištěm křesťanské politiky. Ve Frankfurtu se hovořilo o budoucí roli programově spřízněné Christlich Demokratische Volkspartei. Konrád Adenauer se postavil do čela akce za slučování těchto stran již v prvních dnech relativní svobody.

Adenauerovi a obnovenému Centru nahrávala do karet evidentní nemožnost další existence nacismu, ale také nově probuzený strach z komunistů a levice vůbec. To vše přidávalo členstvo i voliče umírněnému pravému středu. Jeho osoba se doposud udržela v povědomí kreditem jednoho z předních německých politiků z doby před nástupem nacismu. Nyní se mohl vydávat dokonce za člověka nacistickým režimem pronásledovaného, což mu získávalo nemalý politický vliv. I přes některé výzvy odmítl, aby byl znovu nominován na funkci starosty Kolína. Adenauer tentokrát mířil výše. Nacistický režim stihl za pouhých pět let své existence dokonale přerušit staré demokratické politické tradice. Všechno se budovalo znovu a velmi záleželo na tom, jak bude nový systém nastaven již v prvním roce své obnovy. Zcela jistě se vytvoří matrice, která pak bude určující pro politiku Německa na desítky let. Bylo třeba se zapojit nyní a bez otálení. Začínat v politice znovu odspodu nemělo smysl. Adenauer si byl jist, že musí do hry vstoupit ihned a s veškerou razancí, jaké je schopen.

Nejprve se rozjel do Berlína jako delegát Centra k jednáním o formě a uspořádání nového Německa. Zde došlo ke konsensu v tom, že Německo zůstane spolkovým státem se silným mandátem kancléře a že nebude obnovena funkce prezidenta. Říše, byť zbavená nacismu, musela zůstat Říší i v názvu i v uspořádání. Velkou část Němců, kteří sympatizovali s nacisty právě pro tento návrat velikosti národa a znovu nabytou hrdost, to snadněji smíří se změnou poměrů. Zachování statutu Říše, postavení a moci úřadu kancléře bylo velkou Adenauerovou zásluhou a výrazem jeho monarchistických sklonů. Stále měl před očima svoji ideu přechodného období k monarchii, ovšem nikoliv v nacistické podobě. Věděl velmi dobře, že zachováním Říše si získá

monarchisty ovládající armádu, kteří budou funkci kancléře považovat za jakousi formu regentství. Teprve po říšských volbách vypsaných na 20. leden 1939 měly být voleny orgány spolkových vlád, přičemž vliv Pruska měl být vyvážen vlivem Bavorska a nového spolkového státu Rakouska. Zúčastněné strany se také shodly na absolutním zákazu extremistických stran, tj. nacistických a komunistických. To, že nacisté téměř zlikvidovali německý komunismus, se jakékoliv budoucí říšské vládě mohlo jen hodit a nebylo třeba na tom nic měnit. S nejvyššími představiteli nacistů měl být ihned po volbách uspořádán odstrašující národní soud, k němuž již začaly předběžné výsledky a přípravné práce. Soud měl národu ukázat, kdo byli vlastně nacisté a k čemu hodlali národ dovést. Byly zabaveny písemnosti počínaje soukromými deníky některých pohlavárů, přes plány až ke konkrétním příkazům. Spor vnikl pouze o to, zda k tomuto soudu přizvat také zástupce československé justice jako nacismem napadené země. Sjezd se zasadil o okamžité zrušení Norinberských zákonů, ale téměř jednomyslně odmítl znovu demilitarizovat Porýní, přičemž Adenauer oživil svoji starou myšlenku vytvoření Porýnska-Vestfálska jako nového spolkového státu.

Centrum zvítězilo ve volbách do říšského sněmu jen o několik hlasů, ale Adenauer nominovaný Centrem a podporovaný všemi křesťanskými stranami si vzpomněl na rok 1921 a na svoji tehdejší chybu a prosadil silnou koalici s křesťanskými demokraty, která by umožnila postavit skutečně stabilní vládu. Hladce vyhrál volbu kancléře a nahradil bezradného Schachta, kterého ve vládě podržel jako ministra financí, i přes jisté osobní antipatie. Schachtova pozice byla neprůstřelná, vzhledem k jeho angažovanosti v protinacistickém spiknutí, ale jako dočasný kancléř bez silného mandátu a politické podpory si nevěděl rady s konsolidací poměrů. Weisäcker, který se příliš zapletl s nacismem, byl jako ministr zahraničí neudržitelný a tuto funkci nakonec získal starý dobrý Neurath. Ribbentrop se vrátil ke svému velkoobchodu s vínem a v politice se již nikdy neangažoval. Mohl být rád, že unikl národnímu tribunálu, neboť jeho obžalobu by bývali vyžadovali právě Čechoslováci. Armáda se stavěla zdánlivě apoliticky, ale zůstávala autonomní silou, která o svém vnitřním uspořádání rozhodovala sama a mohla vstoupit do hry, kdykoliv by to situace vyžadovala. S armádou se nyní muselo zacházet v rukavičkách, neboť právě ona byla a ještě nějakou dobu zůstane jedinou skutečnou zárukou, že opět nedojde k nějakému nacionálně socialistickému převratu či spiknutí. Zatím se armáda na postu ministra obrany smířila s Franzem von Papen.

Nový říšský kancléř svolal 12. dubna důvěrnou poradu v úzkém kruhu nejvyššího armádního velení a resortně příslušných vládních ministrů. Oberbefehlsfaber der Wehrmacht generál von Fritsch, náčelník generálního štábu generál von Beck a Chef des oberkommandos der Wehrmacht polní maršál von Blomberg cestu do nového říšského kancléřství důvěrně znali. Kromě nich v jednacím sále obloženém rudým mramorem zasedl nezbytný ministr financí Schacht a nový ministr války von Papen. Oba muži, kteří v říšské politice nebyli žádnými nováčky.

– Pánové, uvedl jednání Adenauer, jakmile se zavřela mohutná křídla prokládaných dveří. – Jsem si vědom toho, že porady u mého předchůdce byly pověstné jeho dlouhými, mnohahodinovými monology, a cítím s vámi v otázce tohoto vašeho utrpení.

Přítomní se upřímně zasmáli.

– Já vás nehodlám mučit a netrpím narcistickou poruchou osobnosti. Také nejsem vůdcem žádné narcistické strany. Pokud je mi známo, nejsem psychopat, neurotik, a snad ani hysterik. Přesto se jistému úvodnímu monologu nemohu vyhnout, neboť je nezbytné, abyste současnou situaci Německa soudili stejnýma očima jako já.

Neurath rozložil uprostřed stolu velkou mapu Evropy se zákresem nově vzniklých hranic.

– Nejprve k zahraničněpolitické situaci. Minulé období mělo kupodivu i svá pozitiva. Německo takříkajíc vyklouzlo ze spárů Versailleské smlouvy. Velmoci jsou vděčné za to, že jsme pro ně přestali představovat hrozbu, a žádná z nich neprojevila sebemenší zájem o obnovení bývalých svazujících požadavků. Alespoň k tomu byl pan Hitler dobrým mouřenínem. Dokonce po nás nikdo nepožaduje, abychom Polsku vrátili Gdaňsk nebo osamostatnili Rakousko. Ze strany Francie je patrný zájem na uzavření dohody o celních tarifech a o trvalé rozdělení vlivu v oblasti obchodu s uhlím a ocelí. Vláda se shodla na tom, že uzavření takové dohody by pro nás bylo maximálně výhodné. Především by tím Francie jaksi přešla na naši stranu a přestala by být oním politickým vazalem Británie. Pokud by se přidaly malé státy jako Holandsko a Belgie, ani Británie by si nemohla dovolit stát stranou. Měli bychom tu základ mírové Evropy. Odstranili bychom hlavní příčinu hospodářských sporů mezi velmocemi a nastartovali tak německý obchod. Otevřely by se pro nás veškeré světové trhy se surovinami. Přestali bychom být závislí na jediném zdroji švédské rudy a vlastní drahé výrobě syntetického benzinu. Také naše výrobky by se dostaly do zahraničí i do zámoří. Politicky by to znamenalo získání důvěry západu a měli bychom tím krytá záda. Pokud by se

kontinentální Evropa dopracovala za pár let ke skutečné dohodě o volném trhu a obchodu, nemuseli bychom se ani snažit o získání nějaké vlastní kolonie, protože pak by pro nás byl otevřen obchod ve všech koloniálních državách velmocí. Záleželo by jen na síle našeho kapitálu, nikoliv již na síle zbraní. Uzavřít takovou dohodu je hlavním a nejdůležitějším cílem mého kancléřství, ovšem bude to trvat ještě několik let. Do té doby, než na dohodách oschne inkoust, musíme jednat s nejvyšší opatrností, abychom naše příští partnery nepoplašili. Ve Středomoří tedy zatím musíme zapomenout na jakékoliv naše ambice, pravděpodobně i na ty obchodní. Opakuji: Zatím! To se týká i Balkánu. Ještě nevíme, co se stane s Itálií, ale víme, že Maďarsko již zahájilo první předběžné přístupové rozhovory s Prahou a Bukureští. Nemůžeme nikterak zabránit tomu, aby v Podunají nevzniklo silné uskupení Malé dohody, které v tomto prostoru zcela a stejně efektivně nahradí bývalou habsburskou monarchii, tentokrát bez Němců a s výraznou dominancí Slovanů. Jinými slovy, budou si žárlivě střežit balkánské trhy, vybudují silnou armádu, a i když to sami ještě nevědí, nastoupili cestu k federaci. Nevíme, jak se dokáží dohodnout mezi sebou, ale ocitli se ve stejné situaci jako kdysi Vídeň. Nevěří nám, nevěří Rusům a sedí jako zátka na balkánské láhvi. Stejně jako v předchozích staletích je stejná mocenská situace přivede ke stejné politice. Budou se snažit, aby vyzískali cokoliv z pozice vyvažovacího elementu mezi námi, Středním východem a Rusy. Odhaduji, že se nebudou pokoušet o Polsko, aby ho získali pro svůj blok. Za prvé, je to rizikové nárazníkové území a jeho ochrana by je přivedla do bojů, o které nestojí. Za druhé, je to zcela jiná kulturní oblast než Podunají. Polsko by mezi ně nezapadlo, protože, lidově řečeno, nespadá do kulturní oblasti jablečného štrůdlu. Poznámka vyvolala oživení a kancléř pokračoval.

– Je tedy zcela jasné, co musíme udělat. Nastolit kurs maximální politické a hospodářské otevřenosti vůči západu. Neplést se západu do Středomoří. Získat rychle zdroje surovin, hlavně ropy, a vyrazit na světové trhy, kde se nám nabízí zejména poměrně volná oblast Jižní Ameriky a doposud hospodářsky nevyužitá Čína. Čankajšek bude nyní dvojnásob ochoten ocenit tichou podporu proti Japoncům. Zkrátka: Nedráždit státy Malé dohody jakýmkoliv pronikáním na Balkán a tuto sféru jim zcela přenechat, neboť do budoucna je budeme potřebovat jako silné a jednotné spojence. Přitom musíme všemi prostředky mírnit a vylepšovat vztahy mezi námi a Prahou. Ne kvůli Čechům, ale kvůli celé oblasti. Musíme jim všemožně vyjít vstříc a získat důvěru alespoň některých kruhů v Československu. Náprava našich vztahů s Prahou bude totiž pro západ jasným důkazem toho, že se Německo změnilo,

že přestalo být agresivní. Pro Polsko se musíme stát něčím na způsob adoptivních rodičů. Starat se o ně a všemožně je podporovat, přitom posilovat jejich potřebu pocitu velkého středoevropského národa. Místo Gdaňsku jim nabídneme Gdyni a příslušný koridor. Pro jejich loďstvo otevřeme naše baltské přístavy včetně loděnic. Sikorského vláda není nacionální a toho je třeba využít. Pak sice Polsko stále zůstane nárazníkem, ale naším nárazníkem. Sikorski je poněkud frankofilní, takže opatrně a diplomaticky do našeho protektorství zapojíme i Francii. Na severu musíme všemožně podporovat spojenectví s Finskem a hospodářsky pronikat do celé Skandinávie. Poskytneme bezpečnostní záruky Dánsku. Pokud zůstane Itálie naším spojencem, tím lépe. Francie se nyní cítí být stále více ohrožovaná bolševiky, kteří vítězí ve Španělsku. Pokud ovládnou celý poloostrov, bude Paříž nakloněna k nějakému druhu obranného spojenectví a totéž se týká i Říma. Začneme být aktivním členem OSN. Možná to nevíte, ale nový palác společnosti bude projektovat a stavět náš architekt pan Albert Speer.

– Pane kancléři. Připravujete nás na omezení rozpočtu pro armádu? zamrkal netrpělivě von Fritsch. – Pokud jsem dobře pochopil význam té zamýšlené celoevropské hospodářské dohody, pak půjde o to, aby se nadále bojovalo pouze v ekonomické a finanční oblasti, aniž by do toho kapitálové a finanční kruhy zatahovaly státy a jejich armády. Máme se připravit na to, že armáda nebude v budoucí mírové Evropě zapotřebí tak velká a tak vyzbrojená?

– To jste pochopil správně, pane generále, odtušil Adenauer. – Ale mluvil jsem zde o hudbě daleké budoucnosti. Zatím je to s významem armády přesně naopak. Abyste ale pochopili proč, necháme nejdříve promluvit pana ministra financí.

– Tedy, odkašlal si Schacht. – Nebudu mluvit proto, že rozumím financím, ale proto, že jsem z vás všech býval nejdéle a nejblíže k Adolfu Hitlerovi. Mluvil jsem často s Ribbentropem a s dalšími pohlaváry. Udělal jsem si jakousi představu o tom, co se Německu stalo za nacistického režimu, a dospěl jsem k překvapujícímu závěru, že Německo neřídil Adolf Hitler, ale Josif Vissarionovič Stalin. Ozvaly se výkřiky nesouhlasu a ohromení.

– To přece nemyslíte vážně, pane ministře?

– Ano. Myslím to vážně. Vždyť nacisté vyšli ze socialistických kořenů. Nemám čas to dnes podrobně vysvětlovat, ale vzpomeňte si na přípravu Reichswehru v sovětských vojenských zařízeních na Volze a jinde. Vzpomeňte si na Hitlerův nepodařený puč z dvaatřicátého roku. Ten puč řídila Kominterna a Abwehr o tom má jisté důkazy. Vzpomeňte si, jak Thälmannova

strana podpořila Hitlera po volbách ve dvaatřicátém. Kdyby se tehdy němečtí komunisté neodmítli spojit v koalici se sociálními demokraty, NSDAP by se byla rozpadla a Hitlera by byli zavřeli pro nesplatitelné dluhy. Sám Hitler, jak jsem časem pochopil, si do jisté míry uvědomoval, že je Stalinovým nástrojem. Dlouho jsem trnul úžasem nad neschopností západních velmocí skoncovat s nacistickým Německem. Tolik jsme jim dělali potíží, tak slabí jsme byli proti jejich mocným armádám, a stále nám ustupovali jako zlobivým dětem. My jsme fyzicky bojovali ve Španělsku, oni odmítli intervenovat ve prospěch republiky. My jsme obsadili Porýní a oni jen vyhlásili částečnou mobilizaci. My jsme okupovali Rakousko a oni se zmohli jen na formální protesty. A naposledy jsme uvedli celou Evropu do varu naším nátlakem na Československo a oni by bývali klidně nechali tento stát padnout, kdyby se neubránil sám. To, co předvedl Chamberlain, bylo naprosto nepochopitelné sebeponižování Britů. Paříž si oblékla z ostudy kabát a zradila spojence. Proboha proč? Vždyť nás ještě loni mohli smést jediným úderem. Dnes tomu rozumím díky jednomu zdroji informací, který je velmi informovaný, ale já nemohu prozradit jeho identitu. Tedy: Hitlerovým úkolem bylo zatáhnout západ do války s Německem. Mělo se to stát ve Španělsku, kvůli Porýní, kvůli Rakousku a naposledy kvůli Československu. Čím byl Wehrmacht silnější, tím lépe. Mělo dojít k válce, která by byla, stejně jako ta před dvaceti lety, zcela vyčerpala síly naše i síly západních velmocí. Hádejte, kdo by pak ztrápený lid celé Evropy osvobodil?

– To není možné! bouchl do stolu generál von Beck. – Na to by byl Hitler přece nikdy nepřistoupil.

– Ale on na to nepřistoupil, oponoval Schacht. – Hitler o té hře věděl, nebo ji tušil. Přesto ji hrál. Měl svůj vlastní plán uprostřed Stalinových plánů. Věřil, že se mu podaří posílit Německo a sérií bleskových tažení porazit evropské soupeře jednoho po druhém. Po Československu připojit Polsko, proniknout do Skandinávie a rozdrtit Francii. Věřil, že pak by i Británie podepsala mírovou dohodu. Věřil, že nedopustí žádné velké a zdlouhavé vyčerpávající zákopové boje, že se mu podaří bleskově obsadit celou kontinentální část Evropy, využít její zásoby a průmysl a pak náhle bude dost silný na to, aby se Stalinovi postavil jako rovný rovnému. Nejhorší na tom je, že se mu to podařit mohlo. Jenže ztroskotal už na malém obklíčeném Československu, protože udeřil, aniž byl připraven. Je to také jediné vysvětlení věčného ustupování západních velmocí Hitlerově agresivitě. Oni se nebáli nás, Hitlera, ani Wehrmachtu. Nevěřili ani v Blitzkrieg. Oni se báli, aby nebyli zataženi do války s Německem ne kvůli Německu, ale kvůli Moskvě a Stalinovi. Kvůli bolševikům. Odmítali

hrát tuhle Stalinovu hru a prokoukli ji. Chamberlain nebyl idiot, ani zbabělec. Hrál prostě s kartami, které měl k dispozici.

– Tak pánové, vzal si Adenauer slovo. – Teď je vám dostatečně jasné, proč Wehrmacht zůstane silnou armádou a proč se budu snažit nikoliv snížit, ale naopak zvýšit armádě rozpočet, dokud zde bude bolševické Rusko. Stalin není žádný hlupák a vývoj po Mnichovu se mu vůbec nelíbí. Hitler selhal a evropská válka se nekoná. Stalin zde již nemá nikoho, kdo by ji pro něho rozpoutal. Proto musí něco podniknout a to v blízké době. Za deset let bude pro něho pozdě a hospodářsky sjednocená Evropa jeho diktaturu zničí, aniž by musela použít armády. Čím více se budeme blížit uzavření hospodářských dohod, tím bude hrozba z jeho strany aktuálnější. A proto jste dnes tady. Potřebuji vědět něco o armádě. Musím vědět, jak bude s penězi, které vezmeme na úkor národa a rozvoje Říše, naloženo. Nejsem odborníkem, ale v armádě, která nedokázala porazit ani malé a obklíčené Československo, musí být něco špatně. Neurážejte se, prosím, jde nám všem o společnou věc. Pokuste se vyvodit důsledky z neúspěchu. Dokonce myslím, že jste to již na své úrovni udělali. Očekávám a zde pan ministr války také očekává, že předložíte nějaké smysluplné návrhy na opatření, aby se taková selhání neopakovala. Pak se můžeme bavit o tom, kam přesně budeme nové prostředky na zbrojení směřovat.

Po krátkém dohadování se slova ujal náčelník generálního štábu generál von Beck.

– Asi o tom vím nejvíce z nás, předeslal. – Shrnu to velmi stručně, ale jistě vypracujeme v tom smyslu i nějaké podrobné memorandum. Jak si možná vzpomínáte, byl jsem autorem Pamětního spisu (Denkschrift), v němž jsem již před Mnichovem shrnul Hitlerovi základní důvody, proč nemůže Německo válku s Československem vyhrát. Tehdy jsem ale předpokládal, že do války vstoupí i Francie a nepředpokládal jsem, že Češi dokončí svoji mobilizaci ještě před útokem. Že bychom mohli neuspět proti osamocenému a všemi zrazenému Československu s jeho vnitřními problémy, to tehdy ani mě nenapadlo. To nenapadlo nikoho. Ani Stalina, ani Hitlera, ani Francouze a Angličany. Ale stalo se to a náhle všichni mohli své plány a scénáře zahodit. Za prvé, naše početní převaha nebyla velká a byla nasazena armáda téměř o stejné velikosti jako československá. Za druhé, až na letectvo Čechoslováci nikterak nezaostávali, v dělostřelectvu a kvalitě tanků byli vybaveni dokonce lépe než my sami. Za třetí, měli svá opevnění a efektivně budované polní linie obrany. Ukázalo se, že jsme přecenili Blitzkrieg jako taktickou doktrínu. Nepoučili jsme se ze světové války, která jasně ukázala, že souvislou a

vrstvenou obranu nepřítele prolomit nelze. Nelze to dokázat ani tanky, jestliže má obránce dostatek protitankových děl, min, tankových pastí, příkopů a podobně. Ani letectvo nedokáže vyhnat pěchotu ze zákopů. Existuje jediný prostředek, který dokáže obranu prolomit, a tím je dělostřelectvo vybavené moderními houfnicemi. S naším dělostřelectvem z minulé války to dokázat nelze a nešlo by to ještě ani dnes. Tehdy jsme neměli ani dostatek munice, ani dostatek pum, olejů a benzinu. Celá válka byla jen bluf, který nevyšel. Za čtvrté, a to je nejzávažnější, systém organizace a velení se ukázal být naprosto nevyhovujícím a nepružným. Tím je i nyní. V rámci Hitlerova systému existovaly štáby pozemních jednotek, letectva, námořnictva a zbraní SS jako řídicí orgány čtyř zcela nezávislých armád. Také Keitelův štáb vrchního velení a Jodlův štáb operačního oddělení neměly žádné skutečné pravomoci nad řízením ostatních štábů. Existovalo tedy šest zcela nezávisle působících štábů o desítkách tisíc vojáků a důstojníků. Jedinou koordinační instancí mezi těmito štáby byla osoba Adolfa Hitlera, který sám sebe jmenoval Oberster Befehlshaberem. Štáby si navíc navzájem konkurovaly podle hesla: Rozděl a panuj. Každá z takto nezávislých čtyř sil disponovala vlastním zajištěním, zásobováním, spojovací sítí apod. Tyto nezávislé zbraně a síly se na každé operaci a vzájemné podpoře musely domlouvat a kromě Hitlera jim nemohl nikdo spolupráci přikázat. Byly tak vedeny čtyři nezávislé paralelní války, každá s vlastním nezávislým plánováním. Zájmové frakce těchto sil si konkurovaly ve výrobě, vývoji a v plánování, v rozdělování surovin a zdrojů, o které se nedělily ani v případě nouze v bojové situaci. Všechny složky usilovaly o dominantní přístup k vůdci a o jeho ovlivnění. Totéž se dělo ve státním aparátu, v hospodářství a úřadech Říše. Když například došlo okolo 13. října k českému průlomu u Waidhofenu směrem na Krems a k Dunaji, žádal velitel 12. armády von Leeb o podporu letectva. Luftwaffe však bojovala podle vlastních plánů a pomoc odmítla poskytnout. Von Leeb se musel obrátit na OKW, kde bylo třeba nejprve požádat Hitlera. Ten byl ovšem zaneprázdněn a Borman s Hessem blokovali všechny znepokojivé informace směřující k vůdci. Teprve po dvou dnech přikázal Hitler příslušné Luftflotte, aby se na oblast zaměřila, ale to již bylo pozdě a letecká pomoc narazila na leteckou ofenzívu Čechoslováků, kteří právě nasadili ruské stroje. Když se fronta v Rakousku začala hroutit, odmítl Göring zapojit do akcí na jihu síly Luftflotte operující ze Slezska, protože se právě vyžíval v bombardování civilních objektů. Jednotky obklíčované v Rakousku trpěly nedostatkem benzinu. Luftwaffe měla na letišti Wagram více než dostatečné zásoby, ale odmítla se o ně dělit. Kvůli tomu nebyl do bojů

nasazen celý prapor PzKpfw III., který sice dorazil až do Stockerau, ale bez benzinu zůstal nevyložený na vagonech, dokud se ho nezmocnili Čechoslováci. Takových případů bylo mnoho. Jednotky SS v celém Rakousku naprosto nespolupracovaly s armádou a nepodřídily se žádnému velení. Mezi letectvem a pozemními štáby neexistovalo přímé spojení. Všechno záviselo na osobním rozkazu vůdce, který musel dát rozkaz Göringovi, nebo naopak Brauchitschovi. Toto jsme částečně odstranili, ale celé velení branných sil Říše musí být od základu reorganizováno a zjednodušeno. Je třeba se vrátit k obvyklým funkčním strukturám.

– Rozumím, potvrdil Adenauer. – Já musím něco velmi podobného udělat s tímto státem a jeho správou i byrokracií. Zapomněl jsem vám říct jednu velmi důležitou věc, pánové. Berte prosím jako danou a neměnnou doktrínu toto: Německo již nikdy na nikoho nezaútočí jako první. I kdybychom věděli, že se někdo chystá útočit na nás, a kdybychom měli sebekrásnější příležitost ho předejít a preventivně oslabit nebo zničit, nikdy to nedovolím. Je nezbytně nutné, abychom nikdy nebyli útočníkem. Po napadení můžeme udělat cokoliv. Můžeme nepřítele odrazit a přenést válku na jeho území, ale začínat budeme vždy obranou a nikdy jinak. Rozumíte mi?

V dalším rozhovoru se slova ujal von Fritsch, který naznačil hlavní zásady, podle nichž se Wehrmacht musí přezbrojit a restrukturalizovat.

V rámci nového systému velení by zůstal formálním hlavním velitelem všech ozbrojených sil říšský kancléř, avšak jeho pravomoc by končila vyhlášením války a mobilizace. Poté se bez zásahů civilní sféry ujme řízení všech zbraní a vojsk vrchní velitel branné moci, který má k dispozici generální štáb, tedy OKW. Tento štáb musí přímo řídit součinnost štábů všech tří složek. Jemu podřízen bude hlavní štáb pozemních jednotek OKH, který bude přímo velet základním operačním jednotkám pozemních vojsk – skupinám armád. Ty budou zřízeny tři. Jedna v Prusku a Pobaltí, druhá v centrálním Německu a ve Slezsku, třetí v Rakousku. Vzhledem k naznačené politické situaci neexistuje důvod pro existenci čtvrté skupiny na západě Říše, po mobilizaci tam však vznikne skupina záloh OKW. Skupina armád se skládá z jednotlivých armád a dále specializovaných skupin, které představují ekvivalent armády. Každé skupině armád musí být pod přímé velení podřízena jedna letecká flotila. OKL se bude starat o výcvik pilotů, organizaci, doplňování, vývoj a podporu leteckých flotil, ale v operačním smyslu jim nemůže velet. OKM může námořním složkám velet přímo, ale na příkaz OKW by bylo povinno podřizovat jednotlivé námořní skupiny pod přímé velení příslušné skupiny

armád, dle charakteru operace. Abwehr představuje součást OKW a samostatně by řídil některé malé zvláštní jednotky nepodléhající OKH.

Nová struktura poskytne OKH, potažmo každé skupině armád možnost operovat s nasazením všech potřebných druhů zbraní s jediným velením na přímý rozkaz velitele. OKW rozpracuje operace na strategické úrovni a vedení operací přenechá OKH. Všechny druhy zbraní budou mít jednotné zajištění jediným systémem spojení a zásobování. Rozhodování se stane pružným, rozkazy a odpovědnost za ně jasné a podléhající jedinému plánu.

Poté se von Fritsch soustředil na přezbrojení Wehrmachtu. Vycházel z předpokladu, že jediným agresorem, s nímž se může Německo v několikaletém horizontu dostat do války, jsou ruští bolševici. Protože nutně půjde o válku obrannou, musí být především změněna organizace a složení pěších divizí. Ty musí dostat velké množství kvalitního dělostřelectva, moderních systémů a mít velké zásoby munice. Musí mít po dvou *dělostřeleckých plucích. Musí disponovat velkým množstvím kvalitních minometů a protitankových děl.* Pěchota musí být přezbrojena automatickými ručními zbraněmi, což zvýší její palebnou sílu. Bude nutno vybudovat mnoho stálých obranných linií, skrytých skladišť, vyrobit miliony min a překážek, betonových hnízd odporu po vzoru Čechoslováků. Tato obranná pěchota nemusí být motorizována, ale musí obdržet mnoho nákladních vozů pro své zásobovací oddíly a také po lehké tankové rotě k průzkumu a podpoře pěchoty. Ještě neexistuje shoda v použití tankových vojsk a v tom smyslu budou pokračovat jednání na štábní a ministerské úrovni. Dále zásoby munice, paliva a obranných prostředků. Bude nutno vyrobit nejméně tři čtyři miliony automatů s dostatkem munice. Armáda musí být vybavena jednotnými typy a rážemi zbraní, aby v zázemí nemuseli vyrábět a dohledávat zbytečně mnoho typů munice, aby se výroba soustředila na jednotné náhradní díly, které budou vždy po ruce a na které si opravárenské polní dílny rychle zvyknou. Spolu s novou výzbrojí musí probíhat intenzívní výcvik k jejímu užívání. Armáda bude muset mít několikrát do roka manévry, na kterých se přezbrojené a doplněné jednotky secvičí v nové taktice. Velké nároky budou kladeny na Abwehr, který se musí soustředit na Sovětský svaz a Kominternu všemi kapacitami. Ty současné nebudou stačit, ale štáb musí vědět, čemu bude čelit.

– Allgemeines Heeresamt[2] se musí stát prostředníkem mezi frontovými veliteli a zbrojařskými firmami. Musí skončit ty věčné experimenty, které

[2] Všeobecný armádní úřad

mrhají penězi na nesmyslné zbraně, jako jsou gigantická děla či tanky. Průmysl musí dostávat jasná zadání, jaké zbraně potřebujeme a v jakém množství. Musí být přísně omezen počet osob, které mají do vývoje a výroby zbraní co mluvit. Maršál Hindenburg nás naučil jedno: Ve válce vítězí to, co je jednoduché. Vyberme to nejlepší a nejúčinnější, co máme, co je zároveň jednoduché, a vyrábějme to ve velkém množství. Jednou zvolený a vyzkoušený typ zbraně nesmí podléhat neustálým změnám, které zdržují velkovýrobu. Naproti tomu jistá vylepšení jsou pochopitelně nutná, ale to musí rozhodnout skutečně kompetentní osoby. Jako slibné programy bych ponechal vývoj raketových nosičů, vývoj proudové stíhačky a radaru. Nevím, zda na tohle všechno náš rozpočet vystačí, uzavřel von Fritsch. – Ale bude zapotřebí to stihnout ve dvou třech letech. I naše letectvo potřebuje modernizaci. Něco ušetříme zeštíhlením štábů a likvidací přebytečných štábů. Tím, že letectvo nebude operačně samostatné, převelíme k pozemním jednotkám statisíce mužů od jejich zásobovacích a spojovacích oddílů. Ale válka, která nás čeká, bude pravděpodobně úplně jinou válkou než ta, na kterou jsme se chystali doposud.

– Mluvíte mi z duše, generále, vzal si slovo ministr Schacht. – Mohu vás ale přece jen něčím potěšit. Víte, kolik váží jedna naše moderní bitevní loď? Přes osmdesát tisíc tun oceli. Zjistil jsem si, že náš nejtěžší tank neváží ani dvacet tun. Za cenu jedné bitevní lodi můžeme vyrobit čtyři tisíce tanků. Za cenu jedné ponorky vyrobíme asi tak třicet tanků. Vzhledem k tomu, že nebudeme v budoucnu bojovat s Británií ani s Francií, ale s mocností, která má slabší loďstvo než my, rušíme Hitlerův ambiciózní program výstavby námořnictva. Zatím jde asi o šest bitevních lodí, mnoho křižníků a torpédoborců a několika stovek ponorek. Jen toto nám ušetří prostředky na asi tak deset tisíc dobrých tanků, stejné množství letadel a ještě větší množství kanónů. Pravděpodobně nebudeme vyrábět velké dálkové bombardéry, tudíž nám zbude více peněz a materiálu na lacinější menší letouny. Jak jste sám navrhl, unifikace výzbroje a omezení výroby na několik standardních typů ušetří také mnoho. Americké firmy, tedy jejich filiálky, které působí na západě Říše, jsou nyní ochotné vyrábět pro Německo nákladní automobily. Kanóny můžeme vyrábět u Kruppa, nebo u Thyssena, ale domnívám se, že by bylo výhodné skamarádit se s Čechoslováky a zahrnout zakázkami plzeňskou Škodovku. Oni ta děla umí nejlépe. Vzhledem k tomu, že právě Škodovku naše letectvo rozmlátilo na prach, nabídl bych nejprve jakousi finanční satisfakci a něco na způsob omluvy.

Porada se protáhla na několik hodin a ke slovu se dostali i ministr Todt a von Papen. O měsíc později předložil generál von Fritsch vládě podrobný elaborát o přestavbě systému velení a reorganizace Wehrmachtu. Tyto vize vzešly z porad za účasti představitelů letectva i námořnictva. Poté co vláda přijala elaborát za základ svých oficiálních opatření, byla zahájena obtížná etapa výběru, vývoje a zadání základních parametrů nových zbraní. Zároveň přijalo OKW nový program výcviku a manévrů s cílem připravit armádu na zcela jiný typ války.

Otevřeným jednáním s nejvyšší generalitou si Adenauer zajistil jak silnou podporu vojáků, tak i průmyslníků, kteří zavětřili nové zbrojní zakázky. Krupp, s nímž neměl v minulosti dobré vztahy, se ocitl v defenzívě díky svým otevřeným kontaktům s nacisty a musel se vzdát svých projektů rafinace předražené syntetické ropy. Přechodem na výrobu paliva z dovážené surové přírodní ropy bylo možno vyrábět stooktanový benzin, který okamžitě zvýšil výkony motorů německých letadel a tanků.

Konsolidace státu se ukázala být nakonec daleko tvrdším oříškem než zahraničněpolitické styky. Za vlády nacistů nepředstavovala německá říše pevnou strukturu pod nadvládou jediného Führera, jak se to zdálo pozorovatelům zvenčí. Daleko spíše se jednalo o jakýsi kartel mocenských bloků, ne-stát, polykratickou koalici armády, námořnictva, letectva, velkopodnikatelů, SS, Hitlerjugend, čtyřletého plánu, státních služeb, Todtovy organizace pracujících, ministerstva zbrojení a válečné výroby a nacistické strany. Tyto bloky někdy spolupracovaly, ale také neustále pracovaly proti sobě v boji o moc uvnitř Říše, přičemž Führer, stojící mimo bloky a nad nimi, zastával roli nejvyššího arbitra, což jej činilo nepostradatelným. Hitler budoval tento nesystém úmyslně, ale udílel moc i souhlas podle toho, jak který zástupce kterého bloku momentálně dokázal proniknout do jeho blízkosti a zapůsobit na jeho představivost. Takové uspořádání umožňovalo v mnoha oblastech soutěživou duplicitu, ale na druhé straně velké mrhání zdroji i silami. Uspořádání umožňovalo Hitlerovi ovládat všechny, ale soukolí státu pracovalo neefektivně a chaoticky.

Prvním úkolem nového vedení země po svržení nacistické moci bylo, stejně jako v armádě, faktické obnovení státu, tj. pevné a průhledné hierarchie, která by shora dolů řídila všechny složky života státu tak, aby pracovaly podle směrnic a úkolů daných vládou, snažily se o společné dosažení žádoucích cílů a minimálně si konkurovaly a pokud možno spolupracovaly.

První krok k takovému uspořádání představovalo zkrocení přebytečných ministerstev a jejich početných sekretariátů. Z ministerstev války a zbrojení se, například, staly jen složky ministerstva obrany. MO pak stanovilo vojenskou doktrínu, která měla být nadále obranného charakteru a od této doktríny se odvozovalo složení armády, poměr jejích složek a také priority při výrobě zbraní. Vláda usměrňovala rozpočet ministerstva obrany po dohodě s ministerstvy financí a průmyslu. Generál Georg Thomas se stal šéfem Oddělení pro válečnou výrobu Ministerstva obrany, Fritz Todt šéfem vojenského stavitelství (dálnice, opevnění, kasárna, výzkumné a výrobní objekty) a Karl Becker šéfem vojenské zásobovací správy.

Pět let nacistické vlády a předchozí období chaosu nebylo možno napravit za necelé tři roky. Kola říšského soukolí znatelně vrzala a ekonomika původně již přeorientovaná na žití z kořisti a války, kolabovala. Sami Němci jako by nevěděli, kdo jsou a co mají vlastně dělat. V historii posledních 100 let vyzkoušeli Němci všechno. Vlastenectví, které vyústilo v děsivou válku, monarchii, která v této válce selhala, demokracii, která přinesla krvavé zkušenosti s komunistickými revolucemi a nakonec vedla k diktatuře, jež dovedla zemi na okraj propasti hospodářského kolapsu a nové války. Sto let byli Němci přesvědčováni, že jejich údělem je velikost a nadřazenost, velká budoucnost budovatelů a vládců nového světa. Nyní nedokázali přijmout jakousi přiměřenou malost, pokojné sousedství s těmi, jimž vládnout nesmí a nemohou. Němci potřebovali jakýsi zásadní impuls. Říšského kancléře Adenauera v posledních dnech mnohokrát napadlo, že by právě takovým impulsem mohla být jakási spravedlivá válka, ve které by Němci skutečně bojovali za záchranu evropské civilizace, která by jim v očích světa získala vážnost a úctu, vrátila by jim hrdost a přitom by je unavila a vyčerpala natolik, aby pak byli ochotni přijmout ve vší skromnosti svoji přiměřenou roli a místo v dějinách. Ale bylo učiněno vše, co se učinit dalo? Byl Adenauerův kategorický požadavek obranné války a razantní zamítnutí preventivního útoku na Sověty správným rozhodnutím? Nebudou si ho dějiny a ti Němci, kteří přežijí, připomínat jako muže, který zavinil zánik Německa?

6. červen 1939 – Würzburg

Generál tankových vojsk Heinz Guderian přijel do Würzburgu proto, aby dohlédl na reorganizaci 4. tankové divize, která byla do uprázdněných kasáren umístěna krátce po mnichovském debaklu. Zastihl zde jejího velitele generála Reinhardta a dorazil sem i generál Lutz, od pětatřicátého roku velitel štábu tankových vojsk. Guderian přijel do tohoto hnízda motorových spiklenců především proto, aby se uklidnil po vyčerpávajících rozhovorech, či spíše hádkách s náčelníkem štábu OKW generálem von Beck a dalšími tvůrci nové armádní koncepce.

Proti generálu von Beckovi nic osobního neměl a necítil. Beck byl skvělým velitelem a jako jeden z mála zaujal před rokem vůči Hitlerově šílenému nápadu čestný a odvážný postoj. Obavy, které vyjádřil písemně, se plně potvrdily. Paradoxně to byl von Beck, s kým musel Guderian od začátku třicátých let bez ustání bojovat o zřízení samostatných tankových divizí a vypracování předpisů i doktríny použití mechanizovaných a motorizovaných sil. Beck byl příliš váhavým generálem odchovaným světovou válkou. Byl pod stálým vlivem starých pěchotních a hlavně kavaleristických důstojníků. Jeho doktrínou a propagovaným způsobem boje byla forma „trvalého odporu“. Byl obranářem a znal jedinou taktiku, totiž vyčerpání útočníka zadržovacím bojem. Proto také tak dobře zapadal do nové politické situace a jevil se být ideálním mužem pro Adenauerovu ideu neagresivního Německa. Guderian se přiklonil k Hitlerovi právě proto, že v něm zpočátku viděl progresivního muže podporujícího nové myšlenky, přirozeného vůdce útočného ducha. Tím také Hitler do značné míry byl a díky jeho vizím se podařilo prosadit Eimannsbergerovy myšlenky na pohyblivý boj a na samostatné použití tankových jednotek soustředěných do divizí, později snad i sborů či motorizovaných skupin. Hitler si velmi dobře uvědomoval, že Německo nemá prostředky a čas na budování obranných linií, že jakákoliv další válka by musela být válkou úspornou, tedy razantním krátkým a efektivním tažením, které jediným úderem srazí protivníka na kolena. Šlo o stejnou situaci a stejnou doktrínu, jakou užívali Moltke s Bismarckem.

Po Mnichovu se staří plesniví kavaleristé a pěšáci cítili být na koni a předhazovali Guderianovi naprosté selhání jeho myšlenek na samostatné útoky tankových divizí, zvláště v útoku, který vedl on sám z Rakouska na Brno. Odpovídal poukazem na skutečnost, že v této válce Německo vlastně žádné

tanky nemělo. PzKpfw I. byl pouhým výcvikovým zařízením na podvozku Arden-Loyd zakoupeným původně v Anglii jako nosič protiletadlového kanónu a PzKpfw II. byl také jen prozatímním řešením, které přijal v roce 1932 generál Lutz téměř jen ze zoufalství, aby bylo vůbec na čem vycvičit obsluhy. Nikdo tehdy nepředpokládal, že by šel Wehrmacht do skutečné války s jednotkami vyzbrojenými pouze těmito cvičnými typy. V mnichovské válce mělo skutečné tanky jen Československo, až na čtyři desítky nových a ještě nevyzrálých konstrukcí PzKpfw III. Odpůrci Guderianovi předhazovali mnichovskou válku jako příklad, kde se jasně prokázalo, že hluché a slepé hromady oceli nemají schopnost uhájit dobytý terén, ani prorazit do hloubky členěnou a připravenou obranou. Naproti tomu se prý ukázalo, že obrana se již tanky nenechá překvapit, že dělostřelectvo má prostředky na jejich rychlé ničení a podobně. Odpovídal poukazem na fakt, že právě československé tanky dokázaly přesný opak těchto tvrzení. Prorážely německou obranu v silných svazech a skupinách a operovaly bez překážek v týlu německých armád, tak, jak to tanky podle Guderianových představ mají dělat.

Když byl Guderian v dubnu tohoto roku vyzván Fritschem, aby předložil vlastní návrh využití a vývoje tankových vojsk v příští válce, která bude s největší pravděpodobností začínat jako obranná válka a bude vedena proti Německu z východu, sáhl Rychlonohý Heinz jednak ke své vlastní knize ze sedmatřicátého roku: Achtung, Panzer! A za druhé, ke starším článkům zveřejněným v úředním časopisu Říšského svazu německých důstojníků. Své závěry shrnul do několika bodů:

1. **Tanky jsou ofenzivní útočná zbraň.** Pro obranu v liniích je mnohem efektivnější a levnější zbraní motorizované dělostřelectvo. **Tanky je možno použít i v obranných bojích a to k protiútokům.** V tom případě musí ovšem operovat jako samostatné skupiny nezapojované přímo do bojů na linii, nasazované právě jen k protiútokům nebo k likvidaci nepřátelského průlomu.

2. Část frontové linie vždy tvoří pro tanky neschůdný terén a část tvoří obtížně schůdný terén. Pouze některé úseky umožňují tankový útok. Pokud rozptýlíme tankové jednotky k pěším divizím podél celé linie fronty, jen část z nich budeme moci použít ve vhodném terénu. Pokud všechny tanky soustředíme do zvláštních divizí pouze v úsecích schůdných, dosáhneme zde převahy nad nepřítelem, který své tanky rozptýlil podél celé linie, i když jich měl stejné množství jako my. To je argument pro vytváření samostatných motorizovaných a tankových divizí a jejich sdružování do útočných skupin.

3. Tankový útok neslouží jen k rozstřílení hlavního bitevního pole, pěchoty a dělostřelectva nepřítele zde zakopaného. To by bylo čistě jen pojetí pěchotního tanku, jehož tempo postupu se řídí tempem postupu pěchoty. Skutečným **úkolem tankových svazků je ochromit nepřítele v celkové hloubce jeho obrany, přerušit spojení, zničit štáby, zásobovací i ústupové trasy a způsobit dezorganizaci.**

4. **Již v prvním sledu musí být nasazeny tanky se silným pancéřováním a v dostatečném počtu,** což umožní dosažení méně mobilních dělostřeleckých stanovišť nepřítele a jejich vyřazení z boje. To pak teprve usnadní průchod pěchoty a lehkých vozidel. Ze stejného důvodu musí být vlastní obrana a všechny pěší divize vybaveny dostatečným počtem kvalitních PT kanónů schopných držet krok s nepřátelskými tanky a manévrovat kolem nich.

5. Mobilitou jednotek je jejich schopnost dostat se k nepříteli. K tomuto účelu musí být vyřazeno dělostřelectvo nepřítele a to mohou provést jen letadla ve spolupráci s tanky. Palba z pevných pozic je určena dostřelem vlastního dělostřelectva. Tanky vedou dělostřeleckou palbu za pohybu vpřed a prodlužují tak dostřel, přičemž bez ustání mění pozici. Činí tak mnohem rychleji než vlastní polní dělostřelectvo.

6. Rychlost průlomu prováděného pěchotou, i při dokonalém utajení příprav a při dosažení překvapení, nepřevyšuje rychlost přesunu nepřátelských záloh a průlom je proto zálohami vždy opět přehrazen. **Tankové a motorizované jednotky se pohybují rychleji než zálohy nepřítele a znemožní přehrazení jednou vzniklého průlomu linie.**

7. Motorizované jednotky mohou po otevření průlomu zůstat v pohybu za předpokladů: vhodného terénu, dostatku munice a pohonných hmot, slabších obrněných sil nepřítele a především přítomnosti stejně rychlých doprovodných útvarů pěchoty, ženistů, průzkumu apod. To je argument pro koncentraci tanků i všech potřebných útvarů do jediné motorizované divize.

8. Pěší divize má nejvýše 50 protitankových děl. Může tedy zabránit v průlomu 50 útočícím tankům, ale jistě nikoliv 200 útočícím tankům.

9. Tanky v první linii mohou útočit bez předchozí dělostřelecké přípravy a poté, kdy vyřadí dělostřelectvo nepřítele, může útočit také pěchota bez nebezpečí, že bude ostřelována. Pěchota pak bojuje pouze s nepřátelskou pěchotou bez jejích těžkých zbraní.

10. Tanky musí být za útoku následovány stejně mobilními servisními, doprovodnými a zásobovacími útvary.

11. Musí být vyráběno pouze několik typů tanků (lehký průzkumný a pěchotní, střední a těžký průlomový) a několik typů útočných děl, aby se

minimalizovala pestrost náhradních dílů a munice. Čím více náhradních dílů a munice bude možno použít univerzálně, tím lépe.

12. Tanky musí být vybaveny dlouhým kanónem s velkou úsťovou rychlostí střely a s ráží od 50 mm výše.

13. Velikost a váhu tanků limituje nosnost terénu, mostů a silnic předpokládaného bojiště.

14. Postupující tanková divize musí disponovat vlastním leteckým průzkumem a těsně spolupracovat s letkou taktických bombardérů.

15. Všechny tanky musí být vybaveny obousměrným radiovým spojením, také spojením s velitelstvím a letectvem.

16. Velitel tankové divize musí být přítomen na bojišti a velet z přední linie.

17. Optimální skladba mechanizovaného sboru jsou dvě tankové a jedna pěší motorizovaná divize + doprovodné útvary.

18. **Motor není nová zbraň, ale přepravuje staré zbraně novým způsobem. Jde o nové spojení zbraně a motoru. Tankové a motorizované jednotky by měly být organizovány jako nová zbraň na úrovni specializovaných divizí, sborů i armád** a podléhat velení skupiny armád. Neměly by být nuceny bojovat jako pěchota a přizpůsobovat se pěchotě.

Závěr: Doporučuji vybudování tří až čtyř tankových skupin na úrovni armád. Každá skupina by měla být složena ze dvou až tří mechanizovaných sborů. Sbor by se měl skládat ze dvou tankových divizí a jedné divize motorizované pěchoty. Sbor by měl být vybaven k samostatnému boji v týlu nepřítele a v hloubce jeho obrany. Všechny jeho složky musí být motorizovány. Tanková divize by měla sestávat z tankového pluku a pěší motorizované brigády + jednoho dělostřeleckého pluku + doprovodných zbraní. Tankový pluk o třech praporech má ve stavu 288 tanků, celá divize pak celkem 300 tanků typu III. a IV. Motorizovaná divize má jeden prapor sestávající z 96 lehkých tanků typu I. a II., celkem 100 tanků (počítáno se štábní četou). Sbor má tedy 700 tanků, tanková skupina 1400 tanků i více.

K vytvoření samostatných a bojeschopných tankových sil bude zapotřebí vyzbrojení 12-20 tankových a 6-10 motorizovaných divizí s celkem 3600-6000 tanků typu III. a IV, dále s 600-1000 tanky typu I. a II. pro prapory motorizovaných divizí. Kromě toho bude zapotřebí 12-48 tanků typu I. a II. pro průzkumnou četu či rotu každé řadové pěší divize (tyto stroje jsou již k dispozici ve výzbroji současných tankových divizí v dostatečném množství).

Dělostřelecké pluky tankových a motorizovaných divizí budou vyzbrojeny útočnými děly na pásových podvozcích, stejně jako protitankové prapory.

Tankové skupiny by měly podléhat jednotnému velení a štábu útočných formací podřízenému přímo OKH. Měly by být využívány pouze k útočným operacím nebo k likvidaci průlomů. V případě plného nasazení v dlouhodobém boji lze předpokládat nutnou kapacitu měsíční výroby na 200 tanků typu III. a IV., 120 tanků typu II. a 160 útočných děl.

Tankoví generálové, jako byli Schval, Stumpf, Hoth, Reinhardt, Schweppenburg, Model, Langermann, Arnim a Nehrány Guderianovu studii s nadšením podpořili, ale k úspěchu takto odvážného projektu zůstávali značně skeptičtí, zvláště když vešlo ve známost, že charakter budoucí možné války bude v každém případě obranný. Obranná doktrína vytahovala do vyšších a rozhodovacích funkcí odpůrce rychlé motorové války, vyznavače silného dělostřelectva a zejména pěchoty. Za těchto okolností mohl Guderian počítat doslova se vším, v neposlední řadě i s rozpuštěním již postavených tankových divizí a jejich rozptýlením mezi pěchotní útvary přímo do linie. Mohl by považovat za úspěch, kdyby OKH souhlasilo se samostatným velením a jistým oddělením byť jen jediné tankové skupiny od běžné pěchoty.

Generál Lutz však 6. června přivezl z Berlína naprosto neočekávané zprávy. Sám byl potvrzen ve funkci velitele štábu tankových vojsk, což přinejmenším znamenalo, že si tento druh zbraně uchová samostatné velení a status zvláštních útvarů. Generál Lutz ale přivezl také nové pověření pro Guderiana, kterého OKH jmenovalo generálním inspektorem tankových vojsk. Jeho služební pověření obsahovalo právo zásadním způsobem zasahovat do jednání Allgemeines Heeresamt co do tankového vývoje a výroby. Guderian se tímto stával nejvyšším představitelem tankových vojsk v armádě. Mohl usměrňovat výcvik i organizaci těchto vojsk. Mohl dávat pokyny svazkům Luftwaffe určeným k přímé podpoře tankových formací. Stal se velitelem záložních jednotek své zbraně s právem vybírat si personál a účastnit se porad na úrovni OKH týkajících se celkové strategie a nasazení tankových skupin. Byly mu náhle podřízeny všechny školy a všechna učiliště tohoto typu. Mohl organizovat manévry. Stal se tímtéž, čím byl velkoadmirál Leader pro námořnictvo a Jeschonek pro letectvo. Pověření zatím neříkalo nic o velikosti a rozsahu, výzbroji a vybavení tankových vojsk.

Podle generála Bayerleina tento zvrat mohl znamenat dvojí. Buďto se s žádnou válkou do budoucna nepočítá, v tom případě dali Guderianovi hračky a jmenovali jej správcem dětského pokojíku, aby si hrál a nezlobil, nebo v

OKW panuje velký strach z války a je jim tam nahoře jasné, že zdaleka nebude pouze obranná. Heinz Guderian sázel na druhou možnost a hodlal to v nejbližší době prověřit.

9. září 1939 – Londýn

Reynaudův vojenský poradce plukovník Marie-Joseph de Villelume usedl do stříbrného vládního lockheedu a unaveně sledoval zrychlující se pohyb okraje startovací dráhy za malým kulatým okénkem. Občas si unaveně otřel pot z čela. Ministerský předseda sedící přes uličku byl ve tváři bledý, ale jak jej plukovník znal, uvnitř zuřil. Reynaud byl velmi vznětlivým mužem. Jediným, kdo se tvářil spokojeně, jako po úspěšném letním pikniku s rodinnými přáteli v Blanchley Parku, byl generál Gamelin. Jenže vrchní velitel francouzských branných sil se takhle tvářil i před rokem, když bezprostředně hrozila válka s Říší kvůli Československu a on oznamoval Daladierovi, že francouzská armáda není schopna bojového nasazení, o schopnostech národa vydržet válečné břemeno nemluvě.

Startovní přetížení doprovázené hlukem a všudypřítomnými vibracemi zatlačilo všechny členy delegace do sedadel a na pár minut jim vzalo možnost komunikovat. Plukovník Villelume využil času k tiché soukromé rekapitulaci.

Trojstranná odzbrojovací jednání na nejvyšší úrovni mezi Brity, Němci a Francií skončila dokonalým fiaskem. Schůzku velmocí svolal nový premiér Halifax, který se pokoušel využít situace, kdy bylo Německo ještě ochromeno mnichovskou válkou a potácelo se na pokraji státního bankrotu, aby zajistil „Mír pro naši dobu“, jak tomu říkával Chamberlain těsně před tím, než dohnal Francii ke zradě spojenců a než svým mnichovským debaklem rozpoutal válku. Pravděpodobně si Britové dělali naděje na nějaké nové Locarno. Nedávno zvolený říšský kancléř Adenauer, pravda, nebyl žádný hysterický psychopat jako Hitler, ale také se nehodlal před mírotvorci z Versailles plazit. Ministr války von Papen doložil oběma delegacím, že Wehrmacht je nyní mnohem silnější armádou, než před Mnichovem. Přiznal, že Češi způsobili Wehrmachtu opravdu velké ztráty, připravili armádu nejméně o 200 tanků, množství jiné techniky a citelně pocuchali Luftwaffe. To však neznamenalo zhola nic, protože statisíce mladých mužů, celé nové ročníky, mezitím prošly výcvikem a průmysl nahradil ztráty na technice již po šesti měsících, a to technicky dokonalejšími typy.

– Podívejte, shrnul Papen. – Říkáme vám otevřeně, že jsme silní. Můžete si ale povšimnout, že svou silou nikomu nevyhrožujeme. Nacisté již nemají moc a soudní tribunál v Norimberku jasně dokazuje, že ji již nikdy nedostanou. Norimberské zákony a další ohavnosti byly zrušeny. Dnes máme ve zbrani asi

šedesát divizí, které bychom mobilizací jistě zdvojnásobili. Dnes bychom československou armádu zničili ve dvou týdnech. Nezabránili byste tomu. Víme, v jakém stavu jsou vaše armády. A přece se k ničemu takovému nechystáme. Respektujeme mírovou smlouvu, kterou jsme s nimi uzavřeli, a nabízíme jim nemalé odškodné za Mnichov. Polsko je naším chráněncem a za Gdaňsk se mu dostalo kompenzací. Na východě a v Podunají usilujeme o čistě obchodní kontakty. Povšimněte si prosím, že jsme zcela zastavili programy budování válečného loďstva a dálkového bombardovacího letectva. To by vás mohlo přesvědčit, že proti vám nic nechystáme. Přenecháme vám moře i vzduch mimo samotnou Říši. Spoléháme se na to, že vy sami ochráníte obchodní trasy dostatečně i pro nás. Nikterak neohrožujeme velmoci, které žijí z kolonií a ze zámořského obchodu. A vůbec se nebráníme tomu, abychom se stali na vás závislými co do dovozu surovin.

– Musíte se smířit s tím, že Německo je a zůstane nejsilnější mocností na kontinentu, doplnil Adenauer zarputile. – Rozhodně nebudeme nyní odzbrojovat. Nikoliv proto, že bychom se chystali k nějaké agresi v kterémkoliv směru, ale proto, že svět ani Evropa ještě nejsou bezpečné. Rudí se v Polsku zastavili na Bugu, ale na jak dlouho?

– Rudí?! vykřikl generál Ironside překvapeně. – Ti přece neznamenají žádné zvláštní nebezpečí! Na Polsko stačí, prosím, ale i když nasadili vloni proti jezdecké a nevyzbrojené polské armádě téměř trojnásobnou převahu v lidech a desetinásobnou převahu v tancích a dělostřelectvu, trvalo jim dva týdny, než zatlačili Poláky o dvě stě kilometrů na západ. Čechoslováci předtím polské jednotky rozdrtili v jediné třídenní bitvě jen tak, levou rukou, zatímco válčili s Wehrmachtem. A Rusům trvalo dva týdny pouhé postoupení. Polskou armádu nezničili, neobklíčili ani nepřinutili ke kapitulaci. Jen ji donutili ustoupit z bažin a lesů na první hájitelnou linii. A ve Finsku prodělali skutečné fiasko. Sto tisíc mrtvých a raněných za jediný měsíc. Naprostá dezorganizace a panika. Jejich technika tam masově selhávala. Čtvrt milionu vojáků tam bylo zastaveno a masakrováno několika desítkami tisíc Finů, většinou jen lovců a dobrovolníků. Stalin si vyřídil celý důstojnický sbor. Já osobně bych se dnes daleko více bál Poláků než Sovětů.

Plukovník Villelume musel v duchu s Ironsidem souhlasit. Četl zprávu generála Victora-Henriho Schweisgutha, který se v roce 1936 účastnil manévrů Rudé armády. Schweisguth soudil, že jedinou Stalinovou nadějí by bylo zatažení Francie do války s Německem a vzájemné vyčerpání obou velmocí, jinak jsou Sověti zcela bez šancí. Jejich manévry byly prý pouze mizerným divadelním představením na způsob Potěmkinových vesnic. Stalin

se nemohl opřít o vlastní lid, kterému vzali komunisté jakékoliv vlastenecké city. Porobené národy SSSR jen čekaly na příležitost vzbouřit se proti Moskvě. Celý komunistický systém se jevil nestabilním a neefektivním. Opačného mínění byl generál Félix Loizeau, který se účastnil manévrů DRRA roku 1935 a varoval před zvyšující se mechanizací DRRA, kapacitou sovětského průmyslu a výhodami státního plánování. Jenže to bylo před Stalinovými čistkami a Loizeau by býval byl za své „neprofesionální" názory penzionován, kdyby se jej neujal mladý de Gaulle.

Druhého dne rozhovorů navrhl Adenauer Reynaudovi, aby se nejprve uskutečnilo spojenectví velmocí na hospodářské bázi, neboť hospodářství určuje politiku a rivalita velmocí v Evropě pomine, jakmile budou stanovena pravidla a záruky v oblasti celních tarifů a obchodu se strategickými surovinami, s ropou, ocelí a uhlím. Německo musí dostat možnost ekonomicky expandovat do světa a také obchodovat ve francouzských a zejména v britských koloniích. Popřípadě by mu mohly být vráceny jeho bývalé kolonie. Reynauda, Monneta a také Daladiera tento návrh očividně zaujal, neboť takto se skutečně dalo začít. Politické záruky mohla zatím poskytnout rekonstruovaná OSN, jejímž zakládajícím členem se stalo také Německo. Zde se ale postavili na zadní Britové. Eden i Cadogan podporovaní Churchillovým poradcem Spearsem energicky vyloučili jakékoliv otevírání vlastních kolonií mezinárodnímu obchodu a Henderson pro změnu podmínil obchodní dohody německou i francouzskou ochotou stanovit kvóty pro vyzbrojování evropských států. Adenauer se potutelně ušklíboval, když se tak zjevně ukázalo, že Paříž a Londýn nejsou žádnými rovnoprávnými a pevnými spojenci. Britové měli vytrvalý zájem o oslabení francouzské branné moci již od Wellingtonových časů. Daladier nikdy Britům neodpustil, že jej vmanévrovali do Mnichova, a o Chamberlainovi mluvil jako o postavičce z Dickense. Francouzský projekt na pomoc Finsku před rokem označil stálý podtajemník britského ministerstva zahraničí Alexandr Cadogan za náměsíčný. Reynaudovi říkali Britové Renard (Lišák) a velvyslanec v Paříži Campbell hlásil do Londýna, že: „Kvality tohoto kapesního Napoleona podrývá nenasytná ctižádost". Reynaud se naopak nechal veřejně slyšet, že: „Britům chybí energie a jsou to samí starci, kteří zapomněli, co je riskovat." Jestli Halifaxovu vládu skutečně něco vyděsilo, pak to byla vyhlídka na frankoněmeckou úzkou spolupráci při obchodní a vojenské kontrole kontinentu. Proto se svorně snažili jakýkoliv ekonomický pakt od začátku torpédovat.

Letoun se uklidnil a vyrovnal let. Vibrace ustaly. Reynaud vstal do uličky mezi sedadly a oslovil členy francouzské delegace.

– Tak, pánové. Nyní můžeme konečně mluvit otevřeně. Nejprve vám musím sdělit, co mi při jednom neformálním kuloárovém jednání naznačil pan Schacht. Německá Říše oslovila se stejnými návrhy na ustavení kontinentálního ekonomického paktu belgickou, holandskou a lucemburskou vládu. Všechny zareagovaly vstřícně, ale podmiňují svou účast souhlasem a účastí Francie, aby Německo nezískalo v tomto paktu převahu. Nyní jsme v situaci, kdy bychom se mohli s Berlínem dohodnout sami a Londýn nechat konečně jednou tam, kam patří, totiž na ostrově za Kanálem. Jenže to nemůžeme. Budeme Brity potřebovat, když ne zde v Evropě, tedy docela jistě v Indočíně. Můžete shrnout tamní situaci, pane ministře?

– Samozřejmě, povstal Daladier, nyní ministr zahraničních věcí. – V létě byli Japonci poraženi v Mongolsku Sověty a to svědčí pro opatrnost v posuzování síly a schopností Rudé armády. Na sever tedy nemohou. Nemají suroviny a zvláště ropu. Je pro ně životní nutností suroviny získat. V Číně se jim to nepovedlo. Dosáhli jen odsouzení OSN. Sir Robert Craige opět potvrdil, co jsou naši spojenci zač, a v červenci podepsal s Aritou samostatně a proti rezoluci OSN dohodu o uznání stávajícího stavu věcí v Číně. To ale znamená, že Londýn myslí dopředu a stejně jako my očekává japonskou expenzi na jih. Tam jsou britské kolonie stejně zranitelné jako ty naše v Indočíně. Proti Americe Japonci nepůjdou, leda by zešíleli. Proti Holandské Indii mohou uspět, teprve až obsadí Hanoj a Singapur. Budeme na řadě jako první. Dá se nyní očekávat, že v Japonsku padne umírněná Hiranumova vláda a k moci se dostanou militaristé.

– Jinými slovy, převzal řeč opět Reynaud, – budeme Brity za krátkou dobu v Tichomoří potřebovat jako spojence. Jde přece i o jejich zájmy navzdory jejich hloupým novým Mnichovům v Číně. Nejsou již dvacátá léta a my nejsme v situaci, kdy bychom mohli německé zbrojení zastavit nějakým nátlakem. Kvůli Britům se ale nenecháme vyloučit z procesu evropské obchodní integrace. Jestliže nemůžeme zastavit německé zbrojení, můžeme dostat Německo do nezrušitelných hospodářských vazeb, které by byly jakoukoliv jejich agresí na západ porušeny. Pokud se evropské obchodní a finanční kruhy dokážou domluvit na zónách volného obchodu, odbourání celních tarifů a podobně, dokážou se domluvit i o tom, jak o své zdroje a trhy soupeřit pouze v ekonomické oblasti. Pak se zájem o vyzbrojování velkých národních armád ztratí sám od sebe, protože armády jsou dinosauři žeroucí velké části státních rozpočtů a ušetřené peníze lze investovat i rozumněji. Já

vidím věci tak, že je pro nás nyní výhodné svázat se s Němci vazbami, na kterých budou obě strany závislé. Otázka zní, zda si nyní ekonomickou smlouvou s Němci, Holandskem a Belgií neuzavřeme cestu k vojenské spolupráci s Londýnem v Tichomoří?

Plukovník Villelume si uvědomil, že bude jeho úkolem rychle navrhnout přesuny vojenských posil do Saigonu.

20. listopad 1939 – Praha

Vysoký a štíhlý federální ministr hospodářství Milan Hodža si i po létech udržel aristokratický zjev. To musel uznat i doktor Ladislav Rašín. Elegance v každém pohybu ruky se zapáleným doutníkem, knírek a asketická tvář muže, který myslí na vznešenější věci, než je jídlo a osobní pohodlí, muže, který žije veřejným zájmem.

Schůzku tří svolal do dejvické konspirační vily čerstvě jmenovaný náčelník tajné služby (TIS) František Moravec, který právě udělil poslední instrukce ostraze a posadil se k oběma přítomným mužům. V Moravcově vzhledu a oblečení se prvky aristokratických manýrů nevyskytovaly. Právě naopak. Liboval si v napodobování britských a amerických způsobů. Tweedové sako, pohodlné střevíce a lehká lulka, která se dala bez námahy udržet mezi zuby, když její majitel potřeboval obě ruce pro gestikulaci, nebo pro jinou činnost.

– Vrabci na střeše cvrlikají o tom, že jste se v Budapešti obzvlášť hlasitě poštěkal s Beranem, zdvihl Moravec sklenku směrem k Hodžovi.

– To není žádné tajemství, odfrkl ministr znechuceně, aniž zanevřel na vrabce. – A nemělo by být. Ba právě naopak. Zítra podám rezignaci. Odcházím z vlády a poskytnu tisku nějaká ta interview.

– Vy rezignujete? užasl Rašín. – To ale muselo být ostré.

– Spíše zásadní, připustil Hodža. – Stále ta obilní cla. Co také jiného? Stále stejné chyby a stejná zabedněnost. V jedenadvacátém roce jsme tím málem zabili celý malodohodový pakt a teď to děláme znovu. Všechno začalo oním nešťastným dnem, kdy jsme my, agrární strana, ovládli Pozemkový úřad a tím i celou pozemkovou reformu. Klíč ke stranickému vzestupu, jistě, ale také okovy, které nám nedovolí se rozběhnout. Jsme po Říši nejprůmyslovějším státem ve střední Evropě a hospodářskou politiku diktujeme ve jménu velkostatku. Myslel jsem, že se to změní, když se Preissovi skrze Živnobanku podařilo tak významně proniknout do zbrojního průmyslu republiky, ale kdepak. Už tehdy, ve dvacátých letech, jsem usiloval o integraci paktu právě po hospodářské linii. Vždyť naši balkánští spojenci nemají pro obchodní výměnu téměř nic jiného než zemědělské výrobky a suroviny. A my v nich namísto spojenců vidíme konkurenci, takže postavíme celní hradby[3]. My,

[3] *Kurs hospodářské a obchodní izolace RČS zahájila již v roce 1919 deflační politika prvního ministra financí Aloise Rašína. Rašín byl ekonomickým amatérem samoukem*

posedlým ideou vyrovnaného rozpočtu a silné měny. Jeho cíle byly spíše nacionalistické než ekonomické. Bránil téměř jakémukoliv dovozu. Hned zpočátku stáhl z oběhu polovinu okolkovaných bankovek a připravil tak investory o volný investiční kapitál i o prostředky na technický rozvoj. Vysoký směnný kurs koruny znevýhodnil vývoz zboží a zvyšoval cenu výrobků, čímž se vývoj hospodářství zásadně zabrzdil. Mnohé podniky se stávaly insolventními a to dále zvyšovalo nezaměstnanost z 60 na 440 tisíc nezaměstnaných během jediného roku. Částečná náprava, která přišla po jeho smrti, již nemohla dohonit promeškaný výhodný čas. Česká touha po socialistickém státu vedla ekonomy k uplatňování doktrín vázananého, státem řízeného hospodářství. Bylo regulováno nájemné a namísto podpory výstavby byly zabírány a následně děleny větší byty.

Z veškerého průmyslu RU monarchie připadlo 70% RČS. Z toho nejméně dvě třetiny se nacházely v majetku německých vlastníků. V bankovnictví odpovídal procentuální podíl kapitálu zhruba početnímu poměru obyvatelstva. U nástupnických států monarchie rychle převážil hospodářský nacionalismus, který zahájilo a umocňovalo Československo trendem ochranářských cel. Bývalá monarchie zaznamenávala velkou poptávku po všech výrobcích produkovaných v jejích zemích a spotřebovávala vše, dovážela jen minimum. Pro výrobce v RČS se náhle zúžil trh z původních 50 na 14 milionů spotřebitelů. Většina exportu nyní mířila do Rakouska a do Německa. Příznivci uvolňování trhu byli z ministerstva obchodu vypuzeni již roku 1921 a ministr rázem zvýšil cla na až třicetinásobek původního rakouského tarifu. Dalším důsledkem této krátkozraké hospodářské politiky bylo zvyšování mezd, nájmů a cen komodit v RČS oproti okolním státům. Země se ve třicátých letech stala nejdražším státem světa, přičemž v národním důchodu na hlavu se nacházela až na 17. místě. Stát zakládající svoji ekonomiku na rozvinutém strojírenství zaznamenával pouhá 3 % strojírenských výrobků v objemu svého exportu a dovážel ve stejné kategorii mnohem více. Dlouhodobě se potýkal s přízrakem státního bankrotu a až do Mnichova se československé hospodářství potácelo v permanentní výrobní a odbytové krizi. Ekonomika vyžadovala celkovou transformaci a restrukturalizaci. Banky odčerpávaly podnikům jejich zisky, nebyly však schopny a ochotny poskytovat adekvátní investiční úvěry pro modernizaci a rozvoj průmyslu. V roce 1935 dosahoval vývoz pouhých 29% objemu z roku 1929, přičemž v Německu dosáhly mzdy trojnásobné výše než v RČS.

V roce 1928 vznikl projekt celní unie s Německem a Rakouskem, který osobně Beneš odmítl. V roce 1931 byl tento projekt rozšířen ještě o podunajský prostor, který v RČS podporovaly všechny sudetoněmecké strany. Beneš prohlásil projekt za ohrožení samostatnosti Československa a Rakouska. Šlo o jeho ideu nepřipustit sblížení podunajských států bez totální kontroly Prahy. Tak byla zničena cesta k zajištění politické jednoty střední Evropy, což nepřímo vedlo i k nástupu nacismu v Německu a k mnichovské válce, po níž si mnozí národohospodáři a politkové naléhavě uvědomili, že potřebná politická jednota v celém prostoru nemůže být uskutečněna bez společných celních tarifů a zřízení celní unie. V ČSFR však tato myšlenka stále narážela

industriální velmoc, chceme vlastním spojencům konkurovat v zemědělství! A výsledek? Malá dohoda zůstala paktem jen po vojenské linii. Pohromadě nás drží pouze ruské nebezpečí a předtím Hitler. Dávno jsme mohli být něčím víc, dávno tu mohla být politická integrace vyššího stupně. Není divu, že nám na Balkán pronikla německá konkurence a v Mnichově nás to pak málem stálo samostatnost. Nyní přichází druhá šance se vstupem Maďarska. Konečně se opět spojuje celé Podunají. Celý ten hospodářský komplex, který býval před světovou válkou téměř dokonale nezávislý. Český průmysl, rumunská nafta, dostatek uhlí a dřeva, naprostá potravinová samozásobitelnost, jedinečné vnitřní komunikace po železnicích, po velkých splavných tocích a tak dále. A tentokrát nejen k Jadranu, ale až k Černému moři. Konečně se na stůl opět dostává, kromě vojenské spolupráce, také hospodářská a politická integrace. Po vítězství nad Němci má Praha navíc značnou prestiž. A Beran se to všechno opět pokouší pohřbít celní bariérou na dovoz obilovin. A kvůli čemu? Kvůli hrám o pár tisíc volebních hlasů velkostatkářů a středních zemědělců, kteří mají strach z laciné konkurence. Banky se také chovají jako malé děti v temném lese. Drží se za ruce, poskytují jen krátkodobé úvěry a pouze v domácím prostředí. Chybí nám rozhled, pánové. Jsme jako zapšklá vesnice někde na periférii civilizace. Bojíme se tam investovat a přitom spojence potřebujeme. Co jsme bez Podunají? Jen tahle mísa mezi horami, kterou by dávno někdo zhltl, kdyby tak nezapáchala malostí a ustrašeností.

– Jednání v Budapešti ještě nejsou u konce, připomněl Rašín.

– Právě proto! udeřil Hodža do desky stolu třemi nataženými prsty. – Musím dát jasný signál. Beran a Preiss musí pochopit, že takhle to dál nejde, a pro začátek přistoupit na kompromis. Těm zemím musíme dát alespoň signál, že se cosi změnilo, že nám na nich záleží, že s nimi chceme spolupracovat jako partneři a ne jako koloniální velmoc.

– To je pravda, zadýmal Moravec a vyfoukl ke stropu oblak modrého kouře. – K čemu by nám byl vojenský pakt se státy, které by opět hospodářsky ovládalo Německo nebo kdokoliv jiný, kdo jim nabídne možnost vývozu obilí. Spousta srbských vlaků se zrním už i takhle směřuje do soluňského přístavu.

– Už pár let si kladu otázku, kam tahle naše země vlastně patří? pokrčil rameny Rašín, a protože právě nekouřil, polkl alespoň sklenku koňaku. – Celá Malá dohoda je monarchistická, jen my máme republiku, která ovšem

---

na přebujelý český nacionalismus projevující se strachem z jakékoliv otevřenosti a liberalizace.

vyhovuje pouze Čechům a Benešovi. Celá Malá dohoda je silně katolická, pravoslavná či protestantská, včetně Slováků a většiny Moravanů. Jen Praha a okolí představují jakousi ateistickou anomálii. Západu nevěříme, Němce nemáme rádi, komunismus je na naši holubičí povahu moc silné kafe a na východě nikdo nevěří pro změnu nám. Ani Malá dohoda, ani Poláci. Kdo by také věřil ateistům a republikánům? Nepatříme prostě nikam. Nikam se nehodíme a spojence máme jen díky společnému nebezpečí. Povahou je nám nejblíže asi jen dekadentní a poloanarchistická Francie a především té se nedá věřit právě proto, že je stejná jako my. Také by jim nejspíš vyhovoval takový malý soukromý, trošku nacionalistický a pohodlný demokratický socialismus, nezávazná parlamentní žvanírna, spíše divadlo než skutečná moc a skutečná zodpovědnost, tak trochu tolerovaná korupce a pro národ samá haškovská sranda s dostatkem levného piva.

Moravec se od srdce zasmál.

– To se vám povedlo, pane doktore. Obávám se, že vaše hodnocení bylo dosti trefné. Jsme národem, který by chtěl ovládat balkánskou říši, a vlastně nás doopravdy zajímá jen nejnovější filmová legrace s Oldřichem Novým.

– Se socialismem je malý problém, soudil Hodža, kterého Rašínova replika nerozesmála, ale naopak zasmušila. – Nejlépe ho můžeme studovat u současné pražské vlády. Socialisté mají zvláštní nadání k přerozdělování bohatství, ovšem bohatství předtím vytvořeného jinými. S vytvářením takového státního bohatství si již tak obratně nepočínají. Dalo by se říci, že to vlastně ani nedovedou. Mají tendenci nastolovat rovnost mezi lidmi tak, že učiní všechny stejně chudými. Nedosahují v tom sice takové dokonalosti jako bolševici v Moskvě, ale tendence jim nelze upřít.

– Federální vládu ovšem drží pravice, připomněl Moravec.

– Jistě, jistě, kývl Hodža. – Agrární strana dokáže vytvářet a hromadit bohatství a dokáže udržet v chodu onen společenský motor nerovnosti. Jenže tak, jak vidím svou stranu dnes, dokáže to dělat jen doma ve vlastní zemi. Zahraniční politice nerozumí ani za mák. A protože jí nerozumí, nedělá raději žádnou. Nebýt doktora Krofty, asi by nás Beran už dávno odstěhoval na Měsíc, aby ho nerušilo žádné zahraničí. Pardon. Vzal by si tam s sebou ještě Němce.

Moravec se upřímně zasmál.

– Lidově se tomu říká sobectví, napověděl dr. Rašín. – Potíž s naší českou pravicí, jak já ji vidím, je zase taková, že máme pravici pragmatickou a nikoliv ideovou. Je to pouze pravice na základě hospodářských zájmů, podnikatelská. Nezabývá se uspořádáním společnosti a nemá pro to žádné jiné teorie než

hospodářské a finanční. Zkrátka a jednoduše: peníze představují moc, proto je třeba peníze hromadit a získávat. Peníze umožní kontrolovat státní mechanismus a uzpůsobit ho k efektivnějšímu vytváření dalších peněz. To zase umožní větší kontrolu a moc. Při tom neexistuje žádná teorie, kterou by naše pravice vyložila, co je to moc, kde je její zdroj, proč je zapotřebí s mocí nakládat právě takto a ne jinak a konečně, jaký je poměr člověka k moci a moci k člověku. Ideová pravice by řešila nejdříve toto. Z přijatých nadřazených principů by pak teprve odvodila svůj arzenál nástrojů a vůbec teorii státu. Mám na mysli poměr mezi svobodou jednotlivce a nutnou organizací society. Poměr mezi soukromým a veřejným a tak podobně. Zkrátka nám chybí skutečný pravicový étos.

Dr. Milan Hodža zíral na bývalého válečného předsedu vlády s úžasem a beze slova. Rašín krátce doplnil.

– Já vím, pane ministře, že jsem k vám nespravedlivý. Jestli se v této nešťastné zemi vyskytuje skutečný pravicový politik, pak za něho považuji vás. Proto se také jistě zaobíráte zahraniční politikou ještě na základě jiných principů, než jsou ty hospodářské.

– Pane doktore, chytil dech Hodža. – Co vy nyní vlastně děláte?

– Nu, zarděl se Rašín. – Abych řekl pravdu, tak pozoruji a přemýšlím. Jestli máte na mysli, čím se živím, tak žiji ze svého skrovného opozičního poslaneckého platu. Ve volném čase píšu politologická pojednání ve výše naznačeném slova smyslu. Jenže, koho to zajímá? Život jde dál a pravděpodobně nás nakonec všechny převálcuje. Člověk by řekl, že slavné vítězství na bojišti zvýší hrdost a sebevědomí českého národa, ale děje se pravý opak. Jako bychom se rozpouštěli v nějaké středoevropanské kšeftařské a hokynářské kaši. Národní idea nás přestává zajímat. Němců jsme se z poloviny zbavili, ale naši lidé jezdí do Říše dvakrát více a na školách je zvýšený zájem o výuku němčiny. Některá kina v Praze hrají v němčině importované filmy a nikomu to nevadí. Zanikají staré spolky a Sokol hlásí úbytek členstva.

– Nebuďte takový pesimista, rozhodil Moravec rozšafně rukama. – Svět není černobílý. Ostatně Sokol založil jistý Heinrich Fügner a s ním jistý Friedrich Emmanuel Türsch, což byli čeští Němci a podobní tělocvikáři jako například Henlein, kterého za pár týdnů po zásluze pověsíme. Já si zase myslím, že se nejedná o úbytek národního sebevědomí, naopak. Možná jsme právě tohle vítězství potřebovali, abychom konečně dospěli. Nyní již nepotřebujeme tolik vyřvávat a vystrkovat své češství na odiv. Stojíme si zde pod Řípem pevněji v kramflecích a naše vlastenectví je jaksi samozřejmější.

Nemusíme se o něm tolik ujišťovat. Můžeme vylézt z té své rakve a rozhlédnout se do světa, třebas i do Říše. Můžeme se učit německy, protože jsme si jistí, že to nás o češství nepřipraví, ale umožní nám to komunikovat.

– Kéž byste měl pravdu, vzdychl Rašín. – Četl jste někdy nějaké Marxovy spisy, generále? Já ano. Některé. Poté co zabili mého otce, jsem se začal pilně seznamovat s ideologií svého nepřítele. A zdá se mi, že nás ten socialismus dostává a ovládá stále více, ať chceme či nechceme. Můžeme stavět pravicové vlády, můžeme mít národní a pravicové strany, ale i tyhle strany nemohou zaujmout své voliče jinak, než že jim budou nabízet stále vyšší životní materiální úroveň a stále snadnější život. Víte, co to znamená? Uplatňuje se zde Marxovo učení o základně a nadstavbě. Podle Marxe je skutečný jen materiální svět a duchovno či kultura jsou jen jeho odrazy v jakési matrici. A český člověk tomu uvěřil. Průměrný Čech dnes skálopevně věří tomu, že čím lépe se bude mít po materiální stránce, tím vyšší a hodnotnější bude i jeho duchovní a kulturní život. A tak, aby udržely voliče, již i pravicové politické strany opouští své ideje národní, mravní, opouští tradice a přestávají se odkazovat na řád světa daný Bohem. Všichni jen nabízejí materiální zajištění a pohřbívají své ideály. Takže nabízejí něco, co stejně nedokážou, a pohřbívají to, co bylo skutečně důležité. Všichni se podílíme na destrukci světa, v němž žijeme, a to je přesně to, co bolševici všeho druhu chtějí. Za chvíli už pro naše lidi nebude důležitá obrana národa, státu, historických tradic, naší víry a podobně tak jako kdysi. Bude důležité jen to, zda nám nasypou do žlabů a podestelou v chlévě. Socialisté hlásají svobodu, ale ve skutečnosti chtějí jen chovat dobytek zavřený v ohradách, lhostejný a nevšímavý, který by na jednu stranu ochraňovali před vlky, ale na druhou stranu by jej mohli libovolně dojit a vodit na jatka.

Hodža svraštil čelo a usilovně přemýšlel.

Bývalý generál vojenské rozvědky a nyní šéf nejlepší tajné služby ve střední Evropě se v duchu zaradoval. Věci se ubíraly přesně tím směrem, kde je chtěl mít. Ukazovalo se, že bylo velmi dobrým nápadem pozvat a zkontaktovat tyto dva muže vysoké politiky. Již od Mnichova Moravec přemýšlel, jak vrátit Rašína po volbách do hry. V jistém smyslu si on a Hodža byli podobní. Oba tíhli k tomu, co Rašín trefně nazval ideovou pravicovou politikou. Rašín, coby starý národovec, měl na mysli ideu národní, kdežto Hodža se zaměřoval kosmopolitičtěji, cítil se být občanem Podunají a ideu hledal v duchovnějších sférách. Hokynářstvím a měšťáckým plebejstvím ovšem pohrdali oba svorně. Byli houževnatí a neúplatní. Oba se dokázali nadchnout pro správnou vizi a jít za ní s buldočí umíněností. Moravec cítil, že

sociálnědemokratická česká vláda vede zemi znovu do katastrofy a Beranova federální pragmatická pravicová vláda proti tomu nedokázala postavit žádnou hodnotnou myšlenku, nic, co by bylo hodné následování, zápasu, obětí. Socialisté měli ideu, ale špatnou a destruktivní ideu. Agrárníci neměli ideu žádnou. Agrárníci byli u moci vlastně jen proto, aby si, vulgárně řečeno, nahrabali. Jak dlouho bude fabrikantům, bankéřům a velkostatkářům trvat, než přijdou na to, že chtějí vlastně totéž co socialisté, totiž nakrmené, ale ovladatelné a netečné stádo? Jenže impozantní vítězství v mnichovské válce a posilování malodohodového paktu posunuly Československo jaksi na vyšší úroveň kontinentální politiky. Na této úrovni již Praha nemohla vystačit s historicky naučeným soukromničením, se svou malostí a sobeckostí. Tato úroveň vyžadovala právě vize a ideje na úrovni doby a nové pozice státu. Pokud se takové vize záhy neobjeví, Češi spadnou rychle zpět, kamsi na periferii Evropy a znovu se s nimi přestane počítat. Ukáže se, že ještě nedospěli. Budou opět jen oním ufňukaným děckem, které hledá nějakého silného tatínka, děckem, které si věčně stěžuje na poměry, stále omlouvá neúspěchy nepřízní dějin a žárlivě střeží své jiráskovské a kramářovské hračky. Když takové rozmazlené dítě někdo okřikne, ono se schová a brečí. Když jsou na něho hodní, stále vyžaduje zvláštní ohledy, trapně se vychloubá a vydírá své okolí slovanskou vzájemností. Moravec tušil, že se musí stát něco, co by Čechy přinutilo dospět, přestat naříkat, říci jasně: To a to chceme proto, že je to správné a stojíme na tom, ať se děje co chce. Rozhodl se popíchnout Hodžu.

– Co vlastně hodláte nyní dělat vy, pane doktore? Tedy, pokud to není tajemství. Nehodláte snad na protest proti Beranově politice opustit stranu?

Hodža vzdychl a zapálil si nový doutník. Hned prvním výdechem hladce překonal dýmotvorný potenciál Moravcovy lulky.

– Vidím, že bych měl vyložit karty. Ne, neomlouvejte se, pane generále. Máte úplnou pravdu. Nehrajeme tu žádný politický poker a nechť jsou tedy karty na stole. Připravoval jsem se k tomu již dávno a mám vše dobře promyšleno, alespoň doufám. Stranu neopustím. V této straně je větší náboj, než jaký doposud ukazuje. Ale nikoliv v Praze. Jak jsem řekl, složím funkci ministra a odjedu do Bratislavy. Ujmu se slovenské odnože agrární strany. To má několik důvodů. Za prvé, Beran to přijme s úlevou a s pocitem, že v tomto vnitrostranickém boji zvítězil, kdežto já ustupuji. To je však omyl. Republikánská strana sama v Čechách není tak silná, aby postavila vládu, i kdyby vyhrála příští volby. Již při těchto volbách se jasně ukázalo, že Beran

může sestavit pouze federální vládu a to jen díky slovenským agrárním hlasům.

– Budete tím držet Berana v šachu! pochopil Moravec. Hodža s úsměvem kývl.

– Za druhé. Existují pouze tři principy, na nichž lze skutečně integrovat Malou dohodu a celé Podunají. Monarchistický, který nyní pro Prahu nepřichází v úvahu. Hospodářská integrace, o kterou se hodlám zasazovat i nadále a pro kterou shromažďuji spojence. A konečně náboženství. Slováci, Maďaři, Rumuni a také Chorvati spojují hospodářství, politiku a náboženství v jeden neoddělitelný celek. Beran a celé pražské ústředí budou muset brzy pochopit, že podnikání v Podunají a hlavně na Slovensku, zejména podnikání na venkově, se neobejde bez ústupků v oblasti náboženství. Jsou pragmatici. Jde jim o hlasy slovenských voličů. Dostanou je, ale nikoliv zadarmo. Bude jim jasně a včas naznačeno, za jakou cenu a za jakých okolností je dostanou.

– Skvělé! luskl Moravec prsty.

– Ano, připustil Rašín. – Také se mi to zamlouvá. Ale pokud správně rozumím, je to stále jen obchod. Něco za něco. Chápejte, jde o ty ideje a vize.

– Samozřejmě, zachoval Hodža klidný výraz. – Zůstává otázka co s Podunajím? Jak posunout integraci na vyšší stupeň? Po vojenské stránce to půjde, o to nemám obavy, ale to nestačí. Pan Gajda v tom směru vykonal velkou práci, ale takové pouto by zmizelo spolu s nepřítelem a následoval by rozpad. Dejme tomu, že dosáhneme kompromisu s Beranem a utužíme i hospodářskou integraci. To již znamená hodně, ale samo o sobě také jen správný směr. Vojenská a hospodářská integrace vbrzku vytvoří silný tlak na konečnou fázi, na integraci politickou. Jaká by to ale měla být forma politiky? Vojáci vytvořili Radu náčelníků štábů, protože se nechtějí podřídit jedinému nadnárodnímu štábu. Ekonomové vytvoří jistě jakousi hospodářskou radu, což bude sbor ministrů průmyslu, ministrů financí a zahraničí. Ale co vytvoří politici? Něco ve stejném duchu? Máme usilovat o sbor ministerských předsedů? Nebo sbor prezidenta, regenta a dvou monarchů? Zde se dohodnou těžko. Efektivní politický orgán se, dle mého a páně Kroftova názoru, nepodaří vytvořit do té doby, dokud všechny země paktu nepřistoupí na vyšší, zastřešující státní formu. Konfederace nebo federace. Jiná možnost tu není. Jedna centrální vláda nad vládami. To říkám já.

– To by znamenalo také všeobecné volby! užasl Rašín. – A nějakou ústavu.

– To nevím, pokrčil Hodža rameny. – Já vím jen jedno. Něco v tomto duchu se musí stát, jinak se nepohneme z místa.

– A vy na to hodláte vsadit svou politickou pověst a kariéru, uhodl Moravec. Hodža chvíli přemýšlel, jako by se uvnitř rozhodoval, zda má prozradit starý rodinný recept na svíčkovou omáčku redaktorům kulinářského týdeníku. Pak mávl rezignovaně rukou.

– Pánové. Znáte mou minulost. Není žádným tajemstvím, že se o integraci Podunají pokouším poprvé. Tehdy to, pravda, bylo za jiných okolností, ale myšlenka je správná. O tom nepochybuji. Tak tedy. Brzy vejde ve známost, že obnovuji Belvedérský klub.

– Můj ty svatý Ferdinande! Proto všechna ta jednání, ušklíbl se vševědoucně Moravec. – Hlinkovci, Maďaři, chorvatští Ustašovci a další… Konečně mi to dává smysl.

– Máte dobré informace, generále, připustil Hodža. – Proto ta jednání. Kromě svého působení ve slovenské agrární straně hodlám vytvořit tento klub politických stran a sil v Podunají, které si přejí nejen hospodářskou a vojenskou, ale i politickou integraci tak jako kdysi. Napříč státy a národy. O formě soustátí není rozhodnuto a vyplyne z dalšího jednání jakož i z vývoje situace. A pro vás, pane doktore, kývl Hodža na Rašína, – pro vás bych možná měl práci. Angažoval bych muže vašich schopností, politika, který by měl v mém Belvedérském klubu značnou váhu a slovo a který by se během dalších let postaral o to, aby nám z rozhovorů o formách politické integrace Podunají nevypadli Češi.

– Já? vyhrkl Rašín. – Já jsem národovec. Jsem poslancem za stranu, které se spílá do českých šovinistů. Já mám nyní pomáhat vybudovat zase nějaký žalář národů?

– Nepodceňujte se. A nepodceňujte nás. Nepůjde o žalář, stejně jako o něj nešlo minule, ten bych ani já nebudoval. Možná nejde o to rozpustit Čechy v nějaké nadnárodní kaši, ale zachránit je, protože Podunají se sjednotí tak jako tak ze strachu z Rusů a bolševiků. A tato malá zemička sevřená mezi velké celky pak zcela jistě neobstojí. Uskupení jako Belvedérský klub bude mít v celé Malé dohodě zanedlouho dosti značný vliv. Strany v něm zapojené začnou zponenáhlu ovlivňovat a tlačit své parlamenty a vlády tím správným směrem. Potřebuji muže schopného vést potom, jménem klubu, jednání s českými politickými stranami. Mám na mysli obratná jednání. Taková, aby se Češi jako celek neurazili a nezačali trucovat, na druhé straně, aby se jim nepodařilo budoucí mocenský orgán Podunají zcela ovládnout a přizpůsobit sobě. Byl byste za tu práci pochopitelně honorován. Belvedérský klub nebude po finanční stránce žádná chudinka, za to vám ručím.

Moravec se rozverně oběma rukama plácl do stehen.

– Promiňte, že stále vyrušuji, ale tím se vysvětlují vaše tajné schůzky s Rothschildem ve Vídni. Že je to tak?

Hodža zamžikal překvapením.

– Klobouk dolů. Člověk má alespoň jistotu, že naše tajná služba nezahálí. Už chápu, proč jste svolal tuto schůzku. Potřeboval jste si ověřit smysl mých jednání s Rothschildem.

– Neznepokojujte se, doktore. Jisté informace vždy zůstanou jen u mě v trezoru. A v účelu této schůzky se mýlíte. Potřeboval jsem si ověřit, zda jsou naše názory na prospěch tohoto státu, alespoň trochu podobné.

Hodžu však napadlo ještě něco jiného. Když se první špion republiky tak náhle začíná zajímat o taje zahraniční politiky, může to mít jediný důvod. Rád by do ní sám časem vstoupil. Ne jako politik, ale špionsky, po svém způsobu. Jako šedá eminence tahající za neviditelné nitky kdesi za scénou. Vlastně se to asi již stalo.

Mezitím Moravec zřetelně a pomalu dodal:

– Abych mohl v budoucnu stát na vaší straně. A věřte mi, že to neznamená právě málo.

Doktor Rašín vyhlížel jako Alenka v říši divů. Usoudil nahlas, že bude potřebovat čas na to, aby si Hodžovu nabídku promyslel. Ministr jej ujistil, že s tím počítá, a pozval Rašína k prvnímu jednání Belvedérského kruhu do Bratislavy, o jehož termínu bude včas informován. Rašín se posléze omluvil a opustil vilu.

Generál Moravec si nevědomky mnul bradu, jak soustředil úsilí na zpracování nově nabytých informací. Bylo zde cosi v pozadí, cosi hlubšího, bez čeho jako by Hodžovy snahy a vize měly jen polovinu smyslu. Něco mu stále unikalo, ale instinkt zpravodajce se nenechal podvést ani zastavit. Analytický mozek zvažoval okolnosti a vyřčená, naznačená i zcela nevyřčená fakta. Jistě. Klíč ležel v tom, co nebylo sice zamlčeno, ale přesto zůstalo nevyřčeno. Moravec náhle prudce zvedl hlavu, téměř zalapal po dechu a vytřeštil na Hodžu oči.

– Doktore… Vy jste stále ještě monarchista! Hodža nezaváhal ani vteřinu.

– Samozřejmě, pane generále, opáčil. – Nikdy jsem jím být nepřestal. A vy jste republikán?

Moravec se dlouze odmlčel a svěsil ramena, jak opět soustředil veškeré úsilí kamsi dovnitř do sebe. Konečně opět pohlédl na Hodžu, ale již jaksi zaraženě a rozpačitě.

– Víte, že nevím?

– To nic, zasmál se ministr. – Bude to ještě dlouhá cesta. Budete mít dost času si všechno promyslet.

Generál Moravec ve skutečnosti velmi pochyboval o tom, že by zájmem Rothschildů mohla být právě obnova monarchie. Ne nadarmo se ji právě tito a jim podobní finančníci pokoušeli po celé 19. století rozbít podporou nacionalismu. Jeho názory se v tomto bodu významně shodovaly s míněním církevních kruhů. V klerikálním tisku se na toto téma objevilo již několik studií. Církev varovala před komunismem a socialismem marxistického typu, ale stejně tak i před mocí liberálního kapitálu. Úvěrování a zisky z úroků mohly trvat jen potud, pokud obyvatelstvo v moc peněz uvěřilo jako v nejvyšší životní hodnotu. Taková víra ovšem pozvolna vylučovala a vytlačovala víru v Boha a v morální hodnoty. Agrárnický *Venkov* otiskl před nedávnem článek varující před nebezpečnými idejemi, před náboženskou vírou, vírou v národ a jiné nadřazené hodnoty, které vyvolávají vášně a vedou k válkám. Článek nabízel model ryze ateistického sekulárního státu, kde se všechny zákony a všechna pravidla budou řídit obchodními a finančními zásadami. Celé fungování společnosti měly zajistit propracované smluvní vztahy a od veškerých idejí i vášní oproštěné peníze tak jako v Americe. Článek představoval svět, ve kterém se finanční a kapitálové kruhy přestanou vázat na své národní státy, přestanou státy a jejich armády využívat k obraně a získávání zdrojů a trhů a začnou spolu soutěžit jen čistě v ekonomické rovině. Dojde k úplnému zrušení celních tarifů a hranice se stanou pouhou formalitou, jen čarami na mapách. Finančníci a podnikatelé zcela ztratí zájem ovládat státy a jejich vlády, armády budou omezovány a rušeny jako neekonomické a ztrátové investice. Průmysl a podnikání dostanou nadnárodní charakter a velmoci rozpustí své koloniální državy, protože v nich tak jako tak začnou podnikat všichni, kdo na to mají. Vzniknou mezinárodně zastoupené společnosti bez zájmu o preferování kteréhokoliv konkrétního státu. Zanikne nacionalismus a stát se stane jen správní teritoriální jednotkou. Zajímavá vize, o to zajímavější, že mezi Paříží a Berlínem se již cosi v tom smyslu začalo péct. Právě Rothschildům se takový model mohl líbit více než cokoliv jiného. Rozhodně více než monarchie starého habsburského ražení, založená nikoliv na obchodu a mamonu, ale právě na mravnosti a řádu odvozeného od náboženských hodnot. To, že Rothschildové náhle podporovali Hodžův Belvedérský klub, rozhodně neznamenalo, že by toužili po monarchii. Po celé století se finančníci snažili rozbít a rozsekat Evropu na malé bezmocné státečky závislé na jejich úvěrech a snadno ovladatelné.

Snažili se idejemi národního sebeurčení rozbít tradiční státoprávní princip nedělitelných hranic, aby se státy daly krájet jako zboží na pultech, aby se s jejich územím dalo obchodovat a aby se hranice proměnily v cosi jako pouhou krabici na zboží. A náhle ti samí finančníci otočili a financují síly, které si kladou za cíl sjednocení celého Podunají v mocnější a silnější celek? Proč? To nedávalo smysl. Vlastně dávalo, ale jen tehdy, když člověk připustil, že mají strach. Jsou doslova vyděšení. Větří nebezpečí, proti kterému peníze nepomohou. Větří ďábla, který si na obchod nehraje a peníze ho nezajímají, jen čistá násilná moc. Zkrátka a jednoduše potřebují někoho, kdo by sjednotil národy Podunají v silnou federaci schopnou bránit se nebezpečí z východu. Kdyby nebylo bolševiků v Rusku, nepodporovali by žádné sjednocování, naopak by jim mohly vyhovovat roztříštěné zájmy malých státečků a jejich věčné hašteření. Německému nacionalismu nevěřili a zvláště vídeňský baron Louis Rothschild s ním udělal v roce 1938 velmi špatné zkušenosti. Proto nyní jejich dobře organizovaná finančnická síť obepínající Evropu jako pavučina vsadila na ateistické a v nic nevěřící Čechy, dobré obchodníky a podnikatele.

V *Rudém právu* se 18. listopadu objevil poměrně zasvěceně napsaný článek neznámého autora, který vrhal na mnichovské selhání velmocí zcela nové světlo. Článek s názvem Chtěli naše zlato, popisoval politickou causu z doposud opomíjeného úhlu pohledu. Pisatel odhadoval, že v roce 1938 čítal československý státní zlatý poklad zajišťovaný Národní bankou okolo 96 tun zlata. Koncem 30. let, pod dojmem vzrůstajícího nebezpečí za strany německého nacismu, deponovala banka stále více zlatých rezerv do spřáteleného či neutrálního zahraničí. U Bank of England bylo prostřednictvím Banky pro mezinárodní platby v Basileji uloženo celkem okolo 50 tun, celá polovina státního zlatého pokladu. Další rezervy byly deponovány v Belgii. Zlato představovalo pro RČS záruku stabilní a silné měny, jakou postrádalo například Německo disponující zlatem jen za 17 milionů dolarů. V téže době disponovala například Francie zlatem v hodnotě 1435 milionů a USA zlatem v hodnotě 8126 milionů. Britské zásoby byly ovšem ve stejné době a v tomto srovnání také mizivé. Britové se pomalu chystali na válku a zejména Chamberlain, jako bývalý Lord strážce pokladu, věděl, že ve válce a v nejistých dobách se za zbraně a suroviny platí téměř výhradně zlatem. Pisatel v článku spekuloval o tom, že kdyby Československo před rokem zaniklo jako stát, právě britská Bank of England by měla téměř stoprocentní šanci zmocnit se 50 tun jeho zlata, což mohlo být silným motivem k obětování Československa v Mnichově. Kdyby majitel zemřel, zlato by osiřelo v britské bance.

Rudé právo mělo nepochybně své ideologické důvody, proč otiskovat jakýkoliv útok na prohnilý a nemorální kapitalistický západ. Moravce a tiskové oddělení TIS daleko více udivila znalost detailů. Podklady k článku musel dodat někdo fundovaný, někdo, kdo je znalcem a pohybuje se ve vysokých bankovních kruzích. Komunista by takové informace rozhodně nezískal. V úvahu připadaly dvě politické skupiny. Za prvé, agrárníci, snad sám Preiss, protože jejich zájmem bylo, aby se současný stát nevázal znovu na spojenectví s proradným západem, aby spolupracoval více s Němci, za druhé, sám Beneš a lidé okolo Hradu. Benešovým aktuálním zájmem před prezidentskými volbami bylo očistit se od chyb své předmnichovské politiky vazeb na západ, který pak zradil, vysvětlit, proč západ a zvláště Anglie zradili.

Článek zároveň naznačoval, že německá měnová krize trvá a může narůstat, neboť Říše se nemůže nyní zahojit válkou. Informace mohly tedy spíše pocházet z okolí Hradu, neboť v podtextu obsahovaly varování před důvěrou k novému Německu. Preiss či Beran by se takovému varování vyhnuli. V článku se vyskytovala domněnka, že druhé půle pokladu by se byli jistě zmocnili Němci, kdyby Československo kapitulovalo či prohrálo válku. Britové by se byli s Němci o československé zlato rozdělili. Nebyla zde však ani zmínka o tom, že ve skutečnosti byly zbylé zlaté rezervy dávno před Mnichovem vyvezeny na Slovensko a vzhledem k nepřátelskému poměru Polska a Maďarska by v případě československé porážky nejspíše skončily v Moskvě. Bez návratu, stejně jako předtím španělské zlato.

Jestliže informace měly svůj původ u Beneše, pak znělo sdělení jasně: Nespojujte se s Němci ani s Brity a Francouzi, nechoďte kvůli nim do žádné války, protože kdybychom prohráli, jedni i druzí nás bez skrupulí okradou a přivlastní si naše zlato. Toto sdělení obsahovalo zcela jistě jakýsi pravdivý základ, se kterým mohl souhlasit i sám Moravec. Ovšem nespojit se s Němci ani se západem, znamenalo jediné – zůstat sami a stát se lahůdkovou jednohubkou například pro takového Stalina. A ten chtěl víc než zlato. Chtěl život, svobodu i duši každého člověka na zemi.

Moravcovi nikdo nemusel vysvětlovat, že světové nadnárodní finanční kruhy si obvykle válku přejí. Válka je jedinou situací, kdy se i velké a mocné státy musejí obracet na finančníky s prosbou o půjčky a ti umožní válku tím, že ji úvěrují. Úvěry se poskytují oproti zárukám, které představuje zlato. Tací Rothschildové pak právě ve válce dostávají jedinečnou možnost světové zlato shromažďovat a soustředit, což jim v následných dobách míru dává nemalou moc. Nyní toužili po další válce po 20 letech míru. Chtěli ji již před rokem, ale Hitler se s nimi nedohadoval a neprosil by se jich o úvěry. Prostě by si došel

do Paříže, do Londýna i do Basileje, stejně jako si došel do Vídně a potřebné zlato by si tam vzal. Na takových Hitlerech se vydělávat nedá a na Stalinech ještě méně. Do války je třeba zaplést ekonomicky silné a bohaté civilizované státy, které dodržují mezinárodní pravidla a o úvěr požádají. V současné době Francii, Anglii a hlavně Československo. Němci jsou na mizině, ale představují určitou sílu. Němci budou bojovat, ale je třeba najít někoho, kdo za ně zaplatí ve zlatě. Když Rothschildové podpoří Hodžu, podporují tím zároveň integraci Malé dohody. Integrované soustátí může úspěšně bojovat a může také lépe platit zlatem.

Generál Moravec si pomyslel, že již možná ví, proč se Beneš tak úporně snaží nenechat se vmanévrovat do jakékoliv příští války. Beneš možná tuší a cítí, že právě Československo, nejvíce ze všech, budou určité síly chtít do války dostat za každou cenu.

22. listopad 1939 – Brno

Karel Hoffman, předseda Spolku španělských interbrigadistů, měl zoufalou chuť se opít. Toužil se nadrátovat až do bezvědomí. Zřídit se tak, aby se z opice nemusel již nikdy probrat, aby po vystřízlivění a strašlivé kocovině úplně a definitivně ztratil paměť. Ještě s tím ale musel nějakou chvíli počkat.

Redaktor *Lidových novin* Lev Sychrava jej zastihl v této ponuré odhodlané náladě v hospodě Pod Špilberkem, což byla prostá lidová špeluňka, kde se scházelo večer co večer pár starých dědků u mariáše, stavěli se tu dělníci z odpoledních směn a chodívali sem brněnští španěláci. V hovoru převládal hantec a tlustý hospodský v tradiční zmijovce čepoval dobře vychlazené Starobrno.

– Vy se neradujete… rozpoznal Sychrava na první pohled.

– Máte postřeh, uznal Hoffman. – Vy jste měl dělat pro rozvědku, nebo tak něco. Před Hoffmanem na ulepeném ubrusu ležel čerstvý výtisk *Práva lidu,* jehož titulní stránku doslova rozpůlil tučný titulek: FRANKO SI SBALIL KUFRY. Podtitulek hlásal, že v úterý 21. listopadu odplula z Cádizu do Maroka poslední loď odvážející poslední zbytky Frankových pučistů.

Sychrava ťukl prstem do černobílé fotografie mohutného parníku, sedl si a jedním zdviženým prstem si objednal pivo.

– Za tohle jste přece bojoval. Republika zvítězila.

– Ne, za tohle jsme nebojovali, vzdychl Hoffman, otočil novinovou stránku a ukázal na jiný titulek, který hlásal, že: ŠPANĚLSKO POVEDE STRANA SVĚTOVÉHO PROLETARIÁTU.

Hoffman se zhluboka napil ze svého tupláku.

– My jsme bojovali za demokratickou republiku a proti fašismu. V osmatřicátém, když jsme se bili na Elbru, byli komunisté jen jednou z mnoha republikánských stran. A zdaleka ne tou největší. Teď jsou jedinou povolenou stranou. Rojí se tam poradci z NKVD a vraždí tam chlapy, co s námi a s nimi stříleli ze stejných zákopů na stejného nepřítele. Jejich rodiny zavírají do lágrů. A taky děti. Baskové, kteří umírali v Guernice, jsou hromadně deportováni. Vesničané, kteří nás zásobovali jídlem z toho mála, co se jim urodilo, jsou najednou kulaci a zločinci. Je mi z toho na blití, redaktore.

– Vy myslíte, že fašistický režim, kdyby zvítězil Franko, by byl lepší?

– Franko nebyl fašista. Franko se pokoušel nastolit vojenskou diktaturu, ale byl by to katolický diktátor. Jistě, také by zabíjel a popravoval, ale právě

jen komunisty a anarchisty. Komunisté zabíjejí všechny, včetně komunistů samotných. Máme tam odsud dobré zprávy, redaktore. A ty dobré zprávy nejsou moc dobré.

– Tomu nerozumím? Vy španěláci budete nakonec litovat, že jste proti Frankovi bojovali?

– My jsme bojovali proti fašistům! bouchl Hoffman do stolu. – Proti náckům a Talijánům. A o moc dříve a déle než všichni chytráci, co proti nim bojovali jen tři týdny tady doma a teď se nám pošklebují. Za to, co se tam s republikou stalo, za to nemůžou interbrigadisti. Ti měli jasného nepřítele. Za to může podělaná politika neintervence. Francie a celá jejich slavná Ženeva. Kdyby byli republice pomohli Frantíci a Britové včas, mohla tam být pořád demokracie. Tím, že dali ruce pryč a uzavřeli hranice, dali zelenou Stalinovi a bolševikům. A teď je mají za zadkem.

– Prý jste zrušil autogramiádu své knihy Levanta rudá a hnědá?!

– Dovedete si představit, jak by to dopadlo? zaťukal si Hoffman na čelo. – Jsme teď přece Stalinovi slouhové. Kdyby ta kniha nebyla už vytištěná, celé bych to byl zastavil a přepsal.

– Já vám udělám recenzi, nabídl se Sychrava. – Dejte mi jeden výtisk. A pozítří otisknu interview s vámi. Dáme tam přesně to, co jste mi teď řekl. Lidé přece musí pochopit, proč tam španěláci byli, co cítí dnes…

Hoffman se ušklíbl, nedůvěřivě a hořce.

– Těsně po Mnichově, pane redaktore, jsme byli hrdinští bojovníci proti fašismu. Stačilo pár měsíců a jsme vrahové malých dětí a přisluhovači bolševismu. Až se to bude někomu hodit, pozatýkají nás a obviní ze zrady demokracie nebo z vlastizrady. Až sem přijdou bolševici, zastřelí nás jako zrádce dělnické třídy. A nic se nezmění. Dál se tu bude čepovat pivo, ctihodní občané budou chodit do kina a na tancovačky a na povel budou mávat buďto svastikami, nebo srpem a kladivem a vždycky budou stát na té správné straně. Něco vám řeknu, redaktore. Víte, co my španěláci dnes cítíme? Nenávist. Ale ne k frankistům, to byl prostě jen nepřítel, protivník. Ani ke komunistům, protože to teprv bude nepřítel. Cítíme nenávist ke všem těm Čecháčkům kolem. Fašismus nebo bolševismus vždycky vyvolá k životu svého vlastního nepřítele a bude poražen. Způsobí mnoho škody a bolesti, ale vychová také mnoho pevných a věrných. Boj s nimi vychová schopné a čestné. Ale tohle bezpáteřné měšťácké nic, to bahno kolem nás, ten přízemní šklebící se poživačný hnus, to je skutečné nebezpečí pro svět. Napíšete to do novin takhle?

15. ledna 1940 – Bratislava

Prezident Beneš přijel na Slovensko podruhé od březnových voleb v právě uplynulém roce. Poprvé to bylo ihned po volbách, kvůli inauguraci první slovenské vlády v historii země. Tentokrát byla jako oficiální důvod návštěvy prezentována jednání o společném postoji Slovenska a Česka (jak se nyní po rozdělení začínalo říkat) v nadcházejících malodohodových rozhovorech o přistoupení Maďarska k paktu. Vyjednávat s Budapeští měli samozřejmě především ministři federální vlády, hlavně dr. Kamil Krofta, doprovázející prezidenta i nyní, ale československou delegaci by značně oslabilo, kdyby se uprostřed tuhého vyjednávání vyskytl nesouhlas či pochybnosti slovenské politické reprezentace. Prezident hodlal navštívit také Sv. Martin, položit věnec k Hlinkovu hrobu v Žilině, vést rozhovory s předáky maďarské autonomní oblasti v Nitře a posléze s předáky Rusínů v Užhorodu. Jeho program byl nabitý a rozplánovaný na celých deset dnů. Pouze Beneš sám věděl a tajemník Prokop Drtina tušil, že existuje jedna věc, která prezidenta zajímá ještě mnohonásobně více než předem ohlášená témata.

Za měsíc se měly konat prezidentské volby. Prezident Beneš v nich figuroval jako kandidát navržený sociálnědemokratickou stranou. Mohl také počítat s tichou podporou komunistů, ale to vše mu dohromady zaručovalo pouze 88 poslaneckých hlasů. Jeho tradiční spojenci z dob před Mnichovem, národní demokraté, tentokrát navrhli vlastního kandidáta a sice poslance za blok národního sjednocení dr. Ladislava Rašína a pro tuto kandidaturu získali také české a moravské lidovce. Kdyby byl prezident volen v celonárodních lidových volbách, měl by Rašín, coby hrdina ozbrojeného odporu proti Německu a předseda antikapitulační válečné vlády, velkou šanci na úspěch, ale takto mohl získat nejvýše 66 poslaneckých hlasů. Největším Benešovým soupeřem se tentokrát stali agrárníci spojení s Živnostenskou stranou a se slovenskými hlinkovci. Toto uskupení kandidovalo sice jakéhosi doposud veřejně zcela neznámého dr. Emila Háchu, ovšem silou 122 poslaneckých hlasů. Hácha byl naprostou politickou nulou. Silně věřící katolík, autor právnických spisů a docent právnické fakulty Karlovy univerzity. Ani jeden z kandidátů nemohl v prvním kole získat požadovanou nadpoloviční většinu hlasů a bylo nabíledni, že dojde ještě k druhému kolu prezidentských voleb, ve kterém zřejmě dr. Rašín svoji kandidaturu stáhne. Národní socialisté zřejmě Rašína navrhli s vědomím, že sice nemůže uspět, ale jejich hlasy tím

získají na hodnotě a Beneš bude muset před druhým kolem vyjednávat a něco nabídnout. Obvyklý politický manévr vykalkulovaný na zisk. Tím mohl získat 36 dalších hlasů, ale zároveň hrozilo nebezpečí, že Šrámkovi lidovci dají svých 30 hlasů spíše silně nábožensky angažovanému Háchovi. Ten by pak ve druhém kole zvítězil s převahou 152 hlasů k Benešovým 124 hlasům. Živnostníky ani luďáky Beneš získat nemohl. Rýsovala se však ještě jedna jediná a zřejmě poslední šance na oslabení soupeře. Především proto přijel prezident do Bratislavy. Kdyby se tato naděje ukázala lichou, pak již Beneše nějaká jednání s Budapeští nemusela zajímat. Nezúčastnil by se jich ani jako divák, natož jako prezident ČSFR.

S Milanem Hodžou se setkal ještě téhož večera, kdy do Bratislavy přicestoval, a sice inkognito, v hotelovém apartmánu pod bratislavským hradem, kde se prezident okázale ubytoval. Setmělo se brzy a dočasná obleva vytvořila mlhy halící temnou hladinu Dunaje pohádkovým kouzlem. Beneš nebyl romantikem, a i kdyby byl, neměl čas sledovat bělostné ledové kry vynořující se z vatových chuchvalců při pobřežní kamenné navigaci. Stejně přízračné mlhy nyní halily budoucnost jeho i budoucnost státu. Stejně jako zde, za okénkem hotelového pokoje, tak i v politickém výhledu nenacházel prezident Beneš žádné pevné a stálé tvary. Vše se bez ustání přelévalo, nic nebylo stálé, nic nedrželo tvar, nic nedopřávalo jistotu orientačních bodů, které by jeho mysl dovedly k cíli. Staré časy předmnichovské republiky nenávratně pominuly. Válka zpřeházela proměnné a vytvořila jemu neznámou rovnici. Ztratil některé zdroje informací a mnohé síly se vymykaly jeho kontrole. Věci šly vlastními cestami a on je neznal. Nestačilo kontrolovat šéfy politických stran jako dříve. V armádě se dělo bůhvíco a rozvědka i špionážní služba mu sdělovaly jen to, co samy pokládaly za nutné nebo co povolilo hlavní velitelství a parlamentní dohlížecí komise. Mechanismus státu se stal natolik složitým, že jej nemohl přehlédnout a kontrolovat jediný muž. Benešovi chvílemi připadalo, že sedí v kabině monstrózního obludného stroje, který se nezadržitelně valí, kam sám chce, a nikdo ho vlastně nedokáže řídit, zbrzdit či zastavit, všichni pouze svou horečnatou činností pracují na tom, aby pracoval, valil se dále a nezastavoval.

V apartmánu hotelu Tatran měli na oknech zatažené žaluzie a personál se tvářil, jako by pána, který procházel recepcí, nikdy v životě neviděli. Pokoj tapetovaný fialovými vzory a pokrytý karmínovým kobercem připomínal spíše budoár předměstského nevěstince pro lepší společnost. Jak bylo domluveno, čekal zde jediný muž.

– Vítejte u nás v Prešpurku, pane prezidente, ušklíbl se Hodža, povstal z křesla a napřáhl ruku.

– V Prešpurku? zarazil se Beneš. – Já měl za to, že jsem přijel do Bratislavy, hlavního města Slovenska.

– Ale kdepak, zasmál se Hodža. Tohle jsou pořád ještě Horní Uhry a v Praze to brzy poznáte. Uhry a Maďaři mají totiž méně společného, než byste myslel. A naopak, Uhry a Slováci mají více společného, než byste čekal. Ale k věci. Nechcete mě, doufám, zase pověřit vedením nějaké vlády?

– To již, bohužel, není v mé kompetenci, vzdychl Beneš, sundal si kabát a pověsil jej. – Naopak jsem ocenil váš demonstrativní odchod z Beranovy vlády před dvěma měsíci. Dovedu si představit, že to vyžadovalo jistou dávku politické odvahy.

– Nechtěl jsem čekat, až mě zase někdo přinutí k abdikaci, culil se Hodža nemilosrdně. – Je to dosti ponižující a užil jsem si to v září v osmatřicátém.

Beneš vzal na vědomí, že Hodža jeho nabídku vzájemného lichocení nepřijal. Naopak, hned ve druhé větě prezidentovi neomaleně připomněl likvidaci své vlády po Godesbergu 22. září 1938. Couvnout a změnit taktiku se již nedalo.

– Víte sám, pane doktore, jaká byla tehdy situace. Jednali jsme všichni pod tlakem ulice.

– Samozřejmě že nikoliv, mínil Hodža. – Tlak ulice se dobře hodil k tomu, aby byla likvidace mé vlády omluvitelná. O pár dnů později jste se ocitl pod ještě větším tlakem ulice a přesto jste se chystal odevzdat Hitlerovi třetinu republiky. Byl byste tak učinil navzdory mínění ulice a byl byste se dopustil protiústavního aktu.

– Spekulujete jako nějaký redaktor *Venkova,* odfrkl Beneš.

Byl by již po první Hodžově větě práskl dveřmi a odjel nazpět do Prahy, kdyby se nenacházel v tak zoufalé situaci, v jaké se nacházel. S Hodžou se musel domluvit za každou cenu, i kdyby měl před ním lézt po kolenou. Hodža byl klíčem ke všemu. Bez Hodži bude za pouhé dva měsíce penzistou dřepícím u krbu v Sezimově Ústí, bude chodit v teplých bačkorách od okna k oknu a v Lánech ho nepustí ani na procházku do parku. Noviny již se o něm pak zmíní jen jednou a to v nekrologu. Chápal, že Hodža je příliš zkušeným politickým matadorem na to, aby rýpal a oprašoval staré křivdy jenom tak samoúčelně. Hodža zkoušel a sondoval hloubku Benešova zoufalství. Jako správný obchodník chtěl vědět, jak mnoho by mohl za svou službu požadovat.

– Vy dobře víte, že nespekuluji, opřel se Hodža pohodlně do křesla. – Ale nevíte, proč s vámi takhle mluvím. Předpokládáte, že mi jde o to, zjistit,

nakolik jste dnes zoufalý. Ale v tom se mýlíte, pane prezidente. Není těžké si spočítat, že jste zoufale zoufalý. Zneužívat cizí tísně nebo se mstít by bylo příliš laciné a nízké. Než spolu uzavřeme nějakou dohodu, dovolím si k vám menší proslov. Pronesu ho nyní, protože dříve byste mě byl neposlouchal a nyní snad konečně musíte. Nemluvím o mnichovských dnech jen tak bez účelu. Jde o onu vaši ochotu sáhnout k protiústavnímu aktu, když se to hodí. Porušit nebo si přizpůsobit právo, když to přinese osobní prospěch.

Hodža vyfoukl labužnicky kouř ke stropu a zahledl se do stěny, když hledal správná slova.

– Tatíček Masaryk, dej mu pánbůh věčnou slávu, se mýlil v mnohém, ale v jednom se nezmýlil. Tvrdil, že národy a státy se udržují stejnými idejemi, kterými vznikly. To považuji za dokonalou definici, téměř sociologický axiom. Celou tuto slavnou republiku přece také založil hlouček vzbouřenců, kteří naplivali na právo, na ústavnost a zákon. Co jiného byl Národní výbor z 28. října, než spolek renegátů? Byli někteří zvoleni, to ano, ale v roce 1910 do Reichsrattu. Neměli pražádný mandát od českého či slovenského národa vyhlašovat samostatnost, natož republiku. Nezeptali se nikoho, pouze zneužili vlny opojení a radosti z konce války. Tentýž Národní výbor pak sestavil a sám schválil ústavu republiky, ačkoliv před tím 28. října vyhlásil, že ústavu bude schvalovat teprve Národní shromáždění vzešlé z celonárodních voleb. Vy sám, pane prezidente, i tatíček Masaryk, jste z hlediska mezinárodního práva stále jen vzbouřenci a zrádci svých starých přísah složených Jeho Veličenstvu. Jste bývalí špioni v cizích službách. A nic na tom nemění fakt, že jste byli úspěšní zrádci. Podle skutečného, po staletí kontinuálního práva, je tato republika zlovolným blábolem. Vznikla ne z vůle lidu nebo z vůle zvolených politiků, nebyla vybojována, jak jste se snažili tvrdit, ale byla vyhandlována a vy sám víte nejlépe za co. Celá léta se podvodem vydáváte za toho, kdo vyhandloval Čechům samostatnost, ale jak dobře víte, samostatnost udělil českému státu jeho legitimní král Karel I. patentem z 16. října 1918. A také mu v onom patentu určil za první parlament členy českého poslaneckého klubu v Říšské radě, tedy legálně v Čechách zvolené osoby. Jenže to by se bylo nedostalo na vás, na handlíře a špiony, že? Proto jste tak narychlo museli zorganizovat převrat. Vyšlo vám to tehdy. Dostali jste moc a podařilo se vám umlčet každý nesouhlas. Oloupili jste šlechtu i církev a uplatili jste malé české plebejce rozdělením toho lupu. Tolik úsilí, podvodů a lží a teď se to všechno hroutí jako domečky z karet. Chci, abyste věděl, že tohle všechno vím. Že podle práva, o kterém mluvím, považuji za našeho skutečného legitimního pána Ottu Habsbursko-Lotringenského.

Beneš se otřásl při zaslechnutí onoho jména a páteří mu projela mrazivá vlna.

– Jste tedy monarchista? užasl.

– Jsem poddaný Jeho Veličenstva, a chcete-li, tedy monarchista. Ale to není politická orientace, abyste rozuměl. To je konstatování faktu. Štefánik byl přece také monarchistou a pak ho potkala ona záhadná letecká nehoda, nedaleko odsud u Vajnor, že? Ale o to nejde. Jde o to, že si, přesně podle Masarykova axiomu, tato republika nese již od kolébky s sebou pohrdání právními normami jako zakládající princip. Táhne se celými jejími dějinami. Jde o to, že tuto republiku založila jakási Mafie. Vy sám víte nejlépe, že nešlo jen o romantizující krycí název. Byla to skutečná nenasytná smečka zločinců lačných po majetku a moci. Vyvlastňování majetku šlechty, konfiskace majetku Habsburků a také konfiskace celého majetku Hohenbergů a jeho podvodné vydávání za habsburský majetek. Mluvím o Konopišti, Brandýse a o dalších a dalších případech v nekonečném řetězci. Mluvím o ukradení 40 procent orné a 70 procent lesní půdy, mluvím o hospodářském vydrancování Sibiře, o nesmírných obchodech Legionbanky a Centrokomise, o kazaňském zlatu a tiskárnách na ruské ruble, o tajných fondech a o milionových sumách, které jste si s Masarykem rozdávali k narozeninám. Hezky vám to řekl vlastizrádce Henlein při procesu: Když rakouští vojáci z Čech zradili přísahy a vstoupili do legií, prohlásili jste je za hrdiny. Když podle stejného principu jednali Sudetendeutsche a založili legii Freikorps, byli to zločinci. Odtržení Čech od Říše bylo pro vás hrdinským skutkem, ale záměr odtržení Sudet od republiky, ze stejně nacionálních důvodů, bylo zločinem. Vaše vlastní jednání svědčí o tom, že si již vůbec neuvědomujete, kdy jednáte podle práva a kdy si počínáte, jako byste byl Bůh všemohoucí. Nejde jen o to, že byste byl sám o své vlastní vůli a bez souhlasu národa, proti ústavě, kterou jste sám schvaloval, vydal stát Hitlerovi. Jde také o to, že jste se pak pokoušel vyhnat odsud všechny Němce podle jakéhosi principu kolektivní viny, který má precedens snad jen u Čingischána. Jste schopen nerespektovat i vlastní právní normy, čímž vracíte civilizaci někam před Churamupuriho zákoník. To je, pane prezidente, to, co jsem vám chtěl sdělit, než začneme vyjednávat. Vůbec tu totiž nejde o vás nebo o mě, o to, jací jsme a jaké děláme chyby. Jde o zhoubný a zločinný princip, který bych se já za všech okolností snažil vymýtit. Takové politické poslání jsem si předsevzal. A jestli vám nyní pomohu, tak vás pak klidně a rychle potopím, jakmile ve vašem jednání zpozoruji pohrdání právem. Jste pro mě pouhý gangster a zločinec, ale jste na konci dráhy a zůstal jste sám. Už nemůžete nikoho okrást a nikomu ublížit. Zato já mohu

velmi ublížit vám. Buďto mně a mnohým dalším pomůžete napravit, co jste s Masarykem způsobili, a potom zůstanete tatíčkem Benešem a budou po vás pojmenovávat školy, nebo začnete intrikovat a my vás odhalíme jako zločince. Příští generace si při vyslovení jména Beneš budou uplivovat, to mi věřte. Rozhodnutí je na vás.

Beneš se cítil otřesen až kamsi do morku kostí. Náhle měl před sebou úplně jiného Hodžu, než jakého znal z předmnichovské éry, jako protřelého a vychytralého agrárníka.

S úděsem chápal, že tu jde o mnohem více než o politické funkce a pozice, o sjednocení mocenského bloku Malé dohody. Hodža byl nesmírně nebezpečným mužem právě proto, že se od něho vůbec nedaly očekávat nějaké politické intriky. Hodža otevřeně vykládal karty na stůl, a kdo mohl vědět, kde se ten strašlivý pasiáns zastaví? Kde to skončí, jestliže se věci začnou nazývat po Hodžově způsobu pravými jmény? Jaké prolhané a vykalkulované paláce a konstrukce se tím zhroutí, když zcela zřejmě nemůže obstát ani samotný chrám republiky? Beneš si uvědomil další závažný aspekt situace. Hodža nemohl informace, které mu naznačil, získat sám vlastním pátráním. Tohle musela dělat celá skupina dobře informovaných osob, profesionálů znalých svého řemesla. Odstranit Hodžu by ničemu nepomohlo, spíše naopak. Nyní bylo třeba vyjednávat, zůstat v úřadu a pak se uvidí, jak daleko věci skutečně zašly.

Hodža ale skončil a více se k tématu nevracel. Další jednání probíhalo věcně a téměř obchodně. Hodža potvrdil, že mu není proti mysli oslabit Beranovu moc a udělit svému soupeři lekci tím, že přesvědčí slovenské poslance agrární strany, aby hlasovali pro Beneše. Potvrdil také, že Rašínova kandidatura je pouhým manévrem Národních demokratů a bude stažena ve druhém kole v Benešův prospěch.

– Při tom všem byste měl vědět, pane prezidente, že chovám velkou úctu k doktoru Háchovi. Neznáte ho? Je to velmi čestný a statečný muž a ctí právo jako nic jiného. Pardon, kromě Boha, pochopitelně. Dalo mi mnoho práce přesvědčit Vatikán, aby nevyzýval naše a slovenské lidovce k volbě doktora Háchy. Nemám vlastně žádný důvod podpořit vás a udělám to jen proto, že usiluji o sjednocení Malé dohody v řekněme těsnější soustátí a efektivní vojenský i hospodářský pakt.

– A Beran vám v tom překáží, pochopil Beneš. – Jak daleko byste chtěl zajít v tom sjednocování a sbližování?

– Hodně daleko, potvrdil Hodža. Mnohem dále, než si troufnete domyslet, pane prezidente. Ale prozatím by mi stačila, dejme tomu, federace či

konfederace. Jakási unie se společnou vládou a jednotným armádním velením.

Beneš v duchu zasténal zoufalstvím.

– Tušil jsem to. Ale tak daleko já jít nemohu, pane doktore. I kdybych se měl stát za měsíc důchodcem. Řeknu vám své důvody: Za prvé, je mi jasné, že hlavním městem takové unie by se nestala Praha. Za druhé by naše strany a naši politici neměli sílu získat převahu v takovém centrálním parlamentu a v takové, řekněme, federální vládě. Ve všeobecných volbách by nás obyvatelstvo našich spojenců kdykoliv přehlasovalo. Naše banky by se přestěhovaly do nového hlavního města. Velké firmy by tam přenesly svá sídla. Někdo v Rumunsku či v Jugoslávii by pak rozhodoval o čistě našich záležitostech a využíval by našeho hospodářství i naší armády, všeho, čeho jsme doposud dosáhli, ve svůj prospěch a pro své cíle. Chápete, pane doktore? Jsem svolný k úplnému odstranění celních bariér. Dokázal bych přihlížet likvidaci našich zemědělců jejich lacinou produkcí. Stát by to neohrozilo, protože by vše kompenzovala mohutná průmyslová expanze našich podniků a firem. Dokázal bych pobízet banky k riskantním investicím na Balkáně. Dokázal bych akceptovat větší vliv církve a návrat církevního školství i dalších institucí. Nedokázal bych ale podřídit naši armádu cizímu velení, nedokázal bych podřídit naši zahraniční politiku zájmům nějakého krále či regenta… Ostatně…

Beneš se zarazil a vytřeštil oči.

– Vždyť já jsem… My máme jako jediní funkci prezidenta. Nikdy bychom jim takovou funkci nevnutili. Funkce prezidenta by se ztrátou úplné suverenity zanikla…!

Hodža se upřímně a od srdce zasmál.

– Konečně vám to došlo. Ale nebojte se. Takovou oběť bych po vás nemohl žádat. Nemohl bych podpořit prezidenta jen proto, aby jeho funkce nakonec zanikla. A nejste jediný, kdo by se postavil na zadní. Podpořím vaši kandidaturu a troufnu si tvrdit, že vás „udělám“ prezidentem, pokud přistoupíte na prosazení a podporu těchto základních bodů.

Prezident převzal z Hodžovy ruky připravený tiskopis, na kterém stálo:

1. Maďarsko bude přijato jako rovnoprávný člen Malé dohody.

2. Pakt bude řízen:

a) hospodářskou radou, v níž budou zastoupeni ministři hospodářství, financí, průmyslu a zemědělství všech čtyř zemí,

b) politickou radou ministerských předsedů a minstrů zahraničí všech čtyř zemí.

3. Armády členů paktu zůstanou odděleny s vlastním vrchním velením. Koordinaci jejich výzbroje a výcviku zajistí již ustavená Rada náčelníků štábů a ministrů obrany. Tato rada zvolí vrchního velitele, který získá velitelské pravomoci pouze v případě a po dobu takové války, do níž vstoupí všechny země paktu jako celek.

4. Sídlem Hospodářské a Politické rady se stane Budapešť pro svou strategicky výhodnou polohu a proto, aby nový člen paktu mohl být účinně kontrolován. Vojáci si zvolí své vlastní sídlo podle strategických hledisek.

5. Podmínky hlasování a rozhodování v obou radách a ve vojenském orgánu budou uspořádány tak, aby kterýkoliv člen paktu mohl vetovat rozhodnutí, které by jej poškozovalo, a aby výsledkem musel být konsensus.

6. Oba králové, regent i prezident zůstanou suverénními představiteli suverénních států a nebudou nikterak vázáni rozhodováním výše zmíněných společných orgánů.

7. Národnostní uspořádání bude prováděno kantonální a župní formou tak, aby každý národ v rámci paktu mohl kulturně a ekonomicky podporovat své příslušníky žijící za hranicemi státu.

8. Bude zřízena společná úvěrová banka, taktéž se sídlem v Budapešti.

To, co Beneš držel v třesoucí se ruce, jej odsuzovalo k prezidentování kdesi na periferii nové rodící se říše. Podmínky sice naznačovaly možnost, že této říši bude nepřímo vládnout český průmysl a kapitál, ale bylo více než jasné, že jí nebude nikdy vládnout on, Beneš. Nebude ji dokonce ani samojediný reprezentovat v OSN či na mezinárodních fórech. Taková říše se těžko kdy stane republikou, i když v ní bude zcela jistě postupně zvyšována míra demokracie a decentralizace směrem k samosprávě. Nabízelo se zde účinné překonání nacionálních problémů vyššími, nadnárodními zájmy a Benešovi bylo zcela jasné, že pokud takové uspořádání jednou vznikne, bude pak samo sebe postrkovat k ještě větší integraci, přičemž státní hranice uvnitř paktu budou rok od roku ztrácet svůj smysl. Ale mohlo to dopadnout hůře. Tohle přece jen ještě nebyl návrh na zřízení federace s vlastní ústavou.

– Je to na vás moc odvážné? rýpl si Hodža.

– Ještě před rokem bych byl takový papír na místě roztrhal, přiznal Beneš bez okolků.

– Ještě před rokem vám stačilo ovládat šéfy politických stran a to vám dávalo takovou moc, že jste se nemusel ohlížet ani na ústavu. Vlastně jste byl

téměř monarchou. Nekorunovaným. Trumfnul jste všechny monarchy. Vy, plebejský synek ze vsi. Vzor a živý doklad českého snu, v němž hloupý Honza získá království i princeznu. Porazil a oloupil jste aristokraty. Kdyby byla přetrvala monarchie v osmnáctém, ani císař Karel by si nemohl ponechat takové pravomoci, jaké jste si nadekretovali vy s Masarykem v republice. To, co navrhuji, je přece demokracie. Ta, kterou jste se před celým světem dvacet let oháněli. Skutečná demokracie. Funkce prezidenta či krále v tom či onom státě paktu bude mít nyní víceméně ceremoniální a reprezentační charakter. Stále je ovšem prezident vrchním velitelem ozbrojených sil. Stále vám ústava dává možnost zasahovat do zahraniční politiky státu.

– Co by se stalo, uvažoval Beneš nahlas, kdybych vaše návrhy odmítl? Stal by se prezidentem ten právník, ten… Hácha?

– To tedy nikoliv, zakroutil hlavou Hodža. Přestože si ho vážím a myslím, že by byl dobrý prezident. Chybou té volby by bylo, že by pak nedokázal odporovat Beranovi a Malá dohoda by se postupně stala jen formalitou. Když se my dva dnes nedokážeme dohodnout, pane prezidente, pak v prvním kole volby slovenští agrárníci, tak jako čeští i slovenští lidovci, celý blok národního sjednocení a mnozí další podpoří kandidaturu doktora Rašína. Vy byste v prvním kole vypadl ze hry a sociální demokracie a pravděpodobně i komunisté by ve druhém kole také raději podpořili Rašína než Berana.

– Proč se ale pak dohadujete se mnou? užasl Beneš. – Proč to, co jste řekl, neuděláte rovnou?

Hodža se tajemně usmál.

– Byl jste to vy, kdo mě požádal o jednání a o podporu, nikoliv Rašín. A konečně… Na rošádu v takovém stylu ještě nedozrál čas. Doktora Rašína bude zapotřebí jinde.

Prezident Beneš podmínky, které by byl ještě před rokem roztrhal, nakonec přijal a podepsal, čímž dal Hodžovi do ruky závazný dokument, který zůstane kdesi v trezoru, pokud se ho ve svém jednání bude držet. Je lépe být prezidentem jednoho státu paktu s minimálním vlivem na celý tento kolos, než být jen zapomenutým penzistou v Sezimově Ústí a bezmocně přihlížet obnovení podunajské monarchie. Opouštěl hotel okolo půlnoci a jeho duši rozvracely pocity hořkosti a ponížení, rychle se měnící v chladný a ovládaný vztek, v neuhasitelnou a nezapomenutelnou nenávist. Se zděšením si postupně uvědomoval, jak strašlivou mocí vládne tento bývalý premiér a ministr, utajený monarchista Hodža, i když je pouze šéfem jedné odnože jedné politické strany, a nechápal, jak se to mohlo stát? Jak mohla nepozorovaně vyrůst taková šedá eminence? Před nasednutím do vozu, aniž

si uvědomoval, co dělá, hmátl prezident Beneš po nejbližším chumáči husté mlhy. Proklouzla mu mezi prsty a ani to necítil. Běda Hodžovi, jestliže se někdy změní situace v Benešův prospěch. Běda jim všem.

Dr. Edvard Beneš byl 25. února 1940 Federálním shromážděním zvolen na druhé funkční období prezidentem Česko-Slovenské Federativní Republiky. Ve druhém kole ho zvolily hlasy sociálních demokratů, komunistů, národních socialistů a slovenských agrárníků v poměru 144:142. Prezident Beneš – zachránce, získal nadpoloviční většinu ve federálním parlamentu o jeden jediný hlas. Velmi dobře chápal, kdo a co mu tím dává najevo. Dne 12. března začaly v Budapešti rozhovory o připojení Maďarska k paktu.

6. června 1940 – Kladsko

V 6.00 hodin ráno byla slavnostně odstraněna hraniční závora u lichkovské celnice. Na německé straně se ceremoniál odehrál již o několik hodin dříve. Přesně úderem půlnoci nastoupila rota Greenzpolizei a praporečník za zvuků hymny pomalu a důstojně stáhl ze stožáru vlajku s teutonským křížem v říšských barvách. Vlajka byla pietně složena a za půl hodiny poté se konvoj německých vojenských automobilů rozjel po silnici směrem k severu. U celnice zůstal pouze její velitel v hodnosti nadporučíka, který po svítání a poté, kdy byla ceremonie připravena i na české straně, odstranil závoru společnou rukou s kapitánem československých pohraničníků Fenclem. Poté se přesně na hraniční čáře setkaly skupiny občanů a starostů obcí Grulich a Bystritz. Spolu s nimi si potřásli rukama hejtman sudetoněmecké župy Sutdetenland, ministr zahraničních věcí ČSFR dr. Kamil Krofta a z druhé strany předseda pruské státní rady Strauss. Poté zavířily bubny a za zvuků československé hymny byla na stožár vytažena červenomodrobílá vlajka. Následovalo pohoštění improvizované v budově německé celnice a v 8.00 se silnicí k severu vydal také konvoj československých vozidel jak vojenských, tak i diplomatických.

Kolona pomalu postupovala údolím Nisy stísněným mezi hřebeny

Úprava hranic ČSFR a Německé říše v červnu 1940

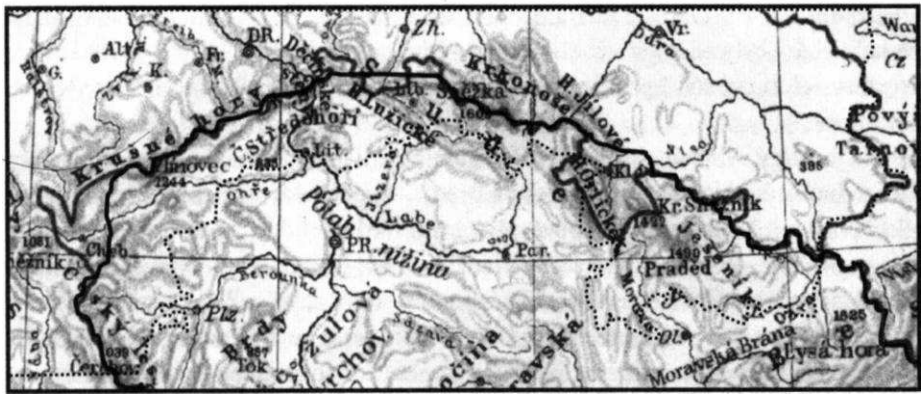

Orlických hor na západě a masivem Králického Sněžníku na východě. V 9.00 kolona zastavila na náměstí v Kladsku. Obyvatelstvo nikterak nejásalo, ale neuskutečnily se také žádné výrazné protesty. Lidé shromažďující se na rynku

byli spíše zvědaví na nové či spíše staronové pány celého území jižně od Sovích a Jílových hor[4]. Obecní radní se semkli okolo starosty, který pronesl jakousi zdravici a v obou rukou nesl na karmínovém sametu symbolický klíč od dávno zbořených městských bran. V tuto chvíli učinil Kamil Krofta nečekané gesto a vybídl k převzetí klíčů župního hejtmana Wenzela Jaksche. Bylo to moudré gesto. Obyvatelstvu Kladska se bude snad lépe přijímat nová státní příslušnost z rukou sudetských soukmenovců než z rukou československého ministra. Kapela spustila opět hymnu a znovu stoupala na stožár rathausu nová státní vlajka. Obě delegace se odebraly do budovy rathausu, zatímco oddíl pohraničníků odejel směrem na severovýchod, aby zde u Kamence postavil novou celnici. O jedenácté se všichni shromáždili v chrámu ke mši, kterou celebroval kardinál Kašpar, aby požehnal skutečnosti, že se tato dávná součást pražské arcidiecéze navrátila opět i do svazku Zemí koruny české.

Kamil Krofta si byl plně vědom skutečnosti, že to, čeho se právě účastní, je tou radostnější polovinou výměny území. Té méně radostné poloviny se chopil sám ministerský předseda Rudolf Beran, který celou transakci vymyslel a svou parlamentní většinou prosadil proti vůli opozice i prezidenta. Právě v tomto okamžiku předával Beran o tři sta kilometrů západněji klíče od bran Chebu říšskému ministru Neurathovi. Také tam hrály kapely a stahovaly i vytahovaly se vlajky, jenže v přesně opačném pořadí. Nové československé celnice se tam stavěly pár kilometrů za Falknovem a těsně u Kynžvartu.

Komunistické noviny již týden naříkaly, že jde o nový Mnichov, za jaký jsme nebojovali. Také prohradní noviny si dávaly záležet, aby dostatečně zdůraznily Benešův nesouhlas s výměnou území. Nedalo se však utajit, že opozice a levice nejsou v této otázce jednotné. Kupříkladu sociální demokracie v české zemské vládě transakci bez problémů odhlasovala poté, kdy ve sněmovně vystoupil federální ministr obrany generál Syrový a vysvětlil poslancům, že transakce je pro Československo po mnoha stránkách výhodnou záležitostí. Odevzdáním Chebska nebudou dotčeny žádné obranné linie, a jak se ukázalo v poslední válce, celé údolí Egeru je pro armádu strategicky neudržitelné. Pokud zde dojde k boji, obrana tak jako tak začíná být efektivní teprve na svazích Císařského a Českého lesa. Nová hranice v Kladsku je na druhou stranu pro čs. armádu velmi výhodná, neboť umožňuje vybudování předsunuté obranné linie na hřebenech Sovích hor a podél toku

[4] *Země koruny české přišly o toto území spolu se Slezskem roku 1740 v důsledku porážky armád královny Marie Terezie pruským králem Bedřichem Velikým.*

Nisy. Hranice státu se výměnou území stávala celistvější a lépe hájitelná, ubyly zde ony výběžky, které vždy mohly sloužit nepříteli jako nástupní prostory, jež musel stát z prestižních důvodů hájit za velmi nevýhodných strategických podmínek.

Krofta, který výměnu obhajoval ve federálním parlamentu, znal i ostatní argumenty. Z národnostního hlediska je v Kladsku a Bystřici usídleno více česky mluvícího obyvatelstva než v Aši, Chebu či Falknově. Hranice u Karlových Varů a v Krušných horách byla pečlivě vytýčena tak, aby stát nepřipravila o žádná naleziště surovin, což se zvláště týkalo jáchymovského uranu. Šlo skutečně pouze o to, aby Československo i Německá říše mohly učinit vzájemně vstřícné a přátelské gesto vůči druhé straně. Říše navíc odevzdávala nejméně o polovinu větší území, než jaké od republiky přijímala. Rozloha Čech se transakcí zvětšovala, nikoliv naopak. Prezident Beneš takticky zatajil veřejnosti, že výměna byla principiálně dohodnuta již při mírových jednáních v listopadu 1938 v Mnichově a tam proti ní on sám nic nenamítal. Zkrátka se rozhodl využít události ke svým politickým cílům a demonstrovat veřejně svůj odpor k jakémukoliv smiřování se s Němci. Premiér Rudolf Beran naopak hned po volbách v březnu 1939 vykonal povinné návštěvy na státní úrovni ve spojeneckých zemích malodohodového paktu a již v květnu se rozjel na státní návštěvu do Berlína. Jedním z důsledků této návštěvy byla i nová smlouva o neútočení, jejíž dodatek umožňoval úpravu hranic. Ve federálním parlamentu prošla smlouva i změny bez potíží, ale protože se úpravy týkaly české historické hranice, muselo je, dle ústavy, schválit i České národní shromáždění, tedy česká komora parlamentu. Socialističtí poslanci zdržovali schvalování požadavku vyhlášení plebiscitu na dotčených územích, ale nakonec návrh úpravy prošel, neboť jej podpořili všichni, i sociálnědemokratičtí poslanci z řad sudetských Němců a také lidovci, kterým se zamlouvalo, že kladská církevní diecéze bude konečně sjednocena s územím státu. Kupodivu se ani Beneš neodvážil odsouhlasený návrh vetovat, jen proti němu brojil ve svých veřejných projevech.

Prezidentův sekretář Prokop Drtina si poznamenal, že: *Pan prezident se konečně naučil dělat politiku také na vnitrostátním poli, hovořit k masám a zahrnovat mínění lidu do svých kalkulací, což je příjemnou změnou oproti předválečným létům, kdy vystupoval stále spíše jako zahraniční ministr než jako skutečný prezident.*

Kupodivu se proti výměně území vyslovil také poslanec federálního parlamentu a bývalý ministr Hodža, a to jediným článkem v týdeníku *Konzervativní politika.* Mimo jiné napsal:

Není pochyb o tom, že ze strategického a národnostního hlediska jde o výměnu výhodnou pro ČSFR. Je však strategická výhoda tím správným argumentem pro změnu hranic? Chystáme se změnit historickou hranici, v níž Čechy a Morava, jako korunní země, existují již od 15. století. Chystáme se připojit Kladsko, ale půlíme přitom knížectví Kladsko, stejně jako jsme po vzniku republiky rozpůlili knížectví Těšínsko. Rozhodli jsme se nerespektovat státoprávní hranice územních celků a to ve svém důsledku znamená, že jednoho dne může kdosi rozpůlit celé Čechy ze stejných pohnutek. Že ne? Ale jistě že ano. My sami jsme právě dali souhlas s dělením historických celků a zavrhli jsme tím legitimitu historické hranice, opustili jsme státoprávní princip. My sami jsme právě požehnali názoru, podle něhož je území pouhým zbožím, se kterým lze libovolně obchodovat. Jednoho krásného dne si kdosi mocný a bohatý usmyslí prodat Čechy, a protože zákazník nebude chtít celý bochník, nýbrž pouze polovinu, bude mu tato polovina odkrojena a zabalena. Vše pro zákazníka! Již nyní odřezáváme kousky historických Čech a historického Slezska, protože to je z důvodů obchodní výměny výhodné. Nezamýšlíme se nad tím, kam nás může princip obchodní výhodnosti v budoucnosti zavést. Touto výměnou připouštíme, že státní hranice není ničím posvátným a nedotknutelným, že je jen jakýmsi obalem, krabicí na zboží, s nímž obchodujeme. Krabice se musí přizpůsobit velikosti zboží. Zdá se, že spolu s německým nacismem jsme zavrhli princip, který nám říkal: Vše pro národ. Jako alternativu jsme však zvolili kupecký hokynářský princip, který přikazuje: Vše pro kšeft. Zaznamenáváme děsivý odklon od nosných a vznešených idejí k měšťácké neideji kšeftaření kdykoliv s čímkoliv. Začínáme obchodovat s politickými funkcemi, kupujeme a prodáváme hlasy voličů, nyní hokynaříme s územím. Kdy začneme inkasovat za životy lidí?

Hodžův článek zůstal bez jakékoliv odezvy. Neozvala se ani oponující kritika. Hodža uvažoval již mimo obecné chápání čtenářů, kterým jeho myšlenky připadaly příliš teoretické a odtržené od reality.

18. srpna 1940 – Moskva, Kreml

Šéf kanceláře a Zvláštního oddělení předsedy Nejvyššího sovětu Poskrebyšev zívl a zahnal nebezpečné myšlenky na pozdní spánek. Vožď opět přijel do kremelské kanceláře z vily v Kuncevu až na večer a pracoval celou noc. Před půlnocí k němu do Ugolku uvedl dva naježené kohouty Molotova a Litvinova. V oknech moskevských domů zazářil odraz pouličních svítilen. Jemný opar nad řekou dával tušit další parný červnový den. Poskrebyšev nesměl spát, když nespal Vožď, musel být, stejně jako osobní tajemníci, stále po ruce. A přítomnost těch dvou mohla znamenat cokoliv. Několikahodinovou zuřivou hádku, několikaminutový krátký a informativní rozhovor nebo také to, že jednoho z nich odvede stráž v poutech rovnou do Lubljanky.

Stárnoucí a již šedivějící gruzínský tygr s podobaným obličejem se pásl pohledem po nejistých výrazech ve tvářích obou rivalů. Ostražitě sledoval jejich mimiku a jeho instinkt se vpíjel do složitých propletenců emocí. Úmyslně protahoval ticho na hranici snesitelnosti, zatímco si po hmatu, nacvičeným pohybem nacpával starou dunhilku vlastnoručně řezaným tabákem z koženého sáčku.

Litvinov a Molotov ve skutečnosti nebyli rivalové, ani být nemohli. Molotov byl Litvinovým nadřízeným ve všech směrech a lidový komisař zahraničních věcí směl pouze provádět předem dohodnutou politiku schválenou Molotovem a Stalinem. Nic více, nic méně. Hra na rivalitu dvou odlišných koncepcí zahraniční politiky však patřila k pravidelným kremelským rituálům. Ostře vedené spory před tváří nejvyššího soudce pomáhaly lépe analyzovat situaci a hledat správná řešení v dané záležitosti. Hráli své role tak dokonale, že i bezprostřední okolí propadalo dojmu, jako by se oba muži stali skutečnými rivaly a konkurenty ve Stalinových očích. Šlo také o dva diplomatické koncepty využívané vůči světu dle momentální potřeby. Litvinov byl ovšem o oprávněnosti koncepce celoevropského bezpečnostního systému sám hluboce přesvědčen a jiný směr či doktrínu by nebyl schopen a ochoten zastávat či hájit, což Stalin dobře věděl. Molotov byl pragmatikem plnícím pouze Stalinovu vůli a diktát přímého prospěchu.

Kancelář byla zařízena stroze jako pracovna nějakého štábního frontového důstojníka. Jednoduchý nábytek a nejnutnější psací potřeby. Množství map srolovaných ve stojanu a šálky s čajem vedle samovaru. Stalin si na přepych

nepotrpěl. Vlastně pohrdal všemi lidskými loutkami, které se honily za mamonem a za majetkem. Takové mohl snadno ovládat. Jeho přepychem byla čistá absolutní moc. Zabafal z dýmky a vypustil kolečko šedého kouře ke stropu.

– Co si myslíte o těch německo-francouzských jednáních v Bonnu? zeptal se stroze a přímo, někam mezi oba ošívající se muže.

– Posilují systém evropské kolektivní bezpečnosti, odpověděl bez zaváhání Litvinov. – To se jim nepodaří, pokud se nedohodnou na základních ekonomických otázkách. Říkají tomu ocelový a uhelný pakt, zatím pracovně. Ve skutečnosti rozdělení trhu. A také kontrola volné kapitalistické soutěže. Výrobní a vývozní kvóty a podobně…

– Dobrá, kývl Stalin, aniž se v jeho tváři pohnul jediný sval. – Ale co z toho vyplývá pro nás? Co tomu říkáte vy, soudruhu? kývl na Molotova[5].

Také Molotov držel své emoce doposud pod přísnou kontrolou. Hovořil věcně a bez jakéhokoliv zanícení, jako by zde seděl jen pilný úředník a nikoliv předseda vlády Sovětského svazu.

– Domnívám se, soudruhu Staline, že ujednání v Bonnu naši situaci velice komplikuje. Jak jste sám řekl, válka pracujícího lidu Sovětského svazu s kapitalistickým a imperialistickým světem je nevyhnutelná a jde pouze o to, abychom zvolili správný okamžik. Takový okamžik jste také vy sám velmi přesně definoval. Nastane to tehdy, až se kapitalistické státy mezi sebou servou jako psi o kořist a navzájem samy sebe oslabí. Konferencí v Bonnu se nám takový okamžik zřejmě vzdaluje. Franko-německá obchodní dohoda bude pouze prvním krokem k vojenskému spojeneckému paktu. Pokud by skutečně pominulo tradiční nepřátelství těchto dvou evropských mocností, nepochybně pak dojde k doplnění paktu o menší západoevropské státy, snad také o Itálii a takový západoevropský pakt by zcela jistě vyvíjel úzkou spolupráci s anglosaským světem. Jeho nárazníkem zde na východě se již nyní stává malodohodový pakt seskupený okolo Československa a sahající od

[5] ***Vjačeslav Molotov*** – *Muž kamenné tváře, bez humoru a emotivních projevů. Od září 1922 členem a předsedajícím ústavní komise ÚV, na jejímž základě vznikl dle Stalinova a proti Leninovu návrhu SSSR. Od roku 1925 po celá 30. léta prakticky zastupoval Stalina po stranické linii, a kdykoliv se Vožd vzdaloval z Moskvy, řídil politbyro. Před Mnichovem zastánce myšlenky na spojenectví s nacistickým Německem. Od Litvinovova útěku na západ převzal funkci předsedy Rady lid. komisařů, kterou Litvinov zastával po 10 let, a také Lidový komisariát zahraničí. Od května 1942, kdy Stalin převzal funkci předsedy Rady lid. komisařů, byl jeho 1. náměstkem. Byl považován za Stalinova nástupce.*

zbytkového Polska až daleko na Balkán. V takové Evropě se nám v nejbližších létech zcela jistě nepodaří vyprovokovat sebevražedný a vysilující konflikt. Namísto boje o kost bude kost pokojně rozdělena. Kdyby se Sovětský svaz dostal v nejbližší budoucnosti do ozbrojeného konfliktu s takto sjednocenou Evropou, došlo by k velmi těžkému boji s nejistým výsledkem. Ale ještě sjednoceni nejsou. Zdaleka nikoliv.

– Takže si myslíte, že jsme udělali někde chybu, usoudil Stalin a vpíjel se očima do Molotova, který lehce pobledl, ale zaťal zuby a pokračoval.

– Soudruhu generální tajemníku, vy víte, že jsem byl zastáncem zcela jiné zahraničněpolitické koncepce již před třemi roky. Podle mého názoru jsme na podzim roku 1938 nechali uniknout velkou šanci. Byl jsem zastáncem té linie, která předpokládala dočasné spojenectví s Hitlerem a s německými nacisty. Kdyby byl býval Hitler posílen naší neutralitou v konfliktu s Československem, jistě by tehdy Wehrmacht Čechoslováky rozdrtil a my bychom se pak s Hitlerem rozdělili o Polsko v následujícím roce. Bylo by se nám podařilo vysunout západní hranici SSSR zhruba tam, kde probíhá nyní, přičemž agresorem by se světu jevil Hitler. Ten by se pak nepochybně zapletl do sebevražedné války se západem a připravil by tak půdu pro kontinentální revoluci. Každopádně by byla Evropa zůstala rozeštvána a rozdělena, neboť Hitler by zůstal naživu, kdežto Sovětský svaz by byl zůstal stranou a silnější každým dnem. Považuji za velkou chybu, že jsme předčasným vstupem do války vytvořili situaci, která vedla k likvidaci našeho Ledoborce v Německu. Německo jsme tím neoslabili, naopak, zůstalo dostatečně silné a velké, podrželo si Vídeň a celé Rakousko. A především, nová mocenská garnitura v Berlíně se začala chovat vstřícně k západním velmocím. Zkrátka jsme z Evropy pomohli odstranit faktor, který ji rozděloval, a to je podle mě chyba.

– Co na to řeknete vy, soudruhu? ušklíbl se Stalin a spočinul zrakem na Litvinovi.

– Já situaci nevidím tak černě, usmál se předseda Lidového komisariátu zahraničních věcí. – Byl bych souhlasil s názorem soudruha Molotova, kdyby tehdy na podzim v osmatřicátém Čechoslováci přijali Mnichovskou dohodu a nebránili se. Pak jistě. Pak by se stal Hitler již příliš silným a mocensky by ovládl celý Balkán. Pak by nám nezbylo nic jiného, než s ním uzavřít prozatímní dohodu a počkat, až se vyčerpá válkou s Francií a Anglií. Jenže ten malý vzdorovitý národ Mnichov odmítl a již po dvou týdnech války bylo zřejmé, že Hilter tam v českých horách nechá Wehrmacht naprosto zdecimovat. Tou dobou již byli Angličané i Francouzi zburcováni a začali horečně zbrojit. Nezbylo než vstoupit do hry a celé to dobrodružství utnout.

Tím, že jsme Rudou armádu disciplinovaně sami zastavili na Curzonově linii, podařilo se nám celou Evropu doslova uspat a ukolébat. Oni nyní věří, že jsme si vzali jen to, co jsme považovali za své, a víc nežádáme. Jaká je situace dnes? Vytvářejí nový systém kolektivní bezpečnosti, ale to znamená pouze tolik, že sami sebe uspí ještě více. Začnou mít pocit jistoty a bezpečí. Již přerušili své zbrojení, nebo ho alespoň utlumili. Vytvářejí jen další Maginotovu linii, tentokrát pro celou Evropu. Všechny ty silné a bojovné národy začínají přemýšlet jako Francouzi před Mnichovem. Už ani Němcům, ani Čechům, ani Polákům a Italům se nechce bojovat, natož pak Francii nebo Británii. Imperialisté od mnichovské války své zbrojení neustále znovu omezují. Američané se nyní musí starat o své napjaté vztahy s Tokiem a jejich zrak je odvrácen do Tichomoří. Prý mají jen čtyři sta lehkých tanků. My sami jsme získali obrovská území s osmnácti miliony obyvatel, vojenské a námořní základny na Baltu, podařilo se nám neutralizovat Finsko. Získali jsme čas na vývoj a masovou výrobu modernějších zbraní, na výcvik vojsk[6]. Ano, jistě, Wehrmacht je i dnes nejsilnější armádou Evropy, ale ve srovnání s Rudou armádou je její síla směšná a dovedu si představit, jak silná by byla dnes, kdyby ji nadále budoval Adolf Hitler a jeho přisluhovači, kdyby k tomu využívali surovinových zdrojů a výrobního potenciálu celé Evropy od Řecka a Finska až po Pyreneje. A dovedu si představit, že ve Španělsku by dnes byl u moci generál Franco a v Itálii Mussolini. Přežila by jen osamělá, slabá Anglie, pokud by měla dost štěstí. K tomu připočtěme obsazení severní Afriky a možná také Středního východu. Dovedu si představit tu sílu, která by proti nám dnes v Evropě stála. Proti této jednotě mi nynější budování evropského

[6] *Dne 1. září 1940 schválilo 4. mimořádné zasedání Nejvyššího sovětu Zákon o všeobecné vojenské službě. Stalo se dva roky poté, kdy pominulo nebezpečí napadení SSSR vnějším nepřítelem, právě ve chvíli, kdy se celá Evropa chystala nastartovat legislativní proces směřující k trvalému evropskému míru.*

Na počátku 1. pětiletky, roku 1927, disponovala Rudá armáda 92 tanky, na jejím konci, roku 1932, již měla 4000 tanků. V roce 1927 Stalin upevnil svou moc, zrušil „NEPovské" hospodářství a zahájil nelítostnou industrializaci země za cenu hladomorů, novodobého otroctví, drancování přírodních zdrojů, za cenu desítek milionů mrtvých a rozprodání národního bohatství ruského státu, docílil vybudování průmyslové základny, převážně zaměřené na výrobu zbraní. Prvé dvě pětiletky byly věnovány stále ještě budování továren, přehrad, elektráren a průmyslové základny jako celku. Přesto během těchto prvních dvou pětiletek bylo vyrobeno 24 708 bojových letadel. Třetí pětiletka, končící v roce 1942, byla již celá věnována obrovské produkci zbraní.

systému kolektivní bezpečnosti připadá jako konstrukce invalidního vozíčku proti běhu a síle jaguára.

Na Stalinově tváři se mihl náznak pobaveného úsměšku.

– Nevěřím totiž, že by Hitlerova válka se západními spojenci trvala dlouho a že by jej vyčerpala, jak jsme předpokládali při vytváření Ledoborce, pokračoval Litvinov přesvědčivě. – Vím dobře, jaký vnitřní rozklad panuje ve Francii. Hitler by Polsko i Francii zcela jistě porazil v několika týdnech. Ovládl by i Skandinávii a odřízl by Brity na ostrovech, což by je nakonec přimělo podepsat mír a vystavit Hitlerovi bianco šek pro jeho úmysly s kontinentální Evropou. Hitler by byl více podpořil Franka a po vítězství by si podřídil také jeho diktaturu. Dnes ovšem stojí v zádech celého jejich systému naprosto rudé a nám oddané Španělsko, vyčištěné od zrádců a třídních nepřátel. Dnes dokončujeme třetí pětiletku a síla Rudé armády začíná přesahovat sílu všech ostatních evropských imperialistických armád dohromady. Dnes jsme do všech štábů, kabinetů a průmyslových odvětví západu rozmístili své lidi a víme, co se kde děje a rozhoduje. Dnes máme jistotu, že se západ zatím nechystá k žádnému preventivnímu kroku, a jsme to my, kdo může rozhodnout, kdy se změní běh dějin a kterým směrem… Já jsem přesvědčen, že jsme se tehdy rozhodli správně a že se dnes nacházíme v lepší a výhodnější situaci, než kdybychom po Mnichovu nabídli Hitlerovi spojenectví a nechali ho, aby Evropu sjednotil on.

Stalin krátce kývl hlavou, nicméně Molotov se neudržel a vpadl do hovoru chladným, ale tichým a zdánlivě vyrovnaným hlasem.

– Tehdy bychom se s Hitlerem dohodli na obsazení Finska, Besarábie a možná i dalších území. Ale představme si, co se dnes stane, když Rudá armáda vyslyší prosby rumunských soudruhů a přijde tamnímu proletariátu na pomoc alespoň do Besarábie. Díky tomu vašemu systému kolektivní bezpečnosti budeme rázem bojovat s celou Evropou, namísto pouze s Rumunskem, jak by tomu bylo tehdy.

– Nesouhlasím s vámi, soudruhu, opáčil Litvinov o něco vášnivěji. – Kdybychom sledovali tehdy tu vaši zahraničněpolitickou linii, dnes by byla Evropa již také sjednocena, ano, Hitlerem. A pak by proti nám stála celá a mnohem silnější než dnes. Dnes se teprve pokouší některé její státy o pouhé zahájení sjednocovacího procesu, který se, jak znám jejich parlamentární žvanírny, potáhne nejméně deset let. A proto…

Stalin položil na stůl dokouřenou lulku o něco prudším pohybem než obvykle. O málo hlasitější ťuknutí působilo na oba ministry jako výstřel z

pušky. Okamžitě zmlkli a stáhli se zpět do svých ulit. Hra na názorovou rivalitu rázem skončila. Stalin chvíli mlčel a pak téměř vyštěkl jedinou krátkou otázku.

– A co z toho vyplývá?

Mysl obou mužů horečně pracovala jako mysl dvou žáčků před tabulí, jimž přísný učitel zadal nedostatečně formulovaný úkol a očekává vyčerpávající odpověď. Učitel může formulovat špatně či neúplně, ale žák nesmí odpovědět nedostatečně. Nedostatečná od Stalina mohla mít fatální důsledky.

Stalin konečně opět pokývl hlavou a vytáhl ze šuplíku jinou dýmku.

– Děkuji. Můžete odejít, soudruzi.

Molotov zachmuřeně nasedl do automobilu, aniž zvedl zrak od země. Věděl, že možná ještě této noci bude do Kremlu povolán znovu a tentokrát bez Litvinova. Padlo jakési rozhodnutí a bude třeba promyslet konkrétní provedení, krok za krokem. Jisté bylo jen to, že nyní se všechno změní.

Litvinov se chtěl před svítáním ještě kousek projít. V duchu sledoval Stalinovy asociace. Vožď nepokládal nepodstatné či bezvýznamné dotazy. Jeho klíčová otázka přišla poté, kdy Molotov hovořil o Besarábii. Předhazoval jemu, Litvinovi, že systém kolektivní bezpečnosti učiní z jakékoliv malé a nicotné země nedílnou součást velkého celku. Co z toho vyplývá? Pro Stalina to, že pak nebude moci požírat jednu zemi po druhé, že…

Náhle to věděl. Zastavil se u Borovické brány, jako by zkameněl, a ve skutečnosti k tomu neměl daleko. To přece nemůže myslet vážně, to…

Jenže Stalin to vážně myslel. Celý ten verbální souboj s Molotovem tam ve Stalinově pracovně nic neznamenal, ale to věděli od začátku oba. Závěry, ke kterým dospěli oni dva, si gruzínský tygr z okolností vyvodil již dávno sám a důkladněji. Proto také netrval na odpovědi na svoji poslední otázku. Odpověď byla tím, co jim chtěl Stalin sdělit. Ten šílenec se rozhodl napadnout Evropu. Celou a naráz, dokud je ještě rozdělena, dříve než se stihne sjednotit úplně! To ale bude znamenat také změnu kurzu v zahraniční politice o 180°. Ne hned, ale za rok za dva jistě. Celý Sovětský svaz se bude muset na válku připravit. Průmysl, armáda, výkonné struktury, kádry, všechno… Zítřkem začne pozvolná a stále se zrychlující mobilizace, vlastně jen její tajná, neviditelná část. Mobilizace se bude týkat každého jedince v zemi a také jeho, Litvinova. Stalin i Molotov budou svého ministra zahraničí ještě nějakou dobu potřebovat, aby chlácholil Evropu starou politickou linií kolektivní bezpečnosti. Jenže pak přijde den, kdy se věci zjeví v pravém světle, a Litvinov, jehož usměvavá, dobrosrdečná a blahobytně obtloustlá tvář západ

uklidňovala, nemůže ze dne na den do světa křičet opak toho, co říkal do té doby již deset let. Litvinova přestanou potřebovat a s ním celý pracně vybudovaný a vyškolený diplomatický sbor. A když Stalin někoho přestane potřebovat…?! Jednoho nepříliš vzdáleného dne a bez jakéhokoliv varování dostane v zahraniční politice zelenou Molotovova agresivnější frakce. Litvinov bude odvolán a s ním celá dosavadní diplomatická reprezentace. Proběhne čistka na všech úrovních včetně zahraničních ambasád a vnitřních úřadů. Tisíce lidí budou odvolány a nahrazeny Molotovovými lidmi. Z takových funkcí a postů se ve Stalinově říši neodcházelo do důchodu, ale do sklepů Lubjanky. Čím vyšší post, tím hlubší sklepy. A spolu s likvidovanými funkcionáři bývaly likvidovány celé jejich rodiny, včetně dětí. Litvinovi zbývalo jen pár měsíců času, které se rozhodl vyplnit přípravou k zoufalému činu.

Lidový komisař cítil, jak jej obchází mrazivý strach. Zaškrtil jej límeček u krku. Tušil, že zahraničněpolitické hry před Stalinem dnes definitivně skončily a to již navždy. Od teď bude dostávat pouze rozkazy a jen minimum informací.

Následujícího dne, 23. června, předvolal Stalin, tentokrát do Kunceva, lidového komisaře obrany maršála SSSR S. K. Timošenka, náčelníka generálního štábu DRRA armádního generála Mereckova a některé další vysoké důstojníky. První rozhovor se týkal pouze všeobecně platných strategických podmínek a předpokladů vojenských operací v Evropě. Rudá armáda by se při útoku na západ nutně dostala do konfliktu primárně se dvěma vojenskopolitickými bloky. S Německem a jeho spojenci od Finska po rovinaté polské nížiny a se silami Malé dohody za horečně opevňovanou karpatskou obrannou linií. Západní velmoci by si zřejmě hleděly svých koloniálních říší a do války by se zapojily až později. Francie by zcela jistě nevyslala svá pozemní vojska za Rýn dříve, než by bylo jasné, že Wehrmacht bude poražen. Obě velmoci by zcela jistě zablokovaly SSSR z moře, ovládly by Balt a černomořské úžiny, mohly by přemýšlet o operacích na Kavkaze či o zapojení Turecka na své straně. Vyloučeno nebylo ani vylodění v Norsku a Finsku. Síly západu však mohly být blokovány aktivitou komunistických armád ve Španělsku či aktivitou Japonska v Tichomoří. Základním předpokladem úspěchu byla rychlá a překvapivá porážka Německa. Stalin si velmi dobře uvědomoval, že útočit po celé délce fronty od Baltu k Oděse by bylo plýtváním silami a zdroji.

Tajemstvím strategie, jak správně vyložil Timošenko, je koncentrace vlastních sil a rozdělení sil nepřítele. Kdo rozdrobí své síly na dlouhé frontě,

nemá dostatek převahy v klíčových směrech útoku. Od Grodna po Přemyšl se rozkládalo Polesí, divoká oblast pokrytá neproniknutelnými bažinami a pralesy, území, skrze které vedly jen ojedinělé úzké cesty, území naprosto nevhodné pro rychlé masové operace a pro nasazení techniky. Obří vojenská uskupení, jaké hodlala vrhnout kupředu Rudá armáda, vyžadují okamžitou dopravu gigantického množství zásob. Při nedostatku nákladních automobilů se velké tankové formace mohou dostávat kupředu jen za pomoci železnic a to dvoukolejné železnice. Tanky druhého a dalších sledů, které by musely k frontě ujet 200 či 300 kilometrů, by byly opotřebované a pro boj prakticky nepoužitelné. V první fázi v Polsku by neměly k dispozici dostatek silnic a i existující silnice byly jen štěrkovanými cestami. První fázi útoku musí provést nové typy terénních tanků a teprve tehdy, až fronta dospěje k pevným silnicím, musí železnice chrlit stovky tanků rychlostního silničního typu. K tomu jsou třeba nákladové rampy a použitelná nádraží. Armády trestanců musí hned za postupující frontou již od hranic přestavět evropskou železnici na širokorozchodnou. Dvoukolejných železnic vedlo ve směru na západ pouze šest. Jedna Východním Pruskem při pobřeží Baltu na Gdaňsk a Štětín. Čtyři trati od Grodna, Bialystoku, Brestu a Lvova se setkávaly v jediném železničním uzlu ve Varšavě. Jedna vedla od Lvova přes Přemyšl na Krakov a do Slezska či na Moravu. Severní železnici bylo možno ničit a blokovat palbou těžkých děl z moře. Čtyři dráhy na středním úseku fronty mohly umožnit zásobování pouze k Varšavě, pak záleželo na rychlém dobytí města a obsazení uzlu v nepoškozeném stavu. Vojska mohla sice Varšavu obejít, ale překládka stovek i tisíců vlaků by zaměstnala polovinu armády. Varšava mohla pro postup na západ znamenat velké zdržení. Celé jižní křídlo útoku záviselo na jediné trati do Krakova. Při jejím přerušení či zablokování na pouhý týden by se milion vojáků jižního křídla proměnil ve zmatený shluk lidí a železa bez munice, posil a zásob.

V rámci severní varianty mohla DRRA vést generální útok na Německo a Francii pouze dvěma koridory, sbíhavým směrem. Skrze brestský dopravní koridor po ose Brest – Varšava – Berlín a po severním předhůří Karpat, v koridoru Lvov – Krakov – Slezsko. Síly bohatě dostačovaly pro oba útoky zároveň, ale Východní Prusko na severu bylo silně opevněnou oblastí s těžkým terénem, enklávou, jíž bylo třeba obejít. Mezi silně opevněným Pruskem a také opevněným karpatským hřebenem by DRRA postupovala jakoby do nitra nálevky, a tedy by se stále více koncentrovala na rozhodujícím směru k Berlínu a Rýnu.

Druhá varianta: Jižní útok na Evropu nabízel koridor podél Dunaje v Rumunsku k Železným vratům a dále do Maďarské nížiny, nebo proražení karpatské obranné linie na severu Rumunska v oblasti Suceavy a Moldovenesce. To by ovšem vyžadovalo, aby severní fronta prováděla jen krycí manévr a hlavní síly byly převedeny na jih. Severní útok by znamenal přímé ohrožení Německa a jeho spojenců, jižní varianta by sice přímo ohrozila Malou dohodu, ale umožnila by Němcům i západu připravit se. Kdyby Stalin zaútočil nejprve na slabší, ale dobře opevněné síly Malé dohody, Německo by nepochybně postřehlo nebezpečí a přispěchalo by Balkánu na pomoc i přes trvající nedůvěru mezi Berlínem a Prahou. V této situaci by se na stranu MD zřejmě přidalo i Bulharsko a Turecko. Kdyby ovšem Rudá armáda zaútočila pouze na Polsko a Německo, československý prezident Beneš by s pomocí Německu váhal. Jiného názoru by zcela jistě bylo Rumunsko a taková situace by mohla způsobit uvnitř Malé dohody vítaný rozkol. Severní varianta nabízela zabití dvou much jednou ranou a Stalin dobře věděl, že jeho první úder musí zaskočit a vyřadit z boje silnějšího soupeře, který by v opačném případě získal čas na přípravu.

Pokud by byla upřednostněna jižní varianta, nabízelo se její doplnění například paralelním útokem černomořského loďstva na bosporské úžiny a proti Turecku. Pak by námořní velmoci musely část sil odeslat do Středozemního moře, ale zcela jistě by se angažovalo i silné italské loďstvo. Každopádně vypuknutí války způsobí okamžité přerušení spojení se Španělskem. Stalin musel počítat s tím, že Severní, Baltské, Středozemní a snad i Černé moře po zahájení války rychle ovládnou silnější západní flotily schopné přepravovat vojska i zásoby kamkoliv a vysazovat na pobřeží celé divize do týlu útočící Rudé armády. Útok by musel být veden pouze pozemními vojsky a letectvem po pevnině, spojeným s obsazováním přístavů. Šlo by o tvrdý a masový čelní střet v hlubokém vnitrozemí, v němž žádná z bojujících stran nedosáhne možnosti manévrovat tak, aby protivníka odřízla od zásobovacích a logistických komunikací. Žádná ze stran také nebude mít možnost účinné námořní blokády nepřítele. SSSR nedisponoval loďstvem přiměřeným takovému úkolu a západu by blokáda nepomohla, protože SSSR byl v surovinách soběstačným státem.

Nyní, v roce 1940, se Německo usmířilo se západem a Malá dohoda s Itálií. Docílit surovinové blokády Německa již Stalin nemohl. Západ by ve vlastním zájmu bojující bloky bezvýhradně podporoval dovozem z kolonií. Proto nemělo smyslu útočit primárně na Finsko a zde měla být připravena pouze důkladná obrana Leningradu. Severní front bude mít výrazně krycí funkci.

Musí zde ale být silné letectvo, aby zabránilo bombardování tankových závodů. Do Československa již po dva roky proudilo neomezené množství surovin a západních technologií výměnou za jáchymovský uran. V Kolíně se mimo jiné jednalo i o okamžitém vybudování zásobovacích ropných a surovinových koridorů z holandských přístavů do Rheinlandu. Do nitra Německa směřovaly nové, rychle dokončované dálnice a zdvojené železniční koridory z Antverp. Narušit zásobování by nyní nebylo tak jednoduché a snadné jako před dvěma roky, kdy se Německo nacházelo v mezinárodní izolaci. Válka bude v každém případě trvat nejméně několik měsíců a vyžádá si nasazení veškerých sil i rezerv Sovětského svazu a Španělské socialistické republiky.

Hospodářskou, výrobní a surovinovou základnu Německa by mohlo narušit teprve obsazení Porýní a mírně by je oslabilo obsazení Slezska a Saska. Na samém západě Německa sídlilo také největší množství obyvatelstva, mobilizační kádr Wehrmachtu. Sem musel být nutně veden hlavní rychlý úder DRRA. Obsadit pouze Berlín nepostačí k zlomení německého odporu. Naproti tomu, v případě neúspěchu a přechodu SSSR do obrany, by hospodářskou a výrobní sílu SSSR nezlikvidovalo zcela ani obsazení celé evropské části státu až po Volhu, i když by ji velmi oslabilo. Sama Moskva představovala celých 20 % výrobních kapacit sovětského průmyslu a Leningrad asi 12 %. Dokonce i ztráta Ukrajiny a Donbasu byla nahraditelná ze surovinových zdrojů Sibiře a Dálného východu. Nejhustěji osídlený pás se v SSSR táhl od hranic Besarábie, Ukrajinou ve směru na Gorkij a Kazaň. Ztráta Ukrajiny by znamenala citelné oslabení mobilizačního lidského kádru. V každém ohledu byl ale SSSR v této válce ve výhodě a mohl v ní pokračovat po mnoho let. Porazit západ s jeho koloniálními říšemi nebo dokonce celou spojenou Evropu, by ovšem znamenalo daleko větší problém. Stalin si sice mohl dovolit dlouhou a vyčerpávající válku, ale jeden rychlý, dostatečně razantní, nečekaný a mocný úder doposud rozdělené Evropě vyřeší vše.

Další otázkou se stalo načasování vpádu. Maršál Timošenko mínil, že válku je třeba začít bezpodmínečně zjara nebo začátkem léta, ihned poté kdy ustanou jarní lijáky (rasputica) a terén vyschne. Do konce léta se vojska zcela jistě probojují do civilizovaných oblastí Evropy, kde již díky komunikacím a lepšímu terénu nebude tolik záležet na počasí. Válka v Německu a ve Francii pak může pokračovat i v zimě. V roce 1941 se takové nasazení již nedalo stihnout. V úvahu připadal pouze nejbližší termín června 1942, který zároveň dával naději, že se mezitím západ zaplete do války s Japonskem v Tichomoří. Takový konflikt ovšem hrozil způsobit nepříjemné probuzení a koaliční

zapojení hospodářsky silných Spojených států. Roční odklad útoku zcela postačoval pro soustředění a mobilizaci všech sil Sovětského svazu, ale tato doba kladla mimořádné nároky na utajení. SSSR by musel vyvinout obrovské úsilí k matení příštích obětí, nesměl by dopustit únik informací a varování nepřítele. Po celý tento rok mohl Stalin vyvíjet úsilí k rozdělení a rozštěpení svých soupeřů, zejména působením na československého prezidenta Beneše a silně socialisticky naladěné obyvatelstvo Čech. Jedině z Československa mohla být ohrožena jižní železniční trať a tím i celé jižní útočné křídlo. Československo muselo zůstat za každou cenu neutrálním státem alespoň do doby, než se čelní sled Rudé armády probojuje k Odře a druhý sled bude moci vpadnout přes Těšín do nitra Moravy.

Konečné rozhodnutí o prioritě, co do směru útoku, prozatím Stalin odložil, nikoliv však na dlouho. Diplomacie dostala jasné pokyny k zajištění překvapení a především severní varianty i Karpat. Zvláštní úkoly z tohoto setkání vyplynuly pro náčelníka Průzkumné správy Lidového komisariátu obrany F. I. Golikova a také pro lidového komisaře vnitřních věcí Beriu. Bylo zapotřebí připravit plán zpravodajského krytí operace. Takový plán vyžadoval rozpracování čtyř základních linií:

1. Obvyklé monitorování sil a reakcí západu v průběhu příprav, získání jejich mobilizačních a válečných plánů.
2. Precizní dezinformační kampaň, která by budoucí oběť zmátla a uklidnila, která by nějak odůvodnila soustředění vojenských sil při západní hranici a zajistila DRRA nutný náskok v operačním rozvinutí sil včetně týlových složek.
3. Ofenzivní rozkladné působení, které by rozdělilo západní evropské mocnosti a zabránilo jejich společné obraně.
4. Koordinaci levicových sil v Evropě tak, aby ve vhodný okamžik vystoupily jako silná pátá kolona v zádech obránce, rozložily jeho armády a zablokovaly zbrojní výrobu i dopravu.

Zajištění takového krytí mělo, jako obvykle, probíhat duálním systémem po liniích vojenské Průzkumné správy a zahraniční rozvědky NKVD. Zapojeny musely být také diplomatické složky. Celkem tedy práce tří lidových komisariátů: zahraničí (Litvinov, ale spíše již Molotov), vnitra (Beria) a obrany (Timošenko).

10. září 1940 – Praha

Generál Emanuel Moravec si se zájmem pročítal podrobné líčení bitvy o Chalchyn-gol v Mongolsku, ve zvláštním vydání *Izvěstií.* Vydání neslo datum 31. srpna a nějakou dobu trvalo, než noviny, spolu s dalšími tiskovinami, došly z moskevského vyslanectví do Prahy. Žukovovo slavné vítězství bylo dovršeno právě před rokem 31. srpna 1939 a noviny opěvovaly sílu i bojeschopnost Rudé armády, připomínaly výročí a tak trochu cenily zuby na ostatní svět.

Prezidentova poradce, který kromě planého teoretizování neměl po mnichovské válce příliš co na práci, jakékoliv informace o Rudé armádě velmi zajímaly. Jeho nová kniha se zabývala právě RA a sovětskou strategií. Bitva zde byla poprvé popsána dosti důkladně včetně přiložených plánků. Žukovova hvězda tehdy poprvé zazářila naplno. Za bitvu obdržel komarmdarm Žukov titul Hrdina SSSR, byl vyznamenán Zlatou hvězdou a Leninovým řádem.

U Chalchyn-golu šlo o grandiózní operaci ve stylu Cannae, za použití převahy tankových a leteckých sil na ruské straně. Japonci přišli o celou obklíčenou 6. armádu. Žukov dorazil do štábu 57. sboru 5. června 1939. Seznámil se se situací, reorganizoval vojska, navrhl plán. Už 15. července byl jeho sbor rozšířen o 1. armádní skupinu. Také japonské síly se reorganizovaly v 6. armádu. Žukov měl k dispozici 57 000 vojáků, 515 bojových letadel, 543 děl a minometů, 385 obrněných vozidel a 498 tanků. Do poloviny srpna předstíral neschopnost a vedl vleklé boje se střídavými výsledky. Dne 20. srpna náhle zahájilo sovětské dělostřelectvo mohutnou baráž na úzkých úsecích hlavního úderu a následoval přepad přesně zaměřený na japonská velitelská stanoviště. Spolu s letectvem likvidovalo dělostřelectvo nepřátelské protiletadlové baterie a během necelých tří hodin zcela rozvrátilo organizační strukturu japonských vojsk. Pak vyrazily po křídlech motorizované a tankové brigády, 23. srpna uzavřely obkličovací kruh a 31. srpna Japonci kapitulovali. Brilantní operace.

Generála Moravce zaujalo několik detailů. Za prvé schopnost RA provést téměř čítankovou ukázku Blitzkriegu kdesi v mongolské poušti, za druhé fakt, že k banální a pro SSSR vlastně periferní potyčce byla nasazena taková síla v tancích a letectvu. Téměř tolik, kolik celé Československo nasadilo v mnichovské válce proti Wehrmachtu. V říjnu 1938 disponovala srovnatelnými počty tanků a letadel armáda o 42 divizích s více než 1 milionem mužů. U Chalchyngolu stejnou technikou disponovala armádní skupina o pouhých 60

000 mužích. Jaký je v RA vlastně poměr pěších sil k obrněným složkám a letectvu? Takovouto operaci že provedla armáda, na kterou se v Evropě hledí jako na nedocvičené shluky vedené rozvráceným a čistkami decimovaným velitelským sborem? Něco tu nesouhlasilo.

Žukov nařídil umístit letiště co nejblíže k frontě. Letounům bylo natankováno méně paliva, a tudíž unesly více bomb. Podle článku letadla vzlétala a bombardovala ještě dříve, než stačila nabrat výšku. Žukov ale vysunul na sám přední okraj svých pozic také zásobovací oddíly a polní nemocnice, svá velitelství. Zakázal používat rádiového spojení a i po telefonních linkách se prý povely předávaly jen formou krátkých kódovaných příkazů. Pisatel článku se chlubil tím, že nikdo kromě Žukovova hlavního štábu neměl ponětí o celkovém rozsahu operace, znal jen vlastní úkol a nižší velitelé dokonce do poslední chvíle netušili, že nastala ofenzíva. Dokonalé utajení. Žukov obelstil japonskou rozvědku tím, že oklamal i vlastní velitele, kteří se do poslední chvíle domnívali, že připravují vytrvalou dlouhodobou obranu.

Za Chalchyn-gol obdržel Žukov velení Kyjevskému zvláštnímu vojenskému okruhu. Následující zpráva TASS oznamovala světu, že právě rok po bitvě, 30. srpna 1940, přijel do Moskvy japonský ministr zahraničí Macuoka, aby zde z pověření své vlády podepsal se Stalinem pakt o neútočení. Moravec si okamžitě domýšlel, co to znamená. K podepsání paktu nedonutila Japonce samotná bitva a její výsledek. Japonsko potřebovalo suroviny, především ropu. Kdyby šikmoočkové nakrásně porazili Sověty a zmocnili se na suroviny bohatých částí Sibiře, trvalo by jim nesmírně dlouho, než by zde v nepříznivých klimatických podmínkách zavedli a vybudovali sjízdné cesty, železnice, než by postavili těžební zařízení a zpracovatelské závody. Další japonské ozbrojené úsilí se bude zaměřovat na jih, kde mohli přijít k hotovému a jen sklízet plody práce jiných. Smlouvou se Stalinem to dávali najevo. Půjdou na jih, ne na sever.

Generál Moravec zavětřil jakousi záhadu. Postupně se začal probírat sovětským tiskem, který se v Informační kanceláři Hradu bezútěšně hromadil tak, jak docházel od Fierlingrových úředníků z Moskvy, aniž si kdo dal práci jej číst a analyzovat. Málem spadl ze židle, když našel v *Izvěstiích* z 20. srpna tohoto roku, docela dole a v rohu, malé oznámení sdělující sovětskému proletariátu, že byl zrušen Lidový komisariát obranného průmyslu a namísto něho vytvořeny čtyři nové komisariáty – lodního průmyslu, zbrojní výroby, leteckého průmyslu a pro výrobu munice. To přece nedávalo smysl! V Evropě se vedou rozhovory o všeobecném mírovém paktu, jsou navrhovány další

odzbrojovací rozhovory, nikdo ani náznakem nevznáší žádné požadavky vůči SSSR, japonský ministr podepisuje se Stalinem pakt o neútočení a Stalin zřizuje čtyři specializovaná ministerstva namísto jednoho, všechna pro řízení výroby lodí, tanků, nábojů a munice všeho druhu a kdoví čeho ještě?! Proč? Protože jedno ministerstvo nezvládá vyzbrojovat armádu v podmínkách všeobecně se utužujícího míru? Protože je zapotřebí navzdory mírovým aktivitám všude okolo SSSR vyrábět více lodí, tanků, kanónů a nábojů?! Co se to děje? Proč si toho ještě nikdo nevšiml?

Generál Emanuel Moravec se rozhodl sledovat stopu s vytrvalostí loveckého ohaře. K dispozici měl jen oficiální sovětský tisk a zprávy TASS. Jenže právě tyto prameny mu prozradily více než dost. Právě tyto zdroje nikoho nikdy nenapadlo sledovat a vytěžit, porovnávat a analyzovat. Moravec nechal do své vojenské kanceláře navézt veškerý sovětský tisk počínaje rokem 1935, který byl k dispozici, a osobně zavolal vojenskému atašé Dastychovi do Moskvy, aby mu posílal co nejrychleji diplomatickou poštou do Prahy po jednom či dvou výtiscích od všeho tisku, který v SSSR oficiálně vychází, včetně odborných časopisů.

8. října 1940 – Vatra Dornei

Lázeňské městečko Vatra Dornei na soutoku řek Dorna a Bistrita ožilo ruchem vojenských kolon, které se sjížděly všemi směry k nově budované opevněné karpatské linii. Generalita a vyšší důstojnictvo několika armád Malé dohody se ubytovávali v místních hotelích, mezi bělostnými lázeňskými pavilonky, ještě z dob rakouské monarchie, a rozlehlými parky.

Československý generál Husárek se vrátil z inspekce linie těžkého opevnění, která v oblasti Suceava navazovala na nejvýchodnější cíp československé linie končící u Stožce, procházela předhůřím hřebenů Maramureše a Rodny k jihovýchodu, pak se obracela k jihu, přičemž se vrstvila do několika linií lehkého a záchytného opevnění. Právě byla dokončena modernizace zásobovací strategické železnice z Cluje k Dealu Stefaneti. Československí poradci, nyní ubytovaní v horském hotelu Cabana Rusca, si zvláště na tomto úseku opevnění dávali záležet, neboť jakýkoliv soustředěný útok z východu, který by prošel severní Bersarábií a prorazil karpatskou obranu zde, by vedl k bezprostřednímu ohrožení obranných linií Zakarpatské Rusi a Slovenska z týlu, ohrožení důležitých železničních spojení a uzlů v Satu Mare, ale také k průniku nepřátelských mobilních vojsk do nížin severního Maďarska.

Náčelník generálního štábu rumunské armády maršál Ion Antonescu postával pod plachtou velkého štábního stanu na táhlém, širokém a holém vrcholu Giumalau. Během dopoledne se z údolních hotelů dostavili hosté. Za rumunskou stranu přivezl vojenský terénní automobil vládního sekretáře pro letectví inženýra Irimesca, ministra pro výzbroj George Petresca a dělostřeleckého technického inspektora Antona Tanasesca. Z Bělehradu dorazil velitel jugoslávského letectva generál Bora Mirkovič se svým náčelníkem štábu plukovníkem Knezevičem. S nimi přijela řada nižších důstojníků pověřených problematikou protivzdušné obrany. Budapešť vyslala samotného generála Wertha, náčelníka štábu maďarské armády, a několik civilních pozorovatelů z dělovky v Györu. Maďaři byli pozváni vzhledem k tomu, že za pouhých několik dnů se mělo konat slavnostní přijetí Země svatého Štěpána do náruče malodohodového vojenského paktu. Vzhledem k záměru nově zřizovaného Sboru náčelníků štábů učinit z Maďarska hlavní

leteckou základnu paktu se hodilo, aby byli jeho představitelé seznámeni s převratnými novinkami v oboru protiletadlové obrany.

Československá skupina měla největší zastoupení a obsadila téměř celá jedna kasárna v městečku Breaza, kde měla být vybudována trvalá vojenská základna československé armády. Stálá mise Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP) pod velením generála Husárka připravovala blízké vojenské manévry, které měly otestovat nově vybudované karpatské horské linie opevnění. Druhá skupina překročila rumunskou hranici teprve před týdnem a nejvyšší přítomní zástupci nejsilnější armády malodohodového paktu přicestovali teprve předevčírem.

Improvizovaná tribuna pod obřím, téměř desetimetrovým kamenným křížem na vrcholku Giumalau se hemžila překladateli, zapisovateli a vysokými důstojníky. Na pláni pod vrcholem se do vějíře rozvinula kolona nákladních pragovek, ze kterých vyskakovaly drobné postavičky vojáků strhávajících krycí plachty z podivných krabicovitých konstrukcí namontovaných na korbách naklaďáků.

– Takže prosím o pozornost, pánové, zatleskal rukama velitel všeho československého dělostřelectva generál Netík. – To, co vidíte dole na pláni, je nová, v Československu vyvinutá protiletadlová zbraň, která, jak se domníváme, zcela změní pohled na protivzdušnou obranu. Vzhledem k mezinárodní situaci, v níž se nyní nacházíme, nabídneme vybavení touto zbraní také našim spojencům. Dnes tedy uvidíte ostrou zkoušku osmdesátimilimetrové nerotující střely TRUL, systému země-vzduch. Střela dosahuje všech běžných výšek[7] užívaných známými typy taktických bombardovacích či zvědných letounů. Nejdůležitějším aspektem této zbraně je hlavice s akustickým zaměřovačem schopným navádět střelu na cíl hlukem motoru letadla. Konec optických zaměřovačů, pánové. Konec plýtvání střelivem. Ode dneška – co střela, to zásah. A není bez významu, že střelu TRUL lze vyrobit v ceně jedné desetiny ceny běžného dělostřeleckého granátu. Raketomety, které vidíte pod sebou, jsou plně mobilní, lehce

[7] *Střela TRUL dosahovala výšek okolo 3000 metrů, tedy výšek užívaných taktickými letouny určenými k přímé podpoře pozemních jednotek. Měla sloužit k odvrácení hromadných útoků na letiště, komunikační uzly a nervová centra. Nedokázala zasahovat svazy těžkých výškových bombardérů operující mimo její dostup a byla vyvinuta proti nepříteli, který takový druh letectva neměl k dispozici. Pro větší výškový dostup byla vyvíjena dvoustupňová střela, ale její vývoj byl složitý a probíhal i v Německu.*

maskovatelné a jeden nákladní automobil veze rampu pro odpálení 48 nerotujících projektilů. Rampu lze znovu nabít ve velmi krátkém čase, raketomet lze snadno přemístit po každé salvě. Střelu TRUL vyrábíme a užíváme ve dvou verzích. První verze funguje tak, jak jsem právě popsal, s tím, že ji můžeme užívat se samonaváděcím akustickým zařízením nebo bez něho, totiž výstřelem rozptylového kužele střel. Druhá verze vystřeluje do předem stanovené výšky jakési vzdušné miny, které se pak pomalu snášejí na padácích, zavěšeny na dlouhých drátech. Tak jsme schopni položit ve vzduchu doslova minové pole do cesty nalétávajícímu bombardovacímu svazu útočníka, známe-li jeho letovou výšku. Pokud dopadne dnešní zkouška úspěšně, bude to špatná zpráva pro výrobce dělostřeleckých protivzdušných kompletů, ale dobrá zpráva pro naše spojence. Naše společná protivzdušná obrana dostane do rukou zbraň, jaké v současném světě zatím není rovno.

Mezi shromážděnými důstojníky nastal šum a rozruch. Zvedali se ze svých míst, natahovali ruce po svazcích kopií dokumentace, nebo triedry zkoumali dění pod sebou na horské planině.

– Klid, kolegové, zvedl ruce velitel československého letectva generál Fajfr. – Zkouška bude provedena následujícím způsobem. Navedeme nad zdejší vzdušný koridor starší těžký bombardér MB-200, jeden z posledních exemplářů vyřazených po minulé válce z provozu. Letoun poletí ve výšce 2 900 metrů rychlostí přibližně 200 km/h. Navigátor s pilotem vyskočí na padácích a neřízený bombardér bude zasažen střelou TRUL.

Na stole před náčelníkem společného štábu armád Malé dohody generálem Gajdou zazvonil polní telefon.

Gajda zatočil klikou a zvedl bakelitové sluchátko. Poslouchal a přikyvoval. Ještě než domluvil a položil sluchátko, vyhledal očima tvář maršála Antonesca a gestem jej přivolal k sobě.

– Kdy bude zkouška zahájena? dožadoval se ukázky inženýr Irimescu.

– Moment, pánové, klid! zjednal si ticho generál Gajda. – Důležitá zpráva. Zkouška měla být provedena zhruba za půl hodiny poté, kdy bychom vydali povel ke startu cvičného letounu, ale právě mě informovala naše radarová stanice Hvězdárna na Popu Ivanu o zachycení dvou středních letounů, které se přibližují ze sovětské strany k naší pozici. Zřejmě se jedná o zvědná dvoumotorová letadla SB-2. Sověti postřehli soustředění vojska v oblasti a jsou zvědaví. Chtějí fotografie. Musíme zkoušku odložit. Jde o obvyklou provokaci Sovětů. Neví nic o radaru a mají dojem, že zvědné lety ve výšce kolem tří tisíc metrů unikají pozornosti našich rumunských kolegů.

– Nechám raketomety zamaskovat, rozhodl generál Netík. – Počkáme s tím, až přeletí.

– Ne! zvedl prudce ruku maršál Antonescu. – Provedeme zkoušku opravdu naostro. Pokud ty drzé Rusy sundáme, nikdy se u nich nedozvědí, jak se to stalo. Půjde to, pane generále?

Generál Gajda rychle zvažoval okolnosti. Antonescu se chtěl předvést i za cenu riskování, to bylo zřejmé. Pokud by rakety sestřelily jen jedno z letadel, mohlo by se druhé vrátit zpět se zprávou nebo dokonce s fotografií nové zbraně. Vzhlédl tázavě k mladému inženýru Hamšíkovi, odborníkovi vyslanému továrnou Letov, která střely vyráběla. Hamšík sebevědomě kývl.

– To by šlo, pane generále. – Máme zde tolik střel, že neúspěch je téměř vyloučen. SB dvojky jsou dvoumotorové a dostatečně hlučné, abychom mohli nasadit střely s naváděním. Když to nevyjde, vystřelíme vějíř. V záloze je ještě jedna baterie na linii východně odtud.

– Dobrá, kývl generál Netík – Připravte obě varianty. Pak přivolal spojaře.

– Chci stálé spojení s hvězdárnou. Hlášení aktuální polohy vetřelců. Přítomných vojáků stejně jako civilních odborníků se zmocnilo vzrušení.

Analytik průzkumného oddělení 18. armády Kyjevského zvláštního okruhu poručík Bodlin připravil speciální fotoaparát, neboť dvojice letounů výzvědné hlídky se přiblížila k oblasti soustředění buržoazních armád. Navigátor snížil výšku letounu, jednak kvůli kvalitě snímků, za druhé proto, aby zabránil zamrzání čoček. V objektivu se objevila kolona vozidel směřující po vojenské silnici k horskému hřebeni. Bodlin nechal aparát běžet a vyhlédl proskleným oknem k zemi. Ve stejné chvíli porušil navigátor prvního letounu rádiový klid.

– Střílejí po nás. Rozchod! Zrušit formaci a točte to! Vidíte? Co to je?

Náhle to spatřil také Bodlin. Žádné záblesky dělostřelecké palby. Od země se k letounu odvíjely dvě bělostné nitky, nabývající podoby lehkých stužek. Rychle nabíraly výšku. Bylo jasné, že ani jeden z letounů nestihne uniknout, pokud jde o zbraň. Oba piloti zkoušeli manévrovat. Bodlin se zuby nehty držel u výhledu v prudkých úhybech trupu, které s ním házely ze strany na stranu.

Jeho Katuška letěla jako druhá a letěla o něco výše. Byl to kontrolní letoun a vezl velitele akce. Bodlin mohl sledovat stužku odvíjející se směrem k prvnímu letounu. Odechl si, protože viděl, že záhadný projektil první stroj mine o dobrých padesát metrů. Pak se ale stalo něco neuvěřitelného. Němý úžasem zíral na stříbřitý válec projektilu vznášející se lehce v prostoru, který měl první letoun minout, ale náhle bez varování zakřivil svoji dráhu a dostihl cíl. Projektil neomylně zasáhl levý motor a proměnil Katušku v ohnivou kouli.

Pak spatřil druhý válec na vrcholu podobné kouřové stužky, který poněkud vlevo skutečně minul a neškodně stoupal dále do výšky. Pohlédl průzorem v podlaze dolů a zahlédl třetí projektil stoupající děsivou rychlostí k letounu, v němž se nacházel on sám. Nemohl uvažovat o záhadě této nové úžasné zbraně. Nemohl ani varovat zbytek osádky. Mohl pouze vykřiknout rozkaz k opuštění letadla a rychle se přemístit k průlezu, otevřít boční dvířka a vyskočit ven do mrazivého podzimního vzduchu. Počítal do desíti, ale nedopočítal. Když kdesi nad ním zaburácel výbuch, zatáhl instinktivně za lanka padáku. Sledoval padající trosky a snášel se dolů, do kraje plného cizích vojáků. Uvědomil si, že cennou informaci o nové neuvěřitelné protiletadlové zbrani již nikdy domů, do Sovětského svazu, nedonese[8].

– Jak že se jmenuje? zpozorněl generál Píka, zástupce II. oddělení československé armádní rozvědky při generálním štábu Malé dohody.

– Nikolaj Bodlin, zopakoval lhostejně kapitán Bureš, který společně s Rumuny nezvaného hosta zatýkal. – Je prokazatelně jediným, kdo z těch dvou osádek přežil. Jednal instinktivně a vyskočil, když viděl, co provedla raketa s prvním letounem.

– Bodlin, Bodlin… mnul si čelo plukovník Fryč. – Bodlina přece znám, pro nás také pracuje Bodlin. Alexej Bodlin, nu ovšem. Zjistím, zda nenajdeme souvislost. Bodlin přece není tak obvyklé ruské jméno. V každém případě si toho chlapíka prověříme. Ať ho Gajda vyreklamuje pro naši rozvědku…! Mohlo by to být důležité.

[8] *Rumunská strana nikdy nevznesla žádný oficiální protest proti narušení vzdušného prostoru státu sovětskými letadly. Sovětští velitelé ztrátu letounů nad cizím územím nemohli přiznat a zůstali proto v nejistotě.*

20. října 1940 – Budapešť, ostrov Sv. Markéty

Po setmění se líně tekoucí hladina Dunaje rozzářila tisícerými odrazy světel z obou přilehlých břehů. Československý prezident Beneš musel uznat, že místo pro oslavný banket nemohlo být zvoleno lépe. Veřejnost se tísnila na nábřežích, ale ostrov samotný bylo možno lehce uzavřít a zajistit tak bezpečnost stovkám členů více než dvaceti státních delegací a jejich doprovodům. V prosluněném odpoledni zde žlutavé slunce rozzářilo různobarevné staré a mohutné listnaté stromy jako obří lampiony a bělostné pavilonky světoznámých lázní poskytovaly vhodný prostor k recepcím i k separátním rozhovorům. Hlídky na mostcích k pevnině postavila regentská garda a blízko na břehu tábořila eskadrona dragounů v historických stejnokrojích. Po setmění se vše rozzářilo. Na otevřených ohništích opékali snědí kuchaři vepře a voly, mísy na stolech přetékaly ovocem a zeleninou, plody úrodné nížiny, kterými tato země brzy zahltí trhy všech zemí paktu.

Ani čas nemohl být zvolen lépe. Touto dobou, před pouhými dvěma roky, vstoupila československá armáda triumfálně do Bavorska a Oberkommando Wehrmacht vydalo všem jednotkám příkaz opustit území Československa. Před dvěma roky vyděšený admirál Horty právě z tohoto města rozhlašoval do celého světa maďarskou neutralitu a Hitler zapáchal již čtvrtým dnem v márnici.

Československou delegaci přivezly zbrusu nové Tatry 77, vozy v černých diplomatických barvách s nablýskanými karosériemi, které se ihned staly středem pozornosti místního obyvatelstva. Vypadaly tak neskutečně a fantasticky, že se zde díky jim začalo Čechům přezdívat Marťani. Kopřivnická Tatra vybavila zvlášť několik kusů s luxusním interiérem jako dary Jejich královským Veličenstvům a novému regentu hraběti Telekimu.

Hlavní část ceremoniálu proběhla již během dopoledne v historické budově maďarského parlamentu. Představitelé a hlavy všech tří zemí Malé dohody zde slavnostními projevy uvítaly Maďarsko nazpět do rodiny podunajských zemí, přičemž právě Beneš se dopustil směšného faux pas, když o Maďarsku hovořil jako o republice. Rumunský i jugoslávský král nevítali do paktu Maďarsko, ale Zemi koruny svatého Štěpána. Milan Hodža sedící nahoře na galerii uprostřed slovenské delegace, otočil při Benešově projevu oči v sloup a zaskřípěl zuby. Pouze Beneš nepochopil, o jak velký trapas se

jedná, a hned zpočátku se zde v citlivém prostředí projevil jako skutečný arogantní Marťan.

– Ale jinak můžete být spokojen, nebo snad ne? otázal se doktora Hodži Ladislav Rašín ochutnávající právě neznámou odrůdu červeného vína.

– Tohle všechno nic není, odpověděl Hodža na jakousi úplně jinou otázku, kterou zřejmě již chvíli zaměstnával svou mysl. – Měl jste vidět Budapešť při korunovaci. Ta Karlova byla válečná a přesto se jí dnešní slavnost nevyrovná ani dost málo. Já tady byl, tehdy v šestnáctém roce. Ovšem, když zde korunovali Františka Josefa prvního, teklo prý víno z veřejných kašen a takovéhle voly pekli po desítkách přímo na ulicích starého města pro lid. A to prosím poté, kdy mladý mocnář utopil maďarské povstání v krvi a jeho jménem tu vládla bestie Haynau. Nebýt mladé a krásné Sisi, nikdy by se s Habsburky nesmířili. Ta si dokázala obtočit kolo prstu i Andrássyho.

– To zní jako pohádka, ale věřím vám. Maďaři tohle dovedou.

Milan Hodža mohl být spokojen. Za uplynulý rok vykonal velký kus práce. Pražská politická elita mohla puknout vzteky, když páni šéfové stran, ministři obou vlád, náhle zjistili, v jaké se ocitli dokonalé diplomatické izolaci. Již v prvních hodinách březnového vyjednávání o přistoupení Maďarska pochopili, že prezident Beneš z jakéhosi záhadného důvodu podporuje hospodářskou i politickou integraci paktu. První úspěch Belvedérského klubu se dostavil koncem jara, kdy Beranovi vyjednavači narazili na pevnou a neprůchodnou hradbu zcela jednotných a jednoznačných požadavků ve věci úprav celních tarifů. Pokud chtěli vyvážet zbraně a budovat v Rumunsku či Jugoslávii filiálky svých zbrojovek, museli připustit dovoz laciných potravin a surovin. Největší ranou pro Berana a překvapením pro Beneše ovšem bylo, když se ke zlobivým malodohodovým partnerům přidala také slovenská Tisova vláda. Beranovu zuřivost zchladili jeho vlastní koaliční partneři. Bez HSĽS a bez slovenské odnože Republikánské strany nemohl udržet převahu ve federálním parlamentu. Beran nakonec musel přistoupit na kompromis ve formě Preissova plánu. Bankéř a již také ministr financí Preiss předložil projekt vybudování Všeobecné malodohodové úvěrové banky, která se měla zabývat investicemi do rozvoje průmyslu a obchodu ve státech paktu. Otázka sporných celních tarifů byla vyřešena soustavou dohod, podle nichž mělo Československo nakupovat laciné balkánské potraviny za ceny odpovídající běžným cenám československých výrobců a pěstitelů, přičemž státy paktu se zavazovaly utratit takto získané přebytky nákupem zbraní a vojenské techniky v československých zbrojovkách. Tím byl zajištěn smír s agrárníky a domácími zemědělci a státy paktu tak získaly prostředky na vyzbrojení vlastních armád.

Československé zbrojovky získávaly odbyt, armáda mohla počítat s jednotnou výzbrojí malodohodových armád a peníze se vracely do českých bank. Čechy nemohly v této Evropě existovat jako izolovaný subjekt. Německé firmy čekaly na jakékoliv selhání Prahy, aby se zmocnily lukrativních balkánských trhů. Říše vyčerpaná zbrojením se stále potácela na pokraji státního bankrotu a teprve nedávno zrušil Adenauer potravinové lístky. Následovaly hádky finančníků a tlak na devalvaci koruny, neboť příliš silná měna významně omezovala exportní možnosti republiky. Při té příležitosti padly také první návrhy na vytvoření jakési společné měny. Navíc došlo k dohodě Němců s Francouzi a západní Evropa zahájila podobný projekt bezcelního paktu. Takové uskupení by Balkán a Podunají brzy ekonomicky pohltilo, kdyby se tento prostor nezorganizoval v podobném duchu.

Situace se opakovala v létě při vyjednávání v Gödölö o nové podobě paktu po přistoupení Maďarska. Hodža se pokusil již tehdy prosazovat jakousi podobu federalizovaného soustátí, ale na Rašínovu radu se nakonec rozhodl pro kompromisní řešení v podobě politické rady, hospodářské rady a sboru náčelníků štábů. Hodža podobné spojenectví prosazoval veřejně již několikrát a vždy marně. V roce 1935 se dokonce poněkud kompromitoval, když chtěl do středoevropské federace zahrnout také Německo. Hodžův návrh tedy nepřekvapoval. Co československé vyjednavače překvapilo, byla skutečnost, že s Hodžovým návrhem byla již předem srozuměna většina vyjednavačů ostatních členů paktu. Naprosto nečekanou byla otevřená a hlasitá podpora prezidenta Beneše Hodžovým návrhům. Benešův postoj odstranil případné obstrukce národovců a Rašín tak unikl konfliktu zájmů mezi BK a svou stranou Národních demokratů. Na pořadu dne se ocitly jiné otázky a na nich mělo dojít ke zkoušce sil. Složitost a provázanost paktu si vynucovala existenci například arbitrážní soudní stolice, která by řešila politicky a hospodářsky sporné případy mezi zeměmi paktu. Formovalo se cosi na způsob společné hospodářské komory, nezávisle se spojovaly odborové centrály a na stole se ocitla myšlenka nadstátní malodohodové investiční banky. Maďaři, jako podmínku svého přistoupení, požadovali orgán dohlížející na záležitosti národnostních menšin. Berana málem odvezli s infarktem, když zástupci Bělehradu i Bukurešti přišli sami s návrhem, aby takové centrum vzniklo právě v Budapešti. Argumenty byly jasné a nezvratné. Za prvé se tak Maďarsko nejrychleji a nejspolehlivěji integruje, nabude pocitu určité významnosti a přestane se rozhlížet po spojenectví s jinými silnými zeměmi. Za druhé se v Budapešti natrvalo usídlí stovky českých, slovenských, rumunských i jugoslávských diplomatů, vojáků, podnikatelů a úředníků, kteří

zde snadno dohlédnou na správnou orientaci Telekiho režimu. Maďarsko, coby nejméně spolehlivý člen paktu, tak bude nejlépe pod kontrolou. Beranovi, stejně jako předtím Benešovi, bylo okamžitě jasné, že toto je pouze začátek. V budoucnu se Budapešť stane čímsi jako hlavním městem stále integrovanějšího paktu a Praha, potažmo on sám, se ocitnou na periférii. Beranovy plány na užší spojenectví s Německou říší tím braly za své. Benešovy plány mířily již od 30. let jiným směrem. Malá dohoda v jeho představách neměla být paktem rovnoprávných členů. Měla být československou kolonií a měla sloužit k tomu, aby prezident Edvard Beneš nabyl jako osoba na velké mezinárodní scéně na váze a na významu. Jednat s Malou dohodou, to mělo znamenat jednání s Benešem a nikým jiným.

Tentokrát ve prospěch Hodžových návrhů lobovala především armáda argumentující nutností jednotného vyzbrojení a sjednocení velení armád paktu. Hodža, ale zejména Rašín, hledali staré spojence z podzimu 1938. Hodžův kontakt na tajnou službu a Rašínův kontakt na vrchní velení přinesly úspěch. Gajdu nemusel nikdo přesvědčovat, generála Krejčího bylo nutno postrčit a Moravec netoužil po ničem jiném než po vybudování jednotně řízené malodohodové tajné služby propojené s Poláky a volně spolupracující s Abwehrem. Armáda i tajná služba postavily zaryté pragocentristy před celou řadu logických racionálních argumentů, proč by centrum paktu mělo být právě v Budapešti, zatímco Beneš záhadně mlčel. Z vojenského hlediska šlo o nejvýhodnější strategickou polohu ve středu bráněného území. Praha, Bukurešť i Bělehrad se nacházely příliš na okraji. Budapešť mohla mít nejlepší protileteckou obranu, ležela v uzlu protínajících se komunikací, na poloviční cestě od karpatské obranné linie ke středomořským přístavům. Beneš se nemohl vzepřít, aniž by odhalil své sobecké zájmy a aniž by ohrozil doposud křehkou soudržnost paktu. Navíc se ukazovalo, že státy Podunají, nyní posílené o Maďarsko, se dokážou domluvit také bez Prahy. Kdyby se tak stalo, ocitly by se Čechy mezi Malou dohodou a Německem jako mezi mlýnskými kameny. Generálové prezidenta ujistili, že Československo neztrácí v rámci paktu svou dominanci, protože Češi dominují i Sboru náčelníků štábů a bez českého zbrojního průmyslu by se tyto země doposud neobešly. To, jak se začínaly domlouvat na důležitých otázkách mezi sebou a dříve než s Prahou, ovšem Beneše začínalo strašit i ve spánku.

Prezident Beneš se i tak mohl cítit jako hvězda večera. Oba monarchové i Teleki doprovázený hrabětem Istvánem Benthlenem[9], pravým duchem a

[9] ***Hrabě István Benthlen*** *byl na mezinárodním poli znám jako vysoký komisař maďarské mírové delegace a svého času ministerský předseda. S jeho a Telekiho*

ideologem maďarské národní politiky, si dávali záležet, aby československým státním představitelům byla prokazována patřičná pozornost. Hodža i Rašín zůstávali poněkud stranou této pozornosti, aniž si na cokoliv stěžovali.

---

jménem byla od rozpadu monarchie spojena vůdčí idea maďarské státnosti, totiž neustávající snaha zvrátit výsledky Trianonu a dosáhnout revize státních hranic podle národnostního hlediska. Benthlen souhlasil s tím, že by Maďaři neměli již nikdy utiskovat jiné národy v Podunají, ale mínil, že by se v této oblasti měli stát vůdčím národem a obnovit Uhry třebas ve federalistické podobě s využitím rozsáhlých autonomií. Horty v roce 1936 souhlasil s Hitlerem v otázce rozdělení Československa, ale Maďary znepokojovaly souběžné námluvy Berlína s Bukureští a Bělehradem. Německá představa uspořádání Podunají Maďarům nevyhovovala právě pro nemožnost navrátit Uhrám Transylvánií a Banát. Němci navíc podporovali skupinu Ference Basche, která pod názvem Volksdeutsche Kameradschaft představovala v Budapešti cosi jako Hitlerovu pátou kolonu. Z těchto a jiných důvodů váhali Maďaři podpořit Německo vojensky na podzim 1938. V srpnu 1938 na konferenci MD v Bledu přiznali členové paktu Maďarsku poprvé od roku 1918 rovnoprávnost ve zbrojení, Jugoslávie a Rumunsko pak parafovaly i dohodu o menšinách. RČS tuto dohodu ve strachu z maďarské iredenty na Slovensku odmítla. Byla navrhována také dohoda o neútočení, ale pro Budapešť představovala příliš velký závazek vzhledem k jejím skutečným úmyslům, například s Československem.

V roce 1939 se mezinárodní situace podstatně změnila. Německo a Itálie prodělaly státní převraty a obrátily pozornost spíše k vnitrostátním problémům. Jejich politika, ve strachu z bolševického nebezpečí, nyní naopak usilovala o to, aby v Podunají vznikl pevný a silný spojenecký pakt namířený proti SSSR. Maďarsku bylo bývalými zeměmi Římského protokolu doporučeno vstoupit do řad MD. Hospodářská situace země si takové opatření přímo vynucovala. Státy MD byly nyní ochotny považovat versailleský systém za přežitý a Maďarsko za rovnoprávného partnera. Vstupem do paktu by se ovšem museli Maďaři definitivně vzdát svých snah o revizi hranic určených v Trianonu. Byl to právě Milan Hodža, kdo Benthlena, Telekiho i Hortyho přesvědčil, že existuje jiný způsob, jak tuto otázku vyřešit, totiž úsilí o stále se integrující soustátí, v němž by jednoho dne vnitřní státní hranice členů paktu ztratily úplně na významu a v němž by kterýkoliv národ mohl svobodně podporovat své menšiny kdekoliv. Přechodným stavem byla existence systému rozsáhlých autonomních žup. Československo se po roce 1938 k tomuto řešení zavázalo svým novým ústavním zákonem o federaci a součástí rozhovorů v létě 1940 se stalo zavedení obdobných zákonných norem také v Rumunsku a v Jugoslávii. V říjnu 1940 byly pak podepsány nejen smlouvy o neútočení, o vojenské a hospodářské spolupráci, ale také smlouvy o podpoře národních menšin za hranicemi jednotlivých zemí paktu. Právě tento krok učinil nakonec z Maďarska pevnou součást Malé dohody.

– Všiml jste si těch rozpaků? zeptal se Hodža. – Všechno je příliš formální. Kromě nejvyšších představitelů, kteří tu hrají povinné divadlo pro tisk, sedí početné delegace odděleně a jen těžko k sobě hledají cestu. Jak moc nám chybí společný jazyk. Za Rakouska jím byla latina a později němčina, ale nyní? Který z jazyků by se jím měl stát, když je Vídeň dočasně mimo hru?

– Jsme teprve na začátku, oponoval Rašín. – Všechno je zatím dočasné.

– Asi máte pravdu a vše je na dobré cestě, souhlasil nakonec Hodža. – Teď bychom jen potřebovali nějakou docela přiměřenou společnou válku.

– Co prosím? vyděsil se Ladislav Rašín.

– Tohle všechno, rozmáchl se Hodža pravicí v půlkruhu nad stolem, – To je stále jen manželství z rozumu. Já ale mluvím o bratrství.

– O bratrství? opáčil Rašín nechápavě.

Hodža vyndal z kapsy malou knížečku v šedomodré vazbě se zlaceným nadpisem CITADELLE. Byla psána ve francouzštině, ale Hodža dovedl překládat doslova takřikajíc z oleje.

– Tohle je úplně nová věc, příteli. Napsal ji jistý Antoine de Saint-Exupéry, potomek starého francouzského šlechtického rodu. Je ve Francii profesionálním pilotem a dlouhá léta vozil poštu po nově založených linkách přes jihoamerické Andy nebo v pouštích severní Afriky. Díval se shora na zemi, na lidstvo, na celý náš svět, po dlouhé hodiny svých letů v kabině přemýšlel a dělal si poznámky. Tahle kniha je koncipována jako soubor úvah jistého berberského vládce, který přemýšlí o zákonitostech a principech smysluplné lidské společnosti a prosperující říše, kterou chce vytvořit. Přečtu vám z ní pár ukázek. Například tohle:

Pravím vám, že města nebo říše rostou jako strom. Jsou projevem života a k jejich zrození zde musí být člověk. A člověk si myslí, že vše se řídí výpočtem. Myslí si, že kameny vytryskly vzhůru zásluhou rozumu, zatímco je vynesla do výšky jeho touha. Město je obsaženo v něm, v obraze, který sám chová v srdci, jako je strom obsažen v semeni. Výpočty jsou pouze pláštěm touhy. Ilustrací.

Má-li se zrodit město, dobří počtáři se najdou vždycky. Jsou ale pouze služebníky. Postavíte-li počtáře na první místo a budete čekat, až se z jeho rukou budou rodit města, žádné město nikdy z písku nevyvstane. A vy prohrajete válku, protože po ničem netoužíte.

Pohleďte na vodu v nádrži. Naléhá na stěny a čeká na svou příležitost, neboť jednou se příležitost najde. Voda se opírá neúnavně dnem i nocí, jako by spala, a přece žije. Stačí malinká prasklinka a dá se na pochod…

Vaše vojsko je jako moře, jež nenaléhá na hráze. Jste těstem bez kvasu. Země bez semene. Dav bez jakýchkoliv přání. Místo abyste vedli, úřadujete. Jste pouze tupí svědci. A do stěn říše se naopak opírají temné síly, které se bez úředníků snadno obejdou, a ty vás zatopí svým přívalem. A vaši historici, ještě tupější než vy, pak budou vysvětlovat příčiny katastrofy a prostředkům, kterými protivník vyhrál, pak budou říkat výpočet a věda. Ale já říkám, že když voda podemele hráze a pohltí města lidí, neví, co je výpočet a věda.

Každý silný obraz se uskuteční. Nesnaž se předem něco vypočítávat, něco vymýšlet, vytyčovat zákony. Nechtěj vymyslet budoucí město, neboť to, které se zrodí, se mu nebude nikterak podobat. Stvoř lásku k věžím, které vládnou písku, a i ten nejposlednější otrok tvých stavitelů už bude vědět, jak připravit kamení.

– Nebo tohle, otočil Hodža několik stránek.

A tehdy jsem pochopil i další pravdu: že ztracené moci nelze znovu nabýt. Že obraz říše přestal být plodný. Obrazy umírají stejně jako rostliny, když vyčerpaly svou sílu a staly se mrtvou hmotou.

V tom je totiž veliké tajemství člověka. Když lidé ztratí to podstatné, nevědí, co ztratili, stejně jako to nevědí lenivci, kteří se krčí v oázách nad svými zásobami. Ano, to, co ztratili, se samozřejmě nedá vyčíst z hmoty, neboť ta se nezměnila. Pořád dál před sebou vidí směsici ovcí, koz, příbytků a hor, jenže to všechno už netvoří panství. Neboť to podstatné, z čeho je člověk živ, nepramení z věcí, nýbrž z uzlu, který věci svazuje. Pro člověka má cenu pouze smysl věcí. A logika leží v rovině věcí, nikoliv v rovině uzlu, který je svazuje. Tam slova chybějí.

Kultura je založena na tom, co se od lidí vyžaduje, ne na tom, co se jim poskytuje. Lidská srdce nejsou živa z obilí, ale z toho, co sama obilí dají.

– Chápete? řekl Hodža a mávl dokola rukou. – Tohle všechno je velmi impozantní. Čtyři země uzavírají politické a vojenské spojenectví. Možná jednoho dne splynou v jediný stát. Ale co to znemaná? Bude to jen struktura úředníků, kupců a hokynářů. Bude to všechno úplně k ničemu, jestli kdesi nad tím a za tím nevyvstane tvář říše. Obraz, který by všechny sjednotil, pro který by byli ochotni obětovat vše i sebe samé. Obraz, který by sdíleli a milovali a měli ho v srdci. Uhři, jako Srbové, jako Češi. Něco takového mají Britové a také Němci. Na přesně takový horoucí obraz je Hitler dostal. Ty tupé sedláky, dělníky a idioty, stejně jako intelektuály, kupce a vojáky. Proto se tak

pominuli a šli za ním. Hitler sám nebyl nikým, ale nesl v sobě ten obraz. Ten příslib něčeho obrovského a vznešeného, za co se můžete obětovat a osvobodit se od sebe sama. Tohle představovali staří králové. A nezáleží na tom, jací byli doopravdy a v soukromí. Totéž představuje i Stalin, a pokud se utká Sovětský svaz s Německou říší, bude to zápas titánů. Zápas síly dvou mocných obrazů. A vyvrácen bude ten z nich, který méně zakořenil v srdcích těch nebo oněch. Tohle je podstatné navzdory počtům tanků a letadel.

– V osmatřicátém jsme něco takového v srdcích měli, zkoušel opatrně Rašín.

– Měli, přisvědčil Hodža. – Ale teď to tam nemáme. Vše se rozpadá v hádkách a sporech, v soukromých zájmech, v byrokratických obstrukcích a vytí hladových politických a podnikatelských smeček. Exupéry říká:

Hle, Pane, jak jsou rozděleni, jakmile přestali budovat říši. Přinuť je, aby společně budovali věž, a uděláš z nich bratry. Chceš-li však, aby se nenáviděli, předhoď jim zrno. Žít můžeš jen z toho, co přetváříš, ne z toho, co je do tebe ukládáno jako do skladiště. Ani sny tě nemohou uspokojit z toho prostého důvodu, že nekladou odpor.

– Chcete tedy doopravdy vzkřísit jakýsi idealizovaný obraz staré říše? hádal Rašín.

– Ne. Před chvílí jsem vám to četl: *Ztracené moci nelze znovu nabýt. Že obraz říše přestal být plodný. Obrazy umírají stejně jako rostliny, když vyčerpaly svou sílu a staly se mrtvou hmotou.* Stará říše je mrtvá. Je to jen vzpomínka pod pískem. Matrice. Důkaz o tom, že to šlo a existovalo. Maršál Radetzky nebo princ Evžen Savojský, to jsou připomínky skutečnosti, že obraz, který vzbuzoval v srdcích horoucnost a vedl k sebeobětování, skutečně existoval. Ale tato housenka zemřela a národy se zakuklily. Nyní umírá kukla a my musíme čekat, až pukne, abychom zachytili krásu motýla.

– Chápu, kývl konečně Rašín. – I kdybychom měli více tanků, děl, letadel a mužů, továren a lodí než Němci nebo Sověti, budeme slabší, nejednotní a rozhádaní.

– Je to tak, příteli. Proto jsem mluvil o válce. Správný nepřítel ve správný čas by nás mohl sjednotit, jako nás Čechy a Slováky sjednotila vize obrany republiky. Jenže ta vize zároveň selhala a ukázalo se, že příliš mnoho obyvatel republiky tu vizi nesdílí s Čechy. Nebyl to společný obraz a vaše federalizace jen pozdržela rozpad a rozklad, ale nezastavila ho. Naše národy se teď nechávají kupovat a uspávat materiální a sociální úrovní tělesného života.

Nechávají se odvést ode všech vizí a stávají se z nás lenivci srdce a duše. Proto se nám tak nechce bojovat za cokoliv a kohokoliv. Jen nový nepřítel a nová válka by mohly zastavit tuhle pozvolnou katastrofu, tu nenápadnou proměnu národů v dobytek. Maďaři, Rumuni, Srbové a Chorvati jsou jaksi impulzivnější a horoucnější než my, protože jejich vlády je zatím nemají za co koupit a čím uspat. A tuto novou Malou dohodu zvolili proto, že by jim takové prostředky mohla přinést. Ale do budoucna je to zase jen rozklad. Dobytek nebrání své chlévy, když na to přijde. Válka by tohle všechno mohla zvrátit a Němci nám v té válce ukážou onen rozdíl mezi spojenectvím pro výhody a říší v srdcích. Naším úkolem bude zachytit motýla, až v téhle vřavě pukne kukla. Musíme najít ten správný obraz, pro který vznikne nová říše. Žádné vzkříšené Rakousko-Uhersko, ale něco úplně nového, co nás osvítí, nadchne a spojí.

– To zní krásně, vzdychl Rašín. – Kdybychom něco takového našli, budeme mít v rukou něco většího a silnějšího, než mají všechny politické strany dohromady. Jejich programy by pak neznamenaly zhola nic proti vašemu obrazu v srdcích.

Hodža se rozesmál a podal Rašínovi knihu v šedivém obalu.

– Je vaše. Vezměte si ji. A nemylte se, pane doktore. Pokud se něco takového objeví, nebudeme to moci ovládat a řídit, mocensky používat. Ono to ovládne nás. Použije nás to jako své služebníky a nám to služebnictví pak bude připadat krásné.

21. října 1940 – Summa, Mannerheimova linie

Malá vesnička s převážně srubovými domky, utopená mezi jehličnatými borovými lesy, bažinami a jezery Karelské šíje, rozhodně nepůsobila dojmem strategicky důležitého obranného bodu v nejneprostupnější obranné linii světa. Při bližším pohledu bylo znát, že téměř všechny domy byly postaveny nově. Před dvěma roky celá vesnice vyhořela a několikrát ji přeoraly jak bomby, tak i granáty dalekonosných houfnic.

Polská vojenská mise do Summy nezavítala jen tak náhodou. Náčelník mise, generál Czeslaw Mlota-Fijalkowski, byl nedávno jmenován velitelem Armády NAREW. Šlo právě o tu z několika polských armád, která měla za úkol bránit novou hranici zmenšeného Polska v jeho severovýchodním cípu. Zde šlo především o smrtelně důležitý koridor Brest – Varšava. Úsek armády Narew táhnoucí se od Grodna a Suwalki na severu, přes Bělověžský prales k řekám Muchavci a Bugu, na jejichž soutoku ležela pevnost Brest, postrádal jakýkoliv širší vodní tok ve směru od severu k jihu a naopak. Překážky zadržující útok zde byly pouze bažiny, prales a na exponovaných místech opevněné linie. Kdyby byla obrana armády Narew ve směru od východu smetena, nepřítel by se mohl dostat jediným útokem až ke gdaňskému koridoru, aniž by musel překročit velkou řeku. Polsko od Varšavy na jih bylo od východu chráněno hned několika severojižně tekoucími řekami, ale sever nikoliv. Zde měla být obranná linie opravdu důkladně postavena.

Generála Mlotu-Fijalkowského provázeli nižší velitelé – generál Olzsyna-Wilcziński (velitel okruhu Grodno), generál Vincenty Kowalski (velitel mobilní skupiny Wyszków) a především generál Rückemann, velitel Sboru ochrany pohraničí KOP, tedy jednotek hájících samotnou pevnost Brest a její nejbližší perimetr. S generálem Rückemannem přijeli specialisté jako dělostřelecký náčelník major Czernik a vlastně všichni velitelé pluků, ženijních praporů a dělostřelectva.

Summa ležela poblíž stejnojmenného jezera a členové mise byli proto pohoštěni místní specialitou, herynkem nakládaným ve sladkokyselém nálevu s horkými bramborami polévanými smetanou. Exkurze byla u konce a polští důstojníci viděli dost. Finský pevnostní stavitel podplukovník Fabricius naparující se v kůží podšitých rajtkách se žlutým pruhem pokládal celou linii za ještě řídký, mezerami přerušovaný řetěz polních opevnění vyztužený betonovými střeleckými hnízdy. Beton pevnůstek, jak si Poláci všimli,

postrádal onu proslulou československou technologii a tím i kvalitu a nevydržel by dlouhou soustředěnou palbu německým 88 mm kanónem do stejného místa (cement typ 600 s ocelovou výztuží 95 kg na m^3 betonu), ale pevnůstky zde již byly dlouho, dostatečně maskované, překryté vrstvou hlíny a z jejich střech již dávno rostly letité stromy zpevňující terénní hrboly svými kořeny. Linie měla výhodu pokrytí krátkého úseku asi 135 km a její křídla opírající se o Ladožské jezero a Finský záliv se nedala obejít. Útočník mohl postupovat jen čelně.

Již nyní, na konci října, zde ležela dvaceticentimetrová sněhová pokrývka a mrazy v noci klesaly 10-15 ^{0} pod nulu. Pplk. Fabricius vysvětlil, že v zimě zde teploty klesají až na 40 ^{0} pod nulu, přičemž celou oblast pokrývá přes metr silná sněhová pokrývka, pod níž nikdo nepozná, kudy vedou cesty a pevná půda. Špatný krok má pro neznalce fatální následky, protože četné bažiny a jezírka pod sněhem nezamrzají, nebo jen tence. V takovém mrazu se chléb mění v nekonzumovatelný kámen a i vodka má viskozitu mazutu. Bez zateplených zemljanek je smrt nevyhnutelná. Polští velitelé při své prohlídce viděli úseky s 20 i 30 řadami ostnatých drátů oddělujících jednotlivá minová pole. Ukázali jim zvláštní miny zabudované ve dřevěných schránkách a pro běžnou minohledací soupravu nezjistitelné. Zátarasy tvořily kolejnice zaražené do země, většinou chránící betonové pevnůstky, které sice působily titěrně, ale pod nimi se rozkládalo 3–5 pater podzemních kasemat. Čelní zdi občas zesilovaly ocelové pláty. Finové tvrdili, že největší počet zlikvidovaných sovětských tanků měly na svědomí pásy ostrých žulových balvanů trčících jako dračí zuby. Taková kamenná pole prý spolehlivě trhají tankové pásy, lámou osy a vylézající posádku pak likvidují skrytí kulometčíci. Pod zemí se nacházela celá kasárna pro stovky mužů, v nichž bylo možno topit, byl sem natažen nezamrzající vodovod, fungovaly zde stálé kuchyně a skladiště munice i zásob. Kapitán Kronlöf vysvětlil polským hostům, že v zimě má linie mnohonásobně vyšší obrannou hodnotu než v létě, neboť v lesích se pohybují vycvičená komanda lovců na lyžích s ostřelovacími puškami, samopaly i minomety, pro které bažiny nepředstavují překážku. V zimě nepřítel mrzne v otevřeném terénu bez možnosti rozdělat si oheň, zatímco obránci mají možnost střídání, spaní v teple a pravidelné stravy. V zimě se krajina jeví jako bílá pláň a pasti i překážky nejsou vidět. V létě vidět jsou, ale útočník stejně nemůže postupovat přes bažiny a zvláště s technikou je odkázán na několik málo suchých cest. Finské dělostřelectvo je zastříleno na každý metr půdy, kdežto útočník nemá možnost vyslat kupředu koordinátory palby. Celé předpolí je doslova prošpikováno statisíci minami. Pásma střídajících se

minových polí, zátarasů, a drátů mají tloušťku od 15 do 60 kilometrů. Nikde není možno najít vyvýšeninu pro pozorovatele. Celý obzor je jen rovina utopená v pralese. Kdo nezná krajinu, vidí jen na pár desítek metrů. V zimě jsou zde navíc velmi krátké dny a boj probíhá převážně ve tmě. Jakmile začne mrznout, útočník se nemůže zakopat do země ztvrdlé jako žula. Když mrazy povolí, v půdě nasáklé vodou se sebemenší zákop okamžitě plní jako bazén. Zkrátka moderní, i ta nejtěžší technika zde není k ničemu, naopak znásobuje ztráty a vraky tanků i děl zesilují překážkovou dráhu pro další. Tanky ani rychlé jednotky nemohou pronásledovat malá komanda operující v noci ze zálohy. Armáda, která by tuhle linii prorazila, by to musela dokázat pouze s pěchotou.

Když polští důstojníci vyšli krátce po poledni před srub, pochodovala právě přes náves rota finských vojáků. Každý voják vedl na vodítku psa a každý pes nesl na zvláštním popruhu připevněnou tašku na svém hřbetě. Generál Rückemann se pozastavil nad skutečností, že zdaleka všichni psi nebyli němečtí ovčáci. Naopak, přes náves defilovala neuvěřitelně různorodá směs sice větších psů, ale ve skutečnosti různých smíšených ras.

– To jsou pohraničníci? zeptal se užasle.

– Kdepak pohraničníci, zasmál se podplukovník Fabricius. – To je protitankový oddíl.

– Protitankový oddíl? nechápal Rückemann.

Chtělo se mu smát, ale generál si včas vzpomněl na to, že Rusům tihle Finové také připadali v osmatřicátém směšní a právě zde pohřbili bolševici stovky tanků.

– Ano, kývl podplukovník vážně. – Cvičíme protitankové psy. Je to jednoduché. Takový pes je cvičen jen v jednom jediném ohledu. Nikdy nedostane nažrat jinde než pod automobilem, nebo pod tankem. Dostává nažrat dobře, ale jen pod vozem a nikdy jinde. Když má hlad a vypustíte ho, okamžitě prošmejdí všechny vozy v okolí a podívá se pod každý z nich. Kdyby se objevil nepřítel, stačí takovému psu vložit na hřbet do toho vaku nálož či protitankovou minu. Jsou na to zvyklí, cvičíme je nosit zátěž na hřbetu. Nálož se přivádí k výbuchu malou páčkou, která trčí z vaku směrem nahoru. Nepřítel většinou psy nepodezřívá, v Rusku i u nás jich běhají stovky po všech vsích. Stačí jich pár vypustit k projíždějící koloně nebo mezi zaparkovaná vozidla. Pes vleze pod první tank, který uvidí, aby tam našel svou misku. O podlahu tanku se ohne páčka a spustí zpožděná roznětka. Tanky mají spodek vany jen ze slabého plechu, nemluvě o nákladních autech. Cvičíme i protivlakové psy a zvykáme je na pach sovětských olejů, benzinu a nafty.

– Nu, tomu říkám inovace, žasl Rückemann. – Chudák pes.

– Je to pes hrdina! prohlásil zcela vážně podplukovník. – Víte, nás Finů je málo, ale psů máme dost.

– A stačí taková mina k likvidaci ruského tanku?

– Samozřejmě, kývl podplukovník. – Vždyť to zkoušíme přímo na nich.

– Vy máte ruské tanky?! vytřeštil oči Rückemann.

– Máme jich desítky, ušklíbl se podplukovník. – Nechali je tu v lesích a v bažinách, když odsud utíkali. Došlo jim tehdy palivo nebo prostě uvízli. Některé z nich jsme zprovoznili a užíváme je sami. Vyzbrojili jsme jimi celé dva prapory. Jsou to skvělé stroje všech možných typů a některé jezdí na naftu.

Polští důstojníci se po sobě podívali ohromenými pohledy. Všichni naráz si uvědomili, že právě narazili na cosi, co se podobalo náhodně odkryté zlaté žíle. Nikdo na světě nemá sovětské tanky. Všechny rozvědky usilují o jejich získání kvůli zkouškám a měření parametrů, kvůli vývoji vlastních tanků a protitankových děl. Celé štáby pracují na teoretické rekonstrukci sovětských tanků podle fotografií z přehlídek a hlášení svých vojenských ataše. Parametry jsou pouze odhadovány. A tihle zatracení Finové je mají dokonce ve výzbroji. Jako válečnou kořist. Prý všechny možné typy. To dosud nikoho nenapadlo. Němci by za takové stroje dali cokoliv. Za několik vzorků by byli ochotní vyzbrojit Finům celý prapor novými PzKpfw III. Nebo ho vyzbrojit Polákům, když tanky získají oni.

– Kde bych se dostal k telefonu? zeptal se generál.

22. října 1940 – Praha

Nikolaj Bodlin hleděl bezradně na muže na protější židli a bylo mu, jako by se díval do zrcadla. Očekával kruté výslechy, mučení, nátlak vyvíjený specialisty smutně proslulé rumunské Securitas, ale neočekával tohle.

Zacházeli s ním od začátku překvapivě slušně. Čekali na něho na zemi snad ještě dříve, než dopadl. Seskočil hluboko v rumunském území a okolo něho se rojilo více Čechoslováků než Rumunů. Rumuni jej okamžitě předali československé rozvědce. Byl převezen vojenským automobilem do Prahy. Zde ho drželi v místnosti se zamřížovaným oknem a stráží přede dveřmi, ale skrze mříže měl nádherný výhled na podzimní parky zapadané listím, na střechy a věže krásného města, moderní a udržované domy a v pozadí siluetu Hradu. Jestli měla být místnost celou, pak to byla velmi luxusní cela. V Kyjevě takto nezařizovali ani hotely. Žádný hmyz, žádní švábi, výtečná strava a pravidelný lékařský dohled. A nakonec tohle. Muž, který jako by byl jeho vlastní kopií. Jistě, lépe oblečený, pěstěný obličej a nehty, suverénní vystupování, ale dokonalá ruština a ta podoba…?!

– Jsi Nikolaj Bodlin, konstatoval zrcadlový odraz. – Tvá matka se jmenuje Anastázie Bodlinová a za svobodna se jmenovala Kurčatovová. Tvůj otec se jmenoval Semjon Bodlin. Je ti 23 let a narodil ses v městečku Stolbyšči u Kazaně. Je to tak?

Nikolaj se ocitl v šoku.

– Tohle přece nemůžete vědět!

Ale přesto to věděli. Znali jeho matku i otce. Tenhle stát musel mít úžasnou špionážní službu. Když ho zajali, neměl u sebe žádný doklad, vůbec nic, ani vojenskou knížku. Neměl v uniformě jediný papír. Jméno a hodnost bylo to jediné, co jim řekl. Nebyl ani vteřinu v bezvědomí, a pokud věděl, žádnou omamnou látku mu nedávali. Neustále se plně kontroloval… Jak se to mohli dozvědět? Jak se mohli dozvědět o otci, který byl již 23 let mrtev a kterého sám nikdy nepoznal?

– Mohu to vědět! znovu konstatoval rozvědčík a díval se Nikolaji přímo do očí. – Mohu, protože se jmenuji Alexej Bodlin a narodil jsem se tamtéž o pět let dříve než ty. Narodil jsem se z téže matky a téhož otce. Díváš se na svého bratra Nikolaji.

Znovu šok. To by vše vysvětlovalo, ale…

– Já nemám bratra.

Alexej se usmál.

– Máš, ale nemůžeš o něm vědět. Vysvětlím ti to. V osmnáctém roce obsadili Kazaň a okolí československí legionáři a vyhnali odsud rudé gardy. Jeden z důstojníků, podporučík Kalčík, se ubytoval ve Stolbyšči v domě našich rodičů. Podporučík Kalčík byl skvělý chlap a hodně jsme se sblížili. Když se o několik měsíců později Čechoslováci stahovali od Volhy dále do Sibiře, rudí znovu obsadili Kazaň a vedli s Čechoslováky boje. Náš dům zasáhl dělostřelecký šrapnel ve chvíli, kdy byl již podporučík Kalčík na odjezdu. Vrátil se a našel celou rodinu mrtvou, kromě mě. V té chvíli jsem také nebyl v domě. Vzal mě s sebou. Prošel jsem s Čechoslováky celou Sibiř a podporučík, později kapitán Kalčík mě odvezl sem domů a adoptoval mě. Ve chvíli, kdy se to stalo, byla matka těhotná. Domýšlím si, že ona nakonec přežila a porodila mého bratra. Tebe.

Oči Nikolaje Bodlina se naplnily lítostí a soucitem. Ta podoba byla příliš zřetelná. Nemohlo být pochyb, tohle byl skutečně jeho bratr Alexej.

– Tak ty jsi můj rodný. Matka si také myslí, že jsi tehdy zahynul. Vlastně o tobě mluvila jen jednou nebo dvakrát. Přestěhovali jsme se do Kazaně. Ano, matka ještě žije. Znovu se vdala a máme sestru… a matka celá ta léta nemohla tušit, že ty musíš žít tady, sloužit kapitalistům v jejich buržoazní armádě, dřít na buržuje…

Alexej na okamžik v úžasu strnul. To přece nemůže myslet vážně? Pak pochopil.

– Víš co, bratříčku? Nejprve si spolu někam vyjedeme. Dáme si něco k obědu a já ti ukážu Prahu.

– Já… jsem volný? zakoktal Nikolaj.

– To nejsi, ubezpečil ho Alexej. – Ale já jsem poručík československé rozvědky a mám nad tebou dohled. Mohu si dovolit tě trochu vyvětrat. Nepokoušej se o útěk, nemělo by to smysl. Domů by ses odsud nikdy nedostal. Našli bychom tě během několika minut, je to daleko, přes tisíc kilometrů k hranici. Země je hustě obydlena, nemůžeš jít, jako doma, ani třicet kilometrů lesem, abys nenarazil na vesnice a města. Hranice jsou teprve silně střeženy. V Polsku nebo v sousedním Maďarsku bys dopadl ještě hůř. Smiř se s tím, že se domů nevrátíš nejméně několik let. Raději si to se mnou užij.

Nikolaj Bodlin neměl nejmenší tušení, jak bolestivý proces vnitřního přerodu má před sebou. Nejprve nechtěl uvěřit tomu, že olivově zelená Praga-Lada je skutečně Alexejovým majetkem, nikoliv služebním vozem. Pak

užasl nad výkladními skříněmi prodejen. Nechápavě zíral na regály přeplněné zbožím i potravinami a na množství nakupujících lidí. Alexej musel vysvětlovat, že nakupující nejsou kapitalisté, ale docela prostí občané, většinou pracující. Totéž se opakovalo v restauraci. Alexej pak svému bratrovi pro srovnání ukázal skutečně luxusní prodejny a hotely, aby pochopil rozdíl.

– Vidíš, tady bych já nakupovat nebo večeřet nemohl, na to můj plat nestačí, ale proč by mě to mělo trápit? I s příjmem obyčejného poručíka mohu jíst nakupovat, oblékat se a bydlet docela slušně. Stačí mi to.

Nikolaj se nejprve domníval, že Praha je městem vyhrazeným pouze pro kapitalisty. Neviděl žádné žebráky ani opilce, všichni zde chodili poměrně dobře oblečení, po ulicích jezdilo nezvykle mnoho aut a všude bylo čisto, zameteno, uklizeno. Viděl jednu čtvrť úžasných domů za druhou, reklamy a vývěsní štíty firem.

Alexej dlouho vysvětloval, že kapitalista nemusí být jen nějaký otylý žralok v bouřince požírající dělnickou třídu. Ukázal bratrovi docela malé podnikatele a živnostníky, kteří byli zároveň kapitalisty i vlastními dělníky, ukázal mu jiné, kteří zaměstnávali dva tři dělníky a ukázal mu, jak je postaráno o nezaměstnané a o lidi skutečně považované za chudáky. Nikolaj byl vyděšen, když zjistil, že zdejší podpora v nezaměstnanosti představuje v přepočtu větší sumu než plat lepšího dělníka v sovětském Rusku.

– Víš, vysvětloval Alexej, – všichni ti boháči jsou bohatí především proto, že jsou chytří. Nejsou líní ani degenerovaní, oni velmi tvrdě pracují hlavou. Dokážou věci zorganizovat a řídit. Ti, co to nedokážou, se musí živit rukama. Kapitalista pro ně ale vytváří pracovní místa. Čím je bohatší, tím více dělníků zaměstná a zaplatí. Jak jsi mohl vidět, platí většinou dost dobře. Kdybychom u nás nechali vládnout dělníky, dostali by se do vedoucích míst lidé neschopní a podniky by se zhroutily. Kapitalismus je soutěž a ta zaručuje, že řídit mohou jenom ti chytří, protože kdyby nebyli chytří, nestali by se kapitalisty, nevyhráli by v soutěži na trhu. Kapitalisté a vůbec boháči se ale už poučili. Právě proto, že jsou chytří, uvědomili si, že nesmějí dopustit chudobu dělníků, protože to by vedlo k revolucím a k násilí. Sami se s dělníky domluvili, sami uzákonili, že budou platit daně. Čím víc někdo má a čím je bohatší, tím více daní musí platit státu. Z daní je potom financována péče o chudé, podpory v nezaměstnanosti, noclehárny pro bezdomovce a podobně.

– To není spravedlivé, bránil se zarputile v Nikolajovi bolševik. – Kapitalista má stejně víc. Proč všichni nemají stejně?

– Protože by zmizela soutěž a nikdo by se už nesnažil.

– Ale vždyť lidé jsou si rovni, všichni mají být soudruhy…

– A to se mýlíš, opáčil Alexej. – Nejsme si rovni. Někdo se narodil silnější, někdo slabší, chytřejší a hloupější, někdo zdravý, jiný jako mrzák, někdo chudým rodičům, jiný jako šlechtický synek. Vůbec si nejsme rovni. To je komunistický žvást. A nikdo ti nikdy nesliboval, že si snad něco zasloužíš. Narodil jsi se na tento svět, dostal jsi život, tělo, rozum, snad také duši a nemusel jsi si nic z toho zasloužit. Už to, že žijeme, je nezasloužené. Nezasloužíme si vůbec nic a to, že něco máme, není důvod k nadávání a k nespokojenosti, ale je to důvod k poděkování a k vděčnosti. I kdybych byl chudý, musím myslet na to, že jsem také nemusel být. Ty sám ses vůbec nemusel narodit, kdyby rudý dělostřelec mířil o kousek vedle. A přece ses narodil a žiješ, miluješ, užíváš si… Kde je v tom nějaká nespravedlnost? Většina boháčů je bohatá proto, že pracují ve dne v noci, stále přemýšlí a organizují. Proč by mělo být jejich bohatství nezasloužené? Kdyby si byli všichni rovni a měli všichni stejně, nikdo by se o nic nesnažil, nic by se nevyvíjelo, nikdo by neměl důvod pracovat nebo přemýšlet a organizovat. Podobali bychom se prasatům ve chlévě čekajícím na porážku. Museli bychom pak lidi k práci nutit, zavírat je do vězení a střílet je, jenomže pak by již nebyli svobodní, ale byli by otroci. Nevím jak ty, ale já dávám přednost tomu, když lidi nutí k práci a k myšlení rozdíl mezi bohatými a chudými, než aby je muselo nutit násilí a strach jako tam u vás v Rusku.

Alexej ukázal šokovanému Nikolaji vybrané továrny a také to, jak je v nich postaráno o dělníky. Odvezl jej do Zlína a ukázal mu Baťovy dělnické kolonie. Zavedl ho do domů a bytů dělníků, které si Nikolaj sám náhodně vybral. Nechal svého bratra promluvit s dělníky. Pak mu ukázal nemocnice a pyšná šlechtická sídla, která jejich majitelé, hrabata a baroni, proměnili v muzea a zpřístupnili veřejnosti. Představil mu sedláky i drobné zemědělce.

Nikolaj si stále ještě myslel, že tohle všechno někdo organizuje jen proto, aby jeho, soudruha Bodlina, přesvědčili ke zradě strany a soudruha Stalina.

– Pořád meleš o socialismu a kapitalismu, ty soudruhu, naštval se jednoho dne Alexej. – Máte už v Rusku komunismus? Nemáte, protože já jsem Marxovy spisy četl a v komunismu má být všechno zadarmo. Jenže to bude akorát v nebi. Tak přemýšlej. U nás vlastní továrny, podniky, obchody nebo půdu kapitalisti. Dobrá. Kdo je tedy vlastní u vás?

– Všechen pracující lid! vykřikl vášnivě Nikolaj.

– To je pěkná blbost. Víš, co je to, když něco vlastníš? To znamená, že to, co vlastníš, můžeš zničit nebo vylepšit, změnit, převézt jinam, prodat i koupit, prostě s tím manipulovat. Naši kapitalisti tohle všechno se svým majetkem

udělat můžou, protože ho vlastní. Je jejich. Kdo u vás rozhoduje, že se třebas zboří nebo rozšíří fabrika?

– No vyšší orgány. Strana.

– Takže strana to všechno vlastní, ne pracující lid. Nějaké orgány mohou rozhodnout! Pracující lid nemůže nic. Pracující lid nesedí ve vládě a nerozhoduje, protože to bys mohl rozhodovat taky ty sám a tvůj soused a každý. A to nemůžete. Vlastníkem je tedy ten, kdo rozhoduje, a u vás je to strana. Strana ale taky nerozhoduje, protože členů strany je hodně. Rozhoduje pár soudruhů, kteří ovládají stranu a celý stát.

– No ano, téměř křičel Nikolaj. – Všechny výrobní prostředky, suroviny a všechen možný majetek vlastní stát.

– Takže u vás je kapitalistou stát, konstatoval Alexej.

Nikolaj otevřel úžasem ústa. Tohle ho nikdy nenapadlo. Alexej nemilosrdně uzavřel:

– Kdepak komunismus nebo socialismus, bratříčku. To, co tam u vás máte, je obyčejný státní kapitalismus. A vy všichni jste jenom jeho zaměstnanci. A vůbec si nejste rovní. Jedni mají funkce, druzí jen kriminál. Jedni mohou užívat zadarmo automobily nebo daču a druzí chodí pěšky a tlačí se v malém bytě. Jedni smějí bydlet v Moskvě, druzí to mají zakázáno. Nejste si rovní v tom, co můžete, jen v tom, co musíte. Všichni musíte blábolit komunistické nesmysly a být organizovaní v Komsomolu, ve straně, v rudých odborech nebo v Pionýru. Všichni musíte tleskat, když mluví tatíček Stalin, a nadávat na kapitalisty, musíte udávat sousedy a hlídat se navzájem. V tom jste si skutečně rovni. Až na Stalina, ten nemusí nic a může všechno, protože on sám jediný ve skutečnosti rozhoduje o všem. On je stát, on je jediný kapitalista a vy jste všichni jeho zaměstnanci a taky otroci, protože když se mu zlíbí, nechá vás zabít a ne jednoho nebo deset, ale deset milionů. Stalin je nový rudý car a vy jeho nevolníci. Ten starý car, kterého jste zabili, byl hotový lidumil ve srovnání se Stalinem.

Šok zažil Nikolaj ve Střelských Hošticích v jihozápadních Čechách, kde ho Alexej provedl zámečkem, nyní dětskou ozdravovnou Haléřového spolku Škodových závodů. Nemohl v těch bělostných a bělomodrých štukovaných sálech uprostřed přepychu a čistoty uvěřit, že sem se skutečně jezdí rekreovat děti umouněných škodováckých dělníků. Některé z oněch dělníků spatřil druhého dne přímo ve Škodovce v Plzni pracovat u soustruhů, ne v montérkách, ale v bílých košilích a vyžehlených kalhotách. Ocitl se v úžasném světě, kde se dělníci chovali jako páni, aniž své pány museli svrhnout a

zabíjet. V tomto světě žili jak dělníci, tak kapitalisté ve vzájemném respektu. Kdesi v hloubi Nikolajova vědomí začínalo pozvolna klíčit podezření, že byl ošklivě podveden a již od dětských let obelháván. A nejen on.

Alexej postřehl změnu bratrova myšlení a přešel ke druhé fázi projektu ZRCADLO. Začínal Nikolaje pozvolna seznamovat s tajemstvími a záludnostmi politického systému mnoha politických stran. Nikolaje čekal další šok, totiž poznání, že se ocitl v zemi, kde je možno svobodně kritizovat mocné a zůstat svobodným. Hned potom mu byl představen nepochopitelný svět kultivovaného boje o moc.

– Půjde to, hlásil po půldruhém měsíci poručík Alexej Bodlin plukovníku Františku Havlovi, přednostovi plánovací skupiny A.

– Jste si tím jist? Musí být úplně na naší straně, musí se odhodlat ke spolupráci dobrovolně. Musí vás dokonale vyškolit ve všem, co je nutné, abyste tam přežil. Do detailu!

– To si uvědomuji, bratře plukovníku.

– A vy sám, jste připraven do toho jít?

– Byl to můj nápad, připomněl plukovníkovi Bodlin. – Já vím jak na ně. Nikolaj už začíná rozvazovat. Jeho armádní funkce nám do plánu pasuje naprosto přesně. Byl vyškolen jako štábní analytik. Nová armádní funkce. Nikolaj byl hned ve druhé várce. Před ním vyškolili jen jediný ročník. Tihle lidé mají pověření dělat pravdivé odhady a to za každou cenu. Mají ve svém štábu přístup ke všem dostupným informacím a podléhají přímo náčelníkům štábů.

– Musí ti říct úplně všechno, uzavřel Havel. – Musíš znát jeho spolužáky z akademie, důležité příhody a zážitky, musíš vědět, jak byla škola zařízena, nábytek, zrcadla, učebny, stravování, prostě úplně všechno. Každý detail, minutu po minutě, jako bys to byl ty, jako bys tam sám studoval. Všechno o rodině, o dětství, o posledním působišti v armádě… Budou tě prověřovat.

22. října 1940 – Paříž

Premiér Paul Reynaud se tu zprávu dozvěděl v posilovně, kde zuřivě kompenzoval svůj napoleonský komplex z malé postavy programem tělesné zdatnosti. V posilovně prvního muže země (prezident Lebrun byl pouhou ikonou bez pravomocí) ho vyhledal jeho vojenský poradce plukovník Villelume, aby mu sdělil, že toho dne za úsvitu se japonské jednotky podnícené generálem Tominagou a údajně bez rozkazu z Tokia, vylodily v Tonkinu a u Saigonu. Slabé francouzské koloniální síly nedokázaly zabránit vylodění japonských veteránů zocelených v bitvách na území Číny, ale na pevnině jejich postup prý značně zpomalily a Saigon se rychle změnil v opevněnou válečnou zónu.

Instruktor bleskurychle zachytil činku, kterou si premiér v leknutí upustil přímo na krk a která mu mohla docela dobře zlomit vaz.

– Tedy válka, konstatoval Reynaud bez emocí v hlase, nicméně konsternován. – Osprchuji se a přijdu do kanceláře.

Zatímco si otíral tělo ručníkem, probíral v duchu dostupná fakta. Válka v Indočíně se dala očekávat a mnozí, včetně Reynauda, ji také očekávali. Jenže ne takhle brzy. Japonský ministr zahraničí Arita ujistil 13. května britského velvyslance o tom, že Japonsko nemá zájem o politickou a vojenskou kontrolu oblastí francouzských a holandských kolonií přiléhajících k území císařství, ale neobejde se bez zajištění plynulých dodávek surovin z těchto oblastí. Jde tedy především o uvolnění bojkotu a omezení japonského podnikání v těchto oblastech. Craigie ujistil Aritu, že nebudou přerušeny dodávky surovin z těchto oblastí a z Malajska. Cordell Hull dokonce navrhl britskému vyslanci v USA Lothianovi, aby obě země daly najevo, že v uvedené oblasti vojensky zasahovat nehodlají. Jak vidno, mnichovský debakl v roce 1938 Brity ani Američany v nejmenším nepoučil. Tentokrát neprotestoval ani Winston Churchill, který byl jako ministr války na politice vlády Jeho Veličenstva přímo zainteresován.

Nizozemci si o Japoncích ani o spojencích iluze nedělali a sdělili své obavy při červnovém jednání s Němci a s Francií ohledně antverpského ropovodu. Holandská koloniální správa od května zahájila přípravy evakuace a likvidace zařízení na ropných polích i v rafinériích. Všem členským zemím nově chystaného hospodářského paktu bylo jasné, že právě dodávky holandské nafty z Balipakanu tvoří velmi důležitou součást konečné dohody. Již proto

byl vývoj velmi pečlivě sledován. Arita vzápětí začal na americkém vyslanci Grewovi požadovat, aby USA výslovně uznaly novou situaci v Asii, přerušily pomoc Číně a podepsaly s Japonskem krátkodobou obchodní dohodu. Strážce císařské pečeti markýz Kidó zřejmě doporučoval císaři přímý nátlak na vojenskou přítomnost Japonska ve francouzské Indočíně, aby byla vyzkoušena ochota Británie angažovat se ve prospěch spojenců. Tajná služba sdělila, že 12. června pozval císař Kidóa na oběd do starého paláce v Kjótu a během jídla naznačil brzkou změnu vlády v prospěch Konoeho radikální válečnické strany a tím i přitvrzení politiky v oblasti jižní koncepce.

Vzápětí předložilo Tokio generálnímu guvernérovi Indočíny Cartrouxovi požadavek, aby v souvislosti s operacemi v přilehlých oblastech Číny mohly japonské vojenské mise operovat v oblasti severní Indočíny. Cartroux se 15. června obrátil na Brity s dotazem, zda jsou ochotni vojensky podpořit francouzskou obranu v případě napadení Indočíny Japonskem. Britové odpověděli vyhýbavě výčtem svých slabostí a nedostatečných vojenských sil v oblasti. Britové naznačili, že si impérium nemůže v současné době dovolit vstoupit s Japonskem do válečného stavu, ale v případě, že tak učiní Francie, budou své spojence podporovat materiálně. Z dálky to vypadalo jako britské setrvání u politiky appeasementu, tentokrát na východě, ale Paříž se velmi dobře shodla s Berlínem na tom, že Britové pouze trestají Francii za spojenectví s Němci a za vytváření kontinentální hospodářské velmoci. Německo ovšem samo teprve budovalo armádu i válečný průmysl a mohlo Francii zapůjčit pouze některé zvláštní jednotky, například Legii Condor. Zato se Němci začali více angažovat pro Čanghajška. Bez perspektivy britské pomoci Cartroux Japoncům vyhověl. Nizozemská koloniální správa 6. června zaručila také Japonsku plynulost dodávek strategicky důležitých surovin, ale dále neustoupila ani o krok. Francouzsko-britská jednání se ihned přenesla na evropskou půdu na úroveň vlád obou zemí. Dne 25. června byla svolána do Haagu schůzka na nejvyšší úrovni. Její výsledek byl však nevalný. Británie potvrdila rozhodnutí v případě napadení podporovat svého spojence materiálně, ale nevstoupit přímo do válečného stavu s Japonskem. Nizozemci vyjádřili jednoznačnou ochotu tak učinit, pokud se Francie zaváže učinit totéž, kdyby byly napadeny nizozemské državy. Prakticky a vzhledem k poloze obou kolonií byla taková pomoc spornou věcí. USA se na dálku odmítly angažovat a přizvaný německý ministr Neurath prohlásil Říši za stát, který stojí na stráži proti východnímu nebezpečí a sám potřebuje všechny své síly a zdroje, aby své povinnosti se ctí dostál.

Japonská vláda požádala 27. června Brity, aby odvolali své oddíly ze Šanghaje a uzavřeli cesty z Hongkongu a z Barmy do Číny, což se rovnalo přímé výzvě k ukončení podpory Čanghajškova odporu. Protože na této podpoře Číňanů se podílely i USA, kontaktoval britský vyslanec Lothian znovu Cordella Hulla ve státním departmentu. Lothian navrhoval zesílení embarga na japonský dovoz spojený s demonstrací síly, například příjezdem flotily USA do Singapuru. Hull odpověděl neurčitě a vyhýbavě a naznačil, že sama Velká Británie disponuje početnou flotilou, která zbytečně zahálí v evropských vodách. Vláda USA dospěla k přesvědčení, že Spojených států by se případná válka týkala až teprve po porážce Británie. Britové po těchto rozhovorech pokračovali v opatrné politice a japonskému požadavku vyhověli dohodou ze 17. července o uzavření Barmské cesty. Británie tak odepsala své zájmy v Číně, a jak to vypadalo, tak také v Indočíně. Navzdory všem ostudným a přinejmenším netaktickým ústupkům začínaly zvolna Británie i USA jednat. Britské námořnictvo se dalo do pohybu a z Evropy do Rangúnu a Singapuru vypluly konvoje naložené vojskem, tanky a letadly, které Japonci nezaregistrovali. V USA schválil Kongres Zákon o národní obraně, o kontrole vývozu zbraní, munice, válečného materiálu a strategických surovin. K tomuto účelu byl vytvořen speciální Úřad kontroly vývozu.

V Japonsku mezitím sám císař Hirohito přibrzdil válečnické nadšení radikálů a vyslovil se pro politiku stupňovaného nátlaku, která může ještě před zahájením války rozložit soudržnost koloniálních mocností v oblasti. Kníže Konoe naopak kritizoval současnou vládu pro neschopnost zmocnit se francouzských a nizozemských držav v okamžiku, kdy USA ani Británie nejeví ochotu spojence bránit a kdy samy tyto země jsou nakloněny spíše vyklidit pole než bojovat. Hirohitovo brždění a Konoeho štvaní nebyly v rozporu, naopak. Šlo o to, aby se Konoe znovu dostal do čela vlády. Byly dokonce odhaleny přípravy k atentátům na současné členy vlády. Stopy vedly k armádě. Pod tlakem armády nakonec 16. července rezignoval ministr války generál Hata a téhož dne odstoupila i celá vláda. V pátek 19. července vedl Konoe jednání s kandidáty na křesla ministrů války, námořnictva a zahraničí, na kterém byl dohodnut v podstatě celý vládní program. Dne 22. července Hirohito jmenoval Konoeho podruhé premiérem. Vyslanec Grew hlásil z Tokia nástup kliky tvrdého kursu s podporou divokých mužů armádního velení. K moci se dostali krajní militaristé Tódžó, Macuoka, Hideki a Zengó Jošida. Ještě do konce měsíce se „dobrovolně rozešly“ všechny ostatní politické strany a odborové hnutí nahradila vládní organizace. Neklamným příznakem příprav na válku bylo postupné odvolávání z funkcí členů císařské rodiny. Armáda sice

žádala okamžité zahájení vojenských akcí jižním směrem, ale Konoeho kabinetu se podařilo ještě na několik měsíců prosadit pouze agresi, která by prozatím nevedla ke vstupu velmocí do války. Císař doporučil zkrátit frontu v Číně a stabilizovat tamní neřešitelnou situaci, což by uvolnilo síly pro expanzi na jih a zlepšilo koordinaci mezi armádou a námořnictvem. Za hlavní cíl si vláda vytkla zřízení Sféry společné prosperity ve větší východní Asii.

Prezident Roosevelt reagoval tím, že kontrolu vývozu strategických surovin rozšířil na kovy a ropné výrobky, přestože Japonci projevili přání nakoupit jakékoliv množství paliv jakéhokoliv druhu i za zvýšené ceny. Na Chaj-nanu odhalili agenti zřizování obrovských skladišť paliv. Proti opatřením USA zatím Japonci neprotestovali, což bylo neklamnou známkou, že byl učiněn výběr příštího nepřítele a volba padla na vojensky slabší články řetězu, tedy Holandsko a Francii. V Japonsku byla uvalena cenzura na tisk a vstoupil v platnost zákaz cestování i práce v cizině. Církve byly uměle sjednoceny a podřízeny kontrole. Několik Britů v Tokiu bylo zatčeno a obviněno ze špionáže, zajatci byli podrobeni mučení a podávání drog. Britský ministr Eden si koncem července znovu našel cestu do Paříže, protože Londýnu začalo docházet, že pokud padne Indočína, budou vzápětí napadeny i britské državy, zejména Malajsie a Singapur. Bez ovládnutí Singapuru by se japonská invaze na Borneo a Jávu dala uskutečnit jen stěží. Velmoci mohly bojovat společně, nebo jedna po druhé padnout. Vývoj poněkud otupil britsko-francouzskou rivalitu, ale ne zcela. Británie se ještě necítila být připravena.

Macuoka požádal 1. srpna ultimátem francouzskou koloniální správu, aby povolila průjezd Tonkinem a umožnila Japonsku kontrolovat omezený počet letišť v severní Indočíně kvůli bojům v jižní Číně. Francie se tentokrát postavila na odpor, ale bez jednoznačné britské podpory, nikoliv důsledně. Odmítla uvolnit letiště, dala však souhlas s rozmístěním pozorovatelů, a to i na jihu Indočíny. V tu chvíli se i Daladier s Reynaudem shodli na tom, že válka je otázkou týdnů. Vyslanec Charles Arsénne-Henry v Tokiu varoval Macuoku před stupňováním dalších požadavků, neboť to by již nepochybně vedlo k válce. Macuoka se 10. srpna znovu odhodlal k hrozbám, ale Francouzi neustoupili. Z Evropy mezitím dorazily posily a část francouzské flotily zakotvila v Saigonu. Náměstek nizozemského guvernéra van Mook požádal 5. září Američany o urychlené dodání již zaplacených zbraní. Roosevelt byl však nucen 11. září prohlásit, že USA se nebudou podílet na cizích válkách a nevyšle zatím armádu, aby bojovala mimo území USA. Po tomto povzbuzení již zřejmě Japonci neváhali.

Reynaudovi bylo jasné, co musí následovat. Okamžité svolání kabinetu a Válečné rady. Rychlé sondování, zda se Holandsko připojí ihned. Poté do dvou tří dnů vyhlášení války Japonsku a také částečná mobilizace. Jakou bude mít válka a mobilizace odezvu ve Francii, bylo pro Reynauda nyní tou nejaktuálnější otázkou.

Pacifické bojiště k 22. 10. 1940

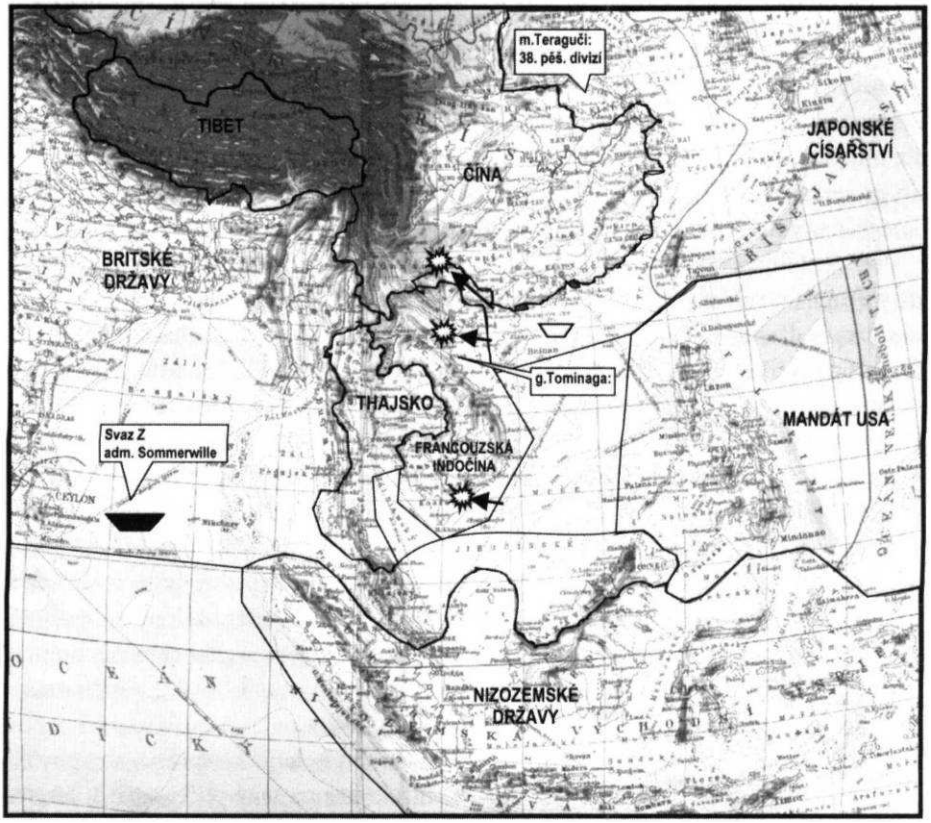

Francie prošla během třicátých let velmi bolestivým kvasem. Systém Třetí republiky byl mimořádně nestabilní. Prezident byl pouhou ceremoniální figurou a v národu převažovala nedůvěra k silným mužům v politice. Skutečnou moc třímal v rukou parlament, ale byl to snad nejvíce roztříštěný a rozeštvaný parlament Evropy a průměrná životnost vlád dosahovala pouhých devíti měsíců. Přes vytrvalou a několik desetiletí trvající republikánskou propagandu zde existovalo velmi konzervativní, monarchistické a klerikální hnutí Action Françoise Charlese Murrase, zasahující hluboko do

důstojnického sboru již od dob Dreyfusovy aféry. Roku 1917 byla založena na opačném konci spektra Parti communiste François (PCF). Stabilitu však narušila teprve dlouho se vlekoucí hospodářská krize. Amerika a Británie krizi řešily devalvací, což Francie ze strachu před inflací neučinila a oslabila svůj export. Protiparlamentní nálady vyústily v zakládání pravicových protiparlamentních organizací. Ligy inspirované fašisty v Itálii se organizovaly v polovojenské útvary a po Staviského skandálu došlo únoru 1934 k proslulému masakru na Place de la Concorde. Vytvářelo se nové spektrum francouzské politiky. Posilovala Daladierova Centristická radikální strana, která nevyzpytatelně oscilovala doprava i doleva, dle okolností. Ultrapravicové ligy, zejména Rocqueauovy Croix de Feu (Ohňové kříže), zaznamenávaly stále větší úspěch. V reakci na to se levice, dokonce i komunisté, přidala na stranu obrany republikánských a parlamentních svobod. Následujícího roku se komunisté spojili se socialisty a roku 1936 došlo k epochálnímu vítězství jejich Lidové fronty. Komunisté, doposud pouhá sekta, zvýšili počet křesel z deseti na dvaasedmdesát. Během několika měsíců se Francie dostala na pokraj občanské války tak jako Španělsko, kde válka vypukla v červnu. V květnu po volbách se ve Francii uskutečnilo na dvanáct tisíc stávek. Čtvrtina z nich vedla k obsazení továren. Naštěstí se tehdy dalo vše ještě uklidnit uzákoněním čtyřicetihodinového pracovního týdne a placené dovolené. Na zbrojení však nebylo možno ani pomýšlet, neboť i v dalším období byla výroba stále přerušována stávkami a nesmyslným doktrinářským napětím mezi proletariátem a Svazem zaměstnavatelů. Jen u odborového svazu CGT narostla členská základna během dvou let ze 750 000 na čtyři miliony členů. Levicová vláda potlačila ultrapravicové ligy a Croix de Feu se zachránila jen rekonstitucí v řádnou politickou stranu, ovšem největší ve Francii. Vznikaly ilegální organizace páchající atentáty a teroristické útoky. Levice i pravice se chystaly ke krvavému střetu. Naštěstí se Blumova vláda Lidové fronty za rok po svém nástupu zhroutila v důsledku finanční krize, kterou sama způsobila. Těžiště se opět zvolna přesouvalo doprava. Strach z levice a nenávist k ní však byla setba, která ve většině pravicově a nacionálně smýšlejících Francouzů zůstala dodnes. Levice si naopak nanečisto vyzkoušela svou sílu a své schopnosti, což jí jako opoziční síle dodávalo sebevědomí i po pádu Lidové fronty.

Změnu v polarizaci sil přinesl nakrátko Hitler a hrozba nacistického Německa. Podpis spojenecké smlouvy se SSSR v roce 1935 nadchl levici, ale na opačné straně přinesl novou vlnu strachu z komunismu. Dokonce i

umírněná internacionalistická levice se v těch dobách přikláněla k nějaké formě narovnání s Německem kvůli tomuto strachu.

Naopak nacionalistická pravice byla v odporu k Němcům a obraně vlasti ochotna akceptovat i spojenectví s Moskvou. Hodnoty se tím zpřeházely. Strany a dokonce i odborová hnutí se štěpily nikoliv již na pravici a levici, ale na bojechtivé jestřáby a appeasery. Například vůdce CGT Léon Jouhaux se stavěl proti appeasementu, zatímco jeho zástupce René Belin byl proti válce. Pravicové síly, dokonce i Flandin, navrhovaly zrušit vliv Francie na východě Evropy proto, aby se tím směrem obrátil Hitler. Docházelo ke kuriózním spojenectvím. Někteří levičáci se stávali antikomunisty kvůli svému pacifismu. S nimi se spojovali pravičáci, kteří kvůli antikomunismu naopak přijali pacifismus. To byla živná půda appeasementu a defétismu. Radikální konzervativní a nacionalistická pravice náhle nalezla pochopení u ultralevých antifašistů (což byl podobný vývoj jako v Československu). Tyto kruhy tlačily na válku s Němci. Zmatek dostoupil vrcholu, když 10. dubna 1938 sestavil vládu Eduard Daladier. Jeho vláda jako by nevěděla, zda se má vrtnout doprava či doleva. Tradiční měřítka politického světa zmizela a pomíchala se. V této vládě dostal svou první skutečnou příležitost i konzervativec Paul Reynaud. Tím, že Daladier podepsal mnichovský diktát, se jeho vláda po pěti měsících konečně vybarvila. Proti mnichovské zradě v parlamentu hlasovalo jen 75 komunistických poslanců, kteří se tak postavili do jasné opozice a posunuli vládu doprava od středu.

Následný vývoj na bitevních polích střední Evropy sice Francii mezinárodně zostudil, ale na vnitropolitické scéně pomohl všem stranám nalézt stabilitu a identitu. Pád nacistického režimu v Německu a Hitlerova smrt odstranily rozpor na pravici. Vývoj ještě více utvrdil vpád Rudé armády do Polska, do Pobaltí a Finska. Appeaseři se mohli svézt na vlně nových obav z Moskvy a opustit pacifistické postoje, spojit se s krajní pravicí, která válku s komunisty chtěla mít vždy. Pokud se nyní jednalo o boj proti SSSR, mohla se levice sjednotit na pacifistickém postoji téměř celá. S nebezpečím ze strany Německa pominul pro levici důvod k agresivním náladám a výzvám. Německý debakl v mnichovské válce obnovil ve Francii tradiční rozčlenění politického spektra a dokonce je i vyostřil. Odbory se v listopadu pokusily zopakovat generální stávku, ale tentokrát narazily na sjednocenou pravici vedenou novým konzervativním premiérem Reynaudem, v jehož vládě zůstal i Daladier. Taková vláda se mohla opírat o širokou národní podporu a o strach z komunismu. Továrny byly násilně vyklizeny policií a tisíce odborářských aktivistů se ocitly na dlažbě. Reynaud mohl svá represivní opatření vykládat

veřejnosti jako snahu odstranit omezování výroby ve chvíli, kdy je zapotřebí postavit na nohy především armádu a zbrojní průmysl. Jeho opatření slavila úspěch, neboť si po jistou dobu ponechal také ministerstvo financí. Na jaře 1939 byla Lidová fronta mrtva. Nemarxistická levice šla s vládou a promoskevská či přímo komunistická levice se vzdala cesty kompromisu, radikalizovala se a připravovala se na boj, který přijde a bude mít celosvětový revoluční rozměr. Reynaud dosáhl rychlé repatriace kapitálu a podpory Svazu zaměstnavatelů. Konzervativce, dokonce i Action française, si získal tím, že vyslal Daldiera s Monziem na státní cestu do Itálie, která po březnovém převratu jednáním s novou Cianovou vládou hladce vyřešila spory kvůli africkým koloniím a otevřela pro obě země možnost spolu práce ve Středomoří. Reynaud dosáhl odhlasování plných mocí parlamentem a po několik měsíců mohl vládnout pomocí dekretů. Bylo za pět minut dvanáct. Hospodářství se zázračně zotavovalo a vyzbrojování pokračovalo. Na Daladierův návrh zřídila vláda ministerstvo zbrojní výroby a do jeho čela postavila Raoula Dourtyho. K vládě se nyní hlásil i Flandin, který opustil svůj defétismus a zahájil protikomunistický hon na čarodějnice. Flandin sestavil parlamentní skupinu, která požadovala zákaz komunistické strany, rozehnání komunisty ovládaných obecních rad a zatýkání levicových radikálů. Vůdce PCF Thorez v únoru 1940 raději uprchl do Moskvy. Komunistům vůbec pohasla naděje na „imperialistický konflikt“, který by Evropu vyčerpal a otevřel revoluci. Situace nyní vypadala spíše na čelní střet, k němuž dojde v blízké, ale ještě neurčené budoucnosti. Kampaň proti marxistické levici sílila vždy, když chtěl Reynaud odměnit a více připoutat k vládě konzervativní kruhy. Postupně zavedl nové daně, udržel čtyřicetihodinový pracovní týden, ale prosadil možnost práce přesčas. Příjmy z této práce ovšem nechal zdanit čtyřicetiprocentní daní. Mnoho dělníků nyní pracovalo i šedesát hodin týdně. Vláda iniciovala kampaň motivující veřejnost, aby investovala do dluhopisů na znovuvyzbrojení Francie. Z továren začaly konečně proudit nové tanky a letadla. Starosti Reynaudovi dělaly pouze velké nákupy zbraní v USA, které odčerpávaly zlaté rezervy a ohrožovaly finanční stabilitu.

Jediné, co kalilo harmonii konečně silné vlády, byla gradující řevnivost mezi Reynaudem a Daladierem. Zatímco Reynaud byl příznivcem válečných koncepcí generála de Gaulle, Daladier udržoval přátelské styky s Gamelinem. Daladierovo působení začínalo otravovat také kontakty s Brity. Počáteční impuls k nesouladu zavdal ovšem sám Reynaud svou orientací na bezcelní prostor a ekonomickou dohodu s Adenauerovým Německem. Daladier rozporů obratně využíval a Reynaudovy snahy před Brity podkopával.

Daladiera nebylo možno se jen tak lehce zbavit. Jeho podpora u veřejnosti byla doposud ohromná. Cesta k odstranění Daladiera vedla přes Gamelina. Zaútočit na vrchního velitele armády však premiér nemohl, dokud nebyla válka a dokud Gamelin neprokázal svou neschopnost. Reynaud prozatím podporoval de Gaulle a prosadil jeho starý návrh na zřízení profesionální motorizované a pancéřované armády, jakési pretoriánské gardy, armády v armádě. Sklízel kritiku za pokusy o rozštěpení branných sil Francie, ale instinktivně tušil, že přijde chvíle, kdy běžné armádní síly selžou a pretoriáni generála de Gaulle budou nuceni zachraňovat situaci. Pak zaútočí na Gamelina a celé zkostnatělé velení. K tomu si připravoval, jako černého koně, generála Maxime Weyganda, muže, který pomohl před dvaceti lety odrazit od Varšavy bolševiky. Weygand byl tradicionalista a katolík, byl typem rozhodného velitele na rozdíl od chronicky neschopného Gamelina.

S válkou v Tichomoří se ona chvíle začala blížit. Zůstávalo otázkou, zda válka v zámoří posílí tradicionalisty a konzervativce zaměřené na imperiální politiku, nebo spíše pacifisty a odpůrce kolonialismu. Povolávání záložníků mohlo vést k druhému efektu. Mnoho záleželo na tom, zda bude válka v Indočíně úspěchem, nebo debaklem.

Následujícího dne, 23. října, bylo svoláno zasedání parlamentu k hlasování o válečných půjčkách. Ty byly odhlasovány a na tomto základě předložila francouzské vláda Japonsku ultimátum k okamžitému stažení sil. Když se tak nestalo, vyhlásila Francie Japonsku 25. října válku. Reynaudovy obavy naplnila skupina třiceti levicových poslanců, kteří tvrdili, že válka byla vyhlášena protiprávně, neboť schválení mobilizačních půjček se nerovná vyhlášení války a to provedla vláda bez parlamentu. Vyskytly se první pokusy o stávky a později se začaly množit případy dezercí a odmítnutí nástupu u mobilizovaných záloh. Připravovalo se cosi, co mohlo být horší než rok 1935, neboť tentokrát šlo skutečně do tuhého a situaci mohly vyostřit první větší válečné ztráty či zavedení přídělového systému.

Japonsko se nemýlilo ve svém odhadu, že Británie se k vyhlášení války nepřipojí, ale na druhé straně vláda v Tokiu situaci tak zcela neodhadla. Británie podala proti invazi důrazný protest a poté 27. října odstoupila od dohody o uzavření Barmské cesty. Britské dodávky začaly opět plynout do Číny a nyní hlavně z Barmy na pomoc Francouzům do Indočíny. Británie umožnila Francouzům najímat vlastní domorodé jednotky a 30. října vylodila britská flotila první náklad zbraní, tanků, letadel a pomocných jednotek na jižním pobřeží Indočíny. Počátkem listopadu se zhoršilo počasí a japonský postup uvázl.

25. února 1941 – Praha

Plukovník Emil Strankmüller neměl náčelníka prezidentovy vojenské kanceláře právě v lásce, ale zdálo se, že tentokrát má generál Moravec na srdci něco mimořádného. Nasvědčovalo tomu několik okolností. Za prvé, pozval Moravec přednostu pátrací sekce armádní rozvědky do svého pražského bytu a nikoliv do své hradní kanceláře. Tedy vše mimo protokol a slídivé oči prezidentových tajemníků. Za druhé, nepozval ani náčelníka rozvědky generála Hájka, ani ředitele TIS Františka Moravce, ale právě jen přednostu pátrací sekce, tedy ofenzivního zpravodajství. Tudíž nepůjde o vnitrostátní politiku nebo záležitosti kontrarozvědky, ale o zahraniční rizika. Nepozval zástupce TIS a to znamenalo, že jde o výhradně vojenskou záležitost. Za třetí, i přes nesnesitelnou Moravcovu nadutost a sebestřednost byl generál Emanuel Moravec skutečně schopným vojenským teoretikem a analytikem, což dokazovaly jeho materiály i publikované studie a nekontaktoval by rozvědku jen tak pro nic za nic. Navíc se měla schůzka uskutečnit mimo vědomí prezidenta a jeho lidí a Moravec si musel uvědomovat, že taková schůzka či předávání informací by Beneše popudila. Generál byl především prezidentovým poradcem, měl své informace nejprve konzultovat s ním a teprve po jeho rozhodnutí s armádou, tedy riskoval svou vlastní pozici v rámci Hradu.

Generál Strankmüllera překvapil. U sebe doma jej přivítal v naprosto civilním prostředí, oblečen v pohodlném županu. Byt působil poměrně luxusním dojmem a na věšáku visel dámský plášť a klobouk, což svědčilo o Moravcových spádech. Pohoštění servírovala služebná (její plášť to rozhodně nebyl). V pracovně kontrastoval s udržovaným zbytkem bytu nepořádek a všude se povalující noviny i časopisy tištěné v azbuce.

– Vidím, že vás znepokojuje první stát dělníků a rolníků, zažertoval plukovník, aby usnadnil kontakt.

– To tedy ano, potvrdil generál sarkastickým tónem. – Na rozdíl od našich politiků, o intelektuálech nemluvě.

Generál pokynul služce, aby v pracovně zanechala celý servírovací vozík i s jeho obsahem a vzdálila se.

– Jestli to není tajemství, zeptám se, jak vy, rozvědka, hodnotíte připravenost bolševického Ruska na válku?

– Na válku? podivil se naoko. – Sovětský svaz překypuje mírovými aktivitami, pokud vím. Litvinov v Radě bezpečnosti předkládá jeden odzbrojovací návrh za druhým, Sověti jsou členy OSN a po vyhrané bitvě v Mongolsku nabídli Japoncům velkorysý mír, ačkoliv mohli klidně postupovat do Mandžuska nebo k Port Arturu. Co se ve skutečnosti děje uvnitř, za kremelskými zdmi, to ovšem nikdo neví.

– Provádíte analýzu běžného bolševického tisku? ukázal Moravec na svou pracovní podestýlku.

– Zběžně, přiznal plukovník. – Má to na starosti major Paleček. Kdysi, proti Německu, jsme to dělali opravdu důkladně, ale dnes není situace tak naléhavá. Nezáviděníhodný úkol, probírat se tím balastem lží a propagandy.

– Já ji provádím důkladně a systematicky, prozradil generál. – A sice od srpna loňského roku. Prezidentská kancelář si nechává naším vyslanectvím posílat některé sovětské deníky a překladatelé se tím občas zabývají, když nemají co jiného na práci. Já umím rusky dobře, ještě od dob anabáze. Hledal jsem tehdy nějaké informace o Chalchyn-golu pro svoji knihu o bolševickém pojetí Blitzkriegu a narazil jsem na zajímavé informace, které, jak se zdálo, nikoho jiného nezaujaly a nikdo je nepovažoval za důležité.

Generál Moravec rozevřel tlustý šanon plný novinových výstřižků, v nichž byly celé odstavce podtrhány červeným inkoustem.

– Zde. *Izvěstije* z 20. srpna. 1940. Oznámení, že byl zrušen Lidový komisariát obranného průmyslu a namísto něho vytvořeny čtyři nové komisariáty – lodního průmyslu, zbrojní výroby, leteckého průmyslu a pro výrobu munice. To mi nedávalo smysl, vzhledem k mírovým aktivitám Moskvy, o kterých jste sám mluvil, bratře plukovníku. Mám rád detektivky a záhady a tohle je přece záhada jako hrom. Matsuoka právě podepsal v Moskvě pakt o neútočení a Stalin rozšiřuje ministerstvo válečného průmyslu na čtyři ministerstva se specializací. Taková opatření se přece nedělají kvůli odzbrojování, ale naopak, kvůli zvyšování zbrojní výroby. To mě nastartovalo. Nechal jsem si posílat téměř všechen bolševický tisk a hrabu se v tom již půl roku. A jsem z toho tak trochu jelen.

Plukovník Strankmüller se cítil přinejmenším překvapen, ve skutečnosti zaskočen. Byl si téměř jist, že Palečkovu sekci nikdy nenapadlo systematicky analyzovat sovětský tisk. Tento tisk byl obecně považován za propagandu namířenou především vůči vlastnímu lidu, byl plný matoucích zpráv a lží. Navíc byl přísně a na mnoha úrovních cenzurován Agitpropem a centrálně řízen. Nikoho určitě nikdy nenapadlo hledat v něm zpravodajské perly. Takové informace, jakou z *Izvěstijí* vyabstrahoval Moravec, si měla všimnout

samotná moskevská ambasáda a okamžitě ji sdělit do Prahy. Především ji měl rozvědce dodat moskevský vojenský ataše plukovník František Dastych.

– Mluvil jste o Litvinovovi a jeho aktivitách, pokračoval Moravec. – Celá Evropa sdílí všeobecně rozšířený názor, že v Moskvě probíhá jakýsi souboj frakcí Molotova a Litvinova o směřování zahraniční politiky SSSR. Litvinov je ten dobrý, milý a proevropský tatík bojující za systém vzájemné bezpečnosti, kdežto Molotov je onen zlý duch sovětské politiky prosazující agresi, který to naštěstí u Stalina prohrává a zůstává v pozadí. Já jsem si zjistil, že Litvinov se poprvé ve všech bolševických i evropských novinách objevil v roce 1930, konkrétně 25. června, v souvislosti s tiskovým prohlášením o zahájení první pětiletky a nástupu mírové politiky SSSR. Není bez souvislosti, že v témže roce byl jeho rival Molotov jmenován šéfem Rady lidových komisařů, tedy de facto premiérem. Premiér a jeho ministr. Jasná podřízenost. V Moskvě si nemůže ministr dovolit odporovat premiérovi nebo s ním být v zásadním sporu. U nás také ne, ale v Moskvě tím méně. V tu ránu by přinejmenším přestal být ministrem. Jejich systém je služebnická pyramida, a co jde shora, je posvátné. Při studiu jejich tisku jsem si uvědomil, že skoro každý týden otiskují noviny jakýsi soupis jejich vůdců při různé příležitosti a z různých záminek. Ale pravidelně. Zabýval jsem se pořadím a našel v něm jakousi vnitřní logiku. Podle mě je to rituál. Nevyjmenovávají potentáty podle abecedy jako my, ale podle postavení. Zkrátka pravidelně oznamují národu, kdo je aktuálně jak důležitý. Je to zveřejňovaný politický barometr a ten nám přece jen umožňuje nahlédnout za kremelské zdi. A ještě něco. Nikdy, opakuji nikdy, se nemění pořadí na prvních dvou místech. Tam trůní Stalin a Molotov hned po něm. Vždy je to tak. Teprve od třetího místa nastávají občas změny. Závěr zní jednoznačně. Molotov je Stalinova pravá ruka, muž číslo dvě, a jeho instrukce jsou pro Litvinova zákonem, jehož nesplnění by nemohl přežít. Rivalita koncepcí je jen bluf pro nás, pro západ, stejně jako Litvinova mírová politika a sbližování se světem. Běžnému občanu SSSR stačí podívat se na aktuální pořadí a hned ví, na čem je. Klamáni jsme jen my, zlí imperialisté. Sovětští lidé vědí, jak to je doopravdy, protože tisk jim denně předkládá srozumitelný klíč k rozšifrování aktuálně platných mocenských vztahů. Ti dva, Molotov s Litvinovem, jsou jako zlý a hodný vyšetřovatel u výslechu. Je to otázka taktiky, nic víc. A podívejte se na Litvinovu tvář, jak ji fotografové neustále zabírají.

Strankmüller si nemohl pomoci a podíval se nejprve na Moravcovu odulou, krabicovitou tvář připomínající padlého diktátora Mussoliniho.

– Podívejte. Ukazují nám jakéhosi blahobytného obchodníka či bankéře z City. Tlustý a spokojený kosmopolitní Žid Mojsejevič Wallach, revolučním

pseudonymem Litvinov. Tvář beze stop agresivity, nabírající k stáru vrásčitou moudrost. Uklidňující. A tahle tvář se poprvé ve velkém objevila právě v okamžiku, kdy vypukl na Ukrajině Stalinem vyprovokovaný hladomor, panoval tam kanibalismus, země byla plná vlekoucích se kostlivců pojídajících vlastní děti a celkem zemřelo, jak víme, více než deset milionů lidí.

– Chápu, kývl plukovník. – Litvinov demonstruje pro naše levicově myslící obyvatelstvo a politiky blahobyt a výdobytky revoluce. Zastírá jejich zločiny. Zároveň ale vyzařuje nabídku k míru a vyjednávání.

– Ne, stále mi nerozumíte, namítl Moravec. – Oni se již pro agresi rozhodli. A víte, odkud to vím? Přece z jejich tisku. Vrátíme se na chvíli k tomu, co se děje s jejich ministerstvy pro vyzbrojování. Tady, rok 1935, nenápadný článeček TASS oznamující, že veškerá produkce sovětských loděnic se převádí na konstrukci válečných lodí. Dobrá, mohli mít tehdy strach z Hitlera, ale tento výnos Rady lidových komisařů nebyl nikdy zrušen. Ne, nezapomněli to oznámit. Co jiného by lépe posloužilo k přesvědčování západu o mírové politice, než nápadné oznámení o převedení loděnic na výrobu obchodních lodí? Nikdy ten výnos nezrušili, taková je pravda. A nikdo si toho nevšiml. Našel jsem v odborných časopisech dokonce zmínky o tom, že s konstrukcemi sovětských ponorek pomáhá německá firma Deschimag a že v jejich loděnicích působí najatí američtí inženýři. Svět páchá sebevraždu a neví o tom. Jsem z toho zděšený, a proto jsem se s vámi chtěl sejít. Zde se podívejte – chlouba Černomořského loďstva, minonoska Taškent, byla vloni vyrobena a předána Itálii. Nejmodernější technologie. Americké supermoderní přepravní a také výsadkové letadlo S-47. Američané jim prodali licenci. A mnoho dalších věcí včetně našeho špičkového kanónu ráže 21 cm, který jsme jim dali za letadla v osmatřicátém. To všechno díky blahobytné tváři soudruha Litvinova a dalším trikům.

Moravec otevřel před užaslým rozvědčíkem další šanon a vykládal na stůl novinové výstřižky jako pasiáns.

Dne 7. května 1940 bylo z příkazu lidového komisaře obrany svěřeno přeškolování stranických funkcionářů Vojenskopolitické akademii DRRA, což jednoznačně znamenalo, že nižším stranickým kádrům se má dostat vojenského výcviku pro působení ve vojenských jednotkách. Téhož roku 17. června přijalo politbyro usnesení o vyčlenění dalších 4000 komunistů pro stranickou práci v armádě, 26. srpna povoláno dalších 3700 komunistů. Moravec vysvětlil, že struktura stranických orgánů od městských po nejvyšší výbor, představuje v SSSR ekvivalent státní správy a dedukcí dospěl k závěru, že poskytování vojenského výcviku orgánům státní správy neznamená nic

menšího než militarizaci státu, tj. bezprostřední přípravu na válku. Bylo to stejné, jako kdyby v Československu byli náhle všichni přednostové obecních, okresních a krajských samospráv povoláni k vojenskému výcviku, dostali politické školení a vojenskou hodnost. Další články oznamovaly zkrácení studijních plánů politických vojenských učilišť i Vojensko-politické akademie pro nejvyšší kádry. To vše naznačovalo, že Sověti z nějakého důvodu potřebují v relativně krátké době obrovské množství politruků a vojensky vycvičených politických úředníků všech stupňů. Ta doba se dala ohraničit nejzazší mezí dvou let.

– Zde, ukázal Moravec pro změnu článek z amerického tisku, – je jedno z posledních prohlášení bolševického emigranta Trockého, které zveřejnil krátce před tím, než mu vloni zasekl agent NKVD v Mexiku do hlavy cepín. Cituji: *Jediné správné východisko z politické roztříštěnosti Evropy, která neustále produkuje spory a války, zní: Sovětské spojené státy evropské. Nejen Německo, ale celá Evropa musí být učiněna jediným kulturním a hospodářským celkem, jinak ji čeká bída a rozvrat.*

Další článeček ze 13. března 1940, s podpisem generála Jepiševa, oznamoval udělení vojenských hodností pracovníkům stranických výborů. Moravec byl přesvědčen, že se v SSSR naplňuje jakýsi grafikon, v němž má každý jednotlivý úkon již předem určený přesný čas. Tento grafikon či plán nasvědčuje tomu, že byla do pohybu uvedena jakási tajná mobilizace.

– V mém názoru mě utvrzuje toto. Generál zdvihl v azbuce tištěnou knihu. – Jak víte, píši teoretické vojenské studie. Je to má práce a musím k ní prostudovat množství zahraničního materiálu. Toto je kniha Mozek armády a napsal ji před dvanácti lety náčelník Stalinova generálního štábu Boris Michajlovič Šapošnikov. Je to Stalinův velmi blízký důvěrník, prý jediný člověk, kterého Stalin oslovuje křestním jménem, a tuto jeho knihu prý má i na svém nočním stolku. Vyšla již roku 1929 a vřele doporučuji rozvědce, aby si ji pečlivě prostudovala. Ve třetí části se pojednává o mobilizaci. Šapošnikov zdůrazňuje, že vojenská mobilizace nestačí. K vítězství je nutno neoddělitelně spojit mobilizaci armády s mobilizací veškerého obyvatelstva, všech pracovních, vědeckých, výzkumných a dalších oborů. Dále říká, že mobilizace je buďto totální, nebo žádná, stejně jako žena nemůže být jen částečně těhotná. Mobilizace je pro něho převedení celé společnosti z mírového stavu na válečný, mobilizace je nezvratná a definitivní. Mobilizace může skončit jen dvěma způsoby a to buď válkou, nebo ekonomickým zhroucením. Podle Šapošnikova, jestliže je mobilizace jednou zahájena, znamená to zahájení války. Mobilizace není jen znamením války, je to válka sama. Cituji závěr:

Mobilizace je válka a o jiném pojetí neuvažujeme! Nedávno vyšla Stalinova kniha: O základech leninismu, kde Stalin Šapošnikova parafrázuje úvahou o moci, cituji: *S mocí si nelze zahrávat. Buďto se moci zmocňujeme nebo nikoliv, ale jakmile jsme se do toho dali, musíme jít až do konce.* Chápete? Nejen Sovětské spojené státy evropské, ale stále ona stará Marxova a Leninova myšlenka na Sovětský světový svaz republik. Jít až do konce. Všechno nebo nic. Proto je Litvinova politika usmiřování pouhým blufem. Proto jsem nešel nejdříve za prezidentem. Beneš buďto tomuto blufu skálopevně věří, nebo ví, jak se věci mají, a pak dělá ještě něco mnohem horšího, než by byla jen politická naivita.

– Domníváte se tedy, že v Rusku již byla zahájena mobilizace!? uvědomil si překvapený Strankmüller.

– Ano. A mobilizace je pro bolševiky totéž co válka. Je to první, skrytá část totální války. Měl ji asi vyvolat Hitler, protože navzdory nenávistným výpadům Sověti jeho režim podporovali a jsou o tom důkazy. Díky nám Hitler padl a pro Stalina tím padla i lákavá perspektiva, v níž se velmoci pobijí navzájem, on vyčká, až se svět vyčerpá, a pak všechny osvobodí. Nyní se Evropa začíná domlouvat a integrovat z několika center. Jedním z nich je i Malá dohoda. Pokud Stalin chce rychle ovládnout svět, nemůže čekat na nového Hitlera, ani na to, až se Evropa spojí. Musí to udělat v nejbližších dvou třech letech. Zatím má v záloze alespoň Japonce. Mírová smlouva s nimi nasměruje Tokio na jih a válka zaměstná Ameriku i velmoci v Tichomoří. Mezitím Moskva militarizuje celý stát, nová čtyři ministerstva se postarají o přechod průmyslu a infrastruktury na válečnou produkci, vycvičí vojenské stranické kádry určené k sovětizaci rozsáhlých území tak, jak to vyzkoušeli v obsazeném východním Polsku. Až skutečně udeří, bude to pouze poslední fáze mobilizace. Bude již mít, kromě útočné armády, připraveny důstojnické sbory mnoha dalších divizí, ty se jen obalí masem povolanců a vytvoří další strategické sledy.

– Počkejte, zdvihl plukovník dlaň a nalil si druhou sklenku koňaku. – V době míru nemohou ani Rusové přímo do armády zmobilizovat více než jedno procento celkového počtu obyvatel. Opak by vedl k ekonomickému úpadku.

Generál Moravec podal svému hostu list papíru, na kterém měl již základní výpočty tohoto druhu uvedeny.

1. SSSR má asi 170 000 000 obyvatel. 1 % z tohoto počtu činí 1,7 milionu, což může být rovno současnému stavu DRRA. Může být ovšem mobilizován již i dvojnásobek a v případě války 10 %, vzhledem k následujícím okolnostem:

2. SSSR nemá liberální režim ani tisk. Obyvatelstvo si dávno zvyklo na hlad i totální nasazení, a i když lidé umírají po milionech hladem, nikdo nebude protestovat ani se bouřit, na rozdíl od situace v bránících se napadených zemích, kde navíc existují vyzbrojené, přísně organizované a početné páté kolony komunistů.

3. Do průmyslu a zemědělství mohou být povolány masově ženy a starší děti, což zvýší totální mobilizační potenciál země pro bleskovou válku, odhadem až na 20% obyvatelstva, tedy na 30 milionů vojáků.

4. Tak velká armáda však není nezbytná. Vzhledem k rozsahu a charakteru bojiště může mít první sled okolo čtyř milionů mužů a další sledy asi šesti milionů. Zbytek potenciálu bude sloužit k doplňování ztrát, takže potravu pro děla může mít DRRA na tak dlouhou dobu války, jakou žádný jiný stát na světě ekonomicky a lidsky nevydrží.

5. Kromě DRRA existuje i početná a špičkově vybavená elitní armáda NKVD, o které neexistují žádné informace.

Na doplnění ukázal Moravec plukovníkovi týden starý článek otištěný ve všech sovětských denících. Byla to výzva soudružky Paši Angelinové, traktoristky a vedoucí první ženské traktorové brigády, k emancipaci socialistických žen pod heslem – Sto tisíc mladých žen na traktory.

– Vidíte? řekl. – Už to začíná. Muže traktoristy budou potřebovat do armády na tanky a tahače. Zemědělství zajistí ženy. Vsadím se, že budou následovat v rychlém sledu výzvy k vytváření ženských lokomotivních čet, železničářských čet a hutnických brigád.

V deníku *Pravda* vyšlo současně s výzvou Paši Angelinové strohé oznámení o zavedení plateb za studium ve vyšších třídách základních škol.

– Toho si také nikdo nevšiml, smutně konstatoval Moravec. – Ale co je to za nesmysl, aby v zemi, která se pyšnila bezplatným školstvím a tažením proti analfabetismu, museli školáci platit i za navštěvování již základní školy? A proč jen vyšších tříd? V souvislosti s myšlenkou totální mobilizace to ovšem logiku má. Je zde totiž ještě tři dny stará zpráva TASSu o výnosu, kterým se v SSSR vytváří Hlavní správa pracovních rezerv a již při svém vytvoření má pod kontrolou 1551 školských zařízení. Instituce podléhá přímo Molotovovi. Účel je jednoduchý. Mladíci od čtrnácti let, kteří nemají peníze na dokončení základní školy, se ocitnou na ulici. Tam se jich zmocní pracovní rezervy a máme miliony náhradních dělníků za chlapy, kteří narukovali.

– To je zrůdné! zbledl Strankmüller.

Ale může to být zatraceně účinné, upozornil prezidentův vojenský poradce. – Lev Trockij se již na Třetím všeruském odborovém sjezdu roku 1920 velmi hlasitě domníval, že nucené práce nemusí být zdaleka neproduktivní. Jsou i další indicie a máme je celá léta na očích. A jsme úplně slepí. Když začátkem třicátých let vypukla hospodářská krize, zdálo se, že v Rusku je blahobyt. Byl zaveden pouze pětidenní týden s posledním volným dnem a pracovní doba byla zkrácena na pouhých šest hodin. Byla zavedena spousta státních svátků, kdy se nepracovalo. Naši pokrokoví intelektuálové papouškovali fráze o výdobytcích Velkého října a ani v nejmenším je nenapadlo, že by tím mohl režim prostě jen řešit hrozící krizi a nezaměstnanost. Pak se ukázalo, že ve stejné době umíraly miliony blahobytných Ukrajinců hladem. Mzdy v Rusku nikdy nedosáhly ani kupní síly naší podpory pro nezaměstnané, tohoto výdobytku kapitalismu. Jak začali Rusové budovat elektrárny a průmysl, byly zvolna uveřejňovány články o postupném prodlužování pracovní doby, týden se natáhl do normální velikosti a ubývalo svátků. V roce 1939 byly na kolchozech zavedeny povinné výrobní programy a kvóty. A tady máme unikát z loňského 27. května. Usnesení Rady lidových komisařů o zvýšení úlohy mistra v závodech těžkého strojírenství. Usnesení obsahuje i práva mistrů a vedoucích všech stupňů užívat různé tresty. Z mistra se stal dozorce. Hned 26. června tu máme výnos o přechodu na normální týden a osmihodinovou pracovní dobu a daleko nenápadnějším písmem doplněno také o nedovoleném odchodu dělníků a zaměstnanců z podniků a úřadů. Víte, co to znamená? Návrat k tomu, co u nás zrušil císař Josef II. Prostě nevolnictví. Nesmíte se odstěhovat, změnit práci a běda, když nesplníte robotní normu. To jsou výdobytky, co? Jako v německém koncentráku. A naši intelektuálové mlčí. Dokonce jsem si dal práci a zjistil, že tyto výnosy odporují Stalinově ústavě z roku 1936. Ale koho to zajímá? Máme tu další usnesení o zvýšení pracovních norem a snížení sazeb. A 10. července výnos o odpovědnosti za nekvalitní výrobky a za nedodržování povinných standardů v průmyslových podnicích, 10. srpna pak výnos o trestní odpovědnosti za drobné krádeže ve výrobě a 19. října výnos o formách povinného převedení inženýrů, techniků a mistrů, úředníků i kvalifikovaných dělníků z jedněch podniků do jiných. Státní koncentrák, pane plukovníku. Oni nám přímo v tisku veřejně ukazují, jak mobilizují zázemí, a my to nevidíme! Jejich konstrukční a vědecké týmy jsou již dávno pod zámkem přímo na svých pracovištích a od loňska pracují vlastně ve vězení, pod namířenou pistolí. Jejich děti a ženy jsou naháněny po statisících do fabrik. Straničtí funkcionáři a úředníci dostávají hromadně vojenský výcvik. A nejen ti, také spisovatelé,

básníci, malíři, hudebníci a další. Víte, že u nich má každá divize, každý sbor, armáda i vojenský okruh své vlastní noviny? A také vlastní hudbu a propagandistické oddělení vybavené tiskárnou. To všechno se dočtete v novinách.

– Ano, souhlasil plukovník Strankmüller. – A víte, že na Ukrajině byla tamními nacionalisty identifikována střelecká divize s číslem sto osmdesát šest?

Generál Moravec zesinal.

– Vím, že v roce 1923 byl předáván prapor nově formované pěší divizi číslo sto, řekl opatrně. – Psali o tom.

– Ano, připustil plukovník. – Ale to byly divize bez vojáků. Jen důstojnický sbor a základní, někde uskladněná výzbroj. Stovka zůstala horní hranicí velmi dlouho, ale při jejich vpádu do Polska v osmatřicátém již bylo všech sto divizí kádrových, to znamená bojeschopných a na tabulkových stavech. Polsko a Finsko využili jako záminku k částečné mobilizaci, ale nikde v novinách nenajdete odvolání a ukončení té mobilizace. Totéž opakovali při potyčkách u jezera Chasan a při Chalchyn-golu. Každé šarvátky využívají k další částečné mobilizaci, která již nikdy není odvolána. V srpnu 1939 pravděpodobně vznikla i ona sto osmdesátá šestá střelecká. Není to bluf. Vždycky zřídí řadu čísel a pak je postupně doplňují na kádrové. Množná jich už mají více než dvě stovky v plné parádě, na válečných stavech. Byl totiž již identifikován i LXV střelecký sbor, tak si to spočítejte. A byla identifikována 61. tanková divize a 75. letecká.

Plukovník Strankmüller do sebe převrhl poslední sklenku koňaku, dopil kávu a rozloučil se.

– Pane generále. My víme, že mobilizují. Přesto jsem vám nesmírně vděčný, že jste mě kontaktoval. Pošlu za vámi majora Karla Palečka, našeho specialistu na Rusko. Jestli vás mohu požádat, ukažte mu vše, co jste zjistil, a ukažte mu také, jakými metodami postupujete při analýze. Ukázal jste nám, jak velké máme mezery v rozvědné činnosti a jaké zdroje se nám při tom nabízí, aniž je jsme schopni vytěžit. Zásluha za to vše zůstane vám, o to se osobně postarám.

– Děkuji, hlesl Moravec. – Myslíte, že by to měl vědět také on? Beneš?

– Jen mu to řekněte, rozhodně doporučil Strankmüller. – Jste jeho vojenský poradce. Měl by vědět, co se na nás valí a jak. Nebo ještě lépe, vypracujte pro něho nějaký souhrn, zprávu. Co je psáno, to je dáno, jak se říká…

Generál Emanuel Moravec, jako vojenský vědec, věděl velmi přesně, co znamenají čísla jednotek vyřčená plukovníkem Strankmüllerem. Zabořil se do svého ušáku, nechal si uvařit ještě jednu silnou kávu a začal počítat.

Čísla se ve všech armádách světa přidělují divizím, sborům a armádám postupně v řadě. V bolševickém státě bylo samozřejmě možné doslova vše, ale i kdyby Stalin zřízením divize č. 186 blufoval, nedávalo by to smysl. Stalin, podle Moravcova mínění a pozorování, zahájil tajnou mobilizaci. V takovém případě, aby jeho záměry zůstaly překvapením, by jistě počet svých divizí propagandou i zpravodajskými blufy spíše snižoval, aby protivníka nevylekal a nepřinutil k vlastní mobilizaci. Bylo samozřejmě možné, že ve Stalinově světě je číslo 186 snižováním a zatajováním skutečných počtů, ale i tak šlo o více divizí, než by měl Wehrmacht po dokončené plné mobilizaci.

V DRRA se ve většině případů striktně dodržoval počet divizí střeleckého sboru na třech střeleckých. Jestli existovalo 65 pěších střeleckých sborů, znamenalo to 195 střeleckých divizí a číslo 186 tedy rozhodně nebylo stropem. Střelecké a motorizované divize podléhaly jednotnému číslování, tankové divize měly vlastní pořadí. Mechanizovaný sbor se skládal ze dvou tankových a jedné motorizované. Také 61. tanková divize znamenala existenci více než 30 mechanizovaných sborů, 30 mechanizovaných sborů znamenalo existenci 30 motorizovaných divizí. Střeleckých a motorizovaných muselo tedy být dohromady nejméně 215. Běžná armáda DRRA čítala jeden mechanizovaný a dva střelecké sbory + doprovodné jednotky, technické, rozvědné, ženijní prapory, dělostřelecké pluky, volné brigády apod. Nejdůležitějším údajem od Strankmüllera bylo tedy sborové číslo 65. Naznačovalo totiž existenci nejméně 30 armád, což by odpovídalo počtu tankových divizí okolo šedesátky.

DRRA, dejme tomu, ke konci května 1941, disponovala doplněnými kádrovými stavy o síle nejméně 30 armád se 60 střeleckými a 30 mechanizovanými sbory o 180 střeleckých, 30 motorizovaných a 60 tankových divizích. Ještě zde bylo nejméně 75 leteckých divizí, nějaké výsadkové sbory a doprovodná vojska. Nehovořilo se o jezdeckých divizích, kterých mohlo být v poměru k ostatnímu asi 10. Celkem 270–300 pozemních divizí a 75–100 leteckých a výsadkových. Dalo se započítat i zhruba 40–60 španělských divizí, z toho až čtyři tankové a čtyři motorizované.

Zaokrouhleně měla střelecká divize 15 000 a tanková či motorizovaná 17 000 mužů. Zaokrouhlovat bylo nutno na úrovni sborové i armádní, kvůli přítomnosti doprovodných a pomocných i záložních jednotek tamních velitelství. Moravcovi konečný součet vycházel na 3 000 000 mužů ve

střeleckých a 1 700 000 v ostatních pozemních útvarech DRRA. Když připočetl letectvo a námořnictvo, měla DRRA již nyní ve zbrani kolem 5 000 000 mužů. Mobilizovat v míru, po pádu nacismu a po podepsání mírové smlouvy s Japonskem, celá 3 % obyvatelstva bylo šílenstvím.

Tanková divize DRRA měla tabulkově 375 tanků, motorizovaná 275, jízdní divize 64 a každá pěší nejméně 16 tanků. To dávalo dohromady 34 270 lehkých a středních tanků. Takové číslo vypadalo nesmyslně. Buďto nebyl počet divizí odhadnut správně, nebo se skutečné počty tanků liší od tabulkových. Pak si ale Moravec vzpomněl na Chalchyn-gol a na tamní poměry strojů k počtu mužům nasazených v operaci.

Počet letadel se v sovětské letecké divizi mohl pohybovat mezi 200–400 letouny, podle typu pluků, ze kterých byla divize složena. Sto leteckých divizí by představovalo 20 až 40 000 bojových letadel.

Čísla Moravce ohromila. Jestliže k nim však dospěl on, rozvědka k nim musela dospět již dávno. Pokud takovými odhady disponovala armádní rozvědka, muselo jimi disponovat i HVOA. A co Abwehr? Co britské, francouzské a další evropské tajné služby? Copak všechny tyto skvělé zpravodajské agentury nezaznamenaly totéž, nebo ještě více než československá rozvědka? To se zdálo být nemožné. SSSR byl po roce 1938 jediným potenciálním agresorem široko daleko. Všichni zpravodajci se museli soustředit právě na tuto hrozbu a jejich štáby nemohly být úplně slepé. Přesto nikdo netloukl na poplach. Přesto jako by Evropa klidně a spokojeně spala. Proč? Chystalo se cosi strašného, cosi, proti čemu byla mnichovská válka s Němci jen letním piknikem.

Generál Moravec se v následujících týdnech zaměřil na analýzu a získávání informací o všem, co se mohlo dít pod klidným a nevzrušeným povrchem politického a vojenského života západních velmocí a Německa. Co se ve skutečnosti děje, mu mohla napovědět jen čísla. Zvyšování či snižování vojenských rozpočtů, stavba lodí, zbrojní výroba. Budování základen a obranných linií, shromažďování válečných zásob strategických surovin, počty studentů důstojnických akademií a preference určitých druhů zbraní.

22. června 1941 – Moskva

Generála Ivana Josifoviče Proskurova zatkli 19. června ve tři hodiny ráno na jeho letní dače v rekreační oblasti Archangelskoje západně od Moskvy. Stalo se to po celkem vydařeném večeru, po návštěvě dobrého přítele, sportovce a plaveckého rekordmana Gavrila M. Prokofjeva, která Proskurovovi dala důvod na pár hodin zapomenout na truchlivé vyhlídky a zklamání po propuštění z funkce zástupce náčelníka Hlavní správy vojenského letectva. Prokofjev odejel o půl třetí domů do Moskvy, a když se po několika minutách ozval domovní zvonek, Proskurov se domníval, že se Prokofjev ještě pro cosi vrátil. Za dveřmi však stáli muži, které si nemohl splést. Dravčí obličeje a dlouhé čekistické kabáty neomylně prozrazovaly Beriovy pochopy. Bez zdržování jej zatkli a vtrhli do domu. Když ho odváželi autem, dopřáli mu ještě pohled na to, jak jeho ženu a obě dcery vyvádějí ven v nočních košilích a cpou je do dalších připravených vozů. V tu chvíli byl naprosto bezmocný.

Vezli jej do Lubjanky a cestou mu proběhl hlavou celý dosavadní život. Proskurov byl synem a potomkem záporožských kozáků, ale jeho otec pracoval jako železničář. Také Ivan studoval na Alexandrovské železniční akademii a pak na institutu mechanizace v Charkově. Tam přežil válku i revoluci, včetně krátké epizody ukrajinské nezávislosti. Poté pracoval v továrně na kabely a vstoupil do Komsomolu. V roce 1926 se stal odborovým předákem a o rok později komunistou. V roce 1931 se přihlásil k vojenskému letectvu, což přijal jako stranický úkol. Brzy ale přišel na to, že je rozeným pilotem, a létání jej úplně pohltilo. Absolvoval Vyšší letecké učiliště ve Stalingradu a tímto studiem se opět vyhnul hroznému hladomoru na Ukrajině. Stal se instruktorem leteckého oddílu na Žukovského akademii a poprvé se tak seznámil s Moskvou. Hned nato jej poslali do velitelského kurzu Stalinova námořního leteckého učiliště v Jejsku u Krasnodaru. Absolvoval jako nejlepší z ročníku. V květnu 1934 ho jmenovali velitelem roje 90. těžké bombardovací letky. Pak přestoupil k 89. letce a odtud vedla cesta na velitelství 23. letecké brigády, kde se stal navigačním důstojníkem. Byl disciplinovaný, měl rozsáhlé vědomosti a objevil v sobě organizační i velitelské schopnosti. V roce 1935 jej za odměnu poslali, již jako nadporučíka, na letecký den do Rumunska. V následujícím roce se proslavil tím, že dokázal doručit náhradní součástky pro letce Čkalova do Chabarovska v rekordním čase 54 hodin. Tehdy na sebe upozornil samotného Vorošilova a dostal zlaté

hodinky, což se v Sovětském svazu rovnalo jakémusi symbolu bohatství a společenské úrovně. O dovolené se dozvěděl o válce ve Španělsku a přihlásil se jako dobrovolník. Toužil si své letecké umění vyzkoušet v boji a naostro. Tenkrát se dostal poprvé do kontaktu s vojenskou rozvědkou, neboť Španělsko bylo především záležitostí zpravodajské služby, která tam řídila naprosto vše. Na místě ji řídil Jan K. Berezin, kterého pak popravili v osmatřicátém za velkých čistek. Rozvědku řídil Urickij, jehož potkalo totéž ve stejnou dobu. Proskurovovi opatřila rozvědka krytí zaměstnance automobilky na falešné české doklady jistého pana Vojáčka a vyslala ho oficiálně do Paříže k obchodním jednáním v automobilce Renault. Odsud jej rozvědka dopravila do Albacete. V únoru 1937 přišel do Španělska Jakov V. Šmukševič a ujal se funkce hlavního leteckého poradce, de facto velitele sovětského letectva. Smukševič vytáhl Proskurova na funkci velitele 1. bombardovací letky a nepořídil s ním špatně. Hned zpočátku vynikla Proskurovova letka zničením zásobovacích vlaků v Siguenze a italských kolon na sever od Madridu. Španělsko bylo něco jiného než Sovětský svaz. Tohle byla válka a šlo především o výsledky. Válka dávala prostor schopným a jasně ukazovala, kdo schopným opravdu je. Byrokratický dril zde nahradil elán, výdrž a také schopnost improvizace, za kterou by byl doma spíše trestán, než odměněn. Koncem května plnil Proskurov úkol bombardovat přístav Palma na Mallorce, ale během letu obdržel zprávu o blízkosti německého křižníku a improvizoval. Spolu s dalším letounem se oddělil od letky a napadl kapesní bitevní loď Deutschland v Ibize. Této akce si povšiml sám Stalin a podobné improvizace zakázal. Proskurova vzápětí odvolali domů, ale 21. června překvapivě obdržel hodnost majora a titul Hrdiny Sovětského svazu a to už něco znamenalo. V červenci Proskurova jmenovali velitelem bombardovací brigády, a zatímco jiné Španěláky si brala do parády popravčí četa, jemu 22. února 1938 udělili hodnost brigádního velitele, což se po zavedení nových hodností stalo automaticky hodností brigádního generála. Zároveň se stal velitelem 2. zvláštní letecké armády. Ze Španělska si ovšem přivezl nepříjemný zvyk hovořit otevřeně a nebrat si servítky, také stát za svým názorem, nenechat se zastrašovat a bez skrupulí upozorňovat na nedostatky. Tytéž návyky frontových bojovníků pohrdajících smrtí stály zřejmě mnohé jeho přátele život či svobodu. Tehdy, jako člen komise, prosazoval před Stalinem projekt čtyřmotorového těžkého bombardéru P-8. Stalin se sice postavil na jeho stranu, ale na Proskurova nezapomněl. Teprve mnohem později mladý generál pochopil, že právě v takových situacích si Stalin testoval své okolí. Všichni kromě Proskurova věděli, že přílišná samostatnost a upřímnost se

nevyplácí. Vždy je třeba zjistit si Stalinův názor a ten pak prosazovat. Do té doby mlčet.

Dne 14. dubna 1939 Proskurova skutečně z letectva odvolali. K všeobecnému úžasu však neputoval do vězení, ale byl jmenován rovnou náčelníkem vojenského zpravodajství. Do funkce nastoupil po právě proběhnuvší čistce a nalezl celou rozvědku v žalostném stavu. Po Něrezinově smrti celý aparát jen prozatímně řídili Semjon Gendin a pak Alexandr Orlovov (původně analytik), který ničemu nerozuměl a všeho se bál. Proskurov pochopil Stalinovu taktiku. Rozvědka téměř přestala fungovat a ztratila většinu zkušených kádrů i kontaktů. Hrdina Sovětského svazu a generál ze Španělska měl pozdvihnout morálku těch, kteří zbyli, a těch, kdo bez zkušeností přicházeli. Pravděpodobně se od něho vůbec nečekalo, že by postavil vojenské zpravodajství zpět na nohy. Jeho jmenování mělo působit pouze psychologicky. Stal se zároveň i náměstkem lidového komisaře obrany a natrvalo se přestěhoval s rodinou do Moskvy. Mohl trávit dovolenou v lázních v Soči a vozit se přiděleným renaultem. Proskurov se nehodlal krčit. Bez obalu navazoval kontakty s přáteli, kteří přežili Španělsko i odvolání domů, a zjišťoval, že téměř všichni, kteří nebyli popraveni, dosáhli vysokých funkcí. Patřil mezi ně i admirál Nikolaj G. Kuzněcov, záhy nový lidový komisař válečného loďstva. Jmenováním se Proskurov, člen Hlavní vojenské rady, dostal do těsné blízkosti Stalina a jeho nejužší kamarily. Radě oficiálně předsedal lidový komisař obrany Timošenko, který po neúspěchu ve finském tažení nahradil Vorošilova.

Nejvýznamnější rezidenturou vojenské rozvědky DRRA byl Berlín. V tomto městě sice sovětské oficiální rezidenty hlídalo bdělé oko nedůvěřivých a protikomunisticky zaměřených režimů, ale pod svícnem je největší tma. S Polskem neměl SSSR od své agrese žádné diplomatické styky. Ve Varšavě ale od třiatřicátého roku působil moskevský zpravodaj německého deníku Rudolf Herrnstadt, který sem utekl z Německa před nacisty a v místní německé komunitě platil za znalce východních poměrů. Měl blízko k německému vyslanci Moltkemu, ale pracoval pro Moskvu. Herrnstadt vytvořil rozsáhlou zpravodajskou síť s takovými esy, jako byla nezávislá novinářka Use Stöbe-Alta. Byl zde Gerhard Kegel, pracovník německého obchodního zastupitelství, Rudolf von Scheliha – Árijec, první tajemník německého vyslanectví a později pracovník ministerstva zahraničí v Berlíně. Kurt Völkisch, tiskový mluvčí německého vyslanectví, později převelený do Bukurešti, a jeho manželka Margareta, sekretářka tamtéž. Tato konstelace agentů byla schopna opatřit ty nejspolehlivější informace o záměrech Německa a o dění v Berlíně. Již

17. května mohl Proskurov předložit Stalinovi zprávu o tom, že Německo nemá nejmenší zájem o zahraniční agresi a utápí se ve vnitřních politických i hospodářských problémech, ale také o chystaných rozhovorech mezi Adenauerem a Reanyudem o realizaci jakéhosi francouzsko-německého hospodářského paktu, který by se měl stát základem většího celoevropského ekonomického společenství. Díky Herrnstadtově síti věděl Proskurov také o polsko-ukrajinských sporech, o neřešeném židovském problému na polském území a o Adenauerově neochotě poskytnout Polsku bezpečnostní záruky, dokud Varšava tyto nacionální problémy uspokojivě nevyřeší. Díky německo-polským rozhovorům se Proskurov dozvěděl mnohé o organizaci a vnitřních sporech tajné ukrajinské nacionální armády UNC.

Na poradě 17. května 1940 v Ugolku se Stalin a Timošenko zajímali především o vztah mezi Poláky a Němci, respektive o to, zda by v případě preventivního sovětského vojenského zásahu v Polsku, přišel Wehrmacht Polákům na pomoc ihned, nebo vůbec. Merkulov, lidový komisař NKVD, odpověděl, že zprávy agenturní sítě napovídají spíše orientaci Německa na spojenectví se západními mocnostmi proti SSSR. Polsko by bylo pro Berlín v tomto ohledu bezvýznamným spojencem. Navíc je zde nedůvěra mezi oběma národy, zesílená německým záborem Gdaňska. Poláci se, kvůli svým historickým zkušenostem, obávají dalšího dělení Polska mezi Němce a Rusy a stejně jako v osmatřicátém roce odmítnou vpustit Wehrmacht na své vlastní území, i kdyby to pro ně znamenalo válku na dvou frontách. Existují zprávy o tom, že generál Sikorski zaslal Berlínu protestní nótu v souvislosti s tím, že Abwehr podporuje a vyzbrojuje ukrajinské nacionalisty, které Poláci nenávidí.

– Tak, řekl Stalin. – To dostává Polsko do mezinárodní izolace. Němci jim pomáhat nebudou. V Berlíně nyní vládnou demokrati a ti jsou naivní. Teprve až po našem obsazení Polska by se začali cítit ohrožení. Udržujme s Berlínem obchodní styky a kapitalista nám prodá i provaz, na kterém ho pak oběsíme.

Proskurov v této chvíli netušil, z jakých zdrojů čerpá agenturní síť NKVD, ale pravděpodobně to byla Praha, kde existovala silná Fitinova expozitura. Jeho zprávy ovšem říkaly něco jiného, a proto nemohl mlčet.

– Soudruhu Staline, z Varšavy a z Berlína dostáváme informace o vyzbrojování polské armády německými a československými zbraněmi. Všechny tyto tři země včetně dalších zemí Malé dohody postupně sjednocují kvalitu užívaných ropných produktů a leteckých paliv. Zdroj z Varšavy uvádí několik případů smíšených německých, československých a polských inženýrských skupin, které zřejmě mezi Vislou a Bugem projektují a budují opevnění podle československého vzoru. Nové silniční a železniční koridory

jsou budovány tak, aby propojovaly Královec se Štětínem a s Berlínem, Vídeň s Bukureští a Varšavu skrze moravský koridor s Budapeští. Přes rakouské a maďarské území se staví dvoukolejné železniční tahy do Terstu. Je pravdou, že Varšava odmítá jednat s Berlínem o přímé a podmíněné vojenské obranné smlouvě, ale již v září loňského roku obdržela Polská národní banka od Deutschebank bezúročnou půjčku deseti milionů marek a zřejmě se jednalo o dalších půjčkách, které nemáme potvrzeny. Všechny naše ověřené zprávy svědčí jednoznačně o tom, že politická neochota Polska, Německa a Malé dohody ke spolupráci je v příkrém rozporu se skutečně podnikanými kroky ve finanční, průmyslové i vojenské oblasti. Pravděpodobně všechny tyto země i vlády uskutečňují opatrnou politiku pouze s ohledem na city vlastních národů a obyvatel. Všechny ale předpokládají, že jakmile dojde k přímému ohrožení, cítění obyvatelstva se změní a národy budou ochotny spolupracovat. V praktické rovině se na to již připravují. Zahraniční rozvědce státní bezpečnosti by značně pomohlo kvalitní analytické oddělení.

Přítomní strnuli ohromením a Proskurov postřehl, že se jakoby přikrčili náhlým strachem. Stalo se cosi neuvěřitelného. Proskurov si zde dovolil vyslovit opačný názor než šéf rozvědky NKVD. Setřel Fitina stejně, jako před rokem setřel Kokkinakiho kvůli bombardéru P-8. Proskurov tak opět učinil teprve poté, kdy dal Stalin jasně najevo, co si myslí on sám. Tím se postavil samotnému Stalinovi. Žádný blesk ale neuhodil. Stalin vyklepal nedokouřenou lulku, chvíli zíral na hromádku stále kouřícího tabákového popelu a posléze vyzval Litvinova, aby se k problému vyjádřil za komisariát zahraničních věcí.

Litvinov se váhavě odvolal na zprávy Alexandrovského, který hodnotí situaci v Praze jako narůstající rozkol v národě i v politice. Nová pravicová federální Beranova vláda se drží svých minulých sympatií k Berlínu, ale musí brát ohledy na Benešovu hradní skupinu a českou vládu, která hraje na tradiční národní odpor ke germanizaci. Beneš se opírá o umírněná dělnická hnutí a pravice na to musí brát ohledy. V případě války by mohlo dojít k pádu jedné či druhé strany a domyšleno do konce i k semknutí či naopak k naprostému rozkolu v Malé dohodě. Varšava se po politické linii orientuje spíše na Prahu, ale nepřátelské city k Německu již slábnou. Berlín uvolnil Polákům přístav v Gdyni a přístupový koridor k němu. Nebezpečná situace by nastala v okamžiku, kdy by se Berlínu podařilo vyjednat nějakou formu narovnání mezi Poláky a Ukrajinci. Berlín zjevně rezignoval na hospodářské pronikání na Balkán a přenechal tuto oblast Malé dohodě, respektive Praze. Jak německá vláda, tak i velení armády ovšem velmi usilují o navázání přímé vojenské spolupráce mezi všemi zeměmi i národy střední a východní Evropy,

včetně Finska, Ukrajinců a pobaltských národů, aby tak vytvořily tvrdý ozbrojený kordon kolem západní hranice SSSR. Slabina a krizový bod celého plánu však neleží ve Varšavě, nýbrž v Praze.

Na závěr Stalin prohlásil, že zřízení analytického oddělení u zahraniční rozvědky státní bezpečnosti stojí za úvahu, a rozpustil schůzi.

Co se doopravdy stalo, si Proskurov uvědomil až o dva měsíce později, kdy byl náhle a bez vysvětlení odvolán z funkce šéfa vojenské rozvědky a přeřazen do kádrové rezervy. Proskurovovi se nelíbilo být nezaměstnaným. Oživil své vlivné kontakty a 9. září byl jmenován zástupcem velitele letectva Dálněvýchodního frontu. Ještě před odletem však bylo jeho zařazení změněno a 23. října byl jmenován zástupcem Hlavní správy vojenského letectva pro dálkové letectvo. Hned nato bylo dálkové letectvo zvláštním výnosem Rady lidových komisařů vyčleněno z organizační struktury vojenského letectva jako samostatná složka a Proskurov se tak vlastně stal jeho velitelem. Byl si vědom toho, že jej Stalin nemá příliš v lásce a Beria i Timošenko ho přímo nenávidí. Přirozeně tíhnul k mužům, jejichž charaktery prověřilo již Španělsko, k mužům válečné praxe a přímého vystupování. Jakov Smukševič se nedávno stal zástupcem Stavky pro letectvo a Pavel Rygačov náčelníkem Hlavní správy vojenského letectva. Ti byli schopni Proskurova zaštítit.

Dálkové letectvo se nacházelo v zoufalém stavu. Výroba dálkového bombardéru P-8 byla zastavena hned poté, kdy Proskurova odvolali k rozvědce a zbývaly stovky zastaralých TB všech typů. Ještě horší to bylo s výcvikem posádek a pilotů. Nikdo neovládal lety v noci a za špatného počasí. Narůstaly počty nehod a havárií právě z důvodu nedostatečného výcviku. Nehody nevyšetřovali profesionálové, ale političtí komisaři se zástupci průmyslu a názory velitele útvaru nikoho nezajímaly. Vládla atmosféra strachu, nedůvěry, podezírání a neustálého udávání. Vyšetřovatelé se snažili plnit úkol a nalézt nějakého viníka. Zástupci průmyslu se snažili shodit odpovědnost za technickou kvalitu svých výrobků na vojáky a jejich chyby. Velitelé pluků a brigád byli pod neustálým tlakem a měli strach vést výcvik kvůli pravděpodobnosti dalších nehod a následujících trestů. To vše vedlo k ochromení letectva jako celku. Tématem leteckých nehod se 9. dubna zabývalo Politbyro. Podle souhrnných informací armáda ztrácela při nehodách dvě až tři letadla denně. Za viníka byl označen generál Rygačov, který se marně hájil tím, že jedinou cestou ke snížení nehod je intenzivnější výcvik létání v noci a za špatného počasí. Politbyro Rygačova odvolalo z funkce a plukovníka Mironova předalo soudu za „zločinné vydání rozkazu k

přeletu nových letadel za špatného počasí“. Snaha o výcvik pilotů tak byla přímo označena za vědomou sabotážní činnost proti sovětskému letectvu. Rygačova vystřídal ve funkci Žigarev a ve stejný den, 12. dubna, byl odvolán také Proskurov, který měl podle Timošenkova výnosu sdílet Mironovův osud a být předán soudu pro „porušování základního pravidla letecké činnosti, jehož následkem došlo ke zranění a ke smrti“.

Proskurov zašel příliš daleko. Již se nemohl stát podobným plazem jako ostatní v diplomatické, vojenské i bezpečnostní hierarchii. Proto 21. dubna odeslal Stalinovi osobní dopis, ve kterém vyzdvihl a citoval Stalinova vlastní slova o tom, že „jednotkám se citelně nedostává výcviku v bojových podmínkách“. Napsal, že hlavním nedostatkem je schopnost bezpečně létat ve ztížených podmínkách a vyjmenoval další nedostatky jako technický stav nových letadel, nedostatek kvalitních letišť a servisních dílen. Vysvětlil, že jako bývalý šéf rozvědky ví, že němečtí, polští i československí piloti právě toto umění pilotáže bez ustání cvičí a zdokonalují, proto u nich nedochází k nehodám v takovém rozsahu. Jedinou cestou k akceschopnosti letectva je naopak výcvik a znovu výcvik. Vše ostatní povede nutně a logicky k ustrnutí a ztrátě efektivity této zbraně. Na závěr si dovolil napsat:

Soudruhu Staline, sloužil jsem své vlasti u letectva i u rozvědky v důležitých funkcích. Poznal jsem, že obě tyto složky ovládá strach. Velitelé všech stupňů, zvláště ti nejvyšší, vyžadují od svých podřízených jen dobré zprávy, aby zase vyhověli svým nadřízeným, kteří požadují totéž. Nedostatky a špatné, nikým nezaviněné události se zatajují a tím se také nikterak neřeší. To vidím jako skutečnou sabotáž obranyschopnosti vlasti. Podobáme se člověku, který se chystá jít s klacíkem na medvěda. Rozvědka by nám měla říci, že medvěd má tak a tak dlouhé zuby a drápy, tak a tak rychle běhá, má takové či onaké zvyky a tak tlustou kůži, jeho slabiny jsou zde a zde. Průmysl by měl namísto klacíků vyrobit pořádná kopí a armáda by měla lovce vycvičit v lovu. Kdo jiný to ví lépe než my, kteří jsme s medvědem již opravdu bojovali? Namísto toho produkujeme obrovská množství klacíků, které rozdáváme mnoha nevycvičeným mužikům a rozvědka nás uklidňuje tím, že medvěd je starý, má tupé drápy a zuby mu vlastně již vypadaly. Všichni víme, že tomu tak není, ale nadřízení chtějí slyšet jen dobré a příjemné zprávy. Mužik s klacíkem se tak ocitá v neřešitelné zoufalé situaci. Ví, že bude poslán proti zdravému medvědovi, který ho rozsápe v několika vteřinách, a ti, kdo ho poslali, označí jeho smrt za sabotáž a zradu vlasti, aby zatajili svá vlastní selhání. Taková armáda, jakkoliv početná, s jakýmkoliv množstvím tanků a letadel, nemůže zvítězit v žádné válce. Velitelé se budou bát projevit samostatnou iniciativu.

Nebudou v boji spolupracovat, protože se jeden druhého obávají a nedůvěřují si. Naopak se budou snažit jeden druhého očernit, aby byl za viníka označen on a ne já. Nadřízení se dokonce ani nedozví, že mužici byli rozsápáni, protože jim nikdo nebude ochoten sdělit nepříjemnou zprávu a rozzuřený medvěd se jednoho krásného dne bez varování objeví v Moskvě. Pak bude příliš pozdě hledat pravdu.

Nezaměstnaný Proskurov tušil, že pro něho je pozdě už nyní. Dostával skutečné a ne právě příjemné informace. Znovu se rozjela vlna zatýkání, a jak to vypadalo, akce byla zaměřena právě na ty, kteří veleli ve Španělsku. Nejprve to vypadalo na generalitu ženijního vojska. Už 1. dubna byl zatčen divizní technik Ivan F. Sakrier, doktor technických věd a náčelník Správy výzbroje Hlavní správy vojenského letectva. Po něm zatkli Petra K. Nikolova, náčelníka jednoho oddělení Hlavní správy. Pak jeho kolegu Grigorije F. Michna, 18. května zatkli plukovníka Georgie M. Ševčenka, náčelníka Výzkumného a zkušebního ústavu letectva. Loktionova a Rygačova zatkli 19. a 24. května. Následovala řada dalších. Generál Alexandr I. Filin, Smukševič a dvonásobný Hrdina SSSR Grigorij M. Štěrn, 30. května zatkli generála Ernesta G. Šachta a generála Pumpura, bývalého velitele stíhacích jednotek ve Španělsku. V červnu zatkli Vasilčenka a Jusupova, Volovina a Cilkova, 7. června následovalo zatčení velitele letectva Leningradského okruhu Levina, velitele letectva Dálněvýchodního frontu Guseva a zástupce velitele letectva Povolžského okruhu Alexejeva. Byli zatýkáni i rodinní příslušníci těchto mužů. Vypadalo to na konstruování dvou základních záškodnických skupin. První z oblasti technického zabezpečení letectva, a druhé, složené z generality letectva, starých bojovníků ve Španělsku. K Proskurovovi pronikla informace o tom, že jej Timošenko u Stalina nařkl z vrtošivosti, se kterou odmítá nabízené velitelské funkce. Byla to lež jako věž, protože Proskurovovi nikdo žádné funkce nenabízel. Na tom ale již zřejmě nezáleželo. Stalin by mu dál nenaslouchal. Rozhodl se zlikvidovat všechny nezávisle myslící a nedostatečně servilní osoby, což byli v prvé řadě Španěláci. Nebo bylo v pozadí cosi jiného a Stalin likvidoval okruh osob, které o čemsi z minulosti věděly, které bylo zapotřebí umlčet. Ve svém okolí zkrátka a jednoduše nesnesl nikoho, kdo by s ním bezpodmínečně nesouhlasil a pokoušel se mu odporovat. Provokovala ho nezávisle myslící skupina velitelů spojených válečným poutem a vzájemnou důvěrou, kteří se vymykali standardu a na chodbách Lidového komisariátu obrany se zdravili španělsky. Stalinovi nešlo o věc, o vítězství, o socialistický stát. Šlo mu jen o pocit, že je Bohem, a netoužil

zvítězit, ale být vzýván a být objektem všeobecného klanění. Proskurov věděl, že tuto základní pravdu pochopil pozdě, že ani on neunikne.

Proskurov prodělal v Lubjance pouze dva výslechy. Při obou byl osobně přítomen vyšetřovatel Bohdan Kobulov. Proskurova pokaždé porazili na zem a mlátili jej po celém těle gumovými hadicemi a elektrickými kabely. Polévali ho vodou a mlátili znovu. Vyžadovali po něm přiznání k sabotážím ve vojenském letectvu, které měl podnikat na příkaz německých agentů, jimiž se nechal zverbovat během své práce u rozvědky. Nepřiznal se. Za svítání 22. června Proskurova odvedli do antonu, ve kterém již v poutech seděli spoutaní spoluvězni Rygačov a Štěrn. Všechny tři odvezli Kobulovovi pochopové do staré pískovny za městem, postavili je do řady a zavázali jim oči. Proskurov se připravil na smrt. Zbytečnou a nesmírně absurdní smrt. Měl padnout ve Španělsku, to by mělo alespoň nějaký smysl. Vzápětí jeho myšlenky přerušila salva výstřelů. Nic se nestalo. Rozvázali mu oči. Na zemi ležel mrtvý Rygyčov a svíjející se zraněný generál Štěrn.

– Nu, nestrefili jsme se, pokrčil rameny Kobulov a osobně revolverem dorazil zraněného Štěrna ranou do hlavy.

Zmateného Proskurova odvezli zpět do Lubjanky, kde mu dovolili osprchovat se a obléct si civilní šaty, ve kterých byl zatčen. Pak jej odvezli na Lidový komisariát obrany, usadili ho v prázdné kanceláři a odešli. Po nějaké chvíli mu vojenský sluha přinesl velký šálek silné kávy a postavil na stůl láhev koňaku se dvěma sklenkami. Za okamžik vešel Golikov, nový šéf vojenské rozvědky.

– Nu, soudruhu Proskurove, sedl si Golikov za stůl a nalil koňak. – Zdá se, že ve vašem případě se někdo pořádně spletl. Byl jste propuštěn na moji žádost a na příkaz samotného Stalina. Jste plně očištěn. Vrací se vám bývalá hodnost, tituly, majetek i vyznamenání. Budete pracovat pod mým přímým velením a povedete zvláštní zpravodajskou skupinu, kterou sestavíme zčásti podle vašeho vlastního návrhu. Nebudu chodit okolo horké kaše. Je vysoce pravděpodobné, že přibližně za rok touto dobou nastoupí Rudá armáda k pochodu na západ za osvobození proletariátu celé Evropy a za odstranění imperialistické hrozby ze strany kapitalistických velmocí. Úkolem vaší skupiny bude připravit tuto operaci po zpravodajské stránce. Do dvou měsíců musíme mít na stole plán diverzních akcí, které rozdělí Německo, Polsko a Československo, zasejí mezi jejich národy nedůvěru a znemožní jim vojensky spolupracovat. Dále bude zapotřebí podniknout akce, které by mohly vést k rozpadu malodohodového paktu a k jeho vojenské neúčinnosti. Naše diverze

musí zcela znepřátelit naše tradiční nepřátele, jako jsou Poláci a Ukrajinci, Srbové a Chorvati, Němci a Češi a také Slováci. K tomu je pochopitelně zapotřebí získávat mobilizační plány a další zpravodajské informace o našem budoucím nepříteli. To ale není vaší prioritou. Vraťte se domů a uděluji vám dvoudenní mimořádné volno. Pak se u mě hlaste, přidělíme vám kancelář a rozpracujeme podrobnosti.

Proskurov vypil koňak a zvedl se, aniž poděkoval nebo dal najevo svůj jakýkoliv pocit. Zaťal zuby. Celé tělo ho bolelo, bylo plné nateklých podlitin a hnisajících ran. Z toho se ale dostane. Z čeho se již nedostane, byla rodící se nenávist k celé téhle bandě vrahů, zločinců, patolízalů, udavačů a tupých ignorantů. Byl dokonale vyléčen ze všech iluzí a tušil, že jeho příležitost ještě nastane.

– Soudruhu Proskurove, zastavil jej Golikov ve dveřích kanceláře. – Zapomněl jsem vám říct… Je to taková nepříjemnost. Vaše žena byla již také propuštěna. Pouze u vaší starší dcery se vyskytly nějaké nejasnosti, ale další vyšetřování jistě vše brzy vyjasní. Jde jen o nějaké detaily a brzy ji budete mít doma.

Proskurov cítil, jako by ho probodli nožem. Vzali si rukojmí. V tomhle nebyli naivní. Takhle si pojistili jeho loajalitu. Podíval se na Golikova, který pod jeho pohledem zbledl. Byl to přece jen zbabělec. Až přijde čas, zabije tuhle zrůdu osobně vlastníma rukama.

22. června 1941 – Berlín, Tirpitz Platz

Ani Abwehr nezahálel. Tentokrát se Wehrmacht připravoval na skutečně vlasteneckou válku a admirál Canaris ani jeho lidé neměli nejmenší problémy pracovat naplno a soustředit se na jediný cíl. Toto byla situace, o které admirál snil po celá dlouhá léta. Silné a jednotné Německo (samozřejmě také díky Hitlerovým nacistům), otevřená spolupráce s britskou i francouzskou rozvědkou a v blízké době snad i s rozvědkami členských států Malé dohody. V pozadí všeho důkladná a neustále probíhající reorganizace armády, v níž tentokrát generalitu nikdo neomezoval a nezatěžoval nesmyslnými vizemi a bláboly chorého mozku. Abwehr se nemusel starat o nic jiného než o svůj úkol. Neměl nekalou konkurenci Himmlerových a Heydrichových hrdlořezů a jeho pracovníci získávali pozici jakési armádní šlechty. Finanční rozpočet byl poměrně štědrý a umožňoval pořádné rozmáchnutí. Rezidentury v západních zemích mohly být omezeny na minimum a všechny síly vrženy na východ. Německo čekala strašná válka, ale bude to válka na jediné frontě proti jedinému nepříteli. Tím nepřítelem byl obr, kyklop, ale i proti kyklopům se dá bojovat. Stačí jim vypíchnout oko, což bylo právě úkolem Abwehru a úkolem Canarisovým.

Ještě před tím, než se Canaris pustil do vážné práce, dotáhl do konce causu rozpracovanou ještě před Mnichovem, tehdy samozřejmě v největším utajení. Tehdy v sedmatřicátém se Canarisovi dostaly do ruky osobní materiály Hitlerova osobního sekretáře Bormanna. Přečetl si v nich zmínku o Bormannových zásluhách o Německo za světové války a také po ní. V roce 1919 bojoval Bormann proti Rudé armádě v Pobaltí, se zbytky německých vojsk, které v tomto neuspořádaném prostoru východní Evropy uvízly. Vítězní spojenci tehdy souhlasili, aby německé zbraně pomohly udržet nezávislost mladých baltských republik. Bormann byl v bojích zajat a držen ve zvláštním bolševickém táboře u Ostaškova. Bezpochyby tam velmi trpěl a bolševici jej propustili až v polovině roku 1921. Admirála nezarazilo Bormannovo utrpení ani délka zajetí, ale skutečnost, že byl vůbec kdy propuštěn, že vůbec přežil. Ano, bolševici během revoluce využívali německé zajatce nakažené jejich agitací a po Brestu-Litevském jich statisíce propustili zpět na západ, aby mohli ještě zatopit spojencům na Sommě. Jenže to byli Němci, které zajala carská armáda, to bylo před koncem války a tací zajatci nebojovali nikdy proti bolševikům. Tábor u Ostaškova byl zvláštní právě tím, že z něho téměř nikdo

nikdy propuštěn nebyl. Šlo o likvidační tábor pro cizince, kteří se odvážili bojovat proti rudým. Takovým se neodpouštělo. Zvlášť se neodpouštělo někomu, kdo bojoval za odtržení Pobaltí od bolševického Ruska. Jenže Bormanna, který se právě tímto provinil, propustili a to již po necelých dvou letech. Něco takového se bolševikům nepodobalo, zvláště v oněch divokých a vášnivých dobách. Canarisovi nedalo příliš práce zjistit, že tábor řídil Registrupr, odbor, ze kterého se později vyvinula současná Stalinova vojenská rozvědka. Ke svému úžasu zjistil, že náčelníkem Registrupru byl v oné době jistý soudruh Unšlicht, německý komunista. Dále už to šlo snadno. Bormann byl Němec, bolševici připravovali celoněmecké komunistické povstání a Bormann po návratu vstoupil do sice nacionální, ale i socialistické strany. Účastnil se socialistického puče ve třiadvacátém roce a v těsné blízkosti samotného Hitlera se udržel až do jeho smrti. Velení Wehrmachtu způsoboval neustálé problémy tím, jak vytvářel informační bariéry okolo svého vůdce. Když se válka s Tschechei začala vyvíjet špatně, zablokoval svého vůdce na Berghofu, znemožnil spojení s OKW, a kdyby byl Göring 8. října osobně nevsedl do letadla a neletěl tam, Hitler by se o sovětské invazi do Polska dozvěděl až kdoví kdy, možná pozdě. Vše se pak přičítalo Bormannově žárlivosti a touze mít vůdce pod svým vlivem, ale co když v tom bylo něco víc? Co když bolševičtí rozvědčíci tenkrát Bormanna z Ostaškova nepustili jen tak ze soucitu?

V polovině roku 1940 měl Canaris materiály pohromadě. Jeho lidem se podařilo v Německu a především ve Francii najít přímé svědky tehdejších událostí. Dokonce až v dalekém Mexiku se v okolí politického emigranta Trockého našel muž, který tehdy pod Unšlichtem pro Registrupr pracoval. Nová německá vláda se aféry chytila z propagandistických důvodů, aby vlastní občany přesvědčila, jaké to byly, ti nejvyšší nacističtí pohlaváři, zrůdy a zrádci pracující proti samotnému Führerovi a proti své vlasti ve prospěch rudého carství. Bormann byl vytažen ze své ešácké cely ve Spandau a znovu usazen na lavici obžalovaných ve veřejném procesu. Na podzim byl pak slavnostně oběšen. Propaganda zabila dvě mouchy jednou ranou, protože mohla poukázat i na to, jak němečtí komunisté vždy konspirovali s cizí mocí proti své vlasti a dělali by to i dnes, kdyby jim režim nezatnul tipec.

Vyšetřování a výslechy Bormanna poskytly Abwehru další důležitá vodítka. Rozvědka prohledávala doklady o nemnohých zázračně propuštěných protibolševických bojovnících z něch let a oněch zvláštních táborů. Nejenže přišla na další podezřelé osoby, ale především celé vyšetřování přivedlo

Canarise na myšlenku využít k základní orientaci v ruských podmínkách, zcela přirozené kanály a možnosti.

Agenti Abwehru kontaktovali osoby z řad ruské emigrace z různých období, sídlící v Německu, v Paříži a také v Československu. Zvláště žádaná byla technická ruská inteligence. Všichni ti, kdo se dříve podíleli na stavbě továren, mostů, železnic a dalších zařízení. Trockistická emigrační vlna věděla již cosi o změnách, které přinesla revoluce. Kohosi napadlo, že inspektorem ministerstva komunikací celého Ruska byl za Mikuláše II. německý plukovník A. A. Wendrich. Již nežil, ale v zaprášených archivech doposud ležely jeho nákresy a technické výkresy, poznámky, studie a výsledky měření. Poté byli vyhledáni všichni němečtí a také britští inženýři, kteří se v období poválečné sovětsko-německé spolupráce podíleli na budování a hlavně plánování těžebních, metalurgických a strojírenských gigantů v Magnitogorsku, Čeljabinsku, Nižném Tagilu, Komsomolsku na Amuru, také traktorových a tankových závodů Uralmaš. Tito muži projeli celou zemi kompletně i se Sibiří, měřili a počítali, projektovali zvýšení průjezdnosti na magistrále a jejích odbočkách, zvláště Turksibu. Abwehr kontaktoval specialisty současných německých strojíren, které vyráběly na zakázku celé těžké komplexy a obrovské stroje pro vybavení sovětských gigantů. Od takových zařízení existovala v Německu celá dokumentace. Dalo se zjistit doslova vše, až po systémy elektrifikační sítě Ruska a složení nemrznoucích olejů i pohonných směsí pro buldozery a stroje používané na Sibiři. Daly se do map zakreslit nejen železnice a jejich nejmenší odbočky, dopravní uzly, opravny a nádraží. Do map se dala vepsat čísla označující průjezdnost silnic a cest pro různé typy vozidel, odhadnout průtočnost budoucích zásobovacích tratí ve směru na západ v různém ročním období a počasí, nosnost mostů, výrobní kapacity továren na letadla, tanky a další zbraně.

Poté přišla řada na důstojníky, kteří se ve dvacátých letech cvičili v Kazani, Volsku a dalších povolžských městech, kde spolu se sovětskými soudruhy vyvíjeli zbraně a taktiku pro Blitzkrieg. Ti viděli nejen zbraně, ale věděli něco o organizaci DRRA, viděli mosty, elektrárny a charakter zástavby měst. Došlo i na diplomaty a obchodní zástupce ještě nedávno volně cestující celým Sovětským svazem, například do Číny, na Kavkaz nebo do Leningradu. Canaris nutně potřeboval dosáhnout nějaké spolupráce s československými tajnými službami, neboť českoslovenští důstojníci jezdili často a ještě těsně před Mnichovem, jako hosté, na četná cvičení a manévry Rudé armády. Českoslovenští legionáři bojovali před pouhými dvaceti lety po celém širém

Rusku, hlavně na Ukrajině a na Sibiři. Ledacos viděli a sami řídili tamní průmysl okolo magistrály.

Dostalo se i na běžné civilní zdroje. K překvapení doposud tápajících německých zpravodajců se Sověti nikterak netajili svým válečným potenciálem. Před pouhými dvěma měsíci, při prvomájových oslavách, defilovaly po Rudém náměstí v Moskvě stovky tanků všech užívaných typů počínaje starými pěchotními T-26, přes průlomové těžké pětivěžové T-35, dále obojživelné typy a všechny typy rychlostní řady BT. To vše přímo před očima diplomatů a vojenských pozorovatelů z různých zemí. A nejen tanky, také impozantní dělostřelectvo a na obloze letectvo jakýchsi nových typů. Konečně se ozvali Poláci, kteří kdesi na bývalých bojištích ve Finsku vyhrabali funkční stroje snad všech užívaných sovětských tanků. Žádali za takové vzorky vyzbrojení celého pluku německými stroji. Ale proč ne? Guderian se hnal do Polska osobně, aby si kořist převzal a podrobil ji nejnáročnějším testům. Největší kořistí se tu ukázal být tank BT-7 s úplně novým typem dieselového motoru o neskutečném výkonu 500 koní. Němečtí konstruktéři jásali. Rozebrání motoru jim ušetřilo několik let vývoje.

Poláci uprchnuvší v osmatřicátém z východních částí bývalého Polska před Sověty, mohli dostatečně podrobně popsat krajinu, komunikace a železniční síť západního Běloruska a Ukrajiny, pravděpodobných nástupních prostor DRRA pro vojenské akce proti Evropě. Totéž pobaltští ukrajinští a běloruští partyzáni a noví uprchlíci přecházející hranice. Také a zejména železničáři v západní části SSSR byli ochotní spolupracovat z nacionálních důvodů. Ti již mohli podávat konkrétní zprávy o rozmisťování sovětských vojsk v příhraničí, které bez ustání pokračovalo a houstlo. Adenauerovy obavy a obavy vrchního velení se tím potvrzovaly. Stalin rozhodně nepomýšlel na mír. K tomu, co zamýšlel, měl ovšem zbraně, zázemí a prostředky, ze kterých Canarisovi i celému generálnímu štábu slézaly vlasy z hlav. Konečně Schulenbergovi lidé při poslední prvomájové přehlídce v Moskvě tajně vyfotili dva úplně nové typy tanků a odhadli jejich parametry. Pokud se nemýlili, pak hrůza dostávala o několik řádů vyšší rozměr.

23. června 1941 – Moskva

Když lidový komisař pro zbrojení Boris Vannikov stanul před Stalinovým stolem na rudém koberci v Ugolku, tušil, o čem bude řeč. Netušil ale, kdy a jakým způsobem mu bude dovoleno odejít. Sebral všechnu odvahu a pozdravil předsedu Ústředního výboru strany. Na Stalinově tváři nebyly znát žádné emoce, ale jeho lulka byla vyhaslá a v hlase mu zazněl náznak potlačované zlosti.

– Soudruhu Vannikove, proč jste odmítl před třemi týdny odjet s maršálem Kulikem do leningradského Jižního závodu? Jste lidovým komisařem pro zbrojení a nezajímají vás možnosti přezbrojení našich tanků na větší dělové ráže?

Jestliže Stalin zůstával navenek klidný, horkokrevný Vannikov zrudl.

– Soudruhu Staline. O přípravě k přezbrojení na větší ráže jsem se dozvěděl teprve právě od maršála Kulika. Ověřil jsem si tuto pro mě neuvěřitelnou informaci u předsedy hospodářské rady válečného průmyslu Vozněsenského, který je mým přímým nadřízeným. Nikolaj Alexejevič byl tou informací stejně překvapen jako já. Odpověděl mi, že ani on nebyl o ničem podobném informován. Dal mi pokyn, abych maršálu Kulikovi poskytl veškerou potřebnou dokumentaci, nic víc. Proto jsem okamžitě telefonoval řediteli Jižního závodu Jeljanovovi a přikázal mu, aby maršálu Kulikovi vyšel vstříc a odpověděl mu na všechny dotazy. Zároveň jsem Jeljanovovi přikázal, aby na sebe nebral žádné konkrétní závazky, dokud nebude věc rozhodnuta na úrovni lidového komisariátu. Proto jsem ihned poslal zprávu také vám.

– Nu dobrá, vážil Stalin slova a bubnoval prsty na desku stolu. – Vy jste četl Kulikovu zprávu. Co nám tedy řeknete na jeho srovnání ráží? Vám by se nelíbilo přezbrojit naše nové tanky kanónem ráže 107 milimetrů? Kulikov si stěžoval, že s ním nesouhlasíte. Máte čas, Vannikove. Chtěl bych slyšet vyčerpávající odpověď.

Vannikov si odpověď nemusel nikterak připravovat.

– Soudruhu Staline. Podle hlášení, která máme k dispozici, byla většina německých tanků v uplynulém roce vyzbrojována kanóny ráže 35-50 milimetrů a jejich pancéřování je velmi slabé. Teprve nejnovější typ PzKpfw IV. je zatím pokusně vyzbrojen kanónem ráže 75 mm. Ale ani tento kanón není schopen probít pancéřování našich typů T-34 a KV. Celá nová generace našich tanků je od počátku vyzbrojována 76 mm rychlopalným dělem USV-39.

To je skvělá zbraň s dostřelem a účinností až dva kilometry. Nikdo v celém světě nemá tank s tak skvělým kanónem. A nikdo nemá doposud pancíř, který by tomuto našemu dělu odolal. Domnívám se, že vývoj a přezbrojení na ráži 107 mm by bylo nyní zbytečným plýtváním časem a prostředky.

– Ale 107 mm děla jsou velmi dobrá, Vannikove, vyštěkl Stalin prudce. – Já si pamatuji, co dokázala v občanské válce.

– Soudruhu Staline, nevzdával se ještě Vannikov. – 107 mm dělo z občanské války je jistě dobrá zbraň pro pěchotu, zde s vámi naprosto souhlasím, ale pěchotní kanón nelze rychle adaptovat na současný tank. Navíc moderní tanky vyžadují rychlopalná děla s vysokou úsťovou rychlostí střely. Vývoj kanónu 107 mm, který by byl vhodný pro naše současné tanky, bude trvat celé měsíce, snad více než rok. Při přechodu na větší ráži je třeba začít od ráže 104 mm. Sériová výroba si vyžádá přestavění výrobních linek celého závodu. Pokud potřebujeme zvýšit palebný výkon našich tankových kanónů, pak navrhuji jako efektivnější řešení zvyšovat počáteční úsťovou rychlost již vyvinutých ráží 76 mm, nebo využít již hotové výkyvné části protiletadlového děla ráže 85 mm. To je již součástí výzbroje a vyrábí se ve velkých sériích.

Stalin zachmuřeně pokýval hlavou.

– Soudruhu Vannikove. To, co říkáte, zní přesvědčivě. Vy ale nemáte všechny informace. Bohužel, podle posledních údajů rozvědky Němci urychlují přezbrojení svých tankových vojsk. To znamená, že se znovu chystají na válku. Zesilují pancíře a v Kummensdorfu zahájily zkoušky nového kanónu ráže 100 mm. Zatím můžete jít. Nyní nelze nic rozhodnout, ale v nejbližší době počítejte s tím, že si vás znovu pozveme.

Vannikov odcházel a snažil se tlumit svůj vztek. Vůbec mu neulevilo vědomí, že odsud vyvázl. Zatracený Kulik. Dělostřelectvu rozumí jako koza petrželi a nechá se ovlivnit každou fámou. A Stalin rozumí dělům ještě méně. Kanón z první světové války by chtěl montovat do tanků. Pche! Nemají rozum v hlavě.

O měsíc později byl Vannikov předvolán znovu. Stalin vytvořil komisi za účasti Kulika, Vannikova a konstruktéra dělostřeleckého závodu V. G. Grabina, kterého na místě pověřil vedením lidového komisariátu pro munici. Komise vyslechla ředitele a konstruktéry dělostřeleckých závodů, ovšem jednalo se v převážné míře o konstruktéry pozemního dělostřelectva. Výsledek byl dán předem, jako vždy, tak, aby vyhovoval Stalinovu názoru.

Stalinův názor byl v tomto případě nekompetentní, ale byl natolik jasný, že si téměř nikdo netroufl dospět k jiným závěrům.

Koncem července dostali konstruktéři tanků v celé zemi pokyn s okamžitou platností ukončit vývoj ráží 45 až 76 mm, ukončit výrobu tankových věží s těmito menšími rážemi a všechny síly vrhnout na vývoj 107 mm kanónu pro tank. Vannikov se neudržel a otevřeně prohlásil, že takové rozhodnutí se rovná dokonalému odzbrojení sovětských tankových sil. Nikdo z přítomných nepochyboval, že jeho výrok se zajisté dostane ke Stalinovým uším a že si to Vannikov patřičně odskáče.

Tak se stalo, že nadějně se rozvíjející hromadná výroba tanku KV a nejlepšího tanku na světě T-34 začala stagnovat a stagnovala po celý další rok, kdy všichni čekali na to, jak dopadne vývoj 107 mm děla.

Stejným způsobem byla odmítnuta myšlenka zavést do výzbroje DRRA vpravdě revoluční zbraň, první pěchotní raketomet BM-13.

Lidový komisař pro zbrojení Boris Vannikov byl zatčen 5. května 1942. Odvezli ho do Lubjanky a spolu s 15 spolupracovníky nelidsky mučili. Nikdy nebyl souzen a nikdy nebyl z ničeho přímo obviněn. Po měsíci mučení mu bylo sděleno, že celá jeho sabotážní skupina je určena k zastřelení. Těsně před nimi zastřelila popravčí četa dělníka, který se při nástupu na směnu opozdil o 12 minut, protože nejela tramvaj. Jednoho po druhém, před Vannikovovýma očima, zastřelili kati z NKVD všech jeho 14 spolupracovníků. Poté kat namířil na jeho hlavu a vystřelil vedle. Pak strachem polomrtvého Vannikova nakrmili, nechali umýt, oblékli ho do občanského obleku a odvezli nazpět do jeho kanceláře, kde mu bylo sděleno, že je stále lidovým komisařem pro zbrojení a má prostě pokračovat ve své práci. Od té chvíle Vannikov věděl, že Stalinovi se neodporuje a podruhé bude kat střílet přesně. Podíval se z okna a viděl, že válka je v plném proudu.

12. srpna 1941 – jižní Brdy, střelnice Ješín

Generál Sergej Ingr se lokty opřel o předprseň pozorovatelny a triedrem sledoval tři stroje ženoucí se přes výmoly a terénní vlny z protilehlého kopce do rozbahněného údolí potoka. Opodál postávala skupinka škodováckých inženýrů dohadujících se s konstruktéry pražské Kolbenky. Ukazovali a gestikulovali rukama.

Zkušební srovnávací test podstupovaly tři nejmodernější československé obrněnce. Zcela vlevo postupoval rychlým tempem lehký T-38, jímž byly ihned po mnichovské válce vybaveny všechny nově vytvořené tankové divize. Uprostřed se houštím prodíral střední typ T-39, prozatím doplňovaný jako standardní výzbroj těžkých tankových praporů. Napravo se z úžlabiny vyvalilo cosi, co ve srovnání s oběma typy vypadalo jako rozšlápnutá žába. Stroj o poznání nižší, ale mohutnější a také širší. Jel pomaleji, na prvý pohled však vykazoval značnou stabilitu v nerovném terénu. Jeho téměř půl metru široké pásy mu nikterak nepomáhaly k vyšší rychlosti po svahu dolů, ale zabraňovaly skluzům do stran. Záhadný tank ani o centimetr neuhnul od předem vytčeného směru. Oba jeho konkurenty zachraňovalo pouze umění zkušených řidičů.

– Tak tady je, řekl generál Ingr a předal triedr generálnímu inspektoru armády generálu Syrovému, který si musel nejprve přeostřit na své jediné oko.

– Vypadá jako rozšlápnutá žába, konstatoval český Žižka nedůvěřivě. – Uvidíme, co dokáže na překážkách.

– T-38 je dobrý typ lehkého tanku, soudil škodovácký konstruktér ing. Vladimír Kautský stojící za oběma generály. – Dnes se však hodí spíše pro průzkumné úkoly a nebo k podpoře pěších pluků. Má na dnešní standardní palebné prostředky obrany příliš slabé pancéřování. Co to znamená 25 mm čelního pancíře? Pro německé osmaosmdesátky je to hračka. Jejich PzKpfw IV. disponují 50milimetrovým kanónem a přestavují je na kanón 75 mm. To nejsou ta stará dvacetimilimetrová klepadla na dveře v německých Sardinenbüchse, i když oba jejich tankové kanóny trpí stále ještě dosti krátkou hlavní, a tudíž malou úsťovou rychlostí střely. Němci vůbec nepočítají s bojem tanku proti tanku. Drží se doktríny, podle níž byly tanky vynalezeny k průlomům obranných linií protivníka hájených pěchotou a dělostřelectvem. Nejraději by jim namontovali houfnice k ničení děl a kulometných hnízd.

– Ano, souhlasil generál Ingr považovaný za československého tankového odborníka. – Je to živý a rychlý stroj s celkem slušným kanónem 37 milimetrů. Tenhle kanón ovšem hladce překonává německý padesátimilimetrový kanón. Budeme T-38 přezbrojovat na kanón 47 mm, ale je to stále jen lehký tank, váží jen devět tun a hodí se nejvýše k podpoře pěchoty, nebo k průzkumu. A pancíř je nýtovaný, i když poslední série mají již svařovaný pancíř. Mít ho před třemi roky, Guderian by si byl musel vyprat podvlékačky, ale dnes, to máte pravdu. Takový stroj nemůže tvořit páteř našich tankových divizí. Hodí se opravdu jen k průzkumu a k podpoře pěchoty.

– A co tahle ST třicet devítka? zlobil se Syrový. – Copak jsme do takového monstra investovali nadarmo?

– Tak se podívejte, už jsou dole, vyzval jej Ingr.

Všechny tři soutěžící tanky vjely do bažinatého terénu podmáčených luk na březích meandrovitě stočeného potoka. Rozdíly byly patrné ihned. Lehký T-38 překonával bažinu dostatečně rychle, díky své menší váze. Střední T-39 doplácel na své úzké pásy a patnáctitunovou hmotnost danou zesíleným pancířem tloušťky 10 – 32 mm. Prokousával se pomalu a zaostával. Nově testovaný tank vypustil ze zadní části oblaka černého mastného dýmu a jeho motor zabral.

– Vidíte? upozornil ing. Kautský. – Váží přes třicet tun a nezadá si s T-38. Váží třikrát tolik co lehký tank. To dělají ty pásy a silný diesel.

Tanky pomalu překonávaly bažinu a najížděly na příkrou terénní vlnu, která zde na tankodromu prověřovala stoupavost strojů. Tady se naplno projevily vlastnosti nového typu. Oba starší tanky stoupaly pomalu. T-38 jistěji. Zato ST-39 zde zcela selhal.

– Benzinový motor je slabý v porovnání s váhou, šklebil se konstruktér Kolbenky ing. Šimsa, tvůrce speciálního hliníkového dieselového motoru o výkonu 500 koní pro nový, Škodovkou a Kolbenkou vyrobený prototyp. – U ST-39 jsme narazili na krajní mez kombinace silného pancíře a benzinového motoru. Je těžký na takový motor. Hodí se nanejvýš pro boj v rovině a pro pohyb na silnici. Německé střední tanky jsou na tom podobně. Již jsme je zkoušeli. Kdepak, to nejsou stroje pro moderní válku.

Zkouška v terénu pokračovala. T-38 se prozatím novému typu vyrovnal a na některých lehčích překážkách dosáhl díky vysoké rychlosti dokonce lepších výsledků, ale nestačil na většinu větších překážek. U protitankové stěny došlo málem k neštěstí vinou řidiče, který se chtěl novému typu za každou cenu vyrovnat a najel do stěny čelně. Tím jeho jízda končila. Řidiče vynesli z tanku v

bezvědomí, ale živého. Zachránily jej odpružené poutací pásy, ačkoliv mu téměř odřízly ramena.

ST-40, nově vyvinutý a testovaný typ československého středního tanku v jízdě porazil silnou borovici jako třísku a dojel s rachotem v oblaku černého naftového dýmu na kopec před pozorovatelnu. Přestože vyjížděl kopec o stoupání 30 °, vyhoupl se na plošinu lehce jako závodní bugatti a zastavil před pozorovatelnou mírným smykem. Celé třicetitunové těleso obra se zhouplo a rozkývalo nezvykle dlouhý kanón.

– Prosím, pokynul inženýr Kautský generálům a vykročil ke stroji. – To byla terénní zkouška. Odpoledne nás čekají střelecké testy. Pokud pancíř obstojí, musí prototyp najet tři tisíce kilometrů, aby byl považován za osvědčený. Odtud do Rachova a zpět.

Vojáci užasle prohlíželi mohutné pásy, velkou motorovou plošinu za nízkou věží, která jako by byla odlita z jednoho kusu.

– Žádné nýtování! hlásal inženýr Kautský, šéfkonstruktér týmu, jenž v Plzni vytvořil toto monstrum. – Nový způsob svařování pancéřové oceli za pomoci tavného drátu. Pancíř je z legované oceli a oboustranně cementován. Přední pancíř má 50 milimetrů, boční 35 a zadní 40 milimetrů. Prozradím vám malé tajemství, pánové. Ve Škodovce děláme pokusy s odléváním věže. Rozumíte? Celou věž bychom odlili ve dvou kusech a ty potom svaříme. Nejenže se zvýší odolnost pancíře, ale o hodně zrychlíme výrobu. Odpadne spousta operací a finální výrobek to poněkud zlevní.

Stroj vypadal jako z jiného světa. Šlo o první výsledek plodné dohody mezi Škodovkou a ČKD, podle níž měly obě konkurenční továrny vyrábět vždy jeden typ společně a to tak, že se Škodovka postará o pancíř, věž a kanón, kdežto Kolbenka o motor a podvozek. Konstruktér vysvětlil, že široké ložisko věže spolehlivě unese adaptovaný 83,5 milimetrový rychlopalný protiletadlový kanón uzpůsobený pro protipancéřové střelivo.

– Vysoká úsťová rychlost umocněná dlouhou hlavní spolehlivě probije jakýkoliv současně vyráběný německý, francouzský či britský pancíř na tisíc čtyři sta metrů. Dlouhá hlaveň zároveň zvyšuje přesnost zásahu. Čtyřčlenná posádka umožňuje střelci soustředit se pouze na palbu a nezatěžovat se nabíjením ani jinými činnostmi. Zůstává stejná kadence palby jako u protiletadlové a protitankové verze tohoto kanónu, to je dvanáct ran za minutu. A co je nejdůležitější? Ten nízký profil. Doposud používané typy, když se vynořují za horizontem, musí nad úroveň terénu vysunout celou věž, aby mohly vystřelit z kanónu. Z hlediska protitankové obrany pak představují jistý

cíl. U tohoto stroje nevidíte téměř nic a on již střílí. Proto má ložiště kanónu umístěné tak vysoko.

– Jak jste dosáhli tak nízkého profilu? zajímal se ministr obrany Machník. – Proč toho nedosáhli Němci nebo Francouzi? Viděl jsem jejich těžší tanky, trojku i čtyřku, viděl jsem v Sedanu Somuu i Chary a všechny jsou očividně vyšší.

– Umístěním motoru a převodovky, usmál se zasvěceně ing. Šimsa z Kolbenky, která projektovala a vyrobila právě podvozek.

– Co prosím?

– Je to tak. Všechny stroje, které jste viděl, mají motor na zádi a převody vpředu. Jako u automobilu. Pak ale musí jít převod z motoru také přes kardanovou hřídel umístěnou v trupu. Ta sama o sobě není velká, ale nemůžete spodek otočné věže umístit přímo na ni, proto musíte nad kardankou vytvořit ještě jednu podlahu a vzniká vám zbytečný dutý prostor. To zvyšuje výšku profilu o třicet až padesát centimetrů. My jsme ovšem umístili na zádi jak motor, tak i převodovku. Není tu žádná hřídel napříč podvozkem. Mohli jsme spustit podlahu věže až na dno podvozku.

– Aha, podrbal se Syrový na tučném zátylku. – A nemá to nějaký špatný vliv na výkon motoru?

– Špatný vliv? užasl Šimsa. – Přesně naopak, bratře ministře. – Když jsme snížili výšku celého tanku o půl metru, ušetřili jsme také půl metru pancíře. A to je pěkných pár metráků oceli. Tank je lehčí a motor si s ním snadněji poradí. Proto je stroj tak divoký, jak jste ráčil vidět. Má doslova přebytek síly. Když má motor táhnout a rozhýbat o několik tun menší váhu, potřebujete také menší převodovku a to jsou další kila dolů. Když motor hýbe s menší váhou, nepotřebuje ani tolik paliva a to jsou další kila dolů. Ale když už máme jednou motor dost silný, aby utáhl i těžší tank, nebudeme dávat slabší motor. Dáme silnější pancíř, nebo větší kanón, než bylo projektováno. Dáme mu nádrže, které umožní nezvykle daleký dojezd.

– Takže Britové, Němci, Francouzi…?

– Ano. Postupují právě opačně a úplně špatně, jásal tentokrát generál Ingr nad svojí novou hračkou. – Umístí motor a převodovku odděleně, kvůli tomu musí zvýšit profil tanku. Zvýšený profil má o celé tuny pancíře větší hmotnost, takže musí dát silnější motor a větší převodovku, což jim zase zvedne váhu. Aby silnější motor uživili, musí mít více paliva a větší nádrže. Tank je těžký, pomalý, kvůli velkým nádržím nebezpečný, dělo jej zasáhne za horizontem dříve, než sám může vystřelit, a ještě ke všemu musí šetřit na tloušťce

pancíře. Ale tohle? Není to nádhera, pánové? Jako nové závodní auto. Elegantní a neporazitelný.

Generál Syrový poznal, i bez vysvětlení, účel zešikmených stěn pancíře, zvláště u věže. Všiml si, že tankisté před střeleckou zkouškou upevňují na kryty pásů ještě další řady snímatelných a také šikmých pancéřových desek. Účel tohoto opatření plně prokázala odpolední palebná zkouška. Střelecké zkoušky pokračovaly dokonce ještě další dva dny, neboť generál Syrový si vyžádal srovnávací test nejen s československými typy, ale také s nejlepšími obrněnci Wehrmachtu.

Na tankodrom byl přivezen PzKpfw III. a PzKpfw IV. Dělostřelci stříleli různými rážemi československých protitankových kanónů ze vzdálenosti 2000 m a potom vzdálenost zkracovali. Jako terče posloužily oba německé exempláře a všechny tři československé typy. T-38 byl vyřazen jako prvý. Německý 88 mm a československý aplikovaný 83,5 mm kanón dokázaly prorazit z 1500 m pancíře PzKpfw III u korby i u věže. ST-39 a PzKpfw IV. byly zničeny palbou těchto ráží z 1200 metrů a to za podmínek vyprázdněných benzinových nádrží a klidu motoru. Teprve ze vzdálenosti 500 metrů dokázala osmaosmdesátka prorazit v jednom místě zadní pancíř T-40.

Generálové a dělostřelečtí důstojníci zkoumali dlouho stopy střel v pancířích tanků. Zatímco u rovných stěn pancířů šlo o téměř hladké kruhové průstřely, rýhy v pancíři T-40 ukazovaly, jak zešikmení efektivně vychyluje a odráží střely. Nástavné boční šikmé pancíře navíc odrazily střely mířící z boku na ložisko věže.

– Rychlý jako T-40, konstatoval generál Ingr, který těžko potlačoval své nadšení. – To prosím při váze nejtěžších středních evropských tanků. Stoupavost třicet pět stupňů. Při tankovém čelním souboji nemají soudobé kanóny srovnatelných typů Wehrmachtu nejmenší šanci. V terénu je jim T-40, díky těm širokým pásům, zcela nadřazený. Naftový motor minimalizuje možnost vznícení při zásahu a je daleko výkonnější. Takový motor dokáže vyrvat a roztočit i pásy zamrzlé v ledu. Převodovka i motor jsou umístěné vzadu za věží.

– Chcete říct, že takový tank nemá doposud nikdo v Evropě? mrkl nedůvěřivě generál Syrový.

– Ne, chci říct, že takový tank nemá doposud nikdo na světě! nadmul se Ingr.

– V tom posledním bych s vámi tak docela nesouhlasil, mírnil nadšení ocelového Ingra plukovník pátrací sekce zpravodajské služby Strankmüller přihlížející zkouškám na vlastní žádost. – Ten nejdůležitější stroj, s nímž

bychom potřebovali porovnat vlastnosti našeho T-34, nám bohužel fyzicky chybí. Podívejte se na tohle.

Generálové Ingr i Syrový zírali na černobílou zrnitou fotografii podobného, jen o něco vyššího tanku zachyceného v plné jízdě rozbahněnou úžlabinou.

– Co je to? vyděsil se Syrový, ale pěticípá hvězda na bočním pancíři vyfotografovaného monstra mu otázku zodpověděla ještě dříve, než ji stačil doříci.

– To je sovětská novinka. Sériově ji vyrábějí již od loňska a touhle dobou budou mít už jistě přes tisíc strojů, při jejich výrobní kapacitě. T-40 byl vlastně konstruován na základě naší informace o tomhle bolševickém esu. Vyfotografoval ho jeden náš agent v barcelonském přístavu v lednu ve čtyřicátém. Kdyby se sověti nepokusili vyzbrojit jím svou divizi NKVD ve Španělsku, dnes bychom o něm sice věděli z fotografií slavnostního defilé na Rudém náměstí v Moskvě, ale neznali bychom parametry a především bychom nedokázali rychle vyvinout ten úžasný motor. Na fintu s převodovkou bychom také asi nepřišli sami. Chtěli ho vyzkoušet naostro a využili k tomu ofenzívu rudých u Salamanky. Kupodivu jsme asi jediní, kdo tehdy zaznamenal nasazení nového typu. Němci a Italové už tou dobou neměli u Franka ani pozorovatele. Náš člověk mezi interbrigadisty tajně vyfotografoval všechno, dokonce i vnitřnosti při opravách. Fotografie dieselového motoru a umístění převodovky nám ušetřila hodně času a konstrukčních problémů. Má obdobné pancéřování jako náš T-40, přibližně stejnou váhu i jízdní vlastnosti. Náš je jen o něco nižší, má lepší kanón a je zřejmě i precizněji vyrobený. Nevymysleli jsme tuhle žábu, pánové. Ukradli jsme to, a proto jsme byli tak rychlí. Žádný složitý vývoj, žádné pokusy a omyly. T-40 je jen vylepšenou napodobeninou originálu. Oni byli první. Vsadím se, že jsme zatím jediní v Evropě, kdo o tomhle ruském monstru ví. Němci se doposud naivně domnívají, že nejlepší výzbroj tankových divizí mají oni.

– Pro Krista! zděsil se generál Syrový. – Musíme urychleně dokončit testy, svolat komisi a objednat výrobu. Jediná divize takových tanků by naše T-38 rozmačkala jako buldozer sváteční porcelánový servis.

– T-38 nejsou tak úplně k zahození, nesouhlasil generál Ingr. – Například v horském terénu. Jak bylo řečeno, mohou jimi být ve velkém vyzbrojeny pěší a mechanizované divize. Můžeme je používat k průzkumu a při správném nasazení ještě odvedou svůj díl práce. Mají výtečné robustní podvozky a můžeme je využívat stejně jako zastaralé T-35. Jejich přestavěním získáme celé baterie pásových samohybných těžkých houfnic a protiletadlových děl…

– Takže T-38 je tímto okamžikem zastaralý také, mnul si Syrový bradu.

– V podstatě ano, souhlasil Ingr. – Zde podle pánů Šimsy a Kautského existuje pět konstrukčních prvků nezbytných pro to, abychom mohli nějaký tank nazývat moderním. Je to rychlopalný dlouhý kanón většího kalibru než 45 mm, pancéřování, které odolá běžnému protitankovému dělostřelectvu s kalibrem do 50 mm, dále široké pásy umožňující pohyb v obtížném terénu, lehký, ale silný motor odolný vůči vzplanutí a rychlost v terénu srovnatelná s rychlostí automobilu na silnici. Naše Žába tyto parametry splňuje.

– Je zde jiná, velmi důležitá otázka, podotkl náčelník vojenské rozvědky generál Strankmüller. – A sice… zda máme o tomto ruském tanku informovat Abwehr?

– Němce? Vy jste zešílel? vytřeštil oči Syrový.[10]– Víte, co by se stalo, kdyby se na veřejnost dostala informace, že jsme náš největší triumf v tankové technice předali právě Němcům? Rada obrany státu by mě stáhla z kůže. Pak bych v tom tanku musel jezdit já sám, protože jinak by mě naši milí vlastenci utloukli na ulici.

– Vůbec jsem se nezbláznil, chlácholil Strankmüller. – Uvažujte realisticky, generále. Pokud Stalin chystá v budoucnu útok na Evropu, a jeho šílené zbrojení tomu nasvědčuje, pak nepošle své špičkové divize vyzbrojené těmito tanky do karpatských průsmyků, že? Tam by s nimi mnoho nepořídil vzhledem k našim opevněným liniím a tamnímu terénu. Tisíce tanků se bez varování povalí nejprve polskou rovinou, po břehu Baltu, Poznaňském, Slezskem a přes Odru k Berlínu. První padne Polsko a Německo. A jestliže padne Německo, co bude s námi? Myslíte si, že na nás Stalin zapomene? Už teď bijí v *Izvěstijích* na poplach, že se pražská buržoazie pokouší na Dunaji vzkřísit reakční habsburskou monarchii a obnovit proslulý žalář národů pod vlastní kuratelou. Ostatně, Galatská brána, rovina před Bukureští, je také výborným tankovým terénem a bránou k naftovým polím u Ploješti. Bohužel, situace vypadá tak, že nyní musíme mít starost o to, aby Německo zůstalo Němcům. A s tím, co mají, a s naivní představou o tom, že jejich PzKpfw jsou nejlepší pancíře na světě, bude na troskách Reichstagu brzy vlát rudá zástava. A na Hradčanech hned vzápětí. To, co cítíme k Němcům, musíme překonat, nebo padneme s nimi. Taková je pravda a my se s ní musíme vyrovnat. Ostatně, jakmile T-40 nasadíme na prvním cvičení Malé dohody, dozvědí se o něm i Němci. Dozvědí se to dokonce dříve, protože musíme vycvičit naše vlastní tankisty a secvičit je doma na manévrech. Obyčejní vojáci jazyk za zuby

[10] *„Gen. Syrový ve skutečnosti nebyl takovým zarytým odpůrcem spolupráce s německou říší..*

neudrží. Tanky budou k vidění na přesunech a na železničních vagonech. Máme ve vojsku i sudetské Němce a ti si pospíší, aby informovali soukmenovce. Zkrátka, utajit se to nedá.

– Obávám se, že i když Němci ruský a náš tank uvidí, nenapodobí ho, usmál se smutně ing. Šimsa.

– Jen jejich konstruktéry nepodceňujte, napomenul jej generál Ingr. – Potřebují jen postrčit a budou se dít zázraky.

– V tomto případě ne, trval Šimsa na svém. – Oni v podstatě vědí to co my. Myslím to s převodovkou a motorem, snížením hmotnosti a kardanovou hřídelí. Vsadím se, že jejich rozvědka také nespí a jejich vojenští pozorovatelé také byli na prvního máje v Moskvě. O tom ruském typu už bezpochyby vědí. Jenže nikdo kromě Rusů a nás nemá dost silný dieselový motor. Mohli ho mít už dávno, ale nikdy by ho nemohli udělat hliníkový. Za Hitlera bylo Německo v mezinárodní izolaci a hliníku bylo málo. A ještě horší je, že oni musí mít spalovací benzinový motor. Zkrátka musí.

– No jistě! ťukl se do čela plukovník Strankmüller. – Pan Šimsa má pravdu. Německý výzbrojní program dotují strojírenští magnáti, zejména je závislý na Kruppovi, Porschem a Daimlerovi, jakkoliv jsou teď v nemilosti. Krupp státu sleví na výrobě tanků, ale jen pod podmínkou, že budou věčně jezdit na benzin. Vlastní totiž rafinérie a vydělává na výrobě benzinu syntetického i přírodního druhu. Spalovací motory budou vždycky slabší a hořlavější než dieselové. Proto i jejich tanky budou mít vždycky slabší pancíř a menší rychlost.

– A je zde ještě jedno strategické hledisko, napadlo generála Ingra. – Pamatujete si, že Guderianovy tanky, kamkoliv přijely, doplňovaly palivo z místních běžných čerpacích stanic? Zde v Evropě máme benzin doslova všude. Zásobování tankové divize je tím o mnoho jednodušší. Kdyby však Guderian útočil do Ruska, žádný benzin tam nenajde. Dejme tomu, že ukořistí neporušená ruská skladiště pohonných hmot. Jenže to nebude benzin, ale nafta. Za každou jeho tankovou divizí u Moskvy se potáhne dva tisíce kilometrů dlouhá zásobovací trasa u benzinových krajů Evropy. Nákladní auta pak spotřebují více benzinu, než kolik ho dovezou tankům…

– Počkejte…! zarazil se Strankmüller. – To, co jste právě řekl, je nesmírně důležité. Napadlo mě to jaksi naopak. Jestliže vpadne sovětské tankové vojsko do nitra Evropy, kde v našich benzinových krajích najde naftu pro své dieselové motory? A jestli mají několik tisíc tanků, víte, kolik paliva by museli dovážet až z Ruska? To přece musí vyřešit, než se do něčeho dají. Ale jak to…? Rozvědčík se tázavě otočil na generála Syrového.

Generální inspektor československé armády si zamyšleně promnul své jediné oko, aniž jakkoliv odpověděl.

2. října 1941 – Jeseníky, Karlova studánka

Vojáci Wehrmachtu se hrnuli do Frývaldova všemi směry. Tentokráte však bez tanků a bez dělostřelby. Pokud zazněly nějaké výstřely, pak to byly jen čestné salvy nad hroby padlých. Turisté i vojáci se hrnuli také do Kladska, které bylo již československým městem, hrnuli se do Grulich i do ulic Troppau, Schönbergu a dalších župních měst sudetoněmecké autonomní oblasti.

Ve dnech německo-československého smíření přijížděli veteráni 8. pěší a 3. tankové divize sice v uniformách, ale bez nacistických odznaků a distinkcí, přijížděli vlaky, autobusy i osobními automobily, zaplňovali hotely i penziony, podnikali dlouhé pěší túry na místa nelítostných bitev z roku 1938. Celý Region Sudetenland ožil nebývalým druhem turistiky. Zástupy mužů v různých uniformách stoupaly na horu Praděd i na další vrcholy, z nichž bylo možno přehlédnout kraj, dějiště nedávného dramatu. Ramzovské sedlo, Würbenthall, Neu Herlitz a další klíčové body, na kterých byla zastavena velká Mansteinova tanková ofenzíva. Bývalí příslušníci 7. paradesantní divize cestovali hlouběji do vnitrozemí na místa tragických seskoků první ostré paradesantní akce německé vzdušné pěchoty. Malé nenápadné pomníčky v podhorské krajině, stejně jako velké vojenské hřbitovy rozkvetly věnci a pugéty podzimních aster. Hloučky pamětníků procházely táhlým polem u Nových Heřmanic, na němž padly stovky jejich spolubojovníků, tehdy nejlépe vycvičených vojáků Říše. Armáda umožnila veteránům prohlídku vybraných objektů těžkého i lehkého opevnění, nyní dobudovaného a vybaveného veškerým dříve plánovaným zařízením. Němečtí veteráni si směli s mrazením v zádech prohlédnout linie, kterými se tehdy snažili proniknout. Směli sem nyní přivést také své rodiny, s tísnivými pocity zírat průzory železobetonových stěn na přehledné a rovné plochy polí, po nichž by bývali museli útočit, kdyby… Veteránům bylo dopřáno zažít si mrazivou hrůzu té představy. Směli se postavit za dvouhlavňový kulomet Oberlikon v pevnostní verzi a přejíždět obzor nitkovým křížem zaměřovače. Bylo jim dopřáno zahlédnout bitevní pole očima dobře schovaných obránců, cítit se malí, zranitelní a zakusit pocity marnosti.

Třetí rok po mnichovské válce poprvé povolila Česko-Slovenská federativní republika uspořádání pietní slavnosti na počest padlých obou tehdy znepřátelených stran. Dostavili se také vojáci i důstojníci tehdejší 2.

československé armády v čele s generálem Luzou. Proslovy pronášeli političtí činitelé obou stran. Za Němce řečnil nově zvolený říšský kancléř Konrád Adenauer, za Československo pouze ministr Krofta a vyslanec Jan Masaryk. Staronový prezident Edvard Beneš se vymluvil na nemoc. Beneš nemohl, s ohledem na mezinárodní požadavek usmíření národů, takový projekt úplně odmítnout, zvláště když jej nemohl zakázat, neboť ztratil přímou kontrolu nad zahraniční politikou. Projekt schvalovala Beranova federální vláda, ale prezident dával dostatečně jasně najevo svou nechuť jak k Němcům, tak i k mírovým aktivitám zrádného západu. Nedalo se říci, že by mezi oběma zeměmi nezůstala již ani stopa bývalého nepřátelství, právě naopak. Přetrvávala nedůvěra a skepticismus, ale toto byl jeden z dalších kroků, které měly postupem času oslabit veškeré doposud přetrvávající animozity. Sudetští Němci zůstali faktickými správci svého autonomního území[11], i když

[11] *NĚMECKO v roce se 1941 stále ještě vzpamatovávalo z nacistického dobrodružství let 1933-1938. Mnichovská válka trvala jen necelé tři týdny, ale dokázala vyčerpat zásoby pohonných hmot, munice, mazadel, kaučuku a vzácných kovů hluboko pod kritickou mez. Ocelárny musely snížit výrobu a v okamžiku, kdy Německu unikla slibovaná česká kořist, ukázalo se, že Hitlerův zbrojní program přivedl Říši na mizinu, učinil ji naprosto nesolventní zemí bez valut s přídělovým systémem na potraviny i na benzin. Doprava v zemi se zastavila a vysoké pece vyhasínaly. Ocelářské kartely v Porůří a komplex I. G. Farben jakož i jiné firmy vydělávající doposud na nacistickém zbrojním programu musely propouštět dělníky v masovém měřítku a po celou zimu 1938-39 ochromovala Německo jedna stávka za druhou.*

Prozatímní kancléř a finančník Hjalmar Schacht spojil své síly s šéfem pracovního úřadu dr. Tothem a oba svorně konstatovali, že existuje pouze jediné východisko z krize, totiž získání zahraničních půjček a úvěrů. Západní spojenci byli v podstatě ochotni takové půjčky poskytnout, ovšem pouze za podmínek důsledné denacifikace země. Tuto první zimu bylo obyvatelstvo zachráněno od hladu díky konfiskaci a zestátnění Hitlerova obrovského majetku, jehož velikost Němce šokovala. Vždy skromně vystupující Führer, služebník národa a rasy, vlastnil nejen honosné sídlo Berghoff, ale pozoruhodný balík akcií Kruppových závodů v Essenu, téměř celý nakladatelský dům Eher Verlag, obří honoráře z přednášek, projevů a prodeje Mein Kampf, tantiémy z prodeje poštovních známek s vlastním portrétem, Nadaci AH. Ta představovala dobrovolně povinné příspěvky magnátů na financování strany, která vůdci poskytovala 100 milionů marek ročně. Dále to byly luxusní dům a vila na předměstí v Mnichově, sbírky vzácných obrazů a umění skupované po světě jeho soukromými agenty, nebo prostě zabavené ze zkonfiskovaného židovského majetku. Hitlerův majetek čítal dohromady sumu několika miliard marek a spolu s dalším zabaveným nacistickým majetkem poskytl základ pro přežití obyvatelstva. S vracením židovského majetku v Německu ovšem nikdo nepospíchal a kupodivu ani západ na ně

se jejich populační většina začínala ředit ve vlnách polských i lužických vyhnanců a vystěhovalců. Těm vláda ČSFR umožnila po vpádu Rudé armády do východního Polska osídlit území uvolněné těmi sudetskými Němci, kteří se nesměli nebo nechtěli z nejrůznějších důvodů vracet do staré vlasti po fiasku německých branných sil v českých horách a po událostech, v nichž sehráli smutnou a ostudnou roli. Sudetské správní orgány německý návrh na uspořádání společné pietní vzpomínky na mrtvé z mnichovské války uvítaly a aktivně organizovaly. Ani pražská levicová vláda nemohla oficiálně nic namítat, neboť se jednalo o čistě kulturní záležitost a nová ústava župě Sudetenland kulturní autonomii výslovně zajišťovala. Žurnalisté i politici se tvářili nevšímavě k otráveným obličejům českého obyvatelstva ve Vürbenthalu, v Troppau i v Schönbergu a bez povšimnutí prošlo dokonce i nějaké to uplivování si před veterány kráčejícími v nažehlených starších uniformách, které již místy zaváněly naftalínem. Pouze původní odznaky s hákovými kříži museli veteráni zanechat na dnech šuplíků a skříní. Nacistický znak byl provokací jak v Československu, tak v Adenauerově říši.

Kupodivu nejrychleji k sobě nacházeli cestu důstojníci obou dříve na smrt nepřátelských armád. Vojáci se v nejmenším nedohadovali o nacismu, nadřazenosti panské rasy ani o celosvětovém spiknutí židovstva. Profesionálové války hořeli touhou získat odpovědi na stovky a tisíce otázek, které jim jejich vlády a štáby nedokázaly zodpovědět. Toužili získat informace o tom, jak kterou operaci prožívala tehdy ta druhá strana, jaké byly pocity a rozkazy, nálady a informace u nepřítele. Společně pak mohli u piva rozvíjet hypotézy a teorie o tom, co by se bylo stalo, kdyby byl plukovník Hossbach

---

nenaléhal. Židé sami s návratem do Říše nechvátali ani po zrušení Norimberských zákonů.

Na získání půjček neměli naději žádní pronacističtí průmyslníci, jako byli Gustav Krupp, Porsche, Rochling, Rohland a další. Půjčky a úvěry začali v průběhu roku 1939 získávat antinacisté, jako byl ocelář Fritz Thyssen, uhlobaroni Stinnes, Reusch a Haniel, Karl Duisberg a Karl Bosch z I. G. Farben. Vzkvétat začaly podniky rakouských Rothschildů investující také v Podunají.

Německý zbrojní program zachránilo jen akutní rudé nebezpečí z východu. Zdržela se výroba i vývoj. Vázl dovoz ropy, kterou v *Rumunsku odřízla silná Malá dohoda pro vlastní potřeby. Teprve v roce 1941 bylo Německo schopno dovážet 80 000 barelů denně z holandských a italských přístavů a samo vyrábělo denně 50 000 barelů syntetických paliv. Pro zabezpečení dovozu kvalitní železné rudy ze severního Švédska bylo nutno udržovat stálé vojenské základny ve spřáteleném Finsku spolu s Brity a budovat nákladnou železnici skrze severní norské hory do Narviku.*

nezastřelil Adolfa Hitlera a válka pokračovala ještě dva měsíce, kdyby nezaútočili Sověti na Polsko, kdyby se byl prezident Beneš podrobil mnichovskému diktátu čtyř velmocí. Kdyby, kdyby…

Své si řekl do novin i věhlasný vojenský teoretik generál Emanuel Moravec. Na obligátní a již trochu únavnou otázku po příčinách zázraku v mnichovské válce smířlivě prohlásil:

„Především to nebyla válka, ale bitva. Dívat se na říjnové boje v osmatřicátém roce jako na válku je zažitý a zavádějící omyl. Šlo o jedinou, moderní, tři týdny trvající bitvu, ve které byl Wehrmacht odražen, ale nikoliv poražen. Němci tuto bitvu sice téměř prohráli takticky, ale to byl jen důsledek předchozí porážky na strategické úrovni.

Každá bitva je střetem dvou ozbrojených kompaktních linií a začíná stavem rovnováhy. Jedna či druhá strana se bojem pokouší protivníkovu linii obchvátit nebo prorazit, tak, aby mohla útočit z pozic, proti kterým se nedokáže obránce přeskupit čelně. Tedy proražením či obchvatem proniknout do týlu nepřátelské linie, pak zaútočit do zad a do boků, rozvrátit sestavu a způsobit to, že druhá strana již není schopna bojovat jako koordinovaná síla, ale jen jako dezorganizované hloučky nebo jednotlivá hnízda odporu. Bitevní linie si přitom nesmíte představovat jako nějaké rovné čáry. Velmi dobře lze vést úspěšnou bitvu z lomené úhlové nebo obloukové linie. Příkladem může být bitva u Gattysburgu v americké občanské válce. Meadova armáda Unie se k bitvě postavila na hřebenech ve tvaru půlkruhu. Meade si to mohl dovolit, protože disponoval téměř stejně silnou a početnou armádou jako jižanský generál Lee. Využil vyvýšený terén, ale nejen to. Vojska konfederace se při téměř stejném počtu musela podél oblouku více roztáhnout a jejich linie pozbyla kompaktnosti. To samé učinil hlavní štáb československé armády v říjnové bitvě. Tato bitva vstoupí do análů vojenské historie jako extrémní případ obloukové linie. Čechoslováci přijali bitvu v linii, která se podobala jakémusi pytli od brambor. Taková linie byla po obvodu nesmírně dlouhá a Wehrmacht, který disponoval jen nepatrnou převahou v lidech a technice, se musel podél pytle natolik roztáhnout, že nebyl schopen kdekoliv soustředit rozhodující převahu sil k průlomu. A nejen to. Vůbec nebyl schopen udržet souvislou linii, zatímco protistrana využívala předem vybudované obrany, krátkých vnitřních spojů a výhodného terénu a pokryla tuto linii celou, přičemž ještě dokázala soustředit v týlu početné zálohy. Tyto zálohy potom využily trhlin v bitevní linii Wehrmachtu a prorazily ji například útokem u Slavonie, pronikly k Dunaji a ocitly se tak v protivníkově týlu. Současně se pak podařil

skvělý taktický obchvat úderem ze Slovenska na Vídeň, který byl kombinovaný s protiútokem na slabé rakouské křídlo u Znojma. Jakmile se tento průnik a obchvat spojily a dosáhly Lince, bitevní linie Wehrmachtu se začala hroutit a pro OKW pozbylo smyslu vést nadále ztracenou bitvu. Stav rovnováhy zde skončil a Čechoslováci dosáhli na bitevním poli převahy.

To ale v žádném případě neznamenalo vyhranou válku. Kdyby kupříkladu nebylo dosaženo příměří, kdyby se německá armáda stáhla, přeskupila a postavila se do nové linie k nové bitvě od Žitavy po Řezno, československá armáda by byla takovou bitvu pravděpodobně odmítla přijmout, protože by v ní ztratila své výhody. Válka by se protáhla a vůbec by nemusela skončit naším vítězstvím.

Naše velení ovšem v té době vědělo, že Němci nemohou takto postupovat. Bitvou sice ještě neprohráli válku, ale strategicky již ano. Od východu se do Polska drala Rudá armáda a narůstal i tlak západních mocností. Wehrmacht mohl touto bitvou naopak vyhrát i válku, kdyby si lépe zajistil křídla. Kdyby se Berlínu podařilo dohodnout s Poláky prodloužení bitevní linie až někam k Oravě nebo kdyby Berlín politicky neutralizoval Rumunsko a Jugoslávii a Wehrmacht posunula jednu z armád do Maďarska, prodloužila by bitevní linii tak daleko, že bychom nemohli zabránit křídelním obchvatům. Jenže strategicky to bylo nemožné. Takové prodloužení by v Maďarsku bylo napadeno minimálně Rumuny a v Polsku by okamžitě vyvolalo vpád Sovětů. Proto musel Wehrmacht přijmout bitvu v linii, která byla výhodná pro nás, pro Čechoslováky, i když to tak na mapě vůbec nevypadalo. Naše velení bitvu v této podobě přijalo, protože si bylo vědomo faktu, že strategicky si Wehrmacht připravil porážku předem. Co nám tehdy dělalo starosti, byla otázka, zda tato jediná bitva, jestliže ji vyhrajeme, bude znamenat také konec války, nebo naopak její prodloužení, neboť to by nás bylo zničilo. Jinými slovy, mohli jsme vyhrát bitvu, ale nikoliv válku a celá otázka zněla: Má smysl pouštět se do bitvy, když ani vítězství v ní nemůže ukončit válku? Válku nakonec také neukončila tato bitva, ale zcela jiné okolnosti, které jsme nemohli předem s jistotou kalkulovat.“

V hotelu Weisse Troppau v proslulém lázeňském městečku Karlova Studánka se také odehrálo setkání na nejvyšší úrovni, ovšem setkání bez jakékoliv reklamy a bez vědomí veřejnosti. Nekonala se žádná slavnostní recepce a malá večeře v uzavřeném salonku severního křídla budovy zcela unikla pozornosti novinářů a reportérů.

Hotel pronajatý krycí firmou obsadili a zajistili kromě policistů zvláštního útvaru z Prahy především muži v civilních šatech. Okolo jedenácté přijelo směrem od Vrbna několik civilních automobilů. Vystoupili z nich muži v důstojnických, blankytně modrých uniformách a také několik civilistů.

Odpoledne zaparkovala u hotelu kolona dalších automobilů, tentokrát s německými poznávacími značkami. Uniformy vystupujících mužů nebyly uniformami veteránů a nevoněly naftalínem. Důstojníci nového Abwehru si prohlédli zajištění budovy od půdy až po sklepy a poté se usadili u baru v hotelové restauraci.

Hlavní hosté přijížděli se soumrakem na šestou hodinu večer. Byli odvedeni přímo do salonku. Seznamování hostů se ujal generál Abwehru Paul Thümmel[12], který nepotřeboval tlumočníka.

---

[12] ***Gen. Paul Thümmel*** *– představoval zpravodajské mystérium 2. odd. MNO za mnichovské války. Narodil se v Neuhausenu poblíž hranic RČS. Pracoval jako důstojník Abwehru. V roce 1933 se poprvé pokusil navázat kontakt s čs. zpravodajskou službou, ale záhy se odmlčel. Roku 1935 organizoval přepadení zpravodajského důstojníka „škpt. Vladaře (Wernera), při němž byl Vladař raněn a Abwehr získal důležitý materiál.*

V únoru 1936 znovu kontaktoval písemně přímo plk. Moravce a nabídl spolupráci i dodání důležitých materiálů. V té době pracoval pod krycím kódem Bär nebo Holm jako hauptvertrauensmann (hlavní důvěrník) Abwehrstelle IV. v Drážďanech. Jeho úkolem bylo vybudovat síť agentů ze sudetských Němců na území RČS, předat čs. rozvědce některé opravdu důležité informace, získat si jejich důvěru a později, v případě války, vypustit klíčovou dezinformaci o směru hlavního útoku na Prahu ze severu. Je nesporné, že Thümmel, registrovaný u Moravcova oddělení jako legendární A-54, roli dublera jen nehrál, stal se z dodnes neznámých důvodů skutečným dublerem a dodával čs. straně velmi důležité informace. Při jedné konspirační schůzce v létě 1938 byl poznán českým četníkem, který se narodil blízko Neuhausenu a znal Thümmela z mládí. Poté co čs. rozvědka poznala skutečnou totožnost A-54 a tedy i význam tohoto agenta, vylákala Thümmela na schůzku, kde jej Moravec osobně přinutil spolupracovat s 2. odd. MNO naplno a v klíčové fázi válečných příprav prozradit i onu důležitou dezinformaci. Díky tomuto poznatku dokázal gen. Krejčí na poslední chvíli účelně rozmístit mobilní zálohy své armády a zachytit hlavní úder Wehrmachtu, který směřoval na Prahu z jihozápadu přes Plzeň.

Po mnichovské válce dodržel plk. Moravec svůj slib a rozvědka přestala služeb A-54 využívat. Abwehr se nikdy nedozvěděl o zradě Paula Thümmela, dokud tento muž žil. Thümmel se po Mnichovu stal šéfem Drážďanské centrály a v roce 1941 byl povýšen na generála a zastával funkci náměstka admirála Canarise pro oblast střední Evropy a pro případnou spolupráci s čs. tajnou službou.

– Pánové, dovolte, abych vám představil admirála Willhelma Canarise, šéfa německé vojenské zpravodajské služby. Zde sedí generál František Moravec, ředitel civilní informační služby Československa, a generál František Hájek, náčelník československé armádní rozvědky[13].

– Těší mne, že vás konečně poznávám osobně, admirále, ušklíbl se Moravec.

– Potěšení je na mé straně, opáčil uhlazeným gestem admirál Canaris, o němž se tradovalo, že kdysi býval milencem samotné Mata-Hari. – Byl jste mi důstojným soupeřem v minulých letech. Takových soupeřů si dovedu vážit. A co víc, vaše hrdinství po Mnichovu, myslím hrdinství celé vaší armády, způsobilo pád nacistů a tím také záchranu mého Abwehru i mé osoby. I já jsem již byl na Himmlerově černé listině.

– Skutečně? hrál Moravec překvapeného.

– Skutečně. Heydrich se nám již chystal zakroutit krkem. Vám ostatně také. Nu, dopadlo to jinak, že?

– Nikdo nemá říkat hop, dokud nepřeskočil.

Generál Thümmel v pozadí se při slovech o důstojném soupeření zatvářil poněkud kysele, což vyvolalo úšklebek na Moravcově tváři. Admirál Canaris byl již poměrně starým mužem, jehož šediny zcela zbělely a vrásky se ostře zařízly do tváře, jakoby vyřezané z tvrdého dřeva. Jeho oči však zůstaly živé a prozrazovaly zájem o dění na tomto světě. Ještě se zdaleka nechystal svět opustit. V jeho rysech nebylo ani stopy po tvrdosti či urputnosti, jen inteligence a nesmírná zvídavost. Rozhodl se vyložit karty již během večeře, jíž byla jakási zdejší specialita, srnčí hřbet na víně a na houbách.

– Pánové. Požádal jsem vás o tuto schůzku a vy jste ji zajistili. Jsem tedy iniciátorem setkání. Uvědomuji si, že mám před sebou profesionály, kteří dovedou nakládat s tajemstvím a s informacemi. Dobře vím, že mám před sebou své nedávné a dlouholeté soupeře, kteří mají všechny důvody být vůči mé zemi obezřetní a opatrní. To, co nás spojuje, je skutečnost, že jsme pracovali proti témuž nepříteli, i když my v jeho službách a také proti vám. Tento nepřítel padl, i když nepadly všechny důvody k našemu vzájemnému soupeření. Dospěli jsme však k názoru, že se objevil další nepřítel, který je pro vás i pro nás do jisté míry společným nepřítelem. Množství indicií nejrůznějšího druhu nám napovídá, že nastal nejvyšší čas, aby Německo zahájilo zpravodajskou i vojenskou spolupráci s těmi zeměmi, které jsou

[13] *V rámci německého státu nebyla doposud oddělena civilní špionážní a informační služba od vojenské rozvědky. Po rozpuštění Heydrichova SD vše zajišťoval Abwehr.*

ohroženy podobně jako Říše. Tímto vám tedy nabízím jednání o možných formách a způsobech spolupráce proti Kominterně, zatím na zpravodajské úrovni.

Generál Moravec nechal klesnout ruku s vidličkou zpět k okraji talíře. Tak brzy? prolétlo mu hlavou. Samozřejmě předpokládal, že jde Němcům právě o tohle, ale Canaris šel na jeho vkus příliš rychle přímo k věci.

– Vlastně jsem to tušil, kývl. – Máte na mysli nějakou obdobu Paktu proti Kominterně?

– Ne tak docela, polkl Canaris. – Pakt proti Kominterně byl fašistickou a politickou zástěrkou pro získání moci v Evropě a jeho účelem bylo odůvodnění agrese. Byla to hra, kterou hráli jak fašisté, tak komunisté, aby oklamali demokraty a zároveň získali dobré pozice pro příští zápas mezi sebou. I když Německá říše zůstala Říší, nacismus je definitivně mrtev, to mi prosím věřte. Dokonce i v Itálii, jak jistě víte. Také jste si určitě všiml, že v Německu nyní bez překážek pracují různé politické strany, došlo ke zrušení Norimberských zákonů, proběhl národní soud v Norimberku, a i když nás ani dnes Židé nenaplňují zvláštním nadšením, policie projevy rasismu tvrdě stíhá. Německo dnes nemá zájem na další územní expanzi, a kdyby například Rakušané projevili vůli po samostatnosti, nebylo by jim bráněno. Máme dost starostí s obnovou hospodářství. Jestliže nadále zbrojíme a cvičíme armádu, je to obranná armáda a je to především z důvodu, pro který jsem zde. Pakt proti Kominterně byl jednou stranou u herního stolu a tato strana zmizela, protože byla demaskována podstata hry. Její zmizení však neznamená zároveň to, že by druhá strana, tedy Kominterna, hru vyhrála. My nyní nemůžeme jen tak zasednout ke stolu namísto nacistů a prostě pokračovat s jejich figurkami, jak druhá strana očekává. Musíme začít docela jinou hru, takovou, na kterou komunisté nejsou připraveni, v níž se zatím neorientují a kterou ještě ani nevidí. Tato novou hru můžeme hrát každý samostatně jako šachovou simultánku nebo ji můžeme hrát koordinovaně s daleko větším účinkem.

– Politická situace zdaleka není zralá pro nějaké dohody mezi našimi státy, mínil Moravec. – Nejsem politik, ale s politiky se stýkám často již deset let. Po pouhých třech letech míru vám ještě větší část této země neuvěří, že se nejedná opět jen o tradiční teutonskou lest. Snad by se měla vyměnit celá politická garnitura v Německu i u nás, abychom na sebe mohli pohlížet bez předsudků. Snad musí vyrůst úplně nové generace. Je to příliš…

– Obával jsem se, že vám to bude připadat příliš brzy po našem společném mnichovském dobrodružství, pokračoval neomaleně Canaris, – ale domnívám

se, že čas je luxus, který si nemůžeme dovolit my, země sousedící bezprostředně s rudým carstvím na východě. Periculum in nostra. Hrozící nebezpečí z prodlení mě nutí předběhnout naše opatrné politiky.

– Já s vámi souhlasím, potvrdil Moravec. – Jen se snažím naznačit, že si nedovedu takový myšlenkový a názorový veletoč v našem národě vůbec představit. Chápejte. Od začátku devatenáctého století se česká inteligence, armáda, politická reprezentace a vlastně celý národ soustředí výhradně na obranu před německou a pangermánskou agresí. Děti se tu s tím rodí, cpou jim to do kolébky, školní osnovy jsou plné všeslovanské vzájemnosti a do dneška právem. Máme protiněmecky orientovanou obranu, propagandu, politiku, výchovu i kulturu… Všechno. Rusové byli až do Mnichova bratrským slovanským národem. Po Mnichovu ve válce byli jediní, kdo nás podpořili, nebo alespoň nezradili. Tak je to u nás vnímáno. A náhle se ráno probudíme a všechno bude naruby? Rusové největším nepřítelem a smrtelným nebezpečím, kdežto Němci přátelé a spojenci? Tak rychle to nedokážeme. Nedovedete si představit, jaké jsme měli potíže vůbec prosadit zpravodajskou činnost proti Rusku. Národ o této změně orientace zpravodajství vůbec neví. Potíže vznikly již s politiky, kteří jsou poměrně informovaní a pragmatičtí.

– Pak zemřeme, vy i my, a z našich dětí budou otroci.

Canaris odsunul talíř a přerušil Moravcovu řeč, aby si mohl otřít rty ubrouskem. Do místnosti byl vpuštěn vojenský číšník dolévající víno.

– Jak je vám jistě známo, chystá se říšský kancléř Konrád Adenauer přibližně do půl roku podepsat hospodářskou dohodu s Francií, pokračoval admirál. – To bude mít za následek definitivní uklidnění situace v Evropě. Holandsko a Belgie se prý přidají okamžitě. Následovat budou zřejmě další mírové a hospodářské smlouvy s Brity a s Itálií. Nastala situace, kdy vše spěje k dlouhodobému míru. Evropské mocnosti včetně Německa zvolily cestu dohody, kompromisu a mezinárodní arbitráže. Snad ještě letos se Říše stane platným členem OSN. Fašistické a nacistické režimy padly. Co si však myslíte o chování Sovětského svazu? A nyní mluvte, prosím, jako profesionál. Nechci po vás žádná tajemství, jen kvalifikovaný názor opřený o informace. Co napovídají vaše informace v obecné rovině?

Admirál kývl na generála Moravce, ten se však obrátil na Hájka. Náčelník vojenské rozvědky si odkašlal.

– V obecné rovině hovořit mohu. Máte pravdu, admirále. Rudí se chovají podivně, vzhledem k celkovému zklidnění situace. Dříve jsme jejich zbrojení posuzovali jako strach z fašistické agrese. Ale snadno se shodneme, že dnes zbrojí téměř až nesmyslně. Vydávají na zbrojení třetinu státního rozpočtu,

zatímco obyvatelstvo některých oblastí umírá hladem. Počty jejich tanků a letadel se pohybují řádově v desetitisících. Počty pěších divizí již zřejmě překročily číslovku dvě stě a byla zaznamenána i jakási stojedenáctá tanková divize v Zabajkalsku. A to zdaleka nevíme vše. Chovají se, jako by už ve válce byli. Mobilizují celou společnost, jako by jim šlo o holé přežití. Přitom mají mírové smlouvy s Francií, s Japonskem, s námi a od loňska také s Německem. Tomu je opravdu těžké porozumět, jestliže byste neměl pravdu. A to, co předvedli ve Španělsku, je prostě příšerné.

– Získal jste dojem, že z nás Evropanů mají strach? přerušil generála admirál Canaris. – Chtějí před námi bránit svou revoluci? Pochopitelně nemůžeme vyloučit účinek politické paranoie bolševického vedení…

– Nemusíme chodit okolo horké kaše, admirále, ztratil trpělivost Moravec. – Není to žádná paranoia. V tom se snadno shodneme, že SSSR buduje útočnou armádu, nikoliv obrannou. Jejich armáda již dávno přerostla obranné potřeby i tak velkého státu, jako je SSSR. Ve své dnešní velikosti by mohla úspěšně vzdorovat silám celého zbytku světa, i kdyby se celý svět spojil. Jejich výzbroj je také útočná a nikoliv obranná. A jsou zde další indicie, předpokládám, že vám dostatečně známé. Problém je v tom, že takové informace máme my, ale ne národ. Německý národ je mít nemusí, aby zůstal motivován k boji proti bolševikům. Náš národ by bylo krajně obtížné motivovat, i kdyby měl všechny informace tak jako my. Vojenská rozvědka má ruce svázané, protože nejvyšším velitelem armády je prezident Beneš, který pravděpodobně věří Stalinovi více než kterémukoliv Němci. Když si Beneš vyžádá informace od vojenské rozvědky, musí mu být poskytnuty. A tím nad nimi ztrácíme kontrolu. Civilní služba je řízena Branně bezpečnostním výborem parlamentu, který nyní naštěstí ovládají pravicoví poslanci, ale to se může po volbách změnit. Ani těmto poslancům nemůžeme plně důvěřovat a bez jejich souhlasu nemám právo otevřeně spolupracovat s Říší. I jen část důstojnického sboru armády bude velmi těžké přesvědčit, že Němci mají být nyní našimi spojenci a Rusové nepřáteli. A přesto nějak spolupracovat musíme. V tom máte pravdu, pane admirále, a proto jsem také souhlasil s touto schůzkou.

Moravec znovu kývl na Hájka, ten ukázal prstem na svého zástupce plukovníka Strankmüllera, který spustil jako dobře promazaný hodinový stroj.

– Po obsazení východní části Polska dostala Rudá armáda možnost vybudovat ještě dvě až tři předsunuté obranné linie proti Evropě. To, kdyby vám nevěřili. Jenže oni nevybudovali žádnou novou obrannou linii. Naopak! V Molotovově a Stalinově obranné linii na Ukrajině a v Bělorusku ruší celé úseky

a prorážejí jimi široké komunikace ve směru k západním hranicím. Soustřeďují vojska těsně za hraniční čárou, namísto aby je vrstvili do obranných sledů. Cvičí zřejmě obrovské množství výsadkářů. Naši lidé v Rusku hlásí, že cvičná skoková věž je tam instalována v každém městském parku. Mladí lidé tam chodí v ošuntělých šatech, ale každý třetí má na saku hrdě připnutý odznáček s křidélky. Dokonce i velké množství děvčat. Desant také nelze považovat za typicky obrannou zbraň. Postavili tisíce tanků, které mají tak chatrné pásy a tak mizerné jízdní vlastnosti v terénu, že jich na ruském území nelze využít vůbec a na polském území s bídou. Zato na silnicích dobré kvality tyhle tanky uhání sto kilometrů v hodině, shazují pásy a užívají kola a jejich dojezd je přímo fantastický. Prý až sedm set kilometrů. Evropou by se Rudá armáda prohnala ve dvou třech dnech. Zahájili celonárodní mobilizaci někdy na jaře roku 1940, poté kdy Reynaud zahájil ony rozhovory o hospodářském paktu s Adenauerem. Naplňují jakýsi déledobý mobilizační plán, a protože vytvoření takové armády může vést pouze k hospodářskému zhroucení, nebo k válce, je téměř jisté, že směřují k válce a to do léta 1942. Na podzim útočit nemohou a další rok tohle vypětí nevydrží.

– Víte to co já, pohlédl admirál Canaris na generála Moravce. – Stalin hodlá zaútočit na Evropu. Jakmile nastane lepší počasí, tedy zhruba od května příštího roku, se nebezpečí stane smrtelným. Budeme přepadeni. Všichni. To, co předvádí průmysl i armáda v Rusku, je finiš. Tygr se krčí před skokem. Máte asi pravdu i v tom, že Stalin se rozhodl v létě 1940, zřejmě po oznámení Adenauerova návrhu na ocelový pakt Francouzům. Původně počítal s tím, že Hitler vyvolá válku v Evropě a my se navzájem vyčerpáme. Pak by nepotřeboval k osvobozovacímu tažení až tak obrovské síly. Jenže Hitler padl a Stalin vzápětí pochopil, že se Evropa integruje. To však bude několik let, snad i desetiletí trvat a on musí využít doby, kdy je Evropa ještě rozdělena. Ale jak to v Evropě vypadá? Politický liberalismus nedovolí nikomu z nás preventivní útok. Malá dohoda je bezpochyby obrovským historickým úspěchem Československa. Vaší zásluhou se tento nejistý a věčně rozhádaný prostor okolo Dunaje mění v jednotnou politickou i hospodářskou sílu a tím je napravován historický omyl mírotvorců z Versailles po světové válce. Vojensky své spojence vyzbrojujete velmi štědře, karpatské opevnění, všechna čest, ale rudým sami neodoláte. Německo se snaží udržet špičkovou armádu a také zbrojní programy na výši doby, ale na východ nevybudujeme žádnou neproniknutelnou obrannou linii. Nemáme Karpaty ani Ardeny. Jen polské a pruské pláně. Pakliže bychom my nebo Britové nepodpořili Finsko, přijde Evropa o celou Skandinávii, neboť severské státy zbrojit nehodlají a

inklinují k neutralitě. Jenže rudí takové slovo neznají. Pro Sověty je neutrální jen mrtvola. Francie demobilizovala a zmítá se ve vnitropolitických svárech. Jako obvykle. Z celé mnichovské války si vzali jen takové poučení, že konflikty vždy vyřeší za ně někdo jiný. O válku by se začali starat teprve, kdybychom my již padli. Navíc mají v zádech rudé Španělsko spravované NKVD a narůstá jim problém v Tichomoří. Japonskem a Španělskem to ostatně začne, aby odlákali pozornost západu. Britové si poučení vzali. Zbrojení udržují na výši, díky Churchillovi, ale co by zmohli na pevnině a co nám pomůže porážka bolševiků na moři? Amerika se co nevidět pustí do křížku s Japonci, a jestli Britové spoléhají na USA, pak se zřejmě trpce zklamou. Italové nemají žádnou chuť válčit. Habeš se jim bouří a sny o novém Římu již vyprchaly. Také Španělsko jim dělá starosti. V mnoha státech, včetně Československa, pracují silné komunistické strany. Víte, že KSČ je druhou nejsilnější frakcí Kominterny po Moskvě? U vás dostali komunisté okolo deseti procent hlasů ve volbách. Spočítejte si, kolik to je fanatiků, které budete mít v zádech, jestliže to Sověti spustí. My Němci máme jistý vliv na Finy, také v Turecku, které se bojí o Bospor, a tím také v Bulharsku, ale to je vše. Kdybychom mohli počítat s Malou dohodou, cítili bychom se mnohem jistější. Také bychom se jistě domluvili s Londýnem a Francie by mohla přinejmenším udržet španělské komunisty za Pyrenejemi. Dostal jsem pověření vám sdělit, že kancléř Adenauer vydá v nejbližší době závazné politické prohlášení, v němž uvítá obnovení politické jednoty Podunají a vysloví se pro vznik velkého státního celku v tomto prostoru na spolkové bázi. Německo podpoří tento vývoj tím, že nabídne uzavření hospodářských a obranných dohod nikoliv jednotlivým státům, ale Malé dohodě jako celku.

– Politicky to bude bomba, připustil Moravec. – Jenže Malá dohoda, tedy hlavně Československo, na nějaké společné armádní velení s Německem nepřistoupí, tím méně na společné operační plány, varoval. – Na to je skutečně moc brzy a události jdou příliš rychle. Naši politici nebudou takto pružní. Stará nedůvěra ještě přetrvává.

– Právě proto mi připadá možnost zpravodajské spolupráce jako nejrealističtější možný začátek, kývl Canaris. – Naše spolupráce může mít poloficiální charakter. Můžeme vytvořit společný Abtailung, ve kterém budou zastoupeni Poláci, Rumuni, Maďaři i Finové. A československá rozvědka bude jen vyzvána, aby vyslala zástupce, nikoliv aby se dělila o všechna tajemství, ale aby se zapojila podle své úvahy.

– Navrhuji přestávku, vložil se do hovoru generál Hájek. – Poradíme se v separé a pak bychom mohli hovořit o konkrétních návrzích.

Rozhovor v separé představoval noční procházku tří šéfů nejmocnějších tajných služeb střední Evropy podél divokého toku Bílé Opavy. Říčka rozběhlá téměř až z vrcholu Pradědu vydávala hluk znemožňující jakékoliv odposlouchávání a smíšená skupina specialistů zajišťovala okolí ve vzdálenosti více než sta metrů od trojice hovořících mužů.

– Pokud mohu začít, nechal se slyšet generál Hájek, – pak vám mám sdělit, že naše federální vláda a ministerstvo obrany patrně schválí v nejbližších dnech nějaký tajný pokyn k zahájení vojenské spolupráce s Německou říší. Prezident bude proti a pražská socialistická vláda také. Vše půjde zřejmě mimo parlament, skrze Radu obrany státu a prezident, i když je členem rady, využije všechny své pravomoci k tomu, aby takové rozhodnutí zvrátil. Premiér Beran je spolupráci velmi nakloněn, ale ani on by nemohl prosadit nějaké společné velení nebo spojení generálních štábů. Prezident rozhoduje o mobilizaci a zcela jistě ji nepovolí ani v případě napadení Polska či Německa. Máme zatím pokyny otevřít spolupráci v oblasti výměny technologií a zbraní a samozřejmě v oblasti tajných služeb. Váš nápad s Abtailungem považuji za skvělý, protože při tak širokém mezinárodním zastoupení si ani Beneš netroufne zůstat mimo hru. Na to je příliš pragmatikem. Zbrojní spolupráce bude pochopitelně částečná a budeme ji maskovat jako obchodní a průmyslovou spolupráci, která přinese pracovní místa, vyšší zisky a mzdy. Takže můžeme začít. Canarisovi se viditelně ulevilo.

– Je pravděpodobně mou povinností učinit první nabídku, uznal admirál. – Ale předtím bych se ještě rád dozvěděl něco o vašich minulých a současných kontaktech se Sověty. Mám na mysli především jejich zpravodajské služby. Chápete, že tato věc musí být vyjasněna, než přikročíme ke konkrétním nabídkám.

Generál Moravec se zamyslel.

– Jistě. To chápu. V létě 1936 jsem, ještě jako zástupce náčelníka rozvědky, dostal z generálního štábu armády rozkaz k cestě do Moskvy. Bylo to krátce po podpisu spojenecké smlouvy mezi Francií, SSSR a námi. Zpravodajská spolupráce byla jedním z důsledků smlouvy, stejně jako účast našich generálů na manévrech. Setkal jsem se tehdy s Urickým a Tuchačevským, asi rok před tím, než je popravili. Tehdy to byli ještě mocní muži. Zpravodajská konference trvala dva týdny a uskutečnila se podle našeho scénáře, prostě proto, že oni neměli žádný. Ukázalo se, že nemají nejen scénář, ale ani žádnou konkrétní představu o vojenském zpravodajství evropského typu. Nás bylo šest, jich osm. Samé vyšší hodnosti. Pouze Urický mluvil německy, česky nikdo z nich.

Skoro vůbec neuměli cizí řeči. Všechno se muselo tlumočit. Rozkryli jsme jim základní organizační strukturu tehdejšího Wehrmachtu. Neměli o tom naprosto žádnou představu a měli sklon spíše přehánět. Strašili sami sebe. Ukázali jsme jim, jak údaje analyzujeme. Oni nám na oplátku neposkytli údaje žádné a vypadalo to, že si nevědí rady ani se základním rozborem. Neorientovali se ani v organizaci vašich vyšších armádních celků, ani ve struktuře velení, ve výstavbě pancéřových divizí a letectva. Nalíčili jsme na ně několik pastí, abychom zjistili, zda se pouze nedělají nevědomí, a dospěli jsme k závěru, že nedělají. Nic nepředstírali. Později jsme zjistili, že ofenzivní zpravodajství je u nich doslova na nule. Nedokázali vybudovat žádnou skutečnou agenturní síť. Jednoduše neuměli cizí řeči a dlouhodobá izolace od Evropy je připravila o znalost prostředí. Kdykoliv učinili pokus, okamžitě se prozradili. Nepreferovali ani evropské typy agentů a často prostoduše nasazovali mongoloidní typy. Neměli s Německem společnou hranici. Soustředili se na navazování kontaktů podle ideologické báze, tedy na německé komunisty, ale ty měli nacisté již pod kontrolou. Dalo nám strašlivou práci jim vysvětlit, že takto zvolená cílová skupina většinou žádné slušné informace nepřinese. Pak vznesli požadavek na spolupráci, kterou si představovali tak, že jim pomůžeme z našeho území infiltrovat do Říše asi sto agentů, které předtím vycvičíme. Beneš by to byl býval klidně povolil, ale my jsme požadavek minimalizovali na jedinou ústřednu v Praze pod naší kontrolou.

– Poláci to stejně zjistili, ušklíbl se zasvěceně Canaris.

– Ano, tehdy jsme i s tímhle minimem měli diplomatický problém. Jedno jsem ale již tehdy v Moskvě pochopil. Totiž to, že jejich společnost se od naší liší tak diametrálně, že to nemohu nikomu doma vysvětlit. Vojensky organizovaní byli i chodci na ulicích. Okamžitě ve mně rozpoznali cizince a nedokázal jsem jediného chodce přimět k tomu, aby se mnou prohodil pár slov. Náš průvodce se tím nikterak netajil a považoval to za normální. Viděl jsem otrocké práce a hladové lidi. Viděl jsem, jak se do Moskvy poprvé po patnácti letech opět dostala zásilka rajských jablek. Viděl jsem úplně jiný národ, než byli Rusové za naší legionářské anabáze před dvaceti lety. Otupělost a absolutní kontrola. Došlo mi, že oč jsou jejich tajné služby slabší v ofenzívě, o to silnější jsou v obranném zpravodajství. Tedy nikoliv vojenská rozvědka, ale především NKVD. Žádné kontrašpionážní operace nedělali, jen pravidelně se opakující čistky na všech společenských stupních a úplnou izolaci od světa. Cizince odhalili na první pohled a jejich lidé jsou pro zpravodajství naprosto nepoužitelní. Nelze tam vybudovat žádnou agenturní

síť. To lze jen v nacionálně odlišných probuzených oblastech, jako je Ukrajina, Pobaltí a Kavkaz. *A i tam velmi opatrně. Oni vědí jen málo o nás, my nemůžeme vědět téměř nic o nich.* Pokud mají na západě nějaké agenty, pak na nejnižší zpravodajské úrovni a ti hlásí do Moskvy spíše to, co si myslí, že chce Moskva slyšet, než co je skutečností. Na všech úrovních vyhodnocení se pro jistotu zaokrouhluje nahoru a výsledkem jsou nesmyslné informace, které prohlubují paranoiu jejich ústředí. Kvantita na úkor kvality.

– A vyslali k vám někoho? zajímal se živě Canaris.

– To jistě. Na podzim téhož roku přijel jakýsi Bělorus, prý bývalý carský důstojník. Říkali jsme mu Rudolf. Učili jsme ho výstavbu zpravodajské sítě, důležitost znalosti místních poměrů, analýzu tisku a tak dále. Německy uměl jen lámaně a naše školení ho moc nezajímala. Později vyšlo najevo, že má jiný úkol. Sověti se za našimi zády domluvili s Benešem, že se přes Československo bude přesouvat asi 150 sovětských důstojníků do Španělska. Byli to důstojníci a letci. Nikdo z nich nemluvil jinak než rusky. Měli jen jeden typ jejich šatů a typicky ruské obličeje. Někteří byli Mongolové. Výcvik v chování byl naprosto neúspěšný. Vybavili jsme je falešnými pasy a ve skupinách po třech, vždy s naším člověkem, jsme jich skutečně asi 120 dostali do jižní Francie. Zbytek zatkli ve Švýcarsku, především proto, že se cestou opíjeli a dělali výtržnosti. Nato v Moskvě zatkli Tuchačevského a také našeho Rudolfa odvolali a zřejmě zastřelili. Namísto něho přijel jiný, Rudolf Druhý. Nevzdělaný člověk, tupý a společensky nemožný. Projevoval se jako hulvát a pral se po hospodách. Otevřeně nám dával najevo své nepřátelství a zpravodajství ho vůbec nezajímalo. Byl představitelem druhé vlny jejich zpravodajců. Ta první se soustředila spíše na sabotáže a podvratnou činnost, na organizování místních revolucí a bojůvek. Později, když přišli na to, že je pro ně důležitý sběr informací a jejich analýza, je skoro všechny vyvraždili. Druhá vlna byla stranicky fanatická a jejich agenti odmítali navazovat kontakty s kýmkoliv jiným než s místními komunisty. Zprávy si prostě vymýšleli a nikdy se nedostali k něčemu zajímavému. Ze zpráv takové agentury si žádný štáb nesestaví ucelený obraz o situaci. Výměnu informací chápou tak, že my jim sdělíme všechno a oni nám nic. Nevěří si ani mezi sebou, nevěří nikomu cizímu. Mohou pracovat jen tam, kde existují místní silné komunistické strany či hnutí. Rudolf Druhý již nebyl podřízen Moskvě a centrále, ale rezidentuře na místním velvyslanectví. Za Mnichova se tam uchýlil a pak jsme ho viděli při onom velké zátahu na jejich ambasády kvůli vraždám a spalovacím pecím. Ale jen jeho mrtvolu. Zastřelil se, když mu hrozilo zatčení, stejně jako jeho kolegové i s vicekonzulem. Byla z toho diplomatická roztržka, a i když jsme

později mezinárodní styky obnovili, zpravodajská spolupráce už obnovena nebyla. Myslím, že dnes pracují proti nám, stejně jako proti Polákům a vám, proti všem. Všechny nás považují za nepřátele. V životě jsem ale nikdy nepotkal ani jediného jejich slušného agenta.

– Zajímavé, řekl Canaris. – Myslíme si, že mají několik dobrých agentů na vysoké úrovni, ale nejsou to Rusové. Většinou západní liberální intelektuálové a poblázněná levicová mládež na univerzitách. Některé stopy ukazují na Londýn. V Německu jsou skoro slepí a hluší, v Polsku nemají oficiální rezidenturu. U vás a ve Francii mají, jak říkáte, jen přízemí a nejnižší patro. Místní komunisty. Později vám ukážu, jak se mýlíte a jak by bylo naivní se na něco takového spoléhat. Tím spíš vám ale mohu nabídnout rozkrytí velké části komunistické zpravodajské sítě na území Československa. Informace byly získány a spolehlivě ověřeny našimi agenty infiltrovanými v Rotte Kappele. Sověti nejsou ve zpravodajských záležitostech příliš zběhlí a jejich síť není ani výkonná, ani efektivní. Nicméně, bude to pro vás bolestivé, ale taková bývá pravda. Dáme vám tedy typ. Prověřte si španělské interbrigadisty. Nevím, jestli jste to postřehli, ale desetitisícům mezinárodních dobrovolníků byly ihned po příjezdu do Španělska odebrány pasy a osobní doklady. Zdánlivě šlo o nesmysl, protože z poloostrova stejně nelze utéct ani dezertovat. Vše se vám vyjasní, když zjistíte, jak často docházelo k požárům a takzvaným bombovým zásahům právě těch budov, ve kterých byly uskladněny doklady interbrigadistů. Dostávali pak při odjezdu náhradní, ale už ne ty své. Mnoho dobrovolníků ve Španělsku padlo. Jinými slovy, tamní a sovětští bolševici během války pravděpodobně získali desítky tisíc originálů pasů občanů více než padesáti zemí, mezi nimi všech států Evropy a také USA. Pro jejich lepší agenty ve skutečnosti není problémem se pohybovat po kontinentu. A namísto padlých se mohl vrátit někdo úplně jiný a usadit se.

– Ilegálové! dovtípil se Moravec. – Spící agenti.

– Ano, přitakal Canaris. – Protože naše spolupráce musí být více než utajena, jsem pověřen nabídnout vám polní kódovací systém, v současné době naprosto bezkonkurenční úrovně. Je to malé německé tajemství. Domníváme se, že za současných podmínek nerozluštitelné.

Moravec se záhadně usmál a kývl na svého kolegu generála Hájka.

– Pokud máte na mysli Enigmu,[14] admirále, tak tu jsme získali již po Mnichovu. Pracujeme na její dešifraci.

[14] *Přístroj Enigma (aenigma – řecky tajemství), vznikl ve 20. letech jako komerční šifrovací pomůcka pro poštovní služby. Možnosti přístroje vytušili Němci, kteří jej záhy*

odkoupili a upravili pro vojenské účely. V roce 1931 se německý agent Schmidt odhodlal prodat tajemství přístroje i s návodným materiálem pro jeho použití francouzské Deuxiéme Bureau. Service de Renseignement obchod schválila a posléze dospěla k jasnému závěru. Je dobré přístroj vlastnit, ale co s ním, když zachycené zprávy nelze dešifrovat? Britové zájem neprojevili vůbec. Francie tedy nabídla celou záležitost dalšímu spojenci a to byli Poláci. Poláci si, tak jako francouzští lingvisté a kryptoanalytikové, nemysleli, že je zbytečné pokoušet se řešit problematiku matematické kryptoanalýzy. Měli vynikající matematiky a vzali věc jako otázku národní cti. Jejich velení bylo dokonce natolik šílené, že zadržovalo většinu příslušných materiálů, neboť hodlalo dosáhnout triumfu pouze polskými mozky, bez přispění cizího materiálu. Za dva roky již Enigmu reprodukovali a pochopili její systém. Jak Němci zlepšovali šifrovací systém, stavěli a zlepšovali Poláci své dešifrovací stroje. Nakonec, propojením několika přístrojů Enigma vznikl jakýsi počítací stroj, který snižoval počet možných kombinací o stovky trilionů. To však stále nestačilo pro účely operativního luštění nepřátelských radiogramů v podmínkách války. Když 8. října roku 1938 vpadla do Polska z východu Rudá armáda, rychle postupovala. Výzkumné centrum matematika Mariana Rajewského zabývající se prací na Enigmě se ocitlo v přímém ohrožení (z důvodu bezpečné vzdálenosti od německých hranic bylo umístěno ve Lvově). Polská tajná služba se rozhodla celou kryptoanalytickou laboratoř svěřit pod ochranu ustupujících kolon generála Sikorského. Této části polských vojsk hrozilo obklíčení a generál Sikorski byl nucen 20. října požádat československé pohraniční orgány o možnost ústupu Jasinským průsmykem za hranici republiky. Sikorského divize se o několik dnů později vrátila Dukelským průsmykem zpět do Polska, ale své nebojové složky i civilní utečence zanechala na Slovensku. Netrvalo dlouho a o přítomnosti velkého počtu nejvýznamnějších polských matematiků se dozvěděla československá rozvědka, jejíž odborníci záhy odhalili smysl a význam polského výzkumu i přístroje Enigma. Po válce přehodnotila nová polská vláda svůj vztah k ČSFR a vzhledem k existenci společných nepřátel stejně jako netečnosti západu nabídla ČSFR dokončení vývoje dešifrovacího přístroje jako společný česko-polský projekt. Společné úsilí vedlo koncem roku 1941 k sestrojení prvního elektronkového počítače na světě vůbec.

Do začátku roku 1942 byl vytvořen přísně tajný systém pověřenců generálních štábů obou armád, kteří se měli starat o to, aby se údaje zjištěné dešifrováním radiogramů Enigmy dostaly na správná místa a aby se zároveň vojenské štáby nedozvěděly nic o zdroji těchto nezvykle přesných údajů.

V roce 1941-42 Enigmu využívala stále jen německá armáda, letectvo a námořnictvo. Jiné země využívaly k šifrování klasického stránkového kódu. Rudá armáda, která se nyní jevila jako stále větší hrozba pro celou Evropu, šifrovala své depeše zatím stále ještě velmi primitivními způsoby a pro tajné služby Polska, ČSFR a Německa nebylo problémem tyto radiogramy luštit.

Sověti se naopak nesnažili luštit ani klasický stránkový kód evropských armád. Sázeli

Moravec skromně zamlčel fakt, že čs. rozvědka již disponuje hotovým systémem dekódování depeší zašifrovaných Enigmou. Canaris se zastavil a vytřeštil oči. Vypadalo to, že se velký admirál dusí.

– To nemůžete myslet vážně? lapal po dechu. – Enigmu nelze překonat… Sami jsme to zkoušeli.

Je to jen problém matematické kryptoanalýzy, dosvědčil Moravec. – Máte pravdu v tom, že nejde o nic snadného. Děláme na tom společně s Poláky, ti se k Enigmě dostali již v šestatřicátém. Možná jsme ještě komunisty nevzali vážně, admirále, ale jakmile se na někoho zaměříme, jsme důkladní.

– Mohu vás uklidnit, doplnil generál Hájek. – Enigmu nemají ani Francouzi, ani Britové, ani žádný jiný stát, pokud je nám známo. Rozhodně ji nemají Rusové. Jen vy, my a Poláci. A jestli s dekódovacím systémem uspějeme, je stále ještě otázkou. Ostatně ve válce, jaká nás čeká, vás nemusí nikterak děsit, jestliže my nebo Poláci rozluštíme vaše radiodepeše. Možná ještě sami a dobrovolně nabídnete Enigmu Britům a Francouzům, stanou-li se vašimi spojenci.

Admirál se zastavil uprostřed kamenného můstku, opřel se lokty o zábradlí a dlouho tiše zíral do bělavých mléčných peřejí pod sebou. Konečně se znovu napřímil.

– Tím jsme vyřešili problém vaší nabídky pro mě. Již tato informace má větší zpravodajskou hodnotu než vše, co jsem od vás dnes doufal získat. Pánové, nemýlíte se. Ač bych si jindy přál opak, situace se změnila natolik, že dnes si přeji, abyste Enigmou urychleně vybavili armády svých malodohodových spojenců. Přál bych si, aby ji převzala Francie i Británie. Přál bych si cokoliv, co znevýhodní rudé. Děsím se jen toho, že by dekódování Enigmy zvládli bolševici. Ti ovšem užívají jen obvyklé rádiové šifry a to tak řídce, že zachycená depeše je pro nás téměř důvodem k oslavě. Když se naši lidé chtějí něco dozvědět, musíme posílat agenty přes hranici, aby se někde napíchli na telefonní linku. Ale pojďme dále. Co může Říše nabídnout vám? Oč byste měli zájem? Informace? Zbraně? Neostýchejte se, prosím. Spolupráce s vaším blokem je pro nás nesmírně důležitá a jsme ochotni za ni zaplatit téměř čímkoliv.

---

na svoji početní a materiální převahu. S tím, jak Německo přestávalo být hrozbou evropskému míru, ztratila na významu také Enigma a její dešifrování. Při zpravodajské a vojenské spolupráci proti SSSR byl ale tento systém více než použitelný.

– Nač hovořit o platbách? podivil se generál Moravec. – Máme-li v budoucnu dospět ke spojenectví, nelze si takové vztahy kupovat. Přistoupíme na výměnu tajemství. Jaký je náhled armády, pane generále? kývl na Hájka.

Šéf armádní rozvědky podotkl, že on sám na tomto setkání nemůže zastupovat armádu jako takovou, ale pak přešel bez zbytečných řečí k tématům, která si připravil.

– Pochopitelně máme zájem o výsledky výzkumu proudových letadel. Československá armáda se pokouší vyvinout podobný stroj, jako je Me-262, ale existují určité technologické problémy, které možná jedna či druhé strana již vyřešily. Také nás zajímají dalekonosné bezpilotní střely, které vyvíjíte v Penemünde.

Canaris pouze znechuceně kývl hlavou. Jestliže Češi věděli o Penemünde, pak již tajemství Enigmy opravdu muselo padnout. Čechoslováci a Poláci zřejmě již dokázali depeše Enigmy skutečně dešifrovat a ne, že na tom jen pracují.

– Pokud se dohodneme a pokud transakci tajemství schválí ministr vnitra, pokračoval Hájek. – Výměnou nabídneme novou protiletadlovou zbraň. Vyvinuli a vyzkoušeli jsme malou nerotující reaktivní střelu systému země-vzduch, naváděnou na cíl akustickým zaměřovačem, tedy na hluk motoru letounu.

Canaris znovu pobledl. To, že Češi vyvíjeli rakety, pro něho nebylo překvapením. Pokusy s raketami vzduch-země nebo vzduch-vzduch, montovanými na křídla stíhačů dělali dokonce i Sověti, ovšem pokud byl vyvinut nějaký systém automatického zaměřování střely, pak se jednalo o skutečně závažný průlom v otázce protivzdušné obrany. Pokud by Češi měli dostatek takových prostředků obrany, ani současná Luftwaffe by si nemohla dovolit na ně zaútočit.

– Takovou zbraň jste již začali zavádět do výzbroje?

– Raketomety TRUL jsou již rok běžnou součástí protivzdušné obrany státu. Výroba je laciná a rychlá. Mohli jsme mít protiletadlovou raketu již v osmatřicátém, ale vývoj byl bohužel zastaven byrokraty v roce 1936.

– Hrůza, glosoval Canaris. – To by bylo Göringa zabilo. Ale pro generalitu Luftwaffe to bude velmi motivující argument a pomůže nám vyvíjet větší tlak na politickou scénu.

– Nic si z toho nedělejte, Herr Admiral, opáčil Moravec – Myslím, že my jsme zase pozadu s radarem. Minimalizovaný radar vhodný k instalování do letounů a proudové letadlo popožene pro změnu naše armádní kruhy, aby

vyvíjely větší tlak na politiky. Britové jsou nejdále, ovšem jsou také dosti skoupí. Necítí pach nebezpečí tak intenzivně jako my a vy.

– Ještě bychom měli prodiskutovat poslední záležitost, upozornil Canaris. – Bude to taková zkouška upřímnosti. Co váš samostatný uranový program?

Přes značné utajení setkání se generál Moravec ještě jednou rozhlédl, než odpověděl.

– Československo nemá žádný vlastní uranový program, pokud je mi známo. Z pochopitelných důvodů. Sovětský svaz leží moc blízko. K výzkumu a průmyslové výrobě je třeba vybudovat rozsáhlé komplexy o desítkách tisíc zaměstnanců. Něco takového zde nelze utajit a celá věc by byla velmi zranitelná při dnešním doletu moderních bombardérů. Řekněme, že se náš vědecký tým podílí na jaderném výzkumu v jedné spojenecké zemi, která se nachází dostatečně daleko od všeho myslitelného nebezpečí.

– Chápu, kývl Canaris. – Museli vás přibrat. Vy máte kvalitní rudu a budete mít tedy i zbraň. Naše chyba. Kdybychom se k vám byli chovali lépe, mohla dnes sudetský uran těžit I. G. Farben.

– Tento rozhovor, ujistil se generál Moravec, – se nikdy neuskutečnil, pane admirále. Vy jste možná dostal v oblasti výměny tajemství[15] zelenou, ale z hlediska našeho státu by se takováto výměna informací stále ještě dala ohodnotit jako vlastizrada. My jsme dostali pokyn zatím jen ústně. Bez souhlasu ministra Machníka se neuskuteční nic z toho, o čem jsme spolu dnes hovořili.

Schůzka skončila krátce po půlnoci a poté obě zúčastněné strany bez prodlení odcestovaly. Františku Moravcovi se zdálo, že sní. Cestou zpět do Prahy se náhle otočil na svého kolegu.

– Co se to stalo? Nikdy v životě jsem neslyšel Němce takhle mluvit. Ten tvrdý Canaris! Žvatlal jako starostlivá guvernantka.

– Mají v kalhotách, soudil Hájek. – A hodně. Jsou úplně podělaní. Vidět samotného Canarise takhle vystrašeného… To už jsem v životě viděl víc, než si zasloužím. Více už nikdy neuvidím, leda bych viděl Stalina propagovat

[15] *Na této schůzce pravděpodobně předal generál Strankmüller důstojníkům Abwehru informaci o existenci sovětského středního tanku T-34 včetně zjištěných parametrů, nikoliv však informaci o existenci československé obdoby T-40 (ta byla generálu Guderianovi předvedena až na jaře roku 1942). Pokud se tak stalo, stalo se tak nutně za předchozího souhlasu generálního štábu i politické reprezentace Československa.*

soukromé podnikání. Jenže jestli jsou připosraní Němci, pak my bychom nejspíš měli být dvojnásob.

Teprve 15. prosince, pod dojmem následujících událostí, byla s podporou generálního štábu čs. armády a posléze i se souhlasem ministrů obrany a vnitra, vytvořena přísně utajovaná společná zpravodajská agentura tří vojenských tajných služeb. Účelem vytvoření agentury byla koordinace zpravodajské činnosti namířené výhradně proti SSSR a jeho případným spojencům. Členem koordinačního štábu agentury s krycím názvem BLÍŽENCI[16] se stal za II. oddělení MNO Hájkův zástupce plukovník Strankmüller, náčelník skupiny B, ofenzivního zpravodajství, a jeho náměstkem byl jmenován za TIS plukovník Fritscher. Abwehr delegoval generála Thümmela a polská rozvědka plukovníka Roweckého. Jedna z prvních zásad, kterou komise pro svoji práci vytýčila, bylo přísné vymezení spolupráce čistě na rozvědnou a kontrarozvědnou činnost proti SSSR, vzájemnou podporu při budování předsunutých ústředen a výměnu informací, dále na rozkrývání sovětských zpravodajských sítí v účastnických zemích a sledování či eliminaci levicových domácích skupin, které udržují kontakt s ústředím Kominterny.

S faktem vytvoření pracovní skupiny Blíženci byli seznámeni pouze členové Rady obrany státu, mezi nimi vrchní velitel čs. armády generál Ludvík Krejčí, federální ministr vnitra, ministr národní obrany Machník, předseda české vlády dr. Bechyně, předseda slovenské vlády Jozef Tiso a předseda federální vlády Rudolf Beran. Prezidentu Benešovi sdělil generál Hájek pouze informaci o zjištění, že takováto skupina existuje a že se této spolupráce účastní polská rozvědka i rozvědky malodohodových spojenců. Prezident sám osobně uložil Hájkovi úkol proniknout do této skupiny a nasadit do ní československé zpravodajce.

Ústředí skupiny Blíženci bylo přestěhováno se souhlasem gen. Sikorského do Krakova pod podmínkou účasti zástupce polské rozvědky. Na přelomu roku byly ke spolupráci přizvány také rumunská a finská tajná služba, čímž

[16] *V únoru 1942 získali ve skupině Blíženci zastoupení také rozvědné a tajné služby Maďarska, Rumunska a Finska. Zatímco v Německu se spolupráce mezi bývalými nepřáteli uskutečňovala od počátku se souhlasem OKW a ministerstva zahraničí, v Československu byl stanoven následující postup. Nejprve přesvědčit o nutnosti spolupráce nejvyšší armádní velení a pak, s pomocí zainteresovaných nátlakových skupin velkokapitálu, také prezidenta Beneše.*

vznikla kompletní síť blíženeckých rozvědných centrál táhnoucí se od Baltu k dunajské deltě.

Paralelně s tímto druhem spolupráce byla na federální vládní úrovni vytvářena skupina technologické spolupráce s Německem pod dohledem Rady obrany státu. Skupina byla sestavena ze zástupců Hlavního štábu, ministerstev obrany a průmyslu a také z vybraných zástupců velkých firem podílejících se na zbrojní výrobě. S tím, jak se rozsah spolupráce rozrůstal, stávala se její existence stále méně udržitelným tajemstvím.

Jedním z prvních úkolů, kterého se ujala vojenská zpravodajská služba společně s TIS, bylo sestavení souhrnné Zprávy o obranném potenciálu Evropy, se zřetelem k možnému napadení ze strany SSSR. Vznik zprávy inicioval prezidentův vojenský poradce gen. Emanuel Moravec a ve stručnosti vyzněla následovně:

Vojensky nejsilnější zemí Evropy zůstalo i po roce 1938 ***Německo.*** *Jeho mobilizační potenciál se zvýšil o 6,5 milionu Rakušanů a 0,5 milionu obyvatel Gdaňského koridoru. Německo se sice zbavilo nacismu, rozpustilo elitní útvary SS, ale osvědčené specialisty převedlo do jiných armádních složek nebo k Abwehru. Průmyslový potenciál řadil Německo na druhé místo ve světě po USA. Mobilizační potenciál byl ve srovnání s Francií dvojnásobný. Od roku 1939 dosahovaly německé roční výdaje na zbrojení 1500 až 2000 mil. liber, a objem zbrojní výroby dosáhl téměř trojnásobku toho, co vyprodukovaly Francie i Británie dohromady. Průmysl pracoval na tři směny včetně soboty. Sociální neklid, pacifismus, kriminalita a dělnická odborová hnutí v Říši téměř neexistovaly. Rok po Mnichovu dosáhl Wehrmacht plné bojeschopnosti a díky povinné vojenské službě byly všechny ročníky mužů vycvičeny ve zbrani. Letecký průmysl vyráběl ročně 1500 stíhaček a 1200 bombardérů.*

Zbrojní výroba je v celostátním měřítku úkolem zhruba čtyřletým. První rok nepřináší žádné výsledky, druhý rok nepatrné. Třetí rok následuje prudké zvýšení produkce a teprve čtvrtý rok dosahuje vrcholu. Přebudování německého průmyslu pro válečnou výrobu začalo již tři roky před Mnichovem. Krátce po něm byl tento trend utlumen, ale nikoliv zcela zvrácen směrem k přechodu na civilní výrobu. Poté kdy se politické a armádní špičky začaly obávat nebezpečí z východu, byl trend obnoven a v tomto roce začal přinášet opět prudký nárůst válečné produkce. Příští rok měl být vrcholem. Německo, které se mohlo spoléhat na velké námořní síly Francie a Británie, rezignovalo na vytváření mohutného loďstva a soustředilo všechny své zdroje na výrobu

pro letectvo a pozemní síly, přičemž mělo nyní neomezený přísun surovin ze zámoří.

***Velká Británie** naopak rezignovala na vytváření pozemní armády a její hospodářství nikdy nepřešlo na zbrojní výrobu v úplném, celostátním měřítku. Dokonce i nyní se konzervativní vláda (až na Churchilla) domnívala, že bezpečnost impéria a jeho kolonií se zvyšuje, nikoliv naopak. Jedinou výjimku tvořilo Tichomoří. Jakkoliv Halifax a jemu podobní nenáviděli bolševiky v Moskvě, nebyli doposud ochotni uvěřit v bojeschopnost Rudé armády. Podle jejich názoru se jednalo o neorganizovanou a špatně vyzbrojenou masu mužiků, kterým sám paranoidní Stalin vyvraždil poslední zbytky schopného důstojnického sboru. To se projevilo fiaskem ve Finsku v roce 1938 a také při postupu do Polska, kde trojnásobné přesile DRRA trvalo dva týdny, než dokázala slabou polskou armádu (která navíc teprve mobilizovala) zatlačit o 200 kilometrů. Němci byli pro Brity nyní spojenci a ve spojení s Francií dokonale garantovali bezpečnost kontinentu. Británie vynakládala na svůj zbrojní rozpočet zhruba 300 milionů liber ročně a investovala především do výroby pro letectvo a pro námořnictvo. Pěchotu o síle dvanácti divizí (z toho sedm v koloniích a v Tichomoří) vybavil Churchill pěti sty houfnicemi velkých ráží, které sám nechal zakonzervovat do skladů v roce 1919. Vývoj a produkce tanků probíhaly kdesi na okraji hlavního zájmu, blokovány a dušeny jezdeckou frakcí přestárlých štábních generálů. Británie měla tankovou výzbroj zhruba pro tři samostatné obrněné brigády. Na druhé straně se minulá appeaserská vláda Chamberlainova, v níž měli převahu finančníci, jako byl Horace Wilson a sám Chamberlain, postarala o odstranění následků plýtvání Baldwinova kabinetu a postavila impérium finančně na nohy. Před Mnichovem dal Chamberlain přece jen souhlas ke zvyšování zbrojní výroby, a i když se nejednalo o totální proměnu hospodářství tak jako v Německu, zbrojení v omezené míře pokračovalo s cílem přezbrojit armádu. V souvislosti s vývojem v Tichomoří se Churchill již po dva roky staral o soustavné navyšování stavů mužstva a budování zázemí u letectva i u námořnictva. Britské opatrné zbrojení mělo přinést znatelnější výsledky a zvýšení produkce teprve od jara následujícího roku, přičemž měla být Británie schopna vyrábět měsíčně tolik letadel co Německo. V této době měla RAF přezbrojeno více než 50 perutí moderními typy stíhaček, pokračovalo horečné přezbrojování perutí námořního letectva a nabíhala masová výroba dálkových čtyřmotorových bombardérů. Loděnice před rokem dokončily a předaly do služby řadu pěti nových bitevních lodí, čtyři další se stavěly. Před dokončením byla řada dvaceti nových torpédoborců a byla plánována stavba řady bitevních křižníků.*

Ve stavbě se nacházely tři moderní letadlové lodě amerického typu s pancéřovanými palubami, pro 50 až 70 letadel. Pro případnou válku s Ruskem bylo takové loďstvo až předimenzováno, zatímco v pozemních bojích by byla Británie nahá a bezbranná, závislá na síle kontinentálních velmocí. V souvislosti s hrozbou v Tichomoří však námořní zbrojení odpovídalo realitě.

***Francie** se na rozdíl od Německa nemohla plně spoléhat na své obyvatelstvo a zázemí, dokonce ani na své vlastní armádní velení. Průmysl země nedosahoval ani britské, natož německé síly a zoufale se snažil o výkonnost podrývanou silným odborovým a dělnickým hnutím. Francie se doposud vzpamatovávala z chaosu vyvolaného vládou Lidové fronty a vládní kruhy byly nuceny přistoupit na čtyřicetihodinový pracovní týden. Na rozdíl od Británie však měla povinnou vojenskou službu zavedenu již desítky let a mohla mobilizovat okamžitě více než osmdesát divizí. Její průmysl vyráběl některé poměrně dobré typy tanků. Francie disponovala druhým největším loďstvem v Evropě a snažila se urychleně dokončit přezbrojení letectva na modernější typy. Obavy z agresivity Moskvy byly ve Francii o poznání menší než v Německu či v Anglii, zato zde narůstala averze k rudému komunistickému Španělsku, která mobilizovala pravicové a konzervativní síly. Francouzský velitelský sbor vykazoval neobvyklou různorodost. Měl své „žáby na prameni" v podobě vrstvy nejvyšších a také nejstarších generálů. Nejvyšší velitel generál Gamelin byl teoretikem neschopným přijímat závažná rozhodnutí. Na druhé straně zde narůstala vrstva nižších progresivních důstojníků, kteří se vraceli z indočínského bojiště s čerstvými zkušenostmi skutečné války a zvyšovali tlak směrem vzhůru. Tito důstojníci měli jasnější představy o tom, jak vést moderní válku, jaké je zapotřebí výzbroje a reorganizace. Díky své republikánské a levicové tradici byla Francie nejslabším článkem obranného řetězu tří evropských velmocí.*

*Z ostatních evropských států mohly výrazněji k obraně kontinentu přispět již pouze **Itálie** a vojenský **blok Malé dohody.** Zpravodajská studie předpokládala, že skandinávské státy budou lpět na své neutralitě a držet se striktně stranou každého konfliktu, dokud jen budou moci. Stejně tak Holandsko a Belgie, Řecko a Turecko. Itálie by se po bok kterékoliv ze tří hlavních velmocí postavila ihned. Musolliniho období expanzivní politiky vyneslo italské armádě poměrně slušnou výstroj a základ vycvičených koloniálních jednotek i důstojnického sboru. Italská armáda byla disciplinovaná a připravená na skutečnou válku. Loďstvo právě obdrželo moderní bitevní lodě třídy Littorio a všeobecně bylo na velmi dobré úrovni. Italské jednotky byly hotovy přijít na pomoc Balkánu či Turecku a námořnictvo*

mohlo ve spolupráci se spojenci kdykoliv ovládnout východní část Středozemního moře. Turecko by se zřejmě připojilo teprve podle vývoje situace a stupně ohrožení. Polská armáda by se uplatnila teprve ve spojení a při koordinovaném postupu s Wehrmachtem.

Analýzu sil Malé dohody studie neuváděla, neboť tato analýza byla vytvořena a Radě obrany předložena zvlášť, v rámci jiných zpráv. Pro československé a německé zpravodajce se však jako stále významnější jevila analýza politiky a vojenských sil **Polska.**

Milionová Rudá armáda postupující z východu se 4000 tanky a nejméně tisícem letadel, se 1. listopadu 1938 zastavila na řekách Bugu a Sanu, tedy zhruba na Curzonově linii vytýčené ve Versailles pro východní hranici Polska. Poláci mohli proti invazi postavit přibližně stejný počet mužů, ale nacházeli se uprostřed mobilizace, měli jen 670 lehkých tanků a 400 zastaralých bojových letadel. Nemohli zvítězit, ale způsobili Rusům velké ztráty a značně jejich postup zpomalovali. K zastavení postupu osobně Stalinem bylo několik závažných důvodů. Západní spojenci dali jasně najevo, že nadále nebudou jakoukoliv agresi v Evropě tolerovat. Britské loďstvo se objevilo na Baltu i u Murmaňsku a francouzský expediční sbor byl již na cestě do Finska. Německo si sice právě lízalo rány způsobené československou armádou v pohraničních horách, nicméně urychlovalo přesun svých divizí do Pruska a Slezska. Nová vláda v Berlíně by jen uvítala společný celoevropský konflikt s Ruskem, neboť by jí usnadnil nový vstup do rodiny evropských demokracií, z níž ji vytrhli nacisté. Také Čechoslováci pozdrželi demobilizaci, uzavřeli přechody v Karpatech a přesouvali armády na východní Slovensko, přestože byla sovětská invaze do Polska odůvodněna jako pomoc opuštěnému a bojujícímu Československu a nepochybně mu skutečně nepřímo pomohla. Stalin na podzim roku 1938 ještě nebyl hotov s dozbrojováním DRRA, probíhaly děsivé čistky v důstojnickém sboru a to, jak slabá a nepřipravená Polská armáda dokázala zadržovat po celé tři týdny postup sovětské přesily Běloruskem a západní Ukrajinou, vypovídalo o sovětské nepřipravenosti na válku s velkou, byť narychlo slátanou koalicí. Ještě bylo příliš brzy hnát věci do posledních důsledků. Stalin byl navíc zděšen z faktu, že ztratil Hitlera, svůj ledoborec revoluce a katalyzátor konfliktu. Musel nejprve vyhodnotit situaci a udržet si aureolu osvoboditele od nacismu.

V Polsku samotném zavládlo rozčarování nad ztrátou více než třetiny území (10 mil. obyvatel a 4 mil. uprchlíků) a nedůvěra k vládnoucí garnituře „Pilsudčíků“, která dokázala prohrát válku na východě i na jihu proti

oslabenému Československu bojujícímu zároveň s Wehrmachtem. Veřejné mínění se ocitlo v šoku a hodnotilo tento výsledek jako selhání elit, které vládly nepřetržitě od převratu v roce 1926. Situace vedla ke sjednocení opozičních politických sil reprezentovaných zejména levicovou Polskou socialistickou stranou (PSS), středovou Lidovou stranou (LS) a pravicovou Národní stranou (NS). Všechna tři uskupení se sešla již 26. října na společné schůzce v Poznani, kde se shodla na nutnosti změn v politickém vedení státu. Z Poznaně vyšla nabídka stávající polské vládě a premiéru Felicjanu Slavoj-Sladkowskému ke spolupráci za podmínky vypsání všeobecných voleb. Vláda na nabídku nikterak nereagovala. Poznaňská schůzka vynesla do popředí jméno polského generála Wladyslawa Sikorského, politického rivala maršálka Józefa Pilsudského a mluvčího prozápadní, zejména frankofilské opozice[17]. Sikorského pověst Mnichovem paradoxně poněkud utrpěla, neboť vždy hlasitě zastával názor, že Francie své spojence nikdy nezklame, stejně jako v Československu Edvard Beneš. Francie však zklamala a dokonce se dopustila zrady na svých písemných spojeneckých závazcích. Stejně tak ovšem zklamala Beckova bezmezná důvěra v Německo, které využilo potíží Polska k zabrání Gdaňsku a koridoru. Nejvíce však zklamaly velkohubé proklamace Rydz-Smigliho, který až donedávna prohlašoval polskou armádu za neporazitelnou a Rudou armádou ostentativně pohrdal. Bylo zřejmé, že Polsko bude muset nyní být vedeno osobou, které by důvěřovala armáda. V dalším vývoji Polska půjde především o armádu, její reorganizaci a posílení. Rydz-Smigli nadále nemohl armádě velet, stejně jako Beck nemohl být nadále předsedou vlády. Sikorski měl živé kontakty s představiteli LS, byl vzdělaným politikem a teoretikem vojenství přijímaným zejména ve Francii. Jeho mezinárodní kredit byl zřejmý. Po převratu a po svém vyřazení z politiky i z vojska pomáhal vybudovat centristický opoziční blok Front Morges. Přestože měl mnoho důvodů kritizovat plukovnickou kliku vedoucí Rzecpospolitu do záhuby, se po napadení Polska Rudou armádou přihlásil sám k vojenské službě a bojoval jako velitel divize u Lvova. Po obklíčení odvedl zbytky své divize spolu s prchajícími civilisty Jasinským průsmykem na Slovensko a přes Zakopané se vrátil zpět.

[17] *Generál Wladyslaw Sikorski byl ve světové válce spolupracovníkem Pilsudského a bojoval s bolševiky. V letech 1922-23 premiérem a ministrem vnitra, 1924-25 ministrem obrany. Po Pilsudského převratu 12. května 1926 byl odstraněn z politiky i z činné služby v armádě.*

Beckova a Rydz-Smigliho plukovnická klika byla nyní naprosto izolována a konfrontována s odporem v zahraničí i na domácí scéně. Francouzský velvyslanec předal 1. listopadu prezidentu Mosaickému notu, která podmiňovala francouzskou pomoc ve válce i v mírových jednáních dohodou s opozicí a návratem generála Sikorského do vysoké vládní funkce. Sikorski tou dobou odcestoval do Paříže a vedl zde rozhovory s vládními představiteli. Vyslanec Lipski byl vzápětí kontaktován premiérem Rašínem v Praze a bylo mu neoficiálně sděleno, že československá armáda je ochotna vyklidit vojensky obsazenou část těšínského knížectví a uznat opět hranici z roku 1937, pokud bude mít záruku, že vláda ve Varšavě změní svůj postoj vůči RČS. Záruka naznačovala podmínku změny vládnoucí kliky. Polsko se nyní nemělo politicky o koho opřít. Vyslanci jako generál Wienawa z Bukurešti, Julian Lukasiewicz z Paříže, Edward Raczynski z Londýna i generál Boleslav Dlugoszowský z Říma hlásili, že ve vládách velmocí došlo k podstatným změnám a k ústupu od politiky appeasementu. Prudká změna probíhala i v Berlíně. Evropa se shodovala na tom, že Polsko musí být jiné, aby mu byla ochotna podat pomocnou ruku.

Beckovská klika tvrdošíjně odmítala vzít novou situaci na vědomí a jedním z důsledků tohoto stavu bylo i to, že západ nikterak neprotestoval proti německému obsazení gdaňského koridoru. Teprve toto otřáslo armádou, kde začínala vznikat opozice. Na situaci reagoval 12. listopadu premiér Skladkovski podáním demise a prohlášením, že sanační režim musí skončit. Prezident Ignacy Moscicki pohrozil také svou rezignací a ohlásil vypsání voleb do Sejmu na 25. leden. Podle ústavy z roku 1935 (§ 24) mohl prezident v případě rezignace jmenovat svého nástupce. Moscicky se netajil tím, že počká na výsledky voleb a poté pravděpodobně jmenuje prezidentem římského vyslance Boleslava Wienawu-Dlugoszowského. Odezva na toto prohlášení byla v zahraničí opět negativní, neboť Dlugoszowski byl taktéž příznivcem a spolupracovníkem sanačního režimu Pilsudčíků. K pádu vlády však došlo ještě dříve. Po oznámení prezidenta proběhl známý Varšavský týden naplněný demonstracemi před sídlem Sejmu, na které již třetího dne reagoval demisí úřadující maršál senátu Wladyslaw Rackiewicz. Rackiewicz tímto svým gestem paralyzoval Sejm a obratně si uvolnil cestu pro přijetí funkce v budoucí nové vládě. Krize vyvrcholila, vláda se nemohla opírat o paralyzovaný Sejm a o veřejnost. Ani zastánci dosavadní vládnoucí kliky nechtěli za těchto okolností přijímat vysoké funkce a Rydz-Smiglimu se nepodařilo vládu či vedení Sejmu reorganizovat. Vláda jako celek rezignovala přesto teprve 20. listopadu, kdy bylo jejím členům již přímo vyhrožováno na ulici smrtí, dělnické socialistické

odbory vyhlásily generální stávku a demonstranti na ulici vedli krvavé boje s policejními oddíly. Raczkiewicz se uvolil sestavit prozatímní úřednickou vládu a připravit volby. Ve volbách zvítězila koalice opozičních stran nepříliš vysokým náskokem. Sikorski byl jmenován premiérem a vicepremiérem Stanislaw Stroňski. Generál Josef Haller převzal ministerstvo obrany. Prezident Moscicki splnil slib, podal v den jmenování nové vlády rezignaci a jmenoval svým nástupcem Raczkiewicze. Prezidentem se tedy stal politik doposud druhořadý, ale předsednictví vlády držel Sikorski, představitel opozice. Pro udržení rovnováhy sil a národního smíru se vysokých funkcí dostalo i dosavadním členům tábora Pilsudského. August Zaleski převzal post maršála Sejmu. Ministerstvo obrany však Sikorski obsadil sobě oddanými důstojníky. Generál Haller sestavil komisi, která měla za úkol vypracovat analýzu posledních událostí v Polsku od počátku roku 1938 a navrhnout základní osnovu reorganizace polské armády s prioritou obrany na východ. Nová vláda velmi rychle obnovila vztahy s evropskými velmocemi, potvrdila ve funkcích většinu členů diplomatického sboru a iniciovala vstup Polska do OSN.

15. října 1941 – Moskva, Lidový komisariát obrany

Stalin zahájil 1. října v Moskvě zasedání vrchního velení DRRA, které trvalo po devět dnů pouze s krátkými přestávkami a bez sebemenší informace pro veřejnost. Účastnily se ho všechny důležité články Lidového komisariátu obrany, příslušníci generálního štábu, náčelníci hlavních správ, velitelé štábů vojenských okruhů a armád, generální inspektoři všech druhů zbraní, náčelníci všech vojenských akademií a dokonce i někteří velitelé sborů a divizí. Celkem 276 generálů, maršálů a admirálů. Přítomno bylo i celé Politbyro. Generálové se dostavili v letadlech a vlacích inkognito na utajená místa v okolí Moskvy, odkud je svážely uzavřené autobusy do zajištěného nádvoří hotelu Moskva. Noviny psaly o významných velitelích nadále tak, jako by setrvávali na svých velitelských stanovištích, a materiály z jednání označilo červené razítko Přísně tajné. Tyto materiály nebyly nikdy nalezeny a dodnes se mohou historikové pouze dohadovat o obsahu jednání. Dle neurčitých svědeckých výpovědí zde byl poprvé oznámen a projednáván záměr napadení Evropy. Sám Stalin prý po celou dobu zasedání pouze naslouchal a do jednotlivých referátů vojáků nezasahoval. Potřeboval znát skutečné názory a myšlenky svých generálů. Zasedání skončilo 10. října. Již 15. října svolal maršál Semjon Konstantinovič Timošenko 49 nejvyšších velitelů a zadal jim úkoly k podzimním štábním operativně strategickým hrám. Sám Stalin projevil eminentní zájem o výsledky takových vojenských her.

Maršál Semjon Konstantinovič Timošenko svolal velitele evropských vojenských okruhů do hlavního města k poradám a hlavně k podzimním strategickým hrám na den třetího výročí vítězného nástupu Rudé armády do východního Polska a do Pobaltí. Sám Stalin projevil zájem o výsledky takových vojenských her. Zajímaly jej kupodivu pouze vyhlídky na úspěch Rudé armády v případě spravedlivé útočné války za osvobození ujařmeného proletariátu střední Evropy a zásadně ho nezajímaly vyhlídky DRRA v případě nutnosti obrany území SSSR. Ani Timošenko, ani kdokoliv jiný se nad takto jednostranným plánováním v nejmenším nepozastavil a nepodivil.

Velitelé okruhů se dostavili v hojném počtu, převážně v čele početných delegací velitelů svých armád a sborů. Generálporučík Ivan Stěpanovič Koněv, velitel Severokavkazského vojenského okruhu (s velitelstvím v Rostově na Donu) přicestoval v doprovodu svého náčelníka štábu generálporučíka V. M.

Zlobina a velitele letectva okruhu generálmajora J. M. Nikolajenka. Doprovázeli jej také velitelé nově organizovaných střeleckých sborů 9., 34., 67., velitel 26. mechanizovaného sboru, velitel 4. sboru dálkového letectva a 74. smíšené letecké divize. V oblasti reorganizace a velení velkých armádních celků byl generál Koněv uznávaným odborníkem. Byl to on, kdo úspěšně reorganizoval celý zaostalý Zabajkalský vojenský okruh a učinil jej plně bojeschopným pro vedení moderní války, zejména v mongolském prostoru proti agresivním japonským vojskům v Mandžusku.

Také Žukov, jako velitel Kyjevského zvláštního okruhu, přivedl celou plejádu svých podřízených velitelů, vyzkoušených z dob dřívější spolupráce v první jízdní armádě či na Chalchyn-golu. Především velitele sborů a armád generály Ťuleněva, Chrenova, letce Ustinova, Červičenka, Bělova, Muzyčenka, Kostěnka, Bagramjana, Potapova, Vlasova, Galanina, Alexejenka, Mihulina, Feďuninského a dokonce generálmajora Rokossovského, nedávno propuštěného z trestaneckého lágru. Každý z vyšších velitelů za sebou vedl celou smečku svých vlků, opíral se o jejich umění a dosazoval je do správných funkcí.

Původně byla naplánována jen jediná hra, jejíž zadání simulovalo vývoj vojenské situace po vypuknutí války s Německem a jeho spojenci. Německo i poté, kdy se zbavilo nacismu, bylo stále mocnějším státem s četnými satelity a vynikající útočnou armádou[18]. Jeho vojenské základny a kontingenty označovaly vlaječky zapíchané na velké nástěnné mapě nejen ve východním Prusku, ale také ve Finsku, na ostrově Abo, v Norsku a Dánsku. Německé loďstvo značně zesílilo, a i když se doposud nemohlo měřit s loďstvy Francie a Velké Británie, dokonale postačovalo k ovládnutí Baltského moře a k uzavření

[18] *Sovětští stratégové se mýlili, když označili Wehrmacht za ryze útočnou armádu. Vycházeli zřejmě z poznatků o nacistické armádě z roku 1938. Třetí rok po mnichovské válce a po pádu nacismu prodělal Wehrmacht ve skutečnosti dosti podstatné změny. Poučení z bojů v československých horách vedlo ke korekcím v čistě ofenzivní útočné vojenské doktríně. Při zachování taktických tankových a motorizovaných formací určených pro útok, přetvářelo OKW velkou část armády na robustní obrannou sílu založenou na těžším silnějším dělostřelectvu, ženijních útvarech, protitankové obraně a několika do hloubky členěných linií opevnění v Prusku, na Odře a ve spolupráci s Poláky i na Visle. Západněji na tyto pevnostní linie navazoval obranný okruh Berlína. Pozemní armáda byla doplňována o těžké a horské divize určené k dlouhodobým obléhacím bojům v hornatém terénu. Německo vyhlašující nyní své mírové úmysly muselo kalkulovat s tím, že bude nejprve samo napadeno a teprve později přejde do protiútoku.*

nezamrzajících tras v Ledovém oceánu. Nikdo neměl představu, do jaké míry zmohutněla německá ponorková flotila, a podle posledních zpráv zbylých agentů Golikovovy 4. správy generálního štábu DRRA dokončovaly nyní loděnice v Kielu první německou letadlovou loď Graf Zeppelin a německé hospodářství nedovolovalo zároveň investovat do výstavby drahé ponorkové flotily. Německu sice nehrozila válka se západními mocnostmi, naopak, schylovalo se k jakémusi spojenectví, ale právě proto říšský průmysl postrádal výrobní kapacity evropských států, se kterými kdysi ve svých plánech počítal Hitler. Spíše než na moře se Němci soustředili na výrobu tanků a obnovu zaostalého dělostřelectva, jehož většina pocházela ještě z dob světové války. Předpokládali pozemní válku, proto posilovali pozemní složky. Na moři je zajímalo pouze ovládnutí Baltu a letadlovou loď potřebovali k leteckým útokům na Leningrad.

Zadání a hlavní podklady ke hrám připravil armádní generál Kirill Afanasjevič Mereckov a není jistě bez zajímavosti, že začátek konfliktu stanovil na červenec 1942. Válka měla být zahájena západní stranou, ale jen v preambuli, aby SSSR nevypadal jako útočník. Východní strana by ihned po prvních střetech přešla do drtivého protiútoku. Následná invaze na západ bude tudíž mít charakter spravedlivé a úspěšné války proti věčnému militaristickému agresorovi. V čele západní skupiny stál armádní generál G. K. Žukov, v čele východních pak velitel severozápadního okruhu genpor. D. G. Pavlov, který měl v rámci hry velet ve stejné funkci, v jaké působil ve skutečnosti. Generál Koněv velel při hře 27. armádě pod Pavlovem.

Hra byla zahájena 15. října v 10.00 hodin ráno. Po krátké rozehře přešla strana východních do protiútoku. Rozhodčí hry přisoudili modrým (západňanům) 3512 tanků a 3336 letadel, což bylo množství zhruba odpovídající skutečnému stavu této techniky v současném Německu. Rudí disponovali realistickými počty (pro severní směr útoku) 8811 tanků a 5652 letounů. Generál Pavlov úzkostlivě vybíral své velitele a pečlivě připravil svůj hlavní úder, který rozvinul skrze polské koridory Brest – Varšava na severu a Přemyšl – Krakov na jihu. Tím Pavlov vytvořil smrtící kleště a vyhnul se silně opevněnému koridoru Východního Pruska, které zablokoval třemi armádami Severozápadního frontu. Nasadil Koněvovu 27. a Apanasenkovu 19. armádu do čela klíčového západního úderu, kterým po proniknutí k Visle hladce dosáhl oblasti Varšavy. Žukov však město nevyklidil a obětoval k jeho marné obraně celou jednu armádu modrých. Brzy se ukázalo proč. Pavlovovy rudé mechanizované sbory Varšavu obešly a hnaly se dále na západ k Bydhošti. Zde, v ohybu Visly, se ale musely zastavit a vyčkat na zásobování, na pěchotu

a na posily. Logistika vázla právě na varšavském železničním uzlu. Před obratem na sever a odříznutím Pruska v gdaňském koridoru bylo třeba jednotky reorganizovat a doplnit, což si vyžádalo celý týden. Jižní křídlo rudých mezitím proniklo do Krakova. Hra pokračovala do pozdních večerních hodin a během ní simuloval Mereckov dvacet dnů bojů. Jedenadvacátého dne šokoval přítomné Žukov, který stáhl veškeré síly modrých z vedlejších úseků obrany, také armádu střežící Siegfriedovu linii na západě, přisunul rakouské divize skrze Moravu k Těšínu a především soustředil obrněné skupiny modrých v Prusku a u Těšína. Zatímco se Pavlov pokoušel prolomit oslabenou obranu modrých na Odře, Žukov vyrazil pancéřovými divizemi z Pruska k jihu a z Moravy k severu. Vznikly tak čelisti obřích kleští, které hrozily sevřít v kotli západního a středního Polska celých sedm armád rudých do obklíčení.

Hlavní velitel hry generál Mereckov musel v tuto chvíli hru přerušit. Mereckov označil Žukovův manévr za nerealistický, protože Československo by nikdy průchod německých divizí skrze vlastní území nepovolilo a přeprava rakouských divizí okolo Čech by modrým nedovolila nasadit je včas jako jižní křídlo obkličovacích kleští. Pouze severní útok z Pruska by k obklíčení rudých nestačil a pokus by skončil fiaskem. Žukov se naopak vzbouřil proti tomu, aby směla východní strana nadále užívat všechny své síly k rozvíjení ofenzívy na západ, neboť napadením Polska by možná byly uvedeny v mobilizaci státy Malé dohody, zejména pak nejsilnější z nich, Československo. Útok ze Slovenska by mohl narušit zásobovací koridor rudých z Přemyšlu do Krakova a způsobit zhroucení jižního křídla ve Slezsku na Odře. Mereckov musel upřesnit politickou situaci v okolí bojiště. Za prvé, prohlásil Československo za přísně neutrální zemi a zakázal Žukovovi průchod Moravou. Za druhé, připustil potenciální možnost rumunského zásahu a přikázal Pavlovovi použít část útočných sil jižního křídla k zajištění proti možnému útoku na týl z karpatských průsmyků. Za třetí, prohlásil Finsko za aktivního spojence modrých. Velitel východních generál Pavlov se tedy musel vyrovnat s útokem německo-finských kontingentů na Leningrad a se zablokováním baltských přístavů německým loďstvem. Armádní generál Timošenko ukončil hru v okamžiku, kdy se Žukov již zabýval myšlenkou na redukovaný klešťový manévr tankových formací modrých z gdaňského koridoru a ze Slezska. Takový manévr by sice vedl k obklíčení pouze čtyř armád rudých, ale zcela jistě by způsobil zhroucení oderské fronty. Žukov zuřil, ale musel se podřídit. I tak způsobili modří Pavlovovi větší ztráty na materiálu a na životech, než Timošenko a Stalin původně očekávali. Po několika hodinách zuřivého dohadování a po Stalinově telefonátu rozhodl Timošenko prodloužit hru ještě

o další dva simulované dny bojů. Generál Pavlov poučen riziky, jimž se vystavil před přerušením, přisouval urychleně druhý sled. Přesunul několik záložních mechanizovaných sborů ke Krakovu a přiměl Žukovovy pancéřové skupiny jižní čelisti kleští k čelnímu střetu. I když nemohl zabránit Žukovovi v jeho omezeném klešťovém manévru z Pruska, napadl vzápětí vítěznou severní čelist pancéřových kleští čerstvými armádami druhého sledu. Tím posléze zvrátil situaci na bojišti opět ve svůj prospěch a za cenu určitých ztrát připravil modré o jejich tankové formace. Ukázalo se, že za předpokladu neutralizování sil Malé dohody za karpatskou horskou linií není v silách západu trvale zastavit ofenzívu sovětských jednotek uskutečněnou tankovými a mechanizovanými sbory při nasazení výsadkových divizí do týlu nepřítele. Pokud by se tato ofenzíva rozvíjela v rovinatých oblastech Polska a východního Německa, dosáhl by útok z východu do čtyř týdnů Berlína i přes vynikající hodnocení Žukovových obranných manévrů a opatření na straně modrých. Přes zjevnou německou či spojeneckou námořní převahu a vliv ve Skandinávii se jako rozhodující ukázaly rychlé operace pozemní armády. Postup rudých byl dokonce hodnocen jako natolik rychlý, že by umožnil obsazení Holandska a Belgie i tažení přes Rýn na Paříž dříve, než by francouzská armáda stihla mobilizovat a zaujmout pozice. Francouzsko-britská mobilizace mohla být v klíčovém okamžiku neutralizována či omezena synchronizovanou akcí Španělské rudé armády na jihu. Žukovův klešťový protiúder upozornil vrchní velení DRRA na nutnost silnějšího zajištění křídel a také na to, že druhý sled armád by měl těsněji následovat první sled, aby dokázal eliminovat případné pokusy Němců o křídelní obchvaty. Bez aktivního zapojení Československa na německé straně byl však klešťový manévr v měřítku polského bojiště hodnocen jako nereálný.

Ještě v noci jel maršál Timošenko do Kunceva referovat Josefu Visarionoviči Stalinovi a seznámit ho s výsledky i jednotlivými aspekty her. K ránu se vrátil zpět s příkazem zorganizovat ještě druhou strategickou hru a podstatně rozšířit operační prostor, ve kterém se má válečný konflikt odehrávat. Druhé cvičení se mělo odehrávat v oblasti Ukrajiny, Karpat a Besarábie. V této hře nesměly být použity jednotky nasazené v první hře k ofenzívě do nitra Německa.

Velitelé si nyní vyměnili role. Východní straně velel generál Žukov, proti němu, na západě, stály jednotky pod velením generálů Pavlova a Kuzněcova. Generálu Koněvovi bylo svěřeno velení 5. armády západních, která měla vést bojové akce z prostoru Rumunska.

Druhé cvičení bylo zahájeno 18. října, opět v 10.00 hodin. Cvičení zahájil Žukov tím, že jeho jednotky prošly Besarábií a zablokovaly karpatské průsmyky od Tater až po Tirgu. Posílené levé křídlo 9. armády prorazilo jihozápadním směrem galatským koridorem k deltě Dunaje, provedlo vylodění na rumunském pobřeží a obsadilo Bukurešť. Zde se blýskl generál Koněv překvapivým úderem modré 5. armády od Brašova a Plojesti, kterým zcela odřízl bukurešťskou skupinu a dostal Žukovova vojska do velmi prekérní situace. Zdálo se, že budou opět ztracena dobytá naftová pole a jižní Žukovovo křídlo oslabeno natolik, že nedokáže zabránit protiúderu na Oděsu. Generál Žukov však osvědčil své velitelské kvality. Reagoval naprosto překvapivým manévrem. Předstíral stahování svých severních jednotek z Karpat a vylákal západní (ve skutečnosti československou armádu) do otevřené krajiny Bukoviny. V té chvíli nasadil zálohy a vylákané jednotky zničil u Tarnopolu. Svůj manévr rozvinul v průnik opevněným pásmem Karpat skrze Moldovesci do Maďarska a pak i skrze Moravskou bránu na Olomouc, Brno, dále do Vídně a přes Bratislavu do nitra Maďarska. Po obsazení Budapešti se Koněvova rumunská protiofenzíva zhroutila a generál Pavlov byl nucen přiznat porážku. Připomenul ovšem, že druhá hra nepočítala s účastí Německa, které by jistě neváhalo ve vlastním zájmu přispět Malé dohodě na pomoc.

Po zhodnocení výsledků obou her, již 22. října, povýšil Stalin Pavlova na armádního generála a jmenoval jej náčelníkem generálního štábu DRRA. Změny nastaly také na jiných postech a úrovních velení, ale povýšení Pavlova naznačovalo zcela jasně, že se Stalin rozhodl pro severní variantu generálního útoku. Vyznamenán byl také generál Koněv, jemuž vrchní velení na Stalinův příkaz přidělilo funkci velitele Jihozápadního vojenského okruhu, kterou měl převzít právě po generálu Pavlovovi. Jednalo se o velmi silné uskupení čtyř armád, kterému by v případě války připadl obtížný úsek severních Karpat a jižního Polska. Původně měl Stalin strach z německých opevnění pruského koridoru, ale válečná hra jej přesvědčila, že Pavlovovým manévrem skrze polské území, úderem po Visle na Gdaňsk je možno odříznout a proměnit celé pruské území v past pro desítky západně vysunutých divizí Wehrmachtu. Kromě toho Stalin věděl, že síly Wehrmachtu byly ve hře záměrně předimenzovány a jsou ve skutečnosti slabší. Byl naprosto přesvědčen, že opatrný a vypočítavý Beneš udrží československou armádu raději za Karpatami a Německu na pomoc nepůjde. Navíc počítal s tím, že pokud bude v prvních dnech napadeno jen Polsko a německá hranice zůstane nedotčena, budou i Němci váhat se vstupem do války, neboť situace bude vyhlížet tak, že

se jedná pouze o dokončení záboru Polska. Adenauer se příliš veřejně zavázal svou proklamovanou obrannou doktrínou a nebude vstupovat do války, dokud nebude napadeno přímo německé území. Jakmile se sovětské síly ocitnou za Vislou, zničí polskou armádu, postoupí k Odře a udeří pravým křídlem na sever k moři, bude pro Německo již pozdě k preventivnímu manévru na polském bojišti i k přesunu tankových divizí do Pruska a Wehrmachtu nezbude, než se bránit na Odře a odepsat Prusko.

Na Žukova ovšem Stalin nezapomněl a při závěrečné poradě spojené s hodnocením her v Kremlu mladého generála vyznamenal tím, že jej vyzval, aby se k plánu vyjádřil. Žukov stanul nad řadou map, jež znázorňovaly vždy aktuální polohu každé jednotky DRRA v té které fázi útoku. K plánu měl Žukov své výhrady. Především byl přesvědčen, že náčelníkem generálního štábu se měl stát on a ne Pavlov. Otevřeně napadnout celou koncepci však nemohl, to by byl sebevražedný čin. Zvolil jiný postup. Upozornil na jistou zjevnou slabinu plánu. Požádal přítomné kolegy o radu a zapíchl prst do mapy kamsi v oblasti východního Pruska.

– Dělá mi starosti možnost, že Němci mobilizují dříve, nebudou čekat na napadení svého území a stihnou přesunout tankové jednotky do výchozích postavení pro obchvat. Sem do Pruska a Slezska. Potom by naše vojska prvního sledu uštípli jako kleštěmi hřebík.

V zatuchlém vzduchu pracovny jako by vybuchla bomba. Nikdo nepamatoval, kdy si naposledy někdo z generálů troufl zpochybnit Stalinovo rozhodnutí. Všem bylo dostatečně známo, že o konkrétním plánu postupu rozhodl Stalin a nikdo jiný. Ozvalo se několik patolízalských hlasů, mezi nimiž vynikl vysoký Pavlovův soprán, který pištěl, že je naprosto vyloučeno, aby Wehrmacht předstihl DRRA v operačním rozvinutí frontových i týlových sledů. Vorošilov se na Žukova utrhl, aby se staral o to, oč se starat má. Stalin se podíval na Šapošnikova, kterému po vojenské stránce velmi důvěřoval. Šapošnikov významně kývl a Stalin hrozící hádku rázně přerušil.

– Vysvětlete svůj návrh, vyzval Žukova věcně a klidně.

– Ano, potvrdil Žukov. – Souhlasím se soudruhem generálem Pavlovem. Skutečně není možné, aby Wehrmacht předstihl DRRA v operačním rozvinutí frontových i týlových sledů. Může se jim to podařit asi tak dva tři týdny po nás, tedy po našem vstupu do Polska. Představme si situaci, kdy se naše čelní sledy probojují zde do oblasti Bydhoště na severu a na linii Krakov – Čenstochová na jihu, ukázal Žukov. – Zásobování ještě nebude zajištěno a mechanizovaná čela zůstanou odkázána na vlastní zásoby. Střelecké divize

také zaostanou o sto kilometrů pozadu. Ofenzíva se v tuto chvíli zastaví, nastane nejméně týdenní přeskupování, přisouvání střelecké pěchoty a zásob. Riziko spočívá v tom, že v této chvíli ztratíme nakrátko iniciativu. Pokud Němci, kteří mezitím rozvinou své armády, nebudou čekat na to, až napadneme jejich vlastní území, a vstoupí do války aktivně, bude pro ně tento týden nejvhodnější dobou k úderu a pro nás nejkritičtější dobou. V tuto chvíli by mohli iniciativu získat oni. Pokud svou šanci promeškají, pak jim pochopitelně již nepomůže ani svěcená voda a my je v Prusku i Slezsku odřízneme, ale pokud nejsou hloupí, můžeme se dočkat útoku nepřátelských tankových skupin do našeho týlu, sto až dvě stě kilometrů za čelními sledy. Tedy doslova katastrofy. A buďto musíme mít naprostou jistotu v tom, co Němci udělají a kdy, nebo musí náš druhý sled armád těsně následovat první a stočit své pravé křídlo na sever k zablokování Pruska. Je zde ještě třetí možnost. Předejít Wehrmacht a zaútočit na Prusko již ve chvíli, kdy dosáhneme linie Varšava – Visla a to i silami Severozápadního frontu, což by neutralizovalo severní čelist jejich pancéřových kleští.

Stalin v duchu uvažoval. Tento mladý Žukov, který se tak vyznamenal v Mongolsku proti Japoncům, byl pro vojska doslova synonymem ofenzívy. Říkalo se: Kde je Žukov, tam je útok. Nyní Žukov bojoval o vlastní pozici. Viděl, že vrchu nabývá Pavlovova koncepce severní cesty na Berlín, ve které on sám nehraje žádnou roli. To by jeho samého i jeho smečku odsunulo na druhou kolej. Připadla by jim pak pouze úloha v jakési vedlejší operaci na samém konci tažení. Slávu a kořist by sklidil Pavlov, Žukovův konkurent. Žukov nemohl vědět nic o tom, že rozhodnuto bylo již dávno před uskutečněním her, že plán preventivního úderu vytvořil již v létě 1940 generál Alexandr Vasilevský, kohoutek z Šapošnikovova kurníku a pod vedením Šapošnikova. Pracovali na něm také Timošenko a Mereckov. Již tento první plán předpokládal severní variantu úderu a teprve na Stalinův nátlak a vlastně pod vlivem stejných obav, jaké prezentoval nyní Žukov, byla vytvořena i jižní varianta. Až výsledky her rozhodly definitivně, ale kromě zmíněných neměl o plánu tušení nikdo. Stalin věděl, že generálové, kteří se nebojí odporovat, jsou mu nebezpeční, a že jsou to především generálové, kteří již prošli skutečným bojem. Věděl dobře, co taková sebevědomá generalita udělala Hitlerovi v Německu. Ti, kteří zbyli naživu po Stalinových čistkách, zvláště po té, v níž odrovnal téměř všechny španěláky, si dobře zapamatovali základní zákon přežití: Stalinův omyl má vždy vyšší hodnotu než správné rozhodnutí, které by nevyšlo od Stalina. Ovšem nyní, jakmile začal vážně počítat s válkou, musel přiznat, že velitelé, kteří neumí nebo nechtějí dělat správná

rozhodnutí, mohou způsobit katastrofu. Potřeboval mít k dispozici alespoň malou skupinku skutečně schopných velitelů. Malou a kontrolovatelnou skupinku těch, kteří budou mít privilegium mluvit pravdu. Tito si ale nesmí myslet, že jim Vožď vždy vyhoví. Nadto je nutné postavit jejich dravé smečky do takové pozice, aby si nadále vzájemně konkurovaly. Ponechat Žukova na jihu, zatímco hlavní události se budou odvíjet na severu, by bylo skutečně chybou. Jiným řešením by bylo Žukova a celou jeho smečku prostě zlikvidovat, ale veškerého pouštění žilou, jakkoliv ozdravného, bylo již dost. Nastal čas vypustit vlky ze řetězu a ne je střílet.

– Děkuji, řekl Žukovovi. – V podstatě uvažujete správně, soudruhu generále. Chybí vám politický rámec a vyšší strategie. K takovému klešťovému útoku, kterého se obáváte, by se musela připojit i armáda Čechoslováků a Rumunů, to přinejmenším. My politiku bedlivě sledujeme a věřte mi, že kdyby k takovému spojování došlo, reagovali bychom rychle a adekvátně. Zatím nic podobného nehrozí. Váš návrh na těsnější postup druhého sledu za prvním ale zvážíme.

Celý plán severního útoku přes Polsko skutečně nesl známky velkého rizika a ani Pavlovovi se nikterak nelíbil. Stalinovi se naopak stále více líbila myšlenka útočit zpočátku pouze proti Polákům a ponechat Němce v nejistotě, zda jde Rudé armádě jen o Polsko. Stalin chtěl riskovat. Věřil, že Němci svou příležitost nerozpoznají nebo ji nevyužijí, zejména pokud se jim nepodaří přesvědčit ke spolupráci Čechoslováky. Pak by totiž riskovali, že jižní křídlo jejich pancéřových kleští bude nuceno při útoku ze Slezska svést u Krakova čelní střet se sovětskými tankovými formacemi a bude zpomaleno, nebo vůbec neprorazí. Takové riziko OKW nepodstoupí. Útočit od prvního dne také na Němce by vyžadovalo zcela jiné seskupení sil a Stalin se již rozhodl.

Pavlov, zkušený španělský veterán varovaný Žukovovým klešťovým obchvatem, si posléze vyžádal posílení Západního frontu 13. armádou a Jihozápadního frontu 16. armádou ke krytí křídel postupu. Pavlov prosadil urychlení kompletace II. sledu a jeho těsnější postup za čelním sledem. Zodpovědnost za sledování mechanizovaných sil Wehrmachtu a za časový odhad vstupu Německa do války spadla na bedra Golikovovy rozvědky. Velká pozornost byla nadále věnována logistice operace, tj. urychlování přestavby a oprav polských železnic. Mezi úkoly 4. armády postupující středem koridoru přes Brest spadlo co nejrychlejší osvobození Varšavy, především získání tamního železničního uzlu v neporušeném stavu. K tomu jí byl přidělen celý jeden paradesantní sbor a zvýšený počet ženijních praporů. Kromě otázek přestavby polských železnic byl připravován plán shromažďování lokomotiv a

vagonů s úzkým evropským rozchodem. Jistého, ale nedostatečného vozového parku se zmocnila DRRA již při první invazi v osmatřicátém roce. Jedna úzkorozchodná železnice se již na území SSSR vyskytovala. Alespoň její část. Šlo o strategickou trať z Oděsy přes Besarábii do Lvova a odsud dále na Varšavu, nebo na Krakov. V Besarábii a Bukovině se nacházelo velké množství rumunských lokomotiv a vagonů s úzkým rozchodem. Stalin se jich mohl zmocnit jediným úderem, aniž by při tom musel zdolávat opevněné karpatské linie. Kdyby nebylo Rumunsko členem Malé dohody, neváhal by ani na okamžik. Za stávajících okolností bylo důležitější, aby Malá dohoda zůstala stranou války. Tomuto pokušení musel odolat, alespoň po nějakou dobu.

Zároveň se jmenováním generála Pavlova do funkce náčelníka generálního štábu byl generál Žukov jmenován do nově vytvořené funkce náčelníka koordinačního štábu dvou frontů: Západního a Jihozápadního. Žukov se stal Pavlovovým přímým podřízeným, což mu umožnilo nasadit celou svou smečku do první linie spolu s tou Pavlovovou a zároveň toto řešení posilovalo rivalitu obou generálů, kteří se nyní budou navzájem hlídat.

Dne 16. října večer předvolal Stalin do své vily v Kuncovu přísně utajovanou poradu. Za armádu se dostavil generál Pavlov a lidový komisař obrany Timošenko. Za vojenské zpravodajství přijel Golikov a přivezl s sebou Proskurova. Lidový komisariát obrany zastupoval Beria, jeho zpravodajskou správu Mikulov a generál Fitin. Komisariát zahraničních věcí k všeobecnému překvapení zastoupen nebyl, zato přivezli Molotova, který, jak se ukázalo, byl plně kompetentní a disponoval všemi potřebnými informacemi. Proskurovovi neuniklo, že se chystá velmi důležitá změna, která nejvíce postihne Litvinova a pravděpodobně i celý jeho zkušený diplomatický sbor. Stalin se zřejmě domníval, že brzy již žádné diplomacie nebude zapotřebí.

Timošenko v úvodu porady rekapituloval vojenskou situaci v Evropě, kde zjevně panuje klid a k žádným ani částečným mobilizacím nedochází. Zato se pilně pracuje na opevňování obranných linií na Bugu i na Visle a také v celém karpatském oblouku i v předpolí Besarábie. Francie a Británie odesílají některé jednotky do Indočíny a Malajska spolu s leteckými útvary a námořními silami, což je velmi příznivý vývoj.

Golikov Timošenka doplnil zprávou dobrého tokijského zdroje, který oznámil, že na úrovni nejvyššího velení japonského císařství došlo již k nezvratnému rozhodnutí pro jižní variantu úderu, tedy nikoliv proti sovětskému území. Další konvoj 37 lodí odplul v červenci na Formosu. Na Dálném východě by hrozilo nebezpečí teprve poté, kdy by japonské síly v

Pacifiku příliš snadno zvítězily a dotlačily by západní mocnosti k uzavření příměří.

– Kdo je tím zdrojem? zeptal se Stalin ostře.

– Zprávu poslal Zajcev, vysvětlil Golikov. – Krycí jméno zdroje je Invest.

Stalin spokojeně kývl. Nedůvěřoval Sorgemu a pod krycím jménem Invest se skrýval Ozaki Hocumi, Japonec se styky v generálním štábu a na ministerstvu zahraničí. Proskurov si uvědomil, že Stalin zná osobní jména některých agentů. Sorgeho zřejmě některý z mučených zpravodajců v poslední vlně čistek označil v zoufalství za zrádce či podezřelého, což u Stalina znamenalo mnoho.

Když přišla řada na Proskurova, potvrdil styky Abwehru s UNC i vyzbrojování nacionalistů z německých zdrojů. Vysvětlil, že poté kdy v květnu 1938 odstranil Sudoplatov vůdce UNC Konovalence, ujal se vedení nacionalistů plukovník Andrej A. Melnyk. Rozvědka však ještě před záborem Lvova získala ke spolupráci významného důstojníka UNC Stěpana Banderu, který splnil úkol a podařilo se mu rozštěpit UNC na dva proudy, přičemž Bandera sám nyní vede radikální křídlo a má důvěru Abwehru. Bandera se stal zdrojem hodnotných informací. Například zjistil, že rozvědky a tajné služby Polska, Německa a zemí Malé dohody ustavily společný orgán zaměřený na výzvědnou činnost proti SSSR a jejich agenturní sítě se nyní do značné míry prolínají. To usnadňuje pronikání sovětských agentů k tajemství všech těchto zemí, ale na druhé straně to svědčí o vzrůstající spolupráci, která se uskutečňuje navzdory politickým obstrukcím. Banderovo sídlo je nyní ve Lvově a Bandera přímo v okolí města ovládá více než 2000 ozbrojených členů. Díky Banderovi by se rozvědka včas dozvěděla o přípravách a načasování povstání, které by zcela jistě souviselo s protiútokem Němců a Malé dohody. Bandera by pak povstání paralyzoval. Proto se zatím doporučuje nechat likvidaci UNC na pozdější dobu, aby nebyl zničen tento varovný systém. V tomto ohledu by měl být vyrozuměn také ukrajinský lidový komisař bezpečnosti Pavel Mešik. Nechť NKVD podniká určité kroky, občas je možno některé bandity zatknout či zastřelit, ale celkově by Banderova organizace neměla být zničena předtím, než bude rozhodnuto mezi DRRA a Wehrmachtem. Bojůvky UNC budou sice občas podnikat nájezdy na sovětská skladiště, nebo teroristické útoky na místní funkcionáře, ale podle dohody s Banderou se tak bude dít západně od Lvova a vždy budou na místě zanechána mrtvá těla v polských uniformách jako záminka ke stupňující se propagandistické kampani proti mstivým a nebezpečně agresivním Polákům. Bandera bude také působit mezi ukrajinským obyvatelstvem ve zbytkovém

Polsku, v Besarábii a na Zakarpatské Rusi. Jde o to, aby se toto obyvatelstvo organizovalo a vznášelo stálé nároky na polskou vládu, což povede k rozdmýchávání sporů a zamezí to eventuálnímu polsko-ukrajinskému spojenectví.

Podobný signál o chystajícím se případném německém útoku by na severu poskytli agenti nasazení v nových divizích 23. armády vytvářených z Litevců, Lotyšů a Estonců. Agenti byli nasazeni i do odbojových organizací, jako je Litevská aktivistická fronta, Obránci Lotyšska, Litevská legie a Garda pro obranu Litvy. Agenti již poskytli informace o tom, že příslušníci těchto teroristických bojůvek jsou tajně odváženi do Štětína, kde byl pro ně zřízen výcvikový tábor. V Bělorusku jde o organizaci Gromada, která nepodniká teroristické útoky a atentáty, zato sbírá informace a jejím úkolem je podpořit a zajistit přeshraniční průniky polských a německých agentů. Běloruský svépomocný sbor je nebezpečnější, ale mnohem méně početný. Jeho příslušníci jsou cvičeni v Lamsdorfu.

V Polsku byl infiltrován židovský Bund, který pracuje po obou stranách hranice spíše pro sovětské orgány, neboť Židé se obávají polského nacionalismu. Pro podporu Bundu se doporučuje vyloučit v Bělorusku deportace a represe mezi Židy, především si nevšímat jejich duchovních a obřadů. Zatím.

Poté Proskurov pohovořil o znovu vybudovaných agenturních sítích v Berlíně a Varšavě, Budapešti, Bukurešti a v Bělehradě. Netajil se neúspěchem rozvědky vybudovat hodnotné vojenské zpravodajství v Praze, kde se armádní důstojnický sbor vymezuje ostře proti SSSR v duchu legionářských tradic.

– Prahu nechte nám, ušklíbl se Fitin. – A také Londýn a Paříž. Tam jsme velmi silní.

– Dobrá, ušklíbl se Proskurov. – Naše závěry zní takto: V Polsku, ČSFR a v Německu jsou zatím podnikána pouze opatření obranného charakteru. V Rumunsku také. Wehrmacht však nepřestal přezbrojovat a budovat nové obrněné divize, což není obranná zbraň, ale útočná. Celkově se ovšem Němci připravují spíše na obrannou válku. Probíhá tam reorganizace celé armády a konají se menší manévry v různých částech země. Politická doktrína jim zřejmě neumožní zaútočit, dokud nebudou narušeny hranice Říše.

V Maďarsku jsou budována nová letiště a byl zřízen sbor dálkového bombardovacího letectva. Čechoslováci mají nadbytek obrněných a motorizovaných divizí. Všeobecně je motorizace v těchto zemích na vzestupu, stejně jako pokračuje výcvik v koordinaci jednotek a je precizováno spojení,

zejména bezdrátové, které montují i do jednotlivých letadel a tanků. Budou-li napadeni, budou se bránit, ale připravují se i na důrazný protiútok. Obrana v Polsku však bude slabá a rozvinutí našich sil znamená náskok, který se jim může stát osudným.

Zde do rozhovoru vstoupil Fitin, který předal informaci od zdroje Staršiny přímo z říšského ministerstva letectví. Staršina oznámil, že byl vydán příkaz k zahájení rozsáhlých fotoprůzkumných letů do značné hloubky sovětského území. Tento průzkum se má odehrávat pouze na severu z Finska a z Pruska, kde bude zaměřen na zkoumání obranných opatření a soustředění vojsk v Pobaltí. Na jihu má být průzkum realizován se souhlasem rumunské vlády z jejího území a má totéž zjišťovat ve směru na Oděsu a Vinici. Průzkum bude realizován zvláštními letouny létajícími ve výškách až 11 000 metrů a bude sovětskou hlásnou službou neodhalitelný. Vše nasvědčuje tomu, že Wehrmacht přece jen počítá s eventualitou protiúderu klešťového typu a to v širokém měřítku z obou křídel fronty, na jihu dokonce z Rumunska, pravděpodobně s pomocí rumunské armády.

– Naprosto potvrzuji, souhlasil k všeobecnému údivu za rozvědku Proskurov. – Zdroj Vrach z Bukurešti potvrdil narůstající počet prostředků protiletadlové obrany u Ploješti a také příjezd ukrajinských emisarů z Německa, kteří začali v Besarábii organizovat zahraniční ozbrojené jednotky nezávislé na UNC. Rezident Ješčenko oznámil, že se na okraji Bukurešti podařilo prokopat podzemní tunel do sklepení soukromé vily Antonescova synovce Michaela, u něhož se scházejí důstojníci rumunské armády, Železné gardy i tamní politické policie. Dům je nyní plný odposlouchávacích zařízení. Jde o úplně novou akci, která teprve přinese plody, ale již nyní můžeme říci, že mezi vysokými rumunskými důstojníky převládá touha jít do toho s Němci, pokud se Praha nerozhýbe. V Rakousku jsou prý soustřeďovány nějaké tankové divize určené k přepravě do Bukurešti a k útoku z tohoto směru. O napadení západu Rudou armádou nejsou v Rumunsku žádné pochybnosti, všeobecně se ale předpokládá, že do dvou tří let toho nebudeme schopni.

Proskurov Stalinovi neřekl o jiných informacích Alty, Arnolda a Meteora, jejichž sítě v Polsku zachytily průjezdy menších tankových a motorizovaných vojenských kolon. Kolony se zamaskovanými identifikačními znaky byly viděny při jízdě po silnicích vedoucích z Pruska k Varšavě a také na silnicích v okolí Krakova a Stanislawi. Šlo o různé německé typy tanků, tahačů a nákladních vozů, jejichž osádky mluvily německy. Kolony projížděly vícekrát ve stejných oblastech a pokaždé jinými cestami, někdy i terénem mimo cesty, načež se vrátily do Německa. Proskurov zprávy předal Golikovovi a doporučil

je k analýze, neboť z uvedeného jasně vyplývá, že Wehrmacht testuje silnice a terén v severozápadním a jihozápadním Polsku pro rozsáhlé operace obrněných sil. Podle těchto zpráv Němci počítali s klešťovým manévrem, ale nikoliv kdesi v Pobaltí a u Oděsy, ale západně od linie Varšavy.

Golikov se tentokrát nevztekal a smutně pokýval hlavou. Řekl, že tytéž průjezdy německých kolon zjistila také zpravodajská agentura, tedy 5. oddělení NKVD. Fitin prý předal výtah z Korotkovovy zprávy Merkulovovi a ten jej poslal Stalinovi. Stalin mu zprávu vrátil a na okraj napsal poznámku: *Dezinformace.* Golikov považoval za zbytečné pokoušet se o totéž a zakázal Proskurovovi, aby se na schůzce u Stalina 16. října o těchto informacích zmiňoval. Golikov také z Proskurovova referátu vyškrtl odpověď na objednaný průzkum budování polských letišť. Letiště se nebudovala žádná, naopak některá starší zrušili. Poláci se zoufalým tempem připravovali k obraně před útokem z východu, stavěli betonové pevnosti, natahovali stovky kilometrů drátů, pokládali rozsáhlá minová pole a rozryli zemi samými zákopy, ale nevybudovali dostatek letišť. To vylučovalo účast Luftwaffe na polském území. Kdyby se Wehrmacht pohnul po napadení Polska kupředu, Polákům na pomoc, a jeho divize by například obsadily linie na Visle, letecká podpora těchto pozemních vojsk by se nacházela příliš daleko. Wehrmacht se jednoznačně nechystal k žádné obraně v Polsku. V tom měl Stalin pravdu a přece se mýlil, když tvrdil, že Němci Poláky vůbec nepodpoří. Wehrmacht se chystal vpustit rudého hada do Polska a pak mu žhavými kleštěmi uštípnout hlavu. Ještě byla jistá pravděpodobná možnost, že s tím Němci nezačnou dříve, než bude fakticky překročena jejich hranice. Pak by měl Stalin pravdu a oni by svou příležitost promeškali. Golikov věděl, co se stalo takovému Proskurovovi a mnohým dalším, když se snažili říkat Stalinovi potvrzené pravdy, které byly v rozporu s jeho předem hotovým názorem. Golikov věděl, že tyto informace musí být před Stalinem utajeny, a Fitinova zkušenost jeho rozhodnutí potvrzovala. Stalinovi obě tajné služby sdělily pouze náznak jakéhosi chimérického obchvatného manévru od Baltu a od Černého moře, který ho neznepokojoval, neboť takový protiútok by neohrozil koncentraci sil v Polsku a především by byl odsouzen k záhubě, jakmile se tankové divize DRRA na západě Polska otočí na sever i na jih, odříznou u Gdaňska celé Prusko a projdou Moravskou branou k Vídni a k Budapešti. Stalin chtěl být klamán, a tak klamán byl. Golikov utajil rozporné informace, tudíž si udržel Stalinovu přízeň. A Proskurov konečně zahlédl možnost, jak se všem těmto bastardům pomstít.

Den po klíčové poradě v Kuncevu, 17. října, byla propuštěna Proskurovova dcera Lydia. Generál pochopil, co mu tím Stalin sděluje: Propuštění tvé i tvých blízkých je podmínečné, protože potřebuji tvé služby. Kdokoliv ale může být kdykoliv znovu zatčen, nebo i popraven a mučen. Záleží na tom, zda budeš hodný.

16. října 1941 – Krakov, hrad Wawel

Ještě dříve než vznikl projekt koordinační agentury Blíženci, setkali se vybraní zástupci Abwehru, československé a polské rozvědky k tajné a nezávazné poradě v Krakově. Účelem schůzky bylo porovnání poznatků a údajů zjištěných jednotlivými tajnými službami a sestavení základní společně sdílené představy o síle a organizaci pravděpodobného budoucího nepřítele – DRRA. Jak se ukázalo, spolupráce Poláků s Abwehrem již nějakou dobu probíhala. Nyní šlo o celkové zhodnocení a vypracování zprávy pro generální štáby všech tří armád.

Podle Němci získané zprávy britského admirála Draxe, který v září roku 1938 vedl vojensko-politické rozhovory se zástupci DRRA v Londýně o případné spolupráci spojenců a SSSR pro případ války s Německem kvůli Československu, vypadala situace následovně:

V září 1938 nabízeli Vorošilov, Kuzněcov a Šapošnikov Britům a Francouzům proti Německu síly ekvivalentní 120 pěším a 16 jezdeckým divizím, celkem 5000 těžkých kanónů a houfnic, 9-10 000 tanků, 5500 bojových letounů. To vše velmi rychle. Šapošnikov tvrdil, že posádky opevněných prostorů při západní hranici SSSR mohou být uvedeny do bojové pohotovosti ke krytí mobilizace během 4-6 hodin, plné rozvinutí ozbrojených sil si vyžádá 8-20 dnů. V této době se jednalo o poměrně moderní dělostřelectvo, zastaralé letectvo vyzbrojené archaickými bombardéry TB-3, modernějšími SB a již zastarávajícími stíhačkami I-16. Obdobně se v tankovém vojsku jednalo o masu zastaralých a téměř nepoužitelných T-26 + modernější typy BT, které oproti tankům spojenců i Němců byly již tehdy mnohem rychlejší a byly vyzbrojeny lepším kanónem. Na druhé straně byly všechny BT jen minimálně pancéřovány, vykazovaly velkou poruchovost a nedokázaly se pohybovat mimo pevné komunikace.

Invaze DRRA do východního Polska a Pobaltí i boje o Finsko téhož roku daly spojencům i Abwehru další cenné informace. DRRA sice nechyběly stroje, zato, v důsledku čistek, chyběli zkušení velitelé a vycvičení odborníci k vedení moderní války. Sověti v této době, kdy čistky ještě pokračovaly, reorganizovali své mechanizované sbory v tankové sbory (10. TSb. v Leningrandském voj. okruhu, 25. TSb. v Kyjevském VO, 15. TSb. V Běloruském VO a 20. TSb. v Zabajkalském VO). Tehdejší sovětský tankový sbor byl sestaven ze dvou tankových a jedné střelecké brigády a disponoval 560 tanky. Problém spočíval

v tom, že velitelé nedokázali s tak velkou obrněnou formací manévrovat, správně a efektivně jí velet. Podle informace britského vyslance Steeda potvrzené Schulenbergem byly tankové sbory k 21. 11. 1939 rozpuštěny. Na konci roku 1938 postrádala DRRA armádní i divizní stupeň a z nižších jednotek byly sestavovány úderné skupiny či obranné rajony dle potřeby. Hodnosti v Rudé armádě také ještě neodpovídaly evropským standardům, od kterých se odchýlily za revoluční éry.

Hospodářští analytici na moskevských ambasádách a experti firem, které se SSSR obchodovaly, vypracovali odhad, podle něhož v roce 1938 vyrobil průmysl SSSR asi 5500 letadel zastaralých typů, což znamenalo kapacitu téměř 500 letounů měsíčně. Tanků bylo v tomto roce vyrobeno něco přes 2000 (150-200 ks měsíčně), děl všech druhů a ráží přes 12 000 (1000 měsíčně) a pušek jistě přes milion. SSSR disponoval nalezišti všech potřebných surovin v hlubokém zázemí i nekonečnou zásobou lidských otroků, problémem mohla tedy být pouze doprava, koordinace či výrobní základna. Chyběl nikl a hliník. Vědělo se, že sovětský průmysl i ozbrojené síly trpí akutním nedostatkem kvalitních nákladních automobilů a v důsledku kolektivizace vázne i výroba potravin.

Po roce 1938 zřejmě nastala v sovětském průmyslu i zbrojení zcela nová etapa ohraničená třetím pětiletým plánem 1938-1942. Byla ustavena Hospodářská rada zbrojního průmyslu. Plukovník Rowecki se domníval, že tato pětiletka má vyvrcholit válečným tažením do Evropy. Přišly zprávy o gigantických metalurgických kombinátech stavěných daleko na východě, mezi Uralem a Volhou. Středoasijské vazalské republiky pěstující bavlnu zřizovaly nové základny textilního průmyslu. Od Vladivostoku po Ural a v Povolží se otevírala nová naleziště uhlí a ropy, rostly kombináty na výrobu cementu. Kromě tradiční výroby tanků v Leningradu a Moskvě přecházely na těžkou zbrojní výrobu traktorové továrny ve Stalingradu, Kyjevě, Charkově a Roštově na Donu, v Gorkém i ve Sverdlovsku. Hospodářští experti odhadli, že již v roce 1940 vyráběl SSSR 18 mil. tun oceli, 15 mil. tun surového železa, těžil ročně 31 mil. tun nafty a 165 mil. tun uhlí. Většinu z tohoto ohromujícího množství pohlcovalo zbrojení.

Vyslanci z Moskvy hlásili v Berlíně i ve Varšavě rozdělení Lidového komisariátu obrany, kterého si v Praze povšiml pouze prezidentův poradce generál Moravec. Brzy věděli spojenci více. Lidový komisariát leteckého průmyslu byl vytvořen s hlavním úkolem zdvojnásobit do konce pětiletky produkci bojových letounů. Vzápětí byly vyfotografovány a na západ dodány fotografie nových neznámých typů stíhacích, taktických i střemhlavých

letounů, také nové typy tanků nahánějící strach. Čechoslováci získali snímek nového tanku ve Španělsku již v lednu 1940, tudíž musel být v Rusku zkonstruován a vyzkoušen v letech 1936-1938. Všechny tyto nové typy však do sériové výroby jistě teprve přicházely a většina továren nadále chrlila zastaralé typy. V tomto roce 1941 vyráběl SSSR dle odhadů přibližně 300 tanků měsíčně, většinou již nových typů. Nyní mohla mít armáda 1500-1800 nových strojů. Byly získány vzorky nové Tokarevovy automatické pušky, nového těžkého kulometu a dva typy samopalů. Rozvědky znaly moderní 76 mm kanón montovaný i do nových typů tanků, dále pěchotní kanón ráže 210 mm, moždíř ráže 280 mm a ve Španělsku byla vyfotografována 305 mm houfnice. Vysoce byly hodnoceny 122 mm a 152 mm houfnice. Protiletadlová děla byla užívána v 37 mm a 85 mm ráži. Kanón ráže 85 mm byl zřejmě zaváděn i v protitankové verzi, ale v PT dělostřelectvu převažoval skvělý rychlopalný kanón ráže 45 mm. Sovětská pěchota užívala 82 mm minomet a v polovině roku se objevil špičkový, přesný a vysoce účinný 120 mm minomet, jehož obdobu nevlastnila zatím žádná jiná armáda. V bojích u Chalchyn-golu v Mongolsku v roce 1939 použilo rudé letectvo prokazatelně poprvé reaktivní střely odpalované z křídel letounů, které se prý zatím, bez zaměřovacího systému, příliš neosvědčily.

DRRA se zřejmě nacházela na počátku nové etapy přezbrojení, které si vyžádá čas, změnu výrobních linek a postupů, nový výcvik posádek a velitelů, nové opravárenské jednotky a kapacity, nové sklady a zásoby náhradních dílů, novou koordinaci závodů vyrábějících různé součásti a polotovary. DRRA zřetelně stále trpěla nedostatkem přepravních prostředků, zejména mechanických tahačů pro těžké zbraně a nákladních automobilů. Pokud by se válka odehrávala ve větším prostoru, citelně by tím byla omezena možnost manévru. Major Karel Paleček, československý specialista na SSSR, však vyjádřil domněnku, podle níž je sovětská mobilizace rozdělena do několika částí. Část předmobilizační byla ukončena a okamžikem, kdy se začal prudce zvyšovat nárůst počtu sovětských divizí, byla zahájena první část skutečné mobilizace, prozatím utajené. V rámci této utajené části nebudou ještě nové zbraně vyráběny masově, pouze v zaváděcích sériích a k instruktáži. Bude však připraven průmysl na to, aby masovou výrobu zahájil kdykoliv. Utajená část mobilizace zřejmě skončí teprve faktickým vypuknutím války, tedy fyzickým útokem DRRA na Evropu. Jakmile bude první, tajně vyzbrojený sled rudých armád vržen do útoku, nastartuje průmysl masovou výrobu nových zbraní a celé desítky nových divizí vyrostou jako houby po dešti, protože již nyní jsou tyto nové divize připravovány v latentní formě jako jejich

důstojnické sbory. Pak budou pouze doplněny mužstvem a továrny dodají zbraně, což bude vykonáno v relativně velmi krátkém čase, dříve než první strategický sled vyčerpá svůj útočný potenciál. Druhý, takto vzniklý sled bude vržen za prvním v rozmezí jednoho, dvou měsíců. Dále již nebudou vznikat nové divize nad číslo 399. V rámci neustále pokračující a již zjevné mobilizace budou formovány jen pluky a brigády, budou přebírat zbraně a postupovat k západu tak, aby pouze neustále doplňovaly stavy a bojeschopnost divizí prvního i druhého sledu již bojujících. Tento proces může pokračovat téměř donekonečna, vzhledem k mobilizačnímu potenciálu státu a k nezasažitelnosti jeho výrobních kapacit.

Teprve 1. září 1939 začal v SSSR platit zákon o všeobecné branné povinnosti (odůvodněný japonským militarismem) a bylo upuštěno od tradičního systému teritoriálních milicí. To znamenalo, že v tomto a příštím roce nebude mít DRRA ještě dostatek vycvičených záloh, a pokud by byla vyhlášena mobilizace, budou povolanci nejprve nuceni absolvovat výcvik. V červnu 1940 bylo opět přistoupeno k vytváření mechanizovaných sborů, tentokrát nikoliv na úrovni brigád. Každý sbor měly nyní tvořit dvě tankové a jedna motorizovaná střelecká divize. K této reorganizaci zřejmě Sověti sáhli po zprávách o znásobení počtu německých tankových divizí a vytváření velkých útočných tankových skupin Wehrmachtu. Telefonický a rádiový odposlech identifikoval velitelství 22 takových sborů ve stadiu formování, odhadovalo se, že jejich celkový počet bude 30, což znamenalo 60 tankových a 30 motorizovaných divizí. Většina sborů a divizí musela být ale zatím ještě vybavena zastaralými tanky a neměla dostatek automobilů ani tahačů. Pouze některé z tankových divizí mohly mít po praporu těžších tanků. Celá tato síla i nové typy zbraní nenasvědčovaly obrannému charakteru armády. Jejím úkolem bylo zcela jistě útočit.

Sovětské letectvo se členilo na jednotky vrchního velitelství (převážně bombardovací) a jednotky armádní vojskové, přidělené k taktické podpoře a stíhací ochraně frontových útvarů. Podle účelu bylo letectvo členěno na dálkové bombardovací, blízké bombardovací, taktické, bitevní, stíhací, průzkumné a dopravní. Nově se vyskytující typy byly určeny spíše jako taktické, bitevní a stíhací. I u těchto typů byl ale výcvik údajně zaměřen pouze na ničení letišť nepřítele a pozemních cílů, nikoliv na vzdušný boj. Každá ze sovětských armád měla mít přidělenu jednu smíšenou divizi. Štáb Luftwaffe předpokládal, že dělení na velitelské a armádní letectvo znemožní Sovětům koordinaci a soustředění na hlavní směr úderu. Letecká doktrína stavěla na předpokladu, že pouze stálé mohutné útoky na letiště nepřítele zajistí

vzdušnou převahu pro další etapu, jíž ale nemělo být masivní bombardování měst, průmyslu a civilních aglomerací, neboť Sověti nehodlali ničit vlastní budoucí kořist.

Na západě existovalo mnoho očitých svědků, kteří v letech 1935 – 1937, jako vojenští přizvaní pozorovatelé, dokládali schopnost Sovětů provádět masové výsadky za linií obrany. Jedním z nich byl britský generál Wavell, další svědectví poskytli českoslovenští nejvyšší velitelé. Síla výsadkového vojska byla odhadována na pět výsadkových sborů odpovídajících pěti západním vojenským okruhům, celkem nejméně 50 000 výsadkářů.

V roce 1936 byla zřízena Akademie generálního štábu a v roce 1937 existovalo v SSSR již 13 dalších akademií a přes 70 vojenských učilišť. Do roku 1939 však mnoho absolventů, posluchačů a také zkušených velitelů padlo za oběť Stalinovým čistkám, takže stoupající počet škol naprosto nevypovídal o úrovni sovětského velení a důstojnického sboru. Nasvědčoval tomu fakt, že mnoha divizím zjevně veleli plukovníci a podplukovníci. Při výcviku a manévrech, stejně jako při štábních hrách byl procvičován výhradně útok. S obranou DRRA vůbec nepočítala. Stalin musel obrannou doktrínu zavrhnout již v roce 1938. Následujícího roku začala demontáž obranných pásem na staré hranici SSSR a na nové hranici žádná nová zařízení obranného typu nevznikala.

Počínaje rokem 1940 byl v SSSR zaznamenán prudký nárůst intenzity bojového výcviku. Velká cvičení za účasti nejvyššího velení DRRA se konala v srpnu 1940 v Moskevském VO, začátkem září v Západním ZVO v prostoru východně od Brestu a Grodna (42. a 6. střel. divize, 1. Ssb a 6. Msb), koncem září v Kyjevském ZVO východně od Přemyšlu (99. a 41. střel., divize, 15. let. divize), v říjnu u Leningradského VO (70. střel. divize). V prosinci pak proběhly velitelské štábní hry u všech západních VO. Analytici Abwehru i polské rozvědky dovozovali, že hlavní štáb DRRA je zděšen nepřipraveností velitelů, neschopností koordinovat velké vojenské útvary a zvládat nové typy zbraní. Bylo také zřejmé, že válečná doktrína je zastaralá a nové rychlé a výkonné typy zbraní vyžadují nové postupy k jejich správnému efektivnímu využití. Manévry a cvičení pokračovaly ještě po celý rok 1941. Podle fotografií pořízených průzkumnou letkou Rowehl nebyla vojska po manévrech rozpouštěna, ale zůstávala v západních vojenských okruzích.

Poslední skutečná bojová zkušenost sovětských vojsk proběhla za bojů s Japonci v roce 1939 a dotkla se jen malé části DRRA a velitelského sboru. Před tím, v roce 1938, byli nepřipravení Poláci konfrontováni s velkou přesilou v technice, ale nikoliv s velkým válečným uměním. Navzdory této přesile a

nedokončené mobilizaci Poláků postupovala DRRA pomalu. Důstojníci a specialisté bojující do roku 1940 ve Španělsku se při výcviku doma v SSSR neuplatnili. Ve Finsku, kde Sověti narazili na připraveného, motivovaného a odhodlaného obránce v těžkém terénu, utrpěli hořkou porážku a velké ztráty proti mnohem menší a technicky zaostalé armádě. Tehdejší sovětští velitelé byli pak navíc většinou internováni v trestaneckých táborech za Uralem nebo popravováni, stejně jako ti ze Španělska. Všechny tyto skutečné bojové střety ještě postrádaly nasazení nových typů zbraní. V současné DRRA mělo tedy jen zanedbatelné množství velitelů skutečnou bojovou zkušenost a téměř nikdo neměl zkušenost střetu s rovnocenným soupeřem. Vůbec nikdo, kromě španělských veteránů, neměl zkušenost ostrého boje s novými typy zbraní. V představách sovětských velitelů zřejmě stále rezonovaly slavné časy masových kavaleristických útoků z dob revoluce a z 20. let. Analýzy článků předních sovětských teoretiků v časopise *Vojna i revoljucija,* tomuto závěru také napovídaly. Během 30. let zde publikovaly uznávané autority Frunzeho akademie, například R. R Ejdeman, J. I. Alksnis a J. A. Šilovskij. Tito představitelé „střediska vojenské vědy SSSR“ se shodovali v tom, že počáteční období války má zahrnovat mobilizaci, soustředění a rozvinutí sil, přičemž letectvo přebírá iniciativu a útočí na nepřátelská letiště. Obránce je v tomto počátečním období oslaben, protože musí krýt celé bráněné území, zatímco útočník se soustředí na hlavní směry postupu. Silné motomechanické jednotky se snaží o gigantické obchvaty křídel protivníka a obkličují celé jeho armády. Podle této teorie je stát ve válce již od té chvíle, kdy zahájí soustředění a rozvinování jednotek. V duchu masových křídelních útoků jízdy byly pojímány i útoky moderními zbraněmi jako hromadné ataky obřích rychlých tankových formací či leteckých svazů. To, co stihli sovětští pozorovatelé vysledovat na tichomořském válčišti v malajských džunglích, naprosto neodpovídalo teoriím o charakteru budoucí války v Evropě ani co do terénu, ani co do použití zbraní a vojsk. Naproti tomu velitelé a důstojnický sbor polské armády či Wehrmachtu prodělali v roce 1938 velmi tvrdý válečný střet v masovém měřítku a zůstali na svých místech nebo byli povyšováni. Zejména důstojnictvo Wehrmachtu se velmi poučilo o úskalí útočné taktiky v nevhodném terénu a o ceně dobré obranné doktríny s dobře připraveným protiútokem. Československý důstojnický sbor prodělal, jako celek, takřka krajní válečnou zkušenost s odražením silnějšího útočníka a starší a vyšší velitelé doposud nezapomněli na terén a charakter bojišť na Ukrajině, v Haliči a v Povolží z let světové války a revoluce. Naprosté většině důstojnického sboru DRRA zkrátka a jednoduše chyběla válečná zkušenost. Velitelé, až na

nepatrnou menšinu, byli odkázaní na zkušenost z manévrů a cvičení. Dokonce i admirál Canaris uznal, že taktika Blitzkriegu byla vyvinuta ve 20. letech nikoliv v Německu, ale v SSSR a to jak Němci, tak i Sověty.

Na základě zhodnocení doposud známých faktů o stavu DRRA uprostřed přezbrojování dospěl expertní sbor Blížence k závěru, že Stalin může vést jakoukoliv válku okamžitě, ale pokud musí počítat s tím, že by takovou válkou proti sobě soustředil síly svobodného světa, nemůže se odhodlat k útoku na Polsko a Německo dříve než v roce 1943.

15. října 1941 – Praha

Miroslav Volf odmítl nabídku po ukončení války s Německem v roce 1938 setrvat v armádě jako profesionální vojenský pilot. Byl povýšen do hodnosti poručíka a propuštěn do zálohy. Nejprve se vrátil ke svému předválečnému působení v plzeňském Aeroklubu DTJ na Borských polích jako placený instruktor. Plat nestál za mnoho, ale pověst vojenského veterána a hrdiny přilákala do řad aeroklubu desítky mladých lidí, mezi nimi dokonce dvě ženy. Miroslav potřeboval dostudovat poslední půlrok. Pak začal pomýšlet na ženění a k tomu již instruktorský plat nestačil. Kariéra vyučeného drogisty nebo obchodníka jej nelákala. Obrátil se s prosbou o pomoc na svého bývalého velitele letky kapitána Petrova a zajel za ním do Prahy, právě včas, aby mohl být Petrovem doporučen do čakovické AVIE jako zalétávač nově vyrobených strojů. Miroslavovým nejlepším doporučením byla válečná praxe s moderní stíhačkou I-16 Rata, a tak mohl nahradit svého předchůdce četaře Kavalce, který se zabil v listopadu při zalétávání nového typu československé stíhačky B-35[19] právě proto, že nezvládl nezvykle vysokou rychlost jednoplošníku v přistávacím manévru.

Miroslav měl nejprve zalétávat náhodně vybrané sériové stroje již zalétaného prototypu, a tak si jako jeden z prvních československých pilotů mohl vyzkoušet moderní Avii B-35.1. Byl možnostmi tohoto stroje doslova šokován. B-35 dosahovala rychlosti téměř 500 km/h a představovala opět po létech evropský standard. Ladný aerodynamický tvar draku sváděl k lásce na první pohled. Účelné řešení kabiny a palubní desky, radiostanice a silná výzbroj, zatahovací podvozek, náběžné hrany křídel. Stroj měl vynikající stoupavost, stejně jako jeho předchůdce dvouplošník Avia B-534, ale byl mnohem rychlejší, přitom stejně dobře vyvážený a snadno manévrující. Také s výkony nového pilota byli konstruktéři AVIE spokojeni a Miroslavovo nadšení pro nový stroj nešlo utajit. Bylo mu povoleno dálkově studovat

[19] *AVIA B-35 nesla 1 velký PL kulomet vz. 36 ráže 20 mm a 2 letecké kulomety vz. 30 ráže 7,92 mm. Kromě toho mohla nést až 100 kg bomb. Pozdější bojová ryze stíhací verze B-35.1. byla přezbrojena na 3 kulomety ráže 20 mm, bez možnosti nést bomby. Obě verze dosahovaly rychlosti 500 kmih, výškového dostupu 8500 m a doletu 550 km.*

Vojenské letecké učiliště v Prostějově, přičemž jeho výcvik se odbýval v chebské pobočce učiliště.[20]

Miroslav se kvůli nové práci přestěhoval do Prahy a v listopadu 1939 se konečně oženil. Nyní si na nedostatek peněz stěžovat nemohl. Plat továrního zalétávače, vzhledem k riziku, dosahoval výše ministerského platu. Miroslav sice nemohl nabídnout kvality soutěžního sportovního pilota a nejezdil na mezinárodní letecká klání, ale armáda si jej stále častěji objednávala jako instruktora k zaškolování nových mladých pilotů na právě zaváděnou stíhačku. Vyskytoval se střídavě v Čakovicích, Letňanech a v Kunovicích. O jeho postřehy či stížnosti stáli šéfové jednotlivých konstrukčních kanceláří, zejména ing. Novotný, spolutvůrce nové avie.

Koncem roku 1939 zkoušel jako prvý pilot úplně nový prototyp B-135 s většími vztlakovými klapkami, menšími křidélky a opačně se zasunujícím podvozkem. Pro armádu zastřeloval za letu 20 mm kanón umístěný v ose speciální vrtule prototypu. Dva kulomety a kanón postavily palebnou sílu B stopětatřicítky na úroveň německého létajícího tanku Bf-110 a to vše při zachování manévrovacích schopností převyšujících lehkou Bf-109. V létě 1939 na mezinárodním leteckém salonu v Bruselu, vzbudila B-135 úplnou senzaci a továrnu začínaly zahlcovat zahraniční objednávky. MNO však rozhodlo nejprve vybavit novým strojem vlastní armádu a hned poté armády malodohodových spojenců.

Miroslava do Bruselu nevyslali. Namísto toho seděl v Holešovicích a zaškoloval skupinu budoucích maďarských instruktorů. Mrzelo ho to. Navíc se o jeho osobu začínala zajímat armádní rozvědka. Dozvěděl se od přátel, že neznámí muži zkoumali jeho působení v aeroklubu a prověřovali jeho krátkou vojenskou kariéru. Neznámí muži se na něho informovali také v chebském učilišti. Byl varován, že se kdosi zajímá o jeho staré i nové přátele a o přátele jeho ženy Vlasty, o veškeré kontakty a příbuzenské svazky v rozvětvené rodině Volfů. Nemohl se proti těmto zásahům do soukromí ohradit, protože nic z toho se nedělo oficiálně a nebylo komu si stěžovat. Temné předtuchy na něho doléhaly po celý následující rok až do léta 1941.

Dne 15. října 1941 si pro Miroslava Volfa přijeli domů. Přísní muži v černých kožených bundách s kamennými tvářemi jej slušně požádali, aby s nimi jel na velitelství do Dejvic. Vše se prý dozví na místě a nemusí se ničeho

[20] *V této době učilišti velel generál letectva Bedřich Starý. Dálkové studium bylo jako výjimka povoleno válečným pilotům, kteří se osvědčili v bojích roku 1938 a nadále pracovali v leteckých oborech sledovaných či kontrolovaných armádou.*

obávat. Miroslav marně pátral v paměti po čemkoliv ve své minulosti, co by mohlo vojenskou rozvědku přivést k zájmu o jeho osobu. Žádné kontakty se zahraničím neměl, když nepočítal dvě nedobrovolná přistání v Rakousku během války. O své práci zalétávače s nikým příliš nehovořil a i kdyby, nebyl přece vázán žádným tajemstvím. O B-35 mohl dnes mluvit každý ze stovek vojenských pilotů, kteří s ní létali.

V Dejvicích se černá Tatra 77 nezastavila před budovou ministerstva obrany, jak Miroslav očekával, ale vjela do zahrady před jakousi vilou v rezidenční čtvrti. V příjemně zařízené místnosti mezi přerostlými dieftenbachiemi a vkusným nábytkem vhodným spíše pro obývací pokoj čekal na Miroslava muž v uniformě s plukovnickými distinkcemi. Muž kouřil lulku a seděl v koženém křesle, kde studoval jakési papíry.

– Vítám vás, podal Miroslavovi ruku. – Jsem plukovník Fryč. Sedněte si, prosím, poručíku Volfe.

Plukovník Fryč vyšel na chodbu a Miroslav mohl pootevřenými dveřmi slyšet, jak vynadal mužům, kteří jej přivezli, že si na takovou akci vzali tak nápadný automobil. Tatra 77 je úplně nový typ vozu a každý hlupák ví, že jej užívají zatím jen politické celebrity, nebo rozvědka.

– Nuže, předeslal Fryč. – Poručíku, nemusíte se ničeho obávat, nejde o vaši osobu, jde o jistou naši nabídku pro vás. Museli jsme si vás trochu prověřit, neboť to, co vám nabídneme, je vysoce delikátní záležitost. Vedení AVIE si vás již před nějakým časem vyžádalo a doporučilo ke spolupráci na velmi tajném armádním projektu. Měl byste pilotovat něco, co tady ještě nebylo. Prověřili jsme si vás důkladně a jste pro nás vhodný člověk. Bez kontaktů do zahraničí, po několik generací sídlí vaše rodina v Čechách a příbuzenské svazky máte pouze v tuzemsku a další a další… Pochopitelně byste nadále zůstal civilním testovacím pilotem továrny AVIA a občas byste létal na B-35, tak, aby to všichni viděli. K dokončení učiliště vám chybí jen pár měsíců. Ve skutečnosti, pokud naši nabídku přijmete, budete zalétávat ještě něco jiného. Již od této chvíle jste vázán přísnou mlčenlivostí. Ani vaše žena nesmí tušit, oč doopravdy jde. Ostatně, váš pracovní rytmus se nikterak nezmění. Zkrátka budete nadále dělat to, co děláte, jen na něčem úplně jiném.

– Nejprve bych měl vidět, oč jde, pane plukovníku, osmělil se Miroslav, kterého se zmocnila zvědavost ihned poté, co opadl strach.

– Uvidíte to ještě dnes, řekl plukovník. – Až to uvidíte, můžete spolupráci odmítnout, nebo přijmout. Předtím ale musíte podepsat závazek naprosté

mlčenlivosti a musíte se smířit s tím, že od této chvíle vás neztratíme z dohledu. Nějaké dva tři roky se nepodíváte do zahraničí.

– A potom?

– Potom už tahle věc zřejmě nebude žádným tajemstvím. Dostane ji armáda a vy budete opět jen řadovým testovacím pilotem. Pokud ovšem nezačneme pracovat na něčem dalším.

Tentokrát se ke skupince rozvědčíků připojil také plukovník Fryč. Před vilou čekalo docela jiné auto, starší a běžně užívaná Tatra 38 s plátěnou střechou. Šofér nezamířil do Čakovic, ale do nově budovaného areálu AVIE u Kunovic. Plukovník Fryč ihned po podpisu závazku mlčenlivosti ve vile předal Miroslavovi průkaz opravňující ke vstupu do střežených objektů. Miroslav, který zde občas létal na B-35, si samozřejmě povšiml, že vedle běžného letiště vyrůstá ohrazená a přísně střežená vojenská zóna a je zde budována nová, nezvykle dlouhá betonová dráha. Doposud tomu nepřikládal žádný význam a předpokládal, že se jedná o dráhu pro těžší bombardéry. Nyní mohl sledovat, jak přísně je objekt střežen. Stráž pod tabulí s nápisem Výzkumný ústav letecký prověřovala doklady i u samotného plukovníka Fryče.

Zastavili před kancelářskou budovou a zamířili k něčemu, co Miroslav doposud, při svých řídkých návštěvách nového letiště, považoval za travou zarostlý kopec hlíny. Jakmile byl odsunut kryt v betonovém chodníku a ukázalo se schodiště vedoucí kamsi dolů pod chodník, pochopil Miroslav, že jde o maskovaný hangár. Uvnitř haly, která se náhle před příchozími otevřela, uvítal Miroslava jemu již známý inženýr Novotný. A pak to Miroslav spatřil.

Uprostřed haly stálo cosi, co na prvý pohled připomínalo ladné tvary Avie B-135, ale co ve skutečnosti bylo úplně jiné, úžasné, oslňující. Připomínalo to stroj z jiné planety. Miroslav obešel letoun ze všech stran. Rozdíly vnímal a rozeznával okamžitě. Celý drak staré stíhačky zůstal zachován, pouze byl nyní obložen stříbřitě lesklým hliníkovým plechem na povrchu překližky namísto plátna. Křídla byla posunuta poněkud dozadu, zhruba do poloviny trupu na úroveň kabiny a přední náběžná hrana zešikmena dozadu, což svědčilo o vyšší rychlosti stroje. Křídla vypadala kratší. Kryt kokpitu celý zakryt vypouklým tlustým jednolitým sklem, bez kovových spojů. A největší změnu představovaly motory. Rozeznal dva umístěné na křídlech v blízkosti trupu. Musely to být výkonné motory, jestliže je konstruktér umístil tak blízko trupu. Původní motor v trupu chyběl a špic letounu zůstala zcela uzavřena, zaostřena k prorážení vzduchu. Drak letounu nabyl jakési dravci podoby a

vyzařovalo z něho nebezpečí na první pohled. Ještě cosi důležitého Miroslav postrádal.

– Dvoumotorová avie? Nemá vrtule? Ještě nejsou namontovány?

– Nebude mít vrtule, ujistil zmateného Miroslava ing. Novotný. – Motory jsou již kompletní. Díváte se na úplně revoluční skok v letectví. Toto je Avia BP-40. První československý proudový letoun a jeden z prvních pokusů na světě. O něco podobného se zatím pokoušejí jen Němci, pokud víme.[21] Jenže od prototypu k řadové armádní službě je ještě dlouhá cesta a vy jste člověk, který nám může pomoci tu cestu zkrátit. Jste vnímavý a dovedete podávat přesné důležité informace o vlastnostech stroje za letu. Některé úpravy B-135 mohly být provedeny jen díky vašim hlášením.

– Co je to proudový letoun? žasl Miroslav.

– Vlastně jde o nový typ motoru, vysvětlil Novotný. – Turboreaktivní. Vymyslel ho támhle pan Whittle[22], Angličan. Jenže doma ho znechutily byrokratické průtahy a zde dostal příležitost.

– Něco jako ty nové protivzdušné střely? pochopil Miroslav. – Rakety?

---

[21] *Prototyp proudového letounu Gloster G-40 vzlétl poprvé 15. 5. 1941 ve Velké Británii. Jednalo se o přepadový stíhací letoun. S jeho sériovou výrobou se ovšem počítalo nejdříve od roku 1946. Úplně prvním proudovým letounem na světě byl německý He-178, jehož prototyp úspěšně vzlétl 27. srpna 1939. Vojenská komise jej však neshledala vhodným k masovému nasazení v rámci Luftwaffe a od sériové výroby bylo upuštěno. V srpnu 1941 vzlétl druhý prototyp německé proudové stíhačky Me-163 B-l Komet. Připravován byl prototyp Me-262A-1, překvapivě podobně řešený jako československá Avia B-40. Německo hodlalo zahájit sériovou výrobu Me-163 od jara 1942, stejně jako Československo. V SSSR právě začínaly práce konstrukční dvojice Berezňak-Isajev na vývoji proudové stíhačky BI s raketovým motorem Duškin. Prototyp však mohl být dokončen teprve v létě 1942 a sériová výroba v případě úspěchu zkoušek nejdříve od jara roku 1943.*
O proudové stíhačce začínaly uvažovat také USA. O proudovém bombardéru zatím v roce 1941 neuvažoval žádný stát.

[22] *Anglický konstruktér Frank Whittle přicestoval do Prahy v lednu 1939 s celou dokumentací své dosavadní práce. Československo díky tomu zůstalo ušetřeno dlouhodobého vývojového procesu a zkoušek motoru. Avia mohla se značnou státní dotací ihned zahájit konstrukční práce na letounu a adaptovat svůj nejmodernější typ B-135 na Whittlův motor.*

– Něco podobného, ale tento motor není na jedno použití jako u střely TRUL, dokáže pracovat po dlouhé hodiny letu. Jde ve skutečnosti o velmi jednoduchý princip.

Inženýr Novotný rozbalil na stolku nákres.

– Palivo je vstřikováno sem do expanzní komory. Předek motoru nasává vzduch a tyto turbinové lopatky ho stlačují. V expanzní komoře dochází k vzniku stlačené třaskavé směsi a k zážehu, horké plyny se rozpínají a prudce vyráží zde vzadu tryskou. Tím tlačí letoun kupředu.

– Proč ty změny tvaru, chrlil Miroslav otázky.

– Letoun bude dosahovat předpokládané rychlosti okolo 800 kilometrů v hodině. Usměrňuje to rázovou vlnu. Laicky řečeno, klade menší odpor a zvyšuje rychlost. Při tak velké rychlosti jsou zmenšené nosné plochy křídel dostačující. Ale to všechno ještě uvidíte. Na otázky bude dostatek času. Budete muset o letounu vědět doslova to co my.

Už nebude stačit jen létat. Musíte stroji rozumět jako mechanik i jako pilot. Nejprve vám ukážeme, co nový tvar provádí v aerodynamickém tunelu.

– Kdy předpokládáte první let? zeptal se Miroslav s napětí v hlase.

– Za dva tři měsíce. A pokud to půjde dobře…

– Pokud to půjde dobře, vpadl do hovoru plukovník Fryč, – Budeme chtít, abyste do léta příštího roku zacvičil piloty pro alespoň jednu letku. Nebudete sám, dodal tvrdým tónem. – Chceme tři testovací piloty, abychom nemuseli čekat na zacvičení dalšího, kdyby se prvnímu něco stalo. Nekoukejte tak vyčítavě. Bude to nebezpečné. Tentokrát budeme ale připraveni. Už nikdy se nebude v letectvu opakovat situace z podzimu 1938.

29. listopad 1941 – Polsko, Jaroslav na Sanu

Nadporučík Abwehru Herzner podal silný dalekohled muži po pravici. Poručík jej od něho převzal, aniž by sebeméně pohnul hlavou do strany. Herznerovi připadalo nemožné, aby ten muž zahlédl pohyb jeho ruky předávající dalekohled. Hleděl zaujatě stále kupředu za lesklou hladinu Sanu. Ani periferním viděním nemohl předání dalekohledu registrovat. Měl snad nějakou schopnost dubiózy (telepatie)? Herzner si byl jist, že tihle hoši od pluku Brandenburg dokážou ledacos, ale to, k čemu se chystali tuto noc, považoval za zhola nemožné šílenství.

Herzner prodělal ve službách vlasti všechno možné. Spolupracoval před Mnichovem s henleinovci, aktivně organizoval přepadové akce i akce typu Trojský kůň, ale s takhle tvrdými chlápky se ještě nesetkal. Nahrnuli se do jednotek určených pro speciální operace poté, co padl nacistický režim. Většina z nich nosívala dříve černou uniformu a skoro všichni pracovali pro SS. Po rozpuštění Himmlerovy černé gardy jim admirál Canaris nabídl další zaměstnání. Ostatně, k ničemu jinému se nehodili. Vesměs kovaní zabijáci. Canaris si dal dobrý pozor, aby jimi nezamořil velitelskou strukturu Abwehru, ale pro terénní akce tohoto druhu byli více než využitelní.

Poručík Otto Skorzeny zaostřil, protože ubývající světlo rychle snižovalo viditelnost. Muži oblečení v nových maskovaných a nepromokavých pláštích leželi za úvozem polní cesty, která se táhla po západním břehu Sanu, napůl zahrabaní v mokrém a tlejícím bukovém listí. Do hladiny řeky a do celé ploché, lesnaté krajiny bubnoval déšť a na rozblácené cestě se tvořily kaluže. Hlína již nebyla schopna absorbovat další vodu. Psí počasí, ale to bylo dobře. Přesně takové počasí Skorzenyho skupina potřebovala. Jeho pobočník Lenz rychle zakresloval do poznámkového bloku vše, co mohl na druhé straně ještě spatřit. Vlastně zakresloval jen změny v rozmístění objektů, zátarasů a stráží, protože celkový náčrtek udělal již před několika dny za podstatně lepšího počasí. Také měl k dispozici fotografie lepší kvality, než by pořídila samotná Leni Reifenstahlová.

Tok Sanu zde nebyl nikterak široký a to, co se nabízelo k vidění na druhé straně řeky, připadalo všem třem mužům naprosto neuvěřitelné. Samozřejmě zde byly nějaké dráty a tu a tam vyčnívala z podrostu vysoká dřevěná pozorovací věž hlídek 92. oddílu pohraničních vojsk NKVD. Herzner si pomyslel, že takové hlídkování bude k ničemu, když se pár šikovných chlapů

proplíží v noci před útokem na druhou stranu a přeřeže telefonní dráty. Žádná z těch hlídek neměla vysílačku. Pár desítek metrů od břehu, pod hustými a nyní již téměř holými korunami listnatých stromů, tam stály celé řady typických, špatně zamaskovaných hnědých tanků s rudými hvězdami na pancířích. Byly to starší typy BT a také ty úplně nové. O ty šlo především. Kromě nejvyššího velení Wehrmachtu nikdo nechápal, proč rudí umístili celou tankovou brigádu přímo na břeh, pár metrů od hraniční řeky. Stany a provizorní baráky pro tankisty, stejně jako dílny a ostatní divizní služby, se nacházely dál, více schované v lese. Kdyby se Poláci rozhodli tuto tankovou jednotku zničit, stačilo by jim k tomu pouze pár minometů a kulometů. Palbu by bylo možno vést pohodlně z tohoto břehu a nikdo ze sovětských tankistů by se nedostal živý ke svému stroji.

– Stejně je to neuvěřitelné. Tohle nechápu, zakroutil hlavou Skorzenyho muž Ritter.

– Nepočítají s tím, že by Poláci zahájili válku sami od sebe, osvětlil Herzner to, co již věděl. – Tahle divize nestojí v obranném postavení. Tohle je útočná pozice. Sto metrů po proudu je most. Poláci tam mají zátaras, ale bolševici se ten most ani nesnažili podminovat. Kdyby jim někdo dal rozkaz, jednoduše naskáčou do tanků a tak, jak jsou, v kolonách, vyrazí na polskou stranu. Mají i bétéčka se schnorklem. Na silnici je pak nikdo nezastaví. Za jediný den se odsud dostanou ke Krakovu a jejich pěchota uzavře pevnost Przemysl z téhle strany.

– Nu, Poláci je jistě nezastaví, usmál se Skorzeny a jizva na jeho tváři vytvořila přímo ďábelský škleb.

Tanky na druhé straně řeky patřili k 22. tankové divizi a u řeky se objevily teprve před dvěma týdny. Poláci o tom podali zprávu. Přes krakovskou centrálu Blíženců se informace dostala na Canarisův stůl a admirál urychleně zorganizoval Skorzenyho misi, neboť Poláci sami takto šílenou akci odmítli uskutečnit.

Poručík věděl vše potřebné. Rudí se chovali neuvěřitelně lehkomyslně. Skutečně se neobávali žádného překvapivého útoku. Polská hlídka u mostu působila spíše vystrašeně než útočně. Nicméně, na vyšší rozkaz uvolní po setmění právě tato hlídka protitankový zátaras tak, aby na pohled zůstal na místě, ale aby byl instalován nesprávně.

Půl hodiny po půlnoci Skorzenyho komando vyrazilo v počtu šesti mužů. Déšť zhoustl a tma se stávala neproniknutelnou. Muži byli kupodivu oblečeni

v sovětských polních uniformách a nesli jen velmi lehkou výzbroj. Neměli žádnou vysílačku ani ručnici. Krátké tokarevy, granáty, útočné nože a pistole.

O půl kilometru výše proti proudu tiše sestoupili do vody a zachytili se dlouhé klády, zde připravené. Voda přitékající z Karpat se do nich zakousla ledovým chladem. Kláda je zvolna unášela po proudu a také stále blíže k východnímu břehu. Lenz ji opustil dříve než ostatní v místech, kde po břehu přecházela sovětská hlídka. Skorzeny se čtyřmi muži zůstal ponořen v rákosí o dvacet metrů níže.

Teprve když se ozvalo zasyknutí, vylezl Skorzeny s ostatními na břeh. U Lenzových nohou leželo bezvládné tělo hlídky. Lenz zabil vojáka skutečně odborně. Omráčil jej a zlomil mu vaz. Na místě nesměla zůstat žádná stopa krve. Do tmy vyrazil Ritter, aby provedl totéž s hlídkou, která přecházela přímo mezi zaparkovanými tanky. Vynořily se před nimi náhle ze tmy jako temné obludy spící v doupatech z navršených větví. Nyní vedl komando desátník Gruber, zasloužilý a školený tankista. On musel vybrat ten správný stroj nejnovějšího typu, zaparkovaný právě na okraji sestavy, co nejblíže k mostu. Když jej nalezl, opatrně vyšplhal po pancíři a otevřel poklop. Pak vlezl do útrob stroje. Přezkoumal, zda je v nádržích palivo, a dal ostatním znamení. Na širokou plošinu za otočnou věží naložili obě těla zabitých hlídačů a zajistili je, aby nespadla. Nakonec vlezl do stroje Skorzeny, který do poslední vteřiny zkoumal okolí a ostražitě neslouchal, zda občasné bouchnutí či zvuk kovu o kov nevzbudí pozornost dalších hlídek. Silný déšť a vítr však všechny zvuky spolehlivě tlumily.

Poručík za sebou uzavřel poklop a Ritter uvnitř rozsvítil ruční svítilnu. Gruber zkoumal zařízení. Předtím odhadoval posádku na tři až pět mužů. Nyní měl jistotu, že je čtyřčlenná, takže se šest mužů uvnitř cítilo poněkud stísněně. Nehodlali však střílet či bojovat. Prostor potřeboval jen Gruber coby řidič. V tanku chyběla radiostanice a průzory mu dovolovaly jen o něco horší výhled než německý PzKpfw III.

– Tak co, zvládneme to? zeptal se Skorzeny věcně a bez nejmenší nervozity v hlase.

– Nic na tom není, odtušil Gruber. – V podstatě je to v každém tanku stejné. Takže si držte klobouky, pánové.

Řev mohutného dieselového motoru přehlušil vítr a zvuky noci. Samotného Grubera řev překvapil. Byl mnohem větší než u německých benziňáků. Od této chvíle se uvnitř nemohli domlouvat. Skorzeny si všiml, že Gruber zoufale cloumá řadicí pákou, aniž s ní dokáže pohnout. Byl to zkrátka ruský stroj vyrobený pro Ilju Muromce. Nyní šlo o vteřiny. Všiml si velkého

kladiva povalujícího se vedle páky a podal jej Gruberovi. Ten s pochopením kývl a dvěma ranami zařadil. Tank sebou trhl a vyrazil přes louku k silnici.

Od baráků se mezitím sbíhaly další hlídky a nějaký důstojník v podvlékačkách střílel do vzduchu. Pravá panika však nastala, když bylo jasné, že stroj směřuje k mostu. Ruská hlídka spustila palbu z kulometu, ale proud střel se jen neškodně odrážel od 50 mm pancíře. Z ruské strany nebyl na mostě zátaras a nikdo a nic nemohlo zabránit Gruberovi, aby neprojel na polskou stranu. Také polští pohraničníci spustili na blížící se monstrum palbu a to dokonce malým, 37 mm kanónem. To bylo ovšem v plánu. Kanón malé ráže nemohl stroji ublížit, zvláště při palbě do zešikmeného čelního pancíře. Poláci museli pouze dávat pozor, aby nezasáhli pásy a nezastavili tank. Napůl uvolněný zátaras na polské straně odstrčil Gruber hranou pancíře a uháněl silnicí dále do tmy a do vnitrozemí. Sověti brzy zastavili palbu. Měli přísný zákaz střelby na polské území. Za jedinou kulku, která by dopadla na druhý břeh, mohl být ruský voják i zastřelen. Poláci nesměli mít sebemenší podezření, že se proti nim něco chystá. Nesměl vzniknout žádný pohraniční incident.

Skorzeny se radoval předčasně. Po deseti kilometrech se stroj zastavil. Komando jej nedokázalo uvést do pohybu. Museli celý tank zamaskovat a sehnat odpovídající silniční tahač, který stroj dopravil k železnici. Příčinu selhání se Skorzeny dozvěděl teprve po několika týdnech v Kummensdorfu. Technici mu vysvětlili, že motor byl úplně zanesený. Nikdo stroj nečistil a nevyměnil olej snad ode dne, kdy sjel z výrobního pásu.

Na polské i sovětské straně se vyrojilo množství vojáků. Poláci ihned instalovali dračí zuby a rozsocháče správně na místo a objevil se i větší kanón. Sovětský důstojník vyběhl na most a vzrušeně se tam dohadoval s polským velitelem stráže. Poláci se tvářili dostatečně zmateně a nechápali, co to mělo být. Lekli se možného náhlého útoku Sovětů s úmyslem získat předmostí za řekou. Velitel tankového praporu kapitán Beljajev postupně obdržel informace o tom, že beze stopy zmizeli dva hlídkující muži, a dospěl k závěru, že dva z jeho vojáků se rozhodli emigrovat v tanku a učinili tak poté, kdy se sešli na společné hlídce. Beljajev si otřel studený pot. Měl by emigrovat také. Byl si jist, že nejdéle do hodiny jej dostane do drápů NKVD. Nešlo ani tak o dva muže, jako o nový tank T-34, který si nyní polští a pak i němečtí imperialisté mohou podrobně prohlédnout a celý okopírovat.

O tři dny později byl Otto Skorzeny pozván k admirálu Canarisovi do jeho Fuchsbau na Tirpitzově nábřeží, byl na místě povýšen na kapitána a obdržel

kromě železného kříže i pověření sestavit spolu s plukovníkem Rádlem další samostatný prapor budoucí brigády Brandenburg.

Celý týden prohledávaly čety sovětských pohraničních vojsk NKVD tok řeky San daleko po proudu a také každé stéblo trávy na louce, kde došlo k loupeži tanku. Nebyla nalezena žádná těla, jediná součást jejich výstroje a ani kapka krve. Emigrace byla potvrzena. Polský vyslanec nejprve předal Molotovovi ostrý protest proti nevyprovokovanému útoku na polskou stranu, pak přijal vysvětlení a na oficiální žádost o vrácení stroje odpověděl za několik dnů, že na polské straně stroj během noci zmizel a nebyl nalezen. Existuje podezření, že přejel karpatskou hranici. Pátrací čety však pokračují v práci, a kdyby tank nalezly, zcela jistě jej vrátí jeho majiteli, dělnicko-rolnické Rudé armádě.

5. prosinec 1941 – Praha, Dejvice

Generál František Moravec obdržel 3. prosince dopis. Zapálil si lulku a zíral na obyčejnou obálku ležící na vyleštěné mramorové desce svého psacího stolu. Obálka běžného typu s předtištěným přáním veselých Vánoc, prdelatými andělíčky a zvonečky okolo smrkové snítky. Obyčejné písmo, zřejmě mužské, psané pevnou a sebejistou rukou, adresováno přímo jemu osobně, nadepsáno pouze jméno bez hodnosti a titulu. Bylo to jako nějaké tajemné déjà vu. Před očima se mu vybavila podobná obálka, kterou obdržel kdysi, v březnu roku 1937. Obsah té obálky je tehdy přivedl ke spolupráci s nejvýkonnějším agentem, jakého kdy československá rozvědka vytěžovala, agentem A-57, Voralem, Paulem Thümmelem, vysokým důstojníkem Abwehru. Ta obálka tehdy v sedmatřicátém možná zachránila Československo. Vzal obálku do ruky. Neotevřel ji ještě, ale neomylným instinktem cítil totéž, co cítil tehdy. Osudovou výzvu. Také tentokrát byl vzkaz uvnitř strohý a krátký:

Nabízím Vám závažné a podrobné informace ohledně výstavby a organizace Rudé armády a Stalinových úmyslů v příštím roce. Požaduji ochranu, anonymitu a politický azyl. Budu čekat přesně v 18.00 hodin dne 5. prosince v bytě v *ulici Národní obrany 30, 6. patro, byt č. 18. Je pravděpodobné, že dům bude sledován. Heslo: Mikuláš s čertem, ale bez anděla.*

František Moravec si zamnul bradu. Ta úžasná podobnost s naverbováním A-54 bila do očí. Tehdy se schůzka konala v Kraslicích, v hlubokých Sudetech téměř na hranici s Německem. Tenkrát měl také neodbytný pocit, že jde o past, že se Abwehr hodlá zmocnit šéfa československé rozvědky. Ale kdo by se pokoušel o totéž nyní, uprostřed míru a v Praze? Přece jen tu však něco bylo jinak než tehdy s Thümmelem. Z dopisu, skrze jeho strohost, vyzařovala neobvyklá naléhavost. Ano, jistě, byl to výkřik o pomoc. Tento pisatel nehodlal pracovat jako dubler. Mohl přinést jednorázovou informaci, ale nebylo pro něho cesty zpět. Výměnou žádal azyl. Pokud není dopis pastí, bude stát taková výměna vůbec za to?

Analýza neprokázala žádné bližší okolnosti. Dopis byl napsán i poslán v Praze. Vše tajemné, ale nikoliv podezřelé. Rutinním postupem bylo zjištěno,

že zmíněný byt byl zhruba před měsícem pronajat jako střešní ateliér jakémusi surrealistickému malíři Otto Mizerovi. Nebyl však jeho bydlištěm. Umělecký spolek VINCENT vedl takového malíře skutečně v evidenci, ale o jeho totožnosti či místě bydliště tamní sekretář informace nenalezl. Byla zjištěna pouze malířova cesta do Paříže v roce 1938 s gymnazijními spolužáky.

Praha byla 5. prosince čerstvě zasněženým, slavnostně naladěným městem. Domovníci odhrabovali závěje z chodníků a vršili sníh u okrajů silnic, kde se v příštích dnech promění v odpornou břečku. Světlo elektrických lamp odrážené sněhem prosvětlovalo prostor a činilo jej přehledným. Okolo domů se ihned po soumraku vyrojilo množství čertů a Mikulášů mávajících berlami a metlami, chřestících řetězy. Všude panoval ruch a veselí. V 17.45 zhasla v ulici Národní obrany pouliční světla a celý prostor se ponořil do tmy.

Udaná adresa se nalézala pouhé dvě ulice od budovy Ministerstva národní obrany a kanceláří TIS. Nebylo tedy třeba užívat automobil. Velitel akce však nechal dva civilní vozy přistavit před dům a v okolí rozmístil množství agentů, kteří pozorovali ulice i okna přilehlých domů již od dopoledních hodin.

Generál Moravec doprovázený kapitánem Hurtem a poručíkem Šimandlem vešel do domu a vyjel výtahem do šestého podlaží. Byl to vysoký činžák a byty v nejvyšším patře byly vlastně již podkrovními střešními byty. U čísla 18 poručík Šimandl zazvonil.

– Kdo je?

– Mikuláš, ohlásil se poručík. – A dva čerti bez anděla.

Ve dveřích se objevila štěrbina a kužel světla z příruční svítilny ozářil tváře v setmělé chodbě.

– Pojďte dál, pánové. Nezouvejte se, je to byt na jedno použití.

Moravec postřehl jemný ruský přízvuk. Tedy skutečně Rus. Následoval postavu muže setmělou předsíní. V určité vzdálenosti za ním postupoval kapitán Hurt. Šimandl zůstal u dveří. Již ve tmě Moravec pocítil silné aroma terpentýnových barev a ředidel. Skutečně ateliér. Muž rozsvítil světlo.

Stáli v malé místnosti bez oken, mezi malířskými stojany a pestrobarevnými plátny. Na kulatém stolku se tyčila jakási plastika, z níž nebylo poznat, zda jde o zakloněnou ženu, či skákajícího jelena. Generál Moravec zíral na dobře známou tvář a nemohl uvěřit svým očím.

– Jsem to já, generále, oznámil unaveným hlasem Sergej Sergejevič Alexandrovskij, dosavadní sovětský vyslanec v Praze. – Sedněte si, prosím.

– Vy? užasl Moravec. – Nikdy bych si byl nepomyslel… Co se stalo, pane vyslanče?!

– Již nejsem vyslanec. Od této chvíle se za něho nepovažuji. V tomto okamžiku žádá o azyl v Ženevě lidový komisař zahraničních věcí pan Litvinov, v Londýně diskutuje s tajnou službou pan vyslanec Majskij a také další pracovníci ambasád v jiných městech.

– Ale z jakého důvodu? Já nechápu…

– Důvodů je několik, odsunul Alexandrovskij flekatou paletu z malého stolku a postavil na něj láhev koňaku se skleničkami. – Za prvé se Stalin rozhodl definitivně změnit zahraniční politiku Sovětského svazu. Chystá agresi proti evropským zemím a to nejpozději v létě. My všichni, jako zastánci politiky kolektivní bezpečnosti, bychom byli v nejbližších týdnech odvoláni do Moskvy a nejspíše likvidováni. Všichni, včetně našich rodin. Stalin, jakmile jednou zahájí válku, nemůže ponechat naživu svědky skutečnosti, že se kdy pokoušel dohodnout s prokletým buržoazním západem. Naše rodiny zachránit nemůžeme, Stalin si vždy ponechává rukojmí, ale můžeme varovat svět před nebezpečím tak hrozným, že nacistická agrese by byla ve srovnání s tím pouhým piknikem na letním palouku.

Generál Moravec s hrůzou sledoval strohý a ledově chladný způsob vyslancovy řeči a naskakovala mu na zádech husí kůže z pomyšlení, že Alexandrovskij i všichni ostatní, o nichž mluvil, právě pohřbívají své manželky, děti, rodiče, vystavují je krutému mučení a pod slupkou chladu a věcnosti je oplakávají.

– Druhý důvod, pokračoval vyslanec. – Pokoušíme se zachránit život alespoň sobě. Kdybychom zůstali ve svých úřadech a nechali se odvolat domů, nikomu bychom nepomohli, zahynuli bychom stejně a naše rodiny také. V Kremlu se nyní změní doslova vše. Nastoupí nová garnitura.

– Kdo? zeptal se automaticky Moravec. – Molotov, Beria, Dekazonov?

– Žertujete? podivil se Alexandrovský. – Tihle od moci nikdy neodešli. Pohádku o zlém Molotovovi a hodném Litvinovovi pusťte z hlavy. Litvinov sám a my všichni jsme vždycky byli Molotovovi podřízení a celá Litvinovova politika usmiřování byla především Molotovovou politikou, dokud se to hodilo. Myslíte, že by Litvinova nechali dělat nějakou samostatnou politiku, nebo se o ní dokonce handrkovat se Stalinem a Molotovem? To je přece nesmysl. Na naše místa jsou dávno připraveni jiní a dostanou jen trochu jiné úkoly, než byly ony Litvinovy. Ano, Lidového komisariátu zahraničí se pravděpodobně ujme sám Molotov. U vás se také přece někdy stává, že premiér sám obsadí momentálně důležité ministerstvo. Na Beriu také zapomeňte. To je vnitro a do zahraniční diplomacie nemá co mluvit, i když se mu podařilo nasadit svého nohsleda Dekazonova do Berlína, přímo

Molotovovi pod nos. Uvidíte sám. Během ledna se všechno změní. Začnou vás chlácholit a zároveň budou vznášet požadavky.

– To je strašné, kývl Moravec a myslel tím Alexandrovského osobní tragédii. – Proč jste se neobrátil rovnou na pana prezidenta.

Vyslanec zavrtěl záporně hlavou.

– Politikové nám neuvěří. Alespoň ne ihned. A Beneš? To bych se svěřil tomu pravému. Znám pana Beneše dobře, za ta dlouhá léta. Zcela jistě by nechtěl riskovat zhoršení vztahů se Sovětským svazem kvůli mé maličkosti. Moji žádost o azyl by považoval za vlastizradu. Možná nám neuvěří nikdo, ale máme zpravodajsky zajímavé materiály, které jsme shromáždili, a můžeme podat informace ke všemu, co víme. To vše vám bude k dispozici v okamžiku, kdy se mi osobně zavážete poskytnutím bezpečného azylu.

– Máte mé slovo, vyplivl Moravec bez přemýšlení. Alexandrovskij kývl ke stěně, kde stál objemný kufr.

– Jistě chápete, že jsem se musel obrátit na vás osobně. Jen vy dokážete zařídit, abych prostě zmizel. Nebylo by šťastným řešením ucházet se o azyl oficiálně. Ne ve vaší zemi. Trockého zabili dokonce až v Mexiku. Zde bych jako oficiální emigrant nepřežil ani den. Zajistěte kufr. Pravděpodobně jsem sledován. Každý z nás je sledován někým, kdo je sám sledován. Neustále jsme sledováni a prověřováni. Ti, kteří mě ztratí z očí nebo nezabrání předání těchto materiálů, budou sami popraveni. Otráveni jedem, zastřeleni ze zálohy, zabiti v pouliční rvačce, přejede je auto nebo budou odvoláni a to je totéž. Viděli jste přece v osmatřicátém, jak jsou vybaveny sovětské ambasády… Myslíte, že se na tom něco změnilo?

– Jistěže vás schováme, buďte bez starosti, pospíšil si Moravec s ujištěním. – Celá oblast je zajištěna. Ty materiály nám již nikdo nevezme, na to se spolehněte.

– Pokud mě odtud dokážete dostat, řekl Alexandrovskij, – chtěl bych mluvit s vojenskou rozvědkou. Kdyby bylo možné zorganizovat schůzku s důstojníky hlavního štábu armády. Plánovali jsme útěk delší dobu a podařilo se nám shromáždit informace, které je budou zajímat. Znám obecnou situaci, některá čísla, počty, typy a technická data zbraní. Soudruh… Ehm… Tedy pan Litvinov ví nejvíce, ale ten si bude přát, aby mohl mluvit především s Němci.

– Dobrá, zvedl se generál Moravec a zvrátil do sebe sklenku koňaku. – Bratře kapitáne, ujměte se dokumentů. Za ten kufr mi ručíte hlavou. Všechno do Klánovic, tam máme laboratoře. Vezměte si na to pancéřové auto a požádejte o vojenský doprovod. Bratře poručíku, vyměníte si s panem

vyslancem oblečení. Kabát a klobouk bude stačit. Máte zbraň? otočil se k vyslanci.

– Mám, kývl Alexandrovskij a ukázal matnou hlaveň svého tokareva.

Trojice mužů nenastoupila do výtahu, ale sestupovala po schodech do přízemí. Kapitán Hurt zůstával v bytě a věnoval se telefonnímu přístroji. Před domem sevřeli Moravec s převlečeným Alexandrovským poručíka Šimandla mezi sebe a rychlým krokem přecházeli chodník ke služebnímu vozu. Přes všechna bezpečnostní opatření vyšlehl náhle ze sklepního okénka domu šikmo naproti přes ulici jasný záblesk, a dříve než se ozvala rána, cosi odhodilo převlečeného poručíka tři metry dozadu. Poručík se na chodníku převalil a zůstal nehybně ležet.

Po ulici se náhle rozběhlo několik postav. V rukou nejbližších čertů se objevily služební pistole a ulici zahltil hvizd píšťalky. Dům, v němž se schovával střelec, se v okamžiku ocitl v obklíčení. Zazněly další rány. Vyslanec s Moravcem se vrhli k ležícímu poručíkovi.

– Je to jen rameno, sykl Šimandl se zaťatými zuby. – Dělám mrtvého, bude tu ještě pozorovatel.

Moravec kývl, změřil ležící postavě tep na krku a na zápěstí. Potom se postavil a smekl klobouk. Následně hlasitě seřval několik přibíhajících tajných agentů a zahrál vzteklého šéfa, kterému zastřelili před očima veledůležitého svědka. Vyhrožoval služebními postihy, vyhazovem a přitom polohlasem udílel instrukce. Pak nacpal převlečeného Alexandrovského do vozu a odjel s ním na zdejší velitelství, zatímco ležícího poručíka na chodníku okázale fotografovali, proměřovali dráhu střely a tělo pak naložili do přivolaného černého vozu pohřební služby.

– To bylo lepší, než jsem čekal, zamrkal Moravec ve voze na vyslance. – Odvezu vás také na vojenské velitelství do Klánovic, ale až ráno. Musíme se ještě na místo dnes v noci vrátit a nafotografovat na chodníku vaši mrtvolu, tak aby bylo vidět do obličeje. Jestli tam byl pozorovatel, budou vás považovat za mrtvého a možná to pomůže vaší rodině. Zítra tu zprávu pustíme do tisku i s fotografiemi.

– Cítil bych se lépe, kdyby mě skutečně zabili, přiznal Alexandrovský a po tvářích se mu teprve nyní rozběhly slzy. – Ale musíme zařídit ještě tolik věcí… Já se pomstím…

– Nesmírně rád vám k tomu poskytnu příležitost.

V kanceláři hlavního velitelství nechal František Moravec přinést pro mrtvého vyslance večeři a nové šaty. Ve vestě a v tweedovém saku se vyslanec změnil v dokonalého anglického gentlemana. Mezitím Moravec

zařídil zesílení stráží, nenápadný přesun pohotovostního oddílu do budovy a vydal příkaz k přísnému prověřování každé osoby. Také před kanceláře postavil zesílenou stráž.

– Dnes vám budu dělat společnost osobně, ujistil hosta. – Čeká nás dlouhá noc a můžeme ji vyplnit povídáním, pokud je vám to vhod. Po fotografování si ještě oholíte knírek. Udělal jste správnou věc, pane.

– Ale jděte… ušklíbl se Alexandrovský. – Jsem bolševik a nedělám věci proto, že jsou správné či nesprávné. O správnosti vždy rozhoduje strana. Snad si nemyslíte, že jsem vaší zemi někdy pomáhal ze soucitu nebo ze sentimentu? Nebo proto, že jste byli v právu. Vždycky, i v osmatřicátém, jsme dělali to, co bylo prospěšné straně a Sovětskému svazu. To, co nám řekli, že máme dělat. Nepřišel jsem varovat západ proto, že Stalin je zlý a vy jste ti dobří, taková hlediska neexistují. Já si jen zachraňuji kůži a materiály i vědomosti, které nabízím, jsou to, čím zaplatím za ochranu. Kdyby nám doma nehrozila poprava, kdybychom mohli doufat, že nás Stalin s Molotovem pouze přemístí na jiné funkce někam do Kazachstánu, klidně bychom všichni dál sloužili straně a pracujícímu lidu kdesi v poušti a radovali bychom se ze zpráv o tom, jak k SSSR přibývají nové socialistické republiky.

Moravec vytáhl z kapsy záložní lulku a znovu ji nacpal tabákem. Nedovedl si zatím udělat úsudek o tom, zda je cynismus jeho chráněnce skutečným postojem, nebo jen hranou rolí.

– Víte, co mě udivuje nejvíce? Ten jeden jediný kufr s materiály. Vy, nejvyšší pán na vyslanectví, prodloužená ruka komisariátu zahraničních věcí, máte přece jediného nadřízeného a tím je pan Litvinov. Kdo by vám byl mohl zabránit nechat z vyslanectví odvézt celé nákladní auto dokumentů?

Alexandrovský se upřímně a pobaveně rozesmál.

– Vy demokraté vůbec netušíte, jak málo toho o nás víte. Posuzujete nás podle své vlastní diplomatické praxe. To, co jste viděli na ambasádě SSSR v osmatřicátém, vás vůbec nepoučilo. Především, vyslanec je tím posledním, kdo by mohl mít na vyslanectví Sovětského svazu jakoukoliv moc nebo vážnost. Vyslanec je pouze komediant. Herec, jehož úkolem je krýt všechny ostatní a maskovat jejich činnost. Každé zahraniční zastupitelství SSSR je rozděleno na dvě poloviny. Jednu ovládá NKVD, druhou Hlavní správa vojenské rozvědky. Všichni zaměstnanci, až po poslední uklízečku, jsou skvěle vyškolení a vycvičení agenti jedné z obou složek. Jde o elitu, o skutečné profesionály. Naše jediná ambasáda dokáže nasbírat a zpracovat více informací než celá tajná služba Československa dohromady i s armádní rozvědkou. Skutečným šéfem této instituce je rezident. On řídí celou

agenturu. Jeho lidé řídí celou síť agentů a ti, kteří neřídí a nezískají vlastní agenty, zdroje informací, jsou využíváni ke krytí. Pak jsou zde ještě šifranti, radiologická rozvědka, analytici a technická služba.

Františku Moravcovi se roztřásla v ruce napěchovaná lulka.

– Promiňte, ale kdyby všichni ti profesionálové, jak říkáte, řídili u nás rozsáhlou agenturní síť, museli bychom o tom alespoň něco vědět. Sledujeme vás, jsme také profesionálové a máme k dispozici obrovský aparát.

– To je to tajemství, potřásl hlavou vyslanec. – Systém je dokonalejší, než vás vůbec kdy mohlo napadnout. Žádná agenturní skupina krytá vyslanectvím ze zásady nepracuje proti zemi, v níž sídlí. Odsud z Československa pracuje rozvědka i NKVD proti státům Malé dohody, proti Německu, Francii a dokonce odsud řídí i britské agenty. Už chápete?

Proti vám pracují zastupitelství v Ženevě, v Paříži, nebo ve Stockholmu, například. Tak mohou být jen těžko odhaleni. Britský agent, který získá důležitou součástku radaru, je vyzván ke schůzce v neutrální zemi, ve Švýcarsku nebo ve Francii. Tam jede pracovník rozvědky z Prahy a dopraví součástku sem. Odsud putuje získaný předmět diplomatickou poštou do Moskvy. Nemáte šanci ho zachytit vy ani Britové.

Moravec otevřel údivem ústa, odložil lulku na stůl, ale pak ji rázem zvedl a nervózními prsty zapálil. Uklidnil se, teprve když oblak modravého kouře vystoupal pod strop kanceláře. Alexandrovský pokračoval.

– Samozřejmě existuje rozsáhlá síť pozorovatelů mezi vašimi komunisty, ale ti většinou sbírají jen drobné informace o pohybu vojsk, budování letišť a podobně. Ovšem ani tyto informace neputují na pražské vyslanectví, ale jinam, nejspíše do Ženevy. Nejcennější agenti samozřejmě nepocházejí z řad komunistů, protože ti jsou sledováni a nemají přístup k žádným skutečně důležitým zdrojům. Nejcennější agenti pracují v generálních štábech, na ředitelství významných firem nebo v politických sekretariátech nekomunistických stran. Snad i v tajných službách zemí, kde je komunistická strana úplně zakázána a kde se její členové počítají na pouhé desítky. Vyslanec poskytuje krytí při přepravě důležité diplomatické pošty nebo v případech, kdy hrozí odhalení našich lidí. Křičí fráze o porušování mezinárodního práva o nedotknutelnosti diplomatické imunity, vyhrožuje zhoršením mezinárodních vztahů, intervenuje u vlády či u Beneše. A to je tak asi vše, k čemu je dobrý.

Moravec si otřel studený pot na čele.

– Máte nějakou představu o rozsáhlosti takové agenturní sítě v československých institucích? Myslím ty důležité agenty…

Kdepak, zavrtěl Alexandrovský hlavou. – O tom se vyslanec nedozví ani jediné slovo. Veškeré písemnosti jsou ukládány do osobních trezorů, k nimž má přístup jen určený pracovník a potom rezident a jeho zástupce. Na vyslanectví se volně nepovaluje žádná důležitá písemnost či listina. Odpad je likvidován v pecích. O každé akci sepíše pracovník nejprve záměr – plán a vloží ho do trezoru. Když trezor druhý den otevře, najde v něm buďto schválení akce, nebo zamítnutí. Když je akce schválena, píše a ukládá stejnou cestou hlášení o průběhu. Veškerá komunikace probíhá přes trezory a každý den je u každého z nich změněno heslo. Nemáte představu, jak obtížné a riskantní bylo shromáždit jediný kufr dokumentů. Všichni pracovníci se bez ustání kontrolují navzájem. Rezident pověřuje jedny organizováním provokací, které mají prověřit spolehlivost a věrnost druhých. Například vás zastaví na ulici člen Armády spásy a daruje vám bibli. Jakmile něco takového okamžitě nenahlásíte, putujete nejbližším letadlem nazpět do Moskvy a pravděpodobně do Lubjanky. Na 99 procent to skončí kulkou do týla nebo něčím horším. Vaše rodina je pak uvězněna také. Všichni raději všechno okamžitě hlásí. Nesmíte se stát podezřelým. Navíc proti sobě neustále bojují NKVD a rozvědka. Provokují se a podávají na sebe hlášení. Obě organizace zápasí v celém Sovětském svazu bez ustání o moc a Politbyro tuto válku udržuje a živí, protože jen tak má obě organizace pod kontrolou. Vše dohromady tvoří neproniknutelný zabezpečovací systém.

– Příšerné! vydechl Moravec. – Nedovedu si vůbec představit, že by u nás vojenská rozvědka a TIS takto soupeřily na život a na smrt. Všichni přece pracujeme ve prospěch československého státu.

– A proto jste pro nás tak snadným soustem, odtušil Alexandrovský. – A proto nemůžete být tak výkonní jako sovětské tajné služby. Ale něčím vás přece jen mohu potěšit. Po velkých čistkách byly obě agenturní sítě, NKVD i rozvědka, zřejmě úplně ochromeny. Kontakty se starými agenty byly zpřetrhány a obě organizace se nyní spíše věnují vzájemnému krvavému soupeření a provokacím než skutečné práci. Je to tak v celé Evropě. Nějaká důležitá skupina pracuje v Londýně, protože v poslední době proběhlo v Ženevě a v Bruselu několik setkání našich lidí s těmi z Británie, ale jinak se mnoho neděje. Všude jsou dosazeni úplně noví rezidenti a byla vyměněna celá osazenstva vyslanectví, kromě mě samotného. Já bych byl vyměněn v nejbližších dnech. Proud informací zeslábl. Ovšem čistky již končí a systém se vzpamatuje. Mohu vám sdělit jména a pravděpodobné funkce, ale ti noví nemají ani kontakty, ani zkušenosti a navíc, pražské vyslanectví čeká ještě jedna dokonalá a stoprocentní čistka nyní, po mém zmizení. Proto se mě tak

snaží zabít za cenu jakéhokoliv rizika. Ale tak jako tak, mají to spočtené všichni. Také všichni v Amsterodamu a všichni v Ženevě. Máte šanci. Pokud nebudete reagovat nyní a včas, systém se vzpamatuje velmi rychle a znovu nabude původní efektivity. Musíte hlídat úplně každého zaměstnance ambasády.

Ozvalo se klepání na dveře. Smluvený signál. Moravec přesto vytáhl pistoli a natáhl závěr. Stráž ohlásila šéfa pátrací skupiny armádní rozvědky hlavního štábu plukovníka Emila Strankmüllera.

– Přeji příjemnou půlnoc, pánové, právě jsem se to dozvěděl. Přišel jsem o něco?

– Ne, jdete právě včas, Emile, potvrdil Moravec.

– Stalo se něco?

Plukovník Emil Strankmüller s údivem zíral na křídově bledou tvář Františka Moravce a také v jeho očích se objevil záblesk paniky, když si všiml, že jeho kolega nechal úplně vyhasnout svoji pověstnou lulku.

6. prosince 1941 – Pohoří Žiguli

Stalin přiletěl do Kujbyševa (bývalé Samary) již 4. prosince. Za běžných okolností by byl přijal formální zdravice místních funkcionářů, provedl by přehlídku dislokovaných útvarů Rudé armády, nechal by si darovat kytice od malých pionýrek a komsomolek a vyrazil by na prohlídku některého ze strojírenských závodů. Tentokrát však cestoval tajně a neprodleně nasedl do speciálního vlaku, který jej odvezl k Volze.

Oficiálně soudruh Stalin v těchto dnech odcestoval do Sverdlovska. Dokonce i nejvyšší představitelé NKVD obdrželi onu supertajnou informaci, že ve Sverdlovsku bylo právě dokončeno náhradní velitelské stanoviště generálního štábu Rudé armády pro případ války. Jen několik nejschopnějších agentů dostalo za úkol sledovat cesty a cílové stanice této zavádějící dezinformace. Pokud se zpráva dostane do Berlína, Londýna, nebo Prahy, několik agentů imperialismu, pravděpodobně důstojníků NKVD, skončí v Lubjance a pak u zdi.

Skutečné tajné vládní a velitelské stanoviště pro případ války bylo vybudováno zde, v útrobách horského masivu pohoří Žiguli, které v těchto místech tvořilo nepřekonatelnou překážku i pro takový veletok, jakým byla Volha. Řeka masiv obtékala velkým obloukem, vybočovala zde u Stavropolu ze svého severojižního směru téměř 80 kilometrů k východu, ke Kujbyševu, a vracela se o stejnou vzdálenost na západ k Syrzani. Tam se opět obracela na jih. V tomto přírodním pytli bylo pohoří Žiguli uzavřeno od západu přítokem Volhy, řekou Usou. Celý vodou obklopený masiv dlouhý 50 kilometrů a široký 20 kilometrů, skrýval důmyslný labyrint chodeb, gigantických tunelů a podzemních prostor s veškerým vybavením potřebným pro dálkové řízení operací mohutné desetimilionové armády, letectva, vojsk NKVD a dalších složek. Proto zde byl jedním z nejdůležitějších lidí lidový komisař spojů I. T. Peresypkin, který Stalina osobně celým komplexem provázel. Pouze Peresypkin věděl, že existuje ještě jedno tajné velitelské stanoviště pro řízení války a to mobilní stanoviště, vlastně celá síť stanovišť. Pokud se generální štáb DRRA rozhodne využívat mobilní stanoviště, budou stovky a tisíce štábních důstojníků přebývat v neustále se přesouvajících vojenských vlacích, pro které je na desítkách nenápadných železničních stanic připravena a zamaskována celá infrastruktura, na níž se ihned po příjezdu mohou napojit. Tak by se generální štáb nalézal všude a nikde a jeho části by byly stále v

takovém spojení, jako by sídlily v jediné budově. S tím, co věděl a za co zodpovídal, byl Peresypkin nepostradatelný. Perresypkin si ovšem také uvědomoval slabiny spojovacího systému DRRA. Konzervativní přístup nižších a hlavně vyšších velitelů téměř vylučoval užívání bezdrátového spojení. Radiostanice měly v armádě doposud jen nepatrný význam. I pro ten nepatrný počet přístrojů, který zde existoval, nebyl dostatek vyškolených radistů. Armáda spoléhala na linkové spojení. V případě napadení státu nepřítelem a vedení obranné války to znamenalo, že i malé skupinky záškodníků či výsadkářů by byly schopny pouhým přeřezáváním drátů izolovat celé jednotky a jejich štáby znemožnit velení a způsobit dezorganizaci. V případě, kdy bude DRRA útočit na cizí území, čeká spojařské jednotky sysifovská práce spočívající v neustálém natahování drátů mezi rychle se pohybujícími útvary a štáby. Peresypkin v tom smyslu několikrát intervenoval u samotného Stalina, ale Vožď se v tomto ohledu projevoval jako jeden z nejzarytějších konzervativců.[23]

Stalin k večeru po prohlídce provedl malou poradu s důstojníky zodpovědnými za budování kujbyševského labyrintu a dopřál jim malou oslavu, které se ovšem sám nezúčastnil. Stalin nebyl jen tak někdo a nepil vodku jenom tak s někým. K ránu seděl za psacím stolem své kanceláře instalované ve stěně skály se zaskleným výhledem na mléčně bílý zamrzlý a zasněžený tok Volhy, nechával si od starého Grigorie Gagarina vařit silný čaj, zapaloval si jednu dýmku za druhou a přemýšlel.

Ve skutečnosti věděl, že již je pozdě. Jeho pečlivě spřádaný a krok za krokem naplňovaný plán na ovládnutí Evropy, Asie a Afriky selhal. Selhal přesně 16. října roku 1938, kdy jakýsi bláznivý zapisovatel Hossbach, pod dojmem katastrofických zpráv z československého bojiště, zastřelil německého vůdce Adolfa Hitlera. Možná selhal už ve chvíli, kdy Beneš nedokázal zabránit svým generálům v tom, aby vyvolali národní obrannou válku a odmítli Mnichov, ale tehdy to Stalin tak neviděl. Tehdy naopak potřeboval, aby se Čechoslováci bránili ze všech sil, aby se Francie musela ujmout splnění svých spojeneckých závazků a dostala se tím do války s

[23] *Koncem roku 1941 měl Pobaltský voj. okruh k dispozici 52 % předepsaného poetu radiostanic, Kyjevský okruh 30 %, Západní okruh 27 %, ostatní okruhy ještě méně. I předepsané počty byly daleko nižší než počty předepsané na jednotku v armádách Německa či ČSFR. Navíc se nedostávalo odborníků schopných s radiostanicemi zacházet a většina dodaných přístrojů zůstávala uskladněna pro neochotu velitelů jich využívat pro strach z odposlechů nepřítelem a pro neexistenci spolehlivé šifry.*

Hitlerem. Stalin si Hitlera pěstoval po dlouhá léta. Stalin si pěstoval Wehrmacht a Luftwaffe. Potřeboval uprostřed Evropy onu agresivní silnou imperialistickou a fašistickou velmoc vedenou šílencem a velikášským psychopatem Hitlerem. Jen evropští blázni se domnívali, že fašisté a nacisté byli reakcí na nebezpečí bolševismu. Hitler i Mussolini byli součástí nebezpečí bolševismu! Škoda toho nádherně démonického skřeta. Tak rád by ho byl jednou zaškrtil vlastníma rukama.

Trockij šílel po uskutečnění světové revoluce, po válce Sovětů proti celému světu (samozřejmě pod jeho vedením). Jenže Trockij byl stejný nebezpečný ideologický blázen a jeho šílenství vehnalo Rudou armádu do ostudné porážky u Varšavy v roce 1920. Tehdy chybělo už jen pár kilometrů za Odru do Německa těhotného krvavou revolucí a sud s prachem by byl zapálen. Tu explozi by Evropa nepřežila. Jenže Stalin tehdy ještě neměl věci ve svých rukou a nemohl zabránit tomu, aby onen strategický idiot Tuchačevský celou operaci totálně nezbabral. Sovětský svaz tenkrát nemohl napadnout západ přímo. A právě tehdy Stalin přijal za svůj Leninův dlouhodobý plán, chytrý a grandiózní projekt na světovládu. Lenin a před ním již Marx s Engelsem odjakživa hlásali, že socialismus či komunismus nemůže mít žádné hranice. Buďto dojde ke světové revoluci proletariátu a vznikne světový sovětský svaz, nebo socialismus zahyne v konkurenci svobodných národů za jeho hranicemi. Lenin dále odvodil, že ke svržení imperialismu v celém světě může dojít pouze tehdy a tak, že se imperialistické velmoci servou mezi sebou jako psi a oslabí se navzájem, přičemž útlak proletariátu dosáhne krajních mezí a pak bude stačit jen vhodit jiskru do sudu s prachem. Lenin se dožil jen částečného naplnění své doktríny. Jedna děsivá válka nestačila. Sám Lenin, než ho ochromila mrtvice, přišel na to, že musí přijít ještě jedna světová válka, děsivější a horší, než byla ta první. Stalin jen převzal myšlenku svého učitele a také centrální moc, jaké by byl Lenin nikdy nedosáhl. Zatímco Trockij a další hlupáci se ještě ve 20. létech stále marněji snažili prorážet zeď hlavou a vyvážet revoluci, Stalin věděl, že krátká přestávka je nutná. Odhadoval, že to bude trvat dvacet i více let, než se dostane do pozice výhodné pro útok. Nejprve musel odstranit Trockého a všechny ty nedočkavé pitomce z frakce rudých kozáků, kteří by všechno zhatili a uspěchali. Musel vybudovat vlastní ozbrojené síly a ukáznit vlastní národ. To stálo miliony obětí a Stalin všechna ta zvěrstva mohl vždy pohodlně házet na zatýkané a popravované trockisty a jim podobné. Konec konců, proti Marxově představě komunistického světového státu, ve kterém budou i ženy veřejným majetkem a nikdo nebude smět vychovávat své děti, byla Stalinova pragmatická verze socialismu stále

ještě idylkou. Hlavně ale musel Stalin vypěstovat Hitlera a jeho nacistické Německo. Jen uražení, ponížení a vlastně neúplně poražení Němci byli schopni rozvrátit standardní a stabilní evropský řád, pokořit silné západní demokracie, rozpoutat na kontinentě zuřivou válku všech proti všem, oslabit Evropu, devastovat její města a výrobní kapacity, vyčerpat armády vzájemným bojem. Jen Hitler by býval byl schopen vést vyčerpávající válku ve Francii, odsávat vojska z Británie, přeplavit se do Afriky a Bůh ví kam ještě. Pak, až by byli všichni na dně, by udeřil on, Stalin zachránce, Stalin osvoboditel. Rozdrtil by rozptýlená Hitlerova vojska úderem do zad, vedl by armády celou Evropou až k Gibraltaru a do Rejkjavíku… a už by je nikdy nestáhl nazpět. Následovala by osvoboditelská mise do Indie a neprodlená výprava na pomoc čínským soudruhům. Americe by Stalin ulevil tím, že by zlikvidoval a obsadil Japonsko. Pak by dekadentní a zhýčkaná Amerika zůstala sama. Všechno bylo již připraveno. Hitler zahájil svoji agresi a měl se kvůli malému Československu dostat do střetu s Francií i Británií. Stalin by pak pomáhal střídavě jedné i druhé straně, aby požár války neuhasl, aby nikdo neprohrál a válka pokračovala do absolutního vyčerpání. Konflikt se měl rozrůstat a vtáhnout do sebe Balkán i Polsko. Jenže Francouzi a Britové nebyli tak hloupí, aby se dali zatáhnout do Stalinovy hry jen kvůli Benešovi. Stále pak ještě zbývala naděje, že se československá generalita bude bránit navzdory Mnichovu a západ nebude moci dlouho stát stranou. A skutečně se bránili, ti blázni. Pár stovek sovětských letadel mělo umožnit Čechoslovákům, aby se bránili dostatečně dlouho, aby válka přerostla jejich hranice a rozšířila se. Proto také Stalin nařídil zásah proti Polákům, aby Československo nepadlo příliš brzy. Majskij v Londýně zároveň naznačil Halifaxovi, že pokud Británie a Francie zasáhnou proti Hitlerovi, SSSR nezůstane stranou. Jakmile by byli zasáhli, Rudá armáda by se stáhla a Stalin by materiálně podpořil Hitlera. Kýžená válka by byla na světě. Vyděšený západ by potom žadonil a prosil Stalina, aby proboha otevřel druhou frontu. Západ by byl pak ochoten udělat všechno pro strýčka Stalina. Statisíce dělníků a konstruktérů na západě i v Americe by pracovaly, aby mohly strýčku Stalinovi poslat zbraně i suroviny, včetně nejlepších moderních technologií, jen aby zasáhl proti strašnému Hitlerovi. A on by nakonec zasáhl. On by pak byl vždy a všude uvítán jako osvoboditel. Západní diplomaté ve svých škrobených límečcích a sametových rukavičkách byli jen hordou bláznů a neměli ani potuchy, jak se dělá skutečná politika a skutečná diplomacie. Nakonec by byl Hitler zůstal bez spojenců a pro Stalina by pracoval celý svět. A Stalin by se jim odměnil tím, že by celý svět naráz vzal pod svá otcovská křídla.

Jenže pak se stala chyba. Omezení němečtí generálové se polekali, že budou muset vést válku zároveň proti Československu a Rudé armádě. Copak jim jasně nenaznačil, oč jde, když nenechal Rudou armádu překročit hranice Slovenska? Copak neviděli, jak okatě jim nabízí západní polovinu Polska? Hitler tento Stalinův tah pochopil, a kdyby žil jen o pár dnů déle, byl by pro Německo získal jak Československo, tak i západní Polsko. Němečtí generálové se ale splašili a zastřelili Hitlera. Dokonce ani Stalin nemohl počítat s tím, že nějakému plukovníkovi v kanceláři přeskočí v hlavě a on zabije vůdce právě v nejnadějnější vteřině. Když zastřelili vůdce, museli věc dovést do konce a odstranit nacisty jako takové. Splašili se i západní imperialisté a donutili velení Wehrmachtu podepsat mírovou smlouvu s Československem. A od té chvíle šlo všechno špatně. Evropa se uklidnila, padly fašistické režimy v Itálii i v Maďarsku, byly podepsány nové mírové smlouvy a Evropa se začínala spojovat a intrikovat proti SSSR. Stalin získal Španělsko téměř zadarmo, to bylo dobré, ale mohl získat daleko více a poslední tři léta musel věnovat tomu, aby Evropu alespoň ukolébal a uspal, když už ji nemohl rozvrátit vzájemnou vražednou válkou. Na pěstování nového ledoborce, který by rozvrátil západ a vyvolal v něm bratrovražednou válku, již nezbýval čas. Západ se spojoval. Německo v mírumilovné podobě mohlo náhle získávat zásoby a suroviny ze západu. Německo, které se náhle nemuselo připravovat na válku s námořními mocnostmi, mohlo investovat svůj zbrojní rozpočet do výroby tanků a letadel. Německo se nemuselo chystat na válku na několika frontách a nemuselo budovat opevnění na západě. Mohlo soustředit všechnu svou sílu na jednu jedinou válku na jedné jediné frontě. Mohlo vyzbrojovat a cvičit své budoucí spojence, Poláky a Finy.

V roce 1939 se stroj sovětské mobilizace teprve rozbíhal. Sovětský svaz byl ještě slabý, jeho zbraně zastaralé a nové typy se teprve zaváděly do výroby. Neúspěch ve Finsku se dal využít alespoň k tomu, aby na západě vyvolal dojem slabosti Rudé armády a aby odůvodnil povolání dalších ročníků do armády. Ale Sovětský svaz nemohl poklidně existovat vedle svobodného světa. Byl to nevhodný příklad pro obyvatelstvo. Prodlužoval se dosah rádiových vysílačů a jiných sdělovacích prostředků. Ziskem motivovaní svobodní inženýři a vědci na západě chrlili nové a nové vynálezy a technologie. Otroci Stalinovy říše se stále více dozvídali o skutečných poměrech ve svobodném světě. Ne, trvalo by to ještě pár desetiletí, ale socialismus v jedné zemi by nakonec nepřežil. Přežije jen tehdy, když nebude existovat žádná hranice, za kterou by se dalo utíkat, když nebude žádný nevhodný lákavý příklad, když vyrostou celé nové generace, které si už

nedokážou představit jiný způsob života a jinou společenskou formu než bolševický socialismus. Stalin viděl, že Lenin měl pravdu. Šlo o přežití. O nic jiného než o přežití. Bude to bitva o všechno. Vlastně ani moc nelhal, když nastávající válku prezentoval jako obrannou a spravedlivou. Nebyla spravedlivá, ale obranná ano. Zaútočit musí Rudá armáda. Musí se to provést překvapivě, zákeřně a drtivě, ale to vše jen z důvodů strategické obrany socialismu.

Stalo se totiž ještě něco mnohem horšího, než bylo zabití Hitlera. Nacismus donutil kapitalisty, aby prohlédli. Všichni ti oligarchové, burziáni, finančníci a bankéři si uvědomili, že své podnikání nemohou nadále vázat jen na jediný, vlastní národní stát. Doposud využívali stát, jeho politiky a armády jako nástroj k ovládnutí a obraně zdrojů, kapacit i trhů. Proto byly tak důležité jejich kolonie. Světová válka je poprvé upozornila na to, že pokud spolu budou soupeřit prostřednictvím států, národů a jejich armád, zničí se navzájem. Válečný potenciál se stal za poslední půlstoletí příliš děsivým a ničil doslova vše. Přestalo existovat zázemí. Jenže světová válka je nepoučila, jen vyděsila. Vyděsil je i Hitler, který se dostal k moci předstíráním, že právě on a jeho strana zajistí oligarchům nové zdroje a trhy. Když jej pak vyzdvihli k moci, ovládl národ fanatickým nacionalismem, nikoliv penězi. Předvedl žralokům z burzy, že je ke své vládě nepotřebuje, a podřídil si je. Teprve to je probudilo. To je dohnalo k myšlence na to, aby se ve svém soupeření vzdali států a jejich armád jako svých nástrojů, aby se od států odpoutali. Proto tak náhle začali jednat o nadnárodním obchodu, o zbourání celních bariér a zónách svobodného podnikání. Zamířili směrem k nadnárodním smíšeným společnostem, které nebudou ovládat žádný jednotlivý stát, ale budou ovládat nějaké odvětví v celém světě. Železnice, uhlí, naftu, nebo potraviny. Budou ovládat všechny obyvatele světa bez ohledu na státní hranice. Učiní na svém podnikání závislé Islanďany, stejně jako Rumuny nebo Němce. Budou jakousi tajnou a neviditelnou velmocí maskovanou doposud existujícími státy, které pak budou pouze hrát divadlo politiky a diplomacie pro davy. Brzy začnou určovat ceny zboží a surovin na celém světě a to by byl konec SSSR, protože jeho vývoz, dovoz, technologie a další aspekty by ovládli oni. To se nesmělo stát. K tomu nesmělo dojít. Kdyby byl Stalin čekal ještě pět deset let, ovládali by tihle finančníci ne již vládu a armádu jednoho konkrétního státu, ale vlády a armády všech států světa.

Nyní byla Rudá armáda konečně vyzbrojena a přichystána k válce, jenže proces integrace a vzájemného spojování Stalinových nepřátel také nabíral na tempu. Byl zatím pomalý a nesmělý, ale tento trend jasně nabýval vrchu.

Dokonce i Malá dohoda sílila a spěla k rychlé integraci. Sovětský svaz nemohl již dlouho vydržet obludné tempo zbrojení a militarizace života v Rusku dosáhla myslitelného vrcholu. Stalin musel udeřit, nebo se jednou pro vždy vzdát svých plánů. Musel udeřit rychle, dokud ještě trvá napětí mezi Malou dohodou a Německem, dokud jsou Poláci rozzlobení na Němce, dokud se Francie příliš nespojila s Německem a nedůvěřuje Britům, dokud si Itálie hledí svých sobeckých zájmů v Africe a ve Středomoří, dokud si Británie hledí svých kolonií více než kontinentu a dokud trvá v Evropě nedůvěra zasetá mnichovskou válkou. Sorge se odmlčel, ale stihl sdělit, že německý konzulát z Tokia náhle evakuují. To mohlo znamenat pouze jediné: Japonská agrese proti USA, Británii, Holandsku a Francii by nyní přišla právě vhod. Stalin tak díky Sorgemu věděl, k čemu se Japonci chystají, věděl, že se v Japonsku hromadně tisknou podrobné vojenské mapy Filipín a Indonésie. To byla opravdu ta poslední šance a přišla přesně ve správný čas. Další už SSSR nedostane. Ještě pár měsíců musí vydržet, aby se tvářil jako mírumilovný strýček Joe, než západní velmoci odešlou dostatečný počet svých vojáků a techniky do Tichomoří a do jižní Asie, než se tam válka rozhoří a vtáhne do sebe celý jejich válečný potenciál. Pak, jakmile vyschne země po jarní rasputici, udeřit. Jistě, už nikdy nedosáhne výhodné pozice osvoboditele, nyní bude pro všechny agresorem, ale čert to vezmi. Původní plán je v troskách. Hraje se o všechno. Nyní je ještě schopen je porazit rozdělené, ale není schopen odolat jejich ekonomickému rozvoji. Kdyby nadále trval mír, hospodářství SSSR by začalo upadat. Komunistický gigant by se za pár let dostal do závislosti na západních technologiích, na dovozu obilí a všeho možného zboží. Imperialisté by jej infiltrovali nebo prostě jen izolovali a nechali upadnout do bídy a chaosu. Smečka bolševických banditů a teroristů, kteří v Moskvě vládnou, není schopná řídit hospodářství tak efektivně jako specialisté, kteří nemusí žít v neustálém strachu o život a jsou motivovaní vlastním ziskem, volnou a dravou darwinistickou soutěží. A vlastní zisk a soukromý majetek nelze v komunistickém státě připustit, protože by rázem začali vládnout ti, kdo jsou schopní zisk vytvořit. Ti by pak požadovali ukončení teroru a uvolnění kontroly mas, aby mohli dosahovat ještě většího zisku. To by byl konec vlády těch, kteří neumí nic a vládnou strachem. Stalin znal základní poučku. Když nemůžeš někoho předběhnout, podraž mu nohy, tím se udržíš v čele závodu. Ano, hodil jim klacek pod nohy, ale ten se zlomil a oni běží dál. Teď do nich musí přímo strčit a vyhodit je z dráhy. Imperialistický svět nelze předběhnout a Sovětský svaz, jako běžec, může udržet svoji pozici v závodu jen tak, že bude jediným běžcem na dráze. Pak bude lhostejné, jak

rychle poběží nebo zda si rovnou lehne do trávy a nepoběží vůbec. Není totiž důležité, jestli svět upadne na úroveň doby kamenné a bude žít v bídě, jestli počet jeho obyvatelstva poklesne na jedinou tisícinu či miliontinu dnešního počtu. To vše je lhostejné. Důležité je pouze to, aby Stalin takovému světu vládl. Pokrok je nesmysl a životní úroveň nemá význam. Nezáleží na tom, jestli bude vládnout chudákům a bídným otrokům, nebo tučnému dobytku, záleží jen na tom, aby vládl. Důležitá je jedině moc.

Do Stalinových úvah se vetřelo naléhavé klepání na dveře. Taková náhlá vyrušení Stalin nepodceňoval, věděl, že bez pádného důvodu by se ho nikdo na světě neodvážil v tuto dobu vyrušit.

Grigorij ohlásil lidového komisaře Peresypkina. Jmenovaný vešel shrbený, s tváří zkřivenou strachem.

– Co chceš soudruhu? vstal vztekle Vožď a odhodil dýmku na stůl. – Dej pozor, aby to bylo důležité.

– Soudruhu Staline. Je to důležité, vyhrkl Peresypkin. – Přišla naléhavá zpráva od soudruha Molotova. Litvinov uprchl. Zůstali tam všichni. Alexandrovského v Praze se podařilo potrestat, byl zastřelen, ale Litvinov zůstal v Ženevě a Majskij v Londýně. Oba požádali o ochranu imperialisty. Kollontajová pravděpodobně také a…

– Ta kronštadtská děvka[24].

Stalin se opřel o stůl a zbledl jako zasněžená Volha. Nenáviděl zrádce a nenáviděl zvláště ty zrádce, kteří ho dokázali o myšlenku předběhnout. Pak že neexistují spiknutí! Museli tušit, že je hodlá odvolat a odstranit. Museli to vědět a vědí toho příliš. Tihle ví nebo tuší vše podstatné o něm, o Stalinovi i o jeho plánech. Měli přístup k mnoha dokumentům a jako zasvěcení představitelé lidového komisariátu zahraničí znali rozsah zahraničních rozvědných agenturních sítí. Vědí o tajné mobilizaci, o nových zbraních…

– Charašo. Dejte mi k telefonu Molotova.

Na vztek nezbýval čas. Stalin potřeboval znát přesný rozsah katastrofy. Kdo všechno a kam, co všechno věděli a co vědět nemohli. Zrušit ohrožené rezidentury, přeorganizovat rozvědné sítě. Jmenovat Molotova komisařem pro zahraničí, on už si poradí s vyčištěním celého starého aparátu komisariátu. Všechny podřízené uprchlých soudruhů zavřít, zajistit, vyslechnout. Rodiny zrádců vzít jako rukojmí. Vyslat vyškolené specialisty, aby

[24] *O Alexandře Kollontajová se říkalo, že je nejkrásnější ženou v Rusku. Jako mladá revolucionářka bývala v letech 1917-1918 častým hostem v kronštadtské pevnosti* v *ústí Něvy u Petrohradu, kam chodila navštěvovat revoluční velitele. Později získala post velvyslankyně ve Švédsku.*

zrádce zlikvidovali za každou cenu. Ale tohle se nemělo stát. Západ takto neměl být varován. Rozhodně neměl.

– Připravte se k odjezdu. Vracíme se do Moskvy.

7. prosince 1941 – Klánovice

V jídelně nenápadné klánovické vily s oprýskanou omítkou se toho nedělního dopoledne sešla velice zajímavá společnost několika vyšších důstojníků, z toho tří generálů. Byl zde generál Hájek, náčelník II. oddělení Hlavního štábu, a s ním za rozvědku přišel i plukovník Strankmüller a kapitán Paleček, specialista na ruskou oblast. Za TIS přišel jen generál František Moravec a major Bárta. Samozřejmě byl přítomen také technický personál, zejména kvůli ofocování dokumentů.

Muži se probírali obsahem kufru exvyslance a nyní politického emigranta Alexandrovského. Ve skutečnosti je po celý večer zajímaly všehovšudy čtyři listy hustě popsaného papíru. Podávali si je navzájem, upozorňovali se na různé podrobnosti a rozjímali nad jejich obsahem, jako by meditovali nad rukopisem Chestertonovy Orthodoxie.

Tyto čtyři listy ve zvlášť zalepené obálce Alexandrovskému, podle jeho vlastního tvrzení, předal při jeho poslední návštěvě v Moskvě sám Litvinov. Šlo o úplné a dokonalé rozkrytí agenturních sítí sovětské vojenské rozvědky všude, kde v Evropě existovala. Část zprávy hovořila o agentech a sítích NKVD, ale to byly jen útržky, i když velezajímavé útržky. Autor byl vojenským zpravodajcem, nikoliv příslušníkem státní bezpečnosti, to bylo na pohled jasné. Struktura rozvědky byla v materiálu zachycena detailně a úplně. Každé zde uvedené jméno mělo hodnotu zlata, hodnotu mnoha měsíců, snad i let práce, trpělivého pozorování a nekonečných analýz.

Autorem zprávy byl sovětský generál Ivan Josifovič Proskurov, původně vojenský pilot a letecký velitel bombardovacích útvarů DRRA ve Španělsku. Alexandrovský stručně vysvětlil, že:

– Proskurov po svém návratu domů nejprve velel letecké armádě a byl členem státní komise pro posuzování projektů dálkových bombardérů. V dubnu roku 1939 byl jmenován náčelníkem vojenského zpravodajství zřejmě jen proto, aby jako Hrdina SSSR a španělský veterán pozdvihl morálku čistkami zdecimované rozvědky. Proskurov překvapivě uspěl. Získal si důvěru podřízených, které zaštítil proti dalším pokusům o denunciaci, jmenoval schopné rezidenty na zahraniční ambasády a ti pak navázali na mnohé staré kontakty. Tak se během několika málo měsíců podařilo obnovit přísun zpravodajských informací pro analytické centrum. Proskurov se stal členem Hlavní vojenské rady a získal přístup k samotnému Stalinovi. Znelíbil se mu ale

svou otevřeností a zvykem nazývat věci pravými jmény. Stalin proto zahrnul Proskurova do seznamů poslední velké čistky s leteckými veliteli, převážně veterány ze Španělska. V červenci 1940 byl Proskurov odvolán z funkce a jmenován velitelem dálkového bombardovacího letectva. Zde si ale počínal stejně a kritizoval otevřeně nedostatky ve výcviku i atmosféru strachu a nedůvěry, která v letectvu vládne a vše umrtvuje. Dne 12. dubna tohoto roku bylo celé velení vojenského letectva odvoláno a mnozí velitelé hned zatčeni. Již 18. dubna byl zatčen i Proskurov a celá jeho rodina uvězněna. Byl mučen a podroben krutým výslechům i fingované popravě. Téměř všichni ostatní zatčení, jeho přátelé a známí, byli postupně odsouzeni a zastřeleni. Proskurova však 22. dubna, po pouhých čtyřech dnech, propustili a dali jej k dispozici současnému šéfovi vojenské rozvědky Golikovovi pro přípravu diverzního plánu, který měl před útokem DRRA rozdělit a rozeštvat země střední Evropy. Jako rukojmí držela NKVD jeho starší dceru. Proskurov se rozhodl, že bude proti nelidskému systému i proti Stalinovi pracovat. Skrze tajné zpravodajské informace se domyslel, že Litvinova diplomatická klika bude brzy vyměněna, sepsal tuto zprávu a dohodl se s Litvinovem na jejím doručení na západ.

Čtyři papíry hustě popsané drobným písmem připomínaly motáky z vězení. Neobsahovaly jen údaje o rezidenturách a agenturních sítích, ale i rozbor hlavních zpravodajských operací a úroveň vědomostí sovětského velení o situaci na západě a jeho obranyschopnosti. Byl zde zhruba nastíněn celý plán Bouře a Proskurov zejména zdůraznil, v co Stalin věří a v čem mu jeho okolí z mravně pokleslých důvodů lže. Proskurov dále popsal strukturu obou zpravodajských služeb v Moskvě a v SSSR, hlavní zásady jejich spolupráce či spíše nespolupráce, metody hodnocení informací a kanály, jimiž se závěry předávají na vyšší místa. Následoval výčet jmen, funkcí a stručných charakteristik. Celý jeden list obsahoval podrobné věcné informace o sovětském vojenském letectvu. Proskurovova zpráva byla cennější než celý zbytek Alexandrovského kufru plného dokumentů.

To, v co Moravec nejvíce doufal, se ale z Proskurovovy zprávy nedozvěděl. Pražská rezidentura vojenské rozvědky byla mizivá a v žádném případě se zde nehovořilo o Benešovi. Praha byla zřejmě doménou NKVD, o jejíž síti zde Proskurov informace neměl.

– Hrůza, vzdychl posléze generál Hájek a odešel do kuchyně.

Za moment byl zpátky a běžel k bakelitovému rádiu Tesla, které pustil docela nahlas. Hlasatel oznamoval přepadení hlavní vojenské základny USA na Havajských ostrovech letectvem námořní flotily Japonského císařství a

popisoval i další japonské útoky v Pacifiku, podniknuté bez vyhlášení války. V Pearl Harboru prý bylo zničeno mnoho bitevních lodí americké pacifické flotily a ztráty se odhadují na tisíce mrtvých. Prezident Roosevelt svolal Kongres k mimořádnému zasedání.

7. prosince 1941 – Anglie, Checqers

V onen nedělní večer seděl britský ministr války Winston Churchill u stolu před krbem v hale svého cheqerského sídla s americkým vyslancem Averellem Harrimanem a s generály Ismayem a Pownallem. Protože nedokázal hovořit o čemkoliv jiném než o námořnictvu, svém slavném předkovi Marllboroughovi či o politice, klábosil střídavě o politice a o námořnictvu, dívaje se zálibně na Marllboroughův portrét.

– Informoval jsem prezidenta o Majského materiálech, oznámil Harriman. – Souhlasí s tím, aby se Rusové přesunuli do Washingtonu hned, jak je vytěží vaše MI-6. Dostanou plný azyl, ale být vámi, neočekával bych ze strany Ameriky žádný velký zájem o dění v Evropě. Prezident byl velmi nakloněn vám pomáhat v případě Německa, ale Stalin v jeho očích tak velké nebezpečí nepředstavuje. Prezident věří, že se Stalinem se dá jednat, a kdyby se Rusko zapojilo do protijaponské koalice, měli bychom v Tichomoří vyhráno. Již takto jsou Japonci nuceni udržovat v severní Číně přes 30 divizí, kvůli ruské nevypočitatelnosti. Kongres je ale v této věci jiného názoru. Stále jej ovládají izolacionisté a v případě Německa by byli prezident a jeho administrativa jen těžko mohli prosadit nějaký přímý vstup USA do války v Evropě. Ale mnohem více kongresmanů by bylo nakloněno myšlence válčit proti bolševikům, zejména kdyby napadli Německo, s nímž nyní máme silné ekonomické vazby. Jenže je tu ten problém s Japonci. Jestli se rudí skutečně pohnou, budete na to sami.

– Zajisté, ušklíbl se generál Ismay. – Levou rukou to vybojujeme s Japonci v Pacifiku, zachráníme Francouze i Holanďany a osvobodíme Čínu. Pravou rukou mezitím zadržíme bolševiky a ruku v ruce s bratry Germány je rozprášíme po sibiřských pláních. Potom sevřeme Japonské císařství od jihu i od severu. Amerika zatím může v klidu chystat protesty proti neúměrnému zvětšení rozlohy britského impéria.

– Amerika nechystá nic, odtušil vyslanec. – V diplomatické rovině snad, ale průměrného Američana nějaké plané vyhrožování nevyděsí. Každý má svých starostí až nad hlavu. Amerika věří, že Evropa si s takovým nebezpečím poradí sama. Vždyť víte, jak se před několika lety přeháněla hrozba nacismu a pak Hitler splaskl jako bublina. Dnes jsou Němci vašimi spojenci a našimi obchodními partnery. Anglie kvůli tomu nemusela ani vystřelit. Muselo by to být něco víc než vyhrožování a harašení zbraněmi za Pacifikem.

Winston Churchill se ve skutečnosti dobře bavil neinformovaností amerického vyslance. Sám se již koncem března setkal ve Washingtonu jak s Rooseveltem, tak i s Kanaďany a se zástupci dalších mocností ohrožených japonskou agresivitou v Tichomoří. Jednalo se jen o předběžných opatřeních, ale Churchill vnesl do jednání i téma možné sovětské agrese v Evropě a možného spojenectví Moskvy s Japonci. Ukázalo se, že Roosevelt má jakousi slabost pro Stalina a že jeho administrativa všeobecně trpí zásadním podceňováním bolševického nebezpečí. Američtí vojenští představitelé se zuby nehty bránili myšlence na vyslání vojenských sil jak do Tichomoří, tak i do Evropy. Převažovalo mínění, že Rusové jsou evropskou záležitostí. Žádná globální politická a vojenská koordinace tedy nevznikla, ale Churchill si byl jist, že americký prezident, ani Kongres, rozhodně nepodceňují japonské nebezpečí a v této oblasti byla koordinace již dávno smluvena. V USA si vojáci rozhodně nenamlouvali, že Japonci zaútočí jen na britské a holandské kolonie, a vynechají americké.

– Harašení zbraněmi? zamračil se Churchill. – Nám se to tak nejeví, pane vyslanče, my už totiž bojujeme. Ještě nikoliv oficiálně, ale naše jednotky zachraňují francouzskou frontu v Indočíně a v Thajsku od loňského léta. Po hříchu, podotkl Churchill, – zásadní rozhodnutí v Tokiu již padlo. S Rusy se milují asi jako kočka se psem, ale jakmile jde o válku, rychle se domluvili. Tojo potřebuje suroviny. Bauxit a ropu. I kdyby žlutí dokázali obsadit celou Východní Indii až po Barmu a Austrálii, bez americké ropy se neobejdou. Cožpak to nechápete? Jakmile jim Roosevelt nechal zmrazit aktiva a uvalil totální embargo na vývoz, válce se nevyhnete. Japonci prostě nemají jinou možnost. Holanďané jsou vojensky slabí. Paříž již více než rok odesílá do Indočíny většinu svého vojenského materiálu a my děláme totéž po stejně dlouhou dobu. Až to tam dole vypukne, zbude obrana Evropy doopravdy pouze na Německu a některých malých státech. Stalin by musel být hlupák, aby takové situace nevyužil. Němci ho nezadrží. Postup bolševických hord bude rychlý a ničivý. A jestli tentokrát zůstanou Spojené státy stranou, nezastaví nakonec Stalina ani Atlantik, stejně jako Hirohita nezastaví Pacifik. Věřte mi, že je nejvyšší čas vytvořit společný spojenecký štáb…

– Winstone, usmál se Harriman. – Japonsko produkuje sedm milionů tun oceli ročně. Spojené státy devadesát milionů tun ročně. A to je jen jeden ukazatel. Myslíte, že tohle Japonci nevědí? Nedovedu si představit, že by zaútočili na nás. Snad to zkusí nejprve s vámi a tomu bych se nedivil. Tou svojí politikou usmiřování jste si znepřátelili většinu svobodných národů. V Evropě vám nikdo nevěří od Mnichova. Od vašeho loňského podrazu na Čankajška,

myslím uzavření Barmské cesty, vám už nevěří nikdo ani v Asii. Když Japonci napadli Francii v Indočíně, neodhodlali jste se ani vstoupit otevřeně do války po boku svého nejlepšího spojence. Podporujete je tajně, aby se Tojo nerozzlobil. Pořád si počínáte stejně jako tehdy v Mnichově. To vy jste dnes bez spojenců. Washingtonu by dalo velmi mnoho práce přesvědčit národ, aby šel právě kvůli vám a kvůli holandské ropě do války. Příliš si neslibujte. Ale možná budeme, my i Stalin, ochotni čekat, až se vy a Japonci navzájem zardousíte, a pak teprve vstoupíme na scénu.

– Nu, my jsme nelenili, nadmul se Churchill. – Ceylonský hladinový svaz jsme velmi posílili. Nyní jsou tam tři letadlové lodě, jsou tam bitevní lodě a křižníky, celá flotila torpédoborců, je tam Repulse a Prince of Wales, Ramillies, Resolution, Sovereign, Revenge, Royal a další… Značně jsme zesílili obranu Singapuru tanky a letadly. V Indočíně procházejí naše jednotky už nejméně rok skutečnou válkou a víme, do čeho jdeme. Vy přece znáte poslední zprávy. V této chvíli vyplouvají konvoje s námořní pěchotou k obsazení Kraské šíje. Nikdo neví, kam se podělo hlavní japonské loďstvo. Začne to co nevidět, ale jestli si myslíte, že si Japonci nechají v zádech americké Filipíny, pak se krutě zmýlíte. My jsme připraveni. Už se zapojili i Australané a Holandsko dělá, co může. Ale vy si děláte iluze. Vy nejste připraveni. Telefonoval jsem s prezidentem, on to nevidí tak bezproblémově jako vy. Roosevelt čeká úder. Proč myslíte, že vaše nejvyšší velení poslalo létající pevnosti do Austrálie a na Filipíny? Vaše vlastní armáda ví mnohé, co vy nevíte.

– Vy to vybojujete sami, kývl přesvědčivě Harriman. – Věřte tomu, že většina Američanů si řekne právě tohle, až se k nim dostane zpráva, že jste s Japonci ve válce.

– Včerejší hlášení z admirality potvrdilo v Siamském zálivu japonský konvoj, zachmuřil se Churchill, který si začínal dělat starosti. – Je tam 35 transportních lodí, osm křižníků a 20 torpédoborců. Nevíme, kolik ponorek je hlídá. Hlavní japonská flotila zmizela uprostřed Pacifiku, víte to? Pořád si myslíte, že se nic vážného nechystá, a když, tak jen proti nám?

– Slyšel jsem tu zprávu, potvrdil Harriman. – Jen mě napadá a nechci se vás dotknout, Winstone, nedovedu si představit, jak by prezident, i kdyby byl toho názoru, že rudí představují hrozbu pro USA, mohl přesvědčit Kongres, aby vám poslali nějaké zbraně a válečný materiál sem do Evropy, dokud nebude rudá jízda koupat břicha svých koní v La Manche u Calais nebo u Dunkerku…

– To se může stát velmi rychle, odfrkl Churchill. – Jak jsem řekl, válka s Japonskem pro Stalina znamená veliké pokušení. Kdy se zase naskytne taková příležitost, kdy koloniální mocnosti odvelí loďstva, tanky a perutě do zámoří…? Dělá mi to starosti. Ráno odjedu do úřadu.

Do místnosti vtrhl rozčilený majordom Sawyers.

– Pane ministře, pusťte si rádio. Japonci napadli Hongkong a Malajsko. Také Pearl Harbor a Filipíny, bez vyhlášení nepřátelství. Jsme ve válce!

Generál Pownall otočil spínačem přístroje. Reportér BBC neměl doposud k dispozici podrobné informace, ale řekl, že podle všech indicií došlo k zákeřnému přepadu bez vyhlášení války a byla při něm zničena celá americká pacifická flotila. Japonci zaútočili letecky z letadlových lodí. Není jisté, zda na Hawaji nedojde také k vylodění. Byla bombardována letiště u Manily. Přišla hlášení o tom, že se Japonci vylodili již na ostrově Luzon a dochází k námořním bitvám s britským hladinovým loďstvem v Malajském moři. Množila se hlášení o japonských vyloděních u Kota Bharu, u Singory a Patani.

Vyslanec Awerell Harriman křečovitě svíral prázdnou sklenku, zarputile hleděl do plamenů a jeho tvář byla křídově bílá.

– Celá pacifická flotila? zamumlal zdrceně. – Jak by to bylo možné?

– Nu, zvedl se Churchill, – A jsme na jedné lodi, vy izolacionisto. Jak znám Američany, nyní už je nikdo nemusí přesvědčovat, aby začali střílet.

Náhle se Churchill zastavil, zamával doutníkem a rozhlédl se dokola.

– Zvláštní. Tak takhle vypadá den, na který se jednou bude vzpomínat jako na den, kdy vypukla druhá světová válka. Nejstrašnější válka našich dějin. Pojďte, pojedeme do Admirality.

Americký velvyslanec v Londýně mohl 7. prosince učinit skutečně daleko kvalifikovanější odhad budoucích událostí, než byl ten, kterým se prezentoval před dobře informovaným britským ministrem války. Slepota mnohých předních politiků USA se Evropanům jevila doslova jako neskutečná a neomluvitelná. K střízlivému posouzení situace stačilo pouhé porovnání událostí posledních tří čtyř let.

Dne 22. října 1940 se japonské jednotky podnícené generálem Tominagou, a údajně bez rozkazu z Tokia, vylodily v Tonkinu a u Saigonu. Slabé francouzské síly nedokázaly zabránit vylodění japonských veteránů zocelených v bitvách na území Číny, ale na pevnině jejich postup značně zpomalily a na čas i zastavily. Následujícího dne předložila francouzská vláda Japonsku ultimátum k okamžitému stažení sil, a když se tak nestalo, vyhlásila Francie Japonsku 25. října válku. Japonsko se nemýlilo ve svém odhadu, že Británie a USA se k vyhlášení války nepřipojí, ale na druhé straně vláda v

Tokiu situaci zcela neodhadla. Británie podala proti invazi důrazný protest a poté, 27. října, odstoupila od dohody o uzavření Barmské cesty. Britské dodávky začaly opět plynout do Číny a nyní hlavně z Barmy na pomoc Francouzům do Indočíny. Británie umožnila Francouzům najímat v Malaisii vlastní domorodé jednotky a 30. října vylodila britská flotila první náklad zbraní, tanků, letadel a pomocných jednotek na jižním pobřeží Indočíny. Počátkem listopadu se zhoršilo počasí a japonský postup uvázl.

Přímá japonská agrese rozhýbala také reakci USA, které již 25. října poskytly Čankajšově vládě půjčku 25 milionů dolarů a den nato vyhlásily úplnou kontrolu vývozu oceli a to výhradně do Japonska. V USA začal narůstat vliv strany proti izolacionismu. Účinkem embarga poklesla japonská produkce v roce 1941 na 68 %. Japonský tlak na nizozemskou sféru se nyní pod dojmem agrese jevil jako bezvýsledný a Holanďané odmítli jakékoliv jednání, dokud nebude vyklizeno francouzské území. Útok na holandské území byl prozatím vyloučen, dokud nebude neutralizován Singapur a britské opětné body v oblasti. Japonci, pokud nechtěli rozšířit válku na další velmoci, nemohli dokonce zasáhnout ani proti britským zásobovacím konvojům do jižní Indočíny. Přípravy na takovou válku a k útoku na Singapur odhadovalo armádní velení nejméně ještě na osm měsíců. Japonský útok na Indočínu se minul účinkem, nezaznamenal okamžitý úspěch, zavlekl armádu do dalších vleklých bojů v obtížném terénu a předčasně mobilizoval síly ostatních velmocí. V OSN bylo Japonsko jednoznačně prohlášeno za agresora a Evropa začala organizovat hospodářský bojkot Japonska i materiální pomoc bojující Francii.

Na začátku roku 1941 muselo japonské vrchní velení s konečnou platností rozhodnout o rozsahu generálního útoku na jih, k němuž mělo dojít ke konci roku. Bylo již zřejmé, že zabrání Indočíny a nizozemských držav se neobejde bez porážky Velké Británie. Kromě toho Japonsko ke svým cílům potřebovalo ovládnout také Malajsko a Barmu i všechny ostatní ostrovy v Tichomoří a okolo Austrálie. To vše by ale vedlo nakonec ke kolapsu, kdyby USA uzavřely svůj ropný kohout. USA musely být přinuceny rezignovat na oblast Pacifiku a přinuceny dodávat Japonsku i nadále ropu. Proto se Japonsko nemohlo vyhnout současně i válce s USA. Jestliže je nutno válčit se všemi mocnostmi v oblasti, bude lépe provést překvapivý úder na všech frontách. V první fázi zničit loďstvo a ochromit letectvo nepřítele, čímž bude dosaženo izolace jeho jednotek na jednotlivých ostrovech. Zde pak bude nepřítel po částech poražen vyloděnými jednotkami. Tvůrce strategické koncepce admirál Jamamoto zamýšlel využít momentální převahu Japonska ke zničení

amerických a britských sil v oblasti a k získání pevných bodů a základen. Nadvláda císařské flotily v Tichomoří měla přerušit spojení mezi americkými a britskými silami, ohrozit Austrálii a západní pobřeží USA, získat ropné oblasti a také Barmu, čímž by došlo k ohrožení Indie. Poté se mělo vyjednávat z takto výhodných pozic. Velmoci měly být z pozice síly přinuceny k uzavření míru, který by Japonsku zajistil ostrovní říši a surovinové zdroje. Poté mělo následovat období míru, ve kterém by se japonská průmyslová a zbrojní produkce znásobila a moc nad dobytými oblastmi upevnila. Mezitím by velmocem vznikl další problém s bolševiky v Evropě a Japonsku by již nic nebránilo v ovládnutí a ustavení východoasijské sféry prosperity.

V lednu 1941 začalo námořnictvo zkoumat možnost útoku na Havajské souostroví, grandiózní operace nesoucí sice velké riziko, ale zároveň možnost zničení celé pacifické flotily USA jediným úderem. Šlo o vyřazení flotily, která by v případě útoku pouze na Filipíny mohla provést odvetný úder k samotnému Japonsku. Podrobnosti operace jsou celkem známy[25]. Zvyšovala se aktivita japonských agentů a odposlechů. Admirál Jamamoto soudil, že Japonsko, vzhledem ke svým zásobám a výrobnímu potenciálu, musí dosáhnout konečného vítězství a podpisu výhodné mírové dohody do jednoho roku od zahájení útoku, pak průmyslový a vojenský potenciál mocností sílu Japonska převáží a nastane krize.

Armáda zřídila zvláštní jednotku č. 82 zformovanou na Tchaj-wanu pod velením generálů Itagakiho a Jamašity. Jednotka se zabývala plánováním a rozpracováním operací proti Singapuru, nizozemské oblasti a Filipínám. Od března probíhalo letecké snímkování klíčových oblastí. A vybrané úderné oddíly byly soustředěny na Chaj-nanu. Jak se ukazovalo v Indočíně, japonské jednotky neměly mnoho zkušeností s bojem v džungli, a protože Indočína zůstávala bojištěm, nebylo ani kde tyto útoky nacvičovat. Početní síla japonské armády narůstala následujícím tempem.

[25] *Útočná operace 7.12.1941 měla probíhat ve třech fázích. Nejprve útok na Pearl Harbor a vylodění výsadků v jižní oblasti. Ve druhé fázi měla být vybudována obranná linie od Kuril přes Wake, Gilbertovy a Marshalovy ostrovy, Bismarckovo souostroví, Novou Guineu, Timor, Jávu, Sumatru a Borneo. Ve třetí fázi po upevnění linie mělo začít rychlé využívání zdejších přírodních zdrojů. Manila měla padnout do 50 dnů, Singapur do 100 dnů a celá Východní Indie do 150 dnů.*

Období	Počet divizí	Počet vojáků
Do války v Číně	17	240 000
1937	24	420 000
1938	34	600 000
1939	47	820 000
1941	58	1 000 000

Před napadením francouzské Indočíny v červnu 1940 si nechal prezident Roosevelt předložit výsledky výzkumu smýšlení amerických občanů. Na otázku, zda mají USA ponechat Japonsku Čínu a nebo zda kvůli tomu jít do války se vyslovilo 47 % dotazovaných proti válce, 12 % pro válku a zbytek neměl žádný názor. Po napadení francouzské Indočíny v listopadu 1940 bylo 32 % Američanů proti válce, ale již 39 % souhlasilo s rizikem války. Plných 88 % dotázaných schválilo embargo na vývoz surovin a 57 % i za cenu, že by to vedlo k válce.

V listopadu byl Roosevelt potřetí zvolen prezidentem USA a silný mandát mu umožnil jednat radikálněji. Především dospěl jeho kabinet i sbor poradců k závěru, že nelze připustit japonskou okupaci Barmy, Austrálie či Singapuru. Britové, Francouzi i Holanďané žádali o podporu. Vláda USA zatím nehodlala podnikat žádné akce, které by přímo vedly k zatažení do války. Cordell Hull doporučoval nedráždit Japonce, dokud nebudou britské a americké síly v Pacifiku silnější.

Do Malajsie dorazil 23. listopadu 1940 první konvoj australských a novozélandských posil a to i přesto, že se australský ministr zahraničí právě vyslovil pro menší rozsah embarga, než avizovaly USA, a proti návštěvě amerických válečných lodí v australských přístavech. Budoucí spojenci jednali zmateně a spolupráce se rozvíjela pomalu. Průlom nastal 12. prosince a na návrh admirála Starka souhlasil Roosevelt s tím, aby zástupci armády i námořnictva zahájili sérii tajných štábních rozhovorů s Brity, z nichž by vzešly konkrétní plány a dohody k zajištění jednotného postupu v případě napadení. Armáda a tajné služby věděly své a navzdory proklamacím politiků jednaly. Stejně tak se dělo i v Evropě. Roosevelt oznámil 30. prosince poskytnutí půjčky 100 milionů dolarů Číně.

V březnu 1941 se japonské jednotky v Indočíně konečně zmocnily Saigonu a na severu si probojovaly cestu až téměř k předměstí Hanoje. Armádní velení si nemohlo dovolit vrhnout do Indočíny dostatečný počet jednotek, neboť by bylo narušeno soustřeďování sil ke generálnímu útoku. Naopak francouzské jednotky byly bez ustání posilovány a po jejich boku již otevřeně bojovaly i

vybrané britské oddíly zkoumající možnosti a specifika tohoto druhu války. V květnu nečekaně zaútočili Japonci z moře na thajský Bankok a obsadili jej. Tím byla odříznuta možnost zásobování bojujících Francouzů konvoji k jižnímu pobřeží, ale na druhé straně se na stranu bojujících přidalo Thajsko (Siam) a zásoby mohly proudit z Barmy přes jeho území. Britové následně obsadili celou poloostrovní šíji a budovali obranné linie proti postupu Japonců od Bankoku na jih k Singapuru. Francie se rozhodla urovnat dávný spor s Thajskem a přislíbila po válce odevzdat sporné pohraniční území.

Již v únoru předložili Britové ve Washingtonu přímé důkazy o plánování velkého útoku Japonska na jih a do Tichomoří a ve stejném smyslu informoval i vyslanec Grew z Tokia. Vláda USA se rozhodla demonstrovat solidaritu s Brity a v březnu připluly do Singapuru dva americké křižníky s doprovodem torpédoborců. Podobná uskupení zakotvila i v novozélandských přístavech. Bylo připraveno embargo na japonský dovoz barevných kovů, potaše a dalšího zboží. Už 29. března připluli do Washingtonu reprezentanti Kanady, Velké Británie, Francie, Holandska Austrálie a Nového Zélandu. Za Brity přijel vyjednávat dokonce sám ministr války Winston Churchill, jehož vřelé přátelství s Rooseveltem bylo všeobecně známo. Začaly předběžné rozhovory o společné obraně a politice v Pacifiku, do kterých pohotový Churchill vnesl i znepokojivou perspektivu možného útoku Rudé armády na Evropu. Stalinova chuť by mohla vzrůst právě v souvislosti s odčerpáním spojeneckých sil na dálněvýchodní bojiště. Američtí generálové se postavili proti perspektivě globální války proti Japonsku i SSSR a v jednání nebylo dosaženo konkrétní dohody. Admirál Stark rázně odmítl myšlenku na přesun pacifické flotily USA do Singapuru.

Japonský velvyslanec ve Washingtonu, admirál Kičisaburó Nómura, nabídl v dubnu 1941 ministru zahraničí USA řešení, podle něhož by se měl Čankajšek natrvalo vzdát Mandžuska výměnou za stažení japonských jednotek z jižní Číny a USA měly zaručit Japonsku ekonomické nároky v celé jihovýchodní Asii a také v Indii. Cordell Hull z návrhu usoudil, že Japonci již pochopili americké zájmy na stabilitě britských koloniálních držav, a hodlají dosáhnout podstatných zisků bez boje. Ve skutečnosti měl Nómura za úkol zaměstnat Američany jednáním a protahovat je, aby získal čas k dokončení válečných příprav. Když Nómura vystupňoval požadavky na vyklizení Hongkongu a Singapuru Brity a nezávislost Filipín, jednání byla ukončena. Američané pochopili, že představy Japonců o možnosti uspořádání vztahů v oblasti jsou naprosto nereálné. Japonské diplomatické mise pak stíhaly jedna druhou bez jakýchkoliv výsledků.

Macuoka odcestoval 3. dubna 1941 překvapivě do Moskvy, kde byl přivítán samotným Stalinem, a po krátkých jednáních s Molotovem uzavřel na pokyn samotného Hirohita 13. dubna smlouvu o neútočení se SSSR. Spojenci pochopili, že byl právě učiněn další krok k válce. Japonsko i SSSR si zajišťovaly záda. Obavy ministra Churchilla nabývaly na aktuálnosti. Japonci naopak byli přesvědčeni, že již došlo k podpisu tajné dohody mezi velmocemi ohroženými v Tichomoří a jihovýchodní Asii. V červenci 1941 vydalo japonské ministerstvo zahraničí prohlášení o obkličování Japonska spikleneckým kordonem mocností. Velení námořnictva již nepochybovalo o tom, že jakýkoliv další útok v oblasti povede ke vstupu USA do války. Kníže Konoe se vyjádřil pro myšlenku koordinace vojenských akcí se SSSR v případě, že by Stalin uskutečnil svůj pochod do Evropy.

V květnu odhalila FBI únik zpráv, které mohly Japoncům naznačit, že experti USA čtou a dešifrují japonské kódované zprávy. K příslušným dokumentům mělo přístup jen 12 politiků, z nichž jako zdroj úniku byl nakonec identifikován náměstek státního sekretáře Welles. Japonci si naštěstí ničeho nevšimli a nenaplnily se obavy ze změny kódů v kritickou dobu. Byla přijata přísná bezpečnostní opatření. Rudý a Purpurový kód byly v Japonsku stále považovány za bezpečné. Američané tak mohli i nadále sledovat přípravy Japonska k válce s poměrnou jistotou.

Císař Hirohito schválil 2. července rozkaz k povolání záložníků, kteří měli v kasárnách nahradit oddíly určené k první invazní vlně. Počet vojáků Kauntungské armády tak vzrostl o 15 divizí, celkem ze 400 000 na 700 000 mužů. Generál Jamašita předal císaři zprávu o tom, že Japonsko zaostává za evropskými mocnostmi zejména v oblasti paradesantních jednotek, konstrukce středních tanků a bombardérů dlouhého doletu. Radar existoval v Japonsku pouze v zárodečném stavu, zatímco západní armády jej již běžně používaly. Generál doporučoval odložení operací do doby, než bude deficit ve výzbroji vyrovnán. Naopak dokument japonské rozvědky z 30. června hovořil o nedostatcích britské obrany v Malajsii, slabé obraně Filipín a minimálních možnostech velmocí hájit nizozemskou Východní Indii. Všechny tyto informace díky odposlechu a dešifrování znali také Američané.

Dne 23. července padla do japonských rukou devastovaná Hanoj a francouzsko-australsko-britské jednotky ustupovaly dále na západ k barmské a thajské hranici. Obsazení Bankoku se Japoncům nepodařilo rozvinout ve větší operaci do thajského vnitrozemí. Dne 25. července večer oznámil prezident Roosevelt zmrazení všech japonských aktiv v USA. Tento krok neznamenal nic menšího než přerušení veškerých hospodářských vazeb mezi

oběma zeměmi, přerušení všech obchodních a finančních operací. Japonské lodi nesměly opustit přístavy USA a byla zablokována všechna japonská konta. Proud dodávek ropy a dalších strategických surovin úplně ustal. Roosevelt týž den varoval Nómuru před jakýmkoliv ohrožením britských zájmů, neboť v tom případě by USA vstoupily do války. Akcie na tokijské burze katastrofálně poklesly a burza hedvábí v Jokohamě musela být uzavřena. Od tohoto okamžiku začal čas pracovat proti Japonsku. Náčelník námořních operací admirál Stark usoudil, že toto opatření podstatně urychlí vstup Japonska do otevřené války. Ostatní mocnosti se k totálnímu embargu Japonska připojily 28. července. Japonsko mělo tři možnosti: vyjednávat, zhroutit se nebo zahájit válku. Ačkoliv se japonští diplomaté stále pokoušeli předkládat státnímu departementu USA nějaké návrhy, zachycené dekódované zprávy hovořily jasně o tom, že císařská armáda, navzdory umírněnému postoji premiéra Konoeho, se již rozhodla pro poslední možnost. Diplomaté měli jen získávat čas k dokončení posledních příprav.

Spojené státy, ač byly jejich nejvyšší kruhy velmi dobře informovány o tom, co se chystá, podnikly ve vlastní vojenské sféře jen pozoruhodně málo. Demonstrativní přesun velkého množství vojsk do Mandžuska nařízený císařem nikoho nezmátl. Japonci se zjevně chystali na jih. Začátkem září byl na konferenci velitelů štábů a členů vlády stanoven termín útoku. A tak 10. – 12. září proběhlo stínové cvičení v námořní koleji v Tokiu, kde admirál Jamamoto v teoretické rovině prokázal proveditelnost zamýšlených operací se silami, které byly k dispozici. Začátkem října proběhly ještě jedny stínové manévry, které měly prověřit možnosti přepravy vojsk na místa útoku.

Premiér kníže Konoe kupodivu nevěřil v možnost konečného japonského vítězství v Pacifiku. Nepochybně si uvědomoval propast v ekonomickém potenciálu obou stran konfliktu. Dne 18. září došlo k pokusu o atentát na Konoeho, 16. října odpoledne premiér odstoupil i s celou vládou a den nato byl džúšiny zvolen za premiéra agresivní generál Tódžó, který zároveň podržel i ministerstva války a vnitra. Císař schválil 1. listopadu Jamamotův Rozkaz č. 1 a tím definitivně rozhodl o válce. Týž den byl termín útoku posunut na začátek prosince 1941.

Představitelé USA si nepochybně byli vědomi, že po zmrazení aktiv a zavedení embarga hrozí válka již bezprostředně. Přesto se vojenská síla USA probouzela jen neuvěřitelně pomalu. V říjnu přiletěla do Manily první peruť létajících pevností B-17. Následovaly Liberátory B-24. Se zpožděním byla dokončována stavba letišť pro B-17 v jihozápadním Pacifiku. Jen díky iniciativě Holandské správy se podařilo včas upravit základny pro americké

letectvo na Jávě a na Sumatře. V Manile vzniklo letecké velitelství pro celou oblast. Britové soustředili dálněvýchodní flotilu tří letadlových a šesti bitevních lodí včetně křižníků a torpédoborců. USA dodaly Singapuru stíhací letouny. Většina britského materiálu nyní směřovala do Barmy a do Thajska, kde Japonci posilovali frontu divizemi z Mandžuska. Slabinou byla protiletecká obrana a nezajištěné komunikace. Útok mohl přijít každým dnem.

Jamamoto pilně soustřeďoval loďstvo v zálivu Saiki na severovýchodě Kjúšú. V polovině listopadu odplulo 28 ponorek do oblasti Havaje. Rozkazy velitelům lodí byly vydávány v Admirálském kódu, který Američané nerozluštili, a ještě formou odkazů na dějiny říše. Telegrafisté, které již nepřítel znal podle charakteru zpráv, zůstali na pevnině a vysílali fingované zprávy. Cordell Hull zamítl 22. listopadu posladní japonský mírový návrh. Dva dny před tím si velení japonské armády a námořnictva rozdělily správu budoucí kořisti. Dělící čára vedla napříč Borneem. Východ od čáry mělo spravovat námořnictvo, západ armáda.

Prezident Roosevelt a jeho kolegové si nepochybně byli vědomi nevyhnutelnosti války a přibližně odhadli termín jejího vypuknutí. Kvůli získání veřejného mínění v USA se však rozhodli riskovat a přenechat první tah nepříteli. Politicky žádoucím se jevilo, aby Japonsko zákeřným útokem způsobilo USA citelnou škodu, avšak nikoliv ochromení bojeschopnosti. Sekretář války Henry L. Stimson dostal 30. listopadu informaci o naloďování 25 000 japonských vojáků 11. divize na 50 lodí v ústí Jang-c‘ s cílem Filipíny a Malajsie. Celá záležitost však byla provokací určenou k odlákání pozornosti soupeřů a prověření jejich reakcí. Už 26. listopadu vyplul japonský svaz soustředěný u Kuril do opuštěných vod mimo americký letecký průzkum.

Den poté, 27. listopadu, velení amerického námořnictva vydalo rozkaz letadlovým lodím s polovinou námořního letectva opustit Pearl Harbor a vyšší velitelé dostali varování o bezprostřední hrozbě útoku. Varováni byli i Britové a Holanďané. V Pearl Harboru zůstalo osm starších bitevních lodí a osm křižníků, dostatečně lákavá kořist pro Japonce a únosná ztráta pro USA. Přesto většina teoretiků armády útok na Pearl Harbor vylučovala, i když někteří letečtí experti experimentálně prokázali opak.

V noci na 1. prosince změnily japonské lodě své volací znaky a velitelé se dozvěděli konečný termín útoku. Za dva dny, 3. prosince, se loďstvo určené k napadení Pearl Harboru konečně soustředilo. Lodě načerpaly dostatek paliva z tankerů, 4. prosince změnilo válečné námořnictvo svůj kód a 5. prosince vypluly z Chaj-nanu Jamašitovy expediční sbory určené proti Malajsii.

Pracovníci japonského velvyslanectví dostali příkaz k opuštění Washingtonu a 6. prosince zjistil britský letecký průzkum ze Singapuru, že do Siamského zálivu vpluly japonské konvoje a míří k poloostrovní šíji Kra. Dopoledne tuto informaci dostal i Roosevelt. Američanům muselo být jasné, že válka vypukne příštího dne. Roosevelt okamžitě konferoval s Churchillem a s australským vyslancem Caseym. Hlavní japonská flotila se z pohledu Američanů záhadně ztratila. Večer dokončila zpravodajská služba dešifrování dlouhé japonské depeše pro vyslance Nómuru, odpovědi na poslední americkou nabídku k zabránění válce. Chyběl poslední 14. bod. Přesto bylo Rooseveltovi jasné, že depeše znamená válku. Ráno 7. prosince přišel poslední bod depeše a potvrdil předchozí předpoklad.

Varování zaslané kabelogramem generálu Shortovi na Havaj se z nepochopitelných důvodů zdrželo a bylo doručeno až po útoku. Již několik hodin před útokem, o půlnoci místního času, zahájily japonské oddíly obsazování mezinárodní čtvrti v Šanghaji, aniž narazily na odpor. Za svítání začaly Jamašitovy lodě ostřelovat pobřeží šíje Kra u Kota Bharu. Na Havaji zjistila radarová stanice blížící se silný svazek letadel v půl osmé ráno místního času, které velitelství opět ze záhadných důvodů nebralo vážně. O dvacet minut později zahájili Japonci letecký útok na Pearl Harbor. Okolnosti a výsledek tohoto masakru jsou všeobecně známy. Ve Washingtonu bylo v době útoku téměř 14.00 hodin. Nómura předal nótu asi hodinu po útoku, což mohlo být vyloženo jako dostatečně velká zákeřnost. Cordell Hull na rozloučenou počastoval japonské diplomaty šťavnatou kletbou, z níž nejslušnějším slovem bylo „vychcanci“. Půl hodiny po napadení Pearl Harboru napadlo japonské letectvo Guam, v 9.00 hodin Hongkong a o pět minut později Filipíny. Dne 8. prosince se sešel americký Kongres, v němž hlasovalo 338 poslanců pro vyhlášení války Japonsku. Proti byl jeden hlas. Týž den vyhlásilo Japonsku válku i Holandsko a Velká Británie s dominii.

K překvapení všech tak učinily 11. prosince i Německá říše a Italské království. Premiér Halifax však zdvořile požádal krále Viktora Emanuela, aby pozdržel italské válečné loďstvo ve Středomoří, kdyby zde nastaly komplikace a bylo by ohroženo Řecko nebo Turecko.

8. prosince 1941 – Brdy, Padrťské rybníky

Připomínalo to putovní skautský tábor. Kapitán Kunc vedl již druhý týden dvě roty 2. praporu III. pluku 1. československé paradesantní divize dlouhými padesátikilometrovými denními pochody od Českého lesa až sem k vojenské tankové střelnici. Nyní vyhlížela střelnice tiše a pustě. Velké vločky sněhu se snášely na již téměř nerozeznatelnou zamrzlou hladinu velkého rybníka. Ve stráni líně se zvedající od břehů rybníka k lesu na horizontu bylo lze ještě v padajícím soumraku rozeznat pocukrované trosky rozstřílených betonových bunkrů a rezavějící vraky tanků.

Mužstvo vyšlo z lesa v zástupu husím pochodem, takže z úzké stopy nebylo možno odhadnout počet přicházejících mužů. Vojáci se soustředili v chráněném dolíku pod úrovní terénu a shodili za zad svá břemena. Hlídky se rozběhly do okolí zajistit prostor. Vše se dělo na základě nehlučných povelů předávaných v řadě jen gesty rukou.

Kapitán Kunc konečně povolil tichý hovor a popošel ke dvěma instruktorům stojícím opodál. Pouze on znal jejich skutečná jména. Instruktory Volfa a Krška znali ostatní výsadkáři jen podle přezdívek Vlk a Packard. Oba muži osmahlých a ošlehaných tváří působili i po vyčerpávajícím přesunu svěžím dojmem, na vrcholu svých životních sil. Kunc sám neznal jejich skutečné vojenské hodnosti. Role instruktora byla civilním zaměstnáním těch mužů. Proslýchalo se, že se oba velmi vyznamenali před třemi léty ve válce proti Němcům nějakými odvážnými záškodnickými akcemi.

– Postavíme tábor? informoval se kapitán.

– Ano, souhlasil Vlk. – Ale dnes to nebudou stany.

Kapitán se zatvářil udiveně. Packard postoupil na dno dolíku mezi vojáky.

– Dnes nebudeme spát ve stanech. Stany jsou příliš velkou zátěží a ve skutečných bojových akcích si musí paradesantní jednotky poradit jinak. Ano, i v takové zimě.

– Ničeho se nebojte, doplnil starší instruktor Vlk. – Sníh ve skutečnosti velmi dobře tepelně izoluje, a pokud není příliš mokrý, dokáže zahřát.

Několik vojáků se zasmálo dobrému vtipu. Packard[26] a Vlk[27] však vylovili ze svých zavazadel polní lopatky pustili se do díla. Na rovném prostoru odhrabali

[26] *Instruktor četař Krsek, pražský rodák, sloužil ve válce jako průzkumník pěší divize v Jizerských horách. Dokázal rozpoznat záškodnické oddíly Wehrmachtu převlečené do*

svrchní vrstvu čerstvého prašného sněhu až na zmrzlou krustu a pak začali systematicky krájet půlmetrovou vrstvu slehlého zmrzlého sněhu rovnoběžnými a příčnými čarami. Na zemi vznikalo množství obdélníků, které pak oba muži podebírali zespodu až od zledovatělé země a vylupovali tak ze závějí sněhové bloky, ze kterých dokázali během čtvrt hodiny postavit kulaté eskymácké iglů pro čtyři osoby.

– Takový příbytek dokážete vyhřát pouhým dechem, informoval Vlk. – V případě větších mrazů je možné zapálit uvnitř svíčku. To úplně postačí k tomu, abyste se vyspali v teple. Vnitřek stavby je vyhrabán až na holou zem. Snít totiž hřeje, jen pokud je nad vámi, pokud vás přikrývá, do zad studí a udržoval by pod tělem chlad. Zem je nutno vystlat chvojím, suchou trávou nebo jiným materiálem. Kuchyňská stavba není nahoře uzavřena a později ukážeme, jak rozptylovat kouř vycházející otvorem. Malý oheň nebo petrolejový vařič ohřeje jídlo a stěny stavby neroztaví. Zvenku není vidět záře ani světlo. Pokud sněží tak jako dnes, promění se stavby pro případného nepřátelského průzkumníka v několika minutách v pouhé kopečky nebo pahorky.

Oba instruktoři provedli ještě ukázku jednodušších sněhových záhrabů pro hlídku či pro jednotlivce.

československých uniforem a zajmout celé jedno takové družstvo. Na jeho popud zavedli velitelé první obranné linie rozlišovací znamení a naopak Krškovi průzkumníci převlečení do uniforem Freikorpsu pronikali do německého zázemí, kde vyzvídali a škodili destrukčními akcemi. Krsek byl v *meziválečném období znám po celých Brdech jako generál Packard, aktivní tramp a šerif zvláště otrlé party nazývající se Zimní brigáda. Zimní táboření bylo jeho dlouholetou specialitou ještě v dobách, kdy trampové v zimě nenocovali ani pod stany, vybaveni pouhými dekami.*

[27] *Instruktor Jan Volf býval četařem a dragounem klatovského 4. jezdeckého pluku a plzeňským rodákem. V civilu vedl skautský oddíl DTJ, byl cvičitelem a vychovatelem mládeže. V říjnu 1938 využil svých dlouholetých zkušeností skautského vůdce při bojích o plzeňskou obrannou linii u Kladrub a zorganizoval výpady dobrovolnických smíšených družstev do lesnatého předpolí linie, do prostoru obsazeného již jednotkami 2. motorizované divize Wehrmachtu. Záškodníci přímo uprostřed německých ležení vyhazovali do vzduchu muniční vozy a ze zálohy odstřelovali vysoké velící důstojníky Wehrmachtu. Jan Volf osobně zastřelil generála Badera, velitele celé divize. Po válce mu byla samotným generálem Vojcechovským nabídnuta civilní práce instruktora polního výcviku nové vznikajících paradesantních jednotek Československé armády.*

– Je možno přespat v pouhém hrobečku, který si vyhrabete přesně na svoji postavu, ale platí též zásada hrabat až na holou zem a místo pod sebou vystlat. Přes sebe přehodíte nepromokavou celtu a necháte se zasněžit. Čím více sněhu na vás napadá, tím tepleji vám bude. Mokré a vlhké součásti výstroje sušíme pod sebou nebo přímo na těle, protože tělo bez ustání produkuje teplo. Pokud nespíte v botách, je třeba postarat se, aby nezamrzly. Přes nohy natahujeme ještě poloprázdný batoh. Ani stovku takových hrobečků v otevřené pláni nepřítel neodhalí.

– Stany, upřesnil Packard, – ponecháme již zde a druhá polovina cvičení se bude odehrávat bez nich. Vyzkoušíte si, každý osobně, všechny způsoby zimního táboření. Kapitáne, určete místo pro tábor, ať se mohou dát do práce.

Instruktor Jan Volf se zaujetím sledoval první pokusy výsadkářů motivované strachem z nočního mrazu, který s večerem přituhoval. Tohle bylo již zcela jiné vojsko než to, které bránilo republiku před třemi roky. Jejich uniformy byly účelně řešené kombinézy s teplými vložkami, s množstvím kapes a řemení, na která bylo možno rychle připínat další součásti výstroje. Zimní výstroj zahrnovala jasně bílou lehkou svrchní vrstvu z impregnovaného padákového plátna, takže se na sněhu stávali, s kapucou přetaženou přes přílbu, neviditelnými. Tito vojáci byli vyzbrojeni novou automatickou puškou s krátkou hlavní. Jejich ostřelovači nosili silnou pušku se šroubovatelnou hlavní a optickým zaměřovačem. Byli vybaveni útočnými noži, trhavinami, které bylo možno spojovat ve větší nálože, a jako zatím jediní v armádě dostali nový typ torny a pro trampy převratný vynález, spací pytel. Všichni prošli výcvikem boje z blízka, pod vedením jiných instruktorů. Dokázali řídit všechny druhy motorových vozidel tuzemských i cizích značek, pilotovat letadlo či odjet a střílet s tankem. Každý z těchto mužů hovořil některou z cizích řečí. Byli zde specialisté na destrukční práce, dokázali navádět střelbu vlastních dělostřeleckých baterií a mnohé další věci. Packard a Vlk je učili přežít v terénu v naprostém osamění a obklíčení nepřítelem, v nepříznivých klimatických podmínkách, dočasně se živit z toho, co dává les, stát se neviditelnými, orientovat se pouhým rozhlédnutím se po okolí ve světových stranách i v čase, nepozorovaně se přesouvat obydlenou krajinou rychle na dlouhé vzdálenosti, improvizovat, využívat každé situace a výhody prostředí ve svůj prospěch.

Volf pohlédl na instruktora Krska, který si právě dopřával zimního kompotu a cpal se zmrzlými zbytky podzimních šípků z keře u cesty. Zmrzlé šípky jsou totiž úžasně výživným pokrmem.

Ve tři hodiny ráno byli příslušníci jednotky rychle vzbuzeni hlídkami a vypuzeni ze svých zateplených a zadýchaných doupat. Během několika minut se s veškerou sbalenou výstrojí shromáždila celá jednotka v dolíku. Předstoupili instruktoři.

– Hlídka hlásí hluk několika nepřátelských tanků z průseku od západu. Jde zřejmě o utajený přesun. Co s tím vy můžete dělat? Jak jim můžete uškodit?

Jednotka nedisponovala na tomto cvičení žádnými protitankovými minami a nesla pouze protipěchotní granáty. Vojáci neměli ani dlouhé protitankové pušky, jen ruční lehké zbraně a útočné granáty.

– Jedno družstvo bude předstírat útok a navede tanky za sebou na led rybníka, navrhl svobodník Brousek.

– Skvělé! souhlasil Packard. – Ale tím se zbavíte jednoho, nanejvýš dvou strojů. Navíc není jisté, že neznají terén. Možná vědí o zasněžené hladině a budou se držet cesty.

– Nemáme protitankové zbraně, usoudil podporučík Vorel.

– Ale máte! odtušil suše Packard. – Rychle! Trhavinu, vazelínu, roznětnou šňůru a ponožku!

– Ponožku? užasl kdosi z vojáků, ale všichni již měli s instruktory svou zkušenost a rychle snášeli potřebné věci.

Packard zabalil trhavinu do ponožky, když předtím umístil také roznětku a zápalnou šňůru zkrátil natolik, že z ponožky vykukoval jen malý kousek. Celý balíček bohatě omatlal hroudou vazelíny.

– Tohle je prosím improvizovaná přísavná mina. Vy, svobodníku, se nyní doplazíte s družstvem tamhle k tomu starému těčku a budete předstírat, že jde o rozjetý panzerwagen. Vaše družstvo obvyklým způsobem odláká pozornost osádky, zatímco vy se vedle cesty zahrabete do sněhu, zapálíte lunt a připlácnete nálož na pancíř k odměrovému ložisku věže nebo dozadu na motor. Rychle, hned! A ať se stihnete odvalit stranou.

Z dřívější instruktáže výsadkáři věděli, že nejprve je zapotřebí zasáhnout a zničit obrněný automobil s radiostanicí (Wehrmacht používá většinou šestikolový typ Sd.Kfz.232), který předává pokyny velení a koordinuje postup tankové kolony. Bez radiovozu bude kolona slepá a hluchá. Pokud se tanky pohybují v koloně bez možnosti rozvinutí, dalším cílem se stává první a pak poslední stroj, čímž je kolona zablokována a znehybněna.

Za čtvrt hodiny nato zahřměl nočním spícím lesem ohlušující výbuch. Instruktor Krsek se zašklebil v předtuše dalších překvapení, která výsadkářům připravili jeho kamarádi z řad Zimní brdské brigády. O víkendu hodlal dovést

jednotku na hřebeny nad Dobříší, projít Křižovatkou psanců a těsně okolo Zlatého dna, osadního campu. Zde se výsadkářům začnou záhadně ztrácet součásti výstroje a případní opozdilci. Zde je čekají ještě mnohá překvapení. Cvičení bude zakončeno úkolem unést nic netušícího velitele berounské posádky přímo z kasáren a dopravit zajatce na určené místo uprostřed Českomoravské vrchoviny, navzdory vyhlášené pátrací akci řadových vojenských a četnických jednotek v kraji. Potom, po vyhodnocení výcviku, se oba instruktoři odeberou domů ke svým rodinám a za dva týdny začne vše nanovo s další skupinou praporu.

Po ukončení akce nechal kapitán Kunc nastoupit mužstvo a suše jim oznámil to, co mu právě z velitelství sdělili vysílačkou.

– Včera, v neděli ráno, napadli Japonci Havajské ostrovy, Filipíny a mnoho dalších míst v Tichomoří. Velká Británie, Francie, Spojené státy, Austrálie a Holandsko jsou ve válce s Japonským císařstvím.

Většina výsadkářů, včetně kapitána Kunce, si nedokázala představit, kde leží všechna ta místa, a oba instruktoři si jako staří trampové vybavovali přibližnou polohu Havajských ostrovů spolu s nasládlou melodií cajdáku Lká ukulele tmou. Jednalo se o teplé kraje, kdežto tady bylo deset stupňů pod nulou. To zvyšovalo vzdálenost. Všichni však chápali, že ve světě byly uvedeny do pohybu veliké a nebezpečné síly. Všichni také s mrazením v zádech pochopili, že je pouze otázkou času, než válečná vlna dorazí v nějaké podobě sem, do klidných a tichých hor uprostřed Evropy. A až se to stane, velké západní mocnosti budou zaměstnány jinde, na opačném konci světa.

– To asi začneme brzy trénovat na jiných typech obrněnců… odtušil svobodník Brousek.

10. prosince 1941 – Klánovice, I. zemské vojenské velitelství

Do osmé večerní hodiny se shromáždili všichni vyrozumění účastníci porady. V mapovém sále Domu armády posedávali: vrchní velitel Československé armády generál Ludvík Krejčí, generál Radola Gajda, vídeňský vítěz a nyní náčelník malodohodového Sboru náčelníků štábů, který narychlo přiletěl letadlem z Aradu, velitelé jednotlivých armád Vojcechovský, Luža a Prchala, velitelé zbraní generálové Fiala, Ingr, Netík a Fajfr, někteří náčelníci oddělení generálního štábu a důstojníci vojenské rozvědky II. oddělení MNO v čele s generálem Hájkem. Za „civilisty“ také generál František Moravec. Nakonec dorazil prezidentův vojenský poradce a přední československý vojenský teoretik generál Emanuel Moravec. Všechny osoby disponovaly nejméně druhým nejvyšším stupněm prověření (první stupeň byl vyhrazen pro rozvědku a špionáž).

Každý z přítomných podepsal protokol o přísném utajení schůzky. Generál Moravec zahájil schůzku tím, že byly získány nové závažné informace, které mění pohled na strategickou situaci v Evropě a jejich důsledky se dotýkají i bezpečnosti ČSFR.

– Jak víte, před třemi dny vypukla válka v Tichomoří, která bude nadále odčerpávat část sil západních velmocí. Tyto síly pak nebudou přítomny zde. Možná se k vám doneslo, že již nějaký ten pátek spolupracujeme s tajnými službami jiných států sousedících se SSSR. Odtud jsme měli již po delší čas znepokojivé, ale těžko ověřitelné zprávy. Máme své zdroje ve Španělsku, na Ukrajině i jinde a víme, že se cosi závažného připravuje. Co asi ještě nevíte, je, že před pěti dny se část sovětského diplomatického sboru, včetně jejich ministra zahraničí Litvinova, rozhodla požádat o politický azyl v různých zemích Evropy. Tito lidé, většinou velvyslanci, uprchli proto, že se Stalin rozhodl prudce změnit styl své zahraniční politiky a jak už to v Rusku bývá, dosavadní garnitura by v takovém případě skončila v lágrech, nebo na popravišti. Uprchlí diplomaté nepřišli na západ s prázdnou, ale s kufry plnými velmi zajímavých materiálů. Většinu z nich máme k dispozici a obě naše tajné služby již čtvrtou noc nespí. Materiály obsahují i velezajímavé údaje, jejichž autorem je vysoký důstojník vojenské rozvědky Rudé armády. I jen povrchní analýza nových informací přinesla natolik závažné poznatky, že jsme dospěli k úmyslu co nejrychleji informovat armádu, ale zatím jen armádu.

Moravec opět zdůraznil co nejpřísnější utajení schůzky. Oznámil, že získané informace shrne jako celek a bude interpretovat sám.

– Především musím říci, že informace jsou analyzovány jako ověřené nebo věrohodné. Většina dokumentů je prokazatelně pravých nebo jde o kopie pravých dokumentů. Opakuji, že o jejich pravosti nemáme pochyby. Kromě tajných služeb nám přátelsky nakloněných států spolupracujeme také s Abwehrem a Němci o pravosti informací rovněž nemají pochyby.

Zmínka o využívání zdrojů Abwehru vyvolala v místnosti udivený i podrážděný šum. Generál Hájek převzal slovo a odkašlal si.

– Ano, je tomu tak. Naši spolupráci s Polskem a s Abwehrem schválila Rada obrany státu již před časem a Abwehr dobrovolně a štědře otevřel své archivy a zdroje našim tajným službám. Hned vám bude jasné proč. Mnozí z vás jste se mnou téma již v minulosti probírali a nové informace pouze zpřesňují a potvrzují to, co jsme na základě vlastních analýz tušili již nějakou dobu. Zásadní informace zní: Stalin se, jak to vypadá, chystá nejdéle do léta následujícího roku 1942 napadnout evropské státy a to bez výjimky, frontálně, od Finska a Severního moře po Dardanely. Nevíme ještě přesně, zda najednou nebo v jakém pořadí, a obrázek si uděláte za okamžik sami. My se ve shodě s Abwehrem domníváme, že první a nejsilnější údery budou směřovat po tranzitních evropských osách, Varšava – Berlín – Brusel – Paříž. Nebo Krakov – Olomouc – Vídeň. Na jihu po ose Ploješti – Bukurešť – Bělehrad – Budapešť. O něco severněji přes Vatra Dornu na Budapešť a Vídeň. Předpokládány jsou další vedlejší údery přes Finsko na Luleu a Narwik, na jihu z Rumélie na Drinopol a Istanbul. První jmenovaná osa tažení je nejpravděpodobnější a uskuteční se zřejmě nejdříve. Ostatní směry až podle výsledku či úspěchu na hlavním směru. Sestavujeme dokument, který snad později dostanete k dispozici, ale ne dnes. Dnes se jedná jen o první informaci a všeobecnou povědomost. Dokument je členěn do několika oddílů. První oddíl obsahuje náznaky a indicie, které nás dovedly k téměř jistotě chystané sovětské agrese z oblasti tajných služeb, druhý oddíl se týká indicií politického charakteru a pro vás nejdůležitější třetí oddíl vypočítává indicie vojenského charakteru. Vše, co nás vede k takovým závěrům, vyplývá z následujících ověřených faktů, kterých se nyní jen letmo dotknu. Vy se s nimi později seznámíte podrobněji. Co nás tedy vede k závěru, že Moskva chystá agresi?

1. Od zimy roku 1938, kdy Sověti obsadili východní Polsko, nevybudovali zde ani jednu obrannou linii směrem k Německu a naopak svou starší, Stalinovu obrannou linii na původní hranici s minulým Polskem, rozrušují

velkými koridory sloužícími k mohutným rychlým přesunům celých mas vojska a techniky směrem na západ. Nejprve jsme se domnívali, že se SSSR již cítí vůči Evropě bezpečný a proto nebuduje obranné linie na západní hranici. Mohutná soustředění vojsk v této oblasti, plynule narůstající od letních a podzimních manévrů loňského roku, nás však přesvědčila o opaku.

2. Sklady munice a ostatního vojenského materiálu jsou zřizovány a maskovány co možno nejblíže k nové hranici s Polskem, Německem, Československem a Rumunskem. Takto si, jak všichni víte, nepočíná armáda chystající se k obraně, ale armáda chystající se k útoku. Země, jako je SSSR, si může dovolit budovat obranná pásma 100 i více kilometrů od hranice, aby nebyla zasažena prvním útokem, jestliže by jí šlo o obranu. Soustřeďování vojenského materiálu u hranic se v posledních měsících stále kapacitně zvyšuje. Těsně u hranic jsou umisťovány dokonce i vojenské nemocnice a jsou zde dislokovány eskortní pluky NKVD. To lze vysvětlit pouze tak, že sama hranice se má již v první den války stát týlovou oblastí a zázemím. Tím se stane jen při pohybu armády vpřed, při hloubkovém útočném manévru.

3. Rudá armáda je usilovně vybavována zbraněmi a technikou, která se vůbec nehodí pro boj v terénu Sovětského svazu či východního Polska, zato dosahuje mimořádných výkonů v krajině s dobrými komunikacemi, jakou představuje západní Evropa. Jsou zde BT (Bystrochodnyje tanky). BT tanky dokážou na pevných silnicích odhazovat pásy a pohybovat se na kolech jako závodní vůz. Dosahují rychlosti 100 km/h s jízdním dosahem 700 km, s motorem i převodovkou vzadu. Mají mohutnou výzbroj, ale jen lehký a tenký pancíř. Terén a krajina všech států sousedících se SSSR vylučují možnost nasazení těchto tanků jinde než v Evropě. Od roku 1936 dokážou jiné tanky přeplout široké vodní toky a jsou opatřeny většinou dieselovými motory. Ve výzbroji sovětských tankových divizí se objevují úplně nové typy středních a těžkých tanků mimořádných kvalit se silným pancířem, dieselovým motorem a s kanóny velkých ráží. Těchto strojů bude mít DRRA nyní k dispozici asi tak 2500. Výroba jiných typů již byla zastavena a průmysl chrlí přibližně 300 kusů měsíčně. Tanků všech typů má dnes Rudá armáda pravděpodobně více než všechny ostatní země světa dohromady, pravděpodobně více než 20 000.

4. Mnoho dělníků, trestanců a vojáků je v posledních měsících nasazováno na urychlené budování železniční sítě a komunikací nikoliv v centrálním Rusku, kde by jich bylo potřeba, ale k hranicím s evropskými státy. Železniční koridory jsou zdvojovány a rychle se rozrůstají dopravní uzly. Těsně u hranic se vrší doslova hory kolejnic a pražců.

5. Rudé letectvo disponuje asi 15 000 staršími stroji s převahou nám známých typů, jako je bombardér SB-2, nebo stíhačka I-16 s pancéřovanou kabinou pilota. Tento typ od roku 1939 také pod křídly nese reaktivní střely. Jsou zde i nové typy letadel (nyní známe i jejich názvy), například jakýsi létající tank Il-2 s celopancéřovým trupem a mohutnou výzbrojí, také s osmi reaktivními střelami. Toto mohutné letectvo je však až na výjimky také celé soustřeďováno téměř u hranic, ačkoliv všichni víme, že letecká obrana země se realizuje manévrem do hloubky. Při tom je naprosto zanedbáno maskování a letouny se na letištích tísní po stovkách křídlo na křídlo. V příkrém rozporu s množstvím letadel je neuvěřitelně slabá letová příprava pilotů. Absolutně chybí výcvik ve vzdušném boji a letecké akrobacii, piloti neumí létat v noci a za špatného počasí. Naprosto nejsou připraveni cokoliv bránit. Učí se kromě samotného ovládání stroje pouze jedinému manévru, totiž masovému útoku na pozemní cíle. U hranic je umisťují proto, aby tato letadla dolétla co nejdále nad území nepřítele a zničila především jeho letiště a komunikace. Vyvozujeme z toho, že sovětské štáby plánují zaútočit letecky en-masse jako první a bez vyhlášení války.

6. Sovětský svaz zastavil výrobu protitankových a protiletadlových děl. Zastavuje se také výroba protitankových pěchotních min. V taktické koncepci se projevuje naprostá rezignace na obranu a totální soustředění na překvapivý útok. Jejich stratégové vůbec nepředpokládají, že by se napadený po takovém jednorázovém útoku byl ještě schopen bránit.

7. Sovětská ekonomika prodělává tak radikální orientaci svého průmyslu na zbrojní výrobu, že tuto zátěž nebude hospodářství státu schopno snést déle než rok. Rok 1942 je posledním rokem 3. pětiletky a již na konci 2. pětiletky bylo vyrobeno 14 000 bojových letounů a obdobný počet tanků. Výroba stále graduje. Prý se tato armáda buduje na obranu pracujícího lidu, jenže tento lid umírá po milionech. Jestliže se Stalin nevydá rychle za kořistí, Rusko se zhroutí. Obdobná situace dohnala k agresi také Hitlera, jak si jistě pamatujete.

8. Během tohoto léta pořádala nejvyšší generalita Rudé armády v rámci zvláštního štábního cvičení dvě několikadenní válečné hry. Jedna z nich simulovala vpád do Polska, tažení na Berlín a vpád přes Moravu na Vídeň a Budapešť. Druhá hra simulovala obsazení Besarábie, průnik jejich 9. armády do Bukurešti a dále Železnými vraty podél Dunaje k severu. Obě hry se konaly na výslovné přání Stalina a on osobně je hodnotil.

9. Hitler se pokusil vytvořit své vlastní stranicky čisté elitní vojsko. V době jeho pádu však první samostatná jednotka SS nedosahovala stavu ani jediné

divize, spíše jen brigády. Stalin takové elitní stranické vojsko vytvořil dávno. Před rokem dosahoval počet elitních útvarů pohraničních vojsk NKVD počet 100 000 mužů. Nejsou to nějaké policejní jednotky, jsou vyzbrojeny nejlepší technikou, tanky, transportéry, vlastním letectvem a dělostřelectvem. Tyto jednotky NKVD jsou pověřovány speciálními úkoly nebo rozmístěny v zádech běžných vojenských útvarů tak, aby tyto útvary první linie nemohly couvnout či dezertovat. Takové jednotky nejsou nikde registrovány, nezahrnují se do běžného stavu vojska a nasazují se před útokem. Téměř všech sto tisíc mužů takových jednotek, a dnes jich bude možná i dvojnásobek, je nyní rozmístěno v zádech klíčových útvarů při hranici s evropskými státy. Patří k nim také pohraniční, záškodnické a eskortní jednotky NKVD.

10. Jsou zde další vojenské atributy chystaného útoku Rudé armády. Například nepřirozeně malý stav ženijních útvarů, jejich rozpouštění a proměna v útvary jiného typu. Stalin nechytá obranu a potřebuje ženisty pouze pro přechody řek, přestavbu železnic a přípravu útočných akcí. Výzvědná letka Abwehru vyfotografovala obrovské hromady ženijního materiálu soustřeďované u Brestu a u Přemyšlu, zjevně nejen k opravám, ale k totální přestavbě evropských tratí na široký rozchod.

11. Dělostřelecké pluky jsou vybavovány převážně houfnicemi. Děla malé a střední ráže s plochou dráhou letu střely mizí a jsou vyřazována. Houfnice, jak my vojáci dobře víme, je vhodnější pro útok než pro obranu.

12. Zabezpečovací pásma zřízená u nové hranice SSSR jsou úplně rušena. Obrovské plochy jsou odminovány, příkopy zahrnovány a protitankové překážky odstraněny. Mosty a komunikace, které byly připraveny k destrukci, jsou také odminovány. Ženijní sklady jsou vyprázdněny a je v nich namísto destrukčního materiálu umísťována útočná výstroj a výzbroj. Jsou rušena i stará zabezpečovací pásma. Získali jsme dokumenty, které toto vše dokladují, jako například dokumenty o povýšení jistého plukovníka Sandalova zodpovědného za destrukci mostů v oblasti 4. sovětské armády. Sandalov byl právě v červnu povýšen na generálplukovníka poté, kdy destrukční opatření urychleně zrušil a demontoval. Závěr zní takto: Je nepochybné, že hlavní sovětský štáb již nepovažuje hraniční pásmo SSSR za potenciální obranné bojiště, ale za týlové pásmo po útoku.

13. Náš zdroj přinesl kvalifikované odhady počtů sovětských výsadkových jednotek na pět armádních výsadkových sborů a dalších pěti ve výstavbě. Slyšíte dobře. Mají okolo sto tisíc výsadkářů, včetně výsadkových tankových a dělostřeleckých brigád. V jejich mládežnických sportovních organizacích prý prodělalo parašutistický výcvik odhadem přes půl milionu mladých mužů.

Sověti mají téměř tolik výsadkářů, kolik my máme celkem všeho vojska po úspěšné mobilizaci. To rozhodně nejsou obranné síly. Někteří z vás by mohli vyprávět o jejich manévrech, na kterých předvedli, že zvládají výsadky celých tankových jednotek v týlu nepřítele.

14. Dále je zde záznam o Dněperské flotile. Čítá 120 bojových plavidel včetně tří pancéřovaných monitorů se silnou výzbrojí děl ráže 152 mm a pancířem o síle 100 mm. Flotila má vlastní protiletadlové baterie. Tuto Dněperskou flotilu Stalin koncem roku 1940 rozpustil a z jejího potenciálu vytvořil dvě nové flotily, Dunajskou a Pinskou. Tyto flotily byly doplněny vlastním letectvem a novými úkoly. Úkoly Dunajské flotily vyplývají již z jejího názvu a sahají tak daleko, jak daleko je splavný Dunaj, tedy nejméně až do Vídně. Dále je zde zdánlivě komická stavba námořní vojenské základny v Pinsku, tedy 500 kilometrů od nejbližšího moře, která se již stala realitou. Taková základna je z obranného hlediska u pramenů Dněpru nepoužitelná, pokud si ovšem neuvědomíme současné sovětské úsilí o prokopání téměř dokončeného kanálu Dněpr – Muchavec – Bug v délce 127 kilometrů. Na stavbu byly nasazeny desetitisíce trestanců. K obchodu tento budovaný kanál jistě sloužit nebude, obchod kvete po břehu Baltského moře. Zato je řeka Bug přímou a rychlou cestou do Varšavy. A dále ze Štětína až do německých řek.

15. Ani jedna z jednotek, které byly mobilizovány v souvislosti s hitlerovským nebezpečím a v souvislosti s obsazením Curzonovy linie, nebyla v době nastalého míru demobilizována, naopak jsou všechny posilovány a doplňovány. Stejně tak všechny jednotky shromažďované kvůli konání manévrů a cvičení zůstávají u západní hranice.

16. Ministerstvo obrany SSSR bylo již roku 1940 rozděleno na čtyři samostatná ministerstva. Produkce zbraní i stavy DRRA se neustále zvyšují navzdory tomu, že se Německo vzdalo veškeré agrese a v Evropě všichni proklamují mír. Jsou identifikovány stále nové jednotky s vyššími čísly. Odhadujeme existenci až 60 tankových a 100 leteckých divizí. Nejméně 30 divizí mají motorizovaných. Reorganizují armádu do velkých sborů. Zvyšují počty vojenských akademií a učilišť. Teprve rok po Mnichovu zavedli povinnou vojenskou službu. To vše a mnohé další indicie nás nutí považovat jejich úsilí za přípravu agresivní útočné války. Hospodářství je de facto převáděno kompletně na válečnou výrobu. V celém SSSR probíhá vlastně již první část skryté mobilizace, totiž rozvinutí týlu. A tato skutečnost nám dovoluje odhadnout čas invaze na nejbližší možný termín, kterým je jaro příštího roku.

Opět povstal generál Moravec.

– Ještě krátce z oddílu politických indicií:

V těchto dnech provádí Stalin rozsáhlou čistku v diplomatických a zahraničněpolitických sborech, které uniklo jen několik včas varovaných nejvyšších představitelů. Do zahraniční politiky nastupuje ostrá a konfrontační garnitura vedená Molotovem. Jde o garnituru vždy vystupující ve Stalinově okolí proti politice Evropské bezpečnosti. Stalin se chystá otočit kolo zahraniční politiky o sto osmdesát stupňů. Zatím nás ale ještě chlácholí.

Dne 13. 5. 1940 rozhodl nejvyšší komunistický orgán, stranické politbyro o atestaci všech nomenklaturních kádrů strany a o tom, že po provedení atestace jim budou přiděleny vojenské hodnosti. Termín atestace odpovídá přípravě na výkon vojenského tajemníka okresního či krajského výboru strany. Takového tajemníka, jací byli okamžitě dosazeni do všech župních a krajových úřadů ve východním Polsku poté, co je Rudá armáda obsadila v roce 1938. Víme spolehlivě, že právě tito vojenští tajemníci strany organizovali čistky a deportace místní inteligence a všech, kteří projevili nesouhlas, do koncentračních táborů na východě. Strana se tímto rozhodnutím politbyra proměnila ve vojenskou organizaci. Co je na tom důležitého? Zatímco na pokrytí polského území stačilo ruským komunistům před třemi roky několik desítek takových vyškolených nomenklaturních kádrů, od května 1940 do léta letošního roku, tedy za pouhý rok, prošlo atestacemi 100 000 politických pracovníků z řad záložníků a 63 000 vedoucích pracovníků stranických výborů. Není těžké spočítat, jak velké nově obsazené území se chystá Stalin těmito kádry obsadit a sovětizovat.

Toto jsou tedy základní okruhy důkazních materiálů, které jsme shromáždili na podporu svého tvrzení, že Sovětský svaz chystá na léto roku 1942 rozsáhlou agresi proti střední a snad i západní Evropě. Jistě již chápete, proč má nejen Abwehr, ale celé Německo zájem o to, abychom také my byli včas a úplně informováni. Berlín zkrátka předpokládá, že se dříve či později staneme spojenci z nezbytí. Omlouváme se za poněkud chaotický sled argumentů, situace je natolik vážná, že jsme se rozhodli informovat vás neprodleně. Nikdo jiný doposud informován nebyl, ani orgány Malé dohody, ani československé politické kruhy, ani MNO, ani prezident republiky. Nyní nastal čas na vaše konkrétní dotazy. Pak budete mít možnost podívat se na konkrétní zpravodajské údaje a matriály. Nakonec bychom měli společně sestavit rozbor získaných informací a zprávu pro prezidenta republiky jakožto vrchního velitele armády. Prezident musí k této situaci vydat jasné pokyny jak pro armádu, tak i pro vojenskou rozvědku. TIS bude nucena s těmito fakty seznámit Radu obrany státu a parlamentní Branně bezpečnostní výbor.

Vojenští hodnostáři seděli ve svých křeslech jako omráčení.

– Jste si jist, že nejde o dezinformaci? zeptal se váhavě generál Fiala. – To je přece fantastické, příliš neuvěřitelné, že by Rusko disponovalo takovou silou. Rusko je osamoceno, izolováno! Stalin sám decimoval svůj důstojnický sbor. Viděli jsme jejich chabé výkony v Polsku a pak i ve Finsku…

– Dovolte, vstal generál Hájek. – Očekával jsem vaši nedůvěru. Připusťme tedy, že všichni moji zmínění sovětští diplomaté emigrovali z jakéhosi rozkazu, aby zde a na západě provedli rozsáhlou věrohodnou dezinformaci. Ale uvažte, k čemu by Sovětskému svazu a Stalinovi posloužila takováto dezinformace? Vedla by jen k urychlenému vyzbrojení Evropy a ke spojení jejích sil proti SSSR. To Stalin nemůže potřebovat, naopak. Stalinovi by vyhovovalo vaše nepřátelství a nedůvěra k Německu. Stalin je si vědom nepřátelství a nedůvěry ze strany Rumunska, Polska a Maďarska vůči SSSR, ale také si dobře uvědomuje, že celou Malou dohodu doposud ovládá Československo, proto se bude snažit vám zalepit oči a uši, aby tento rozpor udržel. Aby udržel celý svět v pasivitě, protože to by jeho zemi nejlépe ochránilo, pokud mu jde skutečně o bezpečnost SSSR.

– Jestli jsem všemu dobře rozuměl, povstal generál Ludvík Krejčí, – ti sovětští političtí emigranti představují jistou politickou garnituru, nad kterou se doma v Moskvě začínaly stahovat mraky, protože se do Stalinovy přízně probojovala jiná skupina politiků. Můžeme se tedy také domnívat, že jde o jejich předem dohodnuté a promyšlené spiknutí, které má pomstít politickou prohru doma…

– Částečně můžete mít pravdu, souhlasil k všeobecnému překvapení Hájek. – Ale oni nás přece nenabádají k útoku na Sovětský svaz ani k žádné pomstě. Oni jen doufají, že nezanedbáme svou vlastní obranu, až přijde čas se bránit. Pan Majskij v Londýně a pan Litvinov v Ženevě doufají, že Británie a Francie rozpoznají včas nebezpečí a nedopustí kvůli opatrnosti, ve vztahu k Němcům, zničení Evropy. To je s největší pravděpodobností úkol, který si uprchlíci předsevzali. Nic více a nic méně. Kdyby dal Stalin přednost jim a Litvinovově koncepci evropské bezpečnosti, pravděpodobně by mu sloužili i nadále a neemigrovali by. Stalin se ale zřejmě chystá k něčemu, pro co jsou tito lidé nepoužitelní. Oni jsou většinou stále přesvědčenými komunisty, ale Stalin podle nich už sám dávno komunistou není. Je novým carem, diktátorem a nebezpečím pro celý svět. Oni se nám nesnaží nic předstírat, rozhodnutí je na nás. Informace, které přinesli, jsou hodnotou, za níž si kupuji azyl a mají samozřejmě nejvyšší zájem na tom, aby je Stalin o tento azyl nepřipravil.

– Myslím, že není třeba pochybovat, prohlásil urychleně generál František Moravec. – Já sám se zevrubně zabývám analýzou sovětského tisku již několik let a k závěrům o chystané ruské agresi proti Evropě jsem dospěl ještě před emigrací sovětských diplomatů. Součástí materiálů je i moje zpráva pro pana generála Hájka sepsaná již před půl rokem. Informace a materiály předložené bývalými velvyslanci až příliš korespondují s předpoklady, a informacemi, které jsme získali sami a před jejich příchodem. Máme nyní překvapivě přesný a komplexní obraz celkové situace na východ od hranic Malé dohody a Polska. Potvrzuji, že situace se jeví jako kritická.

– Chcete říct, že máme konečně představu o dislokaci, velikosti a potenciálu Rudé armády v evropském Rusku a na Ukrajině?! vyskočil vzrušený Gajda.

Hájek kývl na Strankmüllera.

– Rozhodně máme přesnější představu, potvrdil náčelník pátrací skupiny. – Vezměte si prosím k ruce tyto mapy, ukázal. – Jsou na stolech. Pokusím se nyní v krátkosti nastínit celkový obraz situace, jak se nám jeví přibližně k listopadu 1941.

Když se utišil ruch v sále, přistoupil plk. Strankmüller k velké mapě zavěšené na stěně a uchopil ukazovátko[28].

– Ozbrojené síly Rudé armády můžeme rozdělit na tyto základní skupiny. Jednotky prvního sledu soustředěné již nyní při západní hranici SSSR od Finska po Oděsu. Dále jednotky druhého sledu tvořící záchytnou linii od Kyjeva po Moskvu a Dálněvýchodní skupinu soustředěnou od hranice s Mandžuskem v Mongolsku po Vladivostok a ještě dále na sever. Pak je zde ovšem těžko definovatelná skupina, jakýsi kádr budoucích divizí, které, jak se zdá, jsou rekordním tempem vytvářeny v oblasti koncentračních táborů za Uralem a to ze zde soustředěných trestanců.

Přítomní generálové začali vzrušeně chrlit své dotazy jeden přes druhého.

– Prosím o klid, předeslal Strankmüller. – Vše bude postupně vysvětleno. Nejprve tedy První západní sled. Jeho sestavu tvoří asi 12 armád o síle nejméně 180 divizí. Jejich mechanizované sbory dosáhly uprostřed letošního léta počtu 16 000 tanků a 5000 obrněných vozidel. Slyšíte dobře, pánové. Od

[28] *Informace o členění a dislokaci Rudé armády na území SSSR získal plk. Strankmüller pouze zčásti z Proskurovovy zprávy od uprchlého vyslance Alexandrovského. Velkou měrou se na takto ucelené představě podílela již pracovní skupina Blíženci, která sumarizovala informace získané a v rámci utajované spolupráce předané také Abwehrem, rumunskou a polskou rozvědkou.*

severu k jihu se táhne pět vojenských okruhů, které budou před útokem aktivovány do podoby útočných frontů. Vojenské okruhy zůstanou stále aktivní, aby zamaskovaly přechod na válečnou sestavu a vytvářely dojem mírového uspořádání. Každý front sestává ze tří až čtyř armád a každá armáda se, stejně jako u nás, člení na armádní sbory. V Rudé armádě jde o sbory pěší neboli střelecké a sbory mechanizované. Jeden mechanizovaný sbor čítá průměrně dvě tankové a jednu motorizovanou divizi, celkem okolo 37 000 mužů, což jsou již válečné, nikoliv mírové počty. Kromě zhruba 60 tankových divizí existuje 36 samostatných tankových brigád, jejichž dislokace je dosud nejistá, pravděpodobně tvoří sborové zálohy či základ tankových divizí druhého sledu. Také každá jízdní divize má k dispozici tankový prapor o 64 tancích a každá pěší divize rotu o 16 tancích. Podotýkám, že sovětský průmysl je schopen vyprodukovat nejméně okolo 500 moderních tanků za měsíc. V dokumentech naleznete srovnávací odhadovou tabulku.

– Upřesněte dislokaci, prosím, připomněl generál Moravec.

– Už se k tomu dostávám. Tedy, proti Finsku stojí na pravém křídle Severní okruh, poměrně slabý. Tvoří ho 7. armáda. Dále 14. a 27. armáda. Při Baltu proti. Prusku stojí Severozápadní okruh, tj. 8., 23. a 11. armáda, ale tři sbory těchto armád byly vytvořeny z nespolehlivého mužstva pobaltských národů. Na Curzonově linii navazuje postavení silného Západního okruhu, 3., 10., 4. a 11. armády. Desátá armáda je v kroužku, neboť je zesílená. Celý západní okruh má velkou údernou sílu plně motorizovanou. Myslíme si, že se všechna tato síla soustředí na jediný směr, totiž Brest – Varšava – Berlín. Proti Krakovu a severním Karpatům, tedy i proti naší hranici, stojí také velmi silný Jihozápadní okruh. Jde o 5., 6., 26. a 12. armádu. Letecký výsadkový sbor je zřejmě součástí každého okruhu a každá armáda má k dispozici nejméně jednu leteckou divizi. Z celkového počtu 79 leteckých divizí se jich na západě nachází 62. Mezi Západním a Jihozápadním okruhem stojí neprostupné Polesí a Pinské bažiny. Zde je rozmístěna 5. armáda a pravděpodobně tu dojde jen k vedlejším útokům k odpoutání pozornosti a uplatní se tam hlavně jezdecký sbor. Největší nápor předpokládáme ve směru Brest na severu a Přemyšl na jihu. Upozorňuji na 12. armádu, protože je sestavena ze šesti horských divizí a obsazena převážně mužstvem kavkazského původu.

– Chystají je na Karpaty! vykřikl generál Luža.

– Proti Besarábii a Dunajské deltě, pokračoval Strankmüller, – stojí Jižní okruh, sestávající z 18. a 9. armády. Tento front, jak by se mohlo zdát, vůbec není slabý. 18. armáda je taktéž horská a čítá pět horských divizí a pravděpodobně má za úkol průnik přes Vatra Dornu do Maďarské nížiny, do

zad našich obranných linií. Rovněž 9. armáda sama je, co do počtu tanků, téměř tak silná jako celý současný Wehrmacht. Dohromady u obou armád je zde odhadem 20 divizí a předpokládá se spolupráce s Černomořským loďstvem i letectvem, tedy i schopnost výsadků na pobřeží. To však ještě není všechno. To byl jen první úderný sled. Máme zde i druhý sled, o kterém neexistují bližší informace, ale je odhadován na sílu nejméně pět až sedm armád. Žádnou představu nemáme ani o vnitrozemských vojenských okruzích, z nichž nejdůležitější bude Kavkazský a Moskevský. Celou budoucí frontu kryje asi 20 000 specialistů oddílů NKVD. Do léta 1942 bude druhý sled nepochybně doplněn na podobnou sílu, jakou představuje první sled, a to formováním nových divizí v pracovních táborech za Uralem.

– Oni berou do armády trestance? užasl generál Prchala. To vysvětlím já, povstal Moravec.

– V Sovětském svazu je ohromná síla mobilizovatelného obyvatelstva. Miliony a miliony vojáků. Většina z nich však jsou pouze mužici, vesničané a lidé od přírody nedisciplinovaní, pro boj se nehodící. S takovými vojáky nemohl uspět ani car. Stalin si však dokázal poradit. Od revoluce byly statisíce těchto mužiků zatýkány pro drobné nebo zcela smyšlené přečiny a odsuzovány na desítky let do pracovních táborů. Zatýkání se dělo bez ohledu na právo tak, aby byly naplněny předem naplánované počty zatčených a uvězněných. Tyto tábory byly a jsou organizovány ve vojenském duchu. Zde se mužici po celá léta učili tvrdé disciplíně a naprosté kázni. Miliony trestanců, kteří přežili, pracovaly jako mohutný otrokářský pracovní stroj na výstavbě továren, dolů, průplavů i elektráren a nyní představují mobilizovatelný kádr Rudé armády. Stalin vždy věděl, že bude jednoho dne bojovat o světovládu, a připravil k tomu účelu celé Rusko. Výzbroje bylo vyrobeno nadbytek. Stalin nyní může vyzbrojovat ukázněné a vycvičené divize z milionů trestanců a nemusí mobilizovat kvalifikovanou dělnickou třídu, které je zapotřebí v továrnách. Armáda vytvořila kostry důstojnických sborů budoucích divizí, které se v těchto táborech pouze obalí lidským masem, vyzbrojí a odešlou na frontu. Poláci jim říkají „černé divize“, podle černých vězeňských uniforem, které těmto vojákům ponechali. Některé černé jednotky byly zaznamenány v prvním sledu těsně u hranice.

V sále se rozhostilo zmatené užaslé ticho. Někomu upadl zápisník.

– Ještě dokončím výklad, usoudil Strankmüller. – Na Dálném východě stojí Dálněvýchodní front čítající 1., 2. a 15. armádu o 33 divizích. Úkolem vnitrozemských okruhů je zřejmě vysílat jednotlivé prapory do oblastí pracovních táborů jako základní kádry k výstavbě budoucích divizí. Celá Rudá

armáda čítala dle našich propočtů k červenci 1941 okolo 300 divizí, z toho nejméně 30 motorizovaných a 61 tankových. Ovšem ještě jsou zde vojska NKVD, jak jsem předeslal, obdoba elitních vojsk SS. Ty se do stavu armády nezapočítávají a nesou zvláštní poslání. Jsou dislokovány do 18 pohraničních okruhů a čítají ekvivalent celé další desítky elitních motorizovaných divizí. Kromě toho se nalézá u každé armády samostatný prapor NKVD a samostatný pluk u každého frontu. Loďstvo sestává ze sedmi flotil. Dvě oceánské: Tichomořská a Severní, dvě námořní: Baltská a Černomořská, tři říční: Pinská, Dunajská a Amurská. Přesné složení flotil není ještě známo. Víme o třech bitevních lodích a několika křižnících. Větší síla je pravděpodobně v ponorkách. Francie má v zádech 30 plně vyzbrojených rudých španělských divizí a dvě kompletní tankové divize NKVD. Když se podíváte do srovnávací tabulky, zdá se, že počtem vycvičených mužů přesahují evropské armády Rudou armádu. To je ovšem jen zdání. Pokud se západ do války nezapojí a pokud nebude napadena Malá dohoda, obávám se, že Německo a Polsko budou ponechány na holičkách a evropské země mohou být poraženy jedna po druhé. V tabulce jsou uváděny počty vycvičených mobilizovatelných mužů, tedy finální počty. V případě SSSR je uveden počet vojáků, kteří již stojí ve zbrani nyní. Rudá armáda může mobilizací během několika měsíců zdvojnásobit i ztrojnásobit svůj počet na 10 milionů i více mužů. Evropským státům by mobilizace trvala dlouho. Evropské země zřejmě nikdy nezaútočí jako první a je pravděpodobné, že i Polsko a Německo začnou mobilizovat teprve, až bude nebezpečí akutní. To pro Sověty znamená značný náskok v operačním rozvinutí vojsk prvního sledu a zejména týlu. Nápad převést celé státní hospodářství na válečnou výrobu, by dnes kteréhokoliv politika v Německu i v celé Evropě, stál kariéru. V Rusku se to již ale děje.

– To stačí, povstal vrchní velitel generál Krejčí. – Už dost té hrůzy pro dnešek. O výzbroji a detailech můžeme diskutovat později v rámci štábních porad. Musíme se trochu sebrat ze šoku, který nám tajné služby připravily. Jen si nejsem jist, zda toto vaše varování může něčemu prospět. Domnívali jsme se doposud, že Rudá armáda je sice početná, ale zhruba o síle jedné třetiny toho, co nám je nyní předkládáno. Domnívali jsme se, že je v podstatě nebojeschopná, že ji Stalin připravil o její kvalitní velení a důstojnický sbor. Naši politikové se domnívali a ještě stále domnívají, že by Sovětský svaz nikdy nenapadl Československo. Pokud se nemýlíte, pak proti tomu, co se na nás valí, jsme slabí. Nesmírně slabí, celá Malá dohoda i Německo, Polsko a Finsko dohromady. Dokonce i spící Francie a vzdálená Británie. Velmoci navíc oslabuje nyní válka v Pacifiku, která naopak Sovětům uvolňuje divize z

Dálného východu. SSSR uzavřel s Japonci mírovou smlouvu. Francie má v zádech španělské komunisty. Půlrok je příliš krátká doba na to, aby se zmírnily rozpory a nedůvěra na kontinentu. Nejsme jednotní, a i kdybychom byli, tato válka by nás vystavila krajní zkoušce. Nevím, jak takové síle čelit. Ale dovedu si představit, co vaše informace způsobí v řadách naší i zahraniční politické elity.

– Musíme se domluvit s Německem! vykřikl generál Prchala. – Cožpak to není očividné?! – Přežijeme jen, když budete spolupracovat a koordinovat své akce, vyzbrojování, vývoj a výzkum!

– To je nemyslitelné, namítl Krejčí. – Nedovedu si představit, že bychom se objednali na Oberkomando der Wehrmacht s takovým návrhem a získali k tomu požehnání od prezidenta.

Nemyslitelné?! břinkl do naprostého ticha jasný hlas generála Františka Moravce. – Německo nabídlo spolupráci. My jsme se s Canarisem dokázali domluvit snadno. Jako rovný s rovným. A máme z té spolupráce takový prospěch, že se o tom nám ani Němcům doposud nesnilo. A mohu vám oznámit také to, že Oberkomando der Wehrmacht pověřilo admirála Canarise, aby se pokusil vyslat generálnímu štábu Malé dohody jasný signál. Nechápete? Mají zájem na rovnoprávné spolupráci. To oni požádali první. Máme společného nepřítele a času je málo. Jednejme jako profesionálové. Pokud nepřekonáme své vzájemné předsudky a budeme si bolestínsky foukat na rány způsobené před třemi roky, zahyneme všichni.

Ticho plné vzdychů a bílých tváří přerušil posléze generál Krejčí ponurým tónem.

– Pak jsme na tom stejně jako před 26. říjnem 1938. Nyní již chápu, proč chcete, abychom připravili onu zprávu pro MNO a pro prezidenta. Máte pravdu, musíme to udělat. Armáda musí připravit svou vlastní analýzu, tajné služby také svou vlastní. To jistě vyvolá nějaké jednání. Musíme přesvědčit politiky. Nemohou si dovolit ponechat takové zprávy v šuplíku a tvářit se, že žádné neexistují. O tom se ale poradíme jindy a jinde. Jedno je ovšem jisté už nyní: Prozatím musí vše zůstat přísně utajeno. Národ nesmí upadnout do zmatku. Komunisté nesmí být varováni, a kdyby se taková komplexní informace dostala do rukou našich spojenců, zničili bychom Malou dohodu, protože nejméně Rumunsko a Maďarsko by ihned vyžadovali otevřenou vojenskou spolupráci s Wehrmachtem a společnou obrannou doktrínu. Jakmile bychom to odmítli, navázali by sami přímý kontakt s Berlínem a podepsali by s ním spojenecké smlouvy. To se nesmí stát. Musíme jim to podávat po soustech a musíme si nejprve sami udělat jasno doma. Musíme

získat přinejmenším souhlas Rady obrany státu k vytvoření obranné doktríny na úrovni celého paktu. Pak to dostane do kompetence Arad a zde pan generál Gajda. Armáda ani rozvědka nesmí jednat nezávisle na politice. Lepší je špatná politika než chaos.

Poté kdy generál Krejčí ukončil svůj závěrečný proslov, vynutil si generál Fiala gestem pozornost shromážděných.

– Pánové, dovoluji si připomenout, že před třemi dny napadlo letectvo Japonského císařství Pearl Harbor bez vyhlášení války a zničilo zde celou pacifickou flotilu USA. Další japonské vojenské konvoje od té doby napadly britskou Malajsii a Filipíny. Po vyslechnutí vašich prognóz mě napadá, že pro Stalina tím nastává výjimečně příznivá situace. Francie, Británie, Holandsko a USA jsou ve válce s Japonskem a budou muset rychle přesouvat své nejlépe vyzbrojené síly na tamní válčiště. Jediným faktorem, který Sovětský útok prozatím oddaluje, jsou obavy z jarního počasí. Pokud by Stalin skutečně zaútočil za několik měsíců na Evropu, bude mít co do činění pouze s Německem, Polskem a s námi. Západ bude zaměstnán jinde, ve válce, která se zcela jistě potáhne po celá léta. Střední a východní Evropa i Balkán mohou nyní spoléhat pouze na vlastní síly a rozpory mezi námi by byly neodpustitelnou hloupostí. Nenechme se rozeštvat čímkoliv, co bylo mezi námi, Němci a Poláky v minulosti. Ruské tajné služby se o takové štvaní zcela jistě pokusí. Vyskytne se mnoho krátkozrakých politiků, kteří v nastalé situaci uvidí příležitost přihřát si vlastní polévku a ovlivnit davy. Demokracie je v tomto ohledu nesmírně zranitelná.

– Nu, vzdychl generál Krejčí do ohromeného ticha. – Jako bych tuhle situaci už někdy zažil.

12. prosince 1941 – Troppau

Redaktor brněnské filiálky časopisu *Svět vojáka* Bedřich Golombek stanul před otevřeným hlavním vchodem kostela, který mu svým opěrným obloukem z dálky připomínal svrchu pocukrovaného obrovského slona s chobotem zanořeným do bílého náměstí. Navzdory hustému sněžení se centrum staré Opavy zaplnilo stovkami zvědavců a obyvatel. Golombek byl ospalý a rozmrzelý, protože musel vstávat v pět ráno, aby do centra severomoravské sudetské župy dorazil včas. Pražská redakce na této reportáži trvala, ačkoliv Golombek ani za nic nedokázal pochopit z jakého důvodu. Pohřeb bývalého rakouského vojevůdce mu nepřipadal nikterak významnou událostí hodnou pozornosti listu, který si uložil jako hlavní cíl své existence opěvování Československé armády.

Z hustého sněžení se náhle vynořil muž oblečený v štičí zeleni staré kopřivové rakouské uniformy a rozdával jakési listy či letáky. V Golombekovi jeho zjev okamžitě vyvolal asociaci Ladových ilustrací světoznámého Haškova humoristického románu.

– Děkuji pane Švejku, uklonil se náznakem a přijal leták.

Muži v rakouské uniformě zajiskřil v očích vztek a Golombka to překvapilo. Okolostojící rázem od redaktora o krok poodstoupili, takže se okolo něho udělalo místo. Otáčeli se po něm se směsicí udivených a zlostných pohledů. Uvědomil si, že se dopustil jakéhosi společensky nevhodného činu. Odhalil se zde jako cizinec a hlupák neznalý okolností a souvislostí. Rozhodl se raději změnit pozici a protlačil se davem o několik desítek metrů dále.

Leták, který právě držel v rukách, byl popsán dvojím česko-německým textem. Byl na něm vytištěn portrét vysokého přísného muže s knírkem se třemi hvězdami na límcových výložkách a vysoké důstojnické čepici s charakteristickým zlatým jablíčkem.

Polní maršál Eduard Böhm-Ermolli 12. 2. 1856 – 9. 12. 1941
Narozen v Anconě (Papežský stát)
1875 – důstojník armády J. V.
1912 – generál jezdectva
červenec 1914 – velitel 2. armády v srbském tažení

srpen 1914 – s 2. armádou do Haliče, po ústupu konsolidoval frontu na karpatských hřebenech a zabránil ruským vojskům ve vstupu na území monarchie. AOK hodnocen jako nepostradatelný
říjen 1915 – velitel Sk. armád (1. a 2. rakouská + Jižní německá armáda). Nejvyšší císařský velitel na vých. Frontě (Volyň – Sedmihradsko)
květen 1916 – povýšen do hodnosti polního zbrojmistra (generálplukovníka)
červenec 1917 – zastavil Brusilovovu ofenzívu a vedl průlom ruské fronty. Po Zborovské bitvě zastavil vyšetřování českých pluků pro dorozumění se s nepřítelem, jako neopodstatněné
leden 1918 – povýšen do hodnosti polního maršála
červenec 1918 – převelen do generálního štábu v Badenu jako vojenský poradce J. V. císaře Karla I.
listopad 1918 – penzionován, přiznána hodnost čs. generála. Usadil se v Opavě.
Neformální představitel veteránů rakouské armády na čs. území.

Teprve nyní redaktor Golombek pochopil, v jaké společnosti se nachází a jakého faux pas se zřejmě dopustil svou neopatrnou replikou o Švejkovi. Během dalších dvou hodin, značně promrzlý a ještě více ospalý, se stal svědkem vynesení rakve s ostatky zesnulého polního maršála z kostela a několika projevů pronesených přímo nad rakví zde na náměstí. Rakev nesli na ramenou veteráni v císařských důstojnických uniformách a pod rozvinutými bojovými prapory různých bývalých císařských pluků zde stála celá čestná jednotka, jako vystřižená z počátku století.

Největší úžas Golombka přepadl při projevu federálního poslance a bývalého válečného premiéra dr. Ladislava Rašína, který se zde otevřeně a bez obalu omluvil všem veteránům první světové války, k nimž se nově vznikající Československá republika zachovala macešsky. Rašín zdůraznil, že on sám zde nehodlá propagovat habsburskou monarchii a její válečné cíle, ale hodlá hovořit o statisících českých a slovenských vojáků, kteří ve světové válce splnili beze zbytku svoji přísahu, zachovali se jako čestní muži, více než 90 000 jich za tuto svoji čest a přísahu padlo a přesto na ně bylo po celá dvě desetiletí pohlíženo s opovržením. V nové republice byli tito muži akceptovaní pouze jako jacísi Švejkové, dezertéři, simulanti a sabotéři, ale v žádném případě jako poctiví vojáci bojující za to, čemu přísahali. Tento stav nacionální ideologické deformace českých dějin musí jednou provždy skončit. Tímto přístupem a touto propagandou totiž učíme naše současné vojáky, že přísahy se nevyplácí plnit a ti, kdo zůstávají věrní, upadnou v opovržení. To by mohlo

znamenat rozklad armády v klíčovém okamžiku národních dějin. To by položilo základy defétismu a všeobecné vypočítavé zbabělosti. Statečnost a věrnost vojáka je třeba ocenit a uznat bez ohledu, na které straně bojoval. Veteráni světové války nesmí mít žádný důvod k zahořklosti vůči novému československému státu.

Golombek se otřásl a pocítil mrazení v páteři. Rašínova řeč zněla logicky a rozumně a přitom on sám před necelou hodinou nazval jednoho z veteránů Švejkem. Teprve nyní si uvědomil celý dosah hlouposti, které se dopustil. Navíc se nemohl zbavit lehkého šoku, který mu působila skutečnost, že se zde Rašín, jako významný národní demokrat a syn jednoho z největších budovatelů republiky, vzbouřence proti císaři a vězně monarchie, snaží o smír s bývalými vojáky monarchie. Golombek nechápal, co se to děje? Národní demokraté, opora Hradu a republikánství, a toto?! Jde snad o hlasy těch lidí? Vždyť nejbližší volby se měly konat až za dva roky…

Rašín přečetl ještě krátkou zdravici a soustrastný telegram zaslaný z Aradu generálem Gajdou. Sklidil bouřlivý potlesk. Po Rašínovi vystoupil muž v uniformě c. k. válečného námořnictva, který se ukázal být ponorkovým velitelem kapitánem Rudolfem Singulem, brněnským rodákem. Rytíř Singule, ověšený vyznamenáními za potopení 15 „nepřátelských“ lodí (lodí italských dohodových spojenců) ohlásil přítomným při této vzácné příležitosti sloučení několika dosavadních pololegálních spolků veteránů císařské armády v jediný spolek ERMOLLI, jehož byl zvolen předsedou.

Mezi jinými hosty se dostavil i stařičký penzionovaný generál Alois Podhajský. Ten se ovšem neobjevil v uniformě československého důstojníka, ale v uniformě císařského podmaršálka, velitele 26. střelecké divize z italského bojiště.

Dlouhý průvod následoval rakev za uniformovanou jednotkou a historickou vojenskou kapelou, za město na hřbitov, kde jednotka vypálila čestnou salvu. Redaktor Golombek se všiml i docela mladých mužů oblečených v různých císařských uniformách. Tito mladíci nemohli v žádném případě být veterány a v době světové války většina z nich ještě nebyla na světě. Bylo mu jedním mladičkým příslušníkem 28. pluku Pražských dětí vysvětleno, že se jedná o novou módu, totiž všude vznikající spolky vojenské historie, které napodobují nejrůznější historické bitvy a navazují na dlouhou, často několik set let trvající historii bývalých skutečně existujících českých a moravských pluků nebo městských ostrostřeleckých spolků. V Opavě se ukázalo také několik zástupců bývalých šlechtických rodů.

Redaktor Golombek ve zbytku dne absolvoval po opavských hospodách několik zasvěcených rozhovorů s veterány světové války a odvážel si množství materiálu na několik zasvěcených článků s vojensko-historickou tématikou. Cestou domů poopravil svůj původní názor na to, že se jedná o bezvýznamný pohřeb, který nestojí za pozornost jeho časopisu. Naopak. Dělo se zde cosi opravdu zajímavého a převratného, něco, co se nedalo jen tak jednoduše překrýt hanlivou ideologickou nálepkou rakušáctví či černožluťáctví. Ještě se hodlal poradit s právníkem, zda se celé toto hnutí jaksi nedostává do konfliktu se Zákonem na ochranu republiky.

28. prosince 1941 – Pražský hrad

Tenhle obrázek již doktor Prokop Drtina jednou viděl. Přesně si vybavil onu přízračnou zatemnělou noc v prezidentském krytu ve vile v Zátiší 26. září 1938. Tehdy se rozhodovalo o všem a tehdy tam také vystupovala z automobilů celá generálská suita, všichni nejdůležitější muži armády tohoto státu. Tehdy vystupovali se stejnými odhodlanými výrazy, jako by se chystali na zteč. Tehdy vylákali prezidenta z Prahy a přijeli za ním, aby jej uprostřed noci postavili před velmi zásadní a rozhodující volbu. Válka, nebo internace. Armáda se rozhodla nekapitulovat před německou hrozbou. Byla to strašná doba a děsivá situace. Každou chvíli byl očekáván první nálet, zatemněná města strnula v napjatém tichu. Tři dny po zahájení mobilizace se armáda zakopávala na obranných liniích. V zahraničí probíhala poslední zoufalá jednání. Tehdy generálům trvalo několik hodin, než prezidenta zlomili a on se rozhodl setrvat ve funkci a sestavit vojenskou vládu v čele s doktorem Rašínem. Dva dny nato přišla Mnichovská dohoda a zrada západních spojenců, kteří Československo předhodili Hitlerovi a jeho nacistické smečce, i když věděli, že se nevzdá. Přísně apolitická a jinak vždy poslušná armáda tehdy v kritické chvíli projevila samostatnou a státotvornou aktivitu, které se nikdo nenadál, kterou nikdo nepředpokládal, nejméně ze všech sám Beneš. Kdyby bývali generálové předtím nepřitlačili prezidenta ke zdi, byl by v té atmosféře strachu a zoufalství zcela jistě kapituloval. Takto vypukla válka a Němcům se v ní nevedlo tak, jak očekávali. Po týdnu obranných bojů vstoupila do hry Rudá armáda, která zaútočila na Pobaltí a východní Polsko. Když československá armáda, po dvou týdnech nasadila zálohy a přešla do protiofenzívy v Dolním Rakousku, když Gajdovy divize obsadily Vídeň a Ingrovy tanky se probojovaly k Linci, přišel Wehrmacht o celou 14. armádu a v Německu vypukl protinacistický puč. Válka skončila 22 den bojů příměřím, Wehrmacht opustil území státu a 28. října shlížel prezident-obránce z tribuny na vítězná vojska pochodující po Letné. Jenže nyní panoval hluboký mír, vztahy s novým Německem, byť chladné a rezervované, zajišťovalo několik mírových a hospodářských smluv, Evropa se obrozovala a sjednocovala a přesto zde na nádvoří vystupovali titíž generálové ze svých nablýskaných limuzín se stejnými výrazy v obličeji, se stejným odhodláním na zteč jako oné hrozivé noci. Nad Petřínem vykukovalo růžové zimní slunce na sváteční bíle pocukrovanou Prahu a zástupy proudily do Sv. Víta k polední mši.

– Jsou tu, oznámil tajemník Prokop Drtina prezidentovi.

Beneš kývl, ale tajemník postřehl v jeho obličeji zřetelné rysy napětí. Byla zde totiž ještě jedna odlišnost od schůzky z 26. září 1938. Tuto schůzku svolal sám prezident na žádost ministra Syrového poté, kdy přečetl ony alarmující zprávy sestavené TIS, rozvědkou a hlavním stanem armády. Po prostudování spisů prezident celé dvě noci nespal a při soukromé konzultaci se pohádal se svým vojenským poradcem generálem Moravcem. Emanuel Moravec vyrazil k ránu z prezidentské kanceláře brunátný vztekem a Drtina najisto očekával, že jej prezident zbaví po takovém výstupu funkce. Kupodivu se tak nestalo a to mohlo znamenat pouze jediné. Prezident si takový krok nemůže dovolit. Po vítězné válce v roce 1938 význam a moc armády velice vzrostly. Naopak vliv „hradní strany“ tvořené převážně socialisty, markantně poklesl. Sociální demokraté zůstávali sice nadále nejsilnější stranou v Čechách, ale ne již v celé federaci. Vliv pravého bloku sílil. Agrárníci nadále kritizovali Benešovu zahraničně politickou koncepci a napadali jej, že zbytečně izoluje republiku ode všech možných spojenců. Posílili i lidovci. Vliv pravice znemožnil prezidentovi, aby se otevřeně opíral o komunisty a krajní levici, i když jen díky komunistům byl podruhé zvolen do prezidentské funkce. Pravice pronikala také do armády, která zůstala apolitická již pouze formálně. S rehabilitací a návratem generála Gajdy opět zesílil vliv legionářské kliky. Také malodohodoví spojenci zůstali bez výjimky zaměřeni protisovětsky a protikomunisticky. V oblasti vnitřní politiky Malé dohody zaznamenával prezident Beneš jednu porážku za druhou. Poté co se stala neoficiálním hlavním městem paktu Budapešť, téměř na tuto blízkou zahraniční oblast rezignoval. Gajda i Rašín získali v Polsku i na Balkáně velkou vážnost a nejvíce o skutečném rozložení sil napověděla Drtinovi skutečnost, že kromě Rady obrany státu byl na tuto schůzku přizván i dr. Milan Hodža, zastávající toho času pouze poslaneckou funkci ve federálním parlamentu. Hodža ale stál v čele Belvedérského klubu, nadstranické a nadstátní politické skupiny, která již v rámci Malé dohody získala velkou moc a vliv na události a která otevřeně požadovala úplnou federalizaci Malé dohody. Hodža učinil Rašína svou pravou rukou v Čechách a velmi se spřátelil s Gajdou. Rašín byl národovcem a přesto Národní demokraté nenamítali nic proti jeho snahám začlenit republiku do nového podunajského soustátí. Gajda byl kdysi fašistou a přesto čeští nacionalisté ani bývalí legionáři nenamítali nic proti takovým snahám svého idolu. Tak moc se změnilo politické rozložení sil. Prezident si tedy byl dobře vědom toho, kdo skutečně do značné míry ovládá Podunají. Masarykova republika hodně změnila svůj charakter od předmnichovských

časů. Pravice, naštěstí pro prezidenta, zatím nebyla jednotná. Beranova pragmatická pravice se velmi lišila od Hodžova idealistického konceptu. To, s čím přišli vojáci a rozvědka, pokládal Beneš bezpochyby za rafinovaný tah opozice, za nátlak na svoji osobu a za další krok pravice k uchvácení moci ve státě.

Vojáci vešli ohlášeni. Prezident Beneš seděl se zástupci politické sedmy a BK v jednacím sále v křesílkách okolo velkého kulatého stolu. Celé zařízení, všechen nábytek ve stylu biedermayer daroval doktoru Benešovi k Vánocům osmatřicátého roku rakouský prezident Miklas jako výraz vděku za osvoboditelskou misi československé armády, která zbavila Rakousko nacismu a vrátila do funkcí politiky zvolené do nich před anšlusem. To, že byla poprvé od březnových voleb v roce 1939 svolána politická sedma, svědčilo o závažnosti projednávaných záležitostí a o jejich celospolečenském, celostátním významu.

Beneš vstal a vykročil vstříc generálu Krejčímu. Oba byli stejně malé postavy a mohli si směle a bez komplexů hledět do očí.

– Vítám vás, pánové, usmál se. – Přišli jste mi dnes opět zakázat kapitulaci?

Beneš se od vítězné války usmíval stále častěji, přestože k tomu měl méně a méně důvodů. Drtina, který jej mohl sledovat den za dnem, žasl nad jeho proměnou. Z povýšeného suchara pyšného na vlastní bezchybné sociologické dedukce a politické kalkulace se stával místy docela vtipný chlapík, který se naučil tu a tam břitce tnout a ostře zažertovat. Také se méně ovládal a více se vztekal. Vítězství, ale zároveň i částečná ztráta moci, Beneše změnily. Naučil se užívat sílu a smělost tam, kde nevystačil s pouhou právnickou formulací nebo politologickou kategorií. Naučil se jednat s muži a také tělesně ozdravěl. Vypadal svěže a míval často dobrou náladu, vyjma posledních několika týdnů. Politika před Mnichovem pro něho byla sžíravou vášní, jež ho pohlcovala a vysávala. Po válce se politika stala jeho koníčkem. Doslova si užíval jednání a jednotlivé intriky, bavil se jimi a připravoval se na každé zasedání OSN jako malý kluk na jarní kuličky. Nyní žertoval, přestože právě nevyhrával a držel v ruce stále méně důležitých karet.

Generál Krejčí se široce usmál.

– Ne, pane prezidente, tentokrát vás nebudeme nutit do války. Zatím. Jde o něco mnohem horšího. Jdeme vás přesvědčovat o potřebě důvěry a spolupráce.

– A k tomu mě jdete nutit? užasl zmatený Beneš. – Podívejme se na to. Armáda mě jde poučit o důvěře. A s kým že to máme spolupracovat, bratře generále?

Vrchní velitel československé armády zvážněl.

– S Říší, pane prezidente. S Německou říší…

Drtina postřehl, jak prezident náhle ztuhl a napjal svaly na čelisti. Naopak Beran krátce a hlasitě zatleskal.

– Můj Bože. Tak dlouho jsem neslyšel rozumný návrh, že mě to téměř šokuje, pánové.

To přece nemohli myslet vážně? V zahraniční politice se Beneš stále více omezoval na jakousi podivnou defenzivu. Jako by jen všechno odmítal a blokoval. Německo, západ a nyní i Malou dohodu. Nesnášel Němce a pohrdal Británií i Francií. Němcům bytostně nevěřil a neměl je rád. Naučil se snášet představitele autonomní sudetoněmecké župy Sudettenland, ale říšské Němce nemohl vystát. Při jednáních je obcházel, jak mohl. V OSN s ním po Mnichovu znovu jednali jako s mocným mužem. Nechtěl se o tu moc dělit. Nechtěl se dělit ani s Budapeští, ani s Berlínem. Jakákoliv kooperace s Německou říší by znamenala rozdělování kompetencí na vnitropolitické scéně a opětné posílení Beranova vlivu.

– Na to se posadíme, ukázal Beneš k velkému stolu, za nímž již zasedli ministerský předseda federální vlády agrárník Beran, ministr financí bankéř Preiss, předseda české vlády doktor Bechyně, předseda slovenské vlády monsignore Tiso a zemský předseda provincie Sudettenland Czech.

Za vojáky přisedli, kromě vrchního velitele, ještě generálové Vojcechovský, Ingr, Luža a Prchala, dále náčelník koordinačního orgánu malohodohodových vojsk generál Radola Gajda, náčelník vojenské rozvědky generál Hájek a vrchní velitel letectva generál Fajfr. S vojáky přišli v civilu ještě šéf tajné služby František Moravec, federální ministr obrany František Machník a generální inspektor armády generál Jan Syrový. Na prezidentově straně zasedl v uniformě jeho osobní vojenský poradce a šéf vojenské kanceláře generálmajor Emanuel Moravec.

Beneš si byl dobře vědom faktu, že o zahraniční politice státu rozhoduje především nová federální vláda, a tudíž sám ministerský předseda Beran. Zahraniční ministr Kamil Krofta, kdysi efektivní Benešův nástroj, byl nyní vázán loajalitou Beranovi, který si jej po volbách vyžádal do vlády přes to, že nebyl členem žádné strany vládní koalice a ve volbách vůbec nekandidoval. Vláda mohla i přes odpor české vlády a jistě se souhlasem slovenské vlády zahájit politická jednání s Berlínem na nejvyšší úrovni. V hospodářské oblasti

se tak již dávno dělo. Prezident však stále ještě byl vrchním velitelem ozbrojených sil a klíč k vojenské spolupráci držel v ruce on.

– Dobrá, zahájil jednání osobně Beneš. – Vaše zprávy jsem pozorně prostudoval a nepochybuji, že jsou výsledkem pečlivé analýzy dlouho shromažďovaných informací. Vím, že naše rozvědka pracuje precizně a v minulosti jsme se o tom mohli přesvědčit všichni. V základních bodech se shodují závěry obou tajných služeb, armádního velení a části politické reprezentace země. Zdá se, že k podobným závěrům dochází také tajné služby Polska a Rumunska a konečně i Abwehr. I kdybyste nevyžadovali svolat toto jednání, byl bych tak učinil sám, protože tutu situaci nelze podceňovat. Jde vám tedy o ohrožení státu a Evropy ze strany Sovětského svazu. Kdo začne?

Přítomní vojenští činitelé se otočili na šéfa TIS Františka Moravce. Ten ale nezačal hovořit, dokud všichni přítomní nepodepsali slib mlčenlivosti a obsluha neopustila sál zabezpečený právě specialisty technického odboru TIS.

Poté Moravec bod po bodu předkládal argumenty a nakonec prozradil prezidentovi, že hlavním zdrojem, který domněnky o hrozícím nebezpečí s konečnou platností potvrdil, jsou materiály bývalých sovětských vyslanců žádajících v Evropě o azyl.

– Tak proto zabili Alexandrovského, pochopil náhle prezident, který se zprávu o atentátu na exvyslanece dozvěděl z novin již 7. prosince a informace o misi ostatních uprchlých sovětských politiků v Ženevě a Londýně byla mu ze zdrojů ministerstva zahraničí známa.

– Proto, potvrdil Moravec. – Alexandrovského dostali, ale jeho materiály nikoliv. Ty jsme dostali my.

Přítomní politikové s každou další informací a každou minutou více a více bledli a Beran se křečovitě chytal okrajů stolu s rozloženou mapou, na níž mu ukazovali jednotlivá uskupení Rudé armády doplněná odhadovanými čísly. Jestli byl Beneš ochoten někomu věřit, pak právě Alexandrovskému či Litvinovi. Považoval je za jedny z mála mužů, kteří jej v uplynulých deseti létech nikdy nepodvedli a nezradili. A skrze tyto muže, zásadové zastánce politické koncepce evropské bezpečnosti, se naučil důvěřovat také Sovětskému svazu jako celku. Emigrace celé této sovětské politické garnitury ovšem radikálně měnila situaci. Pro Beneše tím, že se odebrali do emigrace, přestali být tito muži politiky a stali se pouhými soukromými osobami. Nehovořili již za SSSR, za stát a nepřinášeli žádná oficiální prohlášení, deklarace či nóty, na které by Beneš dovedl rutinně reagovat. V jeho očích se

nyní jednalo jen o jakési soukromé názory soukromých osob a s tím si nevěděl rady. Navíc se dopustili zrady své země.

Beneš chvíli přemýšlel a pak pokýval hlavou.

– Dost už, pánové. Musím přiznat, že můj vojenský poradce generál Emanuel Moravec se mnou v poslední době konzultoval velmi často na toto téma a jeho náhledy na situaci nejsou nepodobny těm vašim. Nemusím vám říkat, že právě on je velkým příznivcem myšlenky na sblížení s Německou říší.

– Já jsem také stále zastáncem té myšlenky, připomněl se Beran. – Po dnešku tím více.

Beneš mávl rukou, jako by odháněl mouchu.

– Konzultoval jsem před několika dny také s šéfy vlád spřátelených států v rámci Malé dohody. Říkám to proto, abyste si uvědomili, že jsem jako politik byl již nucen uvažovat o politických důsledcích pro stát i pro Evropu v případě, že by se takové děsivé vize a sny ukázaly jako pravdivé. Nezkoumám, zda se mýlíte, či máte plnou pravdu ve svých závěrech. Jsem odkázán na vaši kompetentnost. Přesto musím, jako nejvyšší velitel branné moci a prezident státu, přání vás všech odmítnout.

Beneš se podíval zpříma do očí zmatených a snad již i rozzlobených generálů. Zůstali sedět bez jediného slova a podezřívavě jej pozorovali. Nerozuměli mu. Ovšem. Beran si znechuceně odfrkl a Krofta si začal čistit brýle. Prezident je dokázal šokovat, ale disciplinovaně čekali, až své rozhodnutí rozvede do dlouhé zdůvodňující přednášky.

– Z vojenského hlediska máte jistě pravdu, pokračoval. – Předpokládejme, že situace je pravděpodobně tak vážná, jak tvrdíte, že se ruští komunisté pokusí přepadnout nepřipravené evropské státy. Spojené státy a koloniální velmoci jsou zaměstnány válkou s Japonskem v Tichomoří, která se pravděpodobně protáhne na mnoho let. Jejich zájem a také jejich vojska budou nyní směrovány do zámoří, na druhý konec světa. SSSR s Japonskem uzavřel po bitvách v Mongolsku dohodu o neútočení. Je zde rudé Španělsko. Podívejme se ale na věc dále mýma očima. Kdo se nyní v Evropě může takovému agresorovi, jako je SSSR, pakliže je tak značně vyzbrojen, jak říkáte, postavit? Velká Británie a Francie to nebudou. Vedou válku o své vlastní zájmy jinde. Jako zradili nás v roce 1938, zradí nyní i Německo a znovu celou Malou dohodu. Nemají s námi ani s Němci uzavřenu žádnou vojenskou smlouvu. Klidně předhodí Sovětům zbytek Polska a budou doufat, že se jejich tanky opět zázrakem zastaví samy někde na Odře. Budou vyčkávat, jak to všechno dopadne, a budou doufat, že jich se to netýká, jako se jich nacistické nebezpečí nedotklo minule. Naopak. V našem případném sbližování s Němci

budou na jedné straně spatřovat vytváření silného východoevropského mocenského bloku, kterým se budou cítit ohroženi. Na druhé straně se takovým blokem budou cítit dostatečně kryti před Sověty a vrátí se ke svým ryze obranným doktrínám a koloniálním zájmům. Kdyby pak Německo a Malá dohoda byly přepadeny Stalinem, nepřijdou nám na pomoc, ale budou čekat, jak střetnutí dopadne. Budou šetřit své síly namísto toho, aby jednali. Budou doufat, že se ve střetu s Ruskem sami vyčerpáme a útočníka přitom zničíme. USA do evropské války nevstoupí přinejmenším do té doby, než se vypořádají s Japonci. I potom by je mobilizovalo pouze přímé ohrožení Británie. Mezi Británií a Francií navíc ožívá hospodářská rivalita. A Německo samotné? Tak mnoho se v něm zase nezměnilo, aby generálové Wehrmachtu nedostali chuť pod záminkou vojenské pomoci přece jen obsadit tento prostor a proniknout na Balkán. Ty sny o pochodu na východ jsou mezi nimi stále živé. Mnoho bývalých nacistů se jen slovy přihlásilo k současné vládě, ale nezměnili se. Ani Německo se příliš nezměnilo. Stále tam není demokracie příliš silná, a jak je vidět, zachovali i vůdcovský princip. Jakým rizikem by v současné chvíli bylo jim prozradit naše klíčová technologická, průmyslová a vojenská tajemství? Věřím, že by Němci, když jsou v tak velkém ohrožení, rádi využili naše armády a síly, náš průmysl a území. Ale co udělají pak, až bude dobojováno? A jsou tu další aspekty. Jak bychom se měli zachovat my sami v okamžiku, kdy Rudá armáda neočekávaně zaútočí na Polsko a Prusko, ale naši karpatskou linii nechá na pokoji? Máme v takovém případě ze solidarity k Němcům udeřit na Rusy a přivolat na sebe pohromu? Proč? Nemáme k Němcům žádné závazky, ba právě naopak. Nebo máme počkat za našimi obrannými liniemi, až bude Německo na prahu porážky? I když se vám to nebude líbit, já jsem pro druhou možnost, protože pouze v takovém případě budou západní mocnosti nuceny vstoupit do války dříve. Až teprve potom bych souhlasil s vojenskými operacemi proti Rudé armádě. Až se z této války stane skutečně záležitost celé Evropy, ne dříve. Až se zapojí Paříž a Londýn, ale ne jen sliby a slovy. Až skutečně vyšlou svá vojska za Rýn, až jejich bombardéry zapálí z Íránu kavkazská ropná pole a jejich flotily obrátí v sutiny Leningrad a Sevastopol, pak budu s vámi zajedno. Ne dříve.

– Vy, pane prezidente, věříte, že Sověti zaútočí pouze na Německo a nás a Rumunsko nechají na pokoji? žasl ministr Krofta.

– Jistě, přisvědčil prezident. – Je to politický předpoklad logicky vyplývající z této vaší zprávy a já jej tam nemohu nevidět. Vaše vlastní informace o Stalinových strategických hrách z léta tohoto roku zcela jasně napovídají, že bude napadeno nejprve Polsko a Německo, ale nikoliv my. Kdybych byl já

Stalinem, snažil bych se zničit jednoho protivníka po druhém. Tohle byla bolševická i nacistická taktika odjakživa.

– Ale pak nechápu, proč bychom měli vyčkávat, až porazí Německo a pustí se plnou silou do nás? vykřikl zoufalým hlasem generál Prchala. – Proč bychom měli vyhovět jejich taktice?

– Má úvaha, odpověděl Beneš – je, jak jsem řekl, založena na nutnosti přinutit západní velmoci k vstupu do války na obranu Německa. Když Francie a Británie uvidí, že Malá dohoda nebojuje a Německo bude poraženo, budou nuceni se rozhoupat. Další na řadě by pak totiž byla právě Francie zároveň ohrožovaná z jihu rudým Španělskem. Nám, pánové, nikdo nemůže vyčítat, že zůstaneme stranou. My jsme svůj válečný díl pro mír v Evropě již odvedli a stálo nás to hodně sil. To my jsme odstranili jedno ze dvou hlavních zel v Evropě. A sami. Západ nehnul ani prstem a tedy je řada na velmocích, aby také nastavily hruď. Věřím, že se jim nechce. Pokud to ale bude vypadat tak, že rudí půjdou přes Berlín rovnou na Paříž, nebudou moci pánové v Londýně a v Paříži váhat. A jsou zde ještě vnitropolitické aspekty. Vy sami jste mi předložili důkazy o nebezpečí podvratné činnosti komunistů a radikálních socialistů v Československu, v Jugoslávii a v Maďarsku, o sítích agentů NKVD v naší zemi a o možnosti ozbrojeného povstání zde. Kdybychom měli dnes podpořit Němce proti Rusům, jak myslíte, že by se na to díval národ? Jak to národu chcete vysvětlit? Co by si pomysleli všichni ti muži, kteří proti Němcům i Polákům bojovali na život a na smrt před pouhými třemi roky a kteří sovětské tanky v Polsku vnímali jako svou spásu? Co by si pomyslely rodiny padlých? Mohu vás ujistit, že jako představitel Hradu jsem pod velkými tlaky zleva. A nejen pod komunistickými tlaky. Mohu vás ujistit, že jsem také pod velkými tlaky z pravé strany politického spektra, protože generálové našeho velkoprůmyslu a velkokapitálu nepovažují za svoji konkurenci na světových trzích nějaké sověty, ale právě jen německý velkokapitál, a vůbec by jim nevadilo, kdyby byl tento konkurenční velkokapitál zničen či oslaben třebas Sověty. Malují si to tak, že Kruppovy závody či I. G. Farben budou bombardovány sovětským letectvem, a i kdyby byly Stalinovy hordy nakonec zničeny, německé trhy převezmou pánové ze Škodovky, z Vítkovic a finančnictví převezmou pánové velkobankéři z Živnobanky. Zeptejte se pana Preisse na jeho skutečný názor, pane ministerský předsedo. Zeptejte se pánů z plzeňské Škodovky, kolik velkých zbrojních zakázek pro SSSR právě teď dokončují a kolik dalších zbraní si u nich Moskva objednala? Myslíte, že budou ochotní se vzdát svých pohádkových zisků? Tito pánové mají velmi dlouhé prsty a nejde jen o Škodovku. To jsou v hrubých obrysech mé důvody,

pánové. Všimněte si, prosím, jak obratně nyní Berlín maskuje svou starou doktrínu Drang nacht Osten. Hitler se bál Stalinova impéria a zároveň toužil po východních slovanských územích. Proto se snažil sjednotit Evropu pod svou ozbrojenou mocí, aby ji pak mohl jako jeden celek nasadit proti Stalinovi pod německými prapory. Dnes se Adenauer tváří mírumilovně, nevládne mečem, ale smlouvami. V podstatě ale dělá totéž. Sjednocuje Evropu a doufá, že až Stalin zaútočí, Evropa se komunistům postaví pod německým velením a teutonským praporem. Jen to tentokrát bude vypadat, že Němci se brání a agresorem jsou Rusové.

Po prezidentově projevu následovalo krátké a rozpačité ticho, které přerušil teprve dr. Kamil Krofta.

– Jestli dovolíte, tak vaše důvody shrnu. Souhlasíte s tím, že Rusko neadekvátně zbrojí, že se pravděpodobně chystá napadnout vojensky střední Evropu, nejspíše Polsko a Německo. Za druhé, neexistuje důkaz o tom, že se Rusové chystají napadnout také Československo nebo Malou dohodu jako takovou. Za třetí, nemáme k Evropě ani k Německu či Polsku žádné morální ani jiné závazky a naše postoje proto mohou být pragmatické. Říkáte nepomáhat a zůstat neutrální, protože by se měla nejprve angažovat celá Evropa, zejména západní velmoci. Protože Němci v případě vítězství by nás mohli okupovat. Protože i kdyby nás neokupovali a stali se vděčnými spojenci, vyvolalo by to nepřátelství západu. Za čtvrté, neměli bychom Němcům pomáhat v pochodu na východ. Za páté, tak radikální proměnu spojence v nepřítele a naopak bychom nevysvětlili národu. Za šesté, porážku Němců a vítězství Sovětů si přeje levice a také naši finančníci a velkopodnikatelé. Zapomněl jsem na něco?

– Zhruba je to tak, jak jste řekl, potvrdil Beneš.

– Pane prezidente, vstoupil do diskuse generál Krejčí. – Nikdo z nás přece zatím nenavrhl ani nedoporučil přímý zásah naší armády na straně Německa ve válce s Ruskem. Nevíme ani, jestli máme být napadeni spolu s Němci a Poláky, nebo až po jejich porážce, nebo vůbec. Nevíme, jestli máme být ušetřeni my, ale nikoliv třebas Rumunsko. Zajisté bude třeba navrhnout různé varianty našeho postoje v různých situacích, které se mohou vyvinout. Ale proč se bránit vojenské spolupráci s Němci? My nejsme jediní, kdo má svá technologická tajemství. Němci by nám mohli významně pomoci v některých aspektech, jako je radar nebo vývoj raketových nosičů a proudových letadel. Jsou to Němci, kdo nám nabízí svá tajemství a celkem nic za ně nechtějí. Jsou nyní připraveni poskytnout nám to nejlepší, co sami mají, jen abychom byli vyzbrojeni a připravení, až to začne. Dokonce si ani nekladou podmínku zrušit

naši spojeneckou smlouvu se SSSR. Otevírají se nám i přes to, že vědí, jak silnou pozici u nás drží komunisté a jak jsme díky tomu zranitelní ze strany sovětských tajných služeb. Nechtějí po nás žádné záruky, že budeme bojovat po jejich boku, až budou napadeni. Oni si myslí, že my budeme napadeni také, a proto chtějí, abychom byli silní, jestliže se to stane. O nic jiného tu zatím nejde. Prezident Beneš se zamyslel.

– Nikdo nám přece nebrání v takové neoficiální spolupráci, která našim armádám přinese cenné informace či zbraně z německé strany. Já osobně se stavím jen proti zjevné spolupráci, která by předpokládala nějaké společné manévry nebo společnou obrannou doktrínu s Wehrmachtem. A rozhodně se postavím proti jakýmkoliv snahám o podepsání smluv či závazků pro případ napadení. Žádné společné štáby a žádné oficiální spojenectví.

– Takže až budou bolševici masakrovat Poláky a bombardovat Berlín, my budeme sedět se založenýma rukama a jen se na to z povzdálí dívat? vykřikl nevěřícným, zoufalým hlasem generál Prchala. – Vůbec nic neuděláme? Tak to mám chápat? Nezačneme ani mobilizovat a budeme se tvářit, že věříme v dobré úmysly slovanských bratří?

– Informace, které jste přinesli, se zdají být příliš závažné, uznal prezident. – Sedět s rukama za zády, to opravdu nemůžeme. Ale nejprve musíme mít jasno v politických otázkách. Náš diplomatický sbor začne prověřovat pozice a postoje jak vlád Malé dohody, tak i vlád západních velmocí a OSN. Nejprve potřebuji znát, jak by se k myšlence integrované evropské obrany stavěli ostatní. Armáda a zpravodajské služby, ti se ovšem musí vždy připravit na nejhorší alternativu. Armáda, i když nemobilizuje, musí být vycvičena a k mobilizaci připravena. Spojenecké závazky k malodohodovým státům nezradíme, ale jsou různé způsoby napadení středoevropského prostoru a my musíme vypracovat nějaký postup, jak na který způsob budeme reagovat. Na takových postupech se musíme shodnout a být v tom ohledu jednotní. Myslím armáda, já a vláda.

K Drtinově údivu se nyní prezident obrátil na doktora Hodžu.

– Pane doktore. Sedíte zde jako ten černý vzadu, ale pokud se nemýlím, jste to právě vy, kdo by nám mohl říci něco o předpokládaných reakcích našich malodohodových spojenců v případě, že bude napadeno pouze Polsko a Německo.

Hodža se poněkud samolibě ušklíbl a přehodil si nohu přes nohu. Přítomní si otáčeli a odsunovali židle, tak, aby jej mohli pohodlně sledovat.

– Něco vám k tomu, pane prezidente, skutečně říct mohu. Pokud bude napadeno Polsko a Německo, nedovedu si představit, jak byste chtěl přinutit

Rumuny a Maďary, aby zůstali stranou. U Jugoslávie si nejsem docela jist reakcemi. Chorvatská oblast by zcela jistě chtěla bojovat s ostatními a Stojadinovič má pro Němce stále ještě velkou slabost. Srbové se ovšem mohou zachovat nevypočitatelně. Je tam silné proruské a proslovanské cítění, stejně jako u nás v Čechách a jako v Bulharsku. To ale víte sám nejlépe. Vedete přece tajná jednání s Paveličem? Zkrátka a jednoduše. Naprostá většina Malé dohody bude vyžadovat okamžitý vstup do války proti SSSR. Zaručuji vám, že pro válku se vysloví také Slovensko a to v jednotné politické frontě s ostatními. Obávám se, že není v moci Prahy jakkoliv zajistit zdrženlivost našich spojenců. Pokud budete trvat na opaku, zůstanete zde v Praze osamoceni. Důsledky jsou zřejmé. Dojde k rozkolu v našich spojených armádách. Rada náčelníků štábů bude hlasovat pro válku. Rumunské jednotky obsadí karpatskou linii a čeští vojáci i poradci budou přinuceni odejít. Maďaři nasadí celé letectvo a naši lidé budou opět muset z Maďarska odejít. V Rakousku již vzniklo velitelství zvláštního obrněného sboru o plánované síle několika divizí. Tato malá armáda bude vbrzku připravena k rychlému přesunu do Rumunska, kdybychom my, Čechoslováci, selhali. Jinými slovy, Němci jsou připraveni převzít obranu a vedení celé Malé dohody, jestliže v tomto ohledu selže Praha. Pokud se svého úkolu zhostíme, nechají to na nás, ale pokud selžeme, převezme všechno Berlín. Politicky může zajít situace dokonce až tak daleko, že se Slovensko prohlásí samostatným státem a vstoupí do války po boku ostatních. To samé mohou udělat sudetští Němci. Na vašem místě bych si rozmyslel riskovat, že bude Praha takto, před celým světem, postavena na hanbu. Pokud Stalin, nebo někdo jiný, kalkuluje s tím, že se Malá dohoda pod tlakem rozpadne, pak se dnes již mýlí. Malá dohoda se nerozpadne, ta zůstane jednotná. Pouze ze sebe vyvrhne Čechy poté, kdy se rozpadne Československo. Slovensko bude zcela jistě mobilizovat s Malou dohodou a naše sudetské župy s Německou říší. To pouze v Praze a okolí se zase budou péct husy pro carské dragouny a milion jásajících dělníků bude v ulicích očekávat slovanské bratry.

– To se vám povedlo, zachechtal se Beran. – Zbude nám jen Praha a okolí. A jak to asi s těmi husami dopadne, když zvítězí Němci spolu s Malou dohodou bez nás. A jak to asi s námi dopadne, když zvítězí ti ruští dragouni?!

– Děkuji, uzavřel Beneš. – Musím přiznat, pane doktore, že se v politických předpokladech pravděpodobně nemýlíte. Také jsem o nich uvažoval a je dobře, že zde tato řeč zazněla od někoho jiného než ode mě. Podle mého názoru se mýlíte v něčem jiném. Bez československých divizí a hlavně bez naší výzbroje, především bez těžké dělostřelecké výzbroje a tankových divizí, bez

našeho zbrojního průmyslu, budou naši malodohodoví spojenci příliš slabí na válku s Rudou armádou. To ovlivní i jejich politické rozhodnutí. Jsem ochoten riskovat, jak vy říkáte, naše vyvržení z Malé dohody. Musím to riskovat. Mohu vám slíbit, že okamžitě zahájím jednání na nejvyšší úrovni v Budapešti. Musíme vysvětlit našim spojencům, že není naším cílem dopustit zničení Německa, ale je naším cílem vynutit si vstup Francie a Británie do této války. Jakmile se to stane, jakmile bude vytvořena široká koalice s účastí Paříže a Londýna, nebudu již dále ničemu bránit.

Milan Hodža nic neřekl. Pokýval hlavou a nasadil ironický úsměv. Prokop Drtina okamžitě odhadl, co si předseda Belvedérského klubu myslí. Beneš své spojence vůbec nechápe a vůbec je nezná. Nepřesvědčí ho žádná analýza, žádné racionální argumenty. Rumuni, Poláci, Slováci i Maďaři budou proti komunistům bojovat, i kdyby jim na to zbyly jen luky a šípy. Aby Beneš pochopil, věci by musely dojít až do svých nejzazších konců. Podle výrazů v tvářích bylo zřejmé, že ani armáda s Benešem nesouhlasí a dokonce i Beran, jakkoliv Hodžu nesnášel coby svého stranického rivala a politického konkurenta, kroutil hlavou a dával mu nyní v duchu za pravdu. V této otázce se pravice opět sjednocovala. Hodža chtěl válku jako zkoušku ohněm pro novou podunajskou říši, Beran toužil být konečně v jednom zákopu s Německem, bankéř Preiss mu přizvukoval, protože by rád viděl Kruppovy fabriky v rozvalinách, ale neobsazené bolševiky, Slováci jako jeden muž toužili projevit se hrdinsky v kontrastu se zbabělostí Čechů a armáda brousila meče, protože válka jí dávala do rukou moc. Benešovi zbývaly jen dělnické masy a Čecháčci se zastydlou obrozeneckou pubertou panslavismu. Do zad mu při tom mířil domácí komunistický nůž. Odmítnout Německu válečnou pomoc bude Benešova osudná chyba a povede pouze k novému 26. září.

31. prosince 1941 – Jáchymov

Plukovník Emil Strankmüller se na banketu v novém jáchymovském hotelu Zřídlo příliš nebavil. Vlastně tu neměl moc co na práci. Starost o bezpečnost zahraničních hostů a o případný únik supertajných informací příslušela spíše civilním agentům TIS a zodpovědný byl v tomto případě kolega Moravec, respektive jeho muž pro vnitřní obranu Josef Fořt, který celou akci koordinoval s nenápadnými ulízanými britskými fešáky a jakýmsi Wiliamem Stephensonem. Stephensona již generál viděl v Birminghamu před rokem a tehdy si jej v duchu zařadil jako agenta najatého pány z Nobel company přes průmyslovou špionáž. Štíhlý muž, věkem okolo pětačtyřicítky, s pohyby boxerského šampióna a kočičí chůzí, kterou nedokázal utajit ani upjatý smoking. Teprve náčelník zahraničního zpravodajství plukovník Frank se lépe informoval a prozradil mu, že Stephenson je bohatý Kanaďan a také velké zvíře od SIS. Prý expert oddělení zvláštních operací. Později se generál informoval sám a zjistil, že Stephenson je na západě znám jako vynálezce bezdrátového přenosu fotografie a držitel Královského poháru v letecké soutěži z roku 1934. Šampión každým coulem.

Plukovník Strankmüller znechuceně pozoroval tlusté sudeťáky, papaláše místních župních zastupitelských úřadů, které se vláda rozhodla pustit k lizu krátce poté, kdy se začalo jednat o založení mezinárodního konsorcia pro těžbu uranové rudy. Skopčáci dostali akciové podíly, údajně kvůli zlepšení životní úrovně sudetských regionů, ve skutečnosti, aby byli definitivně uplaceni a připoutáni k republice. Rozumí se, že ke skutečně důležitým informacím je nikdo nepustil, byli přece jen Němci. Právě se v hotelové restauraci nalévali plzeňským pivem a cpali do sebe šnycl. Mávali okolo buclatýma rukama v rozmáchlých gestech a hlasitě konverzovali. Měli ale pocit, že jsou rovnocennými partnery u čehosi nesmírně důležitého. Sám prezident měl na jejich sledování eminentní zájem. Stále jim nevěřil. Plukovník považoval takovou nedůvěru za zhola zbytečné vzepětí. Tihle už neměli žádný zájem zrazovat republiku. Kde by asi dnes byli, kdyby zvítězil Hitler? Pravděpodobně někde v zákopech na frontě ve Francii nebo možná i v Rusku. Ostatně, sami měli možnost srovnat život v českých pohraničních župách a v sousedních župách v Říši. Dnes měli sudetští předáci jediný zájem, a to prezentovat se před svými voliči a být opět voleni ve svých župách. Demokracie korumpovala i tyto dříve zatvrzelé nacionalisty. To vše se ale

mohlo přes noc změnit. Jakmile by byla zjevně ohrožena Německá říše bolševickým útokem, probudí se v nich opět Němci. Jakmile by pak Praha odmítla sdílet s Říší boj a osud středoevropanů, propasti mezi jimi a Čechy se opět otevřou a zazní pokřik, že tato republika si Sudety nezaslouží. V Bavorsku a Sasku se emigrantský Lansmanschaft pustí do zakládání nového Fraikorpsu a bodří Čechové, kteří již nemají možnost být poddanými Romanovců, začnou pravděpodobně vyžadovat, aby se Čechy staly novou sovětskou republikou.

Odpoledne probíhala uzavřená jednání, kterých se, kromě byznysmenů, účastnili z politiků pouze ministr průmyslu, federální premiér Rudolf Beran a ministr financí Preiss. Večer pak slavnostní podpisy smluv ve velké aule hotelu. Československá strana mohla být spokojena. Kromě vysokých výkupních kvót za surovinu a umístění sídla firmy v Praze se podařilo vyjednat ještě celý soubor zahraničních investic do českého a slovenského průmyslu a komunikací. Sudety se spokojily s akciovými podíly, převodem daňových kvót, dálnicemi do Německa a s příslibem tisíců pracovních míst. Vláda převedla na nově ustavenou česko-britsko-francouzskou společnost s nic neříkajícím názvem Sunshine Corporation veškerá báňská a důlní práva doposud objevených nalezišť a do majetku společnosti vložila příslušné pozemky. O vyloučení říšsko-německé účasti bylo rozhodnuto již dávno a předem.

Plukovník Bartík zastihl Strankmüllera na kryté terase kouřit doutník.

– Slyšíte? uchechtl se. – Hrají Glena Millera. A pak že tu Američani nejsou. Plukovník se ani neusmál.

– Máte o něho starost?

– Jako bych posílal vlastního syna, kývl Strankmüller. – Možná jde Nikolaj na smrt. Tak málo o Rusku víme…

– Zato oni o nás vědí až příliš, zachmuřil se plukovník. – Občas se za to i stydím. Stalin před Mnichovem paranoicky zlikvidoval téměř všechny své rezidentury v Evropě. Zničil si celou agenturní síť. V londýnské agentuře provedl hotovou řezničinu. Německo od komunistických agentů očistili nacisté a dnešní Abwehr si s tehdejším nezadá. Ale zdá se, že ruské rezidentury se už znovu staví na nohy.

– Západ je příliš svobodomyslný a my zase moc levicoví.

– Řekněme, že západ není paranoidní, doporučil Strankmüller. – Dbá se tu na občanský princip. Ale máte pravdu, že komunisté dokážou na západ pronikat daleko snadněji než my do Ruska. A Československo? Hotová katastrofa. To jsou ty Benešovy sny o mostu mezi východem a západem. Komunisté si tady stále dělají, co chtějí. Zdejší Gottwaldova partaj je druhou

nejsilnější frakcí Kominterny. Víte, koho jmenovali jako nového velvyslance do Prahy? Prý Dimitrova. Toho rudého Bulhara.

– Šéfa Kominterny? vykřikl Bartík. – To chápu jako vyznamenání. Ukazují, jak je pro ně Praha důležitá.

– Naštěstí je ten Stalin skutečný blázen, vzdychl generál. – Vypadá to, že má stihomam. Trpí na teorii spiknutí už od revoluce. Chce slyšet jen důkazy o tom, že se proti němu celý svět spikl. Agenti, kteří mu zbyli, mu ze strachu o život dodávají jen samé takové informace, které chce slyšet. Šílený a sebevražedný systém. Jestli už takhle sám sebe přesvědčil a cítí se ohrožený, válka je nevyhnutelná. Plukovník vyfoukl kroužek dýmu do listů okrasné hortenzie.

– Canaris je přesvědčen, že sovětská rozvědka nedokáže prolomit žádné moderní kódování. Ani to britské, natož pak Enigmu. Alespoň v tom máme výhodu. V NKVD se vlády chopili zase jen řezníci. Velvyslanectví v Berlíně prý přebírá Dekazonov. Vysloužil si to místo řezničinou v čele INO. Zlikvidovali diplomaty a posílají řezníky. To znamená, že se skutečně chystají na jatka. Pro Nikolaje to ale nebude dobré. Řezníci nezkoumají, zda je podezření oprávněné, řeší pochybnosti sekerou a je jim jedno, zda se omylem nepřipraví o schopného člověka. Nikolaj nesmí vzbudit pochybnosti a to bude těžké.

– Má prvotřídní školu, uklidňoval Bartík plukovníka. – A je to, koneckonců, Rus. Zvládne nuance, které my bychom ani nepostřehli. Mimochodem, jak ho tam chcete dostat?

– O tom jsem s vámi chtěl mluvit, ožil Strankmüller.

– Kontrarozvědka se nezabývá převáděním agentů přes hranice, namítl Bartík.

– Jistě, ale zabývá se těmi, kteří ho tam mohou dostat tak, aby to bylo věrohodné, ušklíbl se Strankmüller.

Plukovníku Bartíkovi svitlo.

– Takhle tedy!

– Takhle, potvrdil Strankmüller.

– Navrhnete si název operace?

Plukovník pokrčil rameny.

– Proč ne? Co třebas… KATALYZÁTOR?[29]

[29] *Po roce 1938 se československá tajná služba jako jedna z prvních začala zabývat instalací takzvaných „nelegálů" do zemí potenciálně nepřátelských. Orientace na SSSR vyplynula ze situace nastalé po mnichovské válce a po zhroucení nacistického režimu v Německu. Vlády a generální štáby Německa, Polska, Československa, Maďarska,*

Finska a především Rumunska, se cítily být ohrožovány již pouze jedinou mocí, kterou ve shodě označovaly za agresivní, a to Sovětským svazem.
Většina tajných služeb zmíněných zemí v průběhu 20. a 30. let SSSR jako objekt svého zájmu ignorovala, s výjimkou Rumunska, které se svým obřím sousedem cítilo ohroženo již od jeho vzniku. Do mnichovské války stihli Rumuni vybudovat síť rezidentur na západní a jižní Ukrajině. Využívali nacionálního cítění a separatismu Ukrajinců. Němci budovali své rezidentury zejména v Turecku, později také ve Finsku a po obsazení Pobaltí Sověty také zde.
Pro československou Tajnou informační službu (TIS) zřízenou již na jaře 1939 a vedenou bývalým generálem Františkem Moravcem se SSSR stal objektem prioritního zájmu ihned po jejím vzniku. Samozřejmě kromě stále sledovaného Německa. Po celosvětové vlně prohlídek sovětských ambasád v říjnu a listopadu roku 1938 inspirovaných první akcí tohoto druhu v Paříži, byla podobná prohlídka provedena ještě 22. října 1938 také v Praze. Akce přinesla šokující zjištění a SSSR stáhl na celý jeden rok z Prahy svou diplomatickou misi. Objev sklepních mučíren a spalovacích pecí nebyl tak šokující jako odhalení nadnárodních sítí Kominterny, organizace řízené sovětskou NKVD, která využívala bratrských komunistických stran v evropských státech programově jako rozvratného elementu a de facto je kontrolovala i řídila. Vlna zatýkání a vyšetřová ní odhalila v Československu samém několik komunistických skladišť zbraní a munice a několik nelegálních vysílaček. Byly objeveny odposlechy známých politiků a sekretariátů politických stran, byli odhaleni komunističtí agenti v armádě, v bezpečnostních službách a zejména v aparátech levicových politických stran. Prezident Beneš se však i přesto postavil proti striktními zákazu KSČ jako strany.
Pronikání za hranice a na důležitá místa sovětského státního a stranického aparátu se ukázalo být velmi obtížné. Sověti pěstovali již od revoluce atmosféru špionománie, která jim umožňovala lépe kontrolovat nesourodou společnost. Neustále probíhající čistky na několika úrovních likvidovaly kromě statisíců nevinných obětí z řad vlastního obyvatelstva také skutečné pracovníky zahraničních centrál a rozvědek. Každý občan SSSR byl udržován v atmosféře neustávajícího strachu. Lidé se odmítali bavit či stýkat s podezřelými osobami a zejména s cizinci, aby nezavdali záminku k zatčení. Mimo hranice SSSR existovala jen velmi malá a nedokonalá znalost ruštiny a SSSR již dávno nepovoloval na svém území podnikání cizích společností a nepřijímal neprověřené zahraniční hospodářské experty nebo odborníky. Přísně střežené hranice Sovětského svazu se staly takřka neprodyšnou bariérou nepropouštějící vlastní občany k návštěvám jiných zemí a téměř úplně znemožňovaly jejich pronikání pěšími agenty zvenku.
Jednou z prvních cest pronikání do SSSR se zákonitě stali českoslovenští komunisté získaní TIS ke spolupráci. Tito soudruzi odcházeli po Mnichovu do SSSR legální cestou, na vlastní žádost, s poukazem na teror a perzekuci levicově smýšlejících občanů doma ve vlasti. I ti se však po překročení hranic ocitali pod zvláštním a přísným dohledem, měli velmi omezený pohyb a v horším případě putovali rovnou do sibiřských

– To je docela trefné.

Břinkly prosklené dveře a na terasu vešel jeden ze škodováckých ředitelů inženýr Hromádko. Se suitou svých kolegů. Usmívali se. Škodovka získala lukrativní montážní zakázky kdesi v africké poušti.

---

pracovních táborů. Pokud nebyla jejich cesta doporučena a projednána přímo členy Gottwaldova vedení KSČ, byli tito utečenci v SSSR zpravidla zatýkáni a podrobováni krutým výslechům včetně mučení.

Metoda vysílání nelegálů se teda stala logicky nejbezpečnější metodou pronikání československých tajných služeb do SSSR. TIS i rozvědka se zaměřily na spolupráci s Rusíny a Ukrajinci sídlícími v republice, dále na volyňské Čechy na Ukrajině. Pídili se po kdejakém neštěstí na území osídleném těmito etniky, při kterém prokazatelně zahynuli sovětští občané, Rusíni či Češi, a namísto mrtvých nasazovali jejich speciálně vyškolené dvojníky. Statistika ukazovala, že pouze jeden z deseti až dvanácti takto vyslaných špionů přežil neodhalen a usadil se v SSSR. Spolehlivější přechody přes hranice byla schopna zajistit pouze rumunská Securitas spolupracující s ukrajinským hnutím odporu.

Případ Alexeje Bodlina, který se zachránil ze sestřeleného zvedného letounu nad Rumunskem a jehož bratr pracoval v Praze jako zpravodajský důstojník TIS, poskytovala tajné službě neopakovatelnou příležitost k nasazení vlastního nelegála přímo do řad Rudé armády.

1. leden 1942 – Klánovice

Bývalý generál František Moravec se neusmíval ani netrpěl kocovinou. Silvestrovskou noc strávil ve své pracovně zcela ponořen do mučivých úvah. Pouze přes půlnoc zaskočil do společenské místnosti, aby si připil na Nový rok s kolegy Fárkem, Tichým a Fořtem. Oslava nového roku pro něho nepředstavovala žádné mystérium. Nešlo ani o významnou astronomickou, tím méně teologickou událost. Nejspíše se událost dala označit za jakousi pythagorejskou magii čísel.

Náčelníci jednotlivých oddělení analýzy, správy zahraničních agentur a vnitřní obrany odvedli dobrou práci již před Silvestrem a nyní, za svítání, se zřejmě snažili přežít kocovinu. Zůstalo na něm, na vrchním řediteli Tajné informační služby, aby shrnul informace, vyvodil závěry a učinil rozhodnutí. Této noci whisky pouze opatrně usrkával, zato zuřivě střídal lulky a zamořil vzduch v místnosti dýmem tak, že by jej mohli krájet a po kostkách skladovat na dvoře.

K rozhodnutí došlo krátce po rozhovoru s Benešem. Ten člověk se opět choval naprosto sebevražedně. Československo sice v cizině pokládali za zjevnou hlavu Malé dohody, ale republika se nikdy nezbavila podezření z přílišné náklonnosti k sovětskému Rusku. V celé Evropě byla pouze v Československu a ve Francii takto otevřeně tolerována komunistická strana a ve Francii jen proto, že se vzdala členství v Kominterně. To KSČ nikdy neudělala a Hrad se tvářil, jako by to neviděl. Beneš se opíral o hradní koalici tvořenou především socialisty a země byla docela oprávněně považována za vlajkovou loď komunismu. Československí komunisté se k provádění špionáže a k práci v tajných službách moc nehodili. Sbírali pouze drobné informace a jejich činnost byla bedlivě sledována. Proskurovova zpráva naznačovala, že sovětská vojenská rozvědka se v Praze a v ČSFR příliš neuchytila. O agenturních sítích NKVD Proskurov mnoho nevěděl a nesděloval. Potvrzoval však, že obě sovětské tajné služby používají ke skutečné špionáži převážně exponenty pravice nebo příslušníky armádních a policejních kruhů. Canarisovi lidé dodali přes ústředí Blížence důkazy o spolupráci s NKVD, například u náčelníka kriminálky Josefa Görnera nebo u důstojníka protikomunistického oddělení státní policie Kohoutka. Silně infiltrována byla také velká komunita bílých Rusů, carských oficírů a šlechticů uprchlých do republiky po roce 1918.

Některé stopy vedly k ukrajinské inteligenci, která sídlila na Podkarpatské Rusi nebo přímo v Praze.

Když sám Moravec v soukromé audienci podal prezidentovi důkazy o tom, že KSČ buduje ilegální podzemní síť, když mu ukázal rozkreslenou strukturu této sítě, naznačil počty a výzbroj, zatvářil se Beneš pochybovačně.

– Proč by komunisté budovali ilegální organizaci, když mohou bez překážek budovat oficiální legální stranické struktury, vydávat noviny a cestovat do Ruska? Není to dezinformace? Víte, pod jakým jsme tlakem, abychom KSČ zakázali. Jenže to by pak teprve přešli do ilegality. Takto je jim alespoň vidět na prsty.

– Já ale nemluvím o stranické organizaci, pane prezidente, oponoval Moravec. – To, co budují, je bojová struktura. Podzemní ozbrojené a špionážní hnutí. Tihle zřizují tajná skladiště výbušnin a zbraní, absolvují výcvik. Dobrá polovina z nich není a nikdy nebyla členy žádné levicové strany. Jsou to budoucí sabotážní buňky a skupiny na dílnách, na železnici, v telefonních ústřednách, v elektrárnách, na letištích a dokonce i v armádě. Bude to něco jako Fraikorps v osmatřicátém, jenže ne v pohraničí, ale všude. Mají několik na sobě nezávislých vrstev velení. Když pozatýkáme jednu, automaticky přebírá velení druhá. Je to důmyslnější a zákeřnější, než bývali henleinovci. Zatím jsou v klidu, ale kdyby vypukla válka a my…

– No tak vidíte, přerušil Beneš generála. – Jestli je to, jak říkáte, začnou být aktivní teprve tehdy, až bychom se dostali do války se Sovětským svazem. O důvod více se do takové války nepouštět, jak to jen bude možné. Zejména ne jako spojenci Německa. Zákazem strany bychom je pouze posílili a oslabili bychom ty hodné komunisty, ty, kteří jsou pro stát a bojují jen proti fašismu.

Jenže takové hodné komunisty Moravec neznal a Benešovi to nemělo smysl vysvětlovat. Hodný komunista, to bylo něco jako hodný ruční granát. Beneš sám se pomalu ale jistě stával pro bezpečnost státu rizikovou figurou. Moravec vnímal a viděl důsledky, současné trendy a konstelace věcí. Co neznal, byly příčiny a motivace. Motivace byla jasná u komunistů, ale u vlastenců, jako byl Beneš, který spoluzakládal tuto republiku? Proč by ji měl nyní vydat bolševikům? Buďto se Beneš osudově mýlil, nebo se v něm osudově mýlil Moravec a pak i většina národa. Byly zde skryté zlé věci, které měly jakousi stínovou logiku a musely mít za sebou dlouhý vývoj a někde musely začít. Byly tu věci za zjevnými věcmi a hrály se hry za zjevnými hrami. Historie těch her a věcí byla jaksi neoddělitelně spojena s historií této republiky. Moravcovi bylo v roce jejího vzniku 23 let. Měl za sebou boje v Srbské legii (kde se spřátelil s Gajdou), zúčastnil se největších bitev legií ve

Francii, bojoval na Piavě v pluku Foligno. S Plzeňáky již zůstal, oženil se tam a žil až do roku 1930. Pak jej převeleli k rozvědce. Nyní měl ale pocit, že tou dobou se vše podstatné už stalo, mimo něj a bez jeho pozornosti. Ve třicátých letech se bojovalo proti Němcům a panovala poměrné velká svornost, takže věcem odehrávajícím se v pozadí, věcem s dlouhým rodokmenem opět nevěnoval pozornost. Teď ale vyplouvaly na povrch a on se jimi zabývat musel.

V roce 1935 se Beneš do úřadu prezidenta dostal jen díky komunistům a stejně tak se díky komunistickým hlasům v úřadu udržel i v druhém volebním období od roku 1940 (jakkoliv již tehdy věc režíroval Hodža). To samo o sobě ukazovalo, jak výhodnou osobou pro bolševiky je, i když ho kritizovali, kde jen mohli. Byl to on, Beneš, kdo tak vehementně prosazoval podpis spojenecké smlouvy se SSSR. Přitom až do roku 1934 komunističtí poslanci při každé příležitosti vyhrožovali v parlamentu svým kolegům podřezáním krků a sabotovali vojenský rozpočet i stát jako celek. Beneše nepoučil ani celoevropský skandál s odhalením mučíren při nucených prohlídkách sovětských ambasád v celé Evropě v období mnichovské války. Tehdy Beneš skandálu pouze využil, aby dostal Gottwalda z vlády. Dokonce se objevila informace ze zdrojů britské SIS, která dešifrovala sovětské depeše nalezené na londýnské ambasádě a nalezla texty, ve kterých sovětští agenti hovořili o Benešovi jako o agentu NKVD. František Moravec byl ale v tomto případě nakloněn věřit, že šlo o diverzní akci předválečného Abwehru s cílem oslabit Benešovu pozici na západě před napadením RČS. Taková zpráva byla příliš absurdní k uvěření. Jakmile však generál tímto směrem zaměřil svoji pozornost, jakmile se oprostil od zjevných klišé a vůbec si připustil tuto možnost jako reálnou, začala se mu zjištěná fakta skládat v pozoruhodnou mozaiku.

Například v létě roku 1936 přišlo hlášení dr. Kurta Grosmanna, předsedy tehdejšího Výboru pro pomoc německým uprchlíkům před nacisty. Podle tohoto hlášení docházelo v ubytovnách výboru řízených komunisty k jakýmsi šikanám a snad dokonce soudům nad uprchlíky, kteří odmítli přijmout jednoznačně linii Moskvy a Kominterny. Prohlídka objektů provedená četnictvem skutečně nalezla asi šest takzvaných cel stranického vězení s uvězněnými emigranty. Beneš tehdy odmítl předat informace tisku a nařídil skandál ututlat. To se mu sice nepodařilo, ale jeho snaha české komunisty chránit zde byla zřejmá. Tehdy se Moravec domníval, že Beneš komunisty šetří, protože je potřebuje jako spojence proti nastupujícímu nacistickému nebezpečí.

Benešovým excelentním kouskem se stalo předání dokumentů o zradě Tuchačevského a spol. Stalinovi. Generál Moravec sledoval vytrvale stopy v tomto případu, ale teprve poté co se pro něho otevřely také archivy Abwehru, dokázal seskládat střípky v jasnější obraz.[30] Beneš v celé cause vystupoval jako pouhý hlupák, který se nechal napálit Heydrichem a podstrčil Stalinovi padělané dokumenty, aby jej varoval před zrádci. Přitom úplně obešel Hájka, Moravce a celou tehdejší rozvědku a neinformoval ji, což bylo, samo o sobě, přinejmenším neobvyklé jednání. Copak si Beneš myslel, že může sám o své vlastní úvaze dělat špionáž a spojovat ji s diplomatickou hrou? Zprvu se Moravec domníval, že Beneše k takto bezprecedentnímu jednání vedla upřímná snaha upozornit Stalina, svého potenciálního spojence proti Hitlerovi, na možnou zradu ve vlastních řadách. Jiné vysvětlení vlastně ani neexistovalo. Co když ale Beneš nebyl naivní hlupáček a co když dobře věděl, že likvidace důstojnického sboru Rudé armády ve skutečnosti není ani tak přáním Heydricha jako spíše samotného Stalina? Co když právě Stalin potřeboval věrohodnou záminku pro to, aby setnul armádě hlavu a dostal ji pod svoji naprostou kontrolu? Z Alexandrovského referencí to jasně vyplývalo. Pak by ovšem Beneš přesně věděl, co dělá, a napáleným hlupákem se stal sám všemocný šéf Sicherheitsdienstu. Stalinovi se generalita nikdy nevzbouřila ani náznakem, zato Hitlerovi ano. Pokud Beneš vědomě pomáhal Stalinovi ničit vlastní generalitu, naskýtala se otázka: Proč by to dělal? Musel

[30] *Materiály s důkazy o zrádné spolupráci sovětské generality s nacisty předal Sicherheitsdienstu jeho agent v Paříži, ruský emigrant generál Skoblin. Canarisovi lidé pak ovšem zjistili, že dvojitý agent Skoblin pracoval také pro NKVD. Je tedy možné, že sám Stalin dodal Němcům důkazní materiály, neboť potřeboval důkazy a oficiální důvody pro zahájení své pověstné čistky v Rudé armádě. Heydrich se chopil příležitosti ke zdecimování velení RA za pomoci samotného paranoidního Stalina. Skoblinovy materiály nechal doplnit o další zdařilé padělky důkazů. Protože informaci dodanou Němci by Stalin nebral vážně, rozhodl se tehdy Heydrich využít naivního prezidenta RČS Beneše. SS Standartenführer Horst Böhme žil roku 1935 v Praze v roli německého uprchlíka před nacismem a jeho přítel se znal osobně s Benešem. Beneš se naprosto neobtěžoval konzultovat v této záležitosti Moravce a nikoho z tajné služby. Jakmile mu byla informace o materiálech podstrčena, okamžitě poslal ke Stalinovi zvláštního kurýra. Navíc v lednu 1937 ohlásil vyslanec Mastný z Berlína, že se před ním v podobném duchu uřekl hrabě Trauttmansdorf. V polovině května 1937 pak prostřednictvím čs. prezidenta odkoupili Sověti za drahé peníze falešné nacistické důkazy a Stalin zahájil čistky. Při procesu se zrádci však tyto předané spisy a padělky v důkazním řízení kupodivu vůbec nebyly použity.*

přece vědět, že to Rudou armádu, potenciálního spojence RČS oslabí. Zde se ukazovalo i druhé vysvětlení. Beneš zkrátka a jednoduše sloužil Stalinovi, ne SSSR. Prostě jen plnil úkol. Proto také obešel rozvědku, aby nic nemusel vysvětlovat.

Hned po aféře s dokumenty pro Stalina následovala aféra s pražskými trockisty, u kterých na anonymní udání provedla policie prohlídku a nalezla materiály dokazující spojení trockistických emigrantů s německými nacisty. Proběhl ostře sledovaný proces a teprve nyní (z Abwehru) se Moravec dozvěděl, že nacistické materiály trockistům do jejich sídla podstrčila NKVD na přímý rozkaz náčelníka odboru zahraniční rozvědky GRU Sluckého. Stejně tak nechal pražský rezident Furmanov podstrčit do kufru německého emigranta a komunisty – trockisty Grylewitze – špionážní materiály a nechal jej udat. Podobných afér a případů, kdy sovětská NKVD zneužila autority „kapitalistické" československé policie k posvěcení likvidace vlastních ideových odpůrců, byly desítky.

– Jak jsme mohli být před válkou tak neuvěřitelně slepí? vzdychl si Moravec. – A nejsme slepí i dnes?

Naštěstí se pražský rezident Moskvy Furmanov, stejně jako stovky dalších výkonných profesionálů, již nenacházel mezi živými. Stalin si s nepochopitelně zarputilou vášnivou nenávistí usekával vlastní tykadla, zaléval uši a vypichoval oči. Byla to cena, kterou v ruských poměrech platil za vlastní přežití? Zbylí tuzemští agenti NKVD, mnohdy ve vysokých úřadech, se náhle stali sirotky a neměli komu předávat své zprávy. Generál Moravec si před několika dny znovu přečetl Dostojevského Běsy, aby vůbec uvěřil a porozuměl onomu pozoruhodnému mechanismu zla. Šlo o dokonale faustovské téma. Kdokoliv komunistům nebo Stalinovi sloužil, choval se jako pominutý, byl ochoten cokoliv a kohokoliv zradit, porušit jakoukoliv přísahu, krást, zabíjet a bestiálně vraždit a přesto, jakkoliv věrně ďáblovi sloužil, byl sám nakonec zničen a zabit svým chlebodárcem a svou ideou. Byly známy tisíce takových případů a přece si mnozí další služebníci ďábla stále znovu mysleli, že jim se to nestane, a sloužili mu s ohnivou vírou, jako kdyby za to měli cosi slíbeno po smrti.

Nové informace o působení NKVD v republice ředitele tajných služeb neznepokojovaly natolik, aby kvůli nim pracoval i o silvestrovské noci. Jakmile začal přemýšlet o Benešovi v souvislosti s jeho prosovětskou mánií, začínaly se mu jevit i jiné minulé události ve zcela jiném světle. Znovu si přitáhl a rozevřel tlustý spis s názvem „Gen. Gajda." Gajda byl Moravcův přítel a spolubojovník. Aféru kolem jeho osoby tehdy nechápal a nerozuměl jí. Dnes mu byly všechny archivy otevřené. Mohl jít do soudních a policejních spisů a

požadovat cokoliv. Prostřednictvím kolegů Hájka a Strankmüllera se mohl dostat k vojenským spisům.

Gajda se do Prahy vrátil od Kolčaka v roce 1920 jako jeden z předních legionářských vůdců a jako hrdina protibolševické války na Sibiři. Nedali mu funkci, ale poslali ho do Paříže na válečnou školu. Po návratu ho odsunuli jako velitele okruhu až někam na východ do Košic. Zametali s ním a nepustili jej k ničemu důležitému, není divu, že se tak sblížil s Hlinkou a Kramářem. Začátkem 20. let ale vypuklo silné stávkové hnutí a levice stupňovala tlak na změnu režimu. Vznikla Komunistická strana. Tehdy začal Masaryk vládnout pomocí politických pětek (konsenzů předsedů největších stran), tedy mimoparlamentní cestou. Masaryk horečně hledal síly, které byly radikálně protibolševické a konečně se postaral, aby se Gajda v roce 1924 stal zástupcem náčelníka generálního štábu. To vypadalo jako slušné místo a jako satisfakce. Pravděpodobně však někdo chtěl mít Gajdu pod kontrolou, protože pravicové síly a zejména legionáři vyhrožovali, že se v případě levicového puče postaví na ozbrojený odpor. Hrozila občanská válka. Gajda byl, podobně jako Štefánik, monarchistou. Kdyby byl jako Štefánik včas zemřel (Štefánikova smrt nebyla nikdy řádně objasněna), jistě by jej Masaryk s Benešem navěky oslavovali jako hrdinu, jenže on byl stále zde a sympatizoval s vůdcovským principem vlády (když nepřicházelo v úvahu obnovení monarchie). Založil Nezávislou jednotu legionářů, čímž jasně oddělil pravicové křídlo v Čs. obci legionářské. Tato jednota vystupující ostře proti politice neintervence vůči bolševickému Rusku později vytvořila Národní obec fašistickou. To však bylo v době, kdy fašismus v Itálii vypadal jako účinný lék na bolševické nebezpečí, jako podpora tamní monarchie, a nikoho příliš neznepokojoval. Kromě bolševiků, ovšem. Gajda si udržel politickou nezávislost na republikánském establishmentu ve vedení státu. V roce 1926 se stal ministrem obrany Syrový. Zdánlivě také legionář, ve skutečnosti Hradu loajální úředník. Gajda povýšil na náčelníka generálního štábu, ale jeho proslulost a sláva Syrového zjevně zastiňovala. Pak to všechno začalo, náhle a ze dne ne den. *Právo lidu* spustilo okamžitou kampaň protestů proti tomu, aby armádě velel muž jasně pravicového smýšlení, který navíc porušuje zásadu nepolitičnosti vojska. Současně se vlády v Polsku chopil maršál Pilsudski a všichni náhle zahořeli obavou, aby Gajda v Československu neučinil totéž. Taktně se při tom pomlčelo o tom, že Pilsudski nebyl pravičák, ale dělnický vůdce a k moci se dostal generální stávkou, které se v českém tisku účelově říkalo puč. Gajdy se nebáli proto, že byl Gajda, ale proto, že jeho názor korespondoval s jistým, Hradu nepohodlným a poměrně silným

názorovým proudem veřejnosti. Tehdy na Gajdu útočil nejvíce Rudolf Bechyně, agilní a hrdinný sociální demokrat, který si pak za Mnichova málem nadělal do kalhot a po Mnichovu se stal šéfem české vlády. Zároveň na Gajdu zprava zaútočili sudetští Němci, kterým se nelíbil silný legionářský živel ve vedení armády. Všichni ti velcí a odvážní lovci dobře věděli, že Gajda nemá ve své funkci právo se veřejně vyjadřovat a nebude se moci bránit organizované psychóze. Všechno začalo v březnu a již v červenci Masaryk Gajdu sesadil. Objevila se neověřená, ale hojně publikovaná zpráva, že Gajda na studiích ve Francii navázal styky s bolševickou NKVD, tehdy OGPU, a údajně jí předával tajné dokumenty. A právě za tímhle tvrzením stál tehdejší ministr zahraničí Beneš, který, jak se zdálo, Gajdu od počátku nenáviděl ze všech nejvíc. Už v prosinci postavili generála před vojenský soud. Svědčil proti němu jeho bývalý vojenský sluha, negramotný Rus, který ihned po podání svědectví odcestoval do SSSR se sovětským pasem. Jenže soudy skutečně fungovaly nezávisle na politice a Gajda se hájil. Vojenský soud případ pozastavil pro zřejmou absurditu. Obviněnému pomáhal sám generál Fauchner, francouzský zástupce náčelníka čs. generálního štábu. Fauchner prokázal, že Gajda za studií nemohl mít k žádným tajným dokumentům přístup. Žaloba pak tvrdila, že předal Sovětům francouzské vojenské příručky, ale tyto materiály byly ve Francii k dostání v každém knihkupectví. Soud porušil některá obvyklá a předepsaná opatření, například, jako v každé špionážní cause, měl soudce hovořit jen o podezření ze špionáže ve prospěch nejmenované mocnosti, ale tento soudce bez obalu hovořil o SSSR. A to prosím u Gajdy, který byl znám svým odporem vůči bolševikům. A zde nalézal Moravec zajímavé souvislosti. V téže době totiž začal striktní a mlčenlivý šéf diplomatické mise SSSR v Československu Ovsjenko ujišťovat pražské diplomaty o tom, že on osobně dávno věděl o Gajdových stycích se Sověty a to od roku 1920. V lednu 1927 zaútočila i moskevská *Pravda.* Byl onen koordinovaný útok ministra Beneše a bolševických exponentů náhodný? V říjnu se náhle v senátu vytasil Beneš s telegramem, který měl být v roce 1920 zaslán sovětským zahraničním komisařem Čičerinem šéfovi sovětské obchodní mise v RČS Gillersonovi. Z textu telegramu vyplývaly náznaky údajných Gajdových pokusů spojit se se sovětskými orgány. Beneš odmítl prozradit zdroj, z něhož byl telegram získán, ale Masaryk vzápětí nabídl vysvětlení. Telegram byl prý zachycen, když Moskva používala ke spojení se svou obchodní misí linku čs. ministerstva zahraničí. Telegram prý byl dešifrován teprve náhodou po pěti letech. Moravcovi, který se k textu telegramu dostal až nyní, a to po velké námaze, vstávaly vlasy na hlavě hrůzou. Pokud by bylo totiž pravdou, že si centrum a

ústředna sovětské špionážní služby vyměňují na veřejné lince takto otevřeně jméno svého velmi důležitého agenta, muselo by se jednat o naprosté idioty, a to Sověti nebyli nikdy. Telegram prostě jednoduše musel být podvrhem. Zůstávalo otázkou, čí to byl podvrh. V každém případě Masaryk, muž vysokého morálního kreditu, potvrdil, že je přesvědčen o Gajdově vině. Sověti odmítli svědčit před soudem.

V únoru 1928 byl tedy Gajda souzen znovu. U veřejného soudu hladce vyhrál a prokázal zaujatost svědků. Vojenský soud však probíhal neveřejně. V jednom bodě obžaloba vinila generála z toho, že společně s generálem Šnejdárkem připravoval svržení vlády. I zde však Gajda prokázal, že se Šnejdárkem měl pouze jedinou schůzku a tu zorganizoval právě Beneš. Později, v roce 1933, prý Beneš v jakémsi neformálním ale dosti veřejném proslovu přiznal, že počítá ke svým zásluhám zdiskreditování Gajdy a záchranu Masaryka, který se tehdy prý pokoušel Gajdu uplatit. V roce 1927 byl schválen nový zákon, který příslušníkům armády a četnictva odejmul volební právo. Veřejnosti bylo dáno najevo, že za to může Gajdův případ. V téže době do funkce generálního inspektora armády jmenovali generála Podhajského, věrného důstojníka císařské armády až do posledního dne monarchie. Gajda, legionář bojující za samostatný stát, musel potupně odstoupit a odejít z armády. To však jeho kritikům nestačilo, neboť exgenerál přešel do politiky.

V roce 1929 byl zvolen do parlamentu za Národní obec fašistickou a již v roce 1931 ho obvinili z politických intrik a donutili, aby se vzdal vojenské penze. Zbavili jej i poslanecké imunity. Práva, která platila v demokratickém státě pro každého, pro Gajdu neplatila.

V Rusku nastávala doba politických procesů. V roce 1934 se šílený Kobzinek pokusil se skupinou bláznů zaútočit na brněnská kasárna. Ke skupině patřil i Gajdův synovec. To stačilo k odsouzení Gajdy za to, že údajně o útoku věděl.

Moravcovi se z celé causy zvedal žaludek. Plně chápal zájem bolševiků i NKVD na Gajdově pádu. Generál byl symbolem tvrdých legionářských postojů a šli za ním ti vlastenci, kteří představovali páteř armády a věděli o komunismu své. Ale Benešova aktivita vyznívala neúměrně Gajdově významu. Proč měl Beneš takový zájem na likvidaci legionářského idolu? On a Masaryk přece nemohli věřit tomu, že by Gajda chystal svržení vlády a instalaci vojenské diktatury. Proč by se zbavovali generála, který byl pro začínající boj s německým nacismem neocenitelný, jak ostatně dokázal v osmatřicátém?

Proč by kryli podvratné aktivity sovětské špionáže proti vlastní armádě? Odpovědí se nabízelo hned několik a ani jedna nepřinášela řediteli TIS klid.

Dnes již Moravec věděl více a hlouběji se zabýval souvislostmi. Sám Gajda mu na jaře 1939 prozradil, že v šestadvacátém zřejmě sám Beneš chystal levicový převrat po vzoru Pilsudského. Zval často Gajdu k sobě domů na obědy, jeho ženě posílal květiny a dary. Chtěl náčelníka generálního štábu zlákat ke spolupráci. Mluvil prý o tom, že musí provést ústavní oktroj, že je načase omezit parlament a posílit prezidentské pravomoci, že bude třeba změnit volební zákon. Gajda se k věci postavil čelem a dal Benešovi jasně najevo, že se v něm spletl, že armáda nebude nečinně přihlížet protiústavnímu převratu, navíc levicovému převratu, že by, jako legionář, raději viděl pravicový převrat než hradní a levicový. Odsud Benešova nenávist k muži, před kterým se odhalil jako rádoby diktátor, který na něho věděl takové věci. V šestadvacátém byla tedy záležitost velmi osobní. Ve čtyřiatřicátém již ale měla mezinárodně politický rozměr. Beneš se chystal podepsat smlouvu se Stalinem a dobře věděl, že tím ve světě a hlavně doma vzbudí pohoršení. Musel tedy ještě před tím zastrašit domácí pravici. Použít k tomu Gajdu mu jistě přineslo i nemalé osobní potěšení. A dnes? Staronový prezident obránce Edvard Beneš, geniální sociolog a stoprocentní ješitný posera, dělal co mohl, aby to Stalin měl s Evropou snadné. Žádné důkazy, ale indicie ukazovaly na pořádný průšvih.

Poslední jednání Rady obrany státu s prezidentem jasně ukazovalo, že Benešovi by příliš nevadilo, kdyby se Malá dohoda vojensky a politicky rozštěpila, nebo kdyby z ní byly vyobcovány Čechy. Když nemohl pakt ovládat on, jediný a sám, ať je tedy raději oslaben. Ale kdo by ze zániku či oslabení Malé dohody mohl mít prospěch? Československo jistě nikoliv. Dokonce i Benešův prospěch se v takovém případě dal jasně definovat jako porážka a fiasko. Beneš ztratil po Mnichovu kontrolu téměř nad vším. Slovenskou polovinu země nekontroloval vůbec, Malou dohodu také ne. Jeho předmnichovský předseda vlády Hodža měl v rámci paktu daleko větší vliv a jeho Belvedérský klub již v mnohém případě doslova diktoval Praze, co si smí a nesmí dovolit. Hodžovým spojencem se stal také odstrčený Gajda, který svou přirozenou autoritou zcela ovládal velení malodohodových armád a stal se nesesaditelným vrchním velitelem pro případ války. Kdyby se dnes Beneš rozhodl Gajdu odvolat z této funkce, Gajda by neprodleně vstoupil do jiné z armád paktu a státníci členských zemí by potvrdili jeho znovujmenování do téže funkce. Slováci by šli také za Gajdou a za Hodžou. Hodža měl v Čechách mocné nepřátele dokonce i ve vlastní straně, ale Beneš, namísto aby jich

využil, jak mu diktovala logika politického boje, obratem si je znepřátelil tvrdohlavým odmítáním spolupráce s Německou říší. Za Mnichova vzalo za své i jeho frankofilství, takže nyní odmítal všechny zahraničněpolitické koncepce, ale neměl k nim žádnou alternativu kromě jediné, kromě orientace na Moskvu. Tím ztratil velkou část diplomatického sboru. Krofta se z jeho vlivu vymanil úplně, jeho tradiční kritik Osuský se spojil s Hodžou a Beneš zůstal i bez vlivu na zahraniční politiku státu. Co mu ještě zbývalo? Radikální levice? Komunisté? Chtěl už jen z trucu škodit? Nebo za tím bylo něco víc, něco mnohem většího a závažnějšího?!

Na Nový rok ráno se bývalý generál Moravec definitivně rozhodl. Beneš představuje pro tento stát, který Moravec miloval, příliš velké riziko. Před Mnichovem byl ochoten Beneše snášet a dokonce mu i sloužil, protože se domníval, že zájem prezidenta a zájem národa, stejně jako zájem armády, směřují k uhájení republiky proti nacistům. Do jisté doby to tak i bylo, ale v okamžiku, kdy Moravec pochopil, že prezident hodlá protiústavním aktem a bez boje předat Sudety Hitlerovi, se jejich zájmy rozešly. Nyní, jakmile Beneš zjistil, že nemůže tento stát ovládat, že naopak hrozí demaskování a zveřejnění jeho minulých hříchů, začal jednat vysloveně proti jeho zájmům. Zkrátka a jednoduše, Beneš musí pryč od moci.

9. ledna 1942 – Londýn, Downing street n°. 10

Experti MI-6 vyslýchali exvyslance Majského s přestávkami po celý měsíc. Výsledkem bylo, stejně jako i jinde, naprosté zděšení. Dne 26. prosince došlo k tajnému setkání náčelníka východní sekce rozvědky plukovníka Gibsona s admirálem Canarisem, který Majského informace potvrdil a dodal ještě hrozivější údaje. Majskij poskytl Britům vlastní verzi Proskurovovy zprávy. Okamžitě bylo zesíleno sledování šéfa sovětské rezidentury Skljarova, ale stejně jako v Praze, ani v Londýně neměla vojenská rozvědka rozvinutou žádnou síť významných agentů. Proskurov však věděl, že z Londýna přichází mnoho informací a zpravodajského materiálu. Zřejmě se tak dělo pomocí sítí NKVD.

Ministrem obrany a Prvním lordem Admirality byl naštěstí Winston Churchill, který měl daleko k tomu, aby propadal panice z aktuální komunistické hrozby a něco podobného již delší dobu očekával. Lord Halifax svolal 2. ledna schůzi užšího vládního kabinetu, které se zúčastnil kromě jeho a Churchilla ještě ministr zahraničí Antony Eden, náčelník britského generálního štábu generál Ironside, kancléř pokladu sir John Simon, ministr letectva Kingsley Wood a ministr bez portfeje Hoare Belisha. Zde byla vláda konfrontována s fakty, která působila, jako by ministry kdosi postavil před popravčí četu. Ukazovalo se, že ministři nejsou schopni fakta okamžitě vstřebat a přijmout. Ještě včera pro ně bylo největším nebezpečím Japonsko útočící v Pacifiku a Rudá armáda byla jen hordami špatně vyzbrojených mužiků bez velení. Zpravodajci museli vládu několikrát ubezpečovat, že skutečně nejde o jakousi paranoidní hypotézu, že fakta, která přinesli migrující sovětští diplomaté, jsou ověřena i z jiných zdrojů, z Abwehru, polské, rumunské a československé rozvědky. Ukazovalo se, že německá vláda v minulých letech nepřeháněla svá obranná opatření směrem na východ, jak se zbytek západní Evropy domníval, že rudé nebezpečí nebylo v Berlíně pouze zneužíváno k odůvodnění znovuvyzbrojování Wehrmachtu.

Winston Churchill fakta shrnul a odvodil nezbytné politické důsledky, které vyplynou tehdy, když se kabinet odhodlá vzít právě sdělené informace vážně v úvahu. Vládu bude zapotřebí rekonstruovat a zjednodušit téměř již v přímé přípravě na válečné poměry. Winston navrhl, aby byla všechna tři ministerstva hlavních zbraní (armády, letectva a námořnictva) podřízena pod ministerstvo obrany, tedy pod jeho samého, aby nedošlo k opakování vývoje

z první světové války, kdy se armádní velení doslova zmocnilo řízení politického života země. Byla by vytvořena Rada obrany s účastí ministra zahraničí, ministra dopravy a ministrů válečného průmyslu, která by určovala celkovou globální strategii impéria. Churchill dále připomněl, že nyní se stává naprosto nezbytným učinit bezprecedentní krok a prosadit ve sněmovně Zákon o povinné vojenské službě. Musí být okamžitě přepracovány mobilizační plány a vytvořen styčný orgán pro válečnou koordinaci s Němci, Francií a Itálií. Premiér Halifax se omezil pouze na povzdech nad marností snah sestavit válečnou vládu s účastí opozičních stran, neboť to by se bylo s bídou podařilo ve válce s nacistickým Německem, ale nemůže se to podařit ve válce proti sovětskému Rusku. Levice zůstane v každém případě v opozici. Vláda bude nadále čistě konzervativní.

Antony Eden rozvíjel představy o možnostech celoevropské válečné spolupráce. Upozornil na přetrvávající nestabilitu Francie, která trpí velkou infiltrací správních, politických i vojenských orgánů levicovými silami, jejíž obyvatelstvo je daleko více než anglické nakaženo pacifismem a nechutí bojovat a jejíž vrchní vojenské velení je neakceschopné.

Generál Ironside popsal své zkušenosti z několika jednání na úrovni generálních štábů, z nichž vyplývalo, že žábou na prameni je sám Gamelin, který se nezajímá dokonce ani o válku v Indočíně trvající již rok. Tuto válku vedou víceméně samostatně nižší struktury generálního štábu a francouzská vláda si doposud netroufá zvyšovat nestabilitu armády i svou vlastní odvoláním vrchního velitele. Podle Ismaye se ve Francii dalo jednat na úrovni pouze s admirálem Darlanem a s některými veliteli armád, jako byli generálové Giraud a Georges. Úplně nejschopnějším velitelem se jevil být generál de Gaulle, ale ten by musel přeskočit několik stupňů velení a jeho politické ambice by vzápětí vedly k pokusům o politický převrat. Sám francouzský premiér Reynaud se domnívá, že de Gaulle je pro vedení války tím nejsprávnějším velitelem, ale jeho charakter a temperament dovolují pouze dvě možnosti: Buďto musí být držen v ústraní, nebo mu musí být dáno vše a to by znamenalo pravicovou polovojenskou diktaturu. Pétain má obrovskou autoritu a zvláště venkované k němu vzhlížejí téměř jako k panovníkovi, ale je přestárlý a modernímu válčení naprosto nerozumí. Ani Vuillemin by nebyl nejvhodnějším řešením pro obsazení místa vrchního velitele a již před Mnichovem podléhal skepsi, přičemž projevil sklony přeceňovat sílu nepřítele a propadat defétistickým náladám. Kdyby dnes ve Francii došlo k nějaké reorganizaci vrchního velení, pak by se soupeřící frakce zřejmě dokázaly shodnout jen na jediném kompromisním kandidátovi na post

vrchního velitele, a tím by byl generál Weygand. Ten již měl ovšem také svá léta. Pokud se má Británie v budoucí válce o přežití spojit těsněji s Francií, bude ovšem tamní výměna nejvyššího velitele naprostou nutností. Jak věci po vojenské stránce vyhlížejí, bude lépe se opřít o těsné spojenectví s Německem. V tomto případě Wehrmacht poskytne skvělou pozemní armádu a Británie dodá nejsilnější námořnictvo na světě. Letectva obou zemí se mohou spojit v drtivou vzdušnou sílu, okamžitě ovládnout Balt a Skandinávii. Britské flotily zajistí zásobování, německý průmysl hlavní část zbrojní výroby. Británie bude postupně dovážet posily z dominií a koloniální jednotky, bude budovat vlastní pozemní armádu. Francouzské a italské loďstvo může představovat rozhodující sílu ke kontrole Středozemního a snad i Černého moře. Británie může dobudovat dálkové bombardovací letectvo a zahájit ničení zázemí útočníka. Námořnictvo by si však muselo uvolnit ruce v Tichomoří.

Churchill neodolal, aby situaci nepřirovnal k tažení svého slavného předka Marlborougha za sedmileté války, které Anglie také uskutečnila v alianci s Pruskem a s rakouským vojenským géniem princem Evženem Savojským. Poté hovořil o Maginotově linii, která podle jeho názoru mohla plnit úlohu poslední a neprostupné obranné linie pro případ, kdy by byl Wehrmacht poražen a zbytky německých armád by posílily obranu linie. Bezpečnostní záruku Polákům by v tomto případě mělo poskytnout Německo, zatímco Británie by si udržela volnost v rozhodování, kdy a jak do války vstoupit. Že by k tomu dříve či později došlo, bylo podle Churchilla nabíledni, neboť Německo samo nemohlo bolševický příval zadržet a Amerika se k válce v Evropě staví více než vlažně. Někteří kongresmani by snad i chtěli, ale Roosevelt musí brát ohledy na pacifismus svých voličů a vrchní velitel armády Marshall i admirál King jsou jednoznačně proti. Hodlají všechny své síly vrhnout do Tichomoří a tam také směrují většinu zbrojní produkce. Vláda odmítá provést totální mobilizaci průmyslu pro zbrojní výrobu. Určité dodávky zbraní lze z USA v případě války očekávat. Půjdou ovšem spíše rovnou do Německa, které má nyní v USA velké sympatie obyvatelstva. Británie by nákup zbraní za Atlantikem musela tvrdě zaplatit.

Generál Ironside se snažil opravit některé Churchillovy názory na válku vycházející z jeho frontových zkušeností v té první, minulé. Vysvětloval, že proti dobře organizovaným masám obrněných vozidel chráněných silným taktickým letectvem v této nové válce pravděpodobně neobstojí ani taková linie, jako je ona Maginotova. Útočník jistě utrpí hrozné ztráty, ale pokud má dostatek techniky i mužů, jako má právě Rudá armáda, prorazí dříve, než by

kdo očekával. Nic nepomůže ani zvýšená koncentrace dělostřelectva. Moderní válka bude pohyblivá a manévrovací a zvítězí v ní ten, kdo dokáže zasahovat protivníkův týl, ničit komunikace, paralyzovat štáby a velení. Ismay naznačil, že stejně tak si pan Churchill dělá iluze, pokud jde o schopnost i těch nejmodernějších bitevních lodí ubránit se útokům střemhlavých a torpédových bombardérů. V takovém rybníce, jako je Balt, který může rudé letectvo pokrývat letecky ze svých pozemních základen, přijde jak Kriegsmarine, tak i Home Fleet velmi brzy o svá nejlepší plavidla. Jediným řešením zde může být velké nasazení letadlových lodí, zablokování pobřeží minovými uzávěrami a zřízení husté sítě pozemních letišť na finském i švédském pobřeží. Vyloďovací operace na baltském pobřeží prozatím nepřicházejí v úvahu, neboť loďstvo nemá žádná vhodná vyloďovací plavidla ani námořní pěchotu. Z téhož důvodu zatím nemůže britská admiralita pomýšlet na vytlačení Japonců z již obsazených ostrovů. To by vyžadovalo mohutné kombinované námořní operace námořnictva, letectva a výsadků námořní pěchoty.

Nevojenští ministři sledovali válečnou rozpravu s úžasem a také se zděšením. Skutečnost byla taková, že vláda prozatím obdržela významné, ale nejspíše přehnané varování o agresivních úmyslech Moskvy a prudkém nárůstu počtu rudých armád, o hromadné výrobě těžké válečné techniky a náznacích pozvolné mobilizace Stalinových sil. A zde, ve vojenských kruzích, se již diskutovalo tak, jako by válka měla vypuknout okamžitě zítra. Rozvědka odhadovala začátek sovětského útoku na Polsko a na Německo, pokud k němu dojde, asi na konec května až začátek července. Ve stejné době mělo podle rozvědky dojít také k rozhodujícímu hladinovému střetnutí v Tichomoří. Generál Ironside doplnil, že v tom případě bude Británie potřebovat domácí loďstvo již ve chvíli napadení Německa a pro tu dobu by měl být vytvořen expediční sbor k nasazení do Finska. Pokud bude poražen Wehrmacht a obsazeno Německo, stane se tak nejdříve v září, spíše v říjnu. Pokud se Wehrmacht zakope a udrží na některé linii, kupříkladu na Odře, povede se válka několik let do vyčerpání jedné strany a půjde o materiálový střet. Pokud se Wehrmacht neudrží, musí nejdéle v září vstoupit do bojů Francie i Británie všemi svými silami a to i za cenu opuštění bojiště v Tichomoří.

Winston Churchill předstoupil 9. ledna před Dolní sněmovnu v zastoupení vlády (Halifax nemohl, nebyl členem DS), aby seznámil poslance se závažnými informacemi tajných služeb, armádních kruhů a sovětských politických emigrantů. Po výčtu všech zjištěných skutečností se sněmovna ocitla v šoku,

podobně jako předtím vláda. Poslanci byli do tohoto dne informováni ještě méně než vláda a ještě hlouběji žili v přesvědčení, že Moskvě sice nelze věřit, ale je velmi slabá a její armáda vnitřně destabilizovaná. Z lavic levicové a labouristické opozice se ozývaly výkřiky nesouhlasu a odporu.

– Impérium se dnes ocitá v situaci, na kterou jsme nebyli připraveni a nikdy jsme se na takovou míru ohrožení nepřipravovali, předeslal Churchill v závěru. – Nedávno jsme byli napadeni v Tichomoří a toto bojiště váže a ještě dlouho bude vázat naše nejlepší, zvláště námořní síly. Do půl roku budeme pravděpodobně přinuceni bojovat o přežití také zde, v Evropě. Věci stojí tak zle, že proti těm nejtemnějším, nejzákeřnějším a nejmohutnějším silám, jaké kdy kdo na zemi vytvořil, musí o přežití bojovat všechny armády Evropy a ani to, dost možná, nebude stačit. Nebudeme si moci dovolit, abychom stáli stranou a čekali, až jiní vybojují tento Armagedon za nás. Budeme bojovat na mnoha bojištích zároveň, od Pacifiku, přes Střední východ a Černé moře, přes kontinentální fronty až k Baltu a Severní ledový oceán. Naše největší síla a moc, totiž námořnictvo, se v této válce mimo Tichomoří uplatní pouze okrajově a nebude rozhodující silou.

Naše letectvo se uplatní více a zásadněji, pokud jej dokážeme včas doplnit, dobudovat a reorganizovat. Naše pozemní armáda by dnes neporazila ani Belgii či Nizozemí a na kterémkoliv bojišti se rozplyne jako kapka v moři. V roce 1918 přivedla Británie na fronty světové války 90 pěchotních divizí. Dnes dáme dohromady s bídou devět divizí a tři chabě obrněné brigády. Po řadu let již neproběhlo ani jediné významnější vojenské cvičení za účasti jednotek. Nemůžeme zapomínat ani na to, že v našich zádech vězí nůž rudého bolševizovaného Španělska, že Francie je vnitřně rozvrácena a nakažena pacifismem. Musíme brát v úvahu také postoje Československa, které ovládá mocný blok Malé dohody a které rozhodně nebude bojovat za zájmy Německa, které ho před pouhými čtyřmi lety hodlalo zničit, a za zájmy naše či francouzské, neboť nás doposud vnímají jako zrádce z Mnichova. Musíme se připravit na to, že zásobování bojujícího kontinentu surovinami a potravinami po mořských trasách zůstane naší záležitostí a povinností. Musíme se připravit na radikální přebudování veškerého svého průmyslu na válečný. Nemůžeme přitom počítat s žádnou výraznější pomocí USA, které budou nuceny převzít veškerou tíhu války s Japonci a které se rudým Ruskem necítí ohroženy. Musíme se připravit na vnitřní nepokoje a pokusy destabilizovat naše zázemí Stalinovou pátou kolonou. Musíme se ze dne na den připravit na totální válku o přežití této krásné civilizace.

Churchill si netroufl hned první den jednání parlamentu navrhnout poslancům hlasování o uzákonění povinné vojenské služby, čehosi, co naprosto odporovalo nejstarším britským tradicím a k čemu zatím žádná vláda v historii impéria nebyla nucena sáhnout. Byl si dobře vědom své pozice a pověsti bezmála válečného štváče, kterou sdíleli s opozicí i mnozí konzervativní poslanci. Bylo nutno nechat poslance ony šokující informace vstřebat a přijmout. Bylo nutno nechat v poslaneckých klubech působit ostatní, důvěryhodnější ministry a vládní činitele.

Dne 10. ledna promluvili ve sněmovně také generál Ironside, Hoare-Belisha, Antony Eden, Kingsley Wood a někteří Mnichované. Když se za opozici chystal promluvit poslanec Greenwood, křičel na něho lord Amery přes celou sněmovnu: Mluvte za Anglii, ne za Moskvu!

Už 11. ledna proběhlo hlasování. Zákon o povinné vojenské službě a mimořádných obranných pravomocích byl přijat téměř zázračně konzervativní většinou 380 proti 143 hlasům.

15. leden 1942 – Ruzyně

V pozdním odpoledni navedl Miroslav Volf odlehčený bombardér A-300 na nižší letovou výšku. Připravoval se na přistávací manévr. Po létech přijal místo prvního pilota dvoumotorového bombardéru s jistou nostalgií. Před Mnichovem začínal jako navigátor těžkých a neohrabaných MB-200 vyráběných ve francouzské licenci. Létal u 86. těžké bombardovací perutě z Německého Brodu. Po zničení perutě v sebevražedných náletech na linecký dopravní uzel jej začali přeučovat na košickém letišti na stíhacího pilota. Zalíbilo se mu to.

Nyní se na pár dnů opět vrátil na bombardér jako pilot. Ale mise neměla vojenský charakter a letoun nenesl smrtonosný náklad. Tento letoun byl přestavěn na velitelský. Trochu se zpotil, když mu řekli, koho poveze. Speciální let mířil přímo do Berlína a Miroslav měl na palubě nejen kompletní konstrukční týmy Avie a Letova, ale také samotného generála letectva Fajfra a velitele rozvědky generála Hájka. Pro větší množství osob musel stroj letět odlehčený a bez zadních střelců.

Největší překvapení čekalo Miroslava v Německu samotném. Československý speciál doprovázený již od hranic bitevníky Luftwaffe Me-110 nepřistál na žádném z oficiálních berlínských letišť. Let odklonili na soukromé letiště Messerschmittovy fabriky. Přivítal je sám generál Luftwaffe Milch v doprovodu admirála Canarise.

A pak jim ukázali Vlaštovku. Tedy prototyp stíhacího bombardéru Me-262 Schwalbe se dvěma proudovými motory pod křídly. Miroslava překvapilo, jak moc se tento stroj žraločího vzhledu podobal československé proudové stíhačce B-40. Oba konstrukční týmy postupovaly samostatně, ale podobnými cestami.

Miroslav neměl ani tušení, proč se Němci, úhlavní nepřátelé a konkurenti Československa, stali náhle tak sdílnými a to teprve tři roky po vzájemném vraždění. Ovšem Me-262 byl skvělým strojem. Německý vládní komisař pro vývoj proudových letounů Philipp Kessler prozradil, že první prototyp, který vzlétl již v dubnu loňského roku, byl kvůli bezpečnosti vybaven ještě pístovým motorem v přídi. Toto opatření také zachránilo život zkušebního pilota, neboť oba proudové motory BMW při prvním letu vysadily. Me-262 byl koncipován jako stíhací bombardér, ale Němci kromě něho zkoušeli již od roku 1939 proudovou stíhačku He-178 s jediným motorem uprostřed trupu. Teprve po

fiasku motorů BMW byly nasazeny nové motory Junkers Jumbo 004A, ale toto uspořádání zkoušeli zatím pouze na zemi. První let Němci předpokládali v létě 1942. Problémem byla zatím malá životnost motoru, která činila pouhých 20 hodin, a velká spotřeba paliva. Letci předpokládali instalaci přídavných palivových nádrží. Miroslav během hovoru konstruktérů s ing. Nebesářem pochopil, že největší potíž spočívá v materiálu turbinových lopatek, které se kvůli extrémním teplotám a velké odstředivé síle po několika hodinách provozu protahovaly do délky, zadřely se a musely být vždy znovu vyměněny. Hledala se vhodná slitina. V otázce motorů a materiálů byli Čechoslováci poněkud vpředu před německými konstruktéry. Rozhovory a porady obou týmů trvaly celý týden a byly hodnoceny jako oboustranně přínosné. Miroslavovi se takové kamarádství s Němci příliš nezamlouvalo, ale to bylo věcí velení a politiků. Osobně se rozhodl využít nabídky a vyzkoušet si pilotování několika moderních strojů Luftwaffe. Cestou zpět přemýšlel o vlastním letectvu, které za uplynulé tři roky učinilo velký kvalitativní skok a ani vzdáleně nepřipomínalo onu zastaralou flotilu dvouplošníků z osmatřicátého roku.

Cesta zpět proběhla bez problémů. Miroslav klesl se strojem pod řídké cáry mraků a spatřil v dálce dlouhou asfaltovou přistávací plochu civilního letiště v Ruzyni. Z řídicí věže povolili přistání okamžitě, neboť se jednalo o misi zvláštního významu. S nízkým odpoledním zimním sluncem v zádech navedl stroj na přistání a začal zatahovat podvozek. A pak, náhle, neviděl nic. Do očí mu šlehlo oslňující světlo a dokonale jej na několik rozhodujících vteřin oslepilo. Netušil, jestli letoun drží kurs, nebyl si jist, zda nepohnul v návalu zmatku řídicí pákou. Navigátor byl také oslněn, zakrýval si obličej a začal hrubě klít. Miroslav nemohl za těchto okolností riskovat přistání. Muži na jeho palubě byli příliš důležití, než aby riskoval. Po paměti zvedl stroj do výšky, a jak mu později řekli, jen o několik metrů minul roh střechy protilehlé letištní budovy.

Teprve po půl minutě dalšího letu se mu obnovil zrak. Do kabiny vtrhl generál Fajfr.

– Co to, člověče, děláte? Házíte s námi jako s valníkem brambor. Co se ke všem čertům stalo? Proč jste nepřistál?

Tou dobou už Miroslavovi došlo, co to bylo.

– Oslnění, objasnil. – To slunce je příliš nízko a letištní budova má velká prosklená okna. Odráží slunce na přistávací plochu, přímo proti letadlu.

– Neviděli jsme vůbec nic, potvrdil navigátor. – Rozmázli bychom se na konci dráhy.

– Vůbec jsem netušil, jestli jsem se na dráhu strefil, přiznával Miroslav. – Nečekal jsem to. Právě tuhle dráhu jsme zvolili kvůli tomu, abych měl slunce v zádech, ale tohle bylo překvapení. Málem to skončilo špatně. Musíme požádat věž, aby nám uvolnila jinou dráhu v příčném úhlu.

Když letoun o pár minut později bezpečně přistál, přistoupil generál Hájek k osádce a plácl Miroslava po rameni.

– Jste dobrý pilot. Zareagoval jste správně, i když vás ten odraz dezorientoval a zaskočil.

Miroslav se usmál.

– Děkuji, pane generále. Tohle bych nechtěl zažít jako pilot střemhlavého bombardéru při útoku na letiště. To by byl konec.

– Co jste to řekl?!

Generál Hájek náhle zvážněl a potom zaklel. Zavolal generála Fajfra a konstruktéry. Nechal zmateného pilota Volfa, aby celé skupině ještě jednou zopakoval svou poslední větu. Pak ho znovu poplácal po rameni.

– Vy jste na to přišel, člověče. To je, pánové, přesně ono. Představme si letku střemhlavých sovětských bombardéru pár desítek metrů nad cílem a představme si takové náhlé oslnění, jaké právě prožili zde naši piloti.To by byl jejich konec. Už rozumíte? Ať už to bude silný světlomet v noci, nebo systém zrcadel ve dne. Rusové určitě nemají brýle s kouřovými skly. Tohle je možná lepší obrana letišť a objektů než koncentrovaná protiletadlová palebná přehrada! A co teprve kombinování oslnění a palby? Tohle je nápad za všechny peníze! Konečně, bude to lacinější než artilerie.

Teď jsem se zase do něčeho zamotal, pomyslel si v duchu zkušební pilot Miroslav Volf, který už ve své fantazii viděl, jak ho posílají nalétávat proti stěně zrcadel, aby otestovali účinky oslnění na piloty nepřátelských útočných formací. Příště raději držet jazyk za zuby před takovými hlavouny. Mlčet, nebo je zase něco napadne.

Pak si uvědomil, koho generál jmenoval jako nepřítele, a rázem pochopil, proč se československá generalita začala tak náhle paktovat s Němci.

16. leden 1942 – Praha

Toho dne přibyl do pestrého spektra československých politických stran další přírůstek. Ve Valdštejnském paláci v Praze bylo v odpoledních hodinách slavnostně vyhlášeno založení Strany Svatého Václava. Spisovatel a novinář Václav Černý byl z právě narozeného dítěte poněkud na rozpacích. Na české poměry se jednalo o pozoruhodně konzervativní (jak okamžitě spustil veškerý liberální tisk), reakční a zpátečnický počin. Vlastně se nejednalo o žádné batole. Nová strana byla spíše jakousi aliancí již existujících stran, spolků a sil, a tudíž pořádný cvalík od prvních dnů své existence. A tento cvalík měl také ryčný a zvučný hlas. Václav Černý byl pozván a informován samotným Ladislavem Rašínem, bývalým válečným premiérem, a nyní již bývalým národním demokratem, nedávno zvoleným předsedou celého uskupení. Rašín mu později také vysvětlil pozadí celé akce a nechal jej nahlédnout pod hladinu na skrytou část ledovce.

Sjednocení konzervativních sil v zemi se připravovalo již delší dobu, ale vyhlášení způsobila teprve zpráva o akutním nebezpečí války se Sovětským svazem, k níž dodali celé Evropě věrohodné podklady političtí sovětští emigranti Litvinovy frakce. Největší zásluhu na urychlení aktu oficiálního založení strany měl, jak se zdálo, sám prezident Beneš, který, varován armádní generalitou, rozvědkou i částí politiků, odmítl vzít tato vážná varování na vědomí a přijmout jakákoliv opatření. Beneš se zjevně rozhodl udržet republiku v izolaci od zbytku Evropy.

Programové rozhovory představitelů nejrůznějších proudů a skupin probíhaly již od léta 1941. Rašín přivedl velkou část národních demokratů soustředěných okolo Národní myšlenky v čele s dr. Vlastimilem Klímou. Jejich zárodečný program byl čistě vlastenecký, přičemž chápali, že vlastenectvím není míněn nacionalismus, násilné počešťování, úchylný čechoslovakismus, ani bojové husitskotáborské obrozenecké tradice. Jak to v jednom ze svých článků formuloval dr. Klíma: *Je třeba se již konečně vyhrabat z těch obrozeneckých sraček.*

Velmi významný programový aspekt dodali stoupenci integrálního katolicismu z okruhu časopisu *Obnova,* disponující celou legií bojovných spisovatelských a uměleckých veličin v čele s Jaroslavem Durychem. Následoval legionář Rudolf Medek, Jakub Deml, Jan Čep, Jan Zahradníček, dále Křepina, Knap, Renč, Kropáč, Lazecký, Čarek a k všeobecnému

překvapení František Hrubín. Tato skupina vytvořila programové prohlášení pod heslem: Vlast, země, národ a Bůh. Václav Černý se celkem správně domýšlel, že z taktických důvodů bylo vynecháno slovo král. Celá tato skupina k monarchismu silně inklinovala, ale založení ryze monarchistické strany by zatím odporovalo Zákonu na obranu republiky. I tak považovaly tyto síly dosavadní historii republiky za:

… nepřetržitý řetěz chyb a omylů, z nichž onen nejzákladnější omyl spočívá v samotném faktu a způsobu založení republiky, rozkouskování obranyschopné a poměrně liberální říše pod záminkou národního sebeurčení. Dnes již víme, že skutečný prospěch z tohoto aktu odtržení měli ti, kdo si vzápětí nacpali kapsy při velkorysém rozkradení šlechtického a církevního majetku, ti, kdo jednali podle hesla: Než být malým pánem ve velké říši, raději se stát velkým pánem v malém státečku. Dvacet let jsme pak museli trpět řádění nejrůznějších ideologických ismů, jejichž jediným účelem bylo urvat alespoň kousíček veřejné moci, byť za cenu mravního úpadku a materialistické degenerace celého národa. Namísto křesťanského principu, podle něhož všechna moc pochází z Ducha, chtěli tito liberálové, aby moc pocházela z takzvaného lidu. Ve skutečnosti měli na mysli hlasovací podvod nevzdělaných a nevědomých mas, které lze tak snadno manipulovat novinami, rozhlasem a jinou politickou masáží. Co na tomto národě záleželo svobodnému zednáři a světoobčanu Masarykovi, nejlépe ukazuje jeho dlouholetý veřejný spor s českým historikem Pekařem, kterého právě důkladná analýza historie dovedla ke správnosti existence větší říše a k nesprávnosti aktu odtržení. Ostatně, stejně jako předtím i Františka Palackého. Masaryk se z nenávisti k církevnímu institucionalismu (která mohla být pochopitelná) dopracoval k zavržení duchovního rozměru lidského života vůbec a pokusil se kulturu i morálku osamostatnit od jejich duchovních kořenů. Tím však onu proklamovanou mravnost zbavil opodstatnění. Pravicové síly tohoto nového a takzvaně národního státu, v němž je dnes více národů, než bývalo ve starém Rakousku, začaly svou kariéru grandiózní loupeží a dopracovaly se k hrubému pragmatismu bez idejí, bez myšlenek, bez jakéhokoliv vzepětí. Česká pravice dnes dokáže pouze chrastit mincemi a touhu obohatit se považuje za legitimní důvod ke vstupu do politiky. Chybí zde skutečný pravicový étos odvozený od moci, která je nad námi, od moci z Ducha, étos, jehož nositelkou je již po téměř dvě tisíciletí církev jako garant takto založené etiky a od ní odvozeného mravního řádu.

Ladislavu Rašínovi dalo mnoho práce, aby z programového prohlášení nové strany odstranil nejrůznější antisemitské výpady a tendence. Mohl počítat pouze se skupinami, které byly ochotny se rasového programu vzdát, nebo jej vylučovaly samy. To ztěžovalo vstup radikálním nacionalistům, ale Rašín trval na tom, že také tato strana se musí uplatnit v liberálním demokratickém systému podle jeho vlastních zásad a své příznivce musí získat přesvědčováním. V tom jí bude nahrávat zostřující se mezinárodně politická situace, v níž liberální instituce a orgány začnou velmi brzy selhávat. Zatímco lid si bude uvědomovat narůstající nebezpečí, projeví republikánští demokraté svoji neschopnost a ztratí důvěru lidu. Strana však nesmí působit jako přízrak nového třídění společnosti a přidělování míry svobody podle zcestných měřítek.

Ke straně se přidal silný spolek veteránů světové války – Ermolli a program strany se tím posouval blíže k monarchistickým pozicím, zatím nevysloveným otevřeně.

Stručně řečeno: vlastenectví, ale ne nacionalismus, nýbrž naopak rezignace na ryze nacionální hlediska. Vlastenectví na základě služby nenacionální a historicky zakotvené v myšlence (která se jednoho krásného dne zhmotní v panovníka). Návrat k civilizaci na křesťanských základech, potírání ateismu, spojování víry i politiky s mravností a morálkou. Preference ctností a obnova duchovního šlechtictví. Žádné majetkové restituce, ale veřejné odsouzení státních krádeží majetku a politický systém, který by stát zavazoval soukromý majetek chránit. Návrat k volebnímu právu dle majetkového censu tak, aby volit mohli pouze lidé, kteří se v záležitostech řízení a správy veřejných věcí skutečně vyznají. V zahraniční politice obnova podunajské říše (ze základu Malé dohody) jako silného bloku, který by ve střední Evropě eliminoval dominantní vliv Ruska a Německa.

V rámci strany se zformovala Kulturní rada, která si vytkla za cíl boj proti projevům kulturního bolševismu, dále eliminaci jiráskovsko-obrozenecké a husitsko-reformační tradice, jíž vnímala jako uměle a účelově vytvořený konstrukt, navázání se na svatováclavskou a především barokní křesťanskou tradici (zájem o tuto tradici spustila výstava Pražské baroko otevřená v témže paláci 27. 5.1938). Byly podány návrhy nahradit československou hymnu Kde domov můj Svatováclavským chorálem. Změna kulturních tradic pak měla přispět k tomu, aby se Češi zbavili své rebelantské izolace a navázali opět smysluplné vztahy s ostatním evropským prostředím.

Proti nové Straně Svatého Václava okamžitě spustila zuřivou kampaň *Dělnická osvěta, Nová svoboda* a jiné levicové listy. Rýpl si dokonce i Karel

Čapek obhajobou národního programu a osobnosti prezidenta T. G. Masaryka, což mu obratem vrátil Rudolf Medek článkem Levicoví mistři, v němž analyzoval Čapkova díla, a ačkoliv většinu z nich pochválil, Bílou nemoc, První partu a Matku nazval výplodem agitátora. Antiliberální opozice, která se okolo SSV rychle sjednocovala, disponovala celou řadou revue, novin a časopisů jako *Národní obnova, Tak, Cesta, Akord, Řád, Lumír, Znova* a také revue *Brázda* coby tribuna seskupení mladší agrárnické generace, která se nehodlala spokojit s tím, že politika je pouze boj o majetek a moc a s idejemi nemá co do činění.

Václavu Černému bylo dokonale jasné, že aktem založení SSV dostává česká politika novou dimenzi a také nový typ polarizace. Jak je národ schopen a ochoten nadnesené problémy vnímat, se mělo projevit teprve v nejbližších volbách v roce 1943. Bylo mu jasné i to, že boj se bude odehrávat alespoň zpočátku v kulturní aréně a povede k rozštěpení Obce československých spisovatelů i dalších, doposud jednotných organizací. Od počátku Černého mátla skutečnost, že se ani jeden list či pisatel z liberálních, demokratických a republikánských kruhů nepokusil poukázat na slavné vítězství opuštěného a zrazeného Československa v mnichovské válce z října 1938 jako na zjevný důkaz správnosti politiky tvůrců a zakladatelů republiky od roku 1918 dodnes. Později mu sám Rašín vysvětlil, že téma je zjevně příliš tenkým ledem pro bojovníky obou táborů. V září roku 1938 totiž ve skutečnosti k selhání koncepce čechoslovakismu došlo, stejně jako k selhání státních institucí, politických stran a celého systému. Kdo neselhal, byly lid a armáda. Rok 1938 ve skutečnosti ukázal, jak málo znamenalo jakési demokratické Československo pro staré a tradiční národy Evropy, z nichž některé do roku 1918 o Češích vůbec nic nevěděly, považovaly je za národ zaniklý ve třicetileté válce a dnešní Čechy i Slováky vnímaly jako zbrusu nové umělé národy, jejichž případný zánik či pohlcení Německem by pro Evropu nepředstavovaly žádnou ztrátu. Konzervativci se naopak obávali toho, že by se ke zdravému jádru morální a neselhávající síly národa mohly díky svým postojům v roce 1938 přihlásit i levicové strany v čele s KSČ.

16. leden 1942 – Koloděje

Miroslav Volf se 15. ledna, po dramatickém přistání na ruzyňském letišti, dočkal ještě jednoho překvapení, jehož význam nemohl odhadnout. K jeho úžasu z letounu, s nímž právě přistál, vystoupil kromě hodnostářů, které vezl před týdnem do Německa, muž, kterého na Messerschmittově letišti vůbec neviděl nastupovat. Muž oblečený ve fádním šedivém obleku, s aktovkou na dokumenty pod paží nasedl s generálem Moravcem do přistavené tatry a odjel ku Praze. Miroslavovi neušel způsob, jakým muž držel své tělo a pohled, kterým se díval. Ani pečlivě vybrané nenápadně civilní oblečení neutajilo vojácky vzpřímené držení těla vysokého německého důstojníka.

Generál Abwehru Paul Thümmel netrpěl žádnou nostalgií po starých časech a neměl čas ani touhu klábosit s ředitelem československé TIS o tom, jak před třemi léty společně vytřeli zrak nacistickému režimu v říši. Byl si velmi dobře vědom, že jeho role, kdyby vyšla v Německu najevo, by mu vynesla nehynoucí ostudu, ne-li něco horšího. Soukromě se snažil co nejrychleji zapomenout na jméno Voral či kód A-54. Okamžikem podpisu mírových protokolů v Mnichově se československá rozvědka ukázala jako čestný a seriózní podnik, přestala využívat služeb svého špičkového agenta, naopak mu svou vlastní spoluprací v nejrůznějších oblastech pomohla získat velké renomé v nejvyšších kruzích Abwehru. Paul Thümmel však velmi dobře věděl, že tento stav je podmíněn přátelským chováním Německa vůči ČSFR a jeho spojencům. Jakmile by se situace obrátila, nastaly by pro něho opět krušné časy.

Generál Paul Thümmel, pověřenec Abwehru pro koordinační skupinu Blíženci, neztrácel čas. Ještě téhož večera po příletu do Prahy byl odvezen do konspirační vily TIS v Kolodějích u Prahy, byl zde ubytován a dostal možnost soukromé rozmluvy s panem Mikoláškem, původně velvyslancem SSSR v Praze, Sergejem Sergejevičem Alexandrovským. Generál Moravec ponechal na Thümmelově libovůli, do jaké míry hodlá důležitého uprchlíka vytěžit a jak dlouho se tím hodlá zabývat. Pro Abwehr byl Alexandrovský vzácným zdrojem informací, neboť v Německu samém žádný významný emigrant z kruhů Lidového komisariátu zahraničí SSSR o azyl nepožádal. Britská MI-6 či francouzská Déuxime Burreau by důstojníka německé tajné služby k Litvinovi či k Majskému nepustila. TIS se již dozvěděl vše, co potřeboval, a nyní jeho

analytici probírali stohy předaných dokumentů. Alexandrovský mohl být v rámci nedávno navázané zpravodajské spolupráce proti SSSR přepuštěn Abwehru, ale pouze na území ČSFR.

Druhého večera bylo však naplánováno neformální setkání s účastí armádních rozvědčíků a také s avizovanou účastí prezidentova vojenského poradce generála Emanuela Moravce. Tento významný vojenský teoretik si pro společenský večer připravil skutečně odlehčující téma hodné vlastního věhlasu.

– Věděj oni, pane Mikolášek, ušklíbl se Moravec, – co mně pořád vrtá hlavou? Jestli věděj nebo jestli vůbec někdo ví, jaké škody ve struktuře velení Rudé armády doopravdy způsobily ty slavné čistky počínaje rokem 1937, až dodnes?

Šéf špionáže František Moravec zpozorněl. Jeho jmenovec Emanuel právě svou žoviální formou otevřel téma, které vrcholnou měrou zajímalo i jeho samého.

– To je zajímavá otázka, rýpl si německý host. – V naší centrále ve Vratislavi se stále určitá skupina nostalgicky opájí tou slavnou historkou o tom, jak Heydrichovi lidé dokázali přes nic netušícího prezidenta Beneše podstrčit Stalinovi podvržené důkazy o zradě vlastního armádního velení a přinutit ho, aby si sám zničil svůj důstojnický sbor.

– To u nás se zase říká, opáčil zlostně generál Hájek, že si Stalin ty materiály u Heydricha objednal sám. Ovšem máte pravdu v tom, že Beneš z toho pořád vychází jako naivní hlupák nebo jako…

Hájek náhle zmlkl a vytřeštil oči do prázdna. To, k čemu jej samovolně dovedla logická úvaha, ho vyděsilo. Naštěstí si nikdo z přítomných ničeho nevšiml. Pouze František Moravec významně zamrkal a položil si prst přes rty. Generál pochopil, že TIS a jeho bývalý podřízený jsou stále o několik kroků napřed.

Alexandrovskij se mrzutě usmál, zapálil si doutník a požádal plukovníka Fryče o přinesení jedné z předaných složek dokumentů. Fryč kývl a odběhl do jedné z mnoha místností vily.

– A kdo vám, pánové, dal takovou informaci, že by si Stalin v uvedeném období doopravdy zničil svůj důstojnický sbor?

– To je přece zřejmé, nadskočil generál Thümmel. – Viděli jsme to v osmatřicátém ve Finsku. Rudá armáda tam bojovala jako stádo beranů bez velení a přišla tam nejméně o 200 000 mužů, aniž čehokoliv dosáhla. To bylo úplné fiasko. Postup v Polsku také nebyl nikterak impozantní, vzhledem k nasazeným silám.

Alexandrovskij labužnicky potáhl z doutníku.

– Nemohu vám samozřejmě oponovat v tom, co říkáte. Nejsem voják a skutečné příčiny selhání ofenzívy ve Finsku mi nejsou známy. Vím jen, že tam byly nasazeny nezkušené leningradské školní divize, tanky nevhodné do takového terénu a došlo tam k úplně jinému způsobu válčení než například o rok později v Mongolsku. Ale co se týče Stalinových čistek, mohu poskytnout vcelku věrohodné informace.

Plukovník Fryč předal bývalému velvyslanci krabici s dokumenty.

– Jaké jsou německé informace ohledně počtu obětí? zeptal se věcně Alexandrovský.

– Jsou to všeobecně udávaná a odhadovaná čísla, zamyslel se Thümmel. Za oběť čistkám padlo všech pět sovětských maršálů, z toho tři byli popraveni. Tuchačevskij, Jegorov a Bljucher. V další rovině velení Stalin zlikvidoval všech pět velitelů armády první třídy a nechal popravit celkem asi 40 000 vyšších důstojníků. Nebo se mýlím?

– Mýlíte se dosti podstatně, odtušil Alexandrovskij a chystal se k dlouhému výkladu. – Nejprve k těm nejvyšším. Máte pravdu ohledně tří popravených maršálů. Vorošilov a Buďonyj jsou již ovšem rehabilitováni a jsou zpět ve velitelských funkcích. Těchto soudruhů se Stalin prostě jen zbavil jinou metodou a předpokládá, že je ještě bude potřebovat. Velitelů armád první třídy nebylo pět, jak jste uvedl, ale rovnou osm. Generálové Šapošnikov, Kulik a Timošenko ve zdraví přežili a jsou již nyní povýšeni na maršály. A jejich funkce rozhodně nejsou jen formální. Z těch pěti popravených uvedu jeden příklad za všechny. Lidový komisař vojenského námořnictva Frinovskij. Tento mořský vlk nestál v životě na palubě žádné lodi. Býval to známý kriminálník a později čekista. Dotáhl to v dubnu 1937 až na post náměstka samotného Ježova a celý dlouholetý proces čistek a politických vražd řídil de facto on. V září 1938 ho jmenovali velitelem loďstva, aby střílel sabotéry a zrádce tam. Začátkem dubna 1939 ho zatkli a do roka popravili spolu s Ježovem. Závěr je jasný. Většina popravených velitelů první třídy nebyli vojáci a válce nerozuměli. Byli to vrazi a Stalin je použil k vraždění. Nakonec, když je již nepotřeboval, nechal popravit i je samé. Skutečné vojevůdce si ponechal a povýšil. Tyhle popravy bojeschopnosti Rudé armády rozhodně neublížily. Totéž se stalo i s armádními veliteli druhé třídy. Z 12 bylo popraveno 10, zbylí dva byli povýšeni. Ti dva z nich byli vojáci, jediní, kteří rozumí válčení. Pak tady máme 40 000 údajně popravených důstojníků. I kdyby tomu tak bylo, Rudá armáda má na 300 000 vyšších důstojníků, což je poměrně velká tlačenice na 300 divizí. Když budete uvažovat v měřítku tak velké armády,

zjistíte, že odstranění šestiny tohoto počtu důstojníků její bojeschopnosti neublíží. Já vás ujišťuji, že se nestalo ani to. Obešel jsem oficiální propagandu a jeden z mých zdrojů pátral po původních dokumentech a rozkazech. Zde jsou jejich kopie. Hlášení náčelníka 6. odboru Správy velitelského sboru Rudé armády plukovníka Širjajeva náměstkovi lidového komisaře obrany Šaděnkovi (ani se neptejte, jak jsem se k němu dostal). V hlášení se uvádí počty velitelů propuštěných ze služby od ledna 1937 do září 1938. V prvním roce bylo propuštěno 20 643 velitelů, v druhém roce 16 118 velitelů. Celkem to dělá 36 761 velitelů. To je oněch vašich 40 000, které vám Stalinova propaganda předhodila jako popravené, abyste se domnívali, že je velitelský sbor Rudé armády nenapravitelně decimován. Jenže z tohoto počtu propuštěných velitelů bylo podle stejného hlášení zatčeno pouze 10 868 velitelů. Mnozí byli propuštěni prostě a jednoduše proto, že již přesluhovali a byli nahrazení mladými kádry z důstojnických škol, mnozí kvůli zdravotnímu stavu, jiní kvůli prokázané korupci, alkoholismu a podobně. Dalo by se to nazvat normálním omlazováním důstojnického sboru. Nevím, kolik z oněch 10 868 zatčených velitelů bylo skutečně odsouzeno a kolik bylo pak také popraveno. Vím ale, že zdaleka nikoliv všichni, spíše jen malá část. Zato je mi známo, a dokládám to kopií Ščaděnkovy zprávy o velitelském sboru DRRA z 5. května 1940, že k tomuto datu bylo rehabilitováno 12 461 dříve nespravedlivě propuštěných velitelů a byly jim navráceny jejich původní funkce. Takže si spočítejte sami, jaká škoda to Rudé armádě vlastně vznikla.

– Ale někteří popraveni byli, nebo je to všechno jen dezinformace? děsil se zmatený generál Thümmel.

– Jistě, potvrdil Alexandrovskij. – K těm popraveným musím vysvětlit následující skutečnosti. Jak je vám jistě známo, zavedla Rudá armáda znovu původní buržoazní hodnostní stupně teprve od roku 1935. Dodnes v nich panuje neuvěřitelný zmatek. Generály máme teprve od loňského roku. V roce 1940 byla také provedena povinná atestace všech příslušníků vyššího velení RA. Byly uděleny nové hodnosti podle nového systému a tím se onen zmatek zmírnil. V období čistek měl totiž důstojnickou hodnost kde kdo. Vojenští účetní a písaři, stavitelé vojenských divadel, právníci, pekaři, úředníci a hlavně političtí komisaři. Všichni tihle soudruzi, kdyby vypukla válka, mohli by z titulu svých vysokých důstojnických funkcí zasahovat a žvanit do vedení vojenských operací. Takových se Stalin nutně potřeboval zbavit, jakmile se na válku začal vážně chystat. Zejména se to týká politických komisařů, kteří bývali členy štábů i na nejvyšších úrovních, honosili se nejvyššími hodnostmi a o válčení netušili ani to nejmenší. Hnali se za kariérou a žvanili doslova do všeho.

Zvenku to vypadá, že byla zatčena a odsouzena spousta generálů, plukovníků a majorů. Ve skutečnosti Stalin očistil armádu od žvanilů a parazitů, kteří by jí v boji jen škodili. Namísto funkce politického komisaře zavedl funkci zástupce velitele pro věci politické. Tito soudruzi mají v době odpočinku právo předčítat vojsku z Leninových spisů, ale nemají nejmenší právo zasahovat jakýmkoliv způsobem do vedení války. Odešli úředníci, zůstali vojáci.

– Ale co na to NKVD? staral se generál František Moravec. Alexandrovskij si vhodil do vodky dvě kostky ledu a zatřásl jí.

– To je dobrá otázka. NKVD má vlastní hodnostní označení shodné s vojenskými hodnostmi, ale je nepsaným pravidlem, že každá hodnost má o dva stupně vyšší hodnotu než stejná hodnost v armádě. Kapitán NKVD platí totéž co plukovník v armádě. Pouze milice má jiný systém hodností než armáda. Pánové, je třeba vzít na vědomí, že Stalinova čistka nebyla namířena proti armádě, ale proti jejím cizopasníkům a zejména proti represivním složkám NKVD. Jsem přesvědčen, že kdybychom měli všechny potřebné dokumenty, zjistili bychom, že většina odsouzených a popravených byla sice označena armádní hodností, ale byli to pracovníci NKVD, staří čekisté. Navenek to působí jako likvidace armádního důstojnického sboru, ale věřte mi, armáda zůstala téměř nedotčena, naopak je očištěna a je bojeschopnější než před čistkou. Například Španělsko. Zde nemohu posloužit žádnými čísly, ale všeobecně vím, že z těch, kdo byli nasazeni ve španělské válce a byli odvoláni do konce roku 1938, byl zatčen a popraven jen málokterý voják. Ano, všichni měli zdánlivě vojenské hodnosti, ale jak říkám, ty mají i příslušníci NKVD. Ti z NKVD byli kupodivu popravováni a zatýkáni, vojáci byli naopak povyšováni a mnozí z nich dnes zastávají významné posty doma i dosud ve Španělsku. Obě skupiny měly totiž ve Španělsku rozdílné úkoly. Vojáci měli vítězit a organizovat španělskou armádu, což splnili na výbornou. Lidé z NKVD měli za úkol zatáhnout západní mocnosti do války s Německem a Itálií a ve svém úkolu selhali. Stalin nezná žádnou milost pro ty, co selhali.

– Tedy nám řekněte něco o Tuchačevském, vyzval exvyslance Moravec, kterému již byly všechny řečené i nevyřčené údaje známy. – To bude myslím přesvědčující.

– Jistě, napil se pan Mikolášek. – Tuchačevskij je mýtus. Nikdy vlastně doopravdy nebojoval. Naštěstí. K moci se dostal soustavnou likvidací rolnických a kontrarevolučních povstání. On řídil násilnou kolektivizaci zemědělství a organizoval hladomor na Ukrajině. Lid ho nenávidí ještě dnes a masy jásaly nad zprávou o jeho smrti. Kdyby nic jiného, jeho popravou si Stalin získal obrovskou popularitu v SSSR. Tuchačevskij nařizoval písemnými

rozkazy armádě brát z vesnic rukojmí a střílet je, když se vzbouřenci nevzdají. Válčil statečně, ale pouze proti vlastnímu lidu. Zakládal si na své pověsti intelektuála, ale neměl žádné vojenské vzdělání ani bojové zkušenosti. Byl to zvrácený politruk. Stále varoval Stalina před agresivitou Francie i Británie a byl to on, kdo řídil spolupráci s Němci a budování nového Reichswehru v Rusku ve 20. letech. Jeho podpis najdete na většině přísně tajných dohod podepsaných s Německem. Četl jsem návrh Tuchačevského reformy armády. V roce 1928 tento člověk navrhoval Stalinovi vyzbrojení mechanizované armády o 100 000 tancích. Hodlal úplně zrušit pěchotu a zřídit jen tankovou armádu. Nejsem voják, ale vím, že to nejde. Pouze tanky nemohou vést válku, i kdyby jich bylo 100 000. Vůbec nedovedl zacházet s čísly. Předpovídal ve svých spisech válku na frontách dlouhých „stovky tisíc kilometrů“, to cituji, pánové!

V místnosti zaburácel všeobecný smích.

– Jak říkám, hrál si na intelektuála. Jeho teoretické vojenské práce, například Nové otázky války, se hemžily výrazy, které nikdo nikdy neslyšel ani jim nerozuměl. Například polemostrategie, dekavilka, harmonika rozdělování sil, aeromotomechbitva nebo mimohustotní obranný závěs…

– Už dost, Herr Mikolasek, křičel rudý a smíchy se svíjející generál Thümmel. – Přesvědčil jste mě. Musím si Tuchačevského práce prostudovat. Na večírcích pak jistě získám pověst vyhlášeného baviče.

– To není vše, pokračoval exvyslanec již ve vážnějším tónu. – Tuchačevskij prý nebyl schopen vydat jasný a srozumitelný rozkaz. Jeho rozkazy se daly vykládat na mnoho způsobů, což by pro armádu bylo smrtelné nebezpečí v případě války. Přečtěte si jeho knihu Tažení přes Vislu a porovnejte si, jak totéž tažení popsal maršál Pilsudski. Nejenže byl v tomto svém jediném skutečném tažení Tuchačevskij na hlavu poražen a prokázal absolutní neschopnost vést válečné operace, ale on je nedokáže ani souvisle popsat. Všechno je abstraktní a ideové. Vinu za porážku nikdy nepřijal, ale svalil ji na podřízené velitele. Měl tu drzost se v knize označit za vítěze tažení. Všimněte si, že Stalin nechal popravit všechny tehdejší neúspěšné velitele a hochštaplery, jako by Gaj a Muralov. Byl popraven rudý kozák Šmidt, který kdysi Stalinovi osobně vyhrožoval. Dále Uborevič, Jakir, Primakov, Putna, Turovskij, Sablin. Všechno rudí kozáci z Tuchačevského a Trockého líhně. Radek při soudním procesu dosvědčil, že Tuchačevskij vysílal v sedmatřicátém o své vůli a proti Stalinově vůli na západ spojky k Trockému. To není výmysl, to bylo ověřeno. Kromě toho, pánové, když se zamyslíte a porovnáte data, zjistíte, že celý proces očisty vrchního velení Rudé armády byl v Moskvě

nastartován dávno před tím, než se Heydrich údajně začal zabývat svým plánem na podvržení dokumentů o zradě Stalinovi. Jestliže Stalin nějakému falešnému podvrženému dokumentu, konkrétně falešnému dopisu maršála Tuchačevského německým generálům, uvěřil, proč jej neukázal při procesu? Tuchačevskij byl souzen za úplně jiné věci, za jakýsi rudý militarismus, za to, že sám bydlel v paláci a měl spoustu sluhů, zatímco vyšší důstojníci jeho divizí si stavěli dřevěná hnízda v korunách stromů, protože neměli kde bydlet. Tuchačevskij se jako vrchní velitel armády nikdy nepostaral o ubytování vojska. Nestaral se o stavbu silnic a modernizaci železnic. Stalin ho musel urychleně nahradit někým méně slavným, ale schopným, pokud zamýšlel vést válku proti západu. Generál Thümmel se zamyslel.

– Jaký dokument to tedy odkoupil Ježov a GPU v sedmatřicátém od Heydricha za tři miliony zlatých rublů?

Pan Mikolášek se spokojeně zašklebil.

– To nevím, pane. Ale pokud jste důstojníkem Abwehru, měl byste alespoň vědět, že takové platidlo jako zlatý rubl v Sovětském svazu neexistuje. Rubl je bankovka. V roce 1923 byla mince zlatý rubl, neboli červoněc, definitivně stažena z oběhu a roztavena. A ještě něco. GPU ani OGPU neexistuje od července 1934.

Paul Thümmel zrudl jako přezrálé rajče.

– Jistě. Už vám začínám věřit.

16. leden 1942 – Praha, restaurace Na Vikárce

Redaktor měsíčníku *Vojenský svět* Ladislav Hrubeš se rozhodl chytit příležitost za pačesy a generála Emanuela Moravce pořádně vyzpovídat. Prezidentův vojenský poradce a významný teoretik na poli vojenství oplýval nejednou neřestí a slabostí. Jednou z největších slabostí mohutného holohlavého muže s pevnou lebkou a tvrdým vojáckým zjevem byla ješitnost. Moravec se rád předváděl a číst v tisku své vlastní články nebo jen články o sobě bylo pro něho jistě tou největší slastí. Nebylo tak těžké jej přemluvit ke schůzce za účelem napsání článku o kvalitách současné Československé armády a o jejích vyhlídkách v případné budoucí válce. Všeobecně se vědělo, že Emanuel Moravec si v poslední mnichovské válce příliš nezabojoval, nevedl znojemský pluk do útoku a prožil válku v závětří knihovny Matice Slovenské na náměstí Turčianského Svatého Martina, kde v utajení sídlila vláda po dobu války. Také se však vědělo, že se tehdejší plukovník boji nikterak nevyhýbal, ale vyzýval k němu, že byl do prezidentovy vojenské kanceláře odvelen rozkazem vrchního velitele, aby nahradil tehdejšího poradce generála Sylvestra Bláhu, který se v přehnaných obavách z Němců nervově zhroutil.

– Tak co by to mělo být, pane redaktore? nemeškal generál s otázkou, sotva usedl a objednal si svůj oblíbený koňak. – Víte, váš článek v prosincovém čísle, ten o dělostřelecké přípravě k útoku pěšího praporu… Nu, řekl bych, že nebyl zcela fundovaný. Zjevně vám splývá úloha užití houfnice a polního kanónu v rámci takové popisované operace. Píšete tam o bezprostřední palebné přípravě pomocí kanónů. Jenže, pane redaktore, tohle je hrubá chyba, pokud něco takového otiskuje časopis zaměřený na odbornou vojenskou tématiku. K přípravě útoku je užíváno zásadně houfnic. Houfnice vystřelují projektily po parabole. Rozumíte? To je vysokým obloukem. Projektily pak padají shora přímo do zákopů na ukrytého a maskovaného obránce. Palebnou přehradu vytvářenou houfnicemi je možné posouvat kupředu několik set metrů před vlastní postupující pěchotou a tím znemožníme obraně jakoukoliv aktivitu, dokud útok naší pěchoty nedospěje až k první zákopové linii. Naopak, kanóny využíváme v obraně. Kanón vystřeluje projektil s plochou, tedy poměrně rovnou dráhou letu. Útočníka, který postupuje proti našim liniím, taková přímá střelba nutí zpomalit útok a zakopat se. Kanóny smetou útočníka z povrchu terénu a přikovají jeho útok k zemi. Už chápete?

– Jistě… jistě, omlouvám se, zakoktal překvapený Hrubeš.

Pro redaktora Hrubeše bylo obtížné vylákat generála Moravce z prostředí hradních kanceláří. Prezidentovu poradci nechyběla chuť se publicisticky angažovat, zato mu chyběl čas. Hrubeš se musel spokojit s kompromisem, tj. s krátkým posezením v hradní restauraci Na Vikárce, kam docházeli slavní politici a zaměstnanci Hradu. Hrubeš pochopil, že Moravec jej svými výtkami tak trochu trestá a zároveň mu ukazuje, s kým má tu čest. Hrubeš skutečně nebyl žádným vojenským odborníkem a vojenské problematice i terminologii rozuměl jen velmi povrchně. Nejprve seznámil generála se svým pojetím budoucí dvoustrany svého periodika.

– Víte, pane generále, nejedná se mi o nějakou detailní odbornou studii. *Vojenský svět* je časopisem pro širokou veřejnost a tedy převážně pro laiky. Teď se mnoho mluví o nebezpečí, které hrozí nám i Německu ze strany Sovětského svazu. Jde mi o takové povšechné, přesto srozumitelné srovnání našich armád. Jakou bychom v takovém konfliktu měli šanci s naší moderní, ale nesrovnatelně menší armádou?

Moravec si zapálil doutník.

– Rozumím. Tedy asi takhle. Jsou zhruba dvě možnosti, jak se připravit na možnou budoucí válku. Můžete vybudovat velkou armádu s mnoha tanky, letadly a s mnoha vycvičenými muži, pokud máte dostatek času.

– Jenže my nevíme, kolik máme času, nebo snad ano? neudržel se Hrubeš.

– Jistě, jistě, zavrčel nevrle generál, rozmrzelý tím přerušením. – To nevíme. Musíme vzít v úvahu, že existuje jistá maximální mez pro vydržování armády v mírových podmínkách. Tou mezí je přibližně jedno procento všeho obyvatelstva. Jestliže máme 15 milionů obyvatel, neměl by mírový stav naší armády přesáhnout 150 tisíc mužů, jinak bude narušeno celé hospodářství státu a zpomalen jeho rozvoj. Sověti tuto mez již dávno překročili. Podle našich odhadů mají nyní ve zbrani pět až šest milionů mužů a v SSSR rozhodně nežije 500 milionů obyvatel jako v Číně. Již dnes mají ve zbrani tři až čtyři procenta obyvatelstva. Důsledky jsou zjevné.

– Takže se chystají na válku?

Moravec nehodlal poskytovat tisku informace a vlastní závěry, které předával vojenské rozvědce a majoru Palečkovi, ale vystrašit poněkud tento národ, samolibě se donekonečna opájející svým malým mnichovským vítězstvím, nebylo jistě od věci. V tom se shodoval jak s generálem Hájkem, tak i se svým jmenovcem Františkem Moravcem.

– To bohužel nevíme jistě. Ovšem jestli tuto obrovskou armádu v nejbližší době nehodlají použít, riskují zhroucení svého státního hospodářství během

jediného roku. Něco vám řeknu. Měl jsem tu čest prostudovat si současné i zastaralé vojenské řády platné pro Rudou armádu. Věřte mi, že jsem je četl pozorně. Není v nich ani jediné slovíčko o strategické obraně. Nejenže prakticky žádnou obranu nebudují, oni ji vůbec neplánují. Vůbec tam neexistuje obranná doktrína ani teorie. Nenacvičují obranu a nemají pro vedení obranných operací žádné plány. To mě ohromilo.

– Copak nepočítají s napadením? žasl redaktor Hrubeš. – Jsou tak bezelstní, nebo naivní?

Generál Moravec se málem zakuckal smíchem.

– Ne, ne, řeknu vám to jinak. Je tam přece jen jedna zmínka o obraně. Je tam doslova napsáno, že obranné zájmy SSSR vyžadují vedení rozsáhlých útočných operací na území nepřítele, což v žádném případě není v rozporu s obranným charakterem takové války. Marxisté tomuto způsobu uvažování říkají dialektika. Myslím, že se tímto zajímavým způsobem začnou bránit již někdy začátkem léta. Ale vraťme se k tématu. Většina evropských států volí druhou možnost jak udržet armádu bojeschopnou. Československo prozíravě uzákonilo povinnou dvouletou vojenskou službu, tudíž lze říci, že všichni mobilizovatelní muži jsou vycvičeni v zacházení s nějakým druhem zbraní a mohou naši armádu v případě mobilizace zmnohonásobit bez zvláštního dlouholetého výcviku. To však není ten největší problém. Ten představuje technika a mechanizace. Moderní armáda musí být vybavena špičkovou leteckou, tankovou, automobilovou a další technikou. Tato technika vždy za několik let zastarává a je třeba ji vyměnit za modernější. Pro modernější techniku musíte vycvičit a vyškolit množství důstojníků, servisní a opravárenské jednotky, musíte organizovat školní divize a tak podobně. Jestliže Sověti vybudovali pětimilionovou armádu, museli pro ni vyrobit nepředstavitelné množství tanků, letadel a dalšího zařízení, museli vybudovat nové akademie, výcviková střediska, museli zkrátit výcvik pilotů a důstojníků, samozřejmě na úkor jejich kvality. Spoléhají se na množství. Takové státy, jako je Československo, které nemohou spoléhat na masu, postupují jinak. Neustále jsou vyvíjeny modernější zbraně a systémy. Vyráběny jsou však jen menší série nových tanků a letounů. Na těchto menších počtech nových zbraní je však vyškolen takový počet důstojníků a odborníků, který odpovídá celé velké mobilizované armádě.

– Takže kdyby hrozila válka, bylo by nutno okamžitě zahájit masivní výrobu nejnovějších typů… odhadl redaktor Hrubeš jasnozřivě.

– To máte tak, zaklonil se generál rozšafně v křesle. – Když hospodyně čeká návštěvu, napeče buchty. Když je začne péct teprve ve chvíli, kdy už

návštěva buší na dveře, je pozdě na pohoštění. Když je napeče měsíc před návštěvou, budou tvrdé jako kameny. Všechno je otázkou správného odhadu situace. Nejlepší hospodyňka napeče jen jediný pekáč buchet, aby ji náhlá nečekaná návštěva nepřekvapila a aby je mohla sníst sama, kdyby návštěva nepřišla. Jenže taková hospodyňka musí mít připraveno množství mouky, vajec a dalších surovin, musí mít připravenou kuchyni, osvojené receptury a dostatek paliva do kamen. Pak může náhlou návštěvu uctít svým jedním pekáčem, a než jej návštěva zkonzumuje, napeče další v dostatečném množství. Chápete? Stejné je to i s průmyslem. Tajemství je v dostatečném množství moderní techniky a vojska pro zachycení prvního úderu. Ale už když nepřítel klepe na dveře, musí jet výrobní linky naplno, natolik s předstihem, aby se mobilizovaným útvarům dostávalo rychle téže moderní techniky již v průběhu mobilizace a pak v průběhu další války. Kuchyně musí být se svým zařízením a zásobami umístěna mimo dosah nepřítele. Například v poslední válce Hitler západní mocnosti překvapil. Návštěva hrozila přijít příliš brzy. Francouzi teprve začínali v kuchyni zatápět, měli v ní nepořádek a k dispozici byly jenom ty ztvrdlé buchty, zastaralá technika. Britové už začínali péct, ale produkce výrobních linek ještě nedosahovala potřebné kapacity. Proto nám nechtěli a nemohli pomáhat. Kdyby byl Hitler zůstal u moci a kdyby byl zaútočil na Francii či Británii až dnes, byli by na něho připraveni, jejich válečná produkce by byla na výši a tovární linky by chrlily nejmodernější techniku. Naopak Hitlerova technika by byla již zastaralá, byla by to technika moderní v roce 1938. Během války totiž není možné měnit hromadnou výrobu, a i když jsme vyvinuli modernější techniku, linky chrlí tu zastaralou. Stejné to bude i se Sověty. Pokud by Evropa přežila jejich první nápor a pokud bychom dokázali dobře načasovat zvýšení válečné produkce, začne sovětská technika zastarávat dříve než ta naše, čím déle válka potrvá. Naše nové zbraně budou reakcí na to nejmodernější, co proti nám použijí. Pokud přežijeme první kolo, ta další pro ně budou stále těžší a horší.

– Pane generále, říká se, že Rudá armáda je složena téměř ze samých tankových divizí, překvapil redaktor nečekaným odbočením k jinému tématu.

Generál Moravec se od srdce zasmál a vysloužil si pohoršené pohledy od stolu, za nímž právě obědval ministr vnitra Černý s nějakou dámou.

– V takovém případě, pane redaktore, bych musel mít sovětské velení za sbor hlupáků. Standardní struktura moderní bojeschopné armády je členěna asi v tomto poměru. Jednu či dvě tankové divize musí doplňovat jedna divize motorizované pěchoty, pokud jde o mechanizované sbory. Samotné tanky sice otevřou průlom v obraně protivníka, ale neudrží ho bez pěchoty, samy

pěchotu nezničí, budou odříznuty a budou zničeny, jak nám to předvedl generál Guderian pod Brnem v osmatřicátém. Tanky projedou do týlu, kde zničí velení a zásobování zakopané pěchoty. Ta se ocitne bez spojení a velení, dochází jí munice a zásoby. Za tanky ale musí vždy následovat pěchota, která likviduje obklíčenou nepřátelskou pěchotu. Samotné tanky se musí vždy za čas zastavit a čekat, až je pomalá pěchota dojde. Takže dvě tankové a jedna motostřelecká divize tvoří tankový či mechanizovaný sbor. Na každou tankovou nebo mechanizovanou divizi je dále třeba k doplnění nejméně jeden pěší sbor, tedy tři až čtyři pěší divize. Spíše však dvojnásobek pěchoty. Pak tvoří armádu schopnou účinně prorazit obranu, obsadit území a udržet jej. K tomu je třeba velký počet dalších jednotek. Konkrétně asi takto: K zajištění činnosti pouhých 10 tanků je v průměru třeba 700 až 800 vojáků a důstojníků, 12 děl a minometů, 10 pancéřových vozidel, osmi traktorů a asi stovky nákladních automobilů. Tanková divize v Rudé armádě čítá 300 až 375 tanků. Spočítejte si doprovodné síly ve stejném poměru. Jestliže je nemají, nazajistí provoz těch tanků, nezajistí údržbu a tanky se zastaví. Nezmínil jsem se ještě o nutné letecké podpoře, bez které již dnes tanky neznamenají nic. Posádku tanku tvoří čtyři lidé, každý z nich vyškolený specialista. Spočítejte si jaký počet učilišť a instruktorů by museli mít, aby dokázali po celá léta cvičit dostatek posádek. Mohou se samozřejmě naučit jen řídit tank, nastartovat, rozjet, nabíjet a střílet. Pak by je mohli posadit do tanků a vyslat kupředu. Jenže tanková vojska bez znalosti taktiky a manévru jsou jen kupředu se sunoucí hromadou šrotu a nezáleží na tom, jak je ta hromada velká. Daleko menší tankové jednotky vyzbrojené horšími stroji, ale dobře secvičené, udržované, zásobované a koordinující postup s letectvem a dělostřelectvem takovou hromadu šrotu zastaví a pobijí. Alexandr Makedonský porážel perské armády, které byly desetkrát silnější a někdy i více, protože to byly jen těžkopádné neukázněné hordy. A dále: Tanky potřebují zásobovací kolonu cisteren s pohonnými látkami, mazadly, oleji a podobně. Čím delší je zásobovací trasa, tím více paliva spotřebují automobily samy a tím méně jich dovezou tankům. Podívejte se na mapu, kde leží sovětská ropná naleziště. Podívejte se, jakou cestu musí surová ropa urazit, aby se někde proměnila na palivo a potom aby se dostala na bojiště. I kdyby jí mohli vézt od vrtu přímo na frontu, jsou to tisíce kilometrů. Čím větší množství tanků, tím více vlaků s cisternami, které zatarasí celou železnici a nebude možno dovážet jiný materiál a posily. Od hranic Polska není širokorozchodná železnice a silnice budou systematicky zničeny. Ani to ale není všechno. Potřebujete další vlaky, kolony nákladáků s municí. Potřebujete kolony opravárenských pojízdných

dílen a vyprošťovacích jeřábů. Další nákladáky s náhradními díly. Existují celé mobilní opravárenské továrny. Ale k těm je třeba spousta kvalifikovaných specialistů a dělníků, kteří pak budou chybět ve výrobě. Tanková divize potřebuje štábní kolonu pro každý štáb praporu, pluku a divize. Jsou zde ještě polní nemocnice a ošetřovny, polní kuchyně, jatka a autokolony se zásobami potravin. Každá jednotka musí mít vlastní rozvědku, radiovozy, šifranty, spojaře. Tanky se nemohou pohybovat bez početných mobilních ženijních jednotek schopných stavět mosty, zaminovat či odminovat celé oblasti, vykopat zákopy. Divize potřebuje neskutečné množství vody. Tanková formace se neobejde bez vlastních baterií protitankových děl, bez baterií houfnic, kanónů, protiletadlového dělostřelectva. To vše se musí pohybovat stejně rychle jako samotné tanky, jinak vám tisíce tanků uváznou daleko vpředu na území nepřítele, budou ničeny dělostřelectvem a letectvem, dojde jim střelivo a palivo, jejich posádky budou umírat nemocemi, na zranění, hladem a žízní.

Stále ještě používáme, a Sověti také používají, mnoho koní, pro koně musí být dostatek píce, veterinární a lékařské ambulance, polní lazarety a další a další části a doplňky. A to mluvíme jen o jediné tankové divizi.

– Takže Sověti nemohou postavit pětimilionovou armádu jen ze samých tankových divizí?! splaskl úlevou redaktor Hrubeš.

– Leda by se zbláznili, potvrdil Moravec. – Takové divize by neujely ani 100 metrů. Pro personál by sověti neměli ani ubytování, ani sklady. Jejich tanky by celá léta rezivěly pod širým nebem. Soukromě odhaduji, že mají tak osm až devět tisíc použitelných tanků a většinu z nich zastaralých. Československo disponuje nějakými 1200 tanky poměrně moderní konstrukce. Německá říše spolu se státy Malé dohody mají asi polovinu tanků co Rudá armáda dohromady. Možná i méně. Ovšem vezmeme-li v úvahu naše pohraniční opevnění a hornatou hranici, nejsme tak docela bez šancí. Československá armáda vycvičila mnohonásobně více tankistů a pilotů, než potřebuje pro všechny své vyrobené stroje. Můžeme tedy směle nastartovat výrobu tanků i letadel a ihned je nasazovat do bojů, doplňovat jimi stavy divizí bojujících nedaleko od svých zdrojů. Jako obránci budeme mít nesrovnatelně kratší zásobovací linie než útočník, a tudíž můžeme vyrábět méně nákladních automobilů a více kanónů či letadel, nebo i pevnostních objektů.

– Prý mají přes milion výsadkářů, nalezl redaktor nový zdroj obav.

– I to je možné, zamyslel se generál Moravec. – Když si pomyslím, že do transportního letounu se vejde nanejvýš 20 výsadkářů, museli by pro takové vzdušné vojsko vyrobit 50 000 transportních letadel s veškerým servisem,

hangáry, opravnami, zásobováním benzinem a vším potřebným. To znamená alespoň 10 000 speciálně vybavených letišť, sklady, nemocnice, kasárna, nebo jen takové sušičky pro jeden až dva miliony padáků! Jestli mají opravdu milion výsadkářů, rozhodně je nejsou schopni nikam přepravit ani zajistit. Nakonec tihle jejich vycvičení výsadkáři by museli bojovat jako obyčejní pěšáci a na to vycvičení nejsou. Jako vycvičená pěchota by jim posloužili ti muži lépe. Všechno má dvě stránky, pane redaktore. Čím více tanků a letadel Sověti vyrobí, tím méně vycvičení piloti a tankisté je budou řídit, tím méně zkušení a školení důstojníci budou velet, tím méně bude takové vojsko zajištěno a tím více bude ohroženo hospodářství země.

– Takže, chystal se redaktor Hrubeš k závěru, – Existuje něco, co byste na Sovětech považoval za skutečně nebezpečné, pane generále?

– Jistě, kývl generál Moravec bez přemýšlení. – Bojím se jediné věci. Toho, že Stalin není žádný hlupák, že mu to ve skutečnosti myslí. A jestli se lidé jako vy plaší tak nesmyslnými čísly, pak už nad námi skoro zvítězil. To, co jsem tady řekl, neznamená, že nebezpečí není reálné. Naopak, je téměř smrtelné a my ještě spíme.

Oběd pro dva v hradní restauraci Na Vikárce nebyl právě laciný. Redaktor Hrubeš byl tím, kdo svého hosta pozval. Pan generál Moravec si nechal oběd zaplatit bez jediného mrknutí oka.

18. leden 1942 – Nassau

Franklin D. Roosevelt se necítil dobře. Tuhá zima ve Washingtonu jej doslova mučila. Byl stíhán jednou ránou osudu za druhou a tyto rány ho zaháněly do jakéhosi vnitřního exilu. Ještě se nevzpamatoval ze smrti matky v létě předchozího roku, když náhle postihla mrtvice i jeho sekretářku a důvěrnici „Missy" Le Handovou. Pak tu byla ona záležitost s Japonci, která neustále gradovala, k tomu domácí izolacionisté v čele s Henry Fordem[31] a tlak ze strany Londýna a Paříže na vstup USA do války. Churchill byl neodbytný a prezident ho měl brzy plné zuby. Pověřil tou záležitostí Harryho Hopkinse, který brzy zjistil, že lord Halifax je nemožný povýšenecký suchar, se kterým se dá pořádat hon na lišku, ale v žádném případě jednání o zahraničně politických záležitostech. Hopkins se rychle zorientoval a hlásil, že Churchill je sice také zarputilý imperiální kolonialista, ale světové záležitosti jej alespoň zajímají a je přístupný i diskusi nad tématy, která jsou mu osobně nepříjemná. Konec konců, sám Churchill o sobě prohlašoval, že je z poloviny Američan, ale celý Brit. Izolacionistickou frakci se podařilo poněkud rozbít teprve po Pearl Harboru a to tehdy, když se Charles Linberg v Německu spřátelil s Udetem. Přes Udeta a Luftwaffe pak vedla cesta k tomu, aby se Linberg setkal s říšským ministrem zahraničí Neurathem, který se obrátil na Kennedyho a na amerického ministra zahraničí Cordella Hulla. Málem vznikl skandál, když jeden z německých ministerských tajemníků poslal telefonicky do ošklivých končin Hullova náměstka Sumnera Wellese s tím, že žádný Němec nebude jednat s homosexuálem. Vše se ale urovnalo a Neurath jménem kancléře Adenauera projevil zájem o setkání na nejvyšší úrovni. V tu chvíli se Bílý dům ocitl pod tlakem médií ovládaných tiskovým kartelem The Hearst, v čemž měl pro změnu prsty sám prezidentův bratranec a mírně antisemitský farář Coughlin. Jenže jimi vydávané *Chicago Tribune* četlo před patnáct milionů amerických voličů. Roosevelt nějakou dobu váhal, zda by přece jen neměl v Evropě navázat oficiální kontakty raději s Brity, které, na rozdíl od Němců, potřeboval jako vojenské spojence v Pacifiku, do doby, než se armáda USA postaví na nohy a převezme tamní bojiště. Pak ale FBI odhalila činnost tajné britské propagandistické skupiny British Security Coordination, která podle

[31] skupina America First

všech indicií zásobovala americký tisk informacemi o bolševickém nebezpečí, s cílem zapojit Spojené státy do protisovětské aliance. Britové dokonce neváhali zfalšovat mapu se Stalinovým podpisem, která ukazovala údajný plán Kremlu na vývoz revoluce do Mexika a zemí Latinské Ameriky jako předstupeň útoku na USA. Tím bylo rozhodnuto a Cordell Hull dostal zelenou k tomu, aby dohodl summit s Němci, neboť ti alespoň nemají žádné kolonie a po Mnichovu se jasně vyjádřili pro princip sebeurčení národů.

V sobotu 12. ledna ohlásil Bílý dům, že se prezident vzdálí na krátkou zdravotní dovolenou a pravděpodobně si dopřeje rybářský výlet. Vzhledem k Rooseveltově známé skleslosti na tom nebylo nic divného. Týž den vyjel prezidentský vlak z Washingtonu do Connecticutu, kde v New Londonu čekala prezidentská jachta Potomac. V neděli byla jachta k vidění, když proplouvala kanálem Cape Cod a na její palubě bylo lze spatřit několik dobře oblečených mužů. V jednom z nich poznali lidé ze břehu prezidenta podle tmavých brýlí a podle toho, že jim mával frajersky zvednutou cigaretovou špičkou. Šlo ovšem o dvojníka. Roosevelt se již v noci v nedaleké zátoce nalodil na těžký křižník USS Augusta, na jehož palubě čekali nejvyšší armádní velitelé a několik členů vlády. Sumner Welles musel, hluboce uražen, zůstat pro jistotu doma a dokonce ani sekční šéf tajné služby netušil, že prezident není na rybách. Roosevelt vzal s sebou pouze syna Eliota a druhý syn Franklin se plavil na jednom z doprovodných torpédoborců jako mladší pobočník. Ráno 17. ledna již Augusta kotvila v teplých bahamských vodách přístavu Nassau u ostrova New Providence.

K večeru se od severozápadu přiblížila obrovská silueta Bismarcku a od Augusty k ní vyrazil lodivod. Námořníci bez dechu zírali na 270 metrů dlouhého obra, z jehož paluby trčelo osm děl ráže 381 mm. Bitevní loď nesla dokonce šest vlastních letounů a její štíhlé, elegantní boky chránil 33 cm silný pancíř z tvrzené oceli. Loď o výtlaku 50 000 tun byla již natřena válečnou kamuflážní barvou a jako by signalizovala přízrak z jiného světa. Mnozí američtí důstojníci si uvědomovali, že možná právě s touto lodí by byli jednoho dne museli bojovat, kdyby byl v Německu zůstal u moci Adolf Hitler.

Vedle admirála Lütjense vyšel na přední palubu kancléř Adenauer s ministrem Neurathem a dalšími členy mise. Bismarck vezl z Evropy také Harryho Hopkinse, který se vracel z Británie. Hopkins se ovšem nalodil v Kielu, neboť Britové o americko-německém setkání nic vědět nemuseli. Po celou cestu z Kielu probírali říšští představitelé podrobnosti a cíle své cesty. Generál Udet, který cestoval za Luftwaffe, objasnil záhadu, proč se Američané rozhodli navázat v Evropě nadstandardní politický kontakt právě s Říší a

nikoliv například s Brity, kteří jsou s nimi svázáni tradičním atlantickým a anglosaským poutem a nyní jsou jejich spojenci ve válce proti Japonsku.

– Existuje několik důvodů, řekl Udet. – Sám Lindberg mi je dokonale popsal. Za prvé, Roosevelt nesnáší koloniální systém. S Brity se nedávno dostal do konfliktu kvůli indickým separatistům. Je tlačen průmyslovými kartely a židovskými bankéři, aby pod záminkou svobody a šíření demokracie uvolnil svět pro volný obchod a umožnil tak americkým miliardám koupit si celou planetu. Prvním krokem má být odbourávání preferenčních systémů a celních bariér. Za druhé, Roosevelt je ve svém jednání zcela závislý na domácím veřejném mínění. Neustále nechává Gallupův ústav podnikat nové a nové statistické výzkumy ke všem aspektům a otázkám své vlády. Blíží se nové prezidentské volby a hraje se o miliony hlasů Poláků, Němců, Maďarů a Slováků, kteří se nedávno stali občany USA. Ti všichni dnes cítí, že jejich země a národy jsou ohroženy Ruskem. Tihle voliči dobře ví, že my s bolševiky bojovat budeme, kdežto u Britů to není zdaleka jisté. Když dá Roosevelt přednost nám a začne nás nějak podporovat, všechny tyhle hlasy získá.

– První důvod mohu potvrdit, kývl Neurath. – Proto se Američané zdráhají stát členy OSN. Nějak si spojují myšlenku celosvětového míru a bezpečnosti s globálním ekonomickým liberalismem. Mají dojem, že války vznikají pouze z ekonomických příčin.

– To je velmi důležitá informace, soudil Adenauer. – Pro nás Evropany je stále tak obtížné uvědomovat si rozdíl mezi tradičními státy s dlouhou historií a obchodní firmou, která se vzbouřila proti králi a postátnila se. Možná je obchodování to jediné, co celý ten jejich stát drží pohromadě. I když to maskují frázemi o novém národě a snaží se vypěstovat jakýsi pocit vlastenectví.

– Proto se u nich Židům tak líbí, ušklíbl se admirál Lütjens a byl vzápětí napomenut, aby se před Američany o Židech vůbec nezmiňoval.

Jakmile spočinul Bismarck na kotvách, odplul Harry Hopkins člunem na Augustu, aby prezidentovi referoval o svých jednáních v Londýně. Hopkins byl unavený, ale zářil štěstím nad skutečností, že se konečně ocitl v teplém pásmu. Zima v Anglii jej deprimovala a v Checquers stále nabízel Churchillovi, že mu na své náklady nechá zavést ústřední topení, aby jej mohl nadále navštěvovat.

Ráno 18. ledna čekal Roosevelt své hosty na palubě Augusty ve světle hnědém obleku Palm Brach. Začala pískat píšťala a kapely spustily americkou hymnu i Deutschland über Alles, zatímco Němci vystupovali na palubu. Eliot

podepřel prezidenta, který vykročil, aby hosty přivítal. Němci stáli hrdí a vztyčení, dávali najevo, že přijeli jako partneři, nikoliv v roli prosebníků.

Následující tři dny vyplnila řada jednání mezi politiky, ekonomy i vojáky. Roosevelt si původně od summitu nesliboval nic jiného než to, že své protějšky lépe pozná. Adenauer mu jako dar předal kopie originálu Ódy na radost a všemožně dával najevo, že sám je především věřícím křesťanem, až teprve poté i Němcem. Dvě kopie sloužily jako pamětní listiny a všichni přítomní je slavnostně podepsali. V neděli dvacátého pak byla na palubě Bismarcku sloužena ekumenická bohoslužba, na kterou dorazilo i 250 amerických námořníků a mariňáků. Sloužili ji kaplani obou zemí z kazatelny v národních barvách. Kromě večírků, předávání upomínek a dárků i slavnostních obědů a večeří probíhala jednání poměrně tvrdě.

Generál Reichenau seznámil své americké protějšky s klíčovými materiály o počtech a dislokacích sovětských vojsk shromažďujících se na německé, polské a finské hranici. Nikterak se netajil se zveřejněním prostředků, které zbývají oběma zemím k obraně.

– Prezident nedovolí, aby byly Spojené státy zataženy do této evropské války, varoval své hosty generál Marshall. – Během volební kampaně několikrát ujistil americké matky, že nikdy nepošle syny, aby bojovali za cizí zájmy. Jsme ve válce s Japonskem a válečný stav s Moskvou by pro nás neznamenal nic jiného než to, že se Stalin dohodne s Hirohitem. Tím by se Japonsko dostalo z mezinárodní izolace a mohlo by použít až dvacet nových divizí, které takto musí držet v Mandžusku kvůli Rusům. Japonsku chybí suroviny a my nestojíme o to, aby jej začali zásobovat Rusové ze Sibiře.

Velitel atlantické flotily, tvrdý a prkenný admirál Ernest King, soudil, že na slabé ruské loďstvo snad postačí samotné síly Kriegsmarine, snad ještě s pomocí Britů. USA budou nyní muset většinu svých hladinových sil přesunout do Tichomoří. Američtí velitelé si po vojenské stránce německých protějšků vážili a respektovali je. Byla zde patrna úcta válečníků k takovým válečníkům, kteří se nezdržují diplomatickými kličkami (jako Britové) a jdou přímo na věc. Globální strategie však doposud nahrávala spíše koncepci dvou odděleně vedených válek, než jakémusi pevnému spojenectví na život a na smrt na všech frontách, alespoň dokud zde byla šance udržet Japonce a Rusy od sebe, oddělené vzájemnou nedůvěrou. To však Adenauer ani neočekával. V soukromém rozhovoru Rooseveltovi řekl:

– Je nám dokonale jasné, že musíte brát ohled na veřejné mínění. My přece nežádáme vaše muže. Můžeme bojovat sami a Británie i Francie budou brzy bojovat také. Žádáme vás jen: Dejte nám nástroje. Potřebujeme zbraně a

suroviny. Německý průmysl bude oslabený o miliony mužů, které již nyní odvádíme do armády. Potřebujeme suroviny, technologie a některé hotové výrobky. Když zvítězí bolševici, ocitne se celá Evropa v děsivém otroctví. Nepůjde jen o to, že bychom žili v diktatuře. Půjde o dokonalé vyhlazení veškeré naší inteligence až po učitele základních škol. Půjde o naprosté zničení společenského řádu a obchodu jako takového. Celé naše dějiny, naše tradice, vše zmizí v obrovském odporném pekle. Celý ekonomický potenciál Evropy pak bude použit pouze k útoku na vás. Jsme téměř jediní na starém kontinentu, kdo může rudé zastavit. Britové nemají pozemní armádu a Francie je rozvrácena zevnitř svou vlastní levicí. Staňte se arzenálem demokracie.

– Ano, smutně kývl Roosevelt. – Vše, co říkáte, plně chápu. A nevím, jak bych v Kongresu mohl prosadit cokoliv jiného, než je náš Neutrality acts. Naše zákony nám brání vyvážet zbraně do válčících zemí. Ale vy ještě neválčíte. A dejme tomu, že suroviny a nákladní vozy nejsou válečný materiál.

– Nejde jen o to, přiznával Adenauer. – Nejsme koloniální mocnost, a proto sdílíme vaši myšlenku na vytvoření sfér volného obchodu. Navíc jsme oslabeni pětiletým tureckým hospodařením nacistů. Podle vašeho Cash and flow se náš vzájemný obchod nerozhýbe. Naprosto chápu, že bylo ve vašem zájmu podržet tento způsob hotovostních plateb v platnosti a poněkud odlehčit Británii o její zlato. Sami bychom to rádi udělali. Ale my nemůžeme vyhrát válku bez vašich dodávek a Britové spotřebovávají vše ze svých kolonií sami pro sebe. Francie ovládá pouze džungli a poušť. Nejbližší ropná naleziště jsou v Rumunsku, dvě stě kilometrů od ruské hranice. Tamní produkci spotřebuje celou Malá dohoda a další naleziště na Středním východě mají Britové pod kontrolou. Máme skvělá tanková vojska, ale bez benzinu jsou k ničemu. Bez benzinu nevzlétnou letadla. Máme uhlí, ale nemáme naftu. Máme kvalitní ocel, ale nemáme vzácné kovy. Nemáme kaučuk a mnoho dalších komodit. Nemáme dostatek nákladních lodí pro objem dovozu, jaký bychom potřebovali.

Roosevelt se mírně usmíval nad myšlenkou odlehčení Británie od zlatých rezerv, ale Adenauerovy argumenty nepostrádaly logiku. Němci byli méně teatrální než Churchill a méně povýšení než ostatní Britové. Byli racionální, důkladní a věděli přesně, co chtějí.

Nepožadovali americká vojska a naopak, pokládali za svoji hrdost a povinnost vybojovat tuto válku pokud možno vlastními silami. Měli vše přesně spočítáno a byli důkladní. To vyzařovalo již z jejich bitevní lodi. Neříkali: My bojujeme i za vás a krvácíme, tak nám dlužíte veškerou podporu.

Říkali: Chceme to a to, zaplatíme za to ihned tímhle a pak, po válce, doplatíme přesně spočtený dluh i s úroky. Říkali: Nevadí nám americké firmy v Německu a sami bychom rádi jednoho dne podnikali u vás.

Mezitím se v rámci vojenských rozhovorů objevily zcela nové a nečekané prvky. Američtí důstojníci byli uchváceni možností získat technologie v oblasti vývoje proudových letadel a raketové techniky.

Summit skončil 21. ledna podpisem prohlášení, které nemělo žádný vzletný a závazný charakter. Obě země se v něm pouze zavázaly ke vzájemné ekonomické podpoře pro případ války v Evropě. Protože i Říše již vyhlásila Japonsku válku a měla na Jávě své vlastní jednotky, bylo usneseno, že obě mocnosti povedou válku proti Japonsku bez uzavírání separátního míru až do úplného vítězství a bezpodmínečné kapitulace.

Dodávky Německu byly schváleny ihned po Rooseveltově návratu do Washingtonu, neboť se jednalo o dodávky válečnému spojenci. O měsíc později schválil Kongres Zákon o půjčce a pronájmu a odstranil tak pro kteroukoliv zemi povinnost platit hotově při odebrání zboží. Do USA přicestovala stálá říšská komise pro sjednávání dodávek válečného materiálu.

Zatímco se Bismarck vzdaloval od bílých pláží posetých dřevěnými bungalovy, doprovázen křikem racků a vlahým teplým větrem, stál říšský kancléř Konrád Adenauer na zádi jen tak v košili a v rozepnutím saku a zamyšleně hleděl na obzor, směrem k pobřeží Floridy.

– To o volném obchodu jste myslel vážně, pane kancléři? staral se Schacht.

– Po dobu války jistě, usmál se Adenauer. – Nestarejte se, velká a dlouhá válka vždy všechno úplně změní. Důležité je, aby nám Britové netahali Američany do Evropy. Kdybychom totiž vyhráli s jejich pomocí, byla by příští Evropa americká a to by se mi, myslím, nelíbilo. Když prohrajeme, bude bolševická a nám už pak bude všechno jedno. Ale kdybychom dosáhli vítězství vlastními silami, myslím silami německými, ale i britskými, francouzskými a malodohodovými, pak to bude stále Evropa Evropanů a o to tu běží. Jsem do jisté míry vděčný za ten jejich izolacionismus. Rozumíte? Evropa by přestala být Evropou, kdyby v ní všechno rozhodovaly pouze peníze, kdyby pozbyly váhy tradice, národní hrdost, vlastenectví, čest a tisícileté zákony, víra a náboženství, i ten kastovní systém, hodnota aristokracie a rytířství…

– Ale v takové Evropě by Německo nutně hrálo druhé housle, staral se Schacht. – My z války vyjdeme vyčerpaní a zničení, kdežto Británie se válka s Ruskem dotkne daleko méně a její hospodářství se rychle obnoví díky koloniálnímu impériu, když do něj nevpustí Američany.

– Panu Rooseveltovi unikla důležitá skutečnost, poznamenal jízlivě Adenauer. – Když válku vyhrajeme, budeme mít kolonie i my. A ne jen tak ledajaké.

20. leden 1942 – Praha

Pro inspektora policejního Oddělení vražd pro Velkou Prahu Jaromíra Kulhánka začal tento mrazivý den telefonátem z okresní četnické stanice Beroun. Po telefonátu si oblékl svrchník i šálu, sedl do rozhrkané služební tatry vz. 38 a odejel do malé obce Srbsko, kde místní porybný nalezl na louce u řeky ohořelý nákladní automobil.

Byl to britský bedford s malou korbou, teď už z větší části spálenou. Stopy ve sněhu nasvědčovaly tomu, že řidič nezvládl jízdu po namrzlé úzké vozovce, sjel z mírného svahu a zarazil se o tlustý kmen topolu, načež začal hořet. V kabině byla vidět jediná ohořelá postava řidiče připomínající mumii, zhroucená na volant. Inspektor ale nebyl dnešní. Přestože sníh ve velkém okruhu pokryl mastný a černý flek sazí, nahoře na vozovce našel kousky ohořelého plátna z plachty korby a našel i místa, kde led na vozovce úplně roztál. Tam hořel benzin, který kapal na zem. Auto nezačalo hořet až dole na břehu Berounky. Někdo ho polil hořlavinou a zapálil nahoře na vozovce, pak vůz svrhl dolů po svahu. To znamenalo, že ani řidič nemusel přijít o život teprve v plamenech. Mohl být zabit již před tím. Na krajnici, ve zmrzlém, sypkém sněhu se žádné jiné otisky pneumatik nenašly, ale na zledovatělém povrchu silnice by se ani neotiskly, tudíž se nedalo zjistit, zda tady zastavilo ještě i jiné auto. Na ohořelé kostře vozu se zcela jistě žádné otisky nezachovaly.

Po vyfotografování místa nechal inspektor Kulhánek místní četníky vytáhnout z kabiny mrtvolu. Nebyl to pěkný pohled. Na zuhelnatělém povrchu mužského těla se nezachovaly téměř žádné zbytky šatů, natož aby se našly doklady. Vůz neměl značky a ohořela i barva. Zkrátka žádná identita mrtvého a žádná možnost zjistit majitele automobilu. Technik Havlíček vyjádřil přesvědčení, že v policejních dílnách, po rozebrání trosek, zjistí alespoň výrobní číslo motoru, pokud nebyl pachatel natolik důkladný, aby ho vybrousil. Kulhánek mínil, že tak důkladný pachatel nebyl. Vůz ale evidentně vyrobili v Anglii a zjišťovat jeho osudy a jeho majitele jen podle čísla motoru bude sysifovská práce. Bedford vezl nějaký náklad a pachatel na něho čekal, nebo ho dostihl až zde. Vůz pro vraždu si pravděpodobně připravit nemohl. Záhadou zůstával také motiv činu. Šlo pachateli o osobu řidiče, nebo o náklad?

Náklad tvořily jakési papíry nebo spíše knihy, původně svázané do balíků. Hořely důkladně, což znamenalo, že pachatel náklad zvlášť polil hořlavinou. Nemohl však kontrolovat, zda shořelo opravdu všechno. K prudkému požáru by se byl nemohl přiblížit a v hlubším sněhu na svahu by byl zanechal stopy. To nechtěl riskovat. Nemohl čekat na místě, až vůz dohoří. Porybný Pánek nalezl auto až ráno po svítání a v tu dobu se ze spáleniště ještě kouřilo. V mrazu vše rychle vystydlo. Vůz musel hořet v noci, ale v této části kryly zákrut silnice ze všech stran vápencové skály Barrandienu. Silnice se táhla na malém prostoru mezi řekou a skalami, těsně u jejich paty. Požár mohl být viděn pouze z protějšího břehu a tam se nenacházelo žádné obydlí, jen železniční trať na Plzeň. Podle stop sjezdu ze silnice jelo auto ve směru od Prahy.

Inspektor věnoval pozornost nákladu a alespoň v tomto jediném případě nebyl zklamán. Balíky nebyly svázány provázky, ale kovovými páskami, a proto se ani ve velkém žáru nerozpadly. Pachatel, pokud mu šlo o náklad, udělal chybu. Měl všechno odvézt do některého místního lomu či strže a dát si práci s rozbalením balíků, prohrabováním a obracením ohniště. I tak by trvalo několik hodin, než by měl jistotu, že zničil vše. Takto zbyly uprostřed balíků knihy uhořelé jen z poloviny či ještě méně. Konečně se Kulhánkovi podařilo nalézt dva výtisky nedotčené, jen po kraji mírně ožehlé. Takto se kniha dala přečíst. Autory byli dva lidé. Václav Vondrák a Karel Pergler. Kniha měla krátký a téměř vše napovídající název: ČESKÁ MAFFIE. Lhostejná, studeně šedá hladina Berounky plynula líně ku Praze. Nad hladinou se vznášely chuchvalce chladných par a v proudu se tu a tam převalovaly ledové kry. Zdvíhal se vítr a nanášel jemný prachový sníh na celé místo činu. Na jihu se nad hřeben kopců vyhouplo bledé, růžové slunce zakryté průsvitnou dekou bezbarvých mraků.

O dva dny později již inspektor Kulhánek věděl více, dokonce více, než by si byl kdy vědět přál. Za prvé, majitelem bedfordu MWD byl jistý pražský povozník pracující i pro armádu, který ovšem nahlásil krádež vozu již večer před požárem, takže byl z obliga. Pachatel nezastavil auto až na místě činu. Ukradl ho a na místo dovezl, pravděpodobně již s mrtvolou. Muselo jej doprovázet i jiné auto, kterým pak odejel.

Za druhé, oba autoři knihy byli američtí Češi napojení na prominentní exilové kruhy v USA. Karel Pergler býval ihned po vzniku republiky diplomatem ve Washingtonu a v Tokiu. Zanedlouho jej ovšem odvolali a pak kolem jeho osoby probíhaly nějaké mírně záhadné soudní procesy. Od roku 1929 již Pergler otevřeně vystupoval proti Masarykovi jako poslanec Čs. národního shromáždění, kam se dostal jako kandidát Ligy proti vázaným

kandidátkám. Roku 1932 odejel natrvalo do USA, vlastně do emigrace. Václav Vondrák byl historickou osobou, zakladatelem první české vojenské jednotky v Rusku na začátku světové války. Také okolo jeho osoby se záhy rozhořely právnické spory. Některé listy tehdy otiskly články, v nichž se Vondrák veřejně dotazoval na osudy velkých sum peněz ze sbírek amerických krajanských spolků. Vondrák odešel do exilu již roku 1927. Dotazem na celní správě nebylo těžké zjistit, že se oba do vlasti vrátili před necelým měsícem. Masaryk zemřel a Beneš již neměl tu moc, kterou míval kdysi. Oba měli za to, že návrat je nyní již bezpečný. Oba se zřejmě mýlili. Podinspektoři pražské mordparty nalezli hotel, v němž byli oba autoři ubytovaní. Pokoje byly rozházené a se stopami zápasu. Krev žádná. Svědkové potvrdili, že večer 19. ledna zde nějací muži nakládali množství těžkých balíků do malého nákladního automobilu s reklamou povoznictví. Ani Vondrák, ani Pergler, nebyli k nalezení.

Za třetí, byla zde sama kniha. Zjevně tištěná v USA a do Československa dopravená řádnou poštovní zásilkou. V Československu by takovou knihu totiž nikdo nevytiskl. Inspektor Kulhánek ji poctivě přečetl a dostal strach. Byl starým rutinérem a jen tak nějakých lumpů se nikdy nebál. Teď ovšem dostal velký strach již pouze proto, že knihu četl. Znal poměry a věděl, že tento případ mu nenechají. Jakmile se jeho nadřízení nahoře dozvědí z protokolu, oč jde, nasadí na případ jakési experty a ti všechno ututlají, zametou pod koberec. Protože knihu četl, věděl, kdo se o to postará, a věděl, že takové úklidové komando nezapomene ani na jeho maličkost. Budou vědět, co všechno zjistil, a pochopí, že si dal dvě a dvě dohromady. Byla jen jedna možnost, jak mohl zajistit pokračování vyšetřování a také svou vlastní bezpečnost. Zvedl telefon a vytočil číslo. Tenhle případ přerostl hranici pouhého mordu. Takto vysokou hru pražský inspektor sám hrát nemohl.

Generál František Moravec vyslechl okolnosti nalezení knihy ČESKÁ MAFFIE, letmo do knihy nahlédl, vyžádal si protokol případu a inspektora Kulhánka zavázal přísným mlčením. Případ měl být uzavřen jako neřešitelný, odložen ad acta a především se nikdo, dokonce ani členové Kulhánkova policejního týmu, nesměl dozvědět, že causu převzala tajná služba. V protokolu z vyšetřování se mělo psát, že náklad shořel, že jej tvořily z převážné části knihy, ale pro celkové prohoření nákladu se nepodařilo zjistit jaké. Vše, co se z nákladu dalo přečíst, odvezl zvláštní vůz TIS. Na případ bylo uvaleno utajení z důvodů státní bezpečnosti. Z kriminálního případu se stal zpravodajský. Kulhánkovi samotnému byla nabídnuta práce pro TIS. Byl zjevně schopných mužem a rychle se orientoval v situaci.

Na dva dny se Moravec zavřel doma, aby si knihu přečetl. Četl nejprve se zájmem, později s nadšením zpravodajce a nakonec s hrůzou. Když konečně 25. ledna dorazil do své dejvické kanceláře, nevěděl, jestli se má radovat, či děsit. Na jednu stranu se naplnilo jeho nejtajnější přání mít v ruce cosi konkrétního na Beneše, na druhé straně se jednalo o trhavinu, jejíž exploze mohla spolehlivě rozmetat celou republiku na malé kousky. Kniha mu konečně umožnila vhled do oněch her hraných za zjevnými hrami a ke kořenům věcí, jejichž důsledky v současnosti nechápal. Byla logickým, racionálním a jasně strukturovaným popisem toho, jak se jistí zločinci v převlečení za revolucionáře zmocnili celého státu a vlády nad několika národy, jak se sami postavili mimo zákon a dělali si po dvacet let, co se jim zlíbilo. Dopouštěli se zločinů všech druhů, podvodů a krádeží ve velkém, vedli politické procesy, zrazovali, koho mohli, a budovali obrovskou mýdlovou bublinu kolosální lži. Byla zde uvedena svědectví osob, které za Atlantikem ještě žily, a tato písemná svědectví samy sepsaly i podepsaly. Byly zde přetištěny archivní materiály, jejichž originály tam za mořem skutečně existovaly, a každé tvrzení bylo podloženo odkazem na zdroj či pramen. Vše, co zde Pergler s Vondrákem uvedli, bylo možno ověřit a získat pro to důkazy. To byla přesně ta práce, kterou musel udělat Moravec a jeho nejspolehlivější muži. Zvedl telefon a začal svolávat skupinu pečlivě vybraných pracovníků TIS. Již při čtení knihy si na zvláštní papíry rozepisoval úkoly pro tyto muže. Jiný tým musel zjistit, kdo z obou emigrantů spisovatelů byl zavražděn v ohořelém náklaďáku a kde se nachází ten druhý, možná důležitý svědek. Pochopitelně také vypátrat pachatele. Nikdo, dokud nepřijde čas, se nesměl dozvědět, na čem tato vybraná skupina pracuje. Zbývalo jen pár měsíců na dokončení šetření a shromáždění všech dostupných materiálů. Pak mohlo být již pozdě.

První část dokumentu se zabývala samotným Tomášem Masarykem, českým národním mýtem, platónským králem – filozofem a polobohem s nezlomnou, téměř hitlerovskou vůlí k moci. Byly zde doklady o Masarykových kontaktech s Luisem D. Brandejsem, americkým Židem, členem Nejvyššího soudu USA a osobním přítelem prezidenta Wilsona. Tuto známost Masaryk vydělal ze své angažovanosti v aféře s Leopoldem Hilsnerem. Brandejs v roce 1918 zprostředkoval TGM půjčku 10 milionů dolarů pro Československo, pro stát, který ještě neexistoval. Půjčka nikdy nebyla vyúčtována. Sám Pekař popisoval Masaryka jako profesionálního agitátora sžíraného ctižádostí a nenávistí ke katolicismu. Byl zde uveden doklad o tom, že po válce bylo proti Pekařovi již připravováno trestní stíhání dle Zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., § 11 (*Urážka prezidenta republiky),* odst. 3: *„Důkaz pravdy i*

přesvědčení o pravdě je vyloučeno,… trest vězení jednoho roku.“ Katolický spisovatel Jakub Deml dle tohoto zákona odsouzen byl a to jen za kritiku filozofického prohlášení učiněného Masarykem ještě před válkou. To byla demokracie!

Dále zde byla svědectví o tom, že Masaryk byl evidován jako britský špion naverbovaný důstojníkem Emanuelem Voskou a spolu s ním budoval na počátku války v monarchii celou zpravodajskou síť řízenou přes redaktora H. W. Steeda. Masaryk pašoval důležité i vojenské informace v podpatcích bot a jeho dcera Olga v korzetu. Pergler znal třetí osoby, přes jejichž konta v USA byl špion Masaryk placen. Kniha obsahovala přibližný seznam nemalých částek. Masaryk směl cestovat i uprostřed války volně do ciziny přes Švýcarsko, což bylo nepochopitelným a velmi zvláštním privilegiem. Pergner dovozoval, že Masaryk si toto privilegium vysloužil tím, že pracoval také jako špion pro Vídeň, což se projevilo za Švihovy aféry, kdy otevřeně hájil u soudu zjevného prorakouského kolaboranta přesto, že soud Švihová kolaborantství prokázal. Doklady by se měly nalézat ve vídeňských policejních archivech. Vídeňských archivů se ovšem ihned začátkem listopadu 1918 zmocnilo zvláštní komando vedené osobně Voskou, které v nastalém zmatku ilegálně vyvezlo do Prahy plné tři vagony policejních archivů a archivů rakouského ministerstva vnitra. V únoru 1919 toto komando podniklo druhý vpád do Rakouska, odkud na nákladním automobilu vyvezlo soukromé dokumenty habsburské rodiny, přestože na ně rakouští celníci spustili palbu. Tyto dokumenty byly jistě pečlivě vytříděny a část z nich, dokazující Masarykovu práci pro rakouskou špionáž, byla snad zničena, snad ukryta. Většina archivů musí ovšem ještě v Praze existovat a dalo by se v nich ledacos dohledat. Pergler přesně uváděl, kde v britských archivech sám nalezl stvrzenku na první odměnu pro Masaryka špiona na tisíc dolarů vyplacených v německých markách za důležité informace o rakouských ponorkách o mobilizačních plánech Rumunska a dalším. Stvrzenka je datována v polovině října 1914 a o dva měsíce později jisté rakouské instituce bez mrknutí oka uhradily Masarykovi a jeho dceři Olze léčebný pobyt na Capri, kde Masaryk složil osobní přísahu věrnosti ministerskému předsedovi Rakouska Kerberovi, který ovšem netušil, že již v říjnu vydal Masaryk v Holandsku memorandum Independent Bohemia. Špion Masaryk pracoval pro obě strany a od obou bral peníze. Pergler uvedl několik příkladů, kdy Masaryk měnil názory zcela bezzásadově a podle situace. Další peníze na činnost dostával již v zahraničí od Šámala, Schneidera a Beneše, od Sokolů, ze sbírek a bazarů krajanů v USA. Kniha rozkrývala celou zpravodajskou síť a odkazovala na v exilu známé

paměti Františka Kopeckého, poštovního úředníka RU konzulátu v USA, které v RČS nesměly nikdy vyjít. Masaryka podporoval též americký milionář Ch. R. Crane, jehož dceru si pak vzal Jan Masaryk. Syna Richarda nechal Willson jmenovat prvním velvyslancem USA v Praze a druhého syna Johna zaměstnal Masaryk jako osobního poradce placeného čs. min. zahraničí. Crane přes třetí osoby poskytoval Masarykovi 2000 dolarů měsíčně a jeho zástupce Williams založil pro Masaryka v USA bankovní účet. Nikdy nemělo vyjít najevo, že USA, neutrální země, platily rakouskému občanu Masarykovi za špionáž proti Rakousku. Od září 1915 byl Masaryk jmenován docentem na Kong's College při londýnské univerzitě s pravidelným platem. V roce 1915 dostal Masaryk od krajanských sdružení v USA celkem 37 841 dolarů, v roce 1916 již přes 50 000 dolarů. Na totéž konto šly výnosy krajanských bazarů z různých měst, celkem v konkrétních částkách 601 000 dolarů. K těmto penězům měl přístup jen osobně Masaryk a nikdy je nikomu nevyúčtoval. Pergnerovi se podařilo získat doklad na odměnu ve výši 19 956 dolarů pro Masaryka za špionážní služby v období prosince 1915 až června 1916. Když se 25. května 1918 na shromáždění Čechů a Slováků tázali krajané Masaryka na použití a původ financí, řekl, že: „Revoluce nikdy nepředkládá účty." Při tom všem Masaryk zanechal za sebou v Londýně nemalé dluhy. Jen v březnu roku 1923 věnoval členům své a Benešovy rodiny celkem 10 250 000 korun z fondů, o kterých nikdo neměl nejmenší tušení, že existují.

Další kapitola popisovala Voskový praktiky při plánovité kompromitaci všech Masarykových odpůrců. Několik příkladů z mnoha. Když Vídeň nabídla Masarykovi, že propustí do zahraničí jeho manželku a dceru Alici, Masaryk sám osobním dopisem své rodině nařídil setrvat v Čechách, aby propaganda o rakouském terorismu a útlaků zůstala účinnou. Když chicagský vydavatel František Iška usvědčil veřejně Masaryka z hlásání lží a smyšlenek, Voska nechal vyrobit falešné stvrzenky usvědčující Išku, že je placeným rakouským agentem, a společensky jej zcela znemožnil.

Třetí kapitola se věnovala Benešovi, který vycestoval pod záminkou vědecké práce do Švýcarska, dal se do služeb francouzské tajné služby a byl řízen profesorem Luisem Eisenmannem z Dijonu i Ernstem Denisem. V Paříži si během války pronajal za krajanské peníze dva tenisové kurty a nadělal mnoho dluhů při ruletě v casinech, o čemž zde byla otištěna celá stránky z *Le Petit Parisien* té doby. Po válce si nechal zařídit soukromá sídla luxusním nábytkem a originály obrazů ze státních sbírek. Jako ministr zahraničí hýřil Beneš záhadnými částkami z neznámých fondů pro své přátele a ze státních zdrojů platil po dvě desetiletí rozsáhlou oslavnou tiskovou kampaň od Vídně

po Londýn a Paříž, přičemž české státní prostředky živily doslova celé zahraniční redakce. Státní peníze dostával Beneš přímo do svých rukou, aniž je vyúčtovával nebo uváděl jejich použití. Pergner zdokumentoval, že jen v roce 1943 takto podepsal Beneš stvrzenky na 4,5 milionu korun.

Za svého působení v Rusku se Masaryk vždy stavěl proti boji s bolševiky a dokonce roku 1918 způsobil skandál svým memorandem, v němž navrhoval spojencům uznat sovětskou vládu, jejíž legitimitu nikdy nezpochybnil. Měl vysoký podíl viny na tom, že se bolševikům nakonec podařilo ovládnout Rusko. Roku 1920 Masaryk otevřeně prohlásil zformování českého vojska na Rusi za svoji vlastní zásluhu, což bylo v rozporu s pravdou. Legie od bojů s bolševiky zrazoval, nechal z jejich velení odstranit ruské důstojníky a přivlastnil si vrchní velení. O bolševicích prokazatelně několikrát prohlásil, že jsou to spolurevolucionáři. Západním spojencům písemně lhal o počtech legionářů a uváděl strašlivé ztráty, ačkoliv ve skutečnosti byly ztráty jen minimální. V USA se dokonce domnívali, že Masaryk je členem bolševické vlády s oprávněním za ni jednat. Teprve v červenci 1918, kvůli uznání ČSNR otočil a prohlásil, že legie mají proti bolševikům bojovat a spojenci intervenovat. Kniha uváděla několik dokumentů, v nichž Masaryk samotné spojence obelhával ohledně domácího odboje, tisíců popravených i dat založení čs. zahraničních orgánů. V říjnu 1918 dokonce, kvůli poskytnutí vládní půjčky ještě neexistujícímu Československu, Beneš zfalšoval celý dekret o založení ČSNR, čímž způsobil skandál, neboť ministr zahraničí USA měl podezření a fakta si ověřil v Paříži.

Po celou dobu svého prezidentování dostával Masaryk každoročně desetimilionové provize od Legionbanky. Toto vedlo oba autory knihy ke zjišťování původu bohatství Legionbanky. Čs. legionáři se 6. 8.1918 zmocnili v Kazani velké části ruského státního pokladu. Toto bohatství obhospodařoval náčelník finanční správy legií František Šíp, pozdější ředitel Legionbanky. V Kazani padlo Čechoslovákům do rukou 61 500 pudů zlata, k tomu nevyčíslené množství stříbra a drahých kovů, diamantů a drahokamů. K dopravě pokladu z Kazaně bylo zapotřebí sehnat 120 vagonů. O třináct měsíců později již stačilo 28 vagonů. Součástí kořisti však bylo několik vagonů beden platných rublových bankovek a kořist nejcennější, štočky na jejich výrobu. S pokladem cestovala i polní tiskárna. V Irkutsku si legionáři ihned pronajali tři městské tiskárny s osmdesáti zaměstnanci. S ruským pokladem tvořil kořist také rumunský státní poklad, který pak zcela a beze stopy zmizel. Sám Alois Rašín vydal v červnu 1919 instrukci, aby celý ruský zlatý poklad byl za každou cenu dopraven do RČS. Podobná instrukce přišla i od Beneše. Bolševikům bylo

nakonec v březnu 1920 předáno jen 18 vagonů s pokladem o celkové hmotnosti jedné třetiny původního pokladu z Kazaně. Odhadovaná cena zlata v Kazani činila 800 milionů dolarů, v Irkutsku při předávání bolševikům již jen 210 milionů dolarů. Něco rozházel Kolčak, který zlatem ručil za půjčky od západních vlád a Japonska (celkem asi 200 milionů dolarů). Do RČS se nakonec dostalo zlato v hodnotě více než poloviny pokladu (za 400 – 500 mil. dolarů). V žádném takovém vyúčtování však nejsou zahrnuty šperky, drahé kameny a bankovky, které všude ve světě v té době přijímali jako platné.

Legie vytvořily na Sibiři orgán TECHOD vlastnící doly, obchod se surovinami a platinou. Duší podniku byl opět František Šíp. Legionbanka vznikla na Sibiři 18. listopadu roku 1918 a její základní kapitál tvořilo 18 milionů francouzských franků žoldu pro legionáře (byli vedení jako francouzští vojáci), kteří z nich ovšem nikdy neviděli ani cent.

Legionbanka okamžitě zřídila pobočky po celém světě. Z Techodu se stala Centrokomise, orgán Legionbanky pro podnikání. Centrokomise použila ruské rubly a tiskla si další ke skupování veškerého dostupného zboží podél magistrály. Přitom legie kontrolovaly desítky továren a dolů, které vyráběly pro jejich potřebu. Již první větší transakce s bavlnou vynesla sto milionů dolarů. Centrokomise disponovala nejméně osmi velkými obchodními loděmi. Zisky z dvouletých obchodů Centrokomise značně převyšovaly i hodnotu uloupené části zlatého pokladu. Při likvidaci majetku Centrokomise na Sibiři v roce 1920 bylo k odvozu tohoto majetku najato 12 obchodních transoceánských lodí a do ČSR bylo převezeno zboží za miliardu korun. Centrokomise pak pronajímala tyto lodě jiným zemím k repatriaci jejich zajatců. Kniha uváděla ofocené doklady nebo odkazy na doklady o vyvezení tisíců tun čisté mědi, stovek tun kaučuku, hovězí kůže, semen, tropických dřevin, koření apod. Oficiálně v Československu Legionbanka přiznala dovoz stříbrných mincí za 42 milionů korun. Stamiliony a snad celá miliarda korun zmizely v tajných fondech, zahraničních bankách a kontech užívaných výhradně zakladateli nového státu, kteří sami sebe nazývali zcela otevřeně Mafií.

Sedmá kapitola knihy byla věnována nesnášenlivosti mezi Benešem a Štefánikem. Pro Beneše byl světaznalý Štefánik s mnoha zahraničními kontakty a vynikající pověstí nejvážnějším konkurentem na poválečný post ministra zahraničí. Vojenské letadlo se Štefánikem se 4. května 1919 zřítilo před přistáním u letiště Vajnory u Bratislavy. Ještě téhož roku byl zahájen neveřejný soudní proces s vojáky, kteří tvrdili, že dostali rozkaz k hromadné střelbě na toto letadlo. Vojáci vypověděli, že dostali rozkaz shromáždit se na

nádvoří kasáren a střílet na nízkoletící nepřátelské letadlo salvou i jednotlivě. Hluk střelby potvrdil i dav lidí shromážděných pak na letišti. Po prvních výsleších začali tito vojáci a svědci záhadně umírat. Dva z nich (Jiří Forman z Plzně a Oldřich Fořt z Litomyšle), měli dost rozumu na to, aby uprchli do Francie. Autoři v knize uvedli, že oba muži žijí v USA a jsou ještě nyní jako svědci k dispozici. Vědí o dalších dvou, kterým se podařilo vyšetřování přežít, ale nehodlají je jmenovat.

Osmá kapitola objasňovala záhadu smrti Aloise Rašína, prvního republikového ministra financí. Rašín měl k dispozici dokumenty, které dokladovaly cosi o hospodaření Centrokomise v Rusku a dle svědectví několika lidí, se měsíc před atentátem na svou osobu pohádal se zástupci Legionbanky, kterým vyhrožoval zveřejněním dokumentů, pokud mu nepomohou stabilizovat československou měnu dovezeným zlatem. Nepomohli. Rašína sice zavraždil anarchista Šoupal, ale Rašín sám ještě po zranění tvrdil, že za atentátem stojí legionáři. Zde důkazy chyběly.

Poslední kapitoly knihy byly věnovány podrobným popisům procesů obou autorů. Byly zde doklady o tom, že konkrétně za Perglerem poslal Beneš do Japonska hlídací psy, kteří měli za úkol najít záminku pro jeho odvolání. Pergler zachytil dopisy Barbary Eliášové, v nichž psala Haně Benešové o svém úkolu zcela otevřeně. Právě v Japonsku získal Pergler mnoho dokumentů a svědectví o obrovských transakcích a obchodech Centrokomise na Sibiři, neboť obchody byly realizovány přes Jokohamu. Jeden z pověřených hlídacích psů, Jan Reichmann, v Benešových očích zklamal a Beneš se mu pomstil vyřazením z diplomatických služeb. Reichmann později kontaktoval v USA Perglera a předal mu dokumenty o Benešových intrikách. Při Perglerově procesu se stalo cosi, co přímo dokazovalo mafiánský charakter mladé republiky. Pergler byl obviněn, že poslanecký mandát získal neoprávněně, neboť neměl čs. občanství. To byl naprostý nesmysl, vzhledem k diplomatické funkci Perglera. Již aktem jmenování Pergler občanství nabýval, i kdyby je předtím neměl. Přes tuto zjevnou skutečnost a znění mezinárodního práva odmítly nejvyšší soudní instance verifikovat Perglerův poslanecký mandát. Tím se stalo zjevným, že soudy ztratily nezávislost a pouze plní objednávku mafiánů vládnoucí kliky. Perglera se v USA ujali krajané, zejména Slováci roztrpčení skutečností, že Masaryk, který osobně a před svědky podepsal dvě verze Pittsburské dohody o federalizovaném Československu, později stejně veřejně prohlásil tuto dohodu za padělek krajanských slovenských spolků.

Nyní bylo Moravcovi jasné, na čí objednávku měl být celý náklad knihy zničen a Pergler s Vondrákem zabiti. Bylo jasné, proti komu a čemu je v

Československu zapotřebí bojovat, ať již to pro československé vlastence bude znamenat cokoliv. Pravda je v tomto případě důležitější než sebeefektivnější lež. Kdyby totiž vyhrála lež, nikdy by to již nepřestalo. Jedna generace mafiánů by předávala donekonečna moc druhé generaci a na konci by byl totální rozvrat všech státních institucí, kolosální a všeprostupující korupce, rozčarování a z něho vycházející anarchie, která vždy připravuje půdu pro novou diktaturu.

Moravec nyní věděl, co způsobuje jeho potíže při dopátrávání se pravdy. Beneš i Masaryk začínali jako špioni a zpravodajci. A měli dobré učitele. Znali všechna pravidla zametání stop a matení veřejnosti. Moravec věděl, co je zapotřebí udělat, kromě zajištění originálů nejrůznějších dokumentů a ověření informací v knize uvedených. TIS disponovala vlastní tiskárnou a jistě nebude problém znovu vytisknout pár tisíc kusů této výbušné knihy tak, jako by náklad nikdy nebyl spálen.

Několik hodin po přečtení knihy se potácel v depresích a vážně přemítal, zda skutečně stojí za to kvůli této republice bojovat a riskovat. Nakonec uvážil, že většina obyvatel pracuje a riskuje pro docela jiný stát, než jaký popisovala kniha a než jaký zakládala po světové válce Mafie. I on může bojovat za onu ušlechtilejší vizi českého státu. Ale pokud má být onen stát ušlechtilejší, musí být jeho obyvatelé schopni přijímat pravdu nahou a syrovou. Ne hned a ne šokem, ale později a po dávkách. Jakmile se vize Čechů a Slováků stane skutečností, pravda jí už neublíží, neboť se bude týkat čehosi, co jsme překonali.

25. leden 1942 – Zossen

Shromáždění vyšších důstojníků v Zossen bylo původně svoláno OKW kvůli důstojnému rozloučení s dosavadním vrchním velitelem říšských ozbrojených sil generálem Vernerem von Fritsch, který se po mnoha létech služby rozhodl odejít ze svého místa a přijmout méně náročnou funkci kancléřova poradce pro vojenské záležitosti. Zatímco odstupující vrchní velitel byl, podle staré tradice, z budovy vrchního velitelství za zpěvu vlasteneckých písní vynášen důstojníky v prostém dragounském sedle, čekal před vchodem budovy generál Ludvig von Beck ve slavnostní uniformě, aby do téhož sedla usedl a byl neméně slavnostně vnesen dovnitř coby nový vrchní velitel ozbrojených sil Říše. Přes všechny přípravy se zdál být příchod nového vrchního velitele o něco méně slavnostní než rozloučení s generálem von Fritsch. Provázelo ho méně zpěvu a více napjatého očekávání. Toto očekávání a napětí se nevztahovalo k osobě generála Becka. Byl zde, v budově generálního štábu jako doma a téměř celá 30. léta zastával funkci náčelníka generálního štábu, s výjimkou krátkého období několika měsíců v roce 1938, kdy odstoupil pro svůj nesouhlas s Hitlerovým plánem Fall Grün na přepadení Československa. Poté, kdy na jeho slova došlo a Wehrmacht v Československu neuspěl, poté, kdy se Německo zbavilo Hitlera a moc nacistické strany byla radikálně omezena, přijal opět své staré místo náčelníka generálního štábu. Většině důstojnického sboru připadalo jen logické, aby generál Ludwig von Beck nyní vystřídal odstupujícího Fritsche. Ve hře o tuto funkci byl ještě také generál Reichenau, ale jeho osoba byla, vzhledem k minulým více než shovívavým postojům k nacizaci armády, politicky nepřijatelná. Reichenau byl také znám jako zastánce útočné válečné doktríny, zatímco von Beck byl vyhlášeným obranářem, což odpovídalo nynější Adenauerově politické linii. Generál von Beck se však rozhodl podat svému sokovi ruku ke smíru a nabídl mu svůj bývalý post náčelníka generálního štábu.[32]

[32] *V roce 1939 proběhla v Německu celková rekonstrukce armádního velení. Především bylo třeba obnovit funkci nejvyššího velitele všech ozbrojených sil, kterou o rok dříve uzurpoval pro sebe Adolf Htler, aby se vyhnul zřízení velitelského orgánu a vysokého diskusního fóra kompetentních velitelů. Vznikly tedy opět funkce vrchního velitele a náčelníka štábu (náč. operačního odd. se stal gen. Walter Warlimont). Podobně byly rekonstruovány štáby OKH, OKL a OKM (pozemních vojsk, letectva a*

Když byl von Fritsch konečně před budovou snesen ze sedla k zemi, podal ruku svému nástupci a řekl:

– Milý Becku. Vůbec vám nezávidím vrchní velení v době, která je před námi. Jsem šťastný, že jsem nemusel zastávat tuto funkci při onom ostudném tažení po Mnichovu a spadlo ze mě velké břemeno, že nebudu nucen zastávat ji nyní. Ale vy jste muž na svém místě a já věřím, že to zvládnete. Ovšem, nebude to lehké.

Po oslavách, večer 24. ledna, byli členové generálního štábu vyzváni, aby se v Zossen u Berlína zdrželi ještě do příštího dne k další, tentokrát věcné poradě, která se týkala nejen štábu, ale celého vyššího důstojnického sboru, tedy i velitelů polních útvarů a dalších vojenských institucí. K této poradě byli překvapivě pozváni také velitelé leteckých flotil a za námořnictvo admirál Reader.

Nejprve udělil generál Beck slovo admirálu Canarisovi, který svůj úvodní proslov pojal poněkud zeširoka:

– Všichni, kdo mě znáte, víte, že nejsem bez viny. Pro Adolfa Hitlera jsem pracoval, pravda, jen pouhé čtyři roky, ale nikdy bych byl nevstoupil do chodeb Fuchsbau, kdyby mi cestu neupravil Reinhard Heydrich. Za ta čtyři léta v Liščím doupěti jsem se dozvěděl mnohá tajemství a jedním z těch největších bylo ono téměř mystické, temné spojení mezi Hitlerem a Stalinem. Bylo to neoddělitelné pouto, ve kterém vzájemná závislost obou mužů dávala tušit, že démon, který je ovládá, je pouze jeden. V jejich vztahu ztrácejí slova jako láska a nenávist svůj obsah a vůbec nic nevysvětlují ani nevystihují. Jednoho dne bude zapotřebí dějiny Třetí říše do značné míry opravit. Bude zapotřebí zmínit se o jistém zářijovém dni roku 1923, kdy se v Kremlu sešlo na mimořádném zasedání Politbyro, aby pouze v nejužším kruhu projednalo upřesnění data chystaného socialistického puče v Německu. Bude třeba zmínit se o tom, že k revolučnímu puči byl určen 9. listopad toho roku. Ano, přesně ten 9. listopad, kdy v celém Německu nevypukl žádný jiný puč než ten

---

námořnictva). OKW se stalo nadřízeným orgánem na úrovni jakéhosi Sboru náčelníků štábů. Na ministerské úrovni pak vznikla Válečná rada, která podobným způsobem sjednotila a koordinovala všechny oblasti válečného úsilí Říše jako výrobu, dopravu, týlové služby, pracovní síly a zpravodajství. OKW přestalo být pouhou asistenční administrativní složkou kancléřství a stalo se samostatně plánujícím štábem. Válečná rada určovala politickou strategii a hospodářské limity, OKW v daných mezích rozhodovalo o strategii válečných operací a eliminovalo škodlivé vnitřní soupeření složek i generálů o vůdcovu přízeň.

Hitlerův. Bude třeba se zmínit o démonickém díle Mein Kampf, které Hitler sepsal právě po onom nezdařeném puči v pevnosti Landsberg a které bylo poprvé do zahraničního jazyka přeloženo v ruštině a v Sovětském svazu. Bude třeba se zmínit o německých vojenských základnách v SSSR, kde jsme společně s komunisty vyvíjeli nové zbraně, cvičili důstojnický kádr Reichswehru a zkoušeli novou útočnou taktiku k překonání zákopové války, tu taktiku, které nyní musíme čelit. Bude zapotřebí uvést na pravou míru události z volebního roku 1933, kdy němečtí komunisté rozhodovali ze svého třetího místa o tom, zda příští vládu dostanou nacisté nebo sociální demokraté, a kdy se soudruzi, v čele s Thälmannem, rozhodli vědomě pro vlastní sebevraždu, když dali své hlasy Hitlerovi. Bude zapotřebí si vzpomenout, že před tím byl úplně stejným způsobem uveden k moci Mussolini. A na mnohé jiné věci si musíme vzpomenout, abychom pochopili, kdo je Stalin a co se na nás nyní chystá. Je to tak, pánové. Budeme bojovat sami se sebou, totiž se zrcadlovým obrazem Třetí říše, mnohokrát zvětšeným. Bude nutné připravit obranu, jako bychom se bránili proti sobě samým. Nedovedu říci, do jaké míry byl také Adolf Hitler Stalinovou loutkou, ale jestliže byl, vím jistě, že svého loutkáře zároveň obdivoval a zároveň hodlal zničit. Stalin našemu vůdci přezdíval Ledokol, to znamená Ledoborec. Stalinovým cílem vždy byla světovláda a Hitler i s celým nacionálním socialismem mu měli posloužit k tomu, aby zatáhli Evropu do války. Stalin počítal s tím, že se bude v Evropě opakovat situace známá ze světové války, že dojde k boji mezi západními spojenci a Německem a jeho spojenci, že tento boj bude dlouhý a vyčerpávající a až on sám se rozhodne zasáhnout, zbudou z velmocí i z Německa pouhé trosky. Jsem si ale jistý tím, že Hitler o Stalinových záměrech s ním a s jeho Říší dobře věděl. Jsem si jistý, že již tehdy se Stalin přepočítal. Řečeno jen zde a mezi námi: Máme mnoho důvodů věřit, že další Stalinovou loutkou je sám prezident Tschechei, doktor Benesch. Tento Benesch měl v roce 1938 za úkol zatáhnout západ do války proti nám, kvůli Československu. Když Herr Benesch zjistil, že velmoci proti nám bojovat nebudou a že se mu nepodaří zatáhnout je do války, měl realizovat druhou variantu, totiž předat Tschechei pokojnou cestou Hitlerovi, aby Německo zesílilo a mohlo se obrátit proti západu při jiné příležitosti, například kvůli Gdaňsku. Beneš však svoji roli nemohl sehrát, protože západ se rozhodl raději přijmout v Mnichově hanbu a potupu, než hrát Stalinovu hru, a protože se proti němu (Benešovi) postavila generalita Tschechei. Kdyby se tak bývalo nestalo, byli bychom svědky nesmírně rychlého a dokonalého ovládnutí Evropy, které by byl vůdce uskutečnil krátkými, rychlými a zdrcujícími tahy.

Bleskovou válkou a v několika týdnech by bylo padlo Polsko a také Francie, ve Španělsku by vládl diktátor Franko a Angličané by se buď připojili, nebo by byli uzamčeni za Kanálem. V Německu by tyto války nikdy nevyvolaly potřebu nějaké rozsáhlejší mobilizace a také škod a padlých by bylo relativně málo. Dnes bychom byli v úplně jiné situaci my zde, všichni a také Stalin, proti kterému by náhle stála vůdcem sjednocená Evropa s veškerým svým výrobním, zbrojním a mobilizačním potenciálem. Dnes bychom plánovali tažení na Moskvu, Leningrad a na Kavkaz. A na takovou situaci se Stalin nikdy dost nepřipravil. Toto měl Adolf Hitler daleko lépe spočítané. Jenže počítal ve velkých číslech a zapomněl na takové detaily, jako byli Tschechei. To, co se pak stalo doopravdy, Stalinovi vzalo jeho Ledokol a přišel o možnost rozpoutat v Evropě bratrovražednou válku. Aniž to ovšem sám ví, taková možnost vlastně nikdy neexistovala, protože Hitler by byl Evropu sjednotil rychle a úplně bez velké války a velkých výdajů. To jako vojáci víme sami nejlépe. Na druhé straně, se smrtí Adolfa Hitlera se ztratila i možnost zaútočit na SSSR drtivou silou sjednocené Evropy. Stalin získal čas provést svůj plán sice proti nevyčerpané, ale proti nejednotné a zchoulostivělé, liberály rozložené Evropě. Jak nyní víme, tento plán Stalin uvede do chodu pravděpodobně a spíše jistě za pouhých několik měsíců. Abych zde nevypadal jako zarytý obdivovatel Adolfa Hitlera, musím dodat, že jeho osobnost byla beze sporu nadaná temnou genialitou a že možná jediný on by byl dokázal porazit Stalina, protože my sami nevíme, zda ho dokážeme alespoň odrazit. Na druhé straně je nepochybné, že Hitler by to byl dokázal pouze za tu cenu, že by celou tisíciletou evropskou civilizaci proměnil ve stejně odpornou říši hrůzy a zla, jako je odporná a zlá říše Stalinova. Proto myslím, že je lépe, když se stalo to, co se stalo, ať to již přinese jakékoliv následky. Lépe je zemřít čestně za civilizaci, kterou miluji, než být sluhou vítězné civilizace, kterou nenávidím.

Při Canarisově proslovu se neozval z řad přítomných generálů žádný protest ani námitka. Mnozí z generálů spolupracovali s Adolfem Hitlerem velmi úzce a déle než sám šéf Abwehru a věděli, že hovoří upřímně, že mluví o tom, co nemůže zůstat nevyřčeno, má li stát Německo jednotné a očištěné v bouři, která se žene.

Poté vyzval Canaris svého zástupce generála Hanse Ostera, aby hovořil konkrétněji a shrnul poznatky vojenské rozvědky o síle a dislokaci Rudé armády. Oster předeslal, že jeho dedukce jsou výslednicí poznatků agenturní sítě Abwehru, informací získaných skupinou Blíženci a doplnění informacemi uprchlých Stalinových diplomatů, přičemž za významnou považuje

skutečnost, že informace získané dříve si se svědectvím sovětských diplomatů nikterak neodporují. Mluvil v krátkých a výstižných větách a rozčlenil celý Stalinův plán do jednotlivých fází:

1. *Přestávka* – Trvala přibližně od poloviny 20. let, kdy se Stalin částečně chopil moci a kdy skončily pokusy o vyprovokování počátku světové revoluce v Evropě. V této přestávce Stalin odstranil všechny své konkurenty a všechny, kdo odmítli přijmout jeho koncept socialistické diktatury. Vybudoval centralizovaný pyramidální systém absolutní moci a zlomil odpor v průmyslu i na venkově. Terorem si podřídil veškeré obyvatelstvo a instituce a všechny naučil absolutní poslušnosti. Systémem pracovních táborů vytvořil mnohamilionovou armádu otroků. Nejprve se snažil vystupovat umírněně vůči zahraničí, dával najevo ochotu k reformování systému a především vybudoval průmyslovou základnu, hlavní komunikační síť a elektrifikaci. Od začátku 30. let orientoval průmyslovou výrobu na zbrojení a toto zbrojení neustále gradovalo. Přestávka končila velkými čistkami v letech 1937 – 39. Zde Stalin odstranil z armády a státního i stranického aparátu všechny neschopné a nespolehlivé osoby, stejně jako svědky svých dřívějších zločinů. Zbyli pouze výkonní, jemu oddaní a schopní lidé, kteří se nějak osvědčili. Na konci této přestávky se Stalin již pokusil vyprovokovat válku mezi západem a Německem, nejdříve ve Španělsku a pak kvůli Rakousku a Československu. Počítal s tím, že několikaleté trvání této evropské války mu poskytne přesně ten čas, který potřebuje pro vlastní mobilizaci.

2 *Předmobilizace* – Jakmile Stalin zjistil, že k evropské válce nedojde a Německo přestává být agresorem, neupustil od svého plánu agrese, ale prodloužil předmobilizační část plánu, neboť proti nerozvrácenému kontinentu musel shromáždit mnohem větší síly, než původně plánoval, a musel získat strategicky výhodnější nástupní pozice. Předmobilizace byla zahájena ještě před pádem nacismu a Hitlera v Německu, ale byla po změně situace prodloužena. V rámci tažení do Polska, Finska a do Pobaltí bylo plánovaných 100 divizí proměněno na kádrové a doplněno na válečné počty. Byla zavedena povinná vojenská služba. Byla provedena reorganizace DRRA, její přechod na sborový a divizní systém a na standardní systém hodností. Byly získány strategicky výhodně položené vojenské základny na Baltu, v Bělorusku a na Ukrajině. Porážkami v Mongolsku bylo Japonsko donuceno obrátit svoji agresivitu do Tichomoří, aby tam zaměstnalo část sil evropských velmocí a také USA. Taktika Blitzkriegu byla vyzkoušena v praxi a byly vyvinuty nové typy letounů i tanků pro nový typ útočné války.

3. *Tajná mobilizace* – Začala definitivním Stalinovým rozhodnutím provést útok na západ dříve, než bude pozdě. Toto rozhodnutí bylo zřejmě zapříčiněno prvním kolem rozhovorů mezi Adenauerem a Reynaudem v Kolíně nad Rýnem na jaře roku 1940. Tehdy byl naplánován a spuštěn celkový harmonogram úkonů vedoucí až k vypuknutí války a také po jejím vypuknutí. Od té chvíle je harmonogram do detailu a přesně naplňován. V této fázi mobilizace nejsou ještě nové zbraně vyráběny masově, jen v jistém počtu, pro instruktáž a školení. Novými typy tanků a letounů jsou vybaveny divize již mobilizovaného prvního sledu armád, který se přesouvá k hranici. Masová výroba je však připravena v tisících podniků ke spuštění. Divize prvního sledu se stávají kádrovými a secvičují se. Divize druhého sledu jsou zřízeny jako takzvaná čísla, tedy jen důstojnický sbor a uskladněná výzbroj. Pro pozorovatele zvenčí zůstává armáda na stále stejných počtech a v mírových dislokacích vojenských teritoriálních okruhů. Jsou však již paralelně připraveny a vybaveny celé štáby budoucích válečných frontů, zatím v utajení. Proběhly válečné hry prověřující možnosti útočných operací a na základě výsledků her byla velitelská místa prvního sledu obsazena těmi, kdo budou velet v boji. Do takzvaných pracovních rezerv jsou odváděny miliony žen a chlapců od 14 let, aby v budoucnu nahradily mobilizovatelné muže. Již byly vydány zákony a výnosy, které nedovolují zaměstnancům bez povolení opustit podnik a trestají za nevýkonnost a jiné prohřešky. Mistři a vedoucí dostali pravomoci vězeňských dozorců. Straničtí funkcionáři nahrazující aparát státní správy jsou masově povoláváni k vojenskému výcviku a dostávají hodnosti, aby dokázali sovětizovat obsazená rozsáhlá území. Spisovatelé a umělci dostávají také hromadně vojenský výcvik, aby mohli fungovat jako armádní agitačně-propagační sekce. Jsou zkráceny studijní plány vojenských učilišť a akademií, leteckých škol a podobně, aby byl k dispozici dostatek důstojníků a poddůstojníků pro divize, které budou nově vytvářené až po zahájení útoku. Je vyzbrojována a mobilizována pátá kolona Kominterny v zahraničí.

Tako fáze doposud trvá a skončí tím, že vojska prvního sledu budou přesunuta těsně k hranicím a rozptýlena v lesích. Zároveň se zde nahromadí ohromné množství zásob, polní nemocnice, eskortní pluky NKVD, budou zde vybudovány zajatecké tábory. Těsně před útokem dostane druhý sled rozkaz přeměnit své divize v kádrové a přesunout se k hranici hned za prvním sledem.

4. *Otevřená mobilizace* – Bude zahájena současně s vypuknutím války, tedy v květnu nebo v červnu. Vojska prvního sledu přejdou přes noc pod

velení válečných frontů a vyrazí kupředu. Vyhlášené odvody doplní stavy divizí druhého sledu, který se hne za prvním. Továrny začnou chrlit tisíce tanků a letadel nových typů. To vše bude vykonáno v relativně krátkém čase, snad do jediného měsíce. Nové divize porostou jako houby po dešti a do dvou měsíců DRRA zdvojnásobí své počty. Dále již nebudou vznikat nové divize nad číslo 399. V rámci neustále pokračující a již zjevné mobilizace budou formovány jen pluky a brigády, budou přebírat zbraně a postupovat k západu tak, aby pouze neustále doplňovaly stavy a bojeschopnost již bojujících divizí prvního i druhého sledu. Tento proces může pokračovat téměř donekonečna vzhledem k mobilizačnímu potenciálu státu a k nezasažitelnosti jeho výrobních kapacit.

Poté Hans Oster krátce a výstižně shrnul dosavadní poznatky a závěry Abwehru ohledně počtů, výzbroje a poměrně přesné dislokace jednotlivých uskupení Rudé armády. Rozvědky Blížence měly ovšem jakousi představu pouze o prvním sledu sovětských armád dislokovaném u hranice. Rozborem jejich soustředění dospělo operační oddělení k jasným závěrům o schwerpunktu a načasování úderu, které přednesl nový vrchní velitel, generál von Bock:

– Tři sovětské armády rozmístěné v Pobaltí nejsou postačující silou k překonání obrany Pruska. Byly zde zjevně umístěny jen k poutání pozornosti a sil, nebo k předstírání hrozby. Dvě velká soustředění tří až čtyř armád proti Brestu a stejně silného uskupení proti Přemyšlu naznačují hlavní směry úderu podél dvoukolejných železničních koridorů a vytvoření kleští kdesi západně od Visly. Pouhé dvě armády v karpatském oblouku mají také zřejmý úkol chránit jižní křídlo útoku. Považujeme za jisté, že první úder má směřovat na Polsko, přičemž v této první fázi bude pravděpodobně vynecháno německé území a nebude narušena ani hranice států Malé dohody. Vše má zřejmě budit dojem, že Rusové pouze dokončují to, co nedokončili v osmatřicátém, a že usilují jen o Polsko. Teprve po likvidaci polské armády dojde k přeskupení a k úderu na hlavního nepřítele, totiž Německo. K tomu nejspíše dojde manévrem od Bydhoště na Gdaňsk a odříznutím Pruska. Tehdy se do útoku zapojí i baltská skupina tří armád. Tehdy již bude fronta posílena armádami druhého sledu, o jejichž síle bohužel nic bližšího nevíme. Zároveň se uskuteční pokus získat předmostí za Odrou a rozvinout útok na Berlín. Mezi obsazením Polska a útokem na Německo bude Rudá armáda nucena učinit nejméně dvoutýdenní pauzu k doplnění čelních sledů, přisunutí posil a zásob a k přeskupení sil. Malá dohoda zůstane pravděpodobně mimo hru do té

doby, než se bude porážka Wehrmachtu jevit jako jistá. Tažení bude překvapivé a rychlé. Vzhledem k logistickým možnostem bude docházet k trhání motorizovaných čelních jednotek od řadové střelecké pěchoty, dělostřelectva a zásobovacích oddílů, přičemž mezery budou sto i více kilometrů široké. Podpora letectva bude s postupem kupředu slábnout, neboť není možné vybudovat na obsazeném území tak rychle dostatek zajištěných letišť. Klíčovým prvkem a slabinou útoku se stane doprava po železnicích, protože DRRA trpí nedostatkem nákladních automobilů a tahačů, silnice budou zničené a železnice se budou přestavovat na široký rozchod. Tato porada, pánové, se nemá zabývat detaily, ale pouze nástinem základních strategických úvah a východisek. Máme se rozhodnout a doporučit vládě i kancléři, jakým způsobem budeme na události reagovat, jaký druh války povedeme, kdy začneme přesouvat vojska a mobilizovat a kdy, ve které fázi, bychom do války měli vstoupit. Pochopitelně je zapotřebí se připravit na více variant, neboť nelze úplně vyloučit, že Rudá armáda zahájí válku útokem po celé délce fronty a my budeme přinuceni bojovat od prvního výstřelu.

Canarisovy i Bockovy závěry zněly pro německou generalitu zlověstně a děsivě. Generálům byl předložen šokující výhled na útok bolševických hord proti Evropě nejpozději začátkem léta tohoto roku, přičemž bylo nad slunce jasné, že hlavní drtivý úder dopadne právě na Polsko a východní hranici Německa. Přítomné generály vyděsily údaje o síle a výzbroji Rudé armády, která již nyní, v takzvaném mírovém stavu, údajně dosahovala počtu 300 divizí ve dvou sledech plus strategické zálohy za Uralem.

– Rudá armáda má již nyní ve zbrani téměř pět milionů vojáků. V okamžiku vyhlášení mobilizace může do dvou týdnů postavit do zbraně dalších pět milionů mužů. A není to nějaký houf sedláků s vidlemi. Vezměte prosím na vědomí 25 000 tanků. Vezměte prosím na vědomí 20 000 letadel. Vezměte prosím v úvahu deset čistě výsadkových armádních sborů vycvičených seskakovat v týlu fronty i s těžší technikou. Po mobilizaci může být počet rychle zdvojnásoben. Mobilizační potenciál SSSR, než by mohlo dojít ke zhroucení, činí nejméně 20 milionů mužů. Vezměme v úvahu strašlivý průmyslový potenciál Sovětů, schopný produkovat tisíce tanků a letadel ročně v té nejvyšší kvalitě. Tento potenciál je umístěn daleko za frontou z dosahu našeho i britského bombardovacího letectva, velká část se nachází za Uralem. Vezměme v úvahu nezávislost Rusů na dovozu surovin a ropy. Hitler hovořil o Rusech jako o untermeschen, ale pak jsou to ti nejlépe vyzbrojení untermeschen na celém světě. Když uvážíme, jak na tom byli po světové válce, začínám se děsit. My samozřejmě nevíme, zda bude útok probíhat tak,

jak naznačují naše zprávy o soustředění vojsk a průběh válečných her v Moskvě, jehož hodnocení nám dodali ruští emigranti. Předpokládejme ale, že ano. V první fázi invaze na Polsko zaútočí dva fronty o celkové síle nejméně osmi armád, tedy asi 100 divizí. Zhruba dvojnásobek sil, které na Polsko útočily před třemi lety. Vzhledem k tomu, že každá armáda disponuje mechanizovaným sborem a některé i dvěma, jedná se o 20 tankových a 10 mechanizovaných divizí jen v jediné první vlně. Připomínám, že na rozdíl od německé, má standardní sovětská tanková divize ve stavu 375 tanků. Část z nich jsou střední a také již těžké tanky nad 50 tun hmotnosti. Motorizovaná divize má 270 tanků, jízdní divize 64 tanků a každá pěší divize disponuje průzkumným praporem o 16 obojživelných tancích. V určených koridorech tedy vyrazí asi 12 000 tanků, z nichž nejméně třetina budou moderní těžké stroje schopné pohybu v terénu. Celý první sled však nemá osm, ale hned 16 armád. Zbylé se zapojí, jakmile bude dobyto nástupiště v Polsku a začne útok na Německo. Druhý sled bude mít, podle našich odhadů, ještě 5-7 armád a o třetím sledu nevíme zhola nic.

V sále se ozval šum a převládaly pochybovačné výkřiky. Generálové Wehrmachtu, kteří ještě donedávna vedli zasvěcené diskuse o tom, zda se znovuvyzbrojení Poláci časem pokusí získat nazpět ztracené východní území, nemohli náhle uvěřit zprávě sdělující, že by Rudá armáda měla mít převahu nad německými silami.

– Pan admirál, připomněl generál Beck, – dal operačnímu štábu k dispozici písemné materiály obsahující detaily a podrobnosti jeho sdělení. Tyto materiály všichni včas obdržíte, než dojde k rozpracování konkrétních nástupových či obranných plánů. Prosím, abychom se dnes drželi úvah spíše v obecné rovině.

O slovo se přihlásil nový náčelník štábu generál Reichenau.

– Pánové. Měl jsem možnost prostudovat si již předem materiál předložený nám Abwehrem. Pokud jsem dobře porozuměl závěrům pana admirála Canarise, vrhne se na nás do několika měsíců bolševická armáda o síle 300 moderně vyzbrojených divizí a zároveň musíme počítat s dalšími nejméně 300 divizemi záloh, které vzniknou mobilizací a poté s neustávajícím přívalem pluků a brigád doplňujících decimované čelní divize. Wehrmacht, pokud budeme mít čas dokončit mobilizaci, může postavit do války 250 divizí a z toho jen asi 160 plnohodnotných. Proti 60 ruským tankovým divizím jen našich 21. Proti 25 000 tanků našich necelých 3500, nepočítáme-li téměř bezcenné typy I. a II. To je, máme-li věřit materiálům Abwehru, na naší straně zhruba tolik tanků, kolik mají bolševici zatím vyrobeno supermoderních

těžkých tanků. A prý byly spatřeny ještě novější typy. Jak víme ze zkoušek v Lipsku, žádný náš tankový kanón doposud nedokáže prostřelit tento ruský pancíř. Na to stačí jen 88 mm FLAK aplikovaný na polní kanón, a ještě zblízka. Je to děsivé a plně chápu vaši nedůvěru k těmto informacím. Zprávy Abwehru jsou ale, bohužel, nevyvratitelné a sám jsem dospěl k závěru, že jsou dostatečně ověřené z různých zdrojů. Já o nich pochybovat nemohu. Hovořil jsem osobně s panem kancléřem a on i celá vláda potvrzují, že k invazi rudých opravdu dojde. Polská armáda bude nejspíše smetena během dvou týdnů. Poslouží nám maximálně jako měkký nárazník, jako lehký čelní sled, a to navzdory opevněním, obranným liniím, minám a dalším opatřením, která Poláci horečně budují na východ od Visly. My dnes stojíme před otázkou, jak postavit vlastní obranu, aby nebyla prolomena již prvním úderem? Jak zabránit velkým obkličovacím operacím tak silných ocelových kleští, jaké si na nás bolševici ukovali? Máme vyklidit Prusko? Máme postoupit na Vislu a bránit se společně s Poláky odsud? Jakými zbraněmi může naše pěchota zastavit ocelovou lavinu? Nejedná se totiž jen o tanky, ale také o silné dělostřelectvo a letectvo. A dále: Budou nám něco platné naše vlastní tankové skupiny? Měl by nám k tomu něco říci pan inspektor tankových vojsk.

– Je to horší, než si myslíte, připomněl se Rychlonohý Heinz Guderian. – Také tanky BT, jichž mají Rusové nejméně 8000, jsou opatřeny silnějším kanónem, než kterýkoliv náš panzerwagen a pohybují se mnohem rychleji. BT-7M prý mají také již dieselový motor. Jejich slabinou je ovšem slabší pancéřování a neschopnost pohybu mimo pevné komunikace. Viděl bych situaci v tancích asi tak, že kterýkoliv ruský tank, včetně nejstarších typů T-26, může svým kanónem zničit kterýkoliv náš tank z oněch asi 5000, kterými disponujeme. Kterýkoliv náš tank nemůže svým kanónem ani škrábnout zhruba 3500 nových sovětských tanků. Naše tanky jsou všechny hořlavé, neboť jezdí na vysokotlaký benzin. Bolševické tanky mají jistě ze třetiny počtu dieselové motory. Přesto vás ujišťuji, že naše tankové skupiny odvedou dobrou práci. Nikoliv však v čelním střetu s touto gigantickou silou. Naší silou je schopnost manévru. Neděsme se, prosím, vysokých počtů strojů u ruských tankových divizí. Jejich mohutné tankové sbory jsou ve skutečnosti těžkopádnými, téměř neovladatelnými útvary. Výcvik osádek je v Rusku na velmi nízkém stupni, stejně tak spojení a údržba. Postrádají zkušené velitelské kádry na všech úrovních velení. Jejich velitelské tanky jsou v lepším případě vybaveny jednosměrnou vysílačkou a spojení se štáby zajišťuje zpravidla telefonní linka. Pouze moderní typy jsou schopné rozvinutí v terénu. Pokud se

Polákům podaří zničit komunikace, bude jim brzy docházet munice a nafta. Po úzkých silnicích ucpaných dlouhými kolonami je stěží mohou následovat ženijní a servisní útvary. Pokud dokážeme udeřit ve správný okamžik a na správném místě, nemusíme se vůbec dostat do střetu s jejich panzery. Můžeme je odříznout od zázemí a od zásobování a proměnit je v kvalitní ocel pro naše hutě. Tak, jako to dokázali Finové, dokonce i bez tanků. Pokud dopustíme koncentrovaný a dobře zajištěný útok jejich rozvinutých pancéřových sborů na naše linie hájené pěchotou, jsme ztraceni. Pokud naše tanky rozptýlíme mezi pěší linie, ani je to nezpomalí. Ale my takový útok nedopustíme. Teprve nyní se budete moci přesvědčit, proč jsem celá léta tak tvrdošíjné prosazoval vytváření samostatných tankových vojsk. To jediné, co mě dnes skutečně zajímá, je přímá letecká podpora. Naše protiútoky a obchvatné manévry může zastavit pouze ruská nadvláda ve vzduchu. Tolik v obecné rovině.

Poté, na výzvu generála Reichenaua, předstoupil generál Luftwaffe Jeschonek, aby předestřel svou vizi vzdušného boje.

– Pánové. Také já jsem se již seznámil s materiály Abwehru a také já je považuji za věrohodné a přesné. Podle poznatků naší rozvědky Rusové zcela rezignovali na vývoj a výrobu dálkových bombardéru. Mají jen zastaralé typy a moderní TB-8 nebyl do sériové výroby uveden vůbec. Zrušili velitelství strategického letectva. To ovšem znamená, že se nemusíme obávat devastace našeho hlubokého týlu a našich výrobních kapacit. Bolševické stíhací letectvo je vybaveno několika moderními typy, které se sice nevyrovnají našim posledním verzím B-109, ale počtem dvakrát až třikrát převyšuje celou Luftwaffe. Situace se velmi podobá tomu, co líčil kolega Guderian u tankových vojsk. Důraz se v rudém letectvu klade na vývoj a výrobu laciných, jednoduchých, ale účinných bitevních letadel a nejvíce je vyráběno taktických bombardéru krátkého doletu. Kvantita ale neznamená kvalitu a převaha strojů neznamená převahu pilotů či osádek. Výcvik jejich pilotů se vyznačuje rezignací na umění manévru a vzdušného souboje. Učí se pouze jednoduchému manévru zvednout stroj, shodit bomby na bodové cíle (nikoliv na plošné) a znovu přistát. Stíhači nezvládají boj ve vertikále. Pokud víme, jejich letouny vůbec nejsou vybaveny radiostanicemi a doposud létají ve trojicích. Nemají žádné vzdušné pozorovatele a navádění na cíl realizují primitivním způsobem, pouze plachtami ze země. Co z toho plyne? Především to, že se rudí zaměřují na jednoduchý manévr: vzlet – dolet nad cíl – likvidace pozemního cíle a návrat. Jaké pozemní cíle však chtějí zasahovat? Železnice a silnice budou sami potřebovat, mosty, nádraží a spojové uzly také. Ty jistě

ničit nebudou. Obránce nepotřebuje uskutečnit tolik přesunů z týlu jako útočník. Polská armáda bude hájit statické linie a veškeré zásoby již bude mít uskladněny na místě, kdežto rudí se bez zásobování na stovky kilometrů neobejdou. Ničení komunikací by proto více vadilo samotnému útočníkovi než obraně. Rusové se těší na kořist a vidinou kořisti motivují své vojáky jako kdysi barbarští náčelníci. Bombardovat civilní aglomerace a továrny by znamenalo, že jich sami nebudou moci po obsazení území využívat. Města leží na důležitých křižovatkách, silničních a železničních uzlech. Oni chtějí postupovat velmi rychle a nemohou si cestu předem tarasit sutí a krátery. Aby ničili jednotlivé tanky či betonové pevnůstky, k tomu nemají střemhlavý bombardér ani odpovídající výcvik. Jaké cíle jim tedy zbývají? Přímá podpora čelních sledů na frontě, dále postřelování kolon na přesunu a zástupů uprchlíků, pokud dokážou identifikovat naše velitelství a protiletadlové baterie. Jsme si jisti, že polská nebo naše letiště neporušená nezískají a pro většinu svých leteckých pluků je v prvních dvou týdnech postupu nikterak blízko za dosaženou linií vybudovat nedokážou, natož je zásobit a vybavit opravnami. Větší část jejich letectva bude nucena stále startovat z linie původní hranice, kde mají alespoň nějaká letiště. Stíhací letectvo tím bude moci zasahovat nejdále do vzdálenosti 200-300 kilometrů od výchozí čáry, bombardovací až kamsi na linii Odry. Důležité ale je, že dlouhé lety jim přinesou masivní ztráty a dovolí jim uskutečnit jen málo vzletů. Čím dále k západu bude fronta postupovat, tím méně jejich vzletů a tím delší cesta na bojiště či do týlu. Naše letectvo bude za frontou přítomno vždy s patřičným servisem a počtem svých vzletů v určitou chvíli překoná jejich kvantitativní převahu. V oblasti bojiště, po celé délce fronty, předpokládáme, že se hned s vypuknutím dělostřelecké přípravy zvednou tisíce taktických bombardérů, nízkým letem přeletí polské pozice a začnou masově ničit letiště, štáby, tankové a automobilové kolony. Začnou paralyzovat jakýkoliv pohyb v oblasti bojů. Za normálních okolností by touto nájezdnickou taktikou jistě dokázali i za cenu velkých ztrát zničit naše letiště za frontou a přinutit nás tak ke stažení letecké podpory do týlu. Tak byla jejich strategie zřejmě myšlena. Jenže za stávajících okolností mohou ničit jen polská letiště, protože Luftwaffe v celém Polsku žádná letiště nemá a nebude zde přítomna. Až se do bojů zapojí Luftwaffe, bude to 400 kilometrů dále na západ a tam již bude jejich letecká síla doléhat jen slabě, kdežto my tam budeme moci nasadit plnou sílu a budeme se velmi starat, aby v Polsku mezitím žádná letiště nevybudovali. Ubezpečuji generála Guderiana, že Luftwaffe udeří ve stejnou správnou chvíli a na správném místě jako jeho tankové skupiny. Udeříme totiž spolu, ve

stejný den. A udeříme dříve, než se ruské tanky a ruská letadla dostanou byť jen na dostřel k naší pěchotě.

– Děkuji za alespoň nějaký optimismus, kývl hlavou von Beck a spolkl poznámku, že pokud jde o optimismus a sebevědomí, toho měla Luftwaffe vždy nadbytek. – Pojďme dále. Na tom, co právě řekl generál Jeschonek, je potěšující zprávou především to, že náš průmysl nebude od počátku bombardován až někam k Odře. Tato válka totiž neskončí první bitvou. Znám kvality velitelů našich zbraní a věřím, že tanky i letectvo udeří ve správný čas na správném místě. Věřím, že jejich úder bude pro rudé šokující. Věřím, že během týdne přijdou o několik armád a jejich první sled se ocitne ve zmatku. Řeč čísel je ale jasná. K tomu, aby Rudá armáda pocítila nějaké oslabení, bychom takový úspěšný klešťový manévr museli opakovat hned několikrát a vždy stejně úspěšně. Překvapením to však pro rudé bude pouze napoprvé a pak již nikoliv. K tomu, abychom bolševický nápor zastavili a odrazili nazpět do Ruska, museli bychom pobít či zajmout pět až osm milionů jejich vojáků, zničit nebo ukořistit více než deset tisíc tanků a stejný počet letadel, dříve než přijde zima. I potom by na nás zjara udeřili znovu s čerstvou, stejně dobře vyzbrojenou armádou. Abychom válku vyhráli, aby bolševikům vůbec zašla chuť válčit, k tomu nám chybí překonat 5000 kilometrů k Volze. Je zjevné, že bez ovládnutí celé evropské části Ruska nedokážeme ani v nejmenším oslabit ohromující mobilizační potenciál rudých ani narušit jejich mobilizační stroj. Bez strategického letectva, které také nemáme, nedokážeme ani v nejmenším narušit jejich výrobní a surovinový potenciál. Dokonce i závody v povodí Donu, v okolí Moskvy a v Povolží nedokážeme zasáhnout bez vpádu pozemními silami daleko do Ruska. Na takový vpád nejsme vybaveni ani připraveni. Armáda, která bojovala naposledy v Československu a byla tam téměř poražena, nemá dostatečné bojové zkušenosti ani sebevědomí a morální základ. Jediný druh morálky, který můžeme využít, je morálka zoufalého obránce vlasti, tedy morálka, pomocí které obstály proti nám právě v Tschechei. Ruský průmysl může být bombardován pouze z Kavkazu a v Leningradu, pokud se ovšem zapojí Britové se svým námořnictvem. Převahu máme totiž jen na Baltu. Malá dohoda může postavit nějakých 120 divizí, z toho necelých osm tankových. Británie má, pokud víme, jen několik tankových brigád a Francie 12 roztroušených tankových divizí, bez patřičné taktické doktríny. Kdybychom bojovali všichni jako spojenci, stejně by Rusové dosáhli drtivé převahy. Jenže jak zde bylo řečeno, budou západní velmoci pravděpodobně vyčkávat, dokud nebude pozdě, a Malá dohoda, pokud nebude napadena zároveň s námi a pokud v ní bude mít Herr Benesch hlavní

slovo, zůstane také za bukem. Vyvolat nějaká lidová povstání v týlu rudých, v Pobaltí nebo na Ukrajině, by se mohlo podařit teprve poté, kdy bychom rudé odrazili a zahájili protiofenzívu na Ukrajinu a do Pobaltí. Jinak taková povstání utopí NKVD v krvi. Můžeme vyhrát deset bitev a přece nevyhrajeme válku. To je, pánové, katastrofa.

– Zapomněl jste na 30 španělských rudých divizí, z toho nejméně čtyři tankové, připomněl generál Manstein.

– To je pravda, přiznal von Beck. – Dokáže si někdo z vás představit, jak takovou armádu byť jen zdržet, nebo snad dokonce zastavit? Pochopil jsem správně, že na zničení takové armády nemůžeme ani pomyslet?

O slovo znovu požádal generál Reichenau.

– Pánové, kolují o mně nepodložené předsudky, které tvrdí, že jsem byl a doposud jsem přívržencem bývalého vůdce. Ubezpečuji vás, že to není pravda. Kdybych jím byl, myslíte, že bych v říjnu osmatřicátého roku jen přihlížel převratu po vůdcově smrti? Přesto se snažím uvažovat racionálně a střízlivě. Stejně jako pan generál Oster si dovedu představit, jak by v této situaci reagoval pan Hitler, pokud by ještě seděl v kancléřském křesle. Řeknu vám, co by učinil on. Vůbec by neuvažoval o obraně. Vyčkal by, až se armády útočníka soustředí pokud možno co nejblíže u našich hranic v útočných formacích, až zde vyloží své zásoby a zamaskují štáby. A pak by překvapivě a nečekaně zaútočil on sám, křídelními obkličujícími obchvaty tankových formací by pronikl do týlu vojsk a obklíčil je ve velkých kotlích. Leteckým přepadem by zničil větší část rudého letectva ještě na zemi. Z Pruska a z prostoru jižně od Brestu by obklíčil čtyři i více armád obchvatem na Minsk. Z prostoru severně od Lvova a z Besarábie by sevřel celou západní Ukrajinu a všechna vojska v ní. Z Pruska a Finska by vyčistil Pobaltí a obsadil Leningrad. Obklíčení by převzala pěchota, zatímco tanky by se hnaly dál na Smolensk a Moskvu, na Krym a Charkov. Hitler by se snažil zasáhnout a zničit mobilizační a průmyslový potenciál nepřítele, získat široký prostor k manévru a obsazené území i ukořistěnou výzbroj nasadit proti němu. I když se to některým z vás nebude líbit, tohle je právě ta nejlepší možnost, jak zničit co nejvíce živé síly a techniky takového protivníka. Je-li Rudá armáda připravena k náhlému útoku, není pochopitelně připravena k obraně. Jak bylo řečeno, naše a bolševická taktika se podobají jako vejce vejci. Vyrostly ze stejných kořenů a narodily se ve stejných hnízdech. Kdybychom podnikli první překvapivý útok, máme velkou šanci ovládnout vzdušný prostor a převzít iniciativu. Také ta strašná výsadková vojska bývají v obranných bojích k ničemu. Překvapivým úderem tankových divizí a jejich průnikem do týlu nepřítele bychom měli šanci obklíčit

velké masy protivníkových vojsk a znehodnotit jeho převahu v technice. Masa nepřátelských armád soustředěná k útoku by nemohla ustupovat a manévrovat, protože jejich týl bude zahlcený dalšími přisouvanými jednotkami. Jejich železnice budou ucpány vlaky s vojenským materiálem, kterého bychom se mohli zmocnit. Zejména mám na mysli kvalitní dělostřelectvo. Jejich štáby a velení zůstanou uzavřeny v obklíčených kotlích. Rychlý postup k Leningradu, k Moskvě a na Ukrajinu by Rusy připravil o dvě třetiny průmyslového zázemí a mobilizačního lidského potenciálu. Naši spojenci by se mohli výpadem z Íránu rychle dostat ke kavkazské ropě, vylodit se v severních přístavech. Zmocnili bychom se jejich techniky a jejich zásob. Dále je zde faktor nenávisti Ukrajinců a pobaltských národů k bolševikům. Osvobozená Ukrajina by postavila dalších nejméně 20 divizí pěchoty vyzbrojených ukořistěnými zbraněmi, jakmile bychom jim slíbili nezávislost. Zbylo by jim jen to, co schovávají za Uralem. Po pravdě řečeno, soustředit vojsko a předejít bolševiky o týden či dva je jediná rozumná možnost. Já jinou nevidím.

V zasedací místnosti zazněl plachý, ale přece jen slyšitelný potlesk.

– Vážím si bojového ducha budoucího náčelníka generálního štábu, předeslal stařičký generál Rundstedt a vyňal si monokl z oka. – Já si dovolím rozvést tu úvahu dále. Předpokládejme, že by se tohle Wehrmachtu, pod velením páně Hitlera, skutečně podařilo, že by před tím obsadil nebo přinutil ke spolupráci Poláky a Rumuny, takže bychom mohli útočit po celé délce společné hranice. Zničili bychom tři nebo čtyři miliony ruských vojáků, vzali je do zajetí a znehodnotili jejich techniku. Některé části by ustoupily, ale vzhledem k aspektům, které jste pojmenoval, ústup by se jim z velké části nezdařil, odpor by byl nekoordinovaný a slabý. Tankové divize by postoupily o stovky kilometrů do ruského vnitrozemí a pěchota by je pomalu následovala. Zabrali bychom Kyjev, Smolensk, celé Pobaltí a zachytili bychom se na Krymu. Toto by trvalo nějaké tři čtyři měsíce. Dále by to již nešlo, protože v září přicházejí lijáky a v listopadu mrazy. V Rusku neexistují silnice a my nejsme zařízeni pro užívání širokorozchodné železnice. Jen postarat se o miliony zajatců by nás, jako národ, bez pomoci západu, téměř zruinovalo. Naše vlastní zásobování by při ohromných vzdálenostech vázlo, zejména zásobování pohonnými hmotami. V Rusku nejsou benzinové stanice na každém rohu. Dovážet dostatek munice, pohonných hmot, zimní výstroje, náhradních dílů a podobně, to si při stovkách a tisících kilometrů k předním liniím nedovedu představit. Naše vlastní obrněná technika by po velkých bojích v tak těžkém terénu musela být v zoufalém stavu. Nemáme žádné dobré a aktualizované

mapy ruského vnitrozemí. Jenže čas k oddechu, k opravám a k vystřídání vojsk, bychom nedostali. Mezitím by se na nás totiž vrhl druhý či třetí sled rudých. Mobilizované čerstvé armády navyklé bojovat v zimě. Ruský průmysl schovaný daleko za Uralem bychom vůbec nebyli schopni zasáhnout a narušit. Tento průmysl, jak jsme slyšeli, je schopen produkovat na 400 tanků a 500 letounů měsíčně. Ani kavkazské zdroje ropy a benzinu bychom nebyli schopni zasáhnout a vyřadit z provozu, pokud by to neudělali Britové, kteří by to neudělali, kdyby nám vládl pan Hitler. A nejen to. Nacionálně-socialistické Německo pana Hitlera by nikdo nezásoboval, nikdo by mu nepomáhal a naopak, francouzské divize by stály za Maginotovou linií v očekávání, že se v Rusku vyčerpáme a zničíme sami. Potom by s námi oni a Britové udělali krátký proces, pokud by se rovnou nespojili s Rusy od samého začátku. Stalinovi nyní nehrozí nebezpečí ze strany Japonska a může přesouvat sibiřské divize do Evropy. Rusko není obklíčeno a suroviny těží buďto na vlastním území, nebo je může volně dovážet z neutrálních zemí. USA proti Rusku bojovat nebudou, protože Washington nemá nejmenší zájem na tom, aby se Stalin spojil s Japonci. Průmysl evakuovaný za Ural by vyráběl dále. Také je zde otázka správy dobytých nezměrných území. Ukrajinci s Bělorusy, Rusy a Poláky se navzájem nenávidí a okamžitě by se pustili do vzájemných bojů o moc a o území. Kdybychom tam pak chtěli nastolit pořádek, začnou bojovat proti nám, začnou nás považovat za okupanty. Nacisté v čele s panem Hitlerem by okamžitě začali v dobytém Rusku provádět rasovou očistu a podnítili by proti sobě masový odboj. Jak dlouho bychom vydrželi vést takovou válku a neskončit přitom jako Napoleon? A je zde ještě základní strategický aspekt a tím je nezbytné rozptýlení sil našeho útoku. Rusové útočící do nitra Evropy budou útočit jakoby do hrdla trychtýře. Jejich fronta se bude zužovat a jejich síla koncentrovat. My bychom museli útočit naopak, a své již tak slabé síly roztahovat, rozptylovat. To by bylo jako zkoušet někomu zasadit direkt rukou s roztaženými prsty.

V jednací síni nastal šum. Generálové si teprve nyní začínali uvědomovat nepříjemné aspekty vlastní situace.

– Ano, převzal slovo opět vrchní velitel generál Beck. – Stojíme před zásadním rozhodnutím. Překvapivý preventivní útok, nebo hluboká a vytrvalá obrana? Jednal jsem s politiky a říkám rovnou, že preventivní útok nám nepovolí. Podle mínění kancléře Adenauera nesmí Německo v žádném případě vzít na sebe roli agresora. Německo se musí tvářit jako oběť, jako napadený. Jen to nám může přinést pomoc ze zahraničí, nakonec i z Ameriky. Francie bude navíc zaměstnána rudým Španělskem. Boje se španělskými

provokatéry se možná dokonce stanou pro rudé záminkou k tažení do Evropy. V okamžiku, kdy dojde k potížím se Španěly, musíme ihned mobilizovat. Také nelze předpokládat, že by se Československo a jeho spojenci zapojili do bojů po našem boku, pokud se sami nebudou cítit ohroženi. Jak řekl admirál Canaris, Herr Benesch udělá vše možné i nemožné, aby Praha a celá Malá dohoda zůstaly co nejdéle stranou. Pro české obyvatelstvo je těžké považovat nás za spojence a Rusy za nepřítele. Teprve nyní to chápu. Česká armáda a část politických elit uvažuje racionálně a je nakloněna spolupráci, ale masy obyvatel cítí historicky a emotivně. Herr Benesch to ví a hraje svou vlastní

Rozložení obyvatelstva v Evropě r. 1942 (mobilizační potenciál)

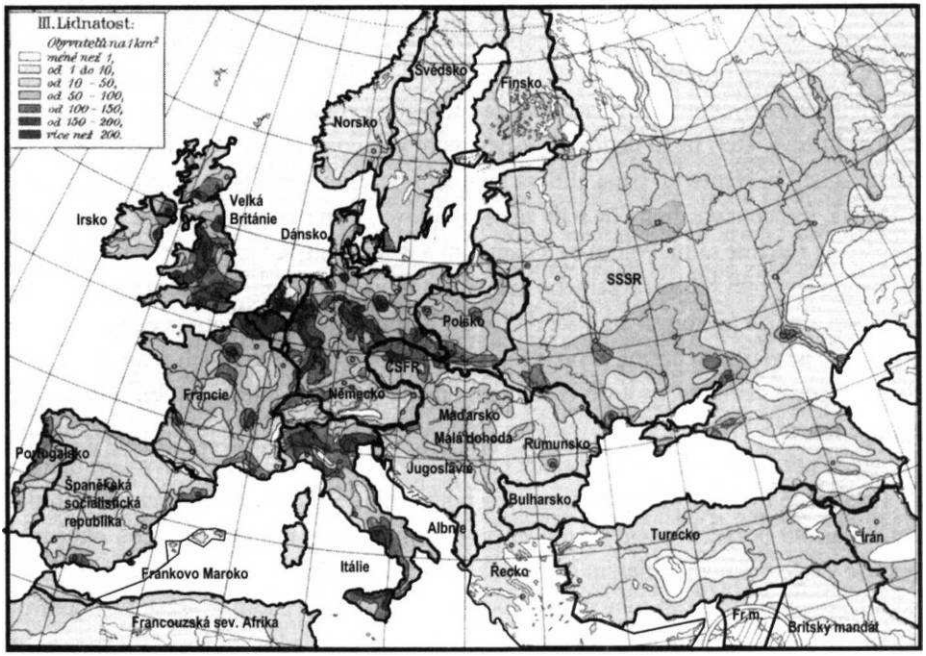

naivní hru o moc. Kdyby Stalin vyslal své armády také proti Rumunsku, aby střední Evropu odřízl od ropných zdrojů, považoval bych to za naše štěstí. Pak bychom měli dobrého spojence. V opačném případě, předpokládám, vypukne spor mezi Prahou a Budapeští, který může vést k definitivnímu rozpadu Malé dohody. Na preventivním útoku by se nepodíleli vůbec. Můžeme počítat snad pouze s Finskem a nebo s Tureckem, pokud rudí zaútočí na Bospor. Osobně se domnívám, že nám nezbývá jiná možnost než efektivní obranná strategie a uchování sil pro budoucí protiútok. Adenauer soudí, že chceme-li do nové

světové války zapojit Brity a Francii, případně Malou dohodu po našem boku, pak musí být u nich u všech vyvolán pocit ohrožení. To by se nestalo, kdybychom zaútočili my jako první. Naopak. Dostali by z Německa znovu strach a ten by rostl s každým naším úspěchem. To se stane, až bude válka probíhat na Odře nebo u Berlína.

Zavládlo výmluvné ticho, které přerušil opět generál Manstein.

– Pokud rozumím dobře, půjde o to jak rudé vyčerpat dříve, než dojdou k Berlínu. Celé Prusko, snad i Sasko a Braniborsko, celé území Polska se promění v bojiště. V jakýsi obří bazén, do něhož budou z východu přitékat nové a nové jednotky Rudé armády a který bude ze západní strany zároveň Wehrmacht vypouštět drcením těchto armád, jejich zajímáním a vyřazováním. Pokud se Rusům podaří udržet přítok na vyšší kapacitě než odtok, bude se hladina bazénu zvyšovat tak dlouho, až přeteče a zaplaví Evropu. Prvním úkolem Wehrmachtu bude postarat se o odtok kapacitně srovnatelný s přítokem a postupně jeho kapacitu zvyšovat tak, aby hladina bazénu klesala, nebo vydržet tak dlouho, až přítok vyschne, což může představovat tři čtyři roky neustávajících bojů maximální intenzity s přihlédnutím k tomu, jak dlouho trvalo vyčerpání zdrojů Německa a Francie za světové války ve Flandrech. Zdroje SSSR jsou ovšem nesrovnatelně větší, než bývaly zdroje Francie. Protože množství sil na bojišti a jeho stále se zužující šířka od Baltu ke Karpatům, ve směru k Berlínu, znemožní obchvatné manévry, půjde o nesmírně tvrdý čelní střet. Pokud se nakonec OKW rozhodne pro takovouto bazénovou variantu, musí Wehrmacht okamžitě vybudovat mnoho silných severojižních obranných linií od Baltu ke Karpatům. Museli bychom naklást hustá souvislá minová pole, připravit k destrukci železnice, silnice, mosty a opěrné body, své obrněné divize udržet daleko za frontou a nechat rudé co nejvíce krvácet na každém kilometru. Také bude nutné přesně odhadnout okamžik útoku, aby rudé letectvo nenalezlo letadla Luftwaffe na zemi. Průmysl musí chrlit miliony nejrůznějších typů min. Obrana musí mít dostatek munice, sklady budou umístěny až v zápolí, aby je ustupující vojáci stačili evakuovat. Wehrmacht musí okamžitě začít s hromaděním rezerv pohonných hmot, munice a mazadel. Námořnictvo musí ovládnout Baltské moře, využít základen ve Finsku a ve Skandinávii, udržet volné vodní trasy. Musí být posíleno protitankové dělostřelectvo a zvláště protiletadlová obrana. Pěchota musí být vybavena množstvím ručních protitankových zbraní. Znamená to vykopat stovky zákopů a protitankových překážek, zajistit průzkum hluboko v ruském týlu, nalézt způsob, jak přerušit zásobovací trasy rudých. Znamená to provést totální mobilizaci celé říše,

celého národa. Znamená to donutit průmyslníky a podnikatele, aby ihned začali chrlit výzbroj a munici ze všech svých linek a ve všech svých závodech, aniž by se ptali po zisku. Znamená to je vyděsit a vyděsit je pořádně. Také naše ženy a mládež musí být připraveny k totálnímu nasazení ve výrobě. Muži musí být připraveni bojovat všichni. Ti vycvičení v armádě, ostatní v domobraně. Znamená to donutit západ, i kdyby sám bojovat nechtěl, aby zorganizoval mohutné zásobování našich továren surovinami, nebo rovnou výrobky a aby se také neptal po cenách a po placení, dokud nebude nebezpečí zažehnáno. Musí si uvědomit, že krvácíme za ně a že pokud padneme, nic je nezachrání od začlenění do obří otrokářské říše. Doposud nejsou připraveni na to, že by museli velmi rázně a nevybíravě zatočit s vlastní levicí a to co nejdříve, velmi omezit demokracii, protože je to podmínka přežití civilizace, jak ji známe. Na to všechno máme jen několik měsíců!

– Já nevidím situaci beznadějně, překvapil tankový expert a inspektor tankových vojsk generál Guderian. – Hovoříme zde o 25 000 tancích. Podívejme se na to podrobněji. Podle závěrů Abwehru se v naprosté většině jedná o silniční tanky typu BT (bystrochodnyje). Přes všechny výhody, které jsem tu již naznačil, mají ruské stroje jednu podstatnou slabinu. Stejně jako u letectva, specializace pouze na útok má své nevýhody. BT má slabé a úzké pásy. Finové potvrdili, že doslova stovky právě těchto tanků ztratili rudí na Karelské šíji proto, že se jim trhaly pásy na kamenité a hrbolaté půdě. V Rusku a ve východním Polsku jsou tisíce těchto tanků nepoužitelné. Tam nasadí své nové typy. BT nemůže takřka vůbec operovat mimo pevnou silnici. Uplatní se pouze tehdy, když se s ním útočník dostane do civilizace a do týlu obrany, kde již nejsou zátarasy a příkopy. Aby je k frontě někam do západního Polska dostali, museli by mít fungující širokorozchodnou železnici v délce 300 kilometrů. Museli by ovládat a zprovoznit železniční uzly, zejména ten varšavský. Museli by mít k dispozici nákladové a sjezdové rampy. Pokud znemožníme Rusům využít naše a polské silnice a zejména železnice, pak se dvě třetiny ruské tankové převahy vůbec neuplatní. V terénu se uplatní pouze oněch 3 500 nových typů. Prostě řečeno, zničíme-li včas silnice, rozryjeme-li každý rovný terén zákopy a zátarasy, zničíme-li železnice, zpomalíme-li jejich ženijní práce a bude-li naše letectvo ničit vlaky, jsme v tankové síle téměř vyrovnáni a máme navíc výhodu obrany. Tank, kterého se zmocnila Skorzenyho skupina v Polsku na Sanu, byl v zoufalé situaci, co se týče údržby. Skoro s ním nedojeli k železnici. Jeho výroba zřetelně proběhla v rychlosti a nedbale. Některé součástky jsme museli ihned vyměnit. Množství tanků a

přirozená lenost Rusů svádí jejich tankisty k zanedbávání údržby. Vynucování vysokých výrobních norem nutí jejich továrny odbývat výrobu. Ale i přesto, jak jsem zde naznačil, bych protestoval proti tomu, aby naše panzery byly využívány na frontě k přímým bojům s ruskými tanky. Na to stejně dobře postačí miny a protitankové dělostřelectvo. Mechanizovaná část armády musí být využita k manévrovacím bojům a nesmí být opotřebována v obraně. Pouhé zabíjení útočících jednotek je z vojenského i hospodářského hlediska neefektivní a nezaručuje, jak by řekl kolega Manstein, adekvátní kapacitu odtoku z bazénu bojiště. Daleko efektivnější je zajímání celých armád a uskupení pomocí obchvatů, neboť šetří munici, výzbroj i životy. K oněm obchvatům celých mas rudých armád, o kterých se zmínil generál Reichenau, by nakonec dojít mohlo, i když Wehrmacht nepřekročí hranici SSSR. Pancéřové formace použijeme teprve poté, kdy se SSSR projeví jako agresor. Mohlo by být využito právě oné zmíněné přestávky nutné k reorganizaci čelních sledů útočníka. V tomto okamžiku by mohly silné pancéřové a motorizované skupiny vytvořit jediné mohutné kleště a zacvaknout čelisti přímo v týlu sovětských vojsk útokem z Pruska k jihu a ze Slezska severovýchodním směrem. Dříve než Rudá armáda překročí německou hranici, ale ne na sovětském území. Otázkou pochopitelně zůstává, jak dlouho by po uzavření kotle ve středním Polsku trvalo Sovětům, než by rozvinuli k útoku svůj druhý sled? Ale stačily by dva týdny přerušeného zásobování, aby se čelo ruského útoku zcela zhroutilo a stalo se nebojeschopným. Pak by se zajatci jistě počítali na miliony, nemluvě o technice a výzbroji. Rommelova Skupina B musí být navíc připravena na požádání vyrazit do Rumunska nebo Maďarska. Pokud rudí prorazí Moravskou branou, bude třeba hájit Vídeň, o což by se pak postaraly československé tankové sbory. Terén Moravské brány a dunajské delty před Bukureští je třeba stejným způsobem znehodnotit. Pak máme šanci. A je zde ještě jeden aspekt, který kupodivu nikoho doposud nenapadl. Ten nápad mi prozradil jeden československý generál, jehož si vážím, protože mne porazil v poslední válce. Mluvíme tu donekonečna o ruských dieselových motorech. Ale ty přece jezdí na naftu! Kde mohou u nás v civilizované Evropě načerpat naftu? Nikde. Benzin z běžných čerpacích stanic nebude k ničemu pro jejich nové typy. Představte si mapu Ruska. Již v okamžiku, kdy zaútočí, budou dovážet ropu nejméně z tisícikilometrové vzdálenosti. Jak chtějí nakrmit ropou všechny ty tisíce tanků, až budou u Odry, nebo ještě dále? Je zde jen několik málo železničních tratí, kterými se mohou zásobovat a které letectvo vždy dokáže přerušit. Moře jim nenecháme. Tak jak chtějí tyhle tankové masy

udržet v chodu? Není to úkol pro Abwehr? Není to vůbec ta nejdůležitější věc, kterou bychom měli zjistit?

Na chvíli zavládlo užaslé ticho.

– Napadá mě, doplnil Manstein, – Britové by se také mohli postarat o posílení Skandinávie, Norska i Finska. Námořnictvo by si mělo vynutit přiblížení letadlových lodí k ústí Něvy. V Leningradu je mnoho bolševických zbrojních závodů, zejména tankových.

Povstal velkoadmirál Reader a ujistil přítomné, že Kriegsmarine bude i zcela sama plně schopna ovládnout Baltské moře, jakmile vypukne válka. Jsou připraveny operace k zaminování rudé flotily v jejích přístavech na Baltu i ve Finském zálivu. V přístavech budou lodě zničeny letectvem. Brzy bude spuštěna na vodu vlastní letadlová loď Graf Zeppelin s 90 střemhlavými a torpédovými bombardéry na palubě. K dispozici je asi 60 ponorek a magnetické miny. Námořní letectvo zřizuje tajně základny na finských ostrovech a z finských letišť lze pohodlně bombardovat Leningrad. Jsou připraveny transportní a civilní lodě pro evakuaci obyvatelstva z Pruska, kdyby bylo odříznuto na pevnině. Kriegsmarine bohužel nedostačuje síla k tomu, aby ovládla také Černé moře. Zde by se mohlo uplatnit italské loďstvo společně s Brity, kteří v historii vždy hájili úžiny. Jakmile by se podařilo vylodit expediční sbor na Krymu a zřídit tam letiště, byla by doněcká pánev již v dosahu bombardérů.

– Předpoklady, uzavřel von Beck. – To, co zde řekl generál Guderian, zní ovšem nadějně a slibně. Bude třeba se okamžitě zaměřit na typy ruských zbraní. Stejně jako u tanků, najdeme slabiny u letadel a dalších zbraní. Slabiny v logistice. To je to pravé. Podle toho začneme koncipovat obranu.

Guderian se v duchu tetelil zlomyslnou radostí, navzdory vážnosti situace. Měl ještě v živé paměti spory, které vedl s Beckem za Hitlerových časů. Náhle je tento „Generál defenzíva“ v koncích. Náhle stojí přitlačený u zdi ruskými tanky, a kdyby bylo tehdy v pětatřicátém po jeho, nepřežilo by Německo ani týden. Náhle je pro něho Guderian důležitý. A všichni ti kavalerističtí a pěchotní starci mlčí a zdráhají se uvěřit tomu, co je tak jasné a zjevné. Nyní nastává čas, kdy se projeví skuteční vojevůdci. A nebudou to muži obrany, ať si Adenauer říká, co chce. Budou to muži útoku. Bystré taktické a operační mozky. Muži velící z prvních linií, muži s odvahou dokázat nemožné. Reichenau, Manstein, Jeschonek. Budou to titíž, kteří by stáli v čele i za Hitlera, ale bez řezníků a katů.

Nový vrchní velitel Wehrmachtu si začal zapisovat nejdůležitější podněty a nápady. Tušil, že ani on, ani jeho podřízení se v příštích dnech a týdnech

mnoho nevyspí. Netroufl by si srovnávat se s Moltkem či se Schliefenem, ale troufal si zaručit, že tento generální štáb, stejně jako generální štáby armád a sborů, se nezastaví. Rozhodně nebudou zahálet. A politici také ne. O to se osobně postará. Jen bude třeba je pořádně vystrašit. K tomu se nejlépe hodí ten starý lišák Canaris.

O dva týdny později představil generál Marcks celému OKW grandiózní defenzivní plán, jehož hlavním motivem, prese všechna politická omezení, bylo nejen odražení, ale i likvidace útočníka. Plán s kódovým názvem BASSIN byl členěn do tří základních fází:

1. fáze – Německo nevstoupí do války ihned po napadení Polska a nechá sovětské tankové divize postoupit až k Varšavě a za Vislu, na linii Bydhošť – Krakov. Poláci zde musí sehrát roli měkkého polštáře, lehkého předvoje a současně návnady, nenechat se obklíčit, ale spořádaně ustupovat k západu za neustálých zadržovacích bojů, přičemž se křídly budou jejich linie opírat o hranici Pruska na severu a o Karpaty na jihu. Přitom budou ničit infrastrukturu, hlavně komunikace ve směru východ – západ a budou ponechávat neporušené komunikace ve směru sever – jih. Obklíčená Varšava se bude co nejdéle bránit, aby Rusové nezískali železniční uzel. Za linií skupiny armád NORD ve východním Prusku se soustředí dvě úderné tankové skupiny tak, aby unikly pozornosti Rusů. Další dvě úderné tankové skupiny se soustředí v jihovýchodním Slezsku. Poté, jakmile ruskému útoku dojde dech, ale ještě dříve, než pěchota dojde pancéřová čela, překvapivým útokem úderné skupiny sevřou dvojité kleště z Pruska a ze Slezska. Setkají se někde v oblasti Radomi či Lucku a přetnou zásobovací koridory. Jejich úkolem bude ničit týl prvního ruského sledu, zachytit případný nápor druhého sledu a obnovit linii na Bugu či Visle, dle situace. Druhá část kleští odřízne ruská motorizovaná čela, která postoupila daleko na západ, od pěších divizí postupujících za nimi. Zároveň s klešťovým manévrem zaútočí čelně skupina armád MITTE, zničí velkou část nepohyblivé ruské obrněné síly a potom i pěších armád nahloučených uprostřed vzniklého kotle. Následovat bude aktivní obrana v linii, pravděpodobně na linii Visla – Königsberg, kterou převezmou armády skupiny MITTE a zbylá část polské armády. Armády skupiny NORD budou v tomto okamžiku již zachycovat nápor ruské baltské skupiny na Memel a Königsberg a stanou se severním křídlem linie Karpaty – Balt. Tankové skupiny se přesunou do týlu, reorganizují se a budou nasazeny k dalšímu manévru a obchvatu dle situace. Ruští zajatci budou částečně

využiti k práci v německém průmyslu a při budování obranných zařízení, částečně přesunuti do Lybie ve spolupráci s italským loďstvem. Nevylučuje se vytváření národních armád Rusy porobených národů verbovaných z řad zajatců.

2. fáze – Pokud budou armády Wehrmachtu postupně zatlačeny na linii Odry, musí skupina NORD v Prusku poutat co nejvíce ruských sil na sebe. Rudí se pak pravděpodobně pokusí o křídelní obchvat Berlína. Zde by byly znovu koncentrovaně nasazeny tankové skupiny, buďto k protiútoku na křídlech a k vytvoření kleští, nebo ve středu fronty, kterou rozrazí výpadem v Poznaňsku a rozevřou tak pomyslná vrata, jejichž křídla rozdrtí Rusy na severu o pobřeží, na jihu o Karpaty. Tím bude zničena další část ruských sil.

3. fáze – Skupina MITTE přejde se zbytky Poláků k úporné obraně na Odře a dalších čarách až k Labi za soustavných protiútoků, dle nabízejících se možností. Rezervy a skupina armád SUD budou soustředěny na jihu Německa a v Rakousku. Držení Königsbergu a spolupráce s britským loďstvem i expedičními sbory ve Finsku umožní ovládnutí Baltu, ničení a blokování baltských přístavů, zničení sovětského loďstva. To omezí sovětský nápor na čistě pozemní operace na kontinentu. Dělostřelba z moře přeruší příbřežní komunikace ve směru na západ. Ve spolupráci s Finy započne postup do Karelie a na Leningrad, čímž bude vytvořeno druhé severní křídlo a vyřazena část zbrojního průmyslu. Cíl: způsobit co největší materiální a lidské ztráty, prodloužit a devastovat zásobovací trasy nepřítele. Mezitím bude usilováno o zapojení Malé dohody a západních velmocí do války. Na severu proběhne příprava další fáze.

4. fáze – S pomocí francouzských pancéřových a úderných sil zasadí zbylé pancéřové síly Wehrmachtu čelní úder na Labi. Současně spolu s vojsky MD bude zahájen výpad jižní skupiny SUD z Rakouska Moravskou branou ke Krakovu a další výpad malodohodových armád z Rumunska ke Lvovu, což způsobí odříznutí, zničení a zajetí všech sil nepřítele v Německu. Současně provede Kriegsmarine a Home Fleet výsadky spojenců na Baltu a dá se předpokládat zhroucení severního křídla nepřítele. Nejpozději v tuto chvíli zaútočí také jižní skupiny ruských armád na Besarábii a dunajskou deltu. Tím dojde k roztažení sovětské útočné linii do dlouhé a členité fronty a tu, po předchozích ztrátách, nebude pro útočníka snadné pokrýt, zatímco ze strany obrany zajistí její pokrytí síly nově se zapojujících zemí a jejich armád. Plocha bazénu se zvětší a hladina klesne. Proto současně s obchvatným manévrem z Moravy a z Bukoviny musí Abwehr vyvolat povstání Ukrajinců. Za pomoci spojenců a Turecka, kteří mezitím ovládnou Černé moře, nastane invaze na

Krym a Don, současně i obsazení kavkazských ropných nalezišť. Cíle: likvidace živé síly útočného hrotu sovětských sil v Evropě, zabrání nebo zničení výrobních a surovinových kapacit SSSR na Donu, Kavkazu a v dolním Povolží.

Další nerozpracované fáze – Postup všech spojenců na všech frontách do Ruska až ke kapitulaci DRRA.

Variantní plán: Pokud by od počátku došlo k současnému napadení Německa i Polska, bude Wehrmacht předstírat překvapení a nedokončenou mobilizaci. Určené jednotky posílí Poláky na Visle a budou pomalým ústupem lákat Rudou armádu ve středu fronty dále do západního Polska. Skupina NORD udrží pozice v Prusku a klešťový manévr tankových skupin se uskuteční za daných okolností.

Předpoklad útoků DRRA a plán obrany (Fall THOR)

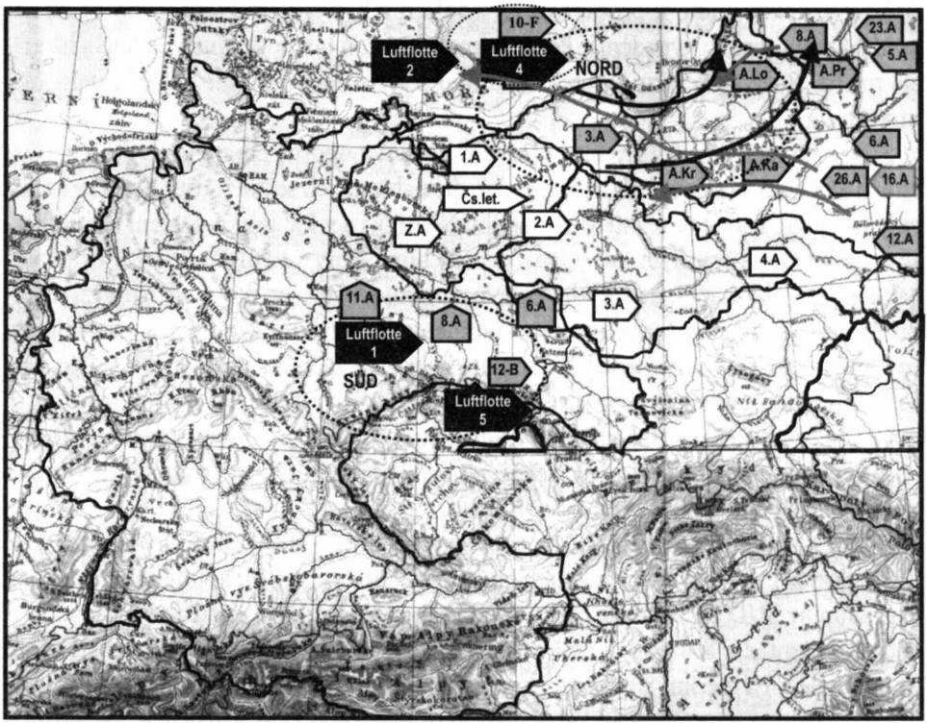

Některé aspekty byly dále německými generály probrány a velmi detailně rozpracovány:

– Současně se vstupem Německa do války proběhnou operace v Baltském moři, kde Kriegsmarine ve spolupráci s Luftflotte č. 3 a 4 zničí nebo v přístavech zaminuje sovětskou Baltskou flotilu a baltské přístavy. Základny Sovětů na Baltu budou bombardovány, místní nacionalistické skupiny podporovány a připraveno zničení Leningradu. K tomu musí být vyjednána možnost využití nejen finských, ale i švédských letišť a musí být vstup na Balt umožněn spojeneckým, zvláště letadlovým lodím.

– Spojenci a tajní (doposud neutrální) spojenci, kromě loďstva, musí být politickými prostředky pohnuti k poskytnutí především nákladních automobilů a vůbec motorizovaných prostředků, dále se mohou postarat o přesun zajatců, výstavbu uprchlických táborů, dodávat léky a potraviny.

– Průchod skupiny armád SUD skrze Moravu od Vídně nebude možný, dokud nebude odstraněn prezident Beneš, nebo se moci opět nechopí armáda pučem. K takovému účelu nesmí být vytvářen na Čechoslováky nátlak, nesmí být označováni za zbabělce a levičáky. Musí být udrženy přijatelné vztahy s obyvatelstvem a přitom vyvoláván pocit ohrožení republiky postupem Sovětů k západu.

– Malá dohoda se v žádném případě nesmí rozdělit či rozpadnout v důsledku vnitřního konfliktu. Německo musí dát, zejména Maďarsku a Rumunsku, jasně najevo, že soudržnost MD je strategicky cennější než samostatný přínos jen některých jejich armád v první fázi války. MD bude tak jako tak nakonec napadena a do té doby musí udržet vnitřní jednotu.

– V případě překročení Labe bude organizována poslední obrana na Rýnu a udržena fronta v Bavorsku. Možnosti protiútoků jsou zde bezprostředně závislé na zapojení Čechoslováků, Francie, Belgie a Holandska, kteří budou tou dobou již také přímo ohroženi, dále závisí na situaci ve Skandinávii.

– Letectvo udrží bojeschopnost a bude: za prvé, ničit letectvo nepřítele, za druhé, ničit zásobovací trasy, za třetí, takticky podporovat protiútoky tankových skupin. V případě zapojení Švédska a Dánska se jedna letecká armáda přemístí na jižní pobřeží Švédska či na Götland a povede odsud letecké útoky.

– Slabinou Rudé armády je převažující linkové a telefonní spojení, které je třeba bez ustání ničit a které budou Rusové obtížně instalovat právě za rychlých průlomových operací. K tomu bude využíváno zejména místní obyvatelstvo a záškodnické skupiny, kterým bude shazována výzbroj, jejich jádra a organizační struktury je třeba vytvářet ihned, v Německu i v Polsku. Rádiové šifry jsou Abwehru známy a nevynikají důmyslností, zatímco

maximální využívání Enigmy Rusům naprosto znemožní dešifraci spojenecké komunikace.

– Východní Prusko bude opevněno a zůstanou zde jedna až dvě armády zásobované z moře. V případě všeobecného útoku spojenců se nástupištěm obchvatu stane Morava na jihu a Prusko či Pomořansko na severu. Města nebudou vyklízena, ale budou evakuována a bráněna do posledního muže i v obklíčení, neboť poskytují možnost zničit či poutat velké množství techniky a živé síly nepřítele, kterému systém komunikací nedovolí města obcházet.

– Zásobování nepřítele se musí dít pouze železnicí a silnicemi, které budou opakovaně ničeny. Letectvo se soustředí na ničení automobilů, železnic a vlaků, kterých mají Rusové nedostatek. Jde o to omezit ruskou převahu jen na pozemní frontu, kde bude logisticky zranitelná. Manévr ústupem je možný jen za účelem odtržení čelních motorizovaných sledů nepřítele od pěchoty a zásob a jen tehdy, bude-li následovat protiútok, obchvat a návrat na původní linii.

– Musí být vhodně kombinována urputná obrana na statických liniích s vysoce mobilními manévry rychlých skupin.

– Zatímco DRRA ve svém postupu na západ bude závislá na ničených komunikacích východ – západ, rychlé skupiny budou pro obchvatné manévry využívat především komunikace ve směru sever – jih. Z toho plyne, které komunikace mají být ničeny a které zachovány.

Jednotkám obklíčeným u československých hranic bude vyjednán průchod a přesun na západ na frontu. Pro obyvatelstvo budou připraveny uprchlické tábory v ČSFR, v Rakousku, Maďarsku a v Bavorsku, v případě bojů na Rýnu i ve Francii. Nepřítel musí všude dostat jen spálenou zaminovanou zemi a trosky.

Plán BASSIN načrtnutý v obecné rovině generálem Marcksem byl bez větších protestů přijat a zadán jednotlivým skupinám generálního štábu k detailnímu a variantnímu rozpracování. Logicky vyplýval ze situace. OKW akceptovalo nutnost totální války. Ze základního náčrtu vyplývalo, jak výchozí rozmístění německých armád, tak i postup jejich mobilizace, která musela u budoucích čelních sledů začít neprodleně, ale plíživě a utajovaně. Nejprve musela být sestavena velitelství budoucích skupin armád NORD, MITTE a SUD. Severní a střední skupiny bylo třeba ihned doplnit na válečné stavy, počty divizí a sborů, které budou bránit statické linie v Prusku a na Odře. Zároveň mělo proběhnout sestavení 2., 3. a 1. i 4. tankové skupiny a jejich secvičení pro budoucí obchvatný manévr. Teprve ve druhé vlně měla být

mobilizována skupina SÜD dislokovaná v Rakousku a s ní i Rommelův balkánský pomocný sbor. V dubnu měla začít přeprava pomocné skupiny FINLAND v síle tří sborů, z toho jednoho mechanizovaného. V poslední vlně měl být mobilizován zbytek samostatných armád u Berlína a na Labi a v okamžiku vypuknutí války i záložní sbory OKW. Východ Německa se měl již brzy a co možno nenápadně zaplnit vojskem. Německo mělo v této válce bojovat pouze na jediné frontě a s krytými zády, obklopeno spíše spojenci než nepřáteli. To umožňovalo nasadit a koncentrovat veškerou sílu Wehrmachtu na jediném směru a v případě potřeby zcela ignorovat kryt ostatních hranic Říše. Následně byli určeni velitelé skupin a armád.

– Dobrá, shrnul nový vrchní velitel Wehrmachtu diskuse po přijetí Fall BASSIN. – Celá záležitost se nám již projasňuje. Dále budeme dělat to, co všichni dobře umíme, každý na svém vlastním místě a působišti. Pravděpodobně se nám nepodaří zabít či zajmout deset či dvacet milionů Rusů, a pokud se to nepodaří, oni nikdy sami a dobrovolně nedají pokoj. S ruskými komunisty je třeba jednou provždy skoncovat, jinak se nikdy nebudeme moci v klidu vyspat my, stejně jako naše děti a vnuci. Zatím se musíme připravit na první fázi plánu. Budeme k tomu potřebovat všechny síly a mozky Německé říše. Tentokrát to budeme pro změnu my, kdo něco nesmrtelného učiní pro Evropu.

16. leden 1942 – Praha

Pro poručíka Alexeje Bodlina to všechno doopravdy začalo právě toho pozdního odpoledne. Kráčel zasněženou Prahou po mostě Legií a díval se na zamrzlou Vltavu. Později si ten den vybavil jako neobyčejně pošmourný a podmračený. Nízké duchny mraků propouštěly jen pramálo světla a soumrak se do města vkrádal o hodinu dříve, než by podle astronomického kalendáře měl. Spěchal na jednu z posledních schůzek s Nikolajem. O bratra se již neobával. Nikolaj prodělal nesmírný šok, když pochopil rozdíl mezi tím, co zde v Československu viděl, a tím, co mu o kapitalistickém západu říkali od mládí doma. Rozvázal před dvěma měsíci a přešel na druhou stranu. Souhlasil s tím, že Alexeje důkladně vyškolí ve všem, co o sovětských poměrech věděl. Nikolaj pochopil, že na jeho snaze a upřímnosti bude záhy záviset bratrův život. Nikolaj nikterak netoužil vrátit se ke Stalinovi. Bude žít bez starostí ve vlídném a krásném městě, i když, alespoň po několik let, pod dozorem.

Alexej nepoužil svoji ladu. Po nočním sněžení by to bylo zbytečné, protože ulice ještě nikdo nestihl proházet a automobily, které se pokusily vyjet, bezmocně uvázly v závějích. A pak, v takovém počasí rád chodil pěšky. Vystoupal nahoru na Letnou a vydal se k centru Dejvic, k budově generálního štábu. Naposledy si pamatoval ruce, které jej náhle strhly do strany do průjezdu a palčivé bodnutí v levé paži. Pak se propadl do tmy.

Probuzení bylo zlé. Třeštila mu hlava a bolelo ho celé tělo. Poznal, že má na rukou i na nohou pouta a také nějaký hadr přes oči. Ze zvuků a otřesů pochopil, že je někam vezen, podle zvuku motoru tatrou. Ale tenhle úplně nový typ tatry užívaly doposud pouze vládní služby a… tajné služby. Jenže československé tajné služby! Vzpomněl si na pozdní zasněžené odpoledne a vybavil si přepadení. Co to mělo znamenat? Proč by jej měla unášet československá rozvědka?!

Někdo mu sejmul pásku z očí. Hleděl do hrubé tváře neznámého muže v uniformě podporučíka, který se otočil z předního sedadla vedle řidiče. Alexej se pokusil zvednout na zadním sedadle, ale bolesti v celém těle mu téměř nedovolovaly pohyb. Nemohl se pořádně nadechnout a bolela ho žebra, zřejmě nalomená. Jeho ruce v poutech byly pokryty krustou zaschlé krve a byly samá modřina. Všiml si oteklého, zřejmě přeraženého prstu, na kterém mu chyběl nehet. Ale pro Krista proč? Co to s ním udělali?

– Poslouchej, Nikolaji, řekl naléhavě podporučík a upřeně mu hleděl do očí. – Jsi Nikolaj a vyslýchali tě Rumuni. Právě tě převážíme z Bukurešti do Prahy. V Praze jsi nikdy nebyl a po celou dobu jsi byl v Bukurešti. Tam to dobře znáš. Česky neumíš. Jsi Nikolaj, tak to nezvorej, aby všechno nebylo nadarmo! Panimaješ, tavaryšč?

Alexej nechápal nic. Nemohl se na nic zeptat, protože také na ústech měl pásku a roubík. Podporučík však hovořil nesmírně naléhavě a vážně.

– Pozor, je to tu! vykřikl náhle řidič česky.

Pak automobil prudce zabrzdil a svezl se na zledovatělé silnici do smyku, který jím hodil do příkopu. Alexej spadl mezi sedačky a nemohl se sám vyškrábat nazpět. Zaslechl řinkot skla a potom výstřely z pistole. Měl dojem, že se bolestí zblázní. Nikdy takovou bolest nezažil.

Potom ho několikery ruce vyvlekly ven na sníh. Zvedali ho a smýkali jím muži v kloboucích naražených hluboko do čela s šátky na tvářích. Zahlédl bezvládnou postavu řidiče za volantem. Poručíkovo tělo leželo v příkopu a sníh okolo jeho hlavy potřísnila krev. Muži spěchali. Nacpali jej do jiného auta, které velkou rychlostí vyrazilo, takže chvílemi klouzalo smykem. Dva muži jej posadili mezi sebe na zadní sedadlo, dva seděli vpředu. Alexejovi to připadalo jako scéna z chicagské gangsterky.

– Budět charašo, tavaryšč, uklidnil jej muž, který se mu snažil přeříznout pouta. – Ty spakojnyj. Ty pajechaješ k svajim, v sajuz. Panimaješ?

Muži mezi sebou hovořili slovensky, jeden z nich česky. Pouze k Alexejovi mluvili neumělou a kostrbatou ruštinou. Náhle se mu rozbřesklo. Náhle pochopil všechno.

– Spasibo vam, zaskuhral rozbitými rty přes vyražené zuby. – Ja Nikolaj. Spokojeně kývli. Tak tohle měl být začátek jeho mise. V duchu zaklel. Mít teď Bartíka po ruce, roztrhl by ho jako hada, bez ohledu na hodnost. S tímhle by byl nikdy nesouhlasil. Tohle je drsné. Ale mají pravdu, je to jediná věrohodná cesta do Stalinovy říše. Okamžitě musel zapomenout na všechno, co ho kdysi dělalo Alexejem. Podporučík měl pravdu. Nesměl to zvorat. Otřásl se. Dva muži možná zaplatili životem za to, aby on uspěl. Šli dobrovolně na smrt, aby dostal šanci. Byl jim to dlužen. Musel začít okamžitě žít a myslet jen v ruštině. Nesměl rozumět a mluvit česky a to ani ve spánku či v omámení. Rozvědka zinscenovala jeho, Nikolajův převoz z Rumunska do Prahy, jako by byl v Rumunsku držen již od sestřelení letadla. Museli ho zřídit tak, jak by ho zřídila rumunská Morozovova Securitas, kdyby byl skutečným Nikolajem Bodlinem. Uspali ho silným narkotikem a udělali mu to v bezvědomí. Ruce a nohy bez pout se prokrvovaly a přicházely v bolestech k sobě.

Automobil zastavil na okraji osady. Zahlédl ceduli s maďarsko-slovenským nápisem. Byli tedy přepadeni ještě v maďarské autonomní župě krátce po přejezdu hranic z Maďarska. Nebo přímo z Rumunska? Nedovedl odhadnout, zda jde o západní Slovensko nebo o Zakarpatskou Rus. Neodhadl ani čas, ani směr jízdy. Ještě bylo světlo.

Muži jej rychle předali jiným mužům do jiného automobilu a obě auta se rozjela na různé strany. To se opakovalo ještě dvakrát. Teprve pozdě v noci dorazili do Prešova a ukryli jej v nějakém osamělém domě na předměstí. Nepostřehl žádná jména. Neříkali je před ním.

V prešovském bytě se o Nikolaje dva týdny starala žena středního věku. Vařila, chodila nakupovat a ošetřovala mu rány. Hovořila s ním rusky. Občas se na něho přišel podívat některý z mužů a vždycky ho ubezpečil, že již brzy se vydá na cestu domů, ke svým. Až bude vhodná příležitost a až se uklidní pátrací akce v bytech slovenských komunistů. Nikolaj ihned pochopil, že jsou to komunisté. Rozvědka věděla spolehlivě, že ačkoliv se KSČ tváří mírně a k republice loajálně, dávno vytvořila ilegální organizaci a podzemní síť z lidí, kteří nejsou známi jako členové strany. Strankmüller s Bartíkem to navlékli chytře. Jedině tak bude jeho návrat věrohodný… Snad. To nikdo nemohl odhadnout předem.

Za dva týdny se dal alespoň trochu dohromady. Mohl chodit a největší bolesti ustoupily. Byl zase čistý a měl běžný občanský oděv. Konečně pro něho přišli, aby se připravil k odjezdu. Komunisté měli své lidi na železnici. Tři muži se s ním nechali zavřít a zaplombovat do nákladního vagonu s exportní dodávkou lihovin. Cestou mu vysvětlili svůj důvod k takovému doprovodu. Šlo o komunisty, po kterých již policie v Československu začala pátrat. Museli zmizet, a kam jinam než do SSSR?

Že jsou na hranicích, poznali podle překládky celého vagonu na širokorozchodný podvozek. Jenže potom je čekala ještě velmi dlouhá cesta. Naštěstí byli teple oblečeni a měli dostatek potravin. Občas muži otevřeli láhev dobrého vína z rozbité bedny. Rusky mluvil jen jeden z mužů a dělal po celou cestu překladatele. Nikolaj využil rozhovorů k tomu, aby vypiloval a dobarvil své líčení okolností zajetí a krutou realitu výslechů i věznění v rumunských kobkách, které ostatně znal ze svých návštěv u spřátelené rumunské tajné služby. Rozvědka byla důkladná a jeho nadřízení dbali na to, aby se již dříve s rumunskými poměry dobře seznámil, aniž tušil, k čemu to bude dobré.

V Kyjevě odplombovali vagon. Na zasněženém nástupišti je očekávala eskorta vojáků a muži v dlouhých kožených kabátech. Nikolajovi to rázem

připomnělo nacistické Německo. A právem. Zatčení nebylo žádným divadlem, jak si zpočátku myslel. Okamžitě se ocitl ve vězeňské cele s nejtvrdším režimem. V příštích týdnech prodělal opravdové peklo a tentokrát bez uspání. Nekonečné výslechy spojené s mučením. Přišel o další zuby a nalomili mu další žebra. Celé dny mu nedovolili spát, takže po několika nocích bdění a hladu již pouze blábolil a přestával se kontrolovat. Tehdy hrozilo největší nebezpečí prozrazení. Bratr jej ovšem varoval a dobře připravil. Vysvětlil mu, že oni nedůvěřují nikomu, kdo jen zahlédl některou západní zemi. Na chodbě, při eskortě k výslechu, jednoho dne potkal i jednoho ze slovenských komunistů, který utekl ve vagonu s ním, strašlivě zřízeného. Teprve zde v Rusku mohli čeští a slovenští komunističtí snílkové pochopit, do jaké země svobody se to dostali. Nikolaj nemohl v nejmenším myslet na své poslání. Nyní bojoval o holý život a možná mu jej zatím zachránilo právě to, co s ním provedli československí rozvědčíci. Vyšetřovatelé NKVD předstírali, že mu nevěří zhola nic, a nazývali ho špionem, ale to zde nazývali každého. Jedno mu však uvěřili beze všech pochyb, totiž rumunské vězení. Nechali lékařem prozkoumat jeho stopy po mučení a ten dosvědčil, že jsou pravé. Dokonce našel stopy po elektrodách, kterými jej mučili elektrickým proudem. Doma skutečně nezanedbali nic.

Několikrát musel vyprávět svůj (Nikolajův) životní příběh. Dovolával se svědectví matky a sestry, svědectví Nikolajových přátel z akademie. Jednou dokonce přivedli muže, který ho z vedlejší místnosti pozoroval. Podle podoby nakreslené v Praze Nikolajem poznal spolužáka Igora a zavolal na něho. Srazili ho ze židle, ale tu noc se poprvé směl dosyta vyspat a dostal plnou vězeňskou porci.

Od té doby se výslechy zmírnily. Vyšetřovatelé se spíše snažili z Nikolaje vytáhnout vše, co spatřil v cizině. Mohl jim pouze vylíčit poměry v rumunských věznicích, ale posloužil i některými rumunskými jmény. Čechy nestihl poznat. Zato vyšetřovatele uspokojil líčením vojenského cvičení, které měl možnost pozorovat, ještě než byl letoun sestřelen a potom, než dopadl s padákem na zem. Odhadl po pravdě, že cvičení bylo zřejmě zaměřeno na zkoušku obranné karpatské linie a že na místě rozpoznal české i rumunské vojáky. Vzpomněl si, že tam viděl nezvykle mnoho vysokých důstojníků. Sestřelení popsal jako důsledek nové protiletadlové zbraně nepřítele, vzdušného minového pole. Podle Nikolaje letouny vlétly mezi malé plynové balony, které nesly na dlouhých drátech jakési miny. On sám si zachránil život, když včas vyskočil po explozi prvého letounu.

Nikolajova situace ve vězení NKVD se zlepšila, ale pokud si dělal naděje, že bude propuštěn a odeslán zpět k útvaru, krutě se zmýlil. Nekonal se žádný soud, ani se nikdo nenamáhal mu oznámit, co bude dál. Že o sovětském Rusku stále ví ještě málo, pochopil, když jej se stovkami jiných Rusů a Ukrajinců nacpali do dobytčího vagonu. Z polí již vonělo jaro. Dlouhý vlak se dal do pomalého a vytrvalého pohybu k východu. Zeptal se nejbližších spoluvězňů, kam je vezou. Muž na něho udiveně pohlédl a potom mávl rezignovaně rukou.

– Rabotčij lager, tavaryšč. Ural, Bajkal, Magnitogorsk… što ja znaju?

Nikolaj věděl, že se mu na rozdíl od desítek agentů vyslaných před ním podařilo přežít uvítací výbor v Stalinově zemi. Zatím. Alespoň v tom byl úspěšný. Jen jestli se to někdo někdy dozví…

18. leden 1942 – Jince

Velitelé rot a praporů 1. paradesantní divize se shromáždili dle rozkazu v jídelně přesně v 10.00 hodin. Školení nižších důstojníků vedl instruktor Packard. Vůbec bylo přítomno nezvyklé množství instruktorů. Kapitán Kunc jich napočítal 22. Jejich zapojení nejsrozumitelněji dokládalo to, jak moc se československá armáda změnila za poslední tři roky od mnichovské války. Tatam byla nablýskaná a nažehlená elita hodící se tak leda na přehlídky, k pozdvihování národního sebevědomí. Sebevědomí národa nyní, po vítězné válce s Němci, nemusel nikdo pozdvihovat, spíše bylo třeba je tlumit. Válka, ač trvala jen krátce, přinesla příliš mnoho obětí a mnoho z těch skvělých chlapců padlo úplně zbytečně. Již třetí rok byla armáda připravována pro skutečný boj, pro příští válku, ne pro tu minulou, jak tomu bývalo vždycky. Koncepci nové armády vypracovali lidé, kteří naposledy skutečně bojovali[33]. Lidé, kteří měli možnost vidět v akci jak Wehrmacht, tak i Rudou armádu, nebo například španělské frankisty či francouzské koloniální jednotky. Koncepce vycházela z nevyhnutelného faktu: Československá armáda nebude nikdy vynikat počtem armád či divizí. Tento nedostatek bude v obraně snížen

[33] *Na vytvoření základní koncepce nové československé armády se významnou měrou podílel i vojenský teoretik a poradce prezidenta republiky generál Emanuel Moravec. Dle jeho návrhu se nová armáda měla skládat jako dětská stavebnice z jednotlivých menších jednotek, praporů či pluků s jasně vymezenou specializací. Již nestačilo dělit armádu na pěchotu, letectvo, dělostřelectvo, tankové jednotky a ženisty. Existoval velký rozdíl v samotné pěchotě mezi jednotkami určenými pro boj v horách, pro podporu mechanizovaného útoku, pro boj v ulicích velkých měst, pro záškodnické akce, obranu opevnění a tak dále. Generál Moravec navrhl, aby jednotky prodělávaly výcvik a byly vyzbrojeny podle způsobu, terénu a cíle budoucího použití ve válce. Bude-li rozhodnuto o nasazení vyšší jednotky například do útoku na horskou oblast či na hlavní město nepřítele, měly být pověřené divize teprve sestaveny ze specializovaných jednotek, které se k takovému účelu hodí, jako z kostek stavebnice. Základní kádr nižších specializovaných jednotek měli vytvářet nejen důstojníci, ale i poddůstojníci a vojáci z povolání zvládající náročnou bojovou techniku i taktiku jako profesionálové. Na takový profesionální kádr měl být v případě mobilizace nabalen dostatečný počet mobilizovaných vycvičených záložníků. Koncepce schválená v létě roku 1939 byla uváděna v život zvolna ale přece.*

a eliminován opevněním, v útoku pak mobilitou, rychlostí a přesností úderů zaměřených na likvidaci velení a spojení nepřítele, dokonalým průzkumem, jednoduchým, praktickým a pružným systémem vlastního velení a předávání rozkazů i informací. Armáda se měla stát souborem vysoce specializovaných a tvrdě vycvičených jednotek. Měla být zvýšena jejich mechanizace, utajení a koordinace v akci. Obyčejnou pěchotu, potravu pro nepřátelský kanonenfutr a pro zákopy bylo možno čerpat ze spojeneckých zemí Malé dohody. Československá armáda se celá pozvolna měnila v elitní uskupení. Již nestačilo jedno či dvě cvičení do roka. Jednotky nyní cvičily neustále. Čas povinné dvouleté vojenské služby každého brance měl být využit maximálně účelně. V čase míru a výcviku bojovaly jednotlivé divize nebo jen pluky navzájem proti sobě. Kdykoliv mohlo dojít k přepadu, k diverzní akci nebo k infiltraci nepřítelem sousední jednotky. Každá divize nyní budovala odbor pro utajení a měla svoji rozvědku, vyvíjely se prostředky proti odposlechům. Za úspěšnou akci proti fiktivnímu nepříteli získávali vojáci dotyčné jednotky určité výhody. Každý nováček od chvíle, kdy narukoval, ocital se situaci a atmosféře všudypřítomného cvičení, které ustávalo pouze výjimečně na příkaz shora.

Z armádních kanceláří zmizeli vojenští byrokrati a i vyšší velitelé nyní málokdy oblékali slavnostní uniformu. Stalo se nejprve nutností a pak i módou užívat polní uniformu. Štáby a velitelská stanoviště bylo stále méně snadné najít i v rámci jedněch kasáren, jediné posádky. Přestože málokdo tušil, kde se právě příslušné velitelství nachází, přicházely od něho rozkazy. Každé, i docela malé velitelství velelo a naopak dostávalo veškeré důležité informace, aniž by bylo vidět. Stále většího významu v armádě nabývali právě tací instruktoři, jako byl Packard, skauti, trapeři a bůhví odkud vylezlí mistři praktické války. Zvláště u paradesantní divize dostávali volnou ruku a podařilo se jim pozvolna vytvořit jednotku, která neměla obdoby, jednotku, jejíž vznik by si byl v roce 1938 nikdo nedovedl ani představit.

Instruktor Vlk zkontroloval, zda jsou přítomni pouze ti, které osobně zná, zda se do místnosti nevetřel špeh jiné jednotky. Instruktor Packard přešel k dlouhému pultu ze sražených jídelních stolů vprostřed neformálního kruhu shromážděných důstojníků. Na stolech se povalovalo množství doposud neznámých zbraní a součástí výstroje.

– Bratři, předeslal. – V uplynulém roce se podařilo uzavřít první část výcviku všech čtyř pluků divize. Vy i vaši muži dokážete vyskočit z letadla v nejrůznějších výškách s minimálními ztrátami na zdraví a na životech. Dovedete přežít delší dobu v divokém neobydleném terénu a rámcově jste

pochopili i pojem „zvláštní operace“. To ovšem, pochopitelně, ještě zdaleka neznamená, že jste vycvičeni a že se z vás stali na slovo vzatí záškodníci a diverzanti. Ještě zbytku letošní zimy musíme využít k zahájení druhé části vašeho výcviku. Bude nesrovnatelně tvrdší a nebezpečnější. Ti, kdo ji ve zdraví přežijí, budou se moci opatrně a polohlasem nazývat elitou této armády. Bratr Instruktor Vlk vám dnes předvede novou výsadkářskou výstroj, která byla zkonstruována na základě zkušeností našeho loňského výcviku, zkušeností poslední války a všeho, co jsme dokázali ukrást Rusům, Němcům, Britům, Francouzům a také indiánům, zálesákům, japonským samurajům a dalším úspěšným válečníkům světové historie. V příštích dnech bude touto výstrojí vybavena celá naše divize, po částech tak, jak budou nastupovat do druhé fáze výcviku.

Jan Volf postoupil kupředu a vytáhl z hromady řemení, plátna a kovu pravou botu.

– Výsadkářská bota. Pošlu ji dokola. Prohlédněte si ji důkladně. Není to ani polobotka, ani vojenská holínka. Je něčím mezi. Ušili ji z pevné, ale měkké volské kůže, která se při vhodné impregnaci stane nepromokavou. Je poměrně lehká, aby nezvyšovala váhu výsadkáře. Při dopadu a při pochodu zesilují pevnost nohy řemínky u paty, nártu a holeně. Při pohledu na tyto zpevňující řemínky vzpomeňte dlouhých pochodů římských legií podnikaných v pouhých sandálech s takto dlouhým a kolem lýtka omotaným řemením. Zvláštní pozornost věnujte podrážkám. Rovnou vám prozradím, že uvnitř jsou všity kovové destičky chránící chodidlo před trny a nástrahami obrany objektů. Neprojde jimi ani projektil pušky vypálený z dostatečné vzdálenosti. Nějaký čas ochrání nohu při průchodu přes plamen a žhavé spáleniště. Z destiček vidíte pouze háčky, které vystupují po stranách podrážky, dost malé, aby nepřekážely v běhu, a dost velké, aby se jimi dala rychle připnout na botu lyže. Háček dojde uplatnění také při kopnutí protivníka.

– Mají podrážku obráceně! užasl kapitán Kunc.

– Dobrý postřeh, ušklíbl se Jan Volf alias instruktor Vlk. – S malou opravou. Není obráceně podrážka, ale jen vzorek na ní. Jistě jste rychle pochopil proč. Kdokoliv narazí na vaši stopu v terénu, půjde po ní přesně na opačnou stranu, než na kterou jste ve skutečnosti šel vy. Ostatně, podrážky pro nás vymyslel pan Baťa velmi rafinovaně. Můžeme na ně libovolně nasazovat tento snímací vzorek. Nasazovací vzorky bude výsadkář měnit podle nepřítele vždy tak, aby v jeho týlu zanechával otisk jeho standardních vojenských bot.

– A toto, pánové, předstoupil opět Packard, – Toto znamená adié onuce! Od tohoto dne přechází celá divize na teplé vlněné ponožky, které v zimě hřejí a v horku sají pot. Vše ve stylové vojenské khaki brot kafé…

V dalších dvou hodinách představili instruktoři celou řadu revolučních změn výstroje výsadkáře. Tenké, ale pevné spodní prádlo a novou nepromokavou maskovací bundu, do které se namísto kožešinové vložky vpínala lehounká, zato tlustá vložka hustě utkaná ze silných provázků. Tato vrstva vytvářela vzduchový polštář pro ochranu v zimě a větrající oděv pro horké letní dny, nošená bez bundy. Především ale dokonale chránila před bodavým hmyzem. Bunda i kalhoty byly vybaveny mnoha důmyslnými kapsami, tenké a pevné, na loktech a na kolenou zesílené trojitou vrstvou látky. Kalhoty nekončily u pasu, ale pokračovaly zádovou a prsní částí až k ramenům, kde je spínaly krátké šle. Zádová část kalhot byla také zesílena provázkovou obdélníkovou vložkou, takže chránila ledviny při dlouhých hlídkách ve sněhu vleže. Bundu bylo možno nosit dole otevřenou, aby větrala za pochodu, nebo ji stáhnout tkaničkou kvůli udržení tepla uvnitř. Z vlněné čepice na uši se vyklubala zvláštní kukla dosahující až na krk muže, z něhož pak byly vidět jen oči a ústa v obšitých otvorech, takže výsadkář vyhlížel jako bandita či gangster. Bunda obsahovala ještě kapuci složenou v límci. Z kompletně oblečeného muže nevyčuhovaly navenek žádné výstupky přezky, háčky či řemínky, za které by se mohlo zachytit lanko při otevírání padáku. K bundě bylo možno připnout nástavec prodlužující bundu až na paty a vytvářející tak jakýsi spací pytel, neboť jak vzápětí ozřejmil instruktor Bejk:

– Se spacáky se rozlučte. Pro výsadkáře je příliš těžký a vy jste se už naučili dost na to, abyste dokázali přežít noc v zimě i bez nich.

Pak byl předveden nový typ batohu. Bylo ho možno nosit střídavě na zádech, na břiše nebo na opasku.

Následovaly zbraně. Nůž, jehož čepel bylo možno uvolněním pružiny vystřelit proti nepříteli, se sadou náhradních čepelí, z nichž některé sloužily k řezání, jiné jako pilka nebo kleště k přeštípnutí drátů. Na noži byl také pilník a další vymoženosti. Z japonské samurajské tradice byly převzaty ocelové, vrhací, ostře nabroušené hvězdice – šurikeny a tenké vrhací ocelové jehly. Potom souprava hygienických potřeb a krabička s pytláckým rybářským náčiním, zvláštní vodovzdorné zápalky a lihový vařič, na němž mohl výsadkář ohřát jídlo, aniž riskoval kouřící oheň.

Další a další vymoženosti tvořily lehkou nebo těžkou výbavu, podle typu akce a nasazení. Například nové typy krátkých automatických zbraní a malých vysílaček, trhavin a rozbušek, granátů a signalizačních přístrojů. Výsadkáře

čekalo náročné období, kdy si musí na novou výstroj zvykat a sžívat se s ní, kdy se musí naučit využít všech jejích výhod a předností.

– To jsem z toho jelen, vzdychl odevzdaně kapitán Kadlec. – Ještě válečný malování a bude ze mě dokonalej Komanč na válečný stezce.

Kapitán Kadlec netušil, že i na válečnou kosmetiku je pamatováno.

6. únor 1942 – Kbely

Zkušební pilot Miroslav Volf obdržel povolení k letu a tím předstihl své německé konkurenty o dobrých půl roku. Byl si velmi dobře vědom rizika, jaké podstupuje startem na stroji vybaveném pouze dvěma proudovými motory WA-40 bez pojistky pístového motoru, ale být prvním Čechem, prvním mužem, který se o něco takového pokusí, to stálo za trochu rizika.

Již při startu ocenil jak prodloužení startovní dráhy, tak poměrně široký rozchod podvozku, navržený konstruktéry po smutných zkušenostech s úzkými podvozky ruských Rat a německých Bf-109, které činily zmíněné letouny při startu a dosedu za vysokých rychlostí značně nestabilními. Avia B-40 stabilitu potřebovala, zvláště při akceleracích, s jakými se kalkulovalo. Start proběhl uspokojivě a Miroslav si dával velmi dobrý pozor na ovládání plynové přípusti. Zde bylo citlivé místo motoru a hrubé zacházení s přípustí mohlo způsobit zhasnutí, nebo naopak požár motoru. Nový stroj se odlepil od země a zahájil stoupání do zkušební výšky 9000 metrů, výchozí výšky pro útok. Mezitím Miroslav Volf zachytil hlášení druhého zkušebního pilota Rýdla, který ve vrtulové stíhačce B-35 zaujal pozici a byl připraven sehrát roli nic netušícího nepřítele.

Z výšky 8500 metrů přešel Miroslav Volf do střemhlavého letu a rychle doháněl svoji kořist. Rostoucí rychlost jej přinutila oběma rukama přitáhnout řídicí páku, ale síly v řízení se nadále zvyšovaly. Jako blesk podlétl Rýdlův letoun a řítil se do stále strmější trajektorie. Ke svému zděšení pochopil, že je polapen v tomto střemhlavém letu, aniž může cokoliv učinit. Stáhl oba motory na volnoběh, ale rychlost se přesto stále zvyšovala a zdola se neodvratně přibližovala země.

Miroslav Volf pochopil, že letoun je ztracen. Řídicí instruktor již několik vteřin křičel do mikrofonu příkazy k výskoku pilota. Miroslav oběma rukama odhodil kryt kabiny a náhlá turbulence ve vysoké rychlostí jej málem vyrvala z kokpitu ven. Již chtěl vyskočit, ale v posledním okamžiku zaregistroval změnu. Stroj, zřejmě vlivem turbulence, vyrovnal let. Miroslav znovu přitáhl řídicí páku a o vlásek minul vrchol skalnatého kopce.

Oba motory pracovaly dobře. Oznámil svá pozorování zkušebnímu týmu a vedl letoun opatrně a v malé výšce k letišti. Chápal, že prozkoumání zachráněného stroje poskytne konstruktérům nedocenitelné informace.

Na přistání se přiblížil v rychlosti okolo 180 km/h a stáhl plynovou klapku. Věděl, že nyní musí již přistání dokončit nebo se rozbít na kaši. Motory totiž zvyšovaly svůj tah jen velmi pomalu, a kdyby se pilot pokusil znovu je zapnout a vystoupat k novému pokusu o přistání, nestihl by zvýšit jejich tah dříve, než letoun narazí do země.

Miroslav Volf přistál na jedničku. Zdálo se, že jeho smůla již byla pro tento den vyčerpána. Udělalo se mu špatně a zvracel, pak se celý roztřásl. Nový typ podvozku naštěstí vydržel extrémní zátěž při dosedu ve velké rychlosti a také pneumatiky vyrobené z kvalitní pryže odolaly.

O půl hodiny později již letoun odpočíval v maskovaném podzemním hangáru obklopen rojem konstruktérů zkoumajících popraskaný potah křídel. Bylo zřejmé, že stroj byl vystaven extrémním silám a jevům, s nimiž teorie nepočítala. Zkoumán byl zvláště fenomén pasti střemhlavého letu a vyšetřování později přineslo překvapivé závěry. Ztrátu kontroly nad strojem způsoboval zřejmě jev stlačitelnosti vzduchu. Při střemhlavém letu v úhlu 20^0 překračoval letoun při plném tahu motorů rychlost Mach 0,83. Při překročení tohoto rychlostního prahu se důsledek stlačitelnosti vzduchu projevil ztrátou kontroly nad strojem. Z toho plynula důležitá omezení pro budoucí piloty co do střemhlavých útoků na nepřítele a další konstrukční úpravy tvaru trupu a křídel. Konstruktéři začali také pod dojmem z německého Me-262 uvažovat o využití Avie B-40 k úloze lehkého stíhacího bitevníku.

Miroslav Volf byl po svém prvním letu důkladně vyslechnut a jeho postřehy zaznamenány. Zodpověděl otázky členů konstrukčního týmu do protokolu a byl za odměnu odveden do vedlejšího podzemního bunkru. Zde dostal možnost jako prvý pilot spatřit prototyp dalšího stoje, který vypadal, jako by právě přistál z jiné planety. Celokovový trup nové stíhačky B-42 vypadal na prvý pohled menší než dvoumotorová B-40. Byl kratší a ne tak štíhlý. Vzdáleně připomínal ruskou Ratu I-16, s tupým nosem a bez vrtule. Křídla nové stíhačky byla již úplně šikmá a nebylo možno na nich zahlédnout žádný motor. Ing. Nebesář vysvětlil, že stroj bude poháněn jediným proudovým motorem umístěným přímo v trupu s tryskami pod směrovkou. Miroslav Volf pochopil, že tupý nos letounu postrádající charakteristickou špic neznamená nedokončenou montáž, ale konstrukční záměr nasávání vzduchu přímo do motoru předkem letounu. Vyjma kabiny pilota se tak celý trup vlastně stával jediným velkým a silným motorem. Stroj měl nést těžkou kulometnou a kanónovou výzbroj, měl být rychlý a při manévru obratný. Avia B-42 byla konstruována výhradně pro vzdušný souboj.

Do května 1942, po řádném zalétání s plnou výzbrojí a po střeleckých zkouškách, mělo být vyrobeno 10 cvičných dvoumotorových proudových letounů B-40 a sestavena školní letka pro výcvik základního kádru pilotů proudových strojů. Již v této chvíli byli první piloti (šest československých, jeden rumunský, dva maďarští a jeden jugoslávský) ve výběrovém řízení a do dvou týdnů zahájena jejich pozemní instruktáž. Vzhledem k hrozbě z východu a vzhledem k rostoucí zahraniční konkurenci požádalo ministerstvo národní obrany o urychlení programu a uvolnilo na projekt mimořádné dotační prostředky.

6. únor 1942 – Agen

Čerstvě jmenovaný brigádní generál Charles de Gaulle přehlížel z okna štábní kanceláře řadu šedých přízemních kasárenských baráků. Neutěšená fádní krajina mírně zvlněných pahorků, pokrytá fleky tajícího sněhu klesala směrem k jihozápadu do gaskoňských rovin. Dojmem jakéhosi života zde působila pouze líná hladina Tarnu mírně vzdutá odtáváním sněhu v horách na jihovýchodě. Nahnědlá voda se hnala korytem k soutoku s Garonnou a k městu Bordeaux.

Generálovi se stýskalo po severu, po kraji v okolí Chaumontu na horní Marně. Tamní krajinu miloval a nyní tam, v nedávno zakoupeném domě La Boisserie, zanechal i celou svoji rodinu. Tamní podnebí svědčilo zdraví jeho dcery Anny. Zde na jihu si připadal jako ve vyhnanství. Ale podstoupil takovou oběť a dokonce bez námitek.

Konečně se totiž dočkal naplnění svého snu.[34] Konečně se mu, ve spolupráci s premiérem Reynaudem a přáteli od tisku, podařilo prosadit

[34] *V roce 1942 disponovala francouzská armáda již více než 3500 tanky a navzdory zoufání generála de Gaulle existovalo celkem šest tankových DCR, pět lehkých motorizovaných jezdeckých DLC a šest pěších motorizovaných DM. Tedy celkem 16 divizí zahrnujících mechanizovanou brigádu nejméně o dvou tankových plucích. Tyto divize byly navíc vyzbrojeny stovkami tanků lepších parametrů, než byly německé PzKpfw I-IV. Všechny francouzské typy kromě nejstarších měly 40 mm silné čelní pancíře, které dokázalo prorazit pouze německé 88 mm dělo a to maximálně na vzdálenost 500 metrů. Francouzské tanky byly vybaveny 37mm a 47mm rychlopalným kanónem, zbraní účinnější než běžná německá tanková 75mm děla. Francie měla k dispozici takové množství lehkých tanků, že jejich prapory a rotami mohla doplnit téměř všechny své pěší divize. Od konce roku 1940 směřovaly na bojiště do Indočíny již pouze pluky a divize doplněné celým praporem lehkých tanků srovnatelných svou kvalitou s tím, co mohli nasadit do bojů Japonci. Bojové zkušenosti vedly pak k dalším technickým inovacím.*

Pokud by se rudé Španělsko rozhodlo nasadit své tankové divize proti Francii, muselo překonat vysokou hradbu Pyrenejí. Vylodění na Riviéře nepřicházelo v úvahu vzhledem k silnému francouzskému loďstvu, letectvu a také vzhledem k předpokládané pomoci italské Regia Marina. Hradbu Pyrenejí mohly španělské tankové kolony překonat pouze na dvou místech a to při pobřeží Lionského zálivu směrem na Perpignan, nebo při Biskajském zálivu směrem na Bayonne. I zde by

formování profesionální úderné tankové armády. První takové vyšší jednotky svého druhu ve Francii. Zatím dosáhl pouze jednotky o velikosti mechanizovaného sboru, ale i to bylo na francouzské poměry téměř revolučním skokem. Lehké pluky dvou division cuirasée (tankových divizí) dokázal vyzbrojit poměrně solidními Somua S-35 a B1 bis se 47 mm rychlopalným kanónem, lepší zbraní, než byla 75 mm krátká děla německých panzerů. Každá divize disponovala 68 těžkými, ale pomalými chary ve dvou praporech a 90 lehkými a rychlými tanky Hotchkiss H39 ve dvou lehkých praporech. Pro motorizovanou brigádu mechanizované divize zbyly bohužel jen starší H-39, S35 a R35, zato pro tuto divizi uvolnil generální štáb dostatek obrněných kolopásových transportérů typů Citroen a Panhard k přepravě střeleckých družstev přímo až na bojiště.

Zatím se generálovi de Gaulle nepodařilo dosáhnout počtů, které si stanovil jako normu pro vzorovou tankovou divizi, tj. 500 tanků, ale i 228 tanků na jednu tankovou a 225 tanků pro mechanizovanou divizi již přesahovalo evropský standard. O sestavě takových divizí přece jen nemohl rozhodovat sám, pro tu existovaly štábní šablony a předpisy. Přes všechny klacky, které mu „defenzivní generálové“ staré školy vytrvale házeli pod nohy, mohl být nejznámější francouzský kverulant „Generál Motor“ spokojen. Přenesl pohled k remízům, před nimiž probíhaly velké technické přechody obrněnců na jarní a letní provoz, a mírně se pousmál. Vzápětí se opět zamračil, neboť si představil, jak se v této jižní krajině bude celé léto dusit úmorným vedrem.

Odpoledne ohlásila služba příjezd plukovníka Gouyou, jednoho z šéfů pařížského ústředí vojenské rozvědky. De Gaulle se znechuceně připravil na přijetí hosta. Příjezd takového muže mohl znamenat jen další potíže a rafinované překážky z olysalé hlavy starého Dufieuxe. Plukovník však tankového experta nehodlal zdržovat.

– Nenechte se rušit, generále, stiskl hostiteli ruku. – Zvolil jsem vaše velitelství vlastně jen kvůli zeměpisné poloze. Tschéchoslovaqués nám ohlásili

---

ovšem musela přechody a zátarasy nejprve ovládnout pěchota a lehčí jednotky útočníka. Sbor generála de Gaulle byl umístěn dostatečně blízko na to, aby mohl reagovat na případné prolomení pyrenejské obranné linie v kterémkoliv z obou směrů. Generálovy vrásky měly svůj původ v obavách, že nemá doposud k dispozici dostatek sil k tomu, aby mohl zasáhnout v obou směrech zároveň, kdyby došlo k útoku takto koordinovanému. Blíže u horské hradby stál rozmístěn armádní sbor první linie složený ze dvou horských a tří pěších divizí, který ovšem jeho velení nepodléhal.

příchod jednoho důležitého muže tam odsud a já tu na něho s vaším svolením počkám.

Plukovník ukázal nedbalým gestem k jihu, kde se ve vzdálenosti nějakých 150 kilometrů zdvíhala výhružná zasněžená hradba Pyrenejí.

– Včera úspěšně přešel hranice, a protože byl značně vyčerpaný, naši pohraničníci se mu postarali o krátkou rekonvalescenci v Lourdes. K večeru jej přivezou sem. Rád bych pak s ním a s vámi povečeřel. Možná se také dozvíte nějaké pro vás zajímavé informace o rudých. Konec konců, je to váš hlavní úkol, tady na jihu.

Tmavý citroen přivezl důležitého Tschéchoslovaqués po setmění, asi o sedmé. Na osmou nechal generál prostřít k soukromé večeři ve třech. Muž doposud oblečený v lehkých plátěných šatech španělského vesničana byl malé postavy a na mohutného generála mu chybělo dobrých půl metru výšky. Jeho věk se zdál překvapivě vysoký, jistě již překročil šedesátku. Gouyou se ujal představování.

– Monsiéur Emanuel Voska, pracovník československé tajné služby. Toto je generál Charles de Gaulle, francouzský tankový expert a velitel mechanizované armády dislokované v okolí Agen pro případ španělsko-ruského útoku přes Pyreneje. Generál je tedy právě tím povolaným mužem a informace o poměrech za horami jsou u něho na správné adrese.

Československý agent Voska se vyjadřoval špatnou francouzštinou, ale oba důstojníci mu porozuměli dobře. Generála překvapil patrný přízvuk, jaký by očekával spíše od Američana.

– Jsem vlastně Čechoameričan, vysvětlil Voska. – Předválečný emigrant před Habsburkem. Za války mých služeb využíval jak budoucí prezident Masaryk a československá zahraniční akce, tak i zpravodajská služba USA. Mám dokonce na americké straně hodnost kapitána. Musím na sebe prozradit, že jsem socialista, ale v žádném případě komunista. V roce 1936 jsem v Praze zakládal Výbor pro pomoc republikánskému Španělsku a organizoval materiální a potravinovou pomoc. Několikrát jsem Španělsko navštívil v průběhu občanské války a odtud mé důležité kontakty v republikánském Madridu. Tehdy, jak jistě chápete, běželo v mých očích především o boj proti fašismu. To, co se v té nešťastné zemi stalo po roce 1939, je úplně jiná záležitost a my socialisté a interbrigadisté jsme se v tamních republikánech velice krutě zmýlili. Podcenili jsme španělské a hlavně sovětské bolševiky. Musím přiznat, že politika neintervence, kterou od začátku prosazovala Francie a kterou jsme jí tehdy měli velmi za zlé, byla tím

správným postojem. Rozhodně správnějším postojem, než byl ten náš. Ačkoliv těžko říct, co je pro tu zemi lepší.

– Jak to tam vypadá nyní? vyzvídal plukovník Gouyou. Voska si povzdechl.

– Katastrofa. Jako v Rusku, možná místy dokonce hůře. Ještě během vítězné ofenzívy proti frankistům dokázali lidé z NKVD vyškolit svoji španělskou sestřičku GSE (Guardia Securitas el Espaňa) a sestavit seznamy potenciálních nepřátel revoluce. Během války obsadili bolševici veškeré funkce vojenských politických komisařů a po vítězství započal hon na všechny vytipované odpůrce bolševizace země. José Díaz proměnil tradiční Kortesy (parlament) v obdobu Sovětů a komunisté vyhlásili diktaturu proletariátu okamžitě, jakmile své válečné spojence přestali potřebovat na bojišti. Byly zakázány a rozpuštěny všechny politické strany kromě KSŠ. Nejzuřivěji zaútočili právě na republikány a socialisty. Anarchisty doslova vyvraždili. Nahnali rolníky do družstev a to celé provázely enormní represe. Viděl jsem na vlastní oči pracovní trestný tábor v Barruelo, ten je speciálně pro katolické Basky. Vypadá to podobně jako ty strašné nacistické koncentrační tábory v Německu. V zemi je jich prý na 150. Političtí vězni tam dřou po tisících do úmoru v dolech, lomech nebo fabrikách. Mezi lidmi jde strach a hrůza. Policie je všemocná. Většina soudruhů, se kterými jsem spolupracoval za občanské války, je ve vězení nebo internována v těch táborech. Sám jsem unikl na poslední chvíli a to ještě díky tomu, že mám československý pas. Rozpustili vůbec všechny organizace, kromě komunistických. Sjednotili odbory a pro mládež zavedli něco na způsob sovětského Komsomolu. Dolores Ibárruri odstavili na vedlejší kolej. Vede teď nějaký ženský svaz či co.

– Ta rudá děvka, ucedil de Gaulle. – Jak to vypadá po vojenské stránce, monsiéur Voska?

– Velikost armády nedokážu odhadnout, ale do země proudí moderní sovětská výzbroj. Viděl jsem úplně neznámé typy tanků a letounů. U Albacete jsou rozmístěny dvě čistě sovětské mechanizované divize NKVD a v Almanse sestavují další dvě divize z komunistických emigrantů z celé Evropy. Pluk Pařížská komuna je prý celý složený z francouzských komunistů. Hranice v horách je hlídána velmi silně a všude tam budují drátěné zátarasy. Viděl jsem dokonce i nějaká bednění jako při betonáži pevností v průsmycích.

De Gaulle si okázale uplivl při zmínce o francouzských emigrantech a pluku Pařížská komuna.

– Myslíte, že by pomohla námořní blokáda? zeptal se Gouyou.

– Na tu už je pozdě, zachmuřil se Voska. – Španělská bolševická armáda je nyní kompletně vyzbrojena moderními sovětskými zbraněmi. Především jsem vám ale chtěl ukázat toto.

Československý agent položil na stůl sérii fotografií. Na některých bylo možno rozeznat budování jakési železniční trati. V pozadí železnice se tyčila povědomá skalnatá hora. Na dalších snímcích byl jeřáb překládající v přístavu na železnici velkou dělovou hlaveň a také velký tank neznámého typu.

– Skála? vykřikl de Gaulle. – Gibraltar? O to jim jde?

– Ano, Gibraltar, souhlasil Voska. – Budují železnici až k moři, nejen u Algeciras, ale i v La Linea. Tohle je překládka hlavní těžkých houfnic B-4 ráže 203 mm v Almerii. Nejtěžší sovětské dělo, které lze přepravovat jen po železnici. Má ovšem i pásový podvozek. Vrhá to metrákové střely na 18 kilometrů daleko. Jakmile vypukne válka, začnou ostřelovat britskou skálu ze dvou stran zálivu.

– Válka?! užasl de Gaulle. – To by muselo…

– To bude brzy! ubezpečil nezdvořile a důrazně Voska.

– Československá a německá tajná služba odhadují Stalinův útok na Evropu v květnu nebo v červnu letošního roku, vysvětlil plukovník Gouyou. – Už rozumíte, proč jsem vás přizval k našemu posezení, generále? Francouzská generalita je, jako vždy, v klidu a optimisticky očekává válku, bohužel zase tu minulou. Paříž se nevzpamatuje, dokud nepadne Berlín, to vám nemusím vysvětlovat. Ale začne to tady. Odhadujeme, že nejprve zaútočí rudé Španělsko na Brity v Gibraltaru. Vyprovokují nějaký incident a pokusí se proniknout přes Pyreneje k Toulouse a na Riviéru nebo k Bayonne. Stalin pak odůvodní invazi jako pochod Evropou na pomoc bojujícímu španělskému proletariátu. A vy, generále, to tady schytáte jako prvý. Jste na to ale ze všech našich statečných armád nejlépe připraven.

– A ještě byste měl věnovat pozornost tomuhle, ukázal Voska prstem na fotografii tanku. – Sovětská novinka. Střední tank s pancířem 50 milimetrů a kanónem ráže 75 milimetrů. Váží asi 30 tun a pohání ho naftový diesel. Nikdo v Evropě nemá srovnatelný stroj a Sověti jich zřejmě mají již tolik, že je mohou dodávat svým spojencům.

Plukovník Gouyou si agenta Vosku odvezl do Paříže ještě před půlnocí. Generál de Gaulle té noci neusnul. Dlouho studoval mapy a za svítání seděl celé dvě hodiny nepohnutě u okna.

Ve Francii se od roku 1938 mnohé změnilo, ale ne zase tolik, aby to mohlo vojenského odborníka a zarytého vlastence, jakým byl de Gaulle, uspokojit.

Generál po celá 30. léta marně upozorňoval na nepřipravenost Francie pro moderní pohyblivou a dynamickou válku. Zestárlá generalita „vítězů“ světové války vyškolená čtyřletými zákopovými boji zastávala ryze defenzivní doktrínu, podle které bylo třeba nepřítele nechat bezvýsledně útočit na opevněné obranné linie. Nepřítel tak údajně porazí sám sebe tím, že se vyčerpá po materiální a populační stránce. Po vybudování Maginotovy linie upadl generální štáb do dokonalé letargie. Jedna korupční vláda střídala druhou. Vláda Lidové fronty Leona Bluma způsobila dokonalý chaos v ozbrojených silách a téměř zlikvidovala zbrojní výrobu, jako by si právě to objednala Moskva či Berlín. Politika usmiřování Hitlerova Německa nechala nacisty vyrůst a uvrhla zemi do nejhlubší hanby. Německo, i po pádu nacismu, zůstalo nejsilnější mocností v Evropě a Francie spadla kamsi na periferii kontinentální politiky. Ostudná Mnichovská dohoda připravila Paříž před celým světem o důvěru a státy Malé dohody se zařídily po svém. Před dvaceti léty byla Francie nejsilnější mocností kontinentu. Dnes, v roce 1942, by Francie případnou válku s Malou dohodou prohrála, natož pak válku s Německem. Pouhé malé Československo disponovalo nejen dokončeným kvalitním opevněním, ale také nejméně třemi takovými sbory lepších kvalit, než jakému nyní velel de Gaulle. O kvalitě tanků nemluvě.

Krátká mnichovská válka, ve které opuštění Čechoslováci dokázali sami pocuchat Wehrmacht natolik, že to vedlo k zastřelení Hitlera a zhroucení nacistického režimu v Německu, proměnila nejobávanějšího nepřítele Francie v potenciálního spojence a obchodního partnera. Francii se ulevilo a ještě před tím, naštěstí, padla Daladierova hanebná vláda. Mnozí z těchto zostuzených politiků včetně Daladiera se sice udrželi ve vysoké politice (Daladier jako ministr zahraničí), ale krize alespoň smetla nejvíce korumpované, vyslovené zrádce a kolaboranty Lavalova i Bonnetova druhu. Reynaudova vláda konečně, po mnoha letech, začala věnovat pozornost armádě. Tovární linky spustily sériovou výrobu modernějších typů tanků a letounů, rozkradené sklady se opět začaly plnit výstrojí, municí a náhradními díly. Jakmile se objevilo nové bolševické nebezpečí, poklesla ve všech evropských státech podpora levicových stran a ustaly stávky. FKS byla přinucena rezignovat na členství v Kominterně. V armádě však zůstalo ultrakonzervativní velení. Tehdy ještě plukovník de Gaulle marně volal po vytvoření profesionální tankové úderné armády. Zaslepení naivní generálové se hrozili myšlenky na systém dvou armád, z nichž jedna by byla rezervistická a druhá čistě profesionální. Ve skutečnosti se však děsili vzrůstu plukovníkovy prestiže. Cítili v něm potenciálního vůdce, v jehož rukou by se profesionální

armáda stala politickým nástrojem. Neváhali proti němu obrátit největší francouzskou ostudu a argumentovali tím, že právě v Československu se osvědčila defenzivní strategická doktrína, neboť německé tankové divize na českých opevněných liniích dokonale pohořely. De Gaulle odpověděl vydáním nové odborné publikace s názvem Meč a štít, ve které detailně analyzoval jednotlivé operace třítýdenní mnichovské války. Neváhal kvůli své knize v srpnu 1939 odjet do Československa a navštívit osobně tamního tankového generála Sergeje Ingra. Dva měsíce cestoval s generálem Fauchnerem, znalcem Československa, po místech bojů, prohlédl si opevnění a cestou nazpět se vracel Gajdovou stopou přes Bratislavu, Vídeň, Horn a Linec. Na jaře 1940 pak vyšla kniha, která vzbudila velký rozruch. De Gaulle v knize vysvětlil a upřesnil skutečnou roli německých tanků v české válce.

Ze tří použitých tankových divizí Wehrmachtu byly do bojů nasazeny jen dvě. Oběma těmto divizím chyběly prapory těžkých tanků a nasazené typy PzKpfw I. i PzKpfw II. daleko zaostávaly kvalitou za československými typy, byly kvůli slabému pancéřování snadno zranitelné palbou běžných děl i těžkých kulometů a disponovaly jen velmi slabou palebnou silou. Druhá tanková divize zaútočila proti opevnění severní Moravy nekoordinovaně a v obou případech pouze jediným praporem. Selhaly veškeré podpůrné akce pěších a výsadkových jednotek. Von Rundstedt musel potom celou divizi reorganizovat a do konce války zůstala nebojeschopná. Třetí tanková divize byla generálem von List nasazena proti Brnu bez dostatečné podpory pěších a motorizovaných jednotek. Přes tento nedostatek uspěla a její zkázu zapříčinilo teprve odříznuté zásobování a téměř neexistující zajištění křídel celé ofenzívy. Útok 14. armády Wehrmachtu lze vůbec nazvat nezodpovědným ukvapeným hochštaplerstvím, které po zásluze skončilo fiaskem. První tanková divize nebyla do bojů na západě Čech nasazena vůbec (byla šetřena pro konečný postup na Prahu) a v čele Reichenauova úderu vykrvácely na plzeňské čáře obě motorizované divize 10. armády. Nakonec, v důsledku protinacistického převratu se 1. tanková divize vrátila do Říše. Je třeba ovšem zaznamenat, že plzeňská obranná linie byla proražena překvapivě rychle, již po týdenním náporu obou motorizovaných divizí (2. a 13.) s pouhými 200 lehkými tanky. Plzeňská linie byla ovšem proražena pouze v jediném místě a nebyla likvidována, takže dále bránila pěším jednotkám v postupu a do Plzně dorazily jen zdecimované motorizované prapory, kterým vzápětí hrozilo obklíčení českými pěšími divizemi a musely se za dva dny, v prudké dělostřelecké palbě, stáhnout zpět před linii. Kdyby byl Hitler neplýtval tanky proti těžkým

opevněním na severu a kdyby soustředil na hlavním směru útoku přes Plzeň ku Praze všechny tři tankové divize podporované oběma mechanizovanými divizemi, musela by tato úderná pěst dosáhnout Prahy soustředěným náporem již během prvního týdne války.

Generálova kniha vyvolala ještě větší vášně než jeho předchozí spisy „K armádě z povolání“ a „Francie a její armáda“. Jeho oponenti argumentovali:

Proražení plzeňské linie je typickým příkladem toho, kam vede taktika bezhlavých průlomů ve stylu páně Fullerově. Wehrmacht, který disponoval značnou přesilou mizerných a slabých tanků a v souladu s teoriemi páně Douhetovými také nadvládou ve vzduchu, měl slavně zvítězit v několika hodinách a drancovat český týl. Namísto toho velké tankové svazy pohořely na aktivní dělostřelecké protitankové obraně, na technické nespolehlivosti svých strojů a nebo prostě proto, že jim došel benzin. Generalita Wehrmachtu nedokázala vyřešit základní logistické problémy a reagovat pružně na neočekávané změny situace. Do nitra země tanky vůbec nedokázaly proniknout. Nevelké území stačilo českým pěším jednotkám opírajícím se o jednoduché, nedokončené a často jen polní systémy opevnění, aby připravily proslavené tankové svazy o veškerou údernou sílu a decimovaly je. Luftwaffe neschopná taktické spolupráce s pozemním vojskem a nasazená za nevhodného počasí, často bombardovala vlastní vojáky a nedokázala nikterak narušit obranu linií. Ironií osudu to byli právě Češi, kdo poučil Evropu o správném využívání tankové zbraně a to při jihozápadním protiútoku na železniční uzel Horn a k Dunaji na Krems. Češi zde nasadili podstatně kvalitnější typy tanků, ale postarali se také o to, aby je okamžitě následovaly početné pěchotní útvary a motorizované dělostřelectvo. Tento útok byl proveden teprve poté, kdy bombardovací letectvo zničilo zásobovací uzel v Linci a znemožnilo tak nepříteli přísun posil. K boji tanků s tanky v této válce až na ojedinělé případy vůbec nedošlo. Německé tanky zadržovala a likvidovala opevněná pěchota a dělostřelectvo, české tanky zůstaly ušetřeny pro správnou chvíli, útočily zásadně do slabých boků nepřítele, a pokud se utkaly s německou obranou, pak pouze v koordinaci s vlastní pěchotou a kvalitním dělostřelectvem. Čechoslováci zvítězili právě proto, že odmítli veškeré dobrodružné novátorské taktiky a spoléhali se na osvědčený recept koordinace všech druhů zbraní, v závěru také souběžně s leteckou ofenzívou, která paralyzovala Luftwaffe v kritické fázi probíhajícího protiútoku.

Především je třeba zdůraznit, že Čechoslováci nepotřebovali ke svému vítězství zavádět žádné samostatné profesionální armádní jednotky. Wehrmacht nebyl poražen válečnickou elitou, ale motivovaným národním vojskem, v němž převažovali rezervisté.

De Gaulle na tyto dohady nedbal. Ani pak nezahálel. Následovala série článků v *Revue des Deux Mondes, Í Echo de Paris,* v *Temps,* ale také v německých novinách. V těchto článcích plukovník varoval před nebezpečím, které nyní hrozí Evropě od bolševických režimů v Rusku a po roce 1940 také již ve Španělsku. Komunistická strana Francie nabývala v této souvislosti na síle. Bylo čím dále jasnější, že kontroverzní plukovník de Gaulle hodnotí situaci správně. Politické vedení země ve strachu před vzrůstem komunistických preferencí začínalo konečně jednat racionálně a systematicky. Zároveň se stále jasněji ukazovalo, že vrchní velení armády nechce a ani nedokáže změnit své postoje a způsob myšlení. Armáda se nechtěla žádnému nebezpečí ve skutečnosti vůbec postavit na odpor. Toužila pouze sedět v betonových pevnostech a planě teoretizovat. Navíc se v případě mobilizace proti rudému Španělsku nebo proti Rusku muselo počítat s tím, co by přinesla přítomnost statisíců povolaných rezervistů sympatizujících s komunismem. Tak masová strana prostě nemohla být ve Francii postavena mimo zákon. Gaullova myšlenka profesionální, tudíž zaručeně nepolitické armády, jakési pretoriánské gardy, se již nezdála tak zcestná jako před Mnichovem. Za Reynauda se postavila řada pravicových poslanců. Na druhé straně se zdála být úplně nemožná generálova spolupráce s převážnou většinou francouzské generality.

Další pozitivní impuls přinesla Francii válka s Japonskem, která vypukla v polovině roku 1940 v Indočíně. Po prvních porážkách před Hanojí a Saigonem organizovalo námořnictvo urychlený přesun nejen koloniálních, ale také již ryze francouzských pěších divizí a také lehčích Regiment de chars de combat (tankových pluků) na východ. Indočína poskytla francouzskému důstojnickému sboru možnost vyškolit bojové kádry přímo v ohni.[35] Tankové

[35] *Po napadení Indočíny Japonci byla zřízena 10. polní armáda pod velením generála Altmayera, která sestávala ze dvou sborů operujících z Laosu a Kambodže. Sbor Kambodža čítal dvě domorodé divize, francouzskou koloniální 8. pěší divizi gen. Gilliera a koloniální tankovou brigádu se 70 tanky. Sbor Laos čítal jednu domorodou divizi, francouzskou koloniální 2. pěší divizi generála Maignana a především celou 5. motorizovanou divizi generála Bouchera s 225 lehkými tanky. Zpočátku vypomáhali Francii britské koloniální jednotky, ale brzy bylo třeba povolat další francouzské*

jednotky generála Bouchera dostaly nenahraditelnou příležitost vyzkoušet si válku naostro v těžkém tropickém terénu. Stejnou příležitost dostalo letectvo. I když se zatím jednalo pouze o malou část francouzské armády, vracející se vystřídaní velitelé způsobili značný průlom do statické defenzivní doktríny Francie a jejich svědectví i zkušenosti působily na zatvrzelé vrchní velení revolučním vlivem. Tyto vojáky nebylo již možno umlčet nebo prostě odstavit do ústraní. Vojenská mise vyslaná do Indočíny se vrátila zděšena nepřipraveností Francie na moderní válku a generální štáb moudře rozhodl část jednotek a zvláště důstojníků v Indočíně pravidelně střídat čerstvými silami, aby co nejvíce z nich mělo šanci projít přímou bojovou zkušeností. Změny se zvolna prosazovaly od jara 1941. Především se prosadila změna v nasazení a využití tankových praporů. V Indočíně, přes členitý pralesní terén, uspěly lehké tanky jen při masivním nasazení ve směru útoku, s přímou podporou rychlého dělostřelectva a taktického letectva. Tropické podnebí kladlo mimořádné nároky na to, aby tanky vždy následoval opravárenský a technický servis a podpůrné jednotky. Ve Francii došlo náhle k soustřeďování mechanizovaných praporů rozptýlených u pěších divizí, nejprve do mechanizovaných brigád a později do celých divizí.

Generál de Gaulle byl od mládí věrným stoupencem myšlenek generála Estiena, který r. 1916 vytvořil Chars de combat jako součást dělostřelectva a zamýšlel je jako samostatný druh zbraně. Přesto byly r. 1920 tanky zařazeny k pěchotě a přizpůsobeny pomalé taktice. Mobilní divize prosazoval od r. 1929

---

metropolitní divize.

Vzhledem k riziku, které představovalo komunistické Španělsko, rozhodl generální štáb ponechat všechny africké divize na místě a většinu jich soustředil do západního Alžíru a do Maroka. Později, když započala realizace plánu RJP (příprava bombardování kavkazských naftových polí), byla africkými divizemi posilována hotovost gen. Weyganda v Sýrii a Libanonu.

Pyrenejská hranice nebyla ze severu zajištěna jen mobilním sborem generála de Gaulle, který v celkové strategii představoval jen zálohu vrchního velení. Byla vytvořena 4. GA (armádní skupina) pod velením alpského gen. Olryho. Dosavadní Armée des Alpen upustila od priority střežení italské hranice a přeskupila se k obraně jihofrancouzského pobřeží od Toulonu ke španělské hranici. Kromě toho vznikla zcela nová Armée des Pyrenée o třech pěších sborech čítající osm pěších a dvě jezdecké divize, která kryla celou pyrenejskou hranici. V první linii se ocitlo 22 praporů chasseurs (obránců horských pevností) doplněných alpskými jednotkami. Začátkem roku 1942 se však pyrenejská armáda teprve sestavovala a hranici kryly jen tři pěší divize a jezdecká brigáda.

také generál Doumenac a opět marně. Nakonec byly obrněné síly vytvářeny ze dvou zdrojů. Za prvé, z praporů takzvané tankové pěchoty a za druhé, z postupně motorizovaných jezdeckých částí. Ještě za Daladiera bylo r. 1936 rozhodnuto o zřízení dvou obrněných divizí DCR (division cuirasée), ale teprve v lednu 1940 byly vytvořeny 1. a 2. DCR v polovině plánované síly. Pak šlo všechno rychleji. V březnu a polovině května vytvořeny 3. a 4. DCR.

Většina tankových praporů byla však nadále rozeseta v armádách k podpoře pěchoty. Průmysl se nadále koncentroval na výrobu pěchotních tanků a vyrobil 1650 typů R35/40.

V roce 1938 měla Francie celkem 21 plně vyzbrojených tankových praporů, ovšem určených pouze k podpoře pěchoty. Hromadný útok tankových svazů se vůbec necvičil.

V září 1938 dostala francouzská armáda 600 obrněných vozidel lehkých i těžkých. Disponovala 1300 novějšími a 2000 staršími tanky. Teprve koncem roku začaly docházet první skutečně těžké tanky k vytvoření těžkých praporů a existující DCR bylo možno doplnit na plánované počty.

Paralelně a zcela bez souvislosti s vytvářením DCR probíhalo přezbrojování a mechanizování jezdeckých útvarů. Během 20. let existovalo pět jezdeckých dragounských divizí složených ze tří brigád (šesti pluků) a jízdního dělostřeleckého pluku. Motorizovaným prvkem byly tři skupiny vybavené zastaralými OA typu White a pěchotním prvkem byly cyklistické skupiny chaseurs. Roku 1929 pokročila motorizace dělostřelectva a cyklisté byli seskupeni do motorizovaných praporů dragounů (BDP) s motocykly a polopásy Citroen-Kégresse. Obrněná vozidla byla r. 1939 zformována do pluků (RAM) s šesti eskadronami. Vznikly tři jízdní divize (DC – division cavalerie) se dvěma hipomobilními brigádami (čtyři pluky) a lehkou mech. brigádou (BLM). Roku 1934 vznikla zcela nová formace 1. lehká pěší divize (DLM – division légére mécanique) a o dva roky později vznikla 2. DLM. Tato lehká divize byla plným ekvivalentem německé tankové divize.

V roce 1939 bylo k dispozici pět jezdeckých divizí a sice 1., 2. a 3. DC a 1. a 2. DLM.

V březnu 1940 již bylo všech pět divizí transformováno na DLC – division légére de cavalerie. Každá měla mechanizovanou hipomobilní brigádu a jezdeckou brigádu. Dělostřelecký pluk měl tři skupiny. Dragounský jízdní pluk měl čtyři lehké a jednu těžkou eskadronu, dohromady 1 100 mužů, 12 kulometů, čtyři minomety 60 mm a čtyři PT kanóny 25 mm. 6. DCL vznikla v Sýrii.

Generál de Gaulle rychle rozpoznal, že DLC má větší průlomový a útočný potenciál než klasická DCR. Počtem tanků převyšovala německou panzer division a byla o mnoho rychlejší a pohyblivější než francouzská tanková DCR. Neměla ovšem těžké tanky, které by ji zpomalovaly. Spojením obou typů tankových útvarů, DCR a DLC v jediném sboru, vznikala nesmírně silná konfigurace.

Generál „Motor“ plánoval vytvořit ryze profesionální armádu o dvou mechanizovaných (a jednom pěším) sborech. Každý sbor by tvořila jedna tanková a dvě lehké motorizované, původně jezdecké divize. Se dvěma pěšími divizemi by jeho armáda měla mít osm divizí, z toho dvě tankové a čtyři motorizované. Pancéřovou sílu by tvořilo 1 356 tanků, z toho 136 těžkých a 300-500 pancéřovaných polopásových vozidel. Nový německý kolega generál Guderian Charlesi de Gaulle prozradil, že takové pancéřované miniarmády má Wehrmacht tři a brzy bude mít čtyři. Čechoslováci prý mají dvě a kdo ví, jestli ne tři. Britové neměli ani jednu a ruští bolševici jich údajně mohli okamžitě nasadit nejméně třicet.

O jednáních za zavřenými dveřmi, ke kterým došlo mezi premiérem Reynaudem, ministrem obrany Micheletem a vrchním velitelem armády Gamelinem se de Gaulle vůbec nedozvěděl. Dne 3. září 1941 byl náhle, ke svému překvapení povolán ke Gamelinovi na zámek Montry. Bez velkých formalit mu bylo předáno povýšení do hodnosti brigádního generála a strohé pověření sestavit a vycvičit profesionální tankovou mechanizovanou armádu na jihu Francie. Prozatím dostal pod své velení dvě neúplné tankové divize, jednu mechanizovanou a dvě pěší divize s podpůrnými oddíly lehkých renaultů. Těžké jednotky bylo třeba přezbrojit modernějšími typy, plně motorizovat a mužstvo postupně nahrazovat profesionály. Dostal dokonce privilegium vybrat si vlastní důstojnický sbor, což mu umožnilo angažovat většinu názorově spřízněných důstojníků, kteří již prošli boji v Indočíně.

De Gaulle pochopil. On a jeho příznivci měli být takto, jako cizorodé těleso, vyjmuti z těla francouzské armády a postaveni bokem. Neměli zneklidňovat současné velení a měla jim být ucpána ústa. Zároveň se tak měla v rámci armády vytvořit jakási enkláva řízená zaníceným vlastencem a pravicově smýšlejícím důstojnickým sborem, do níž v žádném případě neproniknou komunisticky naladěné živly. I tak, ovšem, dosáhl de Gaulle konečně svého. A informovaní muži, jako byl například plukovník rozvědky Gouyou, to již začínali chápat. Proto si dali dostaveníčko s česko-americkým špionem právě zde na jeho velitelství. Proto dnes před hostitelem poodkryli

svá tajemství. Nic světoborného. Dnes mu jen dali najevo, že s ním počítají, že mu důvěřují. Další kontakty zajisté přijdou.

6. únor 1942 – Tábor

Velitel 2. motorizované divize brig. gen. Václav Kuneš vydal povel k sesednutí ihned poté, co se nákladní auta seřadila u střelnice. Z pragovek vyskákali téměř všichni důstojníci a poddůstojníci motorizovaných pěších pluků divize. Tankového praporu ani dělostřeleckého pluků se tato instruktáž prozatím netýkala. Generál Kuneš nechal své podřízené nastoupit do tvaru U, zatímco dva muži v civilních šatech vyložili z korby dřevěné bedny označené výrobní signaturou ZB a uprostřed rozevřeného tvaru je otevřeli.

– Póóózor! zavelel plukovník Vondráček. – Bratře generále, důstojnický a poddůstojnický sbor 22. pěší motorizované brigády nastoupil k instruktáži.

– Děkuji, bratře plukovníku. Velte pohov.

Generál přešel k jedné z vyložených beden a vytáhl odtud cosi, co bylo na prvý pohled pěchotní zbraní určenou ke střelbě, co ale ani v nejmenším nepřipomínalo standardní pušku vzor 38. Těleso zbraně se jevilo na prvý pohled kratší.

– Nejprve krátká přednáška, ozřejmil generál Kuneš. – Toto, co držím v ruce, je automatická pěchotní zbraň, neboli samopal. Můžete ji znát nejspíše tak z filmů o amerických gangsterech. Už koncem třicátých let se uvažovalo o jejím využití v armádě. V tehdy známých variantách však samopal pro účely pěšího boje nevyhovoval. Střílel pistolovými náboji malé ráže, měl krátký dostřel a velký rozptyl. Čili žádná přesnost a boj jen nablízko. Navíc se armády obávaly zvýšené spotřeby střeliva. Před Mnichovem si Ředitelství opevňovacích prací objednalo vývoj samopalu větší ráže upraveného pro potřebu pevnostních posádek. Možná je to pro vás překvapující informaci, ale vzor 38 byl skutečně již před Mnichovem v několika desítkách kusů zařazen do výzbroje pluků ZLO jako tajná zbraň. Řadová pěchota ji nikdy dostat neměla. Pečlivá analýza bojů španělské, finské a zejména mnichovské války přivedla velení naší armády k radikální změně názoru na tuto zbraň. Co především překvapilo, bylo užití samopalu finskou obranou v roce 1938. Finským obráncům Mannerheimovy linie se totiž zázračným způsobem podařilo likvidovat ruské útoky tak, že zbavili tanky pěchotní podpory. Jako jediní na světě již v roce 1938 vybavili Finové svoji malou armádu automaty, především koompistolety Suomi. Devítimilimetrové projektily s kadencí palby 500 ran za minutu dokázaly zázrak. Ruské tanky bez ochrany pěchoty v členitém terénu neobstály a byly likvidovány. Finové ukázali směr vývoje.

Malé jednotky vybavené protitankovými zbraněmi a hlavně zvýšenou palebnou silou. V budoucích válkách očekáváme, že právě vy budete zajišťovat naše tanky proti nepřátelské pěchotě, a je jisté, že nepřítel bude moci téměř vždy nasadit větší masu pěchoty než my. Zvýšení vlastní pěchotní palebné síly je tedy řešením, které snad vyrovná početní převahu. Předávám slovo bratru instruktorovi brněnské zbrojovky.

Muž označený za instruktora převzal od generála samopal a přistoupil s ním k dlouhému improvizovanému stolu. Pak začal zbraň zručně a rychle rozebírat na jednotlivé díly jako dětskou skládačku.

– ZK 41 je konstrukcí bratří Kouckých a vznikl na přímou objednávku velení armády.

Prošel náročnými zkouškami. Skládá se z několika jednoduchých dílů. Všechny díly jsou lité a výroba je tudíž levná. Předem jsme zamítli jakoukoliv složitou konstrukci. Zbraň musí být a také je schopna fungovat jak ve vlhkém prostředí, v blátě, tak i v písku, za mrazu i za horka. Nebezpečí zadření je sníženo na minimum, údržba co nejjednodušší a nahraditelnost poškozených součástí velká i rychlá. Lze jej rychle rozložit i složit. Zásobník obsáhne 46 redukovaných nábojů ráže 9 mm. Lze střílet jednotlivými ranami, krátkými i dlouhými dávkami, podle potřeby. Náboje jsou o polovinu lehčí než puškové a voják jich unese mnoho. Dodrželi jsme kadenci 500 ran za minutu, ale minimalizovali jsme rozptyl. Účinný dostřel dělá asi dva kilometry, ovšem mířit lze pouze na poloviční vzdálenost. Automat je kratší než puška a lehčí. Bodák lze nasadit na spodek hlavně, aby nepřekážel v míření. Vše na této zbrani je masivní, včetně mířidel, aby se co nejvíce omezila možnost poškození v polních podmínkách.

Instruktor dokončil složení zbraně, předvedl páskování zásobníku a jeho nasazení do podpažbí. Pak ukázal přepínání kadence a vykročil k otevřené straně seřazeného útvaru. Vstoje předvedl střelbu na připravenou figuru. Bylo vidět účinek projektilů velké ráže, které terč doslova trhaly na cáry. Zbraň v instruktorově ruce nekopala ani sebou neškubala jako některé typy karabin. Zatímco instruktor předváděl čištění, slovo převzal opět velitel divize.

– Jsme první pravidelnou jednotkou v armádě, která bude již v tomto týdnu novou automatickou zbraní vybavena a to v poměru následujícím. Pěší prapor bude mít 150 mužů vyzbrojených těmito automaty, 40 lehkých a 20 těžkých kulometů. Zbytek mužstva obdrží též nové opakovači karabiny s možností přesně mířené střelby na velkou vzdálenost. Tento druh palby musí být zachován. Každý prapor bude mít k dispozici družstvo ostřelovačů se speciálními karabinami vybavenými optickým mířením. Ti budou na dálku

likvidovat důstojnický sbor nepřítele a velitele jeho tanků. Tak zní nový předpis HVOA o výzbroji pěších brigád. Váš úkol je jasný. Naše tanky se utkají s tanky nepřítele, vy likvidujete pěchotu, která nepřátelské tanky doprovází, a ponecháte je bez ochrany. Tanky bez ochrany pěchoty, jak již víme, jsou odsouzeny k rychlé likvidaci. Nyní bude rozchod a vy se seznámíte s novou zbraní osobně, a to natolik důkladně, abyste v příštím týdnu mohli provést výcvik mužstva. Asi za hodinu následují ostré střelby.

– Póóózor! Rozchod!

25. únor 1942 – Praha

Prokop Drtina čekal na prezidenta v předpokoji jeho hradního bytu již od rána. Pod paží držel desky plné výstřižků aktuálních vydání světových deníků. Prezident toho dne odjížděl na týdenní odpočinkový pobyt do Krušných hor a vešel do salonku oblečený ve sportovním úboru, v pumpkách a ve svetru.

– Dobré ráno. Tak copak tu máme? zeptal se starostlivě. – Doufám, že to není nic natolik závažného, abych musel odložit dovolenou.

– Nic takového, uklidnil prezidenta tajemník. – Můj kalendář je dnes a po celý týden úplně prázdný. Všechny schůzky jsou zrušeny. Klidně si můžete odejet zalyžovat. Ovšem stala se vskutku závažná věc, a i když ji nemusíte řešit právě vy, pane prezidente, měl byste o ní vědět.

Rozhovor přerušila služebná, která přinesla za prezidentem ranní čaj a pár kousků bábovky.

– Pane prezidente, pokračoval Drtina. – Všechny světové tiskové agentury dnes ráno dostaly z Moskvy prohlášení Nejvyššího sovětu s vlastnoruční Stalinovou signifikací. Stalin vyzval vedení Kominterny k definitivnímu rozpuštění.

Beneš několik okamžiků hleděl nepřítomným pohledem do stěny a opět položil napolo pozvednutý šálek. Pak si pohrával se lžičkou.

– A důvod? optal se konečně.

– Oficiálně je to vstřícný krok, který má ukázat mírumilovnost sovětského lidu. Prý reakce na neoprávněné a opakované kritiky z řad zástupců evropských zemí v OSN. V textu se praví, že mezinárodní organizace komunistických stran byla ve světě mylně chápána a napadána jako spiklenecká organizace sloužící k podvracení demokratických struktur evropských států, a proto se Nejvyšší sovět jménem pracujícího lidu Sovětského svazu rozhodl vyzvat Komunistickou internacionálu k vlastnímu rozpuštění, aby tak byla demonstrována otevřenost a mírumilovnost. KSSS tímto sama Kominternu opouští. Jednotlivé komunistické strany po celém světě mají nadále samy rozhodovat o tom, jakou politickou linii budou zastávat, čistě podle vůle proletariátu svých zemí. KSSS nehodlá nikomu vnucovat svoji politickou linii, nemá žádných spikleneckých ambicí a žádných mocenských záměrů v Evropě ani jinde atakdále…

Beneš si promnul bradu.

– Takže přejdou do ilegality, usoudil posléze. – Stejně už jsou v ilegalitě všude kromě Francie a nás.

– Pan poradce Moravec a někteří šéfové politických stran dospěli k podobným závěrům, potvrdil Drtina. – Pan ministr Beran se dokonce domnívá, že je to krok k ukolébání naší pozornosti před přímým vojenským útokem na Evropu.

– Beran jako vždy přehání. Ostatně máme dvě tajné služby, které jsou tady od toho, aby se tím zabývaly, než se já vrátím z dovolené.

– Připravil jsem vám tiskové materiály do auta, nabídl tajemník objemné desky. – Než se vrátíte, budeme mít jistě na stole nějakou podrobnější analýzu a také již budeme vědět, jak reagovaly velmoci.

– Vsadím se, že hned zítra se z Kominterny stáhne i KSČ a bude toho plné *Rudé právo,* zamumlal prezident.

Poté dopil svůj čaj a o hodinu později s manželkou opustil Hrad. Státní vlajka byla spuštěna ze stožáru. V pražských ulicích se již sníh proměnil ve špinavou břečku a ta pozvolna měnila skupenství v ještě špinavější vodu. K obědu začalo z nízkých mraků znovu chumelit, ale sníh se již neudržel. Na horách bylo sněhu ovšem ještě více než dostatek.

Když Beneš v automobilu otevřel Drtinovy desky, vypadla mu do klína hrst novinových výstřižků a také nejnovější výtisk *Přítomnosti* s titulním článkem Ferdinanda Peroutky.

KOMUNISTÉ A JÁNOŠÍKOVSKÝ MÝTUS

Jánošík podle našich nejlepších lidových tradic bohatým bral a chudým dával. Proto vstoupil do národního písemnictví a stal se lidovým hrdinou. Existuje jakési málo odůvodněné přesvědčení, že komunismus usiluje v zásadě o totéž, za pomoci vědecko-historických metod a teorií. Jediná země, kde se svůj jánošíkovský sen pokusili uskutečnit, je SSSR (Španělsko nechávám stranou úvahy, neboť se stalo jen malou kopií SSSR).

Komunismus však nevznikl v Rusku, ale v Německu. Karel Marx, mimo jiné německý nacionalista, který již v roce 1848 doporučoval vyhlazení, vystěhování nebo alespoň totální germanizaci Čechů, převzal nejen jánošíkovskou spravedlnost, ale též táborskou ideu společných kádí. Podle tohoto praotce komunismu jde o sociální a majetkovou rovnost. Vše má patřit všem, vše má být společně spravováno a spravedlivě rozděleno.

Otcové ruské revoluce byli ryzími teoretiky. Trockij, Lenin, Kameněv, Zinověv a další, byli většinou emigranty, sečtělými a studovanými intelektuály, politickými snílky. Vlastnili velké knihovny, žili ve svých vášnivě intelektuálních

doupatech po celé Evropě a s živými lidmi měli jen málo zkušeností. Svou revoluci z roku 1917 uskutečnili s podporou německého velkokapitálu a císařských armádních kruhů. My Čechoslováci máme velkou výhodu v posuzování podstaty ruské bolševické revoluce. Byli jsme tam, byli jsme u toho, a to na obou stranách fronty. Existuje mnoho dokladů a svědectví o bezbřehém zklamání a dokonce zděšení revolucionářů intelektuálů, kterému propadali, když zjistili, že lid jejich ideu nesdílí. Ruský lid pochopil a přijal jánošíkovské motto jen z poloviny a to z té první. Nadšený lid se k revoluci přidával houfně, pokud šlo o to bohatým brát. Znárodněný průmysl však přestával pracovat, protože sověty pověřené jeho správou majetek rozkrádaly nebo samy sebe pasovaly do role továrníků. Rolníci rozebírali půdu velkostatků, ale s výnosy hodlali obchodovat, nikoliv přispívat revoluci. Gardisté dezertovali, jakmile nahromadili kořist. Trockij s Leninem museli urychleně zavádět státní monopol a státní kapitalismus, museli založit politickou policii – Čeku a povinné odvody do armády. Nakonec se museli vrátit alespoň k drobnému podnikání v období NEPu. V této fázi ruský komunismus málem selhal. Našli se však revolucionáři jiného kalibru, praktici a pragmatici Stalinova druhu. Ti, kteří stejně jako lid neměli o žádnou revoluční spravedlnost ani ten nejmenší zájem a komunismus pochopili jako proces přerozdělení moci. A těmto pragmatickým revolucionářům lid teprve uvěřil. Tyto revolucionáře následoval. Odpůrci byli umlčeni, moc zůstala mocí, majetek majetkem a síla silou. Ten, který bohatým bral a nikomu nic nedal, byl prostému mužiku pochopitelnější a bližší než intelektuálové opojení rovnostářstvím. Proto nakonec získal moc v Rusku Stalin a nezískal ji Lenin ani Trockij. V následujícím období teroru se Stalin všech intelektuálů důsledně a důkladně zbavil.

Rusku dnes nevládnou věrozvěsti komunismu a revoluce, ale polovzdělaní primitivní, brutální a rafinovaní vlci chtiví kořisti a hrubá soldateska poskoků moci. Dnešní komunisté netouží po sociální spravedlnosti, dokonce ani po majetku jako takovém, ale po ovládnutí světa, po podřízení si jeho obyvatel a po užívání věcí, které sami nevyrobili ani nevymysleli. Sociální spravedlnost je pro nejen vhodnou maskou.

Jestliže Stalin tvrdí, že rozpustil Kominternu jako přátelské gesto vůči světu, bezděky přiznává, že ji do této chvíle ovládal, protože jak by mohl on sám rozpouštět něco, co existuje nezávisle z vůle všech členů? Stalin není tím, koho by zajímala rovnoprávnost. Je vlk a chystá se ke skoku.

A pokud jde o Jánošíka, víme, že byl také Rákocziho kurucem a císařským vojákem. Víme, že byl brutálním zbojníkem, zabíjel a bohatým bral. Jestli chudým dával, o tom žádné důkazy neexistují.

Ihned pod Peroutkovým článkem nalezl Beneš strojopis sešpendlený s vystřiženým dva dny starým článkem v azbuce. Strojopis byl překladem článku a obsahoval i komentář. Článek sám pocházel z moskevské *Pravdy* a ve skutečnosti se jednalo pouze o stručné oznámení původně skryté kdesi v koutku první strany listu. Pozorný sovětský čtenář se z něho mohl dozvědět, že 23. 2. 1942 se soudruh Stalin, na přání politbyra ÚV VKS, ujal funkce předsedy Rady lidových komisařů SSSR. Na rubovou stranu papíru kterýsi pilný rozvědčík obyčejnou tužkou rozkreslil schéma nejvyšších orgánů SSSR. Z náčrtku pro zkušeného polického matadora, jakým byl Beneš, na prvý pohled vyplýval rozdíl mezi direktivní a výkonnou mocenskou strukturou. Direktivními institucemi bylo politbyro Ústředního výboru Nejvyššího sovětu strany, jehož generálním tajemníkem byl Stalin. Výkonnými složkami se stávaly různé podvýbory a komise ÚV, které po stranické linii přímo dohlížely na práci lidových komisariátu, tedy jakýchsi ministerstev. Stalin doposud vládl tím způsobem, že nechal politbyro odhlasovat rozhodnutí, která tak získávala kolektivní charakter a některá tato rozhodnutí pak ještě schvalovalo celé plénum ÚV. Teprve sekretariát a organizační byro ÚV přenášely tato rozhodnutí do exekutivních orgánů tvořících ekvivalent vlády. Složitý systém, zvláště pro diktátora, který by mohl pohodlně vládnout pouze dekrety, aniž by to koho zarazilo. Stalin tento systém udržoval pravděpodobně proto, aby se mohl pohodlně schovávat za údajná kolektivní rozhodnutí několikastupňových institucí. Doposud držel pouze funkce předsedy politbyra a generálního tajemníka ÚV strany.

Náhle však docházelo ke změně, zdánlivě nepatrné, ale ve skutečnosti nesmírně závažné. Stalin si nechal Molotovem uvolnit funkci šéfa Rady lidových komisařů, která se rovnala funkci premiéra. Proč tak náhle? Beneš odpověď znal. Stalin se rozhodl podstatně zjednodušit svůj způsob vlády. Chce, aby jeho příkazy do budoucna přicházely přímo od něho do struktur výkonné moci, ministerstev. Bude tak rozhodovat rychle, autoritativně a s okamžitým efektem, zatímco jeho poskoci v ÚV budou jeho rozhodnutí teprve pak, zpětně, posvěcovat stranickými dokumenty. Stalin zkrátka rázem odhodil systém kolektivního rozhodování a zaměnil jej za osobní vládu. Nezasvěcenci by nenápadný článeček z *Pravdy* nic neřekl. Benešovi řekl vše. Stalin se skutečně k něčemu chystá! Generálové měli pravdu.

Mnohem zajímavější, než celý překlad článku, byla pro prezidenta poznámka zapsaná tužkou na samém okraji papíru. Vlastně to bylo nejdůležitější sdělení ze všech materiálů v deskách. Beneš rozpoznal Moravcův neuspořádaný rukopis: *Proč to nevíme od ZF?*

Ano, jistě. Tohle muselo vzbudit Moravcovo podezření. Proč tuto svrchovaně důležitou zprávu nepředal do Prahy Zdeněk Fierlinger, vyslanec v Moskvě a dlouholetý znalec tamních poměrů? Fierlingera měla československá vláda za dokonale prověřeného člověka. Byl sociálním demokratem, tedy členem provládní strany. Bývalý příslušník francouzských legií, vyslanec v Holandsku, potom v Rumunsku i v USA a ve Švýcarsku, nakonec vyslanec v Ženevě u Společnosti národů a v Rakousku. Hodností plukovník v záloze a od roku 1937 vyslanec v Moskvě. Mohl Fierlinger zradit a pracovat pro Sověty? Za mnichovské krize prokázal republice obrovskou službu, když pomocí svých důvěrných kontaktů získal pro Československo sovětskou materiální pomoc a vyjednal přepravní koridor přes rumunské území. Jenže to nebyl žádný argument proti podezření tajných služeb. Moravcova TIS se jen málokdy zmýlila a Fierlingerovo rychlé dorozumění se se Sověty za mnichovské války podezření nevyvracelo, ba právě naopak. Pomoc SSSR bojujícímu Československu mohla být urychlena přece především ve Stalinově zájmu. Beneš se po zbytek cesty snažil sám sebe přesvědčit, ale moc mu to nešlo. Mrazení v zádech se nezbavil, ať pro to učinil cokoliv. Tajná služba zachytila jakousi stopu a nebylo ve státě síly, která by ji mohla zastavit. Celá záležitost hrozila skandálem, který by mohl ještě více rozhoupat již tak vrtkavou pozici prezidenta.

Prosinec 1941 – únor 1942 – Válka v Tichomoří

Když 6. prosince 1941 vnikl do vod Siamského zálivu invazní konvoj generála Jamašity, neplula v jeho sestavě žádná z japonských letadlových lodí. Podle propočtů zvláštní přípravné skupiny č. 88 podplukovníka Masanobu Cudžiho jí nebylo zapotřebí. V této době již císařská armáda ovládala většinu jižního pobřeží Indočíny včetně Saigonu a vybudovala zde dostatečný počet pozemních leteckých základen k podpoře zamýšleného útoku. Další základny se nalézaly na Spratleyově souostroví, poblíž severního okraje Bornea. Letadlová loď plující v této oblasti by se mohla stát snadným terčem útoků z britských malajských letišť. Jamašita si byl vědom zranitelnosti svého podniku právě ze vzduchu. Jedním z prvních úkolů jeho jednotek mělo být obsazení britských základen na šíji Kra, především tamních letišť coby předsunuté vzdušné linie, která by učinila Siamský záliv bezpečným pro zásobovací konvoje.

Invazní loďstvo vezlo k poloostrovní šíji tři nejkvalitnější svazky japonských veteránů sloučené do celku 25. armády, totiž 5. divizi, 18. divizi a divizi císařské gardy, veterány z mandžuského a čínského bojiště. Celkem šlo o 60 000 mužů elitních útvarů s desítkami lehkých tanků typu Ke-Go 95 a kvalitním dělostřelectvem. Hojně byly zastoupeny i speciální oddíly. Svaz podporovala letadla 3. letecké armády a konvoj chránil Malajský námořní operační svaz sestavený ze dvou bitevních lodí (Haruna a Kongo), několika těžkých křižníků a torpédoborců. Těsně před akcí byly letecké síly 22. svazku 11. flotily námořního letectva kontraadmirála Sadaičiho Macunagy doplněny 27 bombardéry z jihočínských letišť. Dohromady, se stavy útvarů Mihoro a Genzan, mohl Macunaga nasadil 123 moderních letadel.

Jamašitův původní plán předpokládal vylodění především u Singory a Patani, na thajském území, těsně u malajské hranice, kde Britové nemohli vybudovat svá vlastní obranná zařízení. Odtud měl začít soustředěný nápor na jih na britské území, k Singapuru a Koala Lumpuru. Po rychlém obsazení Kota Brahu měla být zřízena silná letecká základna k přímé podpoře postupujících pozemních jednotek. V jednom ohledu se však japonští plánovači přepočítali. Když v létě roku 1941 v souladu s postupem v jižní Indočíně udeřili na Bankok, aby vyřadili z boje Thajské království, narazili zde již nikoliv pouze na slabou thajskou armádu, ale na britské a francouzské oddíly. Bankok byl sice dobyt, ale thajská vláda uprchla do bezpečí a thajská

armáda se postavila po bok spojenců. Postup Japonců od Bankoku na sever byl zastaven a Thajci dali souhlas s tím, aby Britové dočasně obsadili celou poloostrovní šíji Kra. Když plánovači útoku zjistili, co se stalo, bylo již příliš pozdě na zastavení nebo změnu základního plánu. Do prosince 1941 Britové, Francouzi i Holanďané značně posílili své pozice v oblasti.[36] Předpoklad evropské války se SSSR Japoncům nevyšel a mocnosti mohly nasadit značné posily. Od útoku na Bankok plynuly z Evropy nepřetržitě zásoby, nově zbraně a oddíly. Britové posílili oblast Malajských držav především letecky, vybudovali nová letiště a to i v Singoře, Patani, Nakhonu a Bandonu. Dorazilo 15 operačních eskader, jejichž stíhací letky byly vyzbrojeny z 60 % moderními spitfiry, zbytek hurricany. Přibyly bombardéry dlouhého doletu Welington a Avenger. Posílil průzkum i protiletadlová obrana, zatím největší slabina britských sil. Po opravených komunikacích spěchaly k severu lehké typy tanků Cruiser a typ šest. V těsném okolí Singapuru se objevily i těžké Matildy. K plukům a praporům se vracelo i důstojnictvo prošlé ostrou bojovou zkouškou při pomoci Francouzům na indočínské frontě. Japonští špehové v Singapuru i jinde hlásili poplašné zprávy na Tchaj-wan, ale bylo pozdě. Rozjeté soukolí

[36] *Japonská tajná služba nezachytila přílet modernějších britských letadel, zvláště stíhaček, v listopadu 1941. Plánovači 88. skupiny na Thaj-wanu rozdělili síly dle zpráv zjara a léta 1941. Britské letectvo bylo Japonci podceňováno a posuzováno podle zastaralých torpédových bombardéru dvouplošníků Swordfish na letadlových lodích.*
V červenci 1941 posílila 4. malajsko-indická divize, v září přibyla 6. australská a v listopadu 9. australská divize, pluk Královských střelců a lehké tanky husarského pluku. Britové horečně opevňovali nejen přístupy k Singapuru, ale také vstupy do severní Malajsie a Barmy ze šíje Kra. Po útoku Japonců na Bankok dodávali Britové zbraně thajské armádě a opravovali komunikace do Indočíny.
Od moře chránila Singapur 381mm děla ukrytá v betonových kasematech. Přepadení z pevniny nebylo předpokládáno, neprostupná džungle na poloostrově byla pokládána za dostatečnou překážku. Teprve bojová zkušenost Britů z bojiště francouzské Indočíny ukázala, že japonská pěchota je schopna takovouto džunglí pronikat. Za pěchotou vždy následovali ženisté upravující cesty a za nimi tanky. Britové přestali Japonce podceňovat a posílili obranu u Kota Brahu i v jiných částech šíje. Spojence probrala z letargie také pověstná japonská krutost, pobíjení zajatců a případy vyvražďování pacientů nemocnic v Indočíně a na čínském bojišti. Proti japonské pěchotě byly nasazeny domorodé koloniální oddíly zvyklé bojovat v džungli a dostalo se jim moderní výzbroje. Byla položena minová pole a instalována skrytá kulometná hnízda. Ostřelovači dostali rozkaz zaměřit se na likvidaci cyklistických oddílů, které Japoncům nahrazovaly spojky.

nebylo možno zastavit a japonští velitelé snící o velkých činech varování zpravidla přehlíželi.

Britové věděli o každém pohybu japonské invazní flotily, ale dle rozkazů shora neměli sami vypálit první výstřel. Čekalo se na to, až nepřítel projeví agresivní úmysly nebo oficiálně vyhlásí válku. Zde byl útočník ve výhodě, zejména co se týkalo prvního leteckého úderu.

V Singapuru se stala válka realitou 8. prosince ve 4.00 ráno, dvě hodiny po útoku na Pearl Harbor. Bombardéry útvarů Mihoro a Genza bombardovaly město hned za svítání a ve stejnou dobu začalo ostřelování vybraných sektorů pobřeží šíje Kra. V Singapuru šlo zatím spíše o symbolický nálet a útočník ztratil pět letadel ihned po startu britských stíhaček z okolních letišť. Nálet na letiště v Kota Brahu byl účinnější a Japonci zde na zemi zničili osm britských strojů. Invazní loďstvo se však obratem dočkalo silné odvety, když avengery kapitána Stonebridge z Kuantanu potopily dvě přepravní plavidla. V dalších dnech a hodinách vypukl poměrně vyrovnaný boj o ovládnutí vzdušného prostoru, který vedly především stíhací letky obou stran. Japonští piloti byli zkušenými a zocelenými veterány z jiných bojišť, ale také Britové nasadili piloty vytrénované předchozí službou v Indočíně. Celý vzdušný prostor na těchto obrovských částech země nedokázal kontrolovat nikdo, a tak sem i tam pronikaly bombardovací svazy obou stran poměrně nerušeny a do bojů se dostávaly až nad cílem.

Jednotky 5. divize byly s krvavými ztrátami odraženy u Kota Brahu, ale zachytily se na pobřeží u Patani a Singory. Před nebezpečím britského bombardování musel Jamašita nechat rozptýlit invazní flotilu a podstatně zpožděné vyloďování se uskutečňovalo za citelných ztrát. Ztracena byla i část obrněné a těžké techniky. Japonci obsadili 12. prosince Patani a o den později Singoru. Části 18. divize o něco severněji byly úspěšnější. Již 10. prosince obsadily Chumbhon a Prachuab a 11. prosince také Bandon.

Vrchní britský velitel pozemních sil v oblasti generál sir Percival si uvědomil, že úzkou a málo opevněnou šíji Kra neuhájí. Zároveň nabyl jistoty, že Japonci se nebudou pokoušet o obsazení Singapuru z moře, ale po pevnině, útokem od severu. Jen na Malajském poloostrově měl k dispozici na 150 000 vojáků. I když většina z nich byly koloniální útvary nižší bojové hodnoty, zde v džungli byli tito vojáci alespoň doma a odolnější vůči klimatu i nemocím. Navíc disponovali nyní již slušnou výzbrojí a leteckou podporou. 20 000 britských a indických vojáků bránících opevněné pásmo napříč šíjí u Kota Brahu nechal generál okamžitě zdvojnásobit a posílit dělostřelectvem. Cudžiho předvoj 5. japonské divize, kterému se podařilo z 30 lehkých tanků

vylodit sotva polovinu, zde 18. prosince narazil na tuhou obranu, v níž vynikaly zejména oddíly zuřivých Ghurků. Cudži utrpěl ztráty 300 mužů a musel dát rozkaz k ústupu. Další boje se rozhořely po shromáždění posil v noci na 20. prosince, ale směrem na jih Japonci proniknout nedokázali. Generál Wawel vydal rozkaz totálně zničit velké letiště u Kota Brahu, aby nemohlo být použito Japonci, kdyby pronikli k této základně. Jamašitův sbor ovládl celou šíji do 4. ledna 1942, zhruba měsíc po vylodění. Vojáci 18. divize na severu spojili dobyté území s již ovládnutou oblastí Bankoku, ale dále do Thajska či do Barmy postoupit nedokázali. Britové je zastavili u Banpongu a na druhé straně šíje u Tavoje. Protože se Cudžiho jednotkám 5. divize nepodařilo ani prolomení obranné linie na jihu, musel vzít Jamašita na vědomí, že do plánovaných 50 dnů Singapur nedobude. Na úzkém pásu poloostrovní šíje se mu podařilo vylodit zhruba 50 000 mužů, z nichž pětinu v bojích ztratil. Mohl sice přesunout letecké útvary z jižní Indočíny na šíji, ale význam takového kroku byl sporný. Letecká síla nepřítele totiž nebyla zlomena a na šíji zaznamenávaly japonské letky daleko větší ztráty, než když létaly z Indočíny. Postup pěších jednotek by posilami nezajistil. Jamašita tím, že nedokázal rychle obsadit Singapur, ve svém úkolu selhal. Kontrola šíje Kra ani v nejmenším neumožňovala průjezd Spojeného loďstva do Indického oceánu. V únoru 1942 dorazilo do Malajsie cosi, co mohlo do budoucna zvrátit poměr sil alespoň ve vzdušné válce. Pozemní radar.

V Indickém oceánu se naopak prohánělVýchodní svaz britského loďstva čítající tři letadlové lodi, z nichž dvě supermoderní (Formidable a Indomitable) a menší zastaralý Esex. Na palubách lodí vzlétalo a přistávalo 155 letadel, z nichž jediné torpédové bombardéry byly pohříchu zastaralé dvouplošníky Fairey Swordfish. Bylo zde také sedm bitevních lodí v čele s nejnovější pyšnou siluetou Princ of Wales. Dále tři těžké a čtyři lehké křižníky a hejno torpédoborců. Nechyběl ani příslušný podíl ponorek. Většinu svazu přivedl v říjnu 1941, tedy na poslední chvíli, do ceylonské základny u mysu Dondra nově jmenovaný admirál sir James Somerville převelený ze Středomoří.

Po poradě se svým štábem se Somerville rozhodl vyčkávat. Pro britské letadlové lodě platilo totéž co pro japonské. Ve změti ostrovů Východní Indie by byly zbytečně vystaveny útokům letectva z pozemních základen. Admirál sice posílal některé křižníky a torpédoborce k důležitým základnám, včetně Singapuru, ale odolal pokušení rozehnat Jamašitovu invazní flotilu u šíje Kra. Somerville odolal přemlouvání admirála sira Torna Phillipse který argumentoval zjevnou převahou britských bitevních lodí nad japonskými a

neuvěřil tomu, že by hladinové loďstvo dokázalo více než letectvo, zvláště když je jisté, že by muselo podniknout dlouhou plavbu, která by nepříteli nezůstala utajena. Rozhodl se vyčkat, zda nepřítel na některém místě neprorazí ostrovní bariéru a nepronikne do Indického oceánu, nebo zda vlastní pozemní jednotky nevybojují jeho flotile hladký průjezd do otevřených oblastí Pacifiku. Pouze 28. prosince, když vrcholil nápor 5. divize na severní linii a Japonci se zmocnili zničeného Kota Brahu, vyslal Somerville do blízkých vod Indomitable s doprovodem, aby letecky podpořil pozemní jednotky. Indomitable se vrátila již 20. ledna, ale v té době uzrálo nové nebezpečí a sice přímé ohrožení nizozemské Sumatry a Jávy. Na toto nebezpečí admirál reagovat musel.

Patnáctou armádu generálporučíka Iidy zahrnující 33. a 55. divizi pohltilo bojiště v Indočíně. Původní plán určil tuto armádu pro obsazení severního Thajska a Barmy, ale Jamašita pro její konvoje nedokázal otevřít průjezd Singapurským průlivem. Kromě toho síla francouzských cizineckých sborů zatlačených z Vietnamu na hranici Laosu v posledních měsících považlivě vzrostla.[37] Britové měli nyní dost vlastních starostí a jejich pomocné oddíly se z fronty stahovaly, ale přes Rangún proudily na bojiště čerstvé koloniální síly ze severní Afriky, pod velením zkušeného generála Girauda. Kromě ostřílené Cizinecké legie s sebou posily přivezly šest samostatných tankových pluků vybavených lehkými typy R35 a H39. Pozemní letectvo doplnily zejména stíhačky Curtiss 75 a Morane startující z barmských základen. Významným přínosem byl náklad protitankových a protiletadlových baterií. Admirál Darlan vyslal na východ také nejmodernější bitevní loď Richelieu se čtyřmi křižníky a doprovodem torpédoborců pod velením admirála Godfroye. Dle rozkazu se tento svaz u Ceylonu podřídil vrchnímu velení admirála Somervilla. Japonská 15. armáda tedy indočínskou frontu dočasně zachránila, ale neposunula ji ani o kilometr.

Na početných ostrovech nizozemské Východní Indie žilo přes půl milionu Evropanů a usedlíků. Osídlení však bylo přesto velmi řídké a Holandsko nedisponovalo žádnou významnou vojenskou či námořní silou, vůbec už ne takovou, která by dostačovala k zajištění celého území. Nejlidnatějšími ostrovy byly Sumatra a Jáva s centry v Surabaji, Djakartě a Palembangu.

[37] V *době útoku na Pearl Harbor měla Francie na indonéském bojišti již 2., 3., a 4. severoafrickou divizi a v Rangúnu se právě vyloďovala 4. koloniální divize s 15. motorizovanou divizí. Na jižní frontu k Bankoku se přesunula 504. Groupe de Battalions de Chars se 180 tanky R35.*

Pacifické bojiště k 8.5.1942

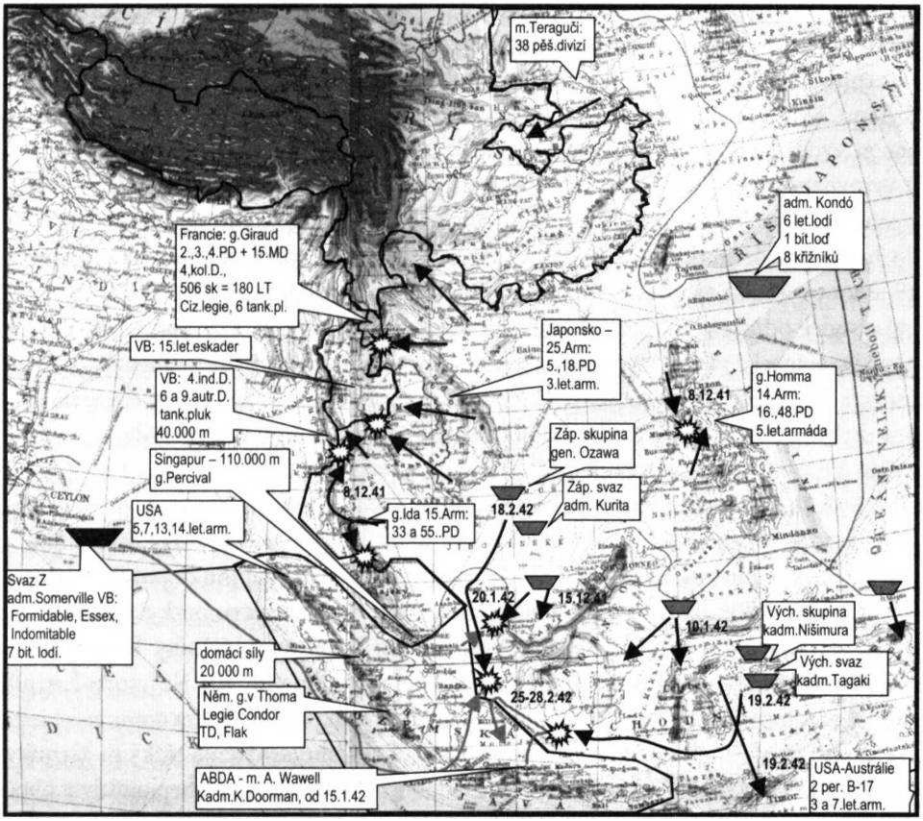

Holanďany stihli ještě před vypuknutím konfliktu zásobit Američané vojenským materiálem a dvěma perutěmi létajících pevností B-17. Smíšeným nizozemským, americkým, britským a australským jednotkám na tomto území velel generálporučík Hein Ter Poorten, námořním silám kontraadmirál Karl Doorman. Na poslední chvíli, k všeobecnému úžasu, dorazila neočekávaná posila vyslaná na toto odlehlé bojiště jako gesto přátelství a spojenectví od Německé říše. Jednalo se o lehkou divizi generála von Thomy vyzbrojenou plukem PzKpfw III. a obrněnými automobily. Ještě cennějším příspěvkem byly protiletadlové baterie FLAK špičkových 88 mm kanónů. Na letišti v Djakartě přistála letecká Legie Condor neblaze proslulá z časů občanské války ve Španělsku. Legie sestávala ze stíhací perutě vyzbrojené Bf-109 a bombardovací perutě s cennými střemhlavými bombardéry Ju-88 Štuka. Německo se tímto gestem otevřeně distancovalo od svých dřívějších ambicí na spojenectví s Tokiem. Z Belgie dorazila polní nemocnice. Přítomnost

těchto významných posil přicházejících v poslední chvíli, zjistili Japonci teprve na bojišti. Nizozemské loďstvo tvořila směsice zastaralých křižníků a torpédoborců řízených zkušenými a těchto moří znalými kapitány.

První akce Japonců směřovaly proti severním britským državám na Borneu. Britové zde drželi jen slabé síly, a proto se rozhodli neklást odpor. Jejich experti pouze důkladně zničili veškerá letiště a ropné vrty i rafinerie v Miri a Seria.[38] Japonské expediční síly sestavené ze zbytků 15. armády se 15. prosince vylodily v Sarawaku a Brunei. Další postup si útočníci dovolili teprve tehdy, kdy nabyli jistoty ohledně ovládnutí Filipín, začátkem roku 1942. Už 10. ledna zahájili vylodění na ostrově Tarakan a napadli pobřeží Celebesu. Tím se ocitlo ve válce také Nizozemské království.

Dne 15. ledna vytvořil Spojený výbor náčelníků štábů USA, Velké Británie a Francie koordinační velitelství ABDA pro obranu území od Indie po Filipíny. Vrchním velitelem byl jmenován britský polní maršál sir Archibald Wawell a vrchním velitelem úderných námořních sil holandský kontraadmirál Karl Doorman. Pod Doormanovu pravomoc spadalo veškeré válečné loďstvo mimo Somervillův Svaz Z.

Koncem ledna se Hein Ter Poortenovým silám podařilo napadnout japonský konvoj u východních břehů Bornea, potopit šest lodí a způsobit smrt 1000 invazních vojáků. Při této bitvě naopak poškodili japonští piloti křižníky De Reuter a Houston Doormanova svazu. Zbytek konvoje dospěl 23. ledna k Balikpapanu a obsadil jej. Tím bylo ztraceno Borneo a Celebes. Týž den vylodil jiný invazní konvoj japonskou námořní pěchotu na severním pobřeží Nové Guineje a provedl obsazení klíčové základny Rabaulu na Nové Británii. Když se však Japonci 14. února pokusili shodit nad jihem Sumatry u Palembangu vzdušný výsadek, zmasakrovali němečtí stíhači celý vzdušný transport a svedli vyrovnanou bitvu s jeho stíhacím doprovodem. Pro Japonce to znamenalo citelnou ztrátu tisíců vycvičených vojáků i pilotů a také jasný signál, že ostrovy chránící průlivy do Indického oceánu budou hájeny tvrdě a neústupně. Japonská námořní pěchota se 19. února vylodila na pobřeží Timoru a pokusila se o vylodění na ostrově Bali. Na Bali byl výsadek odražen, vzhledem k těsné blízkosti vedlejší Jávy. Invazní konvoj zde poprvé napadly německé střemhlavé stuky z letiště v Surabaji a napoprvé zaznamenaly znatelný úspěch. Pádem Timoru se ovšem pro japonské loďstvo v „malajské bariéře“

[38] *Ropná pole u Palembangu poskytovala 87 % veškeré produkce ropy v celé oblasti Východní Indie. Bez obsazení a využití tohoto zdroje by Japonci nedosáhli pro své válečné úsilí prakticky ničeho.*

otevřela skulina do Timorského moře a odsud do Indického oceánu. Admirál Somerville již nemohl otálet. Východní svaz se pohnul od Ceylonu na jihovýchod.

Z indočínských přístavů vyplula 18. února Západní útočná skupina viceadmirála Džisaburó Ozawy s 56 transportními plavidly, křižníkem Čókai a dvěma eskadrami torpédoborců. Japonci poučení předchozími potížemi nechali skupinu doprovázet lehkou letadlovou lodí Rjúdžó a lodí pro hydroplány. Nepřímou podporu poskytoval Západní zajišťovací svaz kontraadmirála Kurity tvořený čtyřmi těžkými křižníky. Den nato vyplula ze Sulských ostrovů Východní útočná skupina kontraadmirála Nišimury. Křižník Naka a šest torpédoborců měly chránit 41 transportních plavidel, která doprovázel ještě Východní zajišťovací svaz kontraadmirála Takea Takagiho se dvěma těžkými křižníky, jedním lehkým křižníkem a eskadrou torpédoborců. Obě skupiny obeplouvaly z obou stran Borneo a zjevně směřovaly k dobytí Jávy.

Sir Archibald Wavell si uvědomoval, že silami, které má k dispozici, takovouto invazi nezastaví. Navíc mu zpravodajská služba oznámila, že do jižního Tichomoří směřuje silný svaz viceadmirála Nobutaka Kondóa o síle šesti letadlových lodí, jedné bitevní lodi, sedmi těžkých a jednoho lehkého křižníku a mnoha torpédoborců. Bylo zřejmé, že se schyluje k velké námořní bitvě, v níž se Japonci rozhodli s konečnou platností prorazit ostrovní bariéru do Indického oceánu a zmocnit se strategických zásob surovin. K obraně Jávy zůstávalo přibližně 12 000 mužů pozemních vojsk složených z různých útvarů a národností. Ze Sumatry se na Jávu urychleně přesouvala německá lehká tanková brigáda, která zvýšila stav na téměř 20 000 mužů. Japonci hodlali vylodit nejméně dvakrát tolik vojáků s veškerou technikou. Pokud by se objevily letadlové lodě, zvrátily by jejich palubní letouny rovnováhu sil ve vzdušném prostoru v jejich prospěch. Východní svaz admirála Somervilla se blížil rychlým tempem, ale bylo třeba získat čas.

Čas měl získat admirál Doorman nadlidským výkonem svého skrovného sešívaného loďstva, v němž nejvýznamnější silou bylo pět starých křižníků. Doorman vyplul 25. února vstříc východní skupině nepřítele. Dva dny nato, přes podporu letectva, ztratil tři křižníky a několik torpédoborců. Nepřítel ztratil dva křižníky, a zatímco Doormanova oběť získávala čas, masakrovaly střemhlavé bombardéry spojenců především invazní transportní plavidla, kterých se podařilo potopit plnou polovinu. Ukázala se nepříjemná skutečnost, že totiž budoucnost mají především torpédové bombardéry a japonská torpéda jsou o třídu kvalitnější a spolehlivější než spojenecká. Došlo

též k ostudné události, kdy čtyři americké torpédoborce opustily scénu a svévolně prchaly k australskému pobřeží, aby se připojily k loďstvu USA v Pacifiku.

Mezitím se na scénu dostavil předvoj Somervillova Východního svazu a zatímco zoufalý Doorman vyplul s troskami své flotily proti Kuntovým sedmi křižníkům a jedné letadlové lodi Západní skupiny, v odstupu jej nenápadně následovaly bitevní lodi Princ of Wales, Richelieu a Ramillies včetně několika těžkých křižníků v čele s Repulsem. Konečně 29. února došlo k nevyhnutelnému a admirál Kurita dostal příležitost potopit zbylé dva křižníky Holanďanů. Letadla z pozemních základen oslepila Kuritův letecký průzkum a bezvýsledně zaútočila na letadlovou loď. Pronásledování unikajících holandských torpédoborců přivedlo Kuritovy křižníky neomylně před 381 a 356 mm děla spojeneckých bitevních lodí. Došlo k impozantní hladinové bitvě, v níž Kuritův pyšný zajišťovací svaz neměl žádnou šanci na úspěch. Tři japonské křižníky unikly jen proto, že bitevní lodi ztratily čas likvidací jejich čtyř kolegů. Na spojenecké straně padl za oběť lehký křižník Enterprise a japonský bombardér poškodil torpédem bitevní křižník Repulse[39]. Z transportu invazních vojsk zbyly trosky, které se neodvážily pokračovat k pobřeží ostrova. Poblíž Batavie se vylodilo jen 15 000 mužů Východní invazní skupiny, přímo před hlavně dělostřeleckých baterií a Thomových tanků. Námořní ochrana Džisaburóa Ozawy musela své chráněnce ponechat osudu v důsledku silného leteckého napadení letouny z pozemních základen, ale také z palub Formidable a Indomitable, které zakotvily kryty ostrovem poblíž Jávského průlivu. Ozawa přišel o vlajkovou loď, těžký křižník Čókai a dva torpédoborce.

Japonci zaplatili za svoji nenasytnost krvavou cenu. Zatímco na východní straně dokázali obsadit Filipíny (až na poloostrov Bataan) a všechny ostrovy na jih po Novou Guineu, na západě a jihozápadě narazili na tuhý odpor připravených spojeneckých sil. Od Thajska přes Singapur po Jávu jim v cestě stála bariéra ostrovů a základen ovládaných spojenci bez ustání posilovanými z nedotčených mateřských zemí. Dokonce i z tak snadné a lákavé kořisti, jakou byla nizozemská Východní Indie, získali sotva polovinu a to onu méně významnou polovinu. Rozhodnutí ve válce však ještě zdaleka nepadlo. Blížil se březen 1942 a s ním bojový svaz admirála Naguna rozhodnutý svést bitvu letadlových lodí.

[39] *Ukázalo se, že obsluhy japonských lodních děl jsou daleko lépe vycvičeny než spojenecké posádky a dokonale zvládají umění noční střelby.*

26. únor 1942 – Praha

Staronový vyslanec Německé říše Ernst Eisenlohr dokončil svoji audienční nástupní cestu po zemích Československé federativní republiky. Obavy z přijetí v této nedůvěřivé a hrdé zemi se naštěstí nenaplnily. Všude jej přijímali korektně.

Eisenlohr měl proč se obávat nepříjemností. Vykonával funkci vyslance nacistického Německa v Praze od března 1936 a 19. září 1938, právě před vyvrcholením mnichovské krize jej odvolali do Berlína, aby Československo nemohlo s Německem jednat diplomaticky. Nikdy se vůči Čechům osobně nedopustil žádných křivd a žádné zrady, ale přece jen byl spojován s Hitlerovým Německem. Trvalo přes tři roky, než se mohl do této země vrátit a to ještě jen na přímluvy svých dřívějších hradních kontaktů v Praze. Ve skutečnosti jej v Berlíně považovali za znalce místních poměrů a rozeného diplomata, který se příliš nezapletl s nacisty. Ke svému úžasu se Eisenlohr před necelým rokem dozvěděl, že se v září 1938 měl stát obětí fingovaného atentátu, který na něho zamýšleli spáchat Heydrichovi lidé, aby získali záminku k napadení Československa před mobilizací jeho armády.

Po své inauguraci, těsně před Novým rokem, podnikl Eisenlohr řadu cest po celé republice, aby navázal či obnovil kontakty, aby vyšťoural každou skulinku, v níž by se mohl ještě uplatnit říšský průmysl. Berlín hodlal být k ČSFR obzvláště štědrý a benevolentní, neboť zajištění dobrých vztahů s Prahou, neoficiální hlavou Malé dohody, se stalo nyní životním zájmem Německa.

Dva měsíce již Eisenlohr cestoval po republice a žasl. Tento stát se měnil neuvěřitelným tempem. K uranovým dolům na Jáchymovsku jej sice vůbec nepustili, ale měl odtud dobré informace získané prostřednictvím hejtmanů sudetoněmeckých pohraničních žup, kteří se většinou stali členy správních a dozorčích rad tamních těžebních konsorcií. Nebylo pochyb o tom, že devizy získané z uranu dokázal tento stát využít vrchovatou měrou. Autostráda Praha – Brno – Bratislava již na Slovensku dospěla téměř ke Košicům a některé úseky rostly samostatně v okolí Užhorodu. Z Prahy vyrážely na západ paprsky dálnic směrem na Budweiss, Pilsen, Eger, Falknov a Litomeritz. Také menších silnic přibývalo. Strategická železnice Eger – Pilsen – Prag – Troppau – Jablunkov – Košice – Užhorod se stala po většině své délky dvojkolejnou a obě ministerstva spojů svorně, na nátlak MNO, budovala další, jižní

strategickou magistrálu. Dráhy zde vůbec šlapaly s téměř německou přesností. Vznikala nová dopravní letiště a kromě velkých měst již měly svá obchodní letiště všechny velké podniky. A nejen letiště, také nové dopravní společnosti.

Všechny známé strojírenské podniky v zemi se rozrůstaly v malá industriální města. Po československém vítězství v roce 1938 se země Malé dohody pevněji semkly okolo Prahy a o rok později přistoupilo k dohodě i zcela izolované Maďarsko. To vše pro Německo znamenalo ztrátu většiny balkánských trhů, zatímco Malá dohoda se shodla na systému nízkých preferenčních cel. Nyní vzrůstal tlak na zřízení úplně bezcelního prostoru. Továrny pracovaly především pro zbrojení. Malá ČSFR pokrývala svým vývozem 39 % světového obchodu se zbraněmi. Zájem o ropu učinil Rumunsko platbyschopnou zemí a tamní zakázky snížily nezaměstnanost v ČSFR na minimum. Stavělo se monstrózní karpatské opevnění a nové dálkové komunikace. Praha sama byla utopena v čadícím a dýmajícím věnci továren. Plzeňská Škodovka, rozbitá před třemi roky Luftwaffe, vyrostla zbrusu novými provozy a halami plnými nejmodernějšího zařízení. Hned vedle fabriky rostlo nové průmyslové letiště a experti se zabývali myšlenkou na splavnění řeky Berounky, což by umožnilo dopravu těžkých výrobků po Vltavě a Labi až do Hamburku.

Zlínský magnát Tomáš Baťa již dávno nepodnikal pouze v obuvnictví. Jeho peníze mohl člověk na Moravě cítit doslova všude. Právě investoval odvážnou stavbu průplavu sever-jih, za účelem lodního spojení Odry a Dunaje. Tím by byla umožněna plavba z Baltu až do Černého moře a obchodníci z Podunají by získali přímý vodní přístup na sever. Před rokem Baťa odkoupil od argentinské vlády nejjižnější část Patagonie, a tak mělo Československo svoji první skutečnou kolonii. Baťa vystavěl obchodní flotilu v jugoslávských přístavech a odvezl již do Patagonie stovky osadníků (zejména Slováků a Rusínů), kteří se na tomto území měli starat především o laciný výkup surové kůže a jiných surovin. Československá koruna patřila mezi velmi tvrdé měny a nacistickým dobrodružstvím vyčerpaná marka jí mohla jen z dálky závidět. Bylo sice pravdou, že takto silná měna znevýhodňovala vývoz, ale na druhé straně byla česká koruna přijímána jako platidlo v celém Podunají i mnohde jinde. Bankovní systém zesílil a získal propojení na vídeňské finanční kruhy, což umožňovalo velkorysejší investice. Investiční banka zřízená v Budapešti rozesela své filiálky po celé Malé dohodě a rozhýbala zde nejrůznější aktivity. Podnikatelé, jako byl zlínský Baťa, hrozili naprosto převálcovat a pohltit každého, kdo by si peníze střádal doma do slamníku. Baťův typ rodinného

podniku, v němž se všichni zaměstnanci stávali členy jakési širší rodiny, přebíraly i jiné firmy. To vedlo ke značnému zlepšení bytových a životních podmínek proletariátu. Stavěly se zaměstnanecké kolonie a obchodní domy. Lidé se v místě svého zaměstnání usídlovali natrvalo a to je vedlo k péči o své město a okolí.

V Čechách i na Slovensku vyrůstaly nové přehrady a elektrárny. Severní Sudety nezřízeně bohatly z honby za uhlím. Vstup Maďarska do bezcelního prostoru Malé dohody znamenal jistě spásu pro Podkarpatskou Rus. Tamní dřevaři mohli opět plavit své dřevěné zlato po přítocích Tisy k jihu jako za dob monarchie. Stát navíc dotoval v nejvýchodnějším cípu republiky růst zpracovatelských závodů a papíren, takže namísto suroviny mohl tento dříve chudý kraj vyvážet dražší polotovary a hotové výrobky.

ČSFR, díky přístupu na Balkán a ke Středozemnímu moři, nechyběly žádné důležité suroviny. Jako ošklivá vyrážka rostly po celém Slovensku filiálky českých zbrojovek. Dubnica, Beckov, Ilava, Tirčianský Sv. Martin, Liptovský Sv. Mikuláš, Považská Bystrica, Trenčianské Biskupice, Kubra u Trenčína, Handlová, Žiar nad Hronom a další. Slováci otevřeli dokonce vlastní ropné rafinérie v Dubové a Handlové. Slovenský průmysl se dostával na tak dobrou úroveň, že sám expandoval do laciných balkánských zemí četnými filiálkami. Zhoustla energetická síť. V Praze vyrostly obří filmové ateliéry a dabingových českých „společenských“ filmů bylo plné i Německo.

Navzdory Benešovým antipatiím podíl obchodního styku mezi Československem a Říší neustále rostl a vyslanec Německé říše byl přijímán ochotně a s úctou. Německo se nyní také nemuselo obávat hospodářské blokády, protože se stalo pro západ případným prvním nárazníkem bolševické agrese z východu a evropské středomořské i atlantské přístavy mu byly otevřeny, stejně jako cesty přes Německo a Polsko. Co však Čechoslovákům ještě nabídnout? Potravin zde byl nadbytek z Uherské nížiny, zbrojní výroba si vystačila sama a průmysl nacházel v Podunají levnou pracovní sílu. Z Rumunska stavěli potrubí na přívod ropy atakdále. Teď dokonce ještě suroviny z Patagonie. Jak zabránit narůstajícímu saldu mezi vývozem a dovozem z Československa? Vyslanec Eisenlohr věděl, že jeho zpráva pro ministerstvo zahraničí nebude nikterak radostná. Československo nepotřebovalo v míru německou pomoc. Ba přesně naopak.

Přesto však v něčem mohl být vyslanec spokojen. Splnil svůj hlavní úkol. Podařilo se mu vyvolat zájem velkých průmyslových podniků v zemi o plnění rozsáhlých zbrojních zakázek Říše. Velké podniky byly tlačeny vládou k vypovězení a přerušení sovětských zakázek a přijetí německých zakázek by

jim pomohlo zaplnit výrobní deficit. Škodovácká lobby již získala povolení ministerstva průmyslu k výrobě velkých sérií moderních typů děl na export do Německa. Nyní byla v jednání výroba tanků v ČKD a pancéřové oceli v Poldi Kladno[40]. Velkopodnikatelé si nenechají ujít tučné zisky a ministr Schacht vyjednával s premiérem Beranem o výrobě na dluh pro případ, že by bylo Německo zavlečeno do války se Stalinem a Malá dohoda nikoliv. Ani autorita prezidenta Beneše nestačila na to, aby dokázal bránit vlastním průmyslníkům v tak velkolepé expanzi, i když se o to snažil a osobně řečnil na toto téma v Radě obrany státu. Hitler měl v plánu zapojit československý zbrojní průmysl do válečného úsilí Říše násilím. Vyslanec Eisenlohr dokázal totéž mírovou cestou. Zbýval mu poslední úkol. Přesvědčit maďarské, jugoslávské a rumunské zemědělské svazy, aby v případě války zásobovaly svými pěstitelskými přebytky Německo také na dluh. Konec konců, Maďaři a Rumuni, na rozdíl od Čechoslováků, alespoň chápali, že je to také v jejich zájmu.

[40] *Jednalo se především o množství adaptovaných PL a PT děl ráže 88 mm a o moderní československé houfnice 105 mm a další typy. Německo mělo zájem o využití čs. podvozku LT-vz. 38 ke konstrukci samohybných stíhačů tanků Hertzer vybavených 88mm děly, což znamenalo opět kombinovanou zakázku jak pro ČKD, tak i pro Škodovku. V Nýřanech se měly vyrábět některé druhy dělostřelecké munice. Tuzemský trh ČSFR byl dělostřeleckou a tankovou výzbrojí již naplněn a továrnám nečinilo potíže zavádět nové linky či zvyšovat kapacitu. Dokonce i sociálnědemokratiční poslanci s výrobou pro Německo souhlasili, neboť to znamenalo zvýšení zaměstnanosti a přírůstek pracovních míst. Součástí smluv byla možnost použít dodávané německé technologie k výrobě pro vlastní armádu a stát.*

1. březen 1942 – Špindlerův mlýn

Poslední večer své dovolené se prezident Beneš konečně osobně setkal s bývalým sovětským vyslancem Alexandrovským. Teprve zde, ve Špindlerově Mlýně, jej navštívil jeden z důstojníků TIS, aby mu v nejpřísnějším utajení sdělil, že exvyslanec nezahynul 6. prosince loňského roku, ale žije a vypovídá. Beneš rychle pochopil, proč TIS i vojenská rozvědka v lednu tak náhle zmoudřely ohledně nebezpečí z východu. Nemohl odkládat rozhovor s tímto mužem, s nímž se na diplomatickém poli často setkával formálně i neformálně v přijímacím salonku Hradu. TIS Benešovi umožnila jedinou schůzku a to zde, stranou od velkého města a zvědavých uší. Exvyslanec byl pro Beneše důležitým mužem, dokud zastával vyslanecký post, ale jakmile nyní emigroval a stal se pouhým občanem, ba ještě méně, vyhnancem, cítil prezident, jako by jeho osobnost pozbyla veškeré váhy a důležitosti. Tento muž byl také zrádcem své země a Beneš váhal, zda se má kompromitovat či ztrácet čas hovorem s někým, kdo pozbyl politického vlivu a moci. Takový rozhovor nemohl prezidentovi přinést žádný užitek, neboť Alexandrovský již nemohl jeho slova předávat dál k těm správným uším. Jenže zde byla jedinečná příležitost dozvědět se něco bližšího o motivech těchto politických sovětských emigrantů. Beneš věděl, že Litvinov hovořil dokonce v OSN a Majskij byl ve Velké Británii přijat nejen Churchillem, ale i králem, přestože již také pozbyl politického vlivu a stal se pouhou soukromou osobou. Tajné služby přikládaly informacím získaným od těchto mužů značný, ba téměř klíčový význam a významní muži evropské politiky začínali měnit svůj pohled na Sovětský svaz. Toto Beneš nemohl ignorovat a přes svoji zjevnou nechuť usoudil, že se setkání s Alexandrovským nemůže vyhnout. Odmítl by absolvovat setkání s jakýmkoliv nádechem oficiality, i kdyby takové setkání bylo možné. Zatím možné nebylo, neboť rozvědka i armáda trvaly na tom, že Alexandrovský je oficiálně mrtev a byl zastřelen 6. prosince. Exvyslance bylo třeba chránit před dlouhými prsty sovětských agentů a NKVD. I kdyby však nešlo o utajení Alexandrovského existence, Beneš by byl oficiální setkání zamítl, neboť to by mohlo vyvolat diplomatické potíže ze strany Sovětů i domácích komunistů. Takto, v rámci dovolené, bez účasti novinářů a v přísném utajení, se vše zdálo být státnicky snesitelné.

Po týdnu lyžování a horských túr se prezident cítil příjemně unaven a v dobrém rozpoložení. Tento čistě soukromý rozhovor pojal jako pozvolný, společenský přechod nazpět do světa politiky.

– Vítejte, podal exvyslanci ruku. – Před třemi roky jste pro naši zemi mnoho vykonal a máme vám být co vděční.

– Děkuji, mírně se uklonil Alexandrovský. – Obávám se, že si vděk váš a vaší země nezasloužím. Dělal jsem pouze to, co mi bylo přikázáno. Kdyby mi bývali řekli, že ona letadla, která vám SSSR dodal, mají začít bombardovat slovenská města, byl bych se rozjel na Slovensko, abych označil cíle.

Beneš se zastavil a tázavě zdvihl obočí.

– Ale jistě, pane prezidente, ušklíbl se Alexandrovský. – Snad si nemyslíte, že člověk v mé funkci může uplatňovat jakýkoliv svůj názor na věc? A nemyslíte si, doufám, že jsme já nebo Litvinov dělali politiku evropské kolektivní bezpečnosti proto, že jsme snad chtěli? Nebo že jsme nyní opustili báťušku Stalina a odešli do emigrace proto, že nesouhlasíme s jeho změnou mírové politiky na agresivní? Kdepak. Uprchli jsme prostě a jednoduše proto, že nám doma hrozila smrt. U nás je to tak zařízeno, že kdykoliv měníme politiku, změníme politiky i diplomaty a ty staré odstraníme natrvalo. Vožď zkrátka nechce mít svědky toho, že někdy hlásal a dělal něco jiného než právě nyní. Uprchli jsme proto, abychom si zachránili kůži, a informace, které jsme přivezli s sebou, jsou pouhou platbou za to, že se o nás západ postará, že nás ochrání.

Benešovi se tento styl rozhovoru nelíbil. Vyvíjel se úplně jinak, než by si byl představoval a přál. Cynikové bývají upřímní a mnohdy to znamená, že se od nich člověk dozví nepříjemné věci.

– Vyprávějte mi něco o Stalinovi, navrhl svému hostu po večeři. – Vždycky jsem měl dojem, že je to prostý, ale moudrý a rozumný muž, s nímž lze dosáhnout oboustranně výhodné dohody.

– Ano, tak to vždy vypadá, zamyslel se Benešův host. – Nakonec se ale ukáže, že v dlouhodobém měřítku byla každá taková dohoda výhodná pouze pro Stalina. Znal jsem osobně mnoho lidí, kteří s ním uzavřeli rozumné a oboustranně výhodné dohody. Do jednoho skončili na popravišti nebo v pracovních táborech na Magadanu.

– Mluvíte o osobních vztazích, zachmuřil se Beneš. – Chápu, že vůdce takové země a tolika různých národů nemusí oplývat skrupulemi. Já mám na mysli rovinu zahraniční politiky. Stalin musí mít přece zájem na tom, aby měl SSSR za sousedy přátelsky nakloněné země, aby se jeho stát i on sám cítili

bezpečně. Osobně jsem Stalina odhadl na velkého realistu. Racionální typ muže, před kterým je lépe vyložit karty na stůl a dohodnout se.

– Zkuste se na to podívat jinak, pane prezidente, navrhl Alexandrovský Benešovi. – Musíte se snažit zahlédnout věci jeho očima. Představte si, že jste on. Stalin. Jste jednostranně polovzdělaný člověk, který se od mládí ládoval socialistickými a marxistickými spisy. Jste ze semináře vyškolený kázat a ovládat lidi náboženskými vizemi, ale vaším náboženstvím je komunismus. Jste také muž revoluční praxe. Od mládí na útěku, pronásledovaný a tělesně zmrzačený. Naučil jste se přežívat pouze díky rafinovanosti a lži. Přetvářka a lež jsou polohy, které zvládáte s geniální rutinou. Prošel jste osobním nebezpečím při vylupování bank a teroristických akcích. Zabíjel jste. Neustále vás chtěli zabít. Nikomu nevěříte a ze všech nejméně svým soudruhům. Znáte lidské slabosti jako nikdo jiný. Jste mimořádně chytrý a inteligentní, ale nesmírně osamělý, zjizvený tygr. Nedělá vám potíže zabíjet a vůbec nemáte svědomí, nikdy vás neobtěžovalo a nikdy jste se svědomím nemusel zabývat, prostě jste se narodil bez svědomí. Jste kruté a chytré zvíře, ale víte, že praktičtější je nechat za sebe zabíjet jiné. Pohrdáte žvanily a intelektuály, kterým chybí prostá selská rafinovanost a chytrost. Nezdržujete se city a pohrdáte učenými obezličkami. Rád šokujete intelektuály a zahanbujete je. To vytváří onen dojem přímosti a otevřenosti, ale neznamená to, že jste také čestný. Obklopoval jste se tedy od mládí zabijáky bez svědomí a postupně jste se je naučil ovládat i řídit. Revoluční marxistickou teorii jste si nastudoval za prvé jako strategii k užívání a získávání moci, za druhé, jako formu přetvářky a lži, která vás chrání. Od Engelse jste převzal Clausewiczův prušácký vojácký slovník a vojenská terminologie plně vystihuje váš životní pocit. Jste voják v celoživotním boji proti všemu a všem. Buďto zvítězíte a zabijete ty druhé, nebo budete mrtev. Jste Clauszewicz a Machiavelli dohromady. Nesmíte prohrát. Jediná porážka či nepozornost, nedůslednost, slabost a je po vás. Od Lenina víte, že každý boj je vždy bojem politickým. Vůči třídnímu nepříteli nemáte morální závazky, nikdy jste nehledal spravedlnost, ale vždycky jen vítězství a moc. Celá bolševická revoluce, bez ohledu na krásné myšlenky, byla provedena a řízena podobnými lumpy bez svědomí, vrahy, katy, loupežníky a zbabělci, jako jste vy sám. Vy jste se díky své inteligenci dostal nikoliv do čela této smečky, ale do jejích zad. Všechny je umíte ovládat a oni zase, pro vás, ovládají všechny běžné lidičky, kterým se podařilo revoluci přežít. Vůbec vám nezáleží na tom, kolik lidí zemře a kolik přežije. Záleží jedině na osobní moci a kontrole. Pěstujete si intelektuály, aby činy vaší smečky halili do krásných slov, pěstujete si umělce a také politiky, jako jsem

já, takže navenek, pro svět, vypadáte nakonec docela lidsky. Zodpovědnost za zlé činy padá vždy na někoho jiného. Přitom můžete lidské otroky, které máte v moci, přinutit k pracovnímu výkonu, až umřou. Máte jich nevyčerpatelný rezervoár. Přinutíte je strachem a fanatismem k fantastickým výkonům. Stal jste se z lupiče otrokářem státního kapitalismu, protože komunismus nic jiného není. Ale velmi dobře víte, že je zde ještě svobodný svět, který se na základě nějakých nepochopitelných zákonů trhu a volné soutěže zorganizuje sám a vždy lépe a vždy je motivován k lepším výkonům, než k jakým vy kdy dokážete terorem motivovat své stamiliony otroků. Můžete ten svět trumfovat kvantitativně, ale v tu chvíli oni vždycky učiní kvalitativní skok a vy můžete začít znovu, od nuly. Takový svět vás pochopitelně ohrožuje. Vaše otrokářská říše je neudržitelná, pokud bude existovat tento svobodný svět, protože jednoho dne vyrobí lepší zbraně a vy budete vydán na milost a nemilost. Navíc v tom světě nemají rádi otroky a otrokáře.

– A to, prosím pěkně, mluvíme o Stalinovi? potřásl Beneš nechápavě hlavou.

– Ale samozřejmě, pane prezidente. Stalin je vtělení ďábla, génius hrůzy, otrokář. A konkurovat mu mohl jediný netvor na světě a to byl pan Hitler, protože toho si on sám vypěstoval.

– To přece nemůžete myslet vážně?

– Ale jistě, že myslím. Mluvím o světě, v němž jsem vyrostl a žil. Komunismus i fašismus mají stejné kořeny. Jsou reakcí na moc peněz a obchodu. Proč myslíte, že se obě ideologie dočkaly svého vtělení teprve po světové válce? Protože v této válce dosáhla moc finančních a podnikatelských skupin svého vrcholu. Myslíte si, že světu vládnou vlády, mocnosti nebo snad panovníci? Již dávno ne. Světu vládnou skupiny nesmírně dravých a bohatých lidí. Jsou jako moc schovaná kdesi za onou zjevnou oficiální mocí. V tom se Karel Marx nemýlil. Takové skupiny se v uplynulých staletích postupně zmocnily všeho.

Nejprve se jim podařilo půjčkami a investicemi zadlužit panovníky a ovládnout instituce, které rozhodovaly o průmyslu a také o válce a míru. Nakonec se tyto skupiny zmocnily celých států, proměnily jejich vlády v poslušné loutky, ovládly jejich aparáty a použily jejich armády k ochraně a získávání zdrojů a trhů pro své další expanzivní podnikání. Tak přece vznikly kolonie. Jenže nakonec byl svět rozdělen a ony skupiny použily ovládané státy ke vzájemnému zničujícímu boji, který málem smetl celou civilizaci. Lenin a Hitler byli muži, kteří se rozhodli těmto tajemným zákulisním hráčům jejich moc vyrvat a porazit je. Nasadili zbraň, které ti mocní nerozuměli a nedovedli

jí čelit, totiž ideologii. Po úpadku víry zde cosi důležitého chybělo a společnost hladověla po idejích. Hitler a Lenin poskytli jiný druh víry, vytvořili náboženství bez Boha. Státy a národy je následovaly s fanatickou odhodlaností, jako by šlo o svatou válku. Získali obrovskou moc, aniž by byli bohatí a mohli si stát či armádu koupit. Vy tomu dodnes nerozumíte, protože sami jsme v zajetí peněz a peníze jsou vaším bohem. Proto se ekonomicky silný západ tak vylekal. Náhle zde vyrostla síla a moc, která se nedala koupit ani uplatit, zadlužit ani vydírat. Hitler se tou mocí opájel příliš, a proto padl. Leninovo dědictví převzal Stalin, který je více než dobrým žákem a dnes již mistrem. Vy stále doufáte, že se bolševici uklidní a časem se nechají rozložit penězi, výhodami, zbožím, blahobytem, že se časem stanou opět tím, čím jste vy a čemu rozumíte. Jenže to Stalin nedopustí. Hitler finančníky a oligarchy vyděsil natolik, že zanechali vzájemného soupeření a začínají se domlouvat na pravidlech. To také Stalin nemůže dopustit. Stalin je tím posledním, co stojí oné skryté finanční síle v cestě, aby ovládla svět. Je něčím tak jiným, než jste vy, že to nemůžete pochopit a nepřizpůsobí se, nezkrotne, bude bojovat. Na život a na smrt, až do konce. Válka, která se blíží, bude znamenat konec jednoho z těchto dvou odlišných světů. Stalinova světa, nebo světa peněz. Věřte, že Stalin měl k Hitlerovi ve skutečnosti mnohem blíže než k vám. S Hitlerem by se byl dohodl, s vámi nikdy.

– S Hitlerem by se byl dohodl? vykřikl pohoršený a dezorientovaný Beneš, který měl náhle pocit, že hovoří s bláznem.

– V dokladech, které jsem předložil vašim lidem, je o tom dostatek důkazů. Představte si, že se píše nějaký rok 1927. Vy, Stalin, jste už sjednotil a zcela ovládl svoji vražednou smečku a snažíte se rozhýbat svoji otrokářskou říši. Ale velmi dobře víte, že nebudete bezpečný, dokud bude existovat svět, který neovládáte, svět principiálně odlišný od vašeho. Musíte jej porazit, ovládnout a včlenit do své vlastní říše. Je to pro vás a vaše vrahy otázka přežití. Jste si jist, že vaše říše padne dříve či později, když bude vystavena rozkladnému působení světa moci peněz tím spíše, když ten svět bude zcela mírumilovný. Vaším ideálem je znehybněný svět bez pokroku, bez nových vynálezů, bez pohybu ducha, svět absolutně kontrolovaný, svět bez kontinuity, svět, ve kterém je možné tvrdit každý den něco jiného a vždy je to pravda, svět, ve kterém peníze neznamenají vůbec nic. Budujete velký kolchoz, v němž jsou všichni dobytkem a vy ovládáte tenkou vrstvu pastevců a hlídacích psů. Denně se budíte napůl šílený strachem z toho, že kdesi existuje vámi nekontrolovaný prostor. Vaše zkušenost se světem vám říká, že takoví nekontrolovaní lidé se dnes a denně nevěnují ničemu jinému než vymýšlení

způsobů jak vás, Stalina, odstranit, jak si koupit někoho, kdo vás odstraní. Ale odstranit či zabít vás chtěli celý váš život, takže tohle vás tolik neděsí. Největší hrůza, která by vás mohla potkat, je nemít moc. Je to pro vás totéž co neexistovat. Přemýšlíte, jak to udělat, jak dostat svět finančníků pod kontrolu? Trik se světovou revolucí nevyšel ihned. Revoluce se neujala, protože finančníci a oligarchové proti vám postavili nacionalismus. Navzdory vyčerpání z války bolševismus v Evropě neuspěl. Leninova říše zůstala jediná a izolovat ji od světa bylo aktem zoufalství. Poslední možnost, jak získat alespoň pár let času. Přímé útoky na Polsko nebo rozdmýchávání lokálních revolucí selhaly, byly odraženy. Musíte na to jinak a nesmí to trvat dlouho. Ale jak a kdy? Evropa je nyní klidná a proti vám ostražitá. Armády Británie a Francie jsou doposud mnohem silnější než vaše. Začínáte chápat, že finančníci se ze světové války poučili, že přestávají používat státy a jejich armády k válce, že se dokonce války, jako prostředku k soupeření, začínají úplně vzdávat. Začínají soupeřit čistě jen v ekonomice a obchodu. Začínáte chápat, že žádnou další válku nepovedou. Sledují vás pozorně, protože stát rolníků a dělníků je pro ně náhle obrovským potenciálním trhem a jsou v něm nemalé zdroje surovin, pracovní síly a kupního i výrobního potenciálu. Vy víte, že na vás nebudou útočit silou. Mají čas. Počkají si, až se vaši vlastní lidé nechají koupit. Počkají si, až peníze zapůsobí samy od sebe. Nemůžete to odvrátit jinak než neprodyšnou izolací celé země od jejich světa. Tvoří se Společnost národů, a kdyby uspěla, znamenalo by to zakonzervování stavu, který je pro vás tak nevýhodný. Vlastně máte jedinou možnost jak z toho ven. Musíte najít někoho, kdo dosavadní siláky v Evropě rozeštve, aby se znovu pustili do sebe navzájem a oslabili se. Musíte tamní společnost morálně a mravně rozložit. Musíte podpořit jakoukoliv slibně nesnášenlivou a štvavou sílu, která se objeví v evropském pařníku. I kdyby byla sebemenší, musíte ji vypiplat, aby zesílila. Bude to vaše karta v té hře. Pomocí italských komunistů pomůžete k moci Mussolinimu, ale to nestačí. Teprve ukřivděný charismatický Hitler v ukřivděném Německu je pro vás výhra. Pomůžete do začátku Němcům s budováním zakázané armády u sebe, v Rusku, povolíte jim základny a vycvičíte jejich důstojnický sbor, podpoříte je i jinak, dáte jim návod, jak ovládat otroky i vrahy a navenek se tváříte jako milující přítel celého světa, jako nepřítel těch vrahů, které si pěstujete. Navenek jste moudrý a rozumný muž, upozorňujete na nešvary svobodného světa, vyzýváte chudé, aby po vašem vzoru svrhli vykořisťovatele a vybudovali říši blahobytu a rovnosti. Ale už víte, že to nebude stačit. Bída z Evropy totiž začíná mizet. Máte jedinečný slovník, kterému rozumí jen komunisté na celém světě. Když říkáte mír,

myslíte tím válku. Když řeknete demokracie, máte na mysli diktaturu proletariátu čili otrokářství, dobrovolná spolupráce se rovná otroctví, volba znamená diktát, věda znamená pseudonáboženské uctívání vynucené autority. Když mluvíte o tom, co si žádá lid, máte na mysli svou vlastní vůli. Užíváte jazyk úplně jinak než ostatní svět. Svět si myslí, že vám rozumí, ale ve skutečnosti vám rozumí jen vaši pochopové v tom světě, protože ti znají kód. Ostatní jsou mateni. Tak děláte svou politiku. Říkáte různým intelektuálům na západě, že vývoz revoluce je nesmysl a ruský komunismus platí jen pro Rusko, ale vaši soudruzi ve světě vědí, že to znamená: co nejdříve, jakmile to bude vhodné, se na zbytek světa vrhneme. A nakonec je váš výhonek Hitler dostatečně silný, aby za vás udělal vaši práci. S Thälmannovou pomocí jste ho dostal k moci. Pak už vás nepotřebuje, roste sám. Je úžasný v tom, jak se nechal vynést k moci německými finančníky a pak jim nasadil uzdu. Je skvělý v tom, jak získal národ ideologií, bez pomoci peněz, jak jde přímo k cíli a na nic se neohlíží. Víte, že je zároveň naivní, nemaskuje se, naopak zjevuje celému světu své otrokářství a navíc spěchá, je ukvapený, nemá trpělivost skutečného diktátora. Je přesně tím, co jste potřeboval. Vnáší do Evropy strach a zmatek. Nemohou si ho koupit a jejich největší zbraň, totiž peníze, zcela selhává. Rozděluje ten nebezpečný svět takzvané demokracie na své příznivce a protivníky. Ještě je třeba západ oslabit, aby Hitlera nezarazil předčasně. A tak přikážete na Šestém kongresu Kominterny uskutečnit veletoč. Doslova Koperníkovský obrat. Od roku 1934 náhle končí nesmiřitelný třídní boj a nastupuje zbrusu nové heslo: „Lidová fronta pro mír a proti fašismu.“ Bodrý hodný strýček Litvinov se usmívá na delegáty Společnosti národů. A západ tleská, protože od toho dne otevírají komunisté svá srdce všem lidem dobré vůle, socialistům, nacionalistům i katolíkům. Nese to ovoce a nikdo si nevšimne, jak moc vás poslouchají a kolik vašich otroků je již nasazeno v jejich týlu. Jsou to občané jiných států a příslušníci jiných národů, mnozí jsou vzdělaní a vysoce postavení, ale přitom poslouchají na slovo jakéhosi gruzínského gangstera Stalina kdesi za horami. V roce 1935 a 36 vyhrávají lidové fronty volby v západních státech a vy si mnete ruce nad tím, kolik jejich vlastních lidí již neovládají peníze, ale vaše ideologie. Ve Španělsku je z toho občanská válka, ve Francii alespoň hospodářský a morální rozvrat. Na večírcích v Kremlu padají každý večer ze židlí smíchem nad neuvěřitelnou hloupostí západu a vybraní herci musí u stolu přehrávat donekonečna vtipné postavy západních státníků. Také tam hrají sezónní štěk o jistém prezidentu Benešovi. Hraje se to tak: Stalin předá herci, který hraje Heydricha, otrávené jablko. Ten ho podstrčí Benešovi a Beneš ho po kolenou, třesoucí se rukou,

dává Stalinovi, s tím, že pro něho ukradl v Německu krásné jablko. Stalin medituje nad tím, že když je jablko od Beneše, musí být jistě zdravé a šťavnaté. Pak ho rozřeže na kousky a podělí jím své hosty. Ti předstírají otravu a padají ze židlí na podlahu. Stalin se plácá do stehen a řičí nadšením. Potom z druhého rohu místnosti volá na Stalina Hitler, který se Stalina ptá, jestli to bylo takhle dobře. Stalin Hitlerovi děkuje a ten za službu žádá, aby mu Stalin dovolil sníst Beneše. Stalin mu to ale nedovolí a vysvětluje, že Beneš je užitečný poslíček a bude ho ještě potřebovat.

Prezident zrudl jako přezrálé rajče.

– Mluvte dál, procedil mezi zuby.

– Nu. V Evropě má Hitler volnou cestu. Vznikají první konflikty, v nichž se ukazuje, jak je moc západních finančníků slabá proti ideologii. Nejprve občanská válka ve Španělsku. Němci a Italové pomáhají Frankovi, vy tedy začnete pomáhat levičákům a republice. Ve skutečnosti jde o to, dostat Francii do konfliktu s Německem. Španělsko je jen první pokus, který se nezdaří. Oligarchové v Londýně a v Paříži nejsou úplní hlupáci a chápou, jaká se hraje hra. Proto volí politiku neintervence. Ne proto, že by se báli Franka a doposud slabého Hitlera, ale proto, že nechtějí vyhovět Stalinovi a vyčerpávat se navzájem novou válkou. Hitler dostává větší apetit, obsadí Porýní, spolkne Rakousko a západ se stále nenechá vtáhnout do vaší hry. Tvrdohlavě tam odmítají rozpoutat evropskou válku. Říká se tomu appeasement a oni se raději nechají obvinit ze zbabělosti, než aby kontinent oslabili a vpustili na něj komunisty. A konečně tu máme mnichovskou krizi roku 1938. To je svůdná příležitost ještě víc rozhoupat loď. Nyní, prostřednictvím Hitlera, jste dostal západní velmoci opravdu do kouta. Hitler začíná být dost otravný a nebezpečný. Pohlcením Československa by ještě zesílil. Aby mohl západ znovu zůstat mimo se svou neintervencí, musel by se projevit jako parta zbabělců. Paříž by musela ostudně porušit spojenecké smlouvy a projevit se jako zrádce a zbabělec. Burcujete světovou levici a jejím prostřednictvím štvete západní vlády do války. Na druhé straně dáváte Hitlerovi najevo, že Československu na pomoc nepůjdete, protože nemáte společnou hranici a tak dále… Vše vypadá nadějně. Když se Hitler pustí do války se západem, můžete nechat věci dojít dostatečně daleko, podporovat střídavě obě strany a pak, až budou všechny mocnosti vysíleny a německá vojska rozptýlena po celém kontinentu, „osvobodit“ Evropu, kam až to půjde, a už v ní zůstat, připojit ji ke svému otrokářskému impériu, oficiálně například proto, aby se navěky zabránilo imperialistickým válkám. Beneš ale také ví, jaká hra se hraje. Beneš ví, že oligarchové na západě dovedou pouze kalkulovat na výhodu a na

zisk a čest, nebo vlastenectví jsou pro ně zbytečnými slovy. Beneš ví, že na západě si tentokrát znovu spočítají, že jít do války s Hitlerem by byl ztrátový podnik, a proto Československo klidně zradí. Vám, Stalinovi, to nevadí. Když západ couvne, Beneš odevzdá pohraničí Hitlerovi a ten brzy shltne i celé Československo. Tím zesílí natolik, že další couvnutí si západ již nebude moci dovolit. Příště, například kvůli Gdaňsku, už to určitě vyjde. Jenže věci se vyvinou podle jakési nečekané třetí varianty. Západ sice přistoupí na osudnou dohodu v Mnichově a obětuje Československo, než aby nahrál Stalinovi, ale pak se věci zkomplikují. To zatracené Československo zamíchá karty všem. Proti zdravému rozumu se rozhodne k obraně. Beneše přimáčkli ke zdi vlastenečtí armádní důstojníci. Ztratil svou moc. Navíc se Československo brání úspěšně. Chvilku lapáte po dechu a přemýšlíte co s tím? Zatím se musíte tvářit nad Hitlerovou agresivitou pohoršeně a projevit sympatie malému státu. Ostatně Československo má doma druhou nejsilnější frakci Kominterny a je z vašeho pohledu nejzralejší ke komunistickému převratu. Mírně Čechoslovákům pomůžete dodávkou letadel, protože to náhle vypadá na delší válku a západ by se přece jen mohl zapojit. Kdyby to udělal, pak byste podpořil naopak Hitlera nebo zkrátka toho slabšího. S Hitlerem ale potřebujete mít společnou hranici a překáží vám v tom Polsko. Využijete tedy záminky a vpadnete do Polska z východu. Vypadá to, že pomáháte bojujícímu Československu, které Poláci napadli u Těšína. Vypadáte jako osvoboditel stojící na té správné straně. Postupujete tedy pomalu a nabízíte Hitlerovi druhou polovinu Polska kvůli společné hranici a také kvůli tomu, aby zesílil a mohl se pustit do Francouzů. Hitler nabídku chápe, ale už je pozdě. Jeho generálové to nepochopili. Zabili vám ho. Zničili vám váš dlouho pěstovaný nástroj rozvratu a chaosu. A co víc, dochází k převratu, který smete nacisty jako sílu i ideu. Je vám okamžitě jasné, že Německa se bez nacistů znovu zmocní oligarchové a finančníci. To se také stane a Evropa se opět rychle konsoliduje, tentokrát ještě odhodlaněji a pevněji než předtím. Německo bez nacistů se s Francií a Británií dokáže domluvit na pravidlech a Itálie musí přispěchat také. Československo přežije jako hrdina a sjednotí Podunají. Je to naprostá katastrofa. Nemůžete dalších dvacet let pěstovat nějakého nového agresivního diktátora. Zbrojení a tichá mobilizace Rudé armády byly načasovány tak, aby za dva až tři roky mohlo dojít k rozhodujícímu zásahu v Evropě, ale to již měla dávno probíhat bratrovražedná zničující válka. Teď je jasné, že za tři roky bude v Evropě mír, stejně jako za deset let, protože oligarchové se válek vzdali. Neudržíte svůj stát v izolaci tak dlouho. Dostanou vás. Koupí si vaše lidi. Přesvědčí děti bolševiků, že jejich kapitalistický svět je

lepší. Válečnou mašinérii SSSR již také nelze zastavit. Válka být musí. Posbíráte tedy alespoň to, co posbírat jde. Ponecháte si zabranou polovinu Polska, celé Pobaltí a stále jste ten dobrý. Zkusil jste to ještě ve Finsku, abyste se dostal blíž k Hitlerově švédské rudě, ale tam se Finové tvrdě brání a navíc po Hitlerově smrti není třeba kontrolovat švédskou rudu. Máte dost vlastní a Německo nyní již není odkázáno jen na švédskou rudu. Není již v izolaci a západ by jej zásoboval odjinud. Ve Finsku naplánujete a utrpíte porážku. Umíte totiž zužitkovat i porážky. Je třeba pilně šířit fámy o slabosti Rudé armády neschopné boje po politických čistkách. A všichni vám věří, přestože jste právě, coby agresor, zabral obrovská území. Koukáte a vidíte, že Němci i Italové urychleně stahují své kontingenty z ještě bojujícího Španělska. Franko tím pozbyl na bojišti převahu. Nikdo ho nezásobuje. Němci a Italové se nyní chtějí tvářit mírumilovně a západ nepostřehl včas nebezpečí, takže zůstává u politiky neintervence. Vy jste se již ze Španělska také téměř stáhl, protože země uzavřená na poloostrově odděleném horami od pevniny by vám byla k ničemu. Nelze ji zásobovat, kdyby spojenci uzavřeli úžiny a Středozemní moře SSSR neovládá. Nemáte silné loďstvo a vaše pomoc Španělsku neměla jiný účel, než vyvolat válku mezi Němci a Francií. To se již nemůže podařit. Ovšem opuštěného Franka je snadné porazit a Španělsko by tak mohlo lehce a bez námahy spadnout do levicového klína. Vrátíte se rychle k politice podpory republiky pod záminkou likvidace posledních diktatur v zájmu světového míru a pohlídáte si, aby se země rychle sovětizovala. V míru ji zásobovat můžete, a až vypukne válka, mohla by nadělat alespoň nějaké potíže a zaměstnat Francii. V Evropě jde pak všechno špatně. Byla pacifikována Itálie a v Evropě vznikly silné spojenecké bloky deklarující touhu po míru a volné hospodářské soutěži. Navíc ta trapná blamáž s mučírnami na sovětských ambasádách. Zmizely malé bezbranné státečky coby sousta pro dalšího agresora. Už nevidíte žádného druhého Hitlera, kterého byste si mohl vypěstovat. Všude vládnou umírnění. Appeasement se západu i Evropě bohatě vyplatil. Zisky z poslední skrumáže jste už spolykal. Inteligenci v Polsku a Pobaltí jste vyvraždil nebo poslal do lágrů na Sibiř a všechny ostatní potenciální odpůrce také. Z tamních demokratů jsou otroci nebo mrtvoly. Území je pacifikováno, ale nebezpečný svět víry v peníze za hranicemi stále existuje a dává vašim otrokům špatný příklad. A ten svět sílí a každým rokem vás předhání. V kvantitativní výrobě nástrojů ničení jste momentálně silný, ale už už se schyluje k nějakým kvalitativním skokům. Je vyvíjena bomba, která eliminuje tisíce tanků nebo celé město naráz. Je vyvíjen radar a tryskové motory, raketové systémy a podobně. Vám západ tyhle technologie dobrovolně nedá,

protože oligarchové už ví, co jste zač a k čemu jste chtěl Hitlera použít. Už vědí, že se vy ani ostatní bolševici nezměníte, že nezkrotnete. Špionáž jste si rozvrátil čistkami, a proto nejsou vaše agentury tahle tajemství západu nyní schopny ani ukrást. Přitom za dva roky může být pozdě a náskok západu už nedoženete. Jakmile budou ty nové zbraně na světě, už vám nepomůže ani rozloha země a hluboké zázemí. Nebudou na vás útočit, ale to je to samé, jako kdyby útočili. Nemáte na vybranou. Musíte zkrátka dokončit vyzbrojení a pozvolnou mobilizaci, jak bylo v plánu. Evropu již nemůžete rozeštvat, nezbývá než bojovat proti jednotnému kontinentu. Musíte vsadit na jednu kartu, jinak nepřežijete. Vaši vrazi musí vraždit a otrokáři zotročovat. Komunisté na celém světě musí nenávidět oligarchy, jinak se ideologie zhroutí a v tom, co ji nahradí, vy sám neobstojíte. Když nemůžete kontinent rozeštvat, můžete se pokoušet ho alespoň uspat a mezitím připravit tamní levicové síly na jejich budoucí roli ve válce. Japonská agrese v Tichomoří je pro vás doslova darem z nebes. Odvrací pozornost velmocí na druhý konec světa a odčerpává tam jejich vojska i zbraně. Urychleně podepisujete s Japonskem mírovou smlouvu a ujišťujete tamní militaristy, že se od vás nemají čeho obávat. Postupně nabýváte jistoty, že až přijde ta chvíle, bude západ vázán v Tichomoří a také ve Španělsku. Budete bojovat jen s Němci a s Malou dohodou. Ještě přemýšlíte, jak rozdělit tyhle dva bloky, aby se nepodpořily, aby si nepomáhaly, aby padly jeden po druhém. Jistě, zaútočíte zpočátku jen na Polsko a na Německo, ale bude to stačit k tomu, aby Malá dohoda nepostřehla nebezpečí a nevpadla Rudé armádě do boku? Je třeba něco vymyslet. A v tom se na vás obrátí prezident Beneš.

Prezident sebou trhl, jakmile zaslechl své jméno, ale jeho host nemilosrdně pokračoval.

– Ano, ten skvělý poslíček a dočasný vůdce jednoho malého státu, který chce zprostředkovat most mezi vaší otrokářskou říší ideologické moci a světem finanční moci. Není to směšné? Jistě že je. Je to k popukání poslíčkovské, ale dá se to využít. Když už musíte zaútočit, přestat si brát servítky a odhalit karty, mohl byste pro začátek toho Beneše a jeho území vynechat, mohl byste s ním moudře otcovsky promluvit a uvítat jeho ideu mostu mezi západem a východem. On by se postaral, aby Československo zůstalo pro začátek stranou. Beneš nemá rád Němce a nemá rád západ, který ho v Mnichově zradil. Beneš je napůl nacionalista a napůl socialista. Beneš má mnohem blíž k vám než k oligarchům v Londýně a v Paříži. Nevěří jim. Dobře ví, co dokážou jejich peníze, a ví, že oni kalkulují, že když jim nevyjde žádný zisk, klidně ho znovu zradí. Beneš má pocit, že vy, Stalin, alespoň něčemu

věříte a tudíž jste spolehlivější než západ. A navíc, možná by se v hlubokých archivech v Moskvě našlo něco, co by Beneše přinutilo skákat, jak vy pískáte.

Prezident zbledl jako křída, ale neřekl ani slovo. Alexandrovský si ničeho nevšímal a nemilosrdně pokračoval.

– Beneš neumí být osamělým vlkem jako vy, Stalin. Beneš potřebuje někomu věřit a s někým se přátelit. Ukážete mu tedy přátelskou tvář hodného, mírně levicově střeleného, ale lidově moudrého strýčka, se kterým je možné se rozumně dohodnout, a při tom sám kalkulujete. Kdyby Beneš, jako vrchní velitel armády, udržel Československo stranou konfliktu, mohlo by to Malou dohodu úplně rozbít a roztrhat. Ostatní by byli oslabeni a měl byste větší šanci je vyřídit jednoho po druhém. Jste už mnohem silnější než Německo. Jste už dočasně silnější než celá Evropa dohromady a nikdo si toho nevšiml. Dokonce by tomu nikdo neuvěřil, i kdybyste jim to sám řekl. Sám nejlépe víte, že i po porážce Německa budete mít dost sil, abyste okamžitě sevřel Francii mezi sebe a vámi dirigované Španělsko. Brity uzavřete na ostrovech a pak si podáte pošetilého Beneše a celý Balkán i Skandinávii, Dardanely a také Střední východ a sever Afriky. Posléze ještě zničíte Británii a osvobodíte Indii, než se vzpamatuje Amerika, kterou navíc plně zaměstnávají Japonci. Nakonec už vám neodolá ani Asie. Podpoříte komunisty v Číně a Amerika zůstane sama. Japonce nebo Ameriku podpoříte podle toho, jestli bude výhodnější více opotřebovat toho či onoho soupeře. A nakonec možná dosáhnete svého. Světový svaz socialistických republik. Budete novým faraónem světové otrokářské říše, která nebude mít na celá tisíciletí konkurenci ani nepřítele. Všichni a všude se stanou vašimi otroky. Nezůstane žádné vně hranic, žádný špatný svobodomyslný vzor či příklad. V dalších generacích si již nikdo nevzpomene, že bývalo na světě jinak, že je vůbec možné zařídit věci jinak a otroctví, ve kterém se narodili, jim bude připadat přirozeným řádem světa. Všechny budete moci nakonec zabít, udřít k smrti, postřílet, zplynovat. Otroky i svoji vlastní smečku vrahů.

– Ale proč bych to dělal?! zařval zoufale Beneš. – Proč bych měl chtít zotročit a zabít všechno obyvatelstvo Země?

Alexandrovský se na prezidenta udiveně podíval.

– No přece proto, abyste zůstal na světě jediný a sám. Jenom tak se budete cítit bezpečný. Možná… Jenom tak budete mít pocit, že jste zvítězil a všechny přehrál, že jste vyhrál tu neoficiální a nikdy nevyhlášenou soutěž. Jste nejlepší, protože ostatní jsou mrtví. Jde přece o kontrolu a moc. Nejlépe kontrolovatelné jsou mrtvoly. Když máte moc všechny zabít, JSTE JAKO BŮH. Na lidstvu nebo na historii, na chimérách poslání lidského rodu a takových

žvástech nezáleží. Jde a vždycky šlo jenom o moc. Vy, Stalin, znáte lidi jako nikdo. Víte, že jsou všichni stejní. Víte to už od semináře. Víte, že každému člověku, vládci nebo otroku, faráři nebo Zulukafrovi z Afriky, každému jde jen o jediné – Být jako Bůh. Ale Bůh je jen jeden. Tak je to prosté.

Exvyslanec Alexandrovský se po několikahodinovém rozhovoru s prezidentem Benešem rozloučil.

– Těším se na naše další poučná setkání, zamumlal ze zdvořilosti Beneš. Alexandrovský se smutně pousmál.

– V nejbližší době asi těžko, pane prezidente. Odjíždím do USA.

– Nadlouho? podivil se Beneš.

– Natrvalo, kývl Alexandrovský. – Dostali jsme v USA azyl. My všichni. Majskij, Litvinov, Saša Kollontayová, já a mnozí další.

Beneš a pak se náhle zlomyslně ušklíbl.

– Necítíte se zde u nás bezpečně?

– Upřímně řečeno nikoliv, potvrdil Benešův host. – Důvody znáte nejlépe sám. Vy Čechoslováci už nemůžete zavřít ty nebezpečné dveře na východ. Stalin už vám do nich strčil nohu a vy sám nejlépe víte, jaká noha to je. Nemohu si stěžovat, vaše tajná služba mě dokázala ochránit skvěle, ale nejsem to pouze já, kdo je zde v nebezpečí. Jde o celé Československo a snad celou Evropu. Pane prezidente, zbývají vám měsíce, možná jen týdny. Jsem zkušený politický matador, a když sleduji evropské státníky v takové hodině, myslím, že se budu cítit jistěji, když se mezi mnou a tímto kontinentem rozprostře Atlantik. Jedinou nadějí světa je, že v Americe najdu více šovinistů než oligarchů.

Významný host odejel. Prezident Beneš pak ještě dlouho postával u okna místnosti a zamyšleně se díval na zasněžené svahy. Jen prsty pravé ruky nervózně bubnovaly o parapet.

26. únor 1942 – Gdaňsk

Křižník Schleswig-Holstein zakotvil uprostřed ledové tříště v ohybu přístavního kanálu pod starou pevností Weichselmünde, pár set metrů od pobřežní výspy Westerplatte. Jeho 280 mm kanóny mířily na studenou špinavou hladinu Baltského moře. Křižník připlul v noci jako doprovod dlouhého konvoje britských obchodních lodí, které mířily k molům vojenských doků. Na otevřeném moři křižovala starší britská bitevní loď Valiant s torpédoborci Stuart a Griffin.

Po rozednění připochodoval do přístavu polský technický prapor se strážní rotou poručíka Pajaka, pod velením majora Sucharského. Z druhé strany ve směru od pevnosti se přiblížily dva prapory v uniformách pevnostní posádky Wehrmachtu. Podplukovník Hencke se formálně pozdravil s majorem Sucharským a oba důstojníci se odebrali na palubu nákladní lodi Oliphant k podepsání protokolu o převzetí nákladu. Vojáci zatím dostali horký čaj.

Okolo desáté se promrzlí vojáci obou armád vrhli na povel k velkým kontejnerům, které obří přístavní jeřáb nakládal na přistavené železniční vagony, aby je upevnili a zajistili. Náhodný pozorovatel by se zcela jistě podivil zájmu dvou armád na přejímce beden označených názvem PLUH, neboť armáda se zpravidla nestará o zemědělství. Zemědělské techniky dodané z Británie zde navíc nebylo pouze několik vagonů, dokonce k jejímu odvezení nestačilo ani několik dlouhých nákladních vlaků. Vykládka trvala celé dva dny a naložené transporty odjížděly střídavě na jih polským koridorem kamsi do Poznaňska, na východ ke Königsbergu a Suwalki, stejně jako k jihozápadu, oklikou do Slezska.

Dokonce ani stroje vyložené a smontované v cílových stanicích by náhodnému pozorovateli neprozradily nic bližšího o podstatě podivného transportu, leda tolik, že se jedná o jakýsi obludný válečný vynález, jehož účel je napohled neidentifikovatelný.

Pluh č. 6 byl vynálezem Churchillovým. Britský ministr války, jakožto veterán světových bojišť, vycházel ze zkušeností zákopových bojů západní fronty a jeho ostrý čich postřehl již velmi brzy po mnichovské válce narůstající nebezpečí z východu. V únoru 1940 schválil britský kabinet a ministerstvo financí jeho vlastní, již starší návrh na výrobu podivuhodných strojů.

Pluh č. 6 byl jednoduše stroj na kopání zákopů úctyhodnou rychlostí tři míle za hodinu a na hloubení koryt pro průchod pěchoty i tanků nepřátelským

obranným systémem. Ve velmi krátké době bylo vyrobeno 200 úzkých a 40 širokých pluhů původně (před Mnichovem) zamýšlených pro hypotetickou budoucí frontu v Belgii či ve Flandrech. Monstra vážila přes 100 tun jedno, měřila na délku 77 stop při osmi stopách výšky. Zanechávala za sebou vyrytý zákop hloubky pět stop a šířky sedm a půl stopy. Přesunula 8000 tun zeminy za hodinu. Výroba a výzkum byly prováděny ve 150 firmách.

Jakmile zprávy rozvědky potvrdily domněnku o tom, že konfrontace s komunisty se rychle blíží, vypukly mezi Francií a Británií vzrušené rozhovory o tom, jak konkrétně pomoci Německu a Polsku, zemím, které měly sovětský nápor zřejmě zachytit první. Jako obvykle se jednalo o neplodné rozhovory, které nedospěly k žádným závěrům, tím méně ke konkrétním dohodám. Obě mocnosti v duchu svých diplomatických tradic nebyly schopny Německé říši žádající o vojenskou pomoc v zájmu obrany celé Evropy poskytnout sebemenší záruky, natož nějaké návrhy na koordinaci vojenských akcí. Velmoci odmítaly dokonce i příslib, že v případě napadení Polska či Německa vůbec vypoví Stalinovi válku.

Za daných okolností měl velkorysý Churchillův dar 56 zákopových strojů pro Němce a 32 strojů pro Polsko zmírnit nepříznivý dopad z jalových londýnských porad. Nicméně, pokud se Pluh č. 6 měl někde skutečně uplatnit, pak polské a severoněmecké roviny nabízely pro jeho využití vskutku ideální terén. Zákop napříč celým Polskem od Baltu ke Karpatům mohl být jediným tímto strojem teoreticky vyhlouben v deseti dnech. Polsko obdrželo plných 32 strojů a zbývalo mu ještě několik měsíců míru. V takovém světle se Churchillův dar vůbec nejevil jako dar nesmyslný.

Železniční transporty s díly posledních 22 vyložených strojů zamířily nejdále na jih, do Československa a do dalších zemí Malé dohody.

23. únor 1942 – Springfield

Generál letectva „Bombarďák“ Artur Harris si ještě nestihl ani odpočinout po dlouhé zámořské plavbě a již ho volali přímo do hlavního stanu bombardovacího letectva poblíž High Wycombe kdesi v Buckinghamshiru. Překvapilo ho to. Očekával, že zprávu o důležité misi ve Washingtonu bude podávat nejspíše samotnému siru Archibal du Silclairovi v londýnském ministerstvu letectví, nebo snad přímo na ministerstvu války.

Zklidnil krok poznamenaný pobytem na kymácivé palubě Rodney, napasoval své neforemné tělo do automobilu a trmácel se lán světa na velitelství. Ostrovy pokrývala několikacentimetrová čerstvá sněhová pokrývka a mírnou začínající oblevu doprovázely mlhy. Šofér musel jet opatrně, což znamenalo pomalu a dlouho. Konečně se z mlhy vynořily obrysy budov.

S výstavbou hlavního stanu se započalo již v roce 1938, ale dokončen byl teprve na jaře 1940. Jednalo se tedy o nové, moderně vybavené a co možno účelné zařízení, do něhož se bombarďáci z Langley přestěhovali rádi. Okolí hustě pokryté bukovými lesy poskytovalo vhodné maskování ze vzduchu. Velitelé zde nalezli veškerý komfort včetně jídelny a ubytování pro rodiny zaměstnanců, kvůli případné izolaci personálu, kdyby na to došlo. Vše projektováno v podobě velkostatku. Dům vrchního velitele se ovšem nacházel pět mil od samotného velitelství, ve Springfieldu a již před ním parkovalo několik automobilů. Strážný Harrisovi zasalutoval.

Sešlost v konferenční místnosti jej zaskočila. Nebyl zde pouze náčelník leteckého štábu Portal, jak s jistotou očekával. U horkého punče seděl také ministr Sinclair, zatímco Churchill rozvalený v křesle s nezbytným doutníkem v koutku tučných úst dával přednost brandy. V tom ho zdařile napodoboval ministerský předseda lord Halifax, který se při své čahounské postavě v hlubokém ušáku vyjímal spíše jako polámaný obrovský čáp s koleny v úrovni obličeje.

– Tak jste tu, generále, vyskočil čiperně Churchill a podal Harissovi ruku. – Jak bylo ve Washingtonu?

– Vedro, odfrkl generál znechucený i pouhou vzpomínkou. – Hotové tropy. Debata zprvu pokračovala v tomto žoviálním tónu. Harris líčil poměry v městech na východním pobřeží USA rozzářených tisíci neonů a reklam. Plkal o tom, jaká je nyní ve Washingtonu nouze o ubytování, vyprávěl humornou

příhodu s ruskou špionkou Olgou Petrovskou, která se jej poněkud naivně pokusila svést a posléze vydírat.

– Opět mě zachránila manželka, pánové. Ještě že jsem ji vzal s sebou. Ovšem jsou velmi aktivní, tihle Rusové. A jsou všude. Určitě se o každého z nás velmi zajímají a vědí, kde se právě pohybujeme. Američané jsou v obraně proti Stalinově špionáži pozoruhodně naivní a neopatrní.

– A co jednání? změnil tón Portal.

– Nu, jsou to Američané a jako takové je zapotřebí je brát. Na Američany se musíte dívat jako na zaměstnance a podílníky velké akciové společnosti, která se kdysi vzbouřila proti králi a osamostatnila se. Skutečně, celá jejich společnost není nic jiného než obrovský akciový podnik utržený ze řetězu a postátněný. Všechno tam perfektně funguje jako v každé takové obchodní společnosti. Nejprve jsme se museli dobrat jisté míry společně sdílené terminologie. Tak oni například automaticky předpokládají, že název „imperiální vojska“ znamená totéž co domorodá koloniální vojska, a dělá jim to potíž i v Tichomoří.

– Za to může náš skvělý demokratický tisk, rozhorlil se Churchill a mával doutníkem. – Ti stupidní pisálkové zřejmě dospěli nějakým záhadným způsobem k názoru, že impérium již po staletí utlačuje polovinu světa a mělo by si za to sypat popel na hlavu. Vychvalují kdejaké Jihoafrikánce, Ghurky, Kanaďany a Novozélanďany, aniž se vůbec kdy zmíní o tom, že Britové jsou také dobří vojáci, vědci, technici a tak podobně. Mají dojem, že tak odčiníme své koloniální hříchy proti světu… Roosevelt je celý říčný, aby jej svět vnímal jako velkého osvoboditele. To, jak nám zavařil s podporou separatistů v Indii, má u mě schované.

– Americký tisk se chová právě opačně, odtušil Harris. – Chvástají se, jako by oni sami byli těmi výrobky, které je zapotřebí propagovat a dobře prodat. Osobně jsem byl u toho, když Roosevelt dokazoval, že Američané se naučí nejrychleji ze všech národů létat, neboť všichni jezdí autem ještě dříve, než jim to dovolí zákon.

– Co jste mu na to řekl?

– Že automobilem může jezdit i slabomyslný a právě slabomyslní s ním jezdí nejraději.

Churchill se vtipu spokojeně zasmál.

– Tehdy, po mém příjezdu, se ale ještě nebojovalo, vrátil se generál k tématu. – Zprávu o přepadení Pearl Harboru jsem se dozvěděl od liftboye v kabině hotelové zdviže. Pak vypukla v celé Americe příšerná panika. Všude zatemňovali a děsili se náletů. Dalšího dne, právě při večeři, hlásilo rádio

zprávu o strašlivém japonském náletu na New York. Jak se ukázalo, šlo o jediné školní letadlo, které zabloudilo. Nicméně se na střechy výškových budov okamžitě vytahalo velké množství protiletadlových děl a kulometů. Měl jsem na čas dojem, že se ti blázni postřílí sami navzájem. V Los Angeles udělali totéž, a protože kdosi cosi zahlédl v noci na obloze, spustila všechna ta děla více než hodinovou palbu. Padající granáty a střepiny poničily stovky střech, a když se zprávy o tom incidentu dostaly ke generálu McArthurovi, který byl právě obklíčen Japonci na Filipínách, prý jim zaslal nazpět depeši, aby ještě vydrželi, že brzy dorazí s posilami.

– Takže s politikou izolace je konec, ujistil se ministerský předseda stroze. – Jsme nyní přece spojenci, nebo snad ne?

– V Tichomoří snad, pane premiére, kývl opatrně generál. – Jenže právě před mým odjezdem jejich vláda co nejpřísněji zakázala vyvážet munici i do spojeneckých zemí.

– Ale jak to?

– Z velmi prostého důvodu, odhadl Portal. – Sami nemají nic. Podkritické zásoby. V míru nechtějí mít plné sklady, jak říká zde kolega Harris, chovají se jako akciová společnost. Nevyrábí nic, co nemohou okamžitě prodat. Když potom začne válka, nemají zásoby. Roosevelt bojoval deset let především proti hospodářské krizi, a aby tu válku vyhrál, musel drasticky omezit výdaje na zbrojení a to dlouhodobě. Teď mobilizovali miliony rekrutů, ale ti cvičí s násadami od košťat. Dělostřelectvo tam trénuje manévry s telegrafními sloupy namísto hlavní a pěchota nabíjí do minometů plechovky od Coca-Coly. Po Pearl Harboru zjistili, že mají v celé zemi jen 400 tanků a to jen lehkých M-2. Nejprve se u nich pokusili vyměnit 37 mm kanón za 75 mm, ale nevejde se jim do věže. Jsou to neuvěřitelně zastaralé stroje. Poslali je do Tichomoří tak, jak byly, a nyní musejí začít úplně od začátku. Musí zkonstruovat něco úplně nového. To bude trvat alespoň rok. Nemají co nám dát pro pozemní válku, dokud nerozběhnou linky. Možná letadla. Jejich B-17 jsou skvělé stroje pro plošné bombardování a už rozjeli hromadnou výrobu. Dakoty jsou vynikající transportní letadla. Ovšem ve stíhacím letectvu jsou pozadu a už to zjistili v Tichomoří. Jednotky na Filipínách jsou bez zásob a bez munice.

– Zlé jazyky tvrdí, že k tomu masakru na Havaji nemuselo dojít, rýpl si Churchill. – Prý byl Pearl Harbor obětován, aby se národ zbavil izolacionismu a aby vzali vítr z plachet pacifistům.

– Na tom může být dost pravdy, připustil Harris. – Teď sice nastala hysterie s hledáním obětního beránka, ale kolem přepadení Pearl Harboru se vyskytlo příliš mnoho podivných náhod a záhad. Jen si to představte. Nejdřív

odříznou Japonce od zásobování strategickými surovinami a pak nám půl roku tvrdí, že Japonci sami určitě válku nezačnou. Tři dny před přepadením ovšem náhle všechny letadlové lodě opustí přístav a rozprchnou se na nějaké banální několikadenní mise po Pacifiku. Přesně ve chvíli, kdy už je japonské loďstvo na cestě a dodržuje přísný rádiový klid. Zachrání se právě letadlové lodi, to nejdůležitější, co je pro vedení tichomořské války potřeba. A s nimi spousta cenných letadel a pilotů. V přístavu sice zbude silná flotila hladinových lodí, ale když se dým rozplyne, škody vůbec nejsou tak strašlivé, jak to v prvních hodinách vypadalo.

– Jak to myslíte? Vždyť byla zničena téměř celá pacifická flotila.

– Nu, ne tak docela. Na pohled byl japonský útok zákeřný a drtivý. Soustředili se na potápění lodí a takticky uspěli, ale strategicky? Nepodařilo se jim vyřadit Havaj jako vojenskou základnu a ochromili ji jen na pár dnů. Přitom mohli způsobit děsivé škody. Vůbec se nepokusili zasáhnout obrovský sklad paliv. Jeho výbuch by změnil půl ostrova v poušť a obnovení zásob by zabralo celé měsíce. Sklady munice zůstaly také nedotčené. Vůbec se o takové věci nezajímali. Přelétávali ponorkové doky a nespadla na ně ani jediná bomba. Přitom to zřejmě budou právě ponorky, kdo Japoncům brzy odřízne zásobování roztroušených posádek na stovkách ostrovů.

– Zničili tam ale velké množství letadel přímo na letištích, namítl Portal. – Američané je prý měli seřazené v řadách bez maskování jako na přehlídce.

Ale nezničili vzletové dráhy. Letadla se dají rychle nahradit novými typy z pevniny, mávl Harris rukou. – Představte si, co by se stalo, kdyby byl Pearl Harbor včas varován a kdyby letadla vzlétla. Proti japonské přesile kvalitnějších strojů by stejně neměli šanci a Američané by ve vzduchu přišli o vycvičené piloty. Výcvik trvá déle než výroba letadel. Takhle piloti většinou zůstali na zemi a naživu. Kdyby byli varováni, hladinové loďstvo by vyplulo na volné moře a tam by ho Japonci zničili stejně tak dobře. Navíc by lodě klesly do hlubokého moře. Takhle leží v mělkém zálivu. Většina zasažených velkých lodí byla vyzdvižena a už je opravují. Japonci se vůbec nepokusili zničit suché doky a opravárenské komplexy. Zato se jim podařilo definitivně naštvat každého Američana na kontinentu a dokonale znemožnit jakýkoliv pacifismus ve státech. Samozřejmě, oni nemají bojové zkušenosti a pár porážek ještě utrží, ale za tak absolutní vyburcování národa k válce to byla ještě dosti malá cena. Kdybych plánoval, jak probudit spící národ a utrpět při tom co nejmenší škodu, nemohl bych to vymyslet lépe. Jestli nějaké chytré hlavy ve Washingtonu věděly, že se Japonci chystají na Pearl Harbor, a dopustily to překvapení úmyslně, pak to byl geniální tah. Jenže Američané teď vidí

hlavního nepřítele v Tokiu a vrhnou do Pacifiku všechno, co mají a co budou mít. Znám je. Za rok či dva budou vyrábět každý den jednu bitevní loď, z výrobních linek pak sjede každý týden nová letadlová loď, každý měsíc vychrlí továrny deset tisíc letadel a stejný počet tanků, jenže až za rok či dva. Nejprve musí konstruovat, zkoušet a hledat. Kdyby nyní začala válka s Rusy, musíme si vystačit sami nejméně rok, možná i déle, protože jejich první výroba bude zcela jistě pohlcena tichomořským bojištěm. Na druhé straně, možná budou ochotní ho převzít celé i s Čínou a naše síly se budou moci vrátit do Evropy. Jenže kdy?

– Válka bude docela jistě! zvážněl Churchill.

Harris postřehl, jak sebou Halifax cukl a otřásl se odporem k samotné myšlence války. Stále v něm ještě přežíval starý appeaser.

– Ti bastardi to spustí nejpozději v květnu nebo v červnu. Smetou Poláky a přeženou se Německem. Připravovali se dlouhou dobu a dnes mají převahu v letectvu a v tancích, jakou si nedokážeme ani představit. Němci se sami neubrání a to ani s pomocí Malé dohody a balkánských států. Rusové se zmocní úžin a do Vánoc budou stát na Rýně, to mi věřte. A nejpozději v tu chvíli se do věci musí vložit Francouzi a také my. Jenže jak? Jak zasáhnout takový kolos, jako je Rusko? Na kontinentu půjde zřejmě o to vyčerpat dobře vedenou obranou jejich útočný potenciál. Ale i kdybychom je spolu s Němci odrazili, co dále? Mohou to zkoušet každý rok znovu. Mají nekonečné zásoby surovin kdesi v hloubi obrovského území mimo náš dosah. Mají i dostatek potravin, nelze je snadno izolovat. Mají nekonečné lidské zdroje a absolutní disciplínu. Na moři nic nezmohou, to je pravda, jejich námořní síly zničíme ihned, ale naše válečné loďstvo může odstřelovat cíle 20 mil od pobřeží, dále ne. Oni nepotřebují žádnou námořní přepravu surovin, kterou bychom jim mohli blokovat a na které by byli, jako válečný stroj, závislí. Vystačí si sami a mají doma vše potřebné. Co jim zničíme, rychle nahradí. I kdyby se celá Evropa proti nim spojila, nemohla by taková vojska postupovat do vnitrozemí, pokud nebude zničen nebo alespoň ochromen jejich průmyslový a výrobní potenciál. Američané do Evropy nepůjdou. Roosevelt se v tom smyslu vyjádřil jasně. Bojují s Japonci a bojí se toho, že by se Hirohito spojil se Stalinem, kdyby Rusům vyhlásili válku. Marshal a King jsou zásadně proti válce v Evropě. Jejich ekonomická lobby má eminentní zájem na tom, aby nás válka vyčerpala a aby se rozpadly naše koloniální říše, protože pak by mohli obchodně pronikat do celého světa. Pokud nám začnou dodávat zbraně, pak jenom kvůli Německu. Roosevelt má pro Adenauera velkou slabost. Prý si osobně dopisují snad každý týden.

– A proto jste tady vy, generále Harrisi, vzdychl Portal. – Vy nám musíte říci, co v případné válce s Ruskem zmohou dálkové bombardéry.

Generál Harris se prudce nadechl. Nečekal, že by se ho někdo na něco takového zeptal. Nečekal to tak brzy a po pravdě řečeno, nečekal to již vůbec. Po pádu nacistů v Německu nečekal, že ještě někdy dostane příležitost říci svůj názor. Dokonce i po vypuknutí války s Japonci bylo zapotřebí spíše stíhaček a taktického letectva. Bombardovat džungli v Thajsku nemělo smysl a zasáhnout vzdálené skutečně důležité japonské cíle na samotných ostrovech se Leigh-Mallorymu i ostatním pánům nad letadly zdálo být čirou fantazií.

– Zatím nic, předeslal. – Právě nyní máme 378 bombardéru s posádkami a z toho je pouze 69 těžkých strojů. O 50 nelze ani tvrdit, že jsou to alespoň střední bombardéry. Hodí se jen k rušivým akcím. Stručně řečeno, bombardování je účinné teprve, když se stane systematickým. Pokud se 800 či 1 000 těžkých čtyřmotorových bombardéru s dlouhým doletem a velkou nosností soustředí na jeden jediný cíl, pokud ten cíl napadají každý den a noc po dobu jednoho týdne, můžeme dosáhnout podstatného narušení výroby a demoralizace obyvatelstva, ovšem pouze v tomto jediném místě. Takové bombardování musí být nejdéle za dva tři měsíce opakováno a pak ještě dvakrát či třikrát, jinak nepřítel škody opraví a výrobu obnoví. Aby bylo možné decimovat celou určitou oblast, potřebujeme flotilu o 3 000 až 4 000 těžkých dálkových bombardérech. K tomu je ovšem třeba vybudovat rozsáhlý servisní park, opravárenské komplexy, je zapotřebí plynule nahrazovat ztráty, které mohou dosahovat v průměru pět až sedm procent na každý jednotlivý nálet. To je 100 až 300 strojů a s nimi 1000 až 3000 mužů vycvičených posádek. Na každý nálet! Musíme mít k dispozici vybavená letiště, celou síť letišť blízko nepřátelského území, abychom mohli pronikat dostatečně hluboko. Ještě jsem se nezmínil o vybudování výcvikových středisek v takové kapacitě, aby dodávala dostatek vycvičených pilotů a členů posádek. Měsíčně tisíce nových lidí. Také musí být vybudovány průzkumné letecké jednotky a jednotky i centra, která budou vyhodnocovat výsledky útoků. Musíte mít k dispozici rozsáhlou síť meteorologických stanic, protože při bombardování závisí devět desetin úspěchu vždy na počasí. Musíte mít představu, jak vůbec funguje systém nepřátelské výroby a zásobování, kde zasáhnout nejdříve s největším účinkem na ostatní výrobu. Nemáme vyvinuty dost dobré navigační přístroje ani dost přesné zaměřovače.

– Takže… To nepůjde? strnul ministr války.

– Pánové, ušklíbl se Harris. – Stojíme na pokraji katastrofy, protože jsme zanedbali jedinou zbraň, která může ovládat strategii budoucí války. Nejsme sami. Francie nedokázala vyvinout ani jediný typ čtyřmotorového bombardéru. Němci svou Luftwaffe zcela podřídili potřebám pozemní armády a vybudovali letectvo ryze k účelu taktické podpory frontových útvarů. Jsme takřka jediní, kromě Američanů, kdo se o dálkové bombardování vůbec reálně pokusil. Malá dohoda nakupuje licence na naše lancastery a svůj typ čtyřmotorového bombardéru nevyvíjí. Pokud víme, Sověti se také soustředili jen na taktiku války a spoléhají se na nezasáhnutelnost a hloubku svého zázemí. A možná právem. Naše armáda je rozdělena na jednotlivé izolované zbraně, takže námořnictvo, pěchota, pancéřové vojsko či letectvo namísto boje s nepřítelem soupeří politickými prostředky mezi sebou, hází si navzájem klacky pod nohy a složky nejsou ochotny ke spolupráci. Nemáme dost velkou a silnou armádu, abychom zvítězili na pevnině. Naše převaha na moři nám může pomoci v Tichomoří, ale nikoliv zde a proti Sovětům. Spasit Anglii může jen a jen letectvo. Přitom stíhací letectvo dokáže ostrovy pouze bránit. Jedinou možnou vítěznou zbraní v této válce budou bombardéry. Stíhačky se uplatní jako jejich doprovod, a to jen když dokážeme vyvinout stíhačku s dostatečně dlouhým doletem, kterou zatím také nemáme. Pokud válka, jak říkáte, vypukne v létě, nebudeme ještě připraveni, ale do zimy již bychom mohli něco dokázat. Ovšem za předpokladu, že tato zbraň dostane naprostou prioritu.

Po nelítostné Harrisově analýze zavládlo v místnosti zděšené ticho. Jako prvý si odfrkl Churchill.

– Nu, generále, proto jste vlastně tady.

Sir Archibald Sinclair, nový ministr letectví vlády Jeho Veličenstva, povstal.

– Generále Harrisi. Tímto okamžikem přebíráte vrchní velení Bomber Command Royal Air Force. Do týdne očekáváme vaše předběžné studie a také vaše požadavky.

28. únor 1942 – Arad

Generál Fiala, stejně jako ostatní členové vrchního velení československé armády, museli uznat, že v tomto místě by skutečně žádný nepřítel mozkové centrum armád Malé dohody nehledal. Dopravní Aero A-210 doprovázela již od maďarsko-slovenských hranic smíšená stíhací letka Önallo Vadázs Ostály sestavená částečně z československých avií B-135 a z italských Re-2000[41]. Letka se nad rumunskou hranicí otočila nazpět, zatímco československé Aero krátce po přeletu hranice zakroužilo nad nově vybudovaným letištěm jižně od Aradu. Z oken bylo vidět mrazivou a bezútěšnou plochou step, po které honil vítr oblaka jemného prachu. Přímo v Aradu vyráběla cementárna další oblaka, tentokrát světlého prachu, který ulpíval na celém městě, na domech i na ulicích. Pršelo zde asi jen málokdy a v tomto ročním období ještě zůstávaly v krajině fleky špinavého sněhu. Koryto řeky Maros vyhlíželo, dle tvrzení plukovníka Bartíka, stále jako napůl vyschlé, kromě dubna a května, kdy v horách roztaje sníh a přijdou deště. Z dalekého okolí se již nyní k řece stahovala stáda dobytka a pastevci stavěli při březích stany a chýše. Dvacet kilometrů východně od města vystupovaly z roviny první homole kopců, předhůří rozsáhlých hřebenů transylvánských hor.

– Tamhle na Highisu je místěna mobilní radarová stanice, ukázal z okna plukovník Bartík.

Na zaprášeném letišti čekal československou skupinu samotný generál Gajda se čtyřmi staršími otevřenými minory[42]. Zeptal se na to, jaký byl let, a potřásl rukou svým kolegům.

---

[41] ***Reggiane Re-2000*** *– vyvíjená firmou Officine Meccaniche Reggiane SA a konstruktérem Alexandrem Kartvelim, na základě projektu amerického typu P-35. V Itálii proběhly srovnávací zkoušky s typem Macchi C-200, v nichž se Re-2000 ukázala jako obratnější. Velení Regia Aeronautica nakonec rozhodla přezbrojit své stíhací letky typem Macchi C-200. Licence na výrobu Re-2000 byla nabídnuta Maďarsku ještě před jeho vstupem do paktu Malé dohody.*

[42] ***Jawa 600 Minor*** *– osobní automobil konstrukce ing. R. Vykoukala, vyráběný Zbrojovkou F. Janečka v Nuslích od roku 1937. Dvoudveřový, dvousedadlový, s plátěnou střechou. Branná moc ČSFR jej používala jako spojovací vůz pro vyšší velitelství a motorizovaná tělesa.*

– Pan generální inspektor je tu také, ušklíbl se, když dospěl ke generálu Syrovému. – Tak to nemůžeme prohrát.

Po vojenské linii se schůzka ve staré rakousko-uherské pevnosti v Aradu měla stát schůzkou zásadního významu. Nejvyšší představitelé armád a vojenských resortů vlád všech členských zemí Malé dohody zde měli rozhodnout o základní válečné doktríně a vyzbrojení armád paktu pro případ předpokládané války.

Za Československo se dostavil ministr obrany František Machník, vojenský ataše v Budapešti gen. Píka, vrchní velitel armády gen. Krejčí a náčelník generálního štábu gen. Fiala. Za letectvo zde byl gen. Fajfr a za útočnou vozbu gen. Ingr. S gen. Gajdou již nemohla skupina tak docela ve všech ohledech počítat. Gajda se ve funkci náčelníka Rady náčelníků štábů dokonale osamostatnil a přijal svoji roli natolik vážně, že se stal téměř neutrální osobou. Gajda dokázal získat svou neutralitou respekt všech velitelů členských armád paktu. Všichni do jednoho uznávali, že je tou nejpovolanější a nejméně stranickou osobou pro tuto funkci.

Za hostitele zde byl rumunský ministr obrany gen. Angenescu, ministr výzbroje Petrescu, vrchní velitel armády maršál Antonescu a za letectvo ing. Irimescu. Za Jugoslávce přicestovali budapešťský vojenský ataše Buria, ministr války Ilič, náčelník gen. štábu gen. Simovič a za letectvo gen. Mirkovič. Maďarsko vyslalo kromě ministra obrany ještě náčelníka generálního štábu gen. Wertha a vrchního velitele armády gen. Kerszentesze Fischera.

Všechny čtyři delegace doprovázely pochopitelně ještě skupiny odborníků s kufry plnými materiálů a náčelníci vojenských rozvědných služeb. Gajda, v rámci svých pravomocí, rozhodl přizvat jako hosty i polského gen. Sikorského a náčelníka gen. štábu OKW generála Reichenaua. Za Abwehr se dostavil gen. Thümmel a Paříž pověřila zastupováním svých zájmů československého občana gen. Fauchnera.

Hlavní zasedání se odehrávalo v sále, jehož čelní stěně vévodila obří, 6x4 metry velká mapa zachycující sovětskou západní hranici od Finska až po Turecko. Mapa zahrnovala celé území Malé dohody, většinu území Německa, Skandinávii a na východě i Kavkaz a Povolží. Malé magnetické destičky na mapě označovaly všechny divize, jednotky a velitelství, které se na sovětské straně doposud podařilo identifikovat, včetně jmen jejich velitelů, počtu mužů, tanků, děl a letadel. Byla zde označena letiště a obdélníky v modré barvě označovaly dislokaci jednotek, která byla pouze předpokládaná. Jiné značky ukazovaly umístění hlavních sovětských zbrojních podniků, tankových závodů a strategicky důležitých zařízení, jako byly uhelné doly, zdroje surovin,

ropná pole a podobně. I zde byla vyznačena čísly vydatnost zdrojů a odhadovaná měsíční produkce. Oproti pražské poradě vrchního velení Čs. armády, konané krátce po zpracování informací sovětského emigranta Alexandrovského, zde bylo mnohem více konkrétních informací, čísel a údajů.

Jednání začala následujícího dne hlášením náčelníka vojenské rozvědky gen. Hájka a zástupce Abwehru gen. Thümmela o souhrnu nejnovějších poznatků tajných služeb. Jako vhodný a příznačný úvod posloužil rozbor sovětského novoročního tisku a následná analýza reakcí evropských politků či veřejného mínění. Noviny, zvláště moskevská *Pravda,* otiskly v prvním lednovém týdnu množství zajímavých článků, kterým veřejné mínění na západě, kupodivu, nevěnovalo žádnou zvýšenou pozornost.

– Obsahy článků odpovídají titulkům, řekl Hájek a četl. – *„Zvýšíme počet republik v rámci SSSR“,* nebo *„K 15 státním znakům možná přibudou další“,* a *„Kde budeme slavit Nový rok za rok, za dva, za deset let?“* Jistě jste sami postřehli, že sovětské noviny letos vůbec nevolají po zvýšení obranyschopnosti země, jako se tomu dělo zatím každého Nového roku. Už jsme si zvykli na periodicky se opakující paranoidní výkřiky sovětské propagandy, která se cítila permanentně ohrožena imperialistickým světem a každoročně volala po zvýšení obranyschopnosti země, čímž také odůvodňovala horečné zbrojení, které se nedalo zcela utajit. Nyní jsme svědky nového jevu. Toto volání ustalo a namísto něho se objevily ony titulky záhadného významu. Západní státníci je přijali bez mrknutí oka, zřejmě prostě jen jako pokračování sovětské paranoie. Ani jediný z nově dosazovaných sovětských velvyslanců v Paříži, v Londýně či v Praze nemusel doposud vysvětlovat význam těchto výkřiků. Jak to? Jak to, že nikdo nepostřehl jasný propagandistický obrat od obrany k útoku?

– Je to stejné, navázal Paul Thümmel, jako když Adolf Hitler vydal svůj Main Kampf, přesně a veřejně oznámil celému světu, co hodlá udělat, až se dostane k moci, a nikdo mu nevěnoval pozornost. Pak se celý svět divil. V ustavujícím aktu SSSR z roku 1924 se kdokoliv může zcela jasně dočíst, že SSSR je pouze začátkem budování světové sovětské republiky. Oznámili svou agresi již před dvaceti lety. Nyní nám na samém začátku roku sdělili, že ten čas už přišel, že je to tu, že s tím co nevidět začnou. Máme konec března a politikové mlčí. Jistě se staneme svědky jejich historického údivu: Kdo to jen mohl předpokládat?

Po úvodu přišly na řadu důkazy v jednotlivých bodech:

– Dne 1. února, po vyhodnocení válečných her, převzal generál Pavlov jmenování velitelem generálního štábu DRRA, a jakmile se své nové funkce

ujal, generální štáb začal pracovat téměř ve válečném režimu. Jmenování Pavlova ukazovalo na to, že Stalin zvolil severní variantu útoku, tedy osu Varšava – Berlín – Paříž.

V polovině února ohlásili polští a rumunští pohraničníci, že na sovětské straně hranice se objevily rekognoskační skupiny se silnými dalekohledy, zkoumající obranná postavení a terén u svého souseda. Rudá armáda všude budovala těsně u hranice vysoké pozorovací věže. Zároveň začali Rusové blízko za hranicí, u železničních tratí, hromadit obrovské hory uhlí, kolejnic a pražců. Průzkumná letka Rowehl přinesla fotografie, které svědčily o zdvojování celých železničních úseků v Bělorusku a na Ukrajině. Radiologická rozvědka zachytila depeše, které po rozšifrování svědčily o zdvojnásobení počtu sovětských železničních brigád a přísunu velkého množství vězňů z pracovních táborů. V depeších se nehovořilo o kopání zákopů a stavbě obranných postavení, ale právě o zdvojování kolejí na trati Proskurov – Tarnopol – Lvov – Javorov – státní hranice. Dále na trati Lvov – Přemyšl, na trati Timkoviči – Baranoviči – Belověža – Orančica. Rozkazy hovořily o urychleném dobudování silnic Orša – Lepel, Lvov – Přemyšl, Bílá Cerkev – Kazatin, Minsk – Brest. Zpravodajský výklad těchto událostí byl jednoznačný: Sověti nepovažují své hraniční pásmo za obrannou zónu, ale za svůj brzký týl. Zdvojování železnic mělo sloužit tomu, aby jedním směrem mohly proudit vlaky s vojskem, municí a zbraněmi, zpátky pak vlaky nacpané zajatci a kořistí.

Budování tratí odpovídaly i poznatky o zvyšující se koncentraci vojsk ve dvou oblastech. U Přemyšlu, Lvova, a u Grodna i Brestu. Hájkův zástupce Strankmüller to hodnotil jako vytváření severní a jižní čelisti kleští, které mají rozdrtit Polsko. V případě dvou sovětských vojenských okruhů byly zachyceny rozkazy, které zjevně směřovaly k velitelství stejného stupně, ale nikoliv k velitelství daného okruhu. Analytici skupiny Blíženci vyslovili předpoklad, že u klíčových okruhů dochází ke zdvojování velitelských stanovišť. Vojenské okruhy byly útvary vojensky kontrolující určité teritorium v době míru. V případě ofenzívy se tyto okruhy ocitnou hluboko v týlu. Válku povedou postupující fronty, jejichž velitelství zřejmě právě vznikala. Při rumunské hranici se toto zdvojování zatím nedělo, při polské ano.

Dále v zázemí se podle leteckého průzkumu s přicházejícícm jarem zcela evidentně vyprazdňovala kasárna a dosavadní ubytovací prostory. Rudá armáda se zjevně přestávala starat o to, jak stráví další zimu. TASS sice s velkou pompou ohlásila rušení vojenských prostor a zimovišť na západě z důvodu odchodu vojsk do vnitrozemí, ale pravdivá byla jen první část této zprávy. Přesun ve skutečnosti zřejmě probíhal opačným směrem. Vojska,

která jednou opustila svá zimoviště, se již neměla kam vrátit a mizela v lesích. Stará kasárna byla mnohde dokonce likvidována. Tato vojska musela být před další zimou buďto rozpuštěna, nebo se chystala přezimovat v Evropě.

– Dobrá, shrnul generál Gajda. – O závěrech nemůže být pochyb. Potvrzují to, co jsme již tušili. Za prvé, jakmile skončí rasputica a vyschne terén, Sověti zaútočí na západ veškerou svou silou. Stalin vsadí vše na jednu kartu. Za druhé, úder dopadne především na Polsko a pravděpodobně i na Německo, neboť shromažďované síly jsou několikrát větší než ty, které by Sověti potřebovali k pouhému obsazení Polska. Za třetí, pokud se Stalinovi podaří rozdrtit i Wehrmacht, jeho další obětí budeme my, Malá dohoda, celý Balkán a také Francie a Itálie. Za čtvrté, můžeme počítat se souběžným vpádem do Finska a celé Skandinávie. Rozhodnutí o tom, zda budeme od počátku bojovat spolu s napadenými, zda zaútočíme jako první nebo zda budeme vyčkávat, až budeme napadeni sami, musíme nechat na politicích. Sešli jsme se zde proto, abychom rozhodli, zda naše armády připravíme spíše na dlouhodobou obranu, nebo na útočné výpady do Polska a na Ukrajinu. Podle smluv, které spolu naše vlády podepsaly, musíme bojovat všichni v jednotě, bok po boku, pokud bude jedna z našich zemí napadena. Může se ale stát, že se některá z našich vlád rozhodne jít na pomoc napadeným Polákům a Němcům, a v tom případě nebudou ostatní členské státy povinny ji následovat ani pak, kdyby se válka přenesla na území tohoto státu. Kdyby se právě toto stalo, byla by obranyschopnost našich zemí a celého paktu vážně ohrožena, ne-li znemožněna. Už bychom pak nedokázali postupovat jednotně a každá ze zemí paktu by pak válčila na vlastní pěst. Dospěl jsem k závěru, že tento náš řídící orgán má smysl pouze tehdy, když budeme postupovat jednotně a když se naše vlády a armády podřídí kolektivním rozhodnutím.

V dalším kole rozhovorů připadlo slovo politickým zástupcům, tedy většinou ministrům obrany a války. Jejich referáty zabraly celý zbytek dne. Generál Syrový neopomněl předeslat, že on osobně by nejraději od počátku bojoval s Němci jako se spojenci, nicméně musí respektovat názory prezidenta, který, jakožto vrchní velitel armády, trvá na tom, že není důvod, aby Československo mobilizovalo, dokud nebude Malá dohoda přímo ohrožena. Prezident Beneš se dokonce domnívá, že v této válce, pokud vůbec vypukne, půjde jen o staré účtování mezi Rusy a Němci. Vláda ani parlament federace nemají žádnou ústavní možnost prezidenta odvolat ani jeho rozhodnutí zvrátit. Generál Krejčí byl nucen konstatovat, že Československá armáda v této situaci musí prosazovat obrannou doktrínu a své mobilní

zálohy použije k protiútoku pouze při napadení své země nebo členské země paktu.

Rumunský a maďarský ministr shodně požadovali, za prvé, koordinaci postupu v souladu s Wehrmachtem, za druhé, pokud by bylo napadeno Polsko, zajistit karpatskou hranici a vést výpad do boku útočníka severním směrem. Generálové Fischer i Antonescu navrhovali vyčlenit nejnutnější síly k obraně opevněných linií a veškeré zálohy připravit k protiútoku.

Jugoslávský ministr obrany Ilič se vyjadřoval nejopatrněji ze všech přítomných. Jugoslávie se cítila ze všech čtyř zemí paktu nejméně ohrožena a premiér Stijadinovič, ačkoliv osobně byl pro otevřené spojenectví s Němci již v období Mnichova a ze svých názorů neslevil, musel brát ohled na srbskou a prorusky naladěnou část monarchie. Ilič měl od své vlády a od krále pověření vyslovit se pouze pro obrannou doktrínu, pokud nebude MD napadena.

– Malá dohoda je obranným paktem, uzavřel svoji repliku. – Zůstaňme u toho.

– Máme zde patovou situaci, konstatoval generál Gajda a pokrčil rameny. – Toho jsem se obával. Toto je situace, která může celý pakt učinit nebojeschopným a zakládá budoucí rozkol uprostřed krizových situací.

O slovo požádal německý host, náčelník generálního štábu generál Reichenau.

– Nemohu mluvit do vašich rozhodnutí, ale snad vám je usnadní, když zde zveřejním, jaká rozhodnutí již učinily říšská vláda a OKW. Doufám, že se mohu spolehnout na vaši naprostou mlčenlivost v této věci. Tedy: Generální štáb pochopitelně přemýšlel také o preventivním útoku na SSSR, který by nám umožnil zničit valnou část sovětských ofenzivních sil ve chvíli, kdy ještě nebudou připraveny k boji. Pan říšský kancléř a vláda jsou jiného názoru a velení muselo přijmout obrannou doktrínu. V dohledné době bude podepsána tajná obranná smlouva s Polskem a to nám umožní reagovat dříve, než nepřítel překročí hranice Říše, postoupit na Vislu, proměnit západní Polsko v obranné zajišťovací pásmo.

Genrál Sikorski, na kterého se obrátily pohledy přítomných, krátce souhlasně kývl. Reichenau pokračoval.

– Na základě výše uvedeného vám, pánové, doporučuji, aby váš pakt, vaše armády jako celek, přijaly obrannou doktrínu, stejně jako ji přijal Wehrmacht. Nevstupujte do války ani tehdy, bude-li napadeno Polsko a my. Dříve či později budete stejně napadeni a budete bojovat, ale bude lépe, když tak učiníte jako celek, třebas později. Rozkol ve vašich řadách by nám nepomohl a Stalinovi by příliš usnadnil jeho záměr. Proto zaútočí nejprve jen na nás.

Protože kalkuluje s konfliktem a rozkolem uvnitř Malé dohody. Musíte zůstat jednotní. Budete napadeni tehdy, pokud se Stalinovy hordy probojují přes Odru, možná již tehdy, až jeho armády dospějí k Moravské bráně. O vaši karpatskou linii nemám strach, ale nesmíte dopustit, aby nepřítel nečekaně pronikl Moravskou branou na Vídeň nebo dunajskou deltou k Bukurešti. Pak už musíte bojovat. Na vašem místě bych OKW doporučil postavit silnou obrannou armádu a v předpolí zajišťovací pásma, ale také bych nezanedbal útočné zálohy pro případ, že později vstoupíte do války a naskytne se příležitost k protiútoku. Československým generálům to vysvětlovat nemusím. Zvládají tuto taktiku skvěle. Poprosím vás jen o jedno. Až dojde k válce, zachovejte neutralitu, ale umožněte polským a německým jednotkám obklíčeným u vaší severní hranice průchod přes vaše území do Německa. A připravte uprchlické tábory pro polské civilisty. Bude jich mnoho. Připravte pro ně koridory a tábory, aby nezahltili vaše komunikace. Děkuji.

Příští minuty ukázaly, že Reichenauovo doporučení dokázalo zvrátit hrozící pat. Maďarský a rumunský ministr vnitra si vyžádali přestávku na separátní poradu a po přestávce oznámili, že za své země souhlasí s obrannou doktrínou, pokud bude záložní část armád připravena k útočným operacím v Polsku a na Ukrajině, pro případ, že dojde k napadení některé členské země paktu.

Po závěrečném prohlášení generálové Reichenau, Fauchner a Sikorski odcestovali a jednání následujícího dne se odehrávalo již výhradně v režii vojáků paktu.

Gajdova koordinační RNŠ připravila v minulých létech množství nástupových plánů Malé dohody pro různé situace. Tyto plány byly všechny přepracovány po vstupu Maďarska. Jejich značení Z – V rozlišovalo nebezpečí hrozící od západu (v případě nového nepřátelství s Německou říší či s Itálií) a nebezpečí hrozící od východu, které se právě aktualizovalo. Útok z jihu nebyl prozatím předpokládán. Značení O – D rozlišovalo ofenzivní a defenzivní nástupové plány. Plány, které bylo nyní třeba přepracovat a konkretizovat nesly značení I. – III. VD. Plán I. VD předpokládal napadení Malé dohody Rudou armádou, aniž by bylo zároveň napadeno Polsko a Německo. Plán II. VD předpokládal napadení MD zároveň s Polskem, Německem a dalšími státy. Nejaktuálnější byl nyní plán III. VD, který předpokládal napadení MD teprve po částečné porážce a ústupu Wehrmachtu za Odru. Existoval ještě pesimistický plán IV. VZD, který předvídal napadení MD teprve po úplné porážce a po obsazení Německa Sověty, tedy napadení ze tří stran. V tomto případě RNŠ doporučovala znovu obsadit Rakousko. Plán III. VD počítal s

možností vylodění rudých armád v Bulharsku a napadení MD od jihovýchodu. Plány mohly být dále členěny podle toho, jak se vyvine situace, zda bude možno počítat s pomocí britsko-francouzského loďstva v Černém moři, zda nabídne pomoc pozemních vojsk Itálie či zda se vylodí v Albánii (bylo již známo, že Itálie postavila expediční sbor k pomocné intervenci do Albánie či Řecka).

Nyní se náčelníci štábů museli shodnout na aktualizaci nástupového plánu III. VD. Bylo třeba rozhodnout, které armády a v jakém složení budou určeny k obsazení karpatské linie. Bylo třeba vyčlenit rychlé a lehké zadržovací jednotky, které budou operovat v zabezpečovacím pásmu před linií, zejména v Besarábii, mezi Dněstrem, Prutem a horami. Bylo třeba zajistit souhlas všech členských zemí paktu s volným pohybem vojenských jednotek přes jejich území, určit hlavní strategické trasy a zajistit jejich uvolnění v případě války. Generál Simovič přislíbil vyčlenit jugoslávské horské divize k obraně jižní karpatské linie a Železných vrat. Úplnou volnost přeshraničního pohybu musela dostat Dunajská flotila. Československá a rumunská armáda měly nést hlavní odpovědnost za obranu opevnění a průsmyků. Rumunská armáda měla všemi prostředky bránit dunajskou deltu ve spolupráci s armádní skupinou B Wehrmacht, o jejíž existenci informoval generál Reichenau, než opustil jednání. Skupina B, která se již shromažďovala v dolním Rakousku pod velením generála Erwina Rommela, čítala celkem tři pěší divize pěšího sboru a dvě tankové s jednou motorizovanou divizí mechanizovaného sboru s vlastní leteckou složkou. V případě války měla být okamžitě přepravena k ochraně ropných nalezišť v Ploješti. Československá armáda měla využít svých záložních pěších sborů k zahrazování průniků nepřítele ve svém opevnění, dva z jejích tří mechanizovaných sborů čítající čtyři tankové a dvě motorizované divize měly být pohotově k nasazení kdekoliv na území paktu. Maďarsko zajišťovalo především letectvo a volný dunajský koridor. Jeho mobilní sbory složené z jezdeckých a motorizovaných divizí měly operovat spolu s československými mechanizovanými sbory a byly určeny především k protiútokům u Železných vrat, na Moravu či na Podkarpatskou Rus. Bylo třeba diskutovat o rozmístění zásob, skladišť a o stovkách dalších souvisejících otázek.

Po dvou dnech byl schválen základní obrys plánu. Pokud bude napadeno Polsko a Německo, provedou armády paktu pouze částečnou mobilizaci. Československá a Rumunská královská armáda obsadí horské opevněné linie a připraví uprchlické tábory. Maďarsko mobilizuje část letectva a příhraniční zvědné letky se postarají o průzkum. Aktivovány budou všechny radarové

stanice a protiletecká obrana významných objektů. Zázemí bude připraveno na rychlé provedení úplné mobilizace a uvolní se hlavní přepravní koridory. Všude budou zasedat Rady obrany státu. Budou zatýkány rizikové osoby a kontrolovány podezřelé skupiny obyvatelstva. Pokud Rudá armáda překročí řeku Odru nebo kdekoliv překročí hranici některé země paktu, bude provedena úplná mobilizace. Podle situace pak bude uvažováno o obraně či útoku. Rada náčelníků štábů bude v případě částečné mobilizace zastávat nadále pouze koordinační funkci, teprve okamžikem vyhlášení úplné mobilizace převezme vrchní velení všech armád v plném rozsahu a promění se tak ve skutečný generální štáb.

Po tomto závěru odcestovali velitelé armád i ministři obrany a Gajdův tým zabředl do nekonečné rutinní štábní práce plné výpočtů a neskutečného množství detailů. Generál Gajda nesl dosti těžce složitost situace, v níž byl jeho tým bez ustání vystaven politických tlakům z mnoha směrů a konfrontován se zájmy mnoha institucí. Přesto se připravoval. Nikdy neztrácel ze zřetele skutečnost, že jakmile se vlády všech čtyř členských zemí paktu jednou usnesou, že se Malá dohoda ocitla ve válečném stavu, stane se on tou nejdůležitější osobou s pravomocemi diktátora. Jakmile by se pakt jednou ocitl ve válce, mohli politici prohlašovat co chtěli, ale v tu chvíli by se jeho koordinační rada proměnila ve skutečný generální štáb a všechny čtyři armády by zůstaly tomuto štábu podřízeny, bez ohledu na ztráty, bez ohledu na přání politiků kapitulovat, bez ohledu na velikost území obsazeného nepřítelem. Konec by nastal teprve tehdy, kdyby se štáb rozhodl vojensky kapitulovat nebo kdyby se vlády všech čtyř států rozhodly ukončit válku. Gajda se velmi pečlivě připravil na okamžik, kdy tento stav nastane a kdy se jeho pozice stane klíčovou.

3. březen 1942 – Praha

– Podívej, Dášenko, přišel k nám držitel Nobelovy ceny za literaturu, rozzářil Josef svůj kulatý obličej a zacvakal ve vzduchu zahradnickými nůžkami.

Byl nejvyšší čas ke stříhání jabloní. Větší mrazy se již nevrátí a probouzející se stromy co nevidět dostanou mízu. Malý bílý psík, několikátý potomek slavné Dášenky, poskakoval po pískem vysypané cestičce mezi záhony růží, metal radostné kozelce a drbal si hřbet o starou trávu.

Karel Čapek se kysele ušklíbl a byl náhle rád, že s ním za bratrem nejela Olga. Po pravdě řečeno, od loňského udělení Nobelovy ceny za Válku s mloky si sliboval to co každý jiný spisovatel. Mezinárodní věhlas, větší prodej svých knih, společenskou prestiž, ale také od začátku tu cenu vnímal jako poctu pro celý národ, pro český PEN-Klub a Obec československých spisovatelů. Byl si dobře vědom, že nebýt mnichovské války a role jeho národa v ní, nikdy by tu cenu nedostal. Byla to jakási forma poklony pokrokového světa pro Čechoslováky a pro jejich kulturní frontu, která udělala to, co udělala, když v září 1938 odletěla hromadně do zahraničí a zahájila proti Hitlerovcům rozsáhlou kulturní kampaň. Karel tam ve Stockholmu cítil, že vystupuje jako zástupce všech a reprezentuje národ.

Jenže ten národ, nebo alespoň překvapivě velká část toho národa, se náhle rozeřval závistí a záští. Začali na něho plivat jedovaté sliny a namísto společné hrdosti mu vyčítali všechno možné, počínaje touhou po penězích, přes židozednářství, kulturní bolševismus, liberální volnomyšlenkářskou destrukci mladé generace po rozklad tradičních civilizačních hodnot ateismem a materialismem.

– Tak jak? Ještě ti neházejí do oken kameny? zvážněl Josef, když zjistil bratrovo rozpoložení, a přistoupil blíže. – Nic si z toho nedělej, to přejde. Spousta lidí ví dobře, kdo jsi, tvé hry se přece hrají a tvé knihy se pořád dobře prodávají ne? Na Bílou nemoc bylo tuhle narvané celé Apolo. To víš, doma není nikdo prorokem a v Čechách to platí dvojnásob.

– No právě, zamyslel se Karel. – Zpočátku jsem si myslel, že tomu rozumím, že to je jen taková obyčejná lidská závist. To bych byl pochopil, vždyť já se celý život zabývám člověčinou, ale teď se mi zdá, že je v tom něco víc, něco hlubšího, zásadnějšího. A pouštějí se do Beneše a do Masaryka, do října a do republiky. Zleva i zprava. A co ten Rašín? Chlapík, který, když všichni

zoufali, se nebál zvednout prapor a vybojovat to, vést tenhle národ do boje za právě tuhle republiku a teď? Jestli po mně plive Durych nebo Fučík, to je mi jedno, ale jestli do republiky kope Rašín, to přece něco znamená?! To není žádný hlupák nebo konjukturalista. Tomu nejde o peníze nebo o křesla. Někde v hloubce mě hryže pochybnost, jestli přece jen nemá pravdu, jestli nedělám něco opravdu špatně já sám, ale já to nevidím. Já vidím jen republiku, ve které se máme všichni dost dobře, kde mohou všichni volit, říkat své názory nahlas, kde vládnou naši lidé sami sobě a…

– Pojď, vzal Josef bratra okolo ramen. – Je čas zeptat se stromů. Stromy ti odpoví na všechno.

Karel se v domě převlékl a vzal do ruky druhé nůžky. Sám stříhal raději růže, ale jabloně byly Josefovou pýchou. Josef jej dovedl mezi dva stromy, z nichž jeden již téměř dostříhal, zatímco ke druhému se každoroční exekuce teprve blížila.

– Podívej se dobře, ukázal Josef. – Ten strom, to je jako samotný stát. Zahrada taky. Musí kořenit v dějinách a v tradici, musí na něho svítit slunce a padat déšť. Je tady koloběh mízy, o kterou stojí každá jeho částečka, každá větvička, ale všechny musí spolupracovat, jinak strom zahyne. Dělám to každý rok znovu a nikdy mi ta podobnost nepřišla na mysl, ale onehdy tu na mne z ulice pokřikoval nějaký mladík oblečený v takovém tom pepito, jak nosí dělničtí intelektuálové, že prý těm stromům ubližuju, že si na nás zahradníky už brzy posvítí, že stromy mají být svobodné jako my lidi a že nám tohle mučení zatrhnou.

Karel v úžasu otevřel ústa.

– Nu, z toho já si nic nedělám, pokračoval Josef. – Znáš mě. Taky mě nepadlo, že si prostě jen dělá legraci, ale pak mi došlo, že přesně takhle by asi začaly pokřikovat mé vlastní větve a stromy, kdyby mohly mluvit: Zase nám jdeš ubližovat, zase nás budeš mučit, máme právo na svobodu jako ty. Proč nás nenecháš, abychom si o sobě rozhodovaly samy, jsme přece větve toho stromu, to my tvoříme strom a máme právo určovat si svůj osud samy. My víme samy dobře, co je nám prospěšné, a nepotřebujeme nějakého otrokáře, který nás každoročně mučí a omezuje, některé z nás vyřezává a likviduje jen pro svou hrabivou a nenažranou touhu po plodech. Ty materialisto, otrokáři!

– No to je skvělé! rozesmál se Karel nahlas. – To je přece ohromný námět nejméně na povídku. S tím bys udělal opravdu díru do světa.

– Já ne, řekl Josef, který naopak zvážněl. – Já se totiž musím ptát, jestli ty větve nemají pravdu a jestli jim skutečně neubližuji, jaké mám na to právo,

věznit je tady na zahradě a využívat je do krajnosti jen kvůli své touze po úrodě?

– To přece nemyslíš vážně? uklidnil se Karel. – Jsi zahradník. Máš právo zahradníka.

– A to je přesně ono, klepl Josef nůžkami o kmen. – Podívej se, co dělám. Každý rok mi tu vyrostou tyhle divoké vlky, výhonky, které rychle rostou a nenesou žádná jablka. Pro mě, zahradníka, to jsou příživníci, kteří by kradli stromu sílu, živiny a mízu a nenesli by žádný užitek. Takže udělám šmik a nechám na stromě jen ty plodonosné větvičky. Příživníky nechávám růst jen nahoře, tehdy, když chci, aby strom vyrazil vzhůru a postavil ještě další patro. Nebo je nechám na konci větví, protože tam protahují a prodlužují větev, a až zesílí, ponesou na sobě ty plodonosné.

– Jako v politice! pochopil Karel. – Politici a jejich stranické klany jsou přece také příživníci, kteří sami neplodí, ale nesou na sobě ty ostatní, plodonosné.

– Přesně! kývl Josef. – I když spotřebují část živin, zvětšují a zpevňují korunu, celý systém tak plodí víc. Ale to je jen proto, že jsem tu já zahradník a já rozhodnu, že ušetřím a použiji ty, které rostou správným, z mého pohledu potřebným směrem. Ty ostatní bez milosti popravím, vyřežu. A já rozhoduji z hlediska svého užitku a užitku stromu, protože díky mé každoroční exekuci se pak stromu lépe dýchá, každá větvička má více světla a všeho, co potřebuje. Kdybych vyslyšel volání větví po svobodě a sebeurčení, zahodil bych nůžky a nechal růst všechno, stane se tohle: Nejrychleji porostou ty jalové vlky, které to táhne rovnou nahoru, přímo vzhůru, bezohledně a bez plodů. Stejně jako ve státě, který nemá zahradníka, nejrychleji vyrostou ty strany, které se bezohledně derou nahoru a nepřipouští si žádnou povinnost vůči ostatním, žádnou zodpovědnost vůči celku státu. Tihle potřebují strom jen pro sebe a kvůli sobě. Jen ho využívají. Ale přitom mohou křičet, že rostou v demokratické soutěži, že jsou součástí stromu a mají na to nárok. Za pár let ty ostatní plodonosné větve uschnou a odpadnou, protože ti jaloví vlci jim seberou všechnu mízu a všechny živiny. Má jabloň se promění v houšť jalových hladkých a statných kmínků, které se začnou prát mezi sebou, až nakonec zbude jen jeden a ten ty ostatní udusí. Strom vlastně bude on sám, původní smysl stromu zmizí a vše, co roste z historických i nových kořenů, bude pak mít za úkol sloužit tomu jedinému neplodnému a jalovému mizerovi jen proto, že jsem jako zahradník selhal, že jsem nezasáhl, dokud byl čas, a neustříhl je všechny hned, jakmile vyrazili. A přesto na mne dnes křičí, abych

jim neubližoval. Pak už nebude křičet nikdo. Namísto demokracie a neomezené samourčující samosprávy, kterou chtějí dnes, tu bude…

– Diktátor, zbledl Karel Čapek.

– Ano, potvrdil Josef. – A tak jsem začal rozumět Rašínovi. Alespoň myslím. Toho se oni, ti svatováclavští konzervativci, bojí na téhle naší demokracii. Mají za to, že republikánská demokracie směřuje nutně k diktatuře jako ve starém Římě a všude jinde. Podle tohohle principu jalových větví.

– Ale my máme zahradníka! zvolal triumfálně Karel. – Beneše, Masaryka…

– Právě že asi ne, zachmuřil se Josef. – Podívej se, co se ve státě děje nyní. Beneš už ztrácí moc. Nejraději by se na Hradě zamkl a neotvíral. Zrušil ve svém programu i Pátečníky. On nemůže být zahradník, protože je součástí stromu, jednou z jeho větví. Zatím byl tou nejvyšší větví, ale divoké výhonky už ho přerostly a dusí ho. Jistě že chce zachovat charakter plodného stromu, ale už je neuhlídá, ty jalové vlky, kteří se derou všude přímo nahoru za mocí a demokraticky ho přehlasují pomocí davů zmanipulovaných novinami a reklamou. Hradní strana se prakticky rozpadla a moc po volbách v devětatřicátém roce převzaly strany, parlamenty a vlády. Kdyby tu byl zahradník, mohl by provést radikální prořezávku, ale on tady není. Prezident je součást stromu, ne zahradník. Zahradník je jiného řádu než strom. Je to někdo, komu na stromu záleží, ale není jeho součástí, kdo má základní myšlenku a projekt stromu získané mimo hlasování stromu, ze sebe nebo od Boha, kdo má… majestát!

Poslední slovo Josef Čapek téměř zašeptal. Tak neskutečné a odvážné mu připadalo to, k čemu jej dovedly stromy, k čemu dospěl, aniž by si byl kdy přál k tomu dospět. Jenže stromy nelhaly. Nikdy.

– Tak takhle vidíš rozdíl mezi panovníkem a diktátorem, domýšlel Karel roztřeseným hlasem s široce rozevřenýma kamsi do trávníku upřenýma očima. – A tohle chce Rašín?

– Tohle. Rašín, Hodža a katolíci a monarchisté. Mají strach z vlků, a tak volají po zahradníkovi, i když jsou sami součástí stromu. Osmnáctý rok vnímají jako vyhnání zahradníka a počátek anarchie, která zprvu vypadala jako demokracie, ale změnila se v bezuzdné soupeření vlků o mízu a o živiny. Podle nich již začalo odumírat to, co je plodné a užitečné pro celý stát, to, co doposud přijímá odpovědnost za celek státu. A oni vidí, že to skončí diktaturou nejsilnějšího vlka. Sami tomu nemohou zabránit, protože sami jsou součástí stromu a nemohou provést prořezávku. Proto volají po panovníkovi, po monarchii, po zahradníkovi. Chtějí prořezávku, i když je bude

bolet a omezovat. Možná jsou ti poslední, kterým jde skutečně o strom. A proto ti nadávají. Vidí tě jako truhlíka, který se nechal opít rohlíkem demokracie a ve skutečnosti, aniž to tuší, pomáhá vlkům.

– Páni! hlesl Karel Čapek a vrátil se pohledem do tohoto světa. – Josefe. Dej mi ten nápad. Přenech mi ho a napíšu román. Úžasný alegorický román o zahradníkovi, který začal rozumět řeči rostlin a stromů. Román, jaký ještě nikdo nikdy nenapsal.

– Napiš, řekl Josef. – Ale piš rychle, nebo tu nezbude nikdo, kdo by ho vydal, a nikdo, kdo by ho četl.

9. březen 1942 – letiště Jaroslavl

Inženýr Fokin nevěřil svým očím. Těžce polykal a netroufal si pohlédnout na rozzuřeného velitele okruhu generálmajora Ptuchina. Na ještě zasněžené letištní louce stále svištěl poměrně ostrý vítr a honil víry sněhového prachu jako kluk káču. U lesa stálo ve třech řadách asi 120 letadel 12. stíhacího pluku 44. stíhací divize. Zhruba dvě řady se však zdály být jaksi nižší. I Fokinova babička by poznala, že všem LaGGům chybí podvozky, takže letouny se válí ve sněhu na břiše. Podvozky vlastně nechyběly, jen se před dvěma dny v noci samovolně zasunuly. Stalo se to právě 86 nově vyrobeným a nedávno dodaným typům LaGG-3. Stalo se jim to všem, po dvoutýdenním provozu, v jedinou noc. Vyděšený velitel pluku Laptěv, kterého ráno vytáhli z postele a přivezli na místo, okamžitě informoval plukovního komisaře a velitele divize. Chlapi z NKVD vzburcovali velitele letectva okruhu Ptuchina a ten, po zběžné prohlídce, poslal letadlo pro brigádu z moskevského závodu č. 301, která právě tyhle stroje vyrobila.

– Jak to, že se to stalo všem najednou?! štěkl generál na Fokina, který pokrčil rameny. – Víte, soudruhu, co to pro vás znamená? Kdybychom byli už ve válce, celá ta vaše fabrika by šla vyrábět saně na Sibiř. A vy sám byste šel ke zdi. Uvědomujete si, v jakém jste průšvihu, člověče?!

– To opravdu nevím, soudruhu generále. Prohlédneme je a zjistíme to. Řekl bych, že se jedná o závadu, která se v továrních podmínkách nedala odhalit. Podvozky jsou hydraulické a kapalina možná reaguje na teplotu. Dáme se do toho a uvidíme.

– Modlete se, ať je to něco takového, zavrčel divizní komisař Prosennikov, otočil se a odkráčel k důstojnickým ubikacím.

Fokin si velmi dobře uvědomoval, v jakém je průšvihu, a uvědomoval si, že v něm není sám. Plukovník Laptěv se zcela jistě modlil také, protože stejně dobře jako o závadu mohlo jít o sabotáž, a to by šel ke zdi zase on. Stačilo se podívat ve stopách komisaře, které se táhly přímou linkou k devíti zaparkovaným nákladákům zvláštního praporu NKVD. Jistě se tu roztahovali již celé dva dny. Sabotáž musela Prosennikova napadnout hned jako první vysvětlení. Zavolal sem prapor a nechal obsadit celé okolí čekisty. Kdyby šlo o sabotáž, měl by nahoře průšvih i Prosennikov, protože se stala v jeho divizi a šlo by o jeho selhání. Proto se bude snažit celou záležitost svést na techniku a

pak ještě ututlat, jestli to jen trochu půjde. Na něm, na Fokinovi, nyní bylo, aby našel pro všechny přijatelné vysvětlení.

S LaGGy byly stále nějaké problémy. Samozřejmě hydraulika. A také kulomety, které se zasekávaly a motor, který nevyzpytatelně snižoval výkon, jakmile se přehřál. V zimě zamrzala chladicí kapalina. Přitom jich bylo vyrobeno již téměř 5000 a nyní tvořily podstatnou část všech stíhacích pluků na západním směru.

Generál Ptuchin se obíral vlastními, neméně chmurnými myšlenkami. Nové typy stíhaček dodávané již od konce roku 1940 nevzbudily v pilotech jeho okruhu žádné nadšení. Piloti stále vyžadovali staré osvědčené čajky a raty (Il-15 a Il-16). Děsily je ony neustálé poruchy, k nimž docházelo i ve vzduchu a které stály okruh již pěkných pár dobrých pilotů. Mobilních opraven a servisních dílen bylo k dispozici zatím tak málo, že se vyskytovaly jen u velitelství okruhu a u některých divizí. Přitom by měly být nejméně po jedné na každém letišti. A k tomu sklady náhradních dílů, o nichž se dalo zatím jen snít. Nové typy ve vzduchu zapříčinily již několik desítek omylů. Především Pe-2 a Jak-4 nebyli jeho stíhači schopni rozeznávat od německé Bf-110 a již jich omylem několik sestřelili. Nové stíhačky zase sestřelovalo protiletadlové dělostřelectvo. Stále přetrvávala nízká kvalita pilotů, které neměl kdo zaučovat, zvláště po dubnu loňského roku (1941), kdy zatkli všechny zkušené španělské veterány a kdoví co s nimi udělali. Celých 90 % velitelů letek, pluků a divizí celého letectva sloužilo u svých útvarů méně než rok a každou chvíli některé odveleli a nahradili je naprostými zelenáči. Tihle noví důstojníci létání a válčení mnoho nerozuměli, zato politicky byli na výši všichni. A jak byli opatrní. Ti dobře věděli, že jakákoliv vlastní iniciativa vede přímo před popravčí četu. Jen slepě plnili rozkazy a všechno si nechávali písemně potvrdit shora. Ptuchin si nedovedl představit, k čemu dojde, pokud vypukne válka. Výcvik byl nařízen pouze za pěkného počasí, protože se tím omezovala statistika havárií a ztráty hlášené nahoru působily alespoň trochu přijatelně. I tak docházelo v průměru k 10 až 20 haváriím měsíčně, což znamenalo měsíční ztráty okruhu 30 – 40 pilotů a letadel.

Do večera Fokinovi inženýři zjistili, že selhání hydrauliky způsobil špatný druh oleje a nevhodné těsnění. Za dva dny dorazila na místo polní dílna ze Lvova a odborníci začali zkoumat, jaký druh oleje a těsnění by polním podmínkám vyhovoval.

9. březen 1942 – Praha, Dejvice

Generál František Moravec, náčelník TIS, zuřil. Zuřivost ale nebyl výraz vystihující situaci. Nezuřil navenek, byl vzteky bez sebe uvnitř. Dosáhl vztekem stavu necitlivosti vůči fyzické bolesti, což pochopil ve chvíli, kdy jej plukovník Fryč upozornil na rozdrcenou sklenku v zakrvácené pravé ruce. Krev z dlaně volně kapala na telegram, kterým jej major Gouyou z Paříže uvědomoval, že byl právě úspěšně spáchán atentát na československého občana Procházku.

– Zabili Alexandrovského. V Paříži, řekl vyděšenému Fryčovi na vysvětlenou a i při tom nepřestal skřípat zuby.

Bývalý sovětský vyslanec Alexandrovský odletěl 8. března zvláštním letadlem z Prahy do Paříže. Při čekání na spoj do Washingtonu byl na pařížském letišti Le Bourget spáchán na Alexandrovského úspěšný atentát. Muže, který obětoval vše, aby varoval západní civilizaci před nebezpečím, zastřelil maskovaný muž.

Fryč vytáhl z Moravcova sekretáře láhev koňaku a nalil dvě sklenky.

– Jak se to stalo?

To je francouzský koňak? informoval se Moravec a mrštil sklenkou znechuceně přes místnost do koše. – Najdi tam nějaké naše pití. Nic francouzského teď nechci vidět alespoň měsíc.

– Jak se to stalo? opakoval Fryč.

– Idioti! Celá slavná Deuxiéme Bureau! vyrážel Moravec. – Nedokážou ohlídat jednoho člověka. Přitom jsme je na nebezpečí atentátu výslovně upozornili. Frantíci. Co ti vlastně dokážou?!

Postupně se plukovník Fryč dozvěděl, kde a jak by Alexandrovský zastřelen. Atentátník byl dopaden, ale krátce po zadržení spolkl kyanidovou kapsli. Sûreté jeho mrtvolu identifikovala jako příslušníka ultrapravicových kruhů.

– To není možné, uvažoval o něco chladněji Fryč. – Alexandrovský cestoval inkognito, pod jiným jménem. Informaci o jeho přesunu do USA od nás dostala pouze Deuxiéme Bureau.

– To je pravda, zpozorněl Moravec, jehož mozek byl zase schopen základních analytických úkonů. – Ani pařížská policie netušila, koho to vlastně zastřelili. U těla našli jen pas československého občana na jméno Procházka. Takhle to všechno vypadá jako bezhlavá pomsta fašistické pravice na bývalém

bolševickém diplomatovi, ale kulhá to na obě nohy. Pravičáci neměli zájem Alexandrovského zabíjet. To je průhledné.

– Proč ne? tázal se Fryč. – Není žádným tajemstvím, že NKVD disponuje agenty také v těchhle potenciálně nepřátelských kruzích.

– Leda tak, přisvědčil generál. – Ale pořád tu není jasné, jak se ta informace o jeho přesunu dostala ven?

František Moravec mohl spočítat na prstech jedné ruky pracovníky TIS, kteří znali datum odletu exvyslance.

– Hledáme krtka? K úniku informace mohlo dojít u Frantíků, mínil Fryč.

– To sotva, odporoval Moravec. – Poslouchej. Frantíkům jsem žádost o krytí přesunu předával osobně až potom, co se letadlo s Alexandrovským odlepilo od země v Ruzyni. A to na zajištěné lince. I kdyby byl u nich informátor nebo agent, prostě by nestihl v Paříži nahonem sehnat někoho z KI, natož aby připravil atentát. Ten chlápek věděl, jak se dostat přes ostrahu. Nápad hodit vraždu na fašisty, to nebyl okamžitý impuls. To musel někdo promyslet. Ještě si necháme poslat podrobnou zprávu, ale už takhle je jasné, že akce měla prvky plánování a měla přípravu.

Svými lidmi si Moravec byl jist. Kromě nich s emigrantem hovořil jen generál Thümmel z Abwehru a Němci nemohli mít zájem na takové vraždě. Naopak.

– Je tu poslední možnost. Totiž ta, že sám Alexandrovský prozradil datum odletu. Měl přece několik rozhovorů potom, co jsme mu řekli kdy, odkud a kam.

– Ne, odporoval Fryč. – Potom co jsme mu to řekli, měl už jen jediný rozhovor. Jinak jsme ho měli stále pod kontrolou. Ve dne v noci. Kromě dvou nebo tří hodin.

František Moravec vytřeštil oči a chytil se za čelo.

– Já blbec. No jistě. Prvního března byl za Benešem ve Špindlerově Mlýně. Mluvil s ním sám.

Jakmile generál Moravec chytil stopu, šel po ní, jako buldok. Domyslel si, že atentát nebyl naplánován z Prahy, ale z Moskvy. Ani NKVD v Praze nemohla k něčemu takovému dát sama o sobě rozkaz. Nikdo v Praze by neriskoval takový rozkaz bez svolení z ústředí. K depeším mezi pražskou sovětskou ambasádou a Moskvou Moravec nemohl, ale nechal si předložit opisy diplomatické pošty mezi Prahou a Fierlingerovým vyslanectvím v Moskvě v inkriminovaném týdnu. Nikdo netušil, že TIS má tuto poštovní linku pod kontrolou. Moravec tuto skutečnost tajil, protože k něčemu takovému

ani jako náčelník tajné služby neměl oprávnění. Ale dovedl si to zařídit. Téměř ihned nalezl, co hledal, a nechal si zavolat svého zástupce.

– Tady to máme, ukázal Fryčovi telegram z 3. března, v němž sdělovala Benešova prezidentská kancelář Fierlingerovi do Moskvy, kromě obvyklých instrukcí zakódovaných diplomatickou šifrou, že *„pan Z oslaví 8. března svůj svátek v Lutecii, přičemž je zapotřebí vyhnout se oslavě u nás“.*

– Ty zachycuješ diplomatickou poštu? vyděsil se plukovník.

– Ano. Už nějaký ten týden. Měl jsem podezření. Naposledy se mi potvrdilo na konci února, když Stalin převzal v Moskvě post předsedy vlády a my se to dozvěděli až z novin a ne od Fierlingera.

– Ale tenhle telegram neposlal Fierlinger. Ten byl adresátem. Poslal ho někdo z prezidentské kanceláře! Ty myslíš že…?

Plukovník Fryč silně pobledl.

– A proč ne? ušklíbl se znechuceně Moravec. – Všichni jsou to levičáci. Za Mnichova byl Beneš podělanej strachy, aby mu někdo nepředhodil, že to byl on s tatíčkem Masarykem, kdo rozebrali monarchii na malé státečky a že kvůli němu sežerou Československo Němci. Byl by se spojil i s čertem, aby tomuhle obvinění zabránil. A jenom čert ví, co mu tenkrát slíbili. Víš přece, jak pořád zdůrazňoval, že má plán, že nám Sověti pomůžou, že musíme vyprovokovat Poláky k útoku, aby měli dost dobrou záminku. A rok před tím ta historie s podvrženými dokumenty od Heydricha. Alexandrovský to věděl. Říkal nám přece, že důkazy k čistkám si vlastně objednal Stalin. Co když v té cause nefiguroval Beneš jen jako prosťáček. Co když dobře věděl, co dělá? A ještě předtím, v souvislosti s Gajdovým procesem. Pamatuješ, že v Londýně zachytili německé depeše, ve kterých se o Benešovi mluvilo jako o agentu Kominterny? A co dělá teď? Vždyť je to skoro vlastizrada, jak se za každou cenu snaží, aby Malá dohoda nepomáhala Wehrmachtu a Polákům, jestliže budou napadení. Fierlinger je sociální demokrat. Ta strana je agenturou NKVD prošpikovaná jako holoubata před grilováním. Kdepak, Alexandrovský věděl věci, které by nás mohly na Beneše upozornit. Proto při útěku nepožádal o azyl jeho, ale nás. Jestli mám pravdu, pak Beneš musel nějak pochopit, že až se Alexandrovský dostane do Ameriky, začne mluvit.

Možná, uvažoval plukovník Fryč nahlas. – Myslel bych si, že přeháníš, ale tenhle telegram poslala Benešova kancelář a je to moc divný telegram. Nemůžeme ho nikde předložit jako důkaz Benešova kanálu na NKVD skrze moskevské vyslanectví. To je ti doufám jasné? Telegram z prezidentské kanceláře ještě neusvědčuje prezidenta. A i kdyby, on si určitě předem

připravil nějaký jiný výklad toho textu a nás by to stálo existenci a TIS by to stálo nezávislost.

– To vím, zapálil si Moravec lulku. – Ale také to nemůžeme nechat být.

Generál Moravec nyní nabyl téměř jistoty ohledně svých podezření a zasvětil do případu plukovníka Karla Palečka, specialistu na SSSR. Pověřil Palečka sestavením spolehlivého týmu zpravodajců s jednoznačným supertajným úkolem zaměřit se na sledování prezidenta a kanálů směřujících na moskevskou ambasádu. Bylo rozhodnuto informovat také generála Abwehru Paula Thümmela a Palečkův tým měl nasadit na moskevskou ambasádu ČSFR svého spolehlivého člověka. Informaci obdržel opět přísně omezený počet mužů a generál Thümmel ji přijal s ujištěním, že ji bez dalších pokynů z Prahy nesdělí ani samotnému Canarisovi. Thümmelovi bylo podezření sděleno proto, že mohlo pomoci interpretovat některé informace Abwehru ve správném světle a Thümmel se do budoucna mohl postarat o účinnou zpravodajskou izolaci československého prezidenta ze strany Abwehru, dříve než budou napáchány neodhadnutelné škody.

Moravec si za týden nato soukromě zaletěl do Aradu, aby si důvěrně pohovořil s generálem Gajdou. V jeho trezoru se opět objevila oprášená akta Gajdova starého případu a plukovník Fryč odcestoval na přátelskou misi do Londýna, kde se mimo své oficiální poslání soukromě zajímal o staré archivované německé depeše.

Stejně jako vrchnímu velení armády, i zasvěceným pracovníkům TIS bylo jasné, že se blíží okamžik, kdy přísně vybraní muži v uniformách opět navštíví československého prezidenta, aby s ním hovořili o otázkách obrany vlasti, stejně jako se to stalo 26. září 1938. Všem bylo zároveň jasné, že tentokrát jejich rozhovor neskončí pouze džentlmenskou dohodou.

3. březen 1942 – Milovice

Ve stejné době, kdy delegace velení malodohodových armád projednávaly v Aradu podobu společné válečné doktríny, setkali se v hloubi vojenského prostoru Doupovských hor vojenští odborníci jiného druhu. Na základě souhlasu Rady obrany státu s jistou formou výměny technologických informací povolil ministr národní obrany již koncem roku 1941 společnou schůzku odborníků na tankovou válku.

Generálové Ingr a Guderian se vzájemně měřili rozpačitými pohledy před štábní kasárenskou budovou, na jejíž střeše doposud ležel sníh. Zima toho roku byla obzvláště tuhá a na mnoha místech dosáhly mrazy rekordních hodnot. Také zde ještě ležely celé fleky sněhu, jemuž se nechtělo tát, a doposud ostrý vítr zametal krajinu náhorní roviny.

Generál Ingr cítil mírnou převahu nad svým protějškem. I když se tito dva velitelé během vzájemné války před třemi roky osobně neutkali, Ingrovy tankové jednotky dosáhly jednoznačného úspěchu na Slavonické příčce a pronikly přes Křemži a Linec svými čelními sledy až do Bavorska. Guderian dokázal své tanky dovést přes Dyji pouze do nastražené pasti pod Brnem a zde sám padl do zajetí. Nicméně i po Hitlerově pádu zůstával v říši uznávaným odborníkem na tento druh války a stal se dokonce inspektorem tankových vojsk. Nyní si oba potenciální soupeři potřásli rukama.

– Jsem poctěn, že mohu poznat československého vítěze, usmál se smutně, ale upřímně Guderian. – Vy jste uspěl tam, kde já jsem selhal.

– Děkuji, ale nebylo v tom žádné velké umění, zakrýval Ingr rozpaky. – Jen jsme využili příležitosti, která se nabízela. Ve vaší situaci, tehdy, by selhal každý. Jsem si jist, že za podmínek, ve kterých se tehdy 14. armáda v Rakousku nacházela, byste vy sám nikdy tímto způsobem neútočil.

– To je pravda, přijal s úlevou Guderian nabízenou výmluvu. – Plnili jsme vůdcovy rozkazy a nic jiného nám nezbývalo.

. – No vidíte, usmál se Ingr. – Já jsem dosáhl úspěchu právě tím, že jsem tehdy rozkazy vrchního velení beze zbytku porušil a jednal na svou pěst. Tehdy jsem vůbec nevelel tankům. Naše rychlé divize patřily beze zbytku pod velení HVOA a stály na Vysočině v záloze. Velel jsem III. sboru polní armády umístěné za Vojskovou skupinou číslo dvě, která hájila Slavonickou příčku. Když to vypadalo, že bude linie u Slavonie prolomena, požádal jsem přes velitele armády Hlavní štáb o část mobilních záloh a oni mi převeleli jeden

jediný tankový prapor I. RD. Chápete? Začali kompaktní mechanizovanou brigádu drolit a po částech přidělovat pěchotě. Bylo mi ihned jasné, že takhle to nejde, že tohle povede ke ztrátě úderné síly divize. Použil jsem ten prapor k obejití a likvidaci vaší čtvrté lehké divize. Najednou stály naše tanky ve Waidhofenu samy a bez pěchoty. Věděl jsem, že máme neuvěřitelnou šanci prolomit vaši obranu a odříznout celé Rakousko, ale také jsem věděl, že by mi to v generálním štábu neuvěřili. Byli moc opatrní. Zkrátka jsem vynechal velení armády i generální štáb a domluvil jsem se přímo s veliteli obou rychlých divizí. Těm bylo jasné totéž co mně, a tak na nic nečekali a prostě vrhli své divize do průlomu. Generální štáb se o tom dozvěděl až dva dny poté, kdy jsme již táhli na Krems. Proběhla tam prý zuřivá debata a někteří prý mě chtěli postavit před polní soud, ale byl to tak ohromující úspěch, že nakonec dělali jakoby nic a celou akci mi posvětili. Dali mi dodatečně pod komando obě rychlé divize a já s nimi dobyl Linz. Takový byl začátek mé kariéry u tanků.

Heinzi Guderianovi málem údivem vypadly oči z důlků. Nejen že pro něho byly tato informace novinkou. Pro německého generála bylo zhola nemyslitelné porušit rozkazy vrchního velení. Něco takového vůbec nepřicházelo v úvahu. Pokud československý velitel udělal skutečně to, co zde říká, pak měl být postaven ke zdi a zastřelen bez ohledu na to, zda jeho čin vedl k vítězství nebo k porážce. V Guderianovi opět vzklíčilo podezření na zdejší pověstné „balkánské poměry“.

Guderianova mise nebyla nikterak přesně vymezena tématem. Oficiálně přijel kvůli výměně některých technologických tajemství a zkušeností. Neoficiálně proto, aby zjistil, jak na tom československé mechanizované sbory jsou, zda je Čechoslováci nerozptýlili mezi své pěší divize, zda mají samostatné velení a zda se počítá s jejich operačním nasazením v celku. Guderian si hodlal učinit úsudek o tom, zda a jak by se s Čechoslováky dalo spolupracovat v boji, kdyby přece jen došlo k nasazení jejich rychlých sil proti Rudé armádě.

Během úvodních rozhovorů doplňovali oba generálové a jejich skupiny odborníků své vědomosti o současné moderní tankové technice v Evropě i v zahraničí. Postupně sjednotili své názory a informace o různých typech tanků a vhodnosti jejich použití. Oba pochopitelně nejvíce zajímal jejich potenciální nepřítel, SSSR.

Skutečný počet sovětských tanků začátkem roku 1942 neznal nikdo. Rozvědky vycházely z kusých informací přeběhlíků, vlastních vojenských misí kdysi v SSSR uskutečněných, dále z fotografií pořízených při výzvědných

letech, z přímých zkušeností španělských interbrigadistů i frankistů a z nových informací přinášených zejména z Ukrajiny špionážní sítí Stefana Bandery. Usuzovalo se z výpočtů odhadovaných výrobních kapacit závodů v Leningradu, Charkově a Stalingradu.

Guderian souhlasil s názorem, že Rusové mohou ve válce použít v podstatě všechny své vyrobené typy, dokonce i nejstarší T-26, jako pěchotní tank. Zkoušky ukázaly, že T-26 má pásy složeny z malých dílců a tyto pásy vydrží více než 4500 kilometrů jízdy. Pásy PzKpfw I. se rozbíjely po 700 kilometrech. Kvalita sovětské pancéřové oceli byla také vyšší než v případě německého pancíře. Ten byl křehký a při zásahu praskal. U sovětského vznikala pouze hladká kulatá díra, která se dala lehce zavařit a tank, po výměně agregátů a posádky, znovu použít. Věž T-26 byla kulatá (po Polsku dokonce kónická), a proto lépe odrážela zásahy. Německé starší lehké typy byly samá svislá hrana. Všechny země chystající se na válku nyní dělaly pokusy s instalací přídavných pancířů s různými úhly sklonu.

– Víte, zdůraznil Guderian, – větší část té děsivé masy sovětských tanků je tvořena stroji vyrobenými před deseti až šesti lety, kdežto nejstarší německé stroje jsou pět let staré a většina výzbroje tankových divizí Wehrmachtu nemá za sebou více než pět let. To se nepochybně projeví na technickém stavu, jakmile budou nasazeny v boji.

– Ovšem, připustil Generál Ingr. – Ale nezapomínejme, že i moderních strojů starých dva nebo tři roky má DRRA k dispozici zřejmě více než Wehrmacht a my dohromady.

Guderian smutně kývl.

– Abwehr odhaduje, že sovětská roční produkce v tancích je asi dvaapůlkrát vyšší než německá. A to u nás během posledního roku překotného zbrojení naběhla téměř již válečná výroba. Ale uznejte, že koncept: pancíř – manévr je perpektivnější než sovětský koncept: manévr – kanón.

To beze sporu, kývl Ingr. – Vyměnit později děla za větší ráži a delší hlaveň je konstrukčně jednodušší a levnější, než opožděně posilovat pancíř. Všechny tyhle lehké tanky včetně celé jejich série silničních rychlostních tanků BT, mají tenký pancíř a vaše i naše tanky si s ním poradí. Může je ničit i letectvo a polní dělostřelectvo. Většinu z nich vyřadí i protitanková puška nebo mina. Jenže jich mají příliš mnoho. A všechny mají dostatečně výkonný kanón, aby ničily naše i vaše tanky. Vždyť i šestadvacítka má padesátimilimetrový dlouhý kanón a to je dnes asi jejich nejmenší tanková ráže.

Guderian smutně souhlasil. Pokud Wehrmacht nedisponoval ničím jiným než typy PzKpfw I. – IV., vstoupí Německo do války pravděpodobně pouze s lehkými tanky, zatímco útočník bude mít k dispozici větší množství skutečně středních a těžkých strojů, než má Wehrmacht dohromady. K takovému vstupu do války bylo zapotřebí opravdu velké odvahy nebo zoufalství. Guderian očekával, že hlavní část sovětských lehkých tankových pluků budou tvořit právě T-26 až T-40 a BT-5 s BT-7. Všechny tyto „lehké“ tanky budou mít slabé pancéřování a zůstanou odkázány na silniční koridory. Část z nich bude mít ovšem daleko silnější kanón, výkon a větší rychlost, dojezd i životnost než srovnatelné německé typy I. a II. A bude jich dohromady asi tak 10krát více, než může postavit do pole Wehrmacht. Drtivá většina těchto lehčích typů bude jezdit na benzin a bude moci využívat běžné čerpací stanice v Evropě.

Sověti měli ale navíc onen úžasný nový typ středního i těžkého tanku[43] s dieselovými motory, silným pancířem a velkým kanónem. Tank mohli nasadit kdekoliv v terénu. Pravděpodobně jich měli nejméně tolik, co měl Wehrmacht svých typů III. a IV. A pravděpodobně již vyráběli pouze tyto typy takovou rychlostí, že pokud válka vypukne za tři měsíce, budou jich mít za tu dobu o 1500 více.

– Nepomohou vám Francouzi nebo USA? zajímal se Ingr. – Francie má tanků dost a dobře pancéřované i vyzbrojené. Mluvil jsem s generálem de Gaulle.

– Jenže jsou nepohyblivé, mávl Guderian odmítavě rukou. – Samozřejmé bychom je také využili a jednáme s Paříží v tom duchu, ale oni mají naprosto špatný přístup. Rozptylují je k pěchotě. To je ten špatný vliv Maginotovy linie. I kdyby nám poskytli tanky, museli by k nim dodat i munici a veškerý servis. Museli bychom do nich montovat vysílačky. Musely by je řídit jejich osádky a ty nejsou zvyklé na rychlý manévr. Hodily by se opravdu jen k vyztužení obrany. A Amerika? Pche! Mají jen pár stovek vysokých oplechovaných krabic. Je před nimi dlouhá cesta. Dovedou sice vyrábět v neuvěřitelně velkých sériích, ale nemohou obejít nějaký vývoj, prototyp, zkoušky atakdále. Nemají nic nového ani na rýsovacích prknech. Nikdy neprošli tankovou válkou a nemají zkušenosti s tím, co je účinné a co je k ničemu. Jsem přesvědčený, že

[43] *Guderian měl patrně na mysli těžký tank **KV-1** či **KV-2.** Ve skutečnosti měla DRRA v březnu 1942 k dispozici 2042 tanků typu T-34 a 1 600 strojů typu KV. Rozvědky netušily, že státními zkouškami prošly i typy SMK a T-100. KV-2 byl vlastně pancéřovou houfnicí ráže 152 mm, a byl určen k likvidaci betonových překážek.*

kdyby byl zůstal u moci Hitler a kdyby vypukla válka proti Francii a Británii, naše tanky by si s jejich typy dokázaly poradit.

Generál Ingr si za Československo myslel totéž. Ostatně myslel si to i o německých tancích.

– Naši lidé se k tomu novému ruskému stroji dostali ve Španělsku, prozradil.

– Nebudu vám tajit, že jsme si z něho málem nadělali do kalhot, přiznal Guderian bez okolků. – Ten stroj je tak charakteristicky ruský… Na pohled všechno neohrabané, hrubé a mechanicky primitivní. Nepořádně opracované plochy, rychlosti musíte zařadit kladivem, nepřesnost výroby, lícování součástí a podobně… Ale je nezničitelný. A bohužel, všechno na něm funguje v padesáti pod nulou stejně jako v padesáti nad nulou, v písku jako v blátě, na sněhu jako na poušti. Vynikající vlastnosti a neuvěřitelná rychlost i živost v terénu. Téměř dokonalý stroj pro manévr. Motor je lehký, hliníkový. A představte si, že ho umístili do podvozku napříč osy. Zkrátili tím tank o dobrého půl metru a zjednodušili převody. Geniální řešení. Proč to ještě nikoho nenapadlo? Při zkouškách jsme ruský tank zatím dokázali zastavit pouze přímou palbou 88 mm kanónu na krátkou vzdálenost a to většinou ještě z boku. Na lehkých překážkách je PzKpfw III. lepší, díky o sedm tun menší hmotnosti, ale jinak se s tím monstrem naše nejlepší stroje nemohou měřit. Jejich BT tanky dokážeme zastavit, když prostě zničíme silnice, ale tohle je nezastavitelné.

– Takže skutečně nemáte nic, co byste proti ruskému tanku mohli nasadit? dělal Ingr překvapeného.

– Nemáme nic proti většině jejich tanků! prohlásil Guderian skepticky. – Taková je pravda. PzKpfw I. je směšný již dávno a využijeme z něho snad jen podvozky. Dvojka to samé. Trojka má pancíř 15 mm a kanón 37 mm. Prostřelí nám ho i ty jejich T-26 a BT. Prostřelí nám i PzKpfw IV, ale ten má jako jediný ráži 75 mm. To je snad jediná naše použitelná zbraň, ale ne proti těm novým typům, protože jde o krátkou hlaveň určenou k ničení minometů a kulometných hnízd. Nemá žádnou úsťovou rychlost. Naše nejlepší motory mají výkon do 250 hp a rychlost a udělají něco okolo 35 km/h. Rus nás vymanévruje, kdykoliv si vzpomene. Máme jen těžké, nedostatečně pancéřované stroje se slabým kanónem. A máme jich proklatě málo. Konstrukce vyvíjí nové typy, ale podle starých konstrukčních principů. Budou moc těžké a pomalé. Nemáme vhodný motor pro střední a těžký tank. Snažíme se urychleně přezbrojit PzKpfw III. a IV. dlouhým kanónem 75 mm, ale obávám se, že dnes je to již nedostačující. Jediné provizorní řešení, na

které jsme zatím přišli, je postavit naše samohybné houfnice na pásy. Tím získáme alespoň dělostřelectvo schopné následovat tanky. Jenže taková samohybná děla by nedokázala manévrovat, kdežto tohle ruské monstrum je živé jako závodní kůň. Dupnete na brzdu a stojí na místě jako přikovaný. V nejprudší jízdě změní směr v pravém úhlu jakoby nic. Starého Porsche z toho málem ranila mrtvice. Alespoň se to říká. Prý se se Schachtem hádali na ministerstvu celý týden a řvali na sebe tak, že drnčelo sklo v oknech. Toť se ví, Kruppovi se také nehodí předělávat výrobní linky zavedené na kanóny malých ráží. Je mu jedno, jak válka dopadne, jen když bude prodávat to, co už vyrábí, protože změna výroby by znamenala investice a on by byl škodný. Von Beck se ale tentokrát postavil na zadní. Naše PzKpfw III. a IV. potřebují přinejmenším 88 mm kanón, což zase vyžaduje jiné ložisko věže. A to není všechno. Když po střeleckých zkouškách sebrali vzorky pancířů, zjistilo se, že Kruppova ocel je proti té ruské hotový šmejd. Máme nejlepší rudu na světě, ze Švédska, ale málo legovacích prvků. Je tam moc uhlíku a to dělá pancíř křehký. Rusové nešetří niklem, wolframem ani manganem. Mají bohatá naleziště. Krupp musí změnit i výrobu oceli. A nejvíc prý řvali Daimler i Porsche kvůli dieselu. Ten jejich je těžký a pro tank se nehodí. Ale hlavně jim vadí, že by nemohli tolik vydělávat na výrobě benzinu, protože nafta je levná. Todt prý na něho řval, že staré časy jsou pryč a Hitlera vzal čert a jestli on, tedy Krupp, nebude své vlasti prospěšný, obrátí se vláda i armáda na jiné dodavatele.

– To si dovedu představit, zasmál se Ingr. – Rád slyším, že se u vás poměry mění, ale otázka zní, jestli dostatečně rychle a včas. Pokud vím, u nás také byly nějaké hádanice s Poldovkou kvůli oceli a s ČKD kvůli dieselu.

– Ale vy přece nedáváte do tanků dieselové motory? zpozorněl Guderian.

– Asi budeme muset, pokrčil Ingr rameny a rychle změnil téma.

Generál Ingr vyslovil domněnku, že právě tyto nové sovětské těžké tanky, spolu s T-34, budou mít v budoucí válce za úkol prorážet obrannou linii, načež se do týlu nepřítele pohrnou rychlé kolony BT. Odpovědí na tuto taktiku mohla být jen hluboká vrstvená obrana, široká minová pole, totální ničení silnic a silnější protitankové dělostřelectvo.

– Přijel jsem s nadějí, přiznal Guderian, – že bychom, výměnou za cokoliv jiného, mohli od vás žádat zakázky na výrobu vynikajícího podvozku vašeho PzKpfw 38. Takový podvozek by pomohl značnou měrou zdokonalit pohyblivost našich lovců tanků. Vím, že k podobné výměně technologií mezi našimi zbrojovkami došlo již v oblasti leteckého průmyslu. Taková zakázka by

nám umožnila zahájit výrobu velmi rychle a značně by posílila naši obranyschopnost.

Generál Ingr slíbil zasadit se o prosazení tohoto požadavku a stručně shrnul vše, čím disponují československé tankové divize. Především konstatoval, že původní typy LT-34 a LT-35 byly z výzbroje již odstraněny a předány buďto výcvikovým a instruktážním jednotkám, speciálním policejním a pohraničním silám nebo vlastním malohododovým spojencům.

Typ LT-38 vyvinutý již před mnichovskou válkou, ale tehdy ještě nenasazený, se od roku 1939 stal standardní výzbrojí tankových jednotek státu. V současné době jsou jím vybavovány i lehké tankové prapory motorizovaných divizí a podpůrné tankové roty pěších divizí. Vylepšený typ slouží i k průzkumné činnosti a stal se velmi spolehlivým strojem. Podvozky jsou využívány ke konstrukci mobilních protiletadlových baterií a stíhačů tanků SK-38, které ČKD ve spolupráci se Škodovkou také vyrábí.

V roce 1939 byl přijat do výroby první čs. střední tank ST-39 s lepším pancéřováním a rychlostí (na svou váhu). Tento tank měl ovšem doposud slabý motor a úzké pásy. Jeho váha jej diskvalifikovala, pokud se jednalo o podmáčený terén nebo strmý kopec. Byly jím vybavovány těžší prapory tankových divizí. Nyní je tento typ urychleně přezbrojován na širší pásy, ale více se s celkovou konstrukcí podniknout nedá. Československo a větší část Malé dohody ovšem chrání věnec hor a karpatská obranná linie, takže armáda spoléhá spíše na kvalitní a početné dělostřelectvo, vrstvenou obranu, letectvo a terén.

Odpoledne byla plánována prohlídka technického parku divize a polního cvičiště a ukázkami československých strojů v akci. Zde se měl generál Guderian dočkat šokujícího překvapení.

– Ptal jste se mě na dieselové motory v našich strojích. Tak teď uvidíte tankistický sen. Vidělo ho zatím jen málo očí a připravte se na pořádnou ránu.

Generál Ingr vyvedl své německé hosty nejprve před budovu a pak je nechal odvézt na pozorovatelnu, směrem ke školnímu polygonu, na němž se v dálce pohyboval stroj neznámého typu. Guderian si nejprve myslel, že vidí sovětský nový střední tank, že se tohoto stroje zmocnili i Čechoslováci. Pak si ale uvědomil odlišnosti. Především delší a silnější kanón a nižší výšku. Tank se rozjížděl vysokou rychlostí, přičemž vydával mnohem menší řev než onen ruský, přeskakoval příkopy, šplhal do neuvěřitelně strmého svahu a k úžasu Němců – střílel za jízdy! Něco takového žádný tank, pokud si Guderian byl schopen vybavit, nedokázal. Střílet v jízdě postrádalo smyslu, neboť nebylo

možno v kolébajícím se stroji zamířit. Jenže tento tank mířil a bez zastavení zasahoval cíle, staré ohořelé kostry vyřazených automobilů.

– Představuji vám úplně nový československý střední tank ST-40, šklebil se Ingr. My jsme se sice sovětského typu nezmocnili tak dobrodružně jako vy, ale náš člověk pořídil sérii fotografií ihned po první dodávce do Španělska v létě 1939, takže na vlastní verzi středního tanku děláme déle než vy. Naši experti ve Škodovce a v ČKD podle fotografií dokázali odhadnout parametry a celý rok pracovali na vývoji typu, který bychom mohli postavit proti Rusům, pokud by nás napadli. Náš ST-40, u nás mu říkáme „Žába“, splňuje veškeré předpoklady. Široké pásy, odlévaná věž, svařovaný šikmý pancíř, dieselový motor i s převodovkou vzadu a tak dále. Naši experti přišli i na příčně umístěný motor, právě kvůli celkové délce podvozku. Udělali jsme některá vylepšení. Například převodovku posílenou stlačeným vzduchem. Proti sovětskému 76 mm kanónu máme 83,5 mm rychlopalný, původně protiletadlový kanón a pozor! Získali jsme od Američanů gyroskopické řešení stabilizace dělové hlavně v náměru. Zkrátka náš stroj dokáže mířit v jízdě, jak jste si jistě všimli.

– To není možné! zachroptěl Guderian a otřel si studený pot z čela.

– Ale ano, kontroval Ingr. – Varoval jsem vás. Byla vyrobena zaváděcí série, která nyní slouží k výcviku instruktorů. Právě nabíhá přednostně hromadná výroba a do konce léta bychom mohli mít ve výzbroji 150 kusů. Do konce roku budeme mít vyzbrojeny všechny těžké pluky našich tankových divizí. Na paralelní výrobu najíždí dělovka v maďarském Rábu. Sovětských těžkých tanků se nebojíme. V horách s nimi nic nepořídí a pro boj v průsmycích jsou příliš těžkopádné. Už nikdy se nám nestane, jako po Mnichovu, abychom měli vyvinutý skvělý tank a nestačili ho zavést do výroby.

ST-40 přijel ke skupině, zhoupl se na pružinách a zaparkoval elegantním smykem. Osádka vylezla ven a umožnila německým expertům prohlídku. Vrhli se na pancíř jako opice, nedbaje svých nažehlených uniforem.

– Tajemství úspěchu, řekl Guderian, který zůstal s Ingrem venku, – je ale v koordinaci. Dokonalé velení a přehled po bojišti. Letecký pozorovatel popisuje situaci, simulovaný útok donutí protivníka, aby zahájil palbu a odkryl protitankové dělostřelectvo, pozorovatel je zaměří. Rádiové obousměrné spojení každého tanku s velícím vozem a spojení velitele s pozorovateli. To je ono. Potom obchvatný manévr a střemhlavé bombardéry bránící v přísunu posil. Tohle je naše jediná naděje, že si s Rusy nakonec nějak poradíme. Tohle oni nedoceňují. Jejich tanky se dorozumívají jen opticky. Pohybují se jako stádo a rychle ztrácí orientaci. Mimochodem, všiml jste si, že ten jejich stroj

má nesmyslně široký kryt horního průlezu? Vypadá to jako detail, ale velitel tanku přes kryt vůbec nevidí dopředu. Musí se vyklánět a musí téměř celé tělo vysoukat ven. Přijdou o všechny velitele, dříve než začnou pořádně bojovat.

– Ano, souhlasil i nesouhlasil Ingr. – Za předpokladu, že nepřítel neovládne vzduch a vy budete moci letecky pozorovat. Jinak budete slepí jako koťata a slepcům se manévry příliš nedaří. Mluvíte o útoku, ale vy se budete bránit. Souhlasím, že i v obraně je dokonalé spojení a velení klíčovým prvkem. Ale hlavní práce zůstává pěchotě. My, pancéřová síla, jsme buďto zakopaní a sloužíme jako dělostřelectvo, což je smutné a neefektivní, nebo jsme v týlu a připravujeme protiútok. Ale hlavní tíhu ponese pěchota a dělostřelectvo. To znamená, že nebude záležet ani tak na našich skvělých strojích jako na protitankových zbraních. Víte, generále, zvykli jsme si uvažovat podle všech těch nádherných teorií, které z nás, tankistů, dělají rytíře na silných koních, co rozhodují bitvy. Proto státy věnovaly tolik prostředků a úsilí do rozvoje letectva a tankových divizí. Skutečnost bude jiná. Podle mého názoru to bude především válka infanterie. Vybojuje ji pěchota. My pouze dorazíme toho, kdo již bude svými útoky vyčerpaný a poražený. Čingischán si také nic nedělal z těžké evropské jízdy. Vystačil si s hordami lehkých lučištníků na mrňavých stepních konících.

– Mluvíte jako ti starci v OKW, zamručel tankový generál Heinz Guderian, ale jinak s generálem Ingrem, k údivu všech přítomných, naprosto souhlasil.

Poté se německý generál zamyslel.

– Víte, co mi vrtá hlavou? Jak jste získal povolení mi tuhle vaši Žábu ukázat? Kdybychom něco podobného vyvinuli u nás v Říši, asi byste se o tom nedozvěděli.

– Tím si lámeme hlavu oba, generále, přiznal Ingr. – Samotného mě překvapilo, že ministerstvo projevilo zájem o to, abyste Žábu spatřil právě vy. Já bych ji také neukázal nikomu. Snad se politikové domnívají, že když něco takového uvidíte, zajde vám Němcům chuť překročit ještě někdy naše hranice. Víte, válka může dopadnout všelijak. Je možné, že ji Říše nakonec vyhraje a když už bude mít Wehrmacht miliony mužů ve zbrani a žádného nepřítele, kdo ví, co napadne vaše generály? My dva jsme dnes kolegové, ale zítra můžeme stát proti sobě. Do nějakého vřelého přátelství mají naše národy ještě daleko.

– To je nesmysl, zamračil se Guderian. – Také nechápu, proč mi to z OKW nařídili, ale zítra vám ukážu, jak rychle bychom dokázali z těch nových ruských

tanků nadělat vsázku do vysokých pecí. Předvedl jste mi skvělý tank, ale já vám zítra předvedu, jak ho dokáže zničit i naše pěchota.

Příštího dne předvedl generál Guderian Čechoslovákům novou německou ryze pěchotní, protitankovou zbraň, kterou původně hodlal nabídnout výměnou za to, že ČKD přijme zakázku na výrobu podvozků LT-38 pro Říši.

Němečtí hosté si vyžádali pro svoji demonstraci torzo vyřazeného tanku LT-35. Šlo již jen o odstrojený zrezivělý pancíř, který však Němcům plně dostačoval. Velitel protitankové roty při štábu 1. tankové skupiny Wehrmachtu, kapitán Schulze, přinesl na Guderianův pokyn více než půl druhého metru dlouhou dřevěnou bednu a vyndal z ní cosi, co se podobalo velkému ocelovému kyji či palcátu. Kovová trubka s těžkou hlavicí na konci.

– Tohle je panzerfaust, vysvětlil. – Také jsme okopírovali vynález Američanů. Dá se říci, že nám ho sami nabídli výměnou za některé technologie v oblasti raketové techniky. Panzerfaust je malá pěchotní raketa s kumulativní náloží v hlavici. Tato ofenrohr slouží jako odpalovací rampa. Je mnohem účinnější než protitanková puška. Uvidíte sami.

Kapitán Schulze se vzdálil od skupiny a zaujal postavení přímo proti čelnímu pancíři tanku, ve vzdálenosti zhruba 50 metrů. Guderian vysvětloval, co Schulze dělá. Ve vrchní části trubky kapitán odklopil kryt sloužící po odklopení jako mířidlo a pod krytem se objevila jednoduchá spoušť. Střelec uchopil zbraň, posadil si ji na rameno a vypálil. Ze zadní části trubky vyšlehly plameny a střela s plochou dráhou letu prudce švihla proti pancíři. Přímo na pancíři se žádný výrazný viditelný výbuch neukázal, zato plameny vyrazily zevnitř věže otevřeným poklopem i průhledy pro řidiče.

Kapitán odhodil trubku a Guderian vyzval skupinu k prohlídce zásahu. V nejsilnější části čelního pancíře LT o síle 25 mm oboustranně cementované oceli zela přesná, pravidelně okrouhlá díra, na jejíchž okrajích chladl viditelně žhavý a roztavený kov. Generál Ingr uznal, že dojem z nové zbraně je impozantní.

– Nové sovětské tanky mají pancíř 50 mm. Ty velké, o kterých jste mluvil, asi ještě o mnoho silnější.

– Zatím se nám podařilo probít pancíř o síle 100 mm, informoval jej Guderian. – Problémem zůstává malý dostřel. Pěšák se musí přiblížit na 30-50 metrů. Ale dostřel je jistě jen otázkou zdokonalení reaktivní části střely. Je to jedna z našich posledních nadějí. Musíme mít takových věcí stovky a tisíce v každém praporu.

Do Milovic byli urychleně dopraveni odborníci z pražské ČKD, firmy, která podvozky LT-38 vyráběla a nyní mohla výměnou za okamžité přijetí zakázky získat lukrativní licenci na výrobu nové protitankové, poměrně levné a účinné zbraně, která mohla výrazně posílit roli pěchoty v jakékoliv další válce. Již sám fakt, že se Němci zabývají vývojem takových zbraní, naznačoval proměnu válečné doktríny Wehrmachtu z útočné v obrannou.

– Německo, poznamenal Guderian při rozloučení na letišti, – by takovouto zbraň nikdy neposkytlo cizí armádě, kdyby existoval sebemenší předpoklad, že proti této armádě bude jednoho dne stát jako soupeř a ne jako spojenec. Doufám, že se vrchní velení nemýlí. Doufám, že až se my dva setkáme na bojišti, bude to na stejné straně zákopu.

8. březen 1942 – Praha

– Nestárnete, poznamenal Emanuel Moravec s povzdechem. – Až mně bude tolik co vám, polezu jako lazar.

– V našem povolání se nikdy nekončí, varoval poněkud staromódně oblečený Emanuel Voska, nejstarší československý rozvědčík a světoběžník.

Vojenský poradce prezidenta se s Voskou sešel v kavárně Slávii za prvé, aby si neoficiálně a nezávazně popovídal s nestorem české rozvědky, za druhé, kvůli určité inspiraci, kterou tento muž překypoval a rozdával všude okolo sebe, za třetí, protože Voska míval vždy zajímavé a vystihující postřehy. Moravec právě sbíral materiál na další knihu a nešlo mu ani tak o věcné informace špionážního charakteru, jako o celkový náhled na situaci.

– Když o tom mluvíte, zahloubal se Voska, – celá Evropa je lazar. Asi jsem na to už skutečně starý, ale vnímám to tak. Tehdy, když jsem začínal, byla válka strašná a oběti děsivé, ale bylo zde plno opravdu silných mužů a nápadů. Vedly nás optimistické myšlenky a velké ideály. Evropa byla na vzestupu a vynášela civilizaci do celého světa. Dnes jsme jako nemocní. Nejen my, ale celá rasa. Už se jen snažíme udržet daný stav. Nezajímají nás myšlenky, ale jen pohodlí a bezpečnost. V USA je to podobné, snad ještě horší. Všude je cítit únava a deprimující pesimismus. Velmoci rezignují, liberální inteligence selhává.

– Podle čeho soudíte, směřoval Moravec rozhovor ke konkrétním údajům.

Začněme Spojenými státy, protože tam jsem napůl doma. Americká média se po pádu nacismu v Německu o dění v Evropě příliš nezajímají a od prosince 1941 je zaměstnává především dění v Pacifiku. Tam je ta „jejich válka“. Ale bojují jen proto, že musí. Jedním z hlavních zdrojů informací o dění na starém kontinentu stal ultralevicový plátek *The Week* vydávaný redaktorem komunistického *Daily Workeru* Claudem Cockburnem. Opatřil jsem vám pár výtisků na ukázku. Uvidíte sám. Plátek je plný konspiračních teorií a přízraků pomsty světového proletariátu imperialistickým tyranským oligarchiím. V politice je to jen zrcadlový obraz. Do Moskvy vyslal Washington toho úplatného a lehkovážného hejska Josepha Davise již před mnichovskou krizí a jeho vášnivá obhajoba Československa v osmatřicátém z něho v očích vlády učinila muže na svém místě. Já bych řekl, že Davis se již dávno zapletl s NKVD a pracuje za sovětské peníze, protože není jiné vysvětlení, kde je ke svému bonvivánskému životu bere v takovém množství. Velvyslanectví USA v

Moskvě spolupracuje s Odborem pro východoevropské záležitosti při ministerstvu zahraničí, a tak by Davis mohl svým novým chlebodárcům dodávat skutečně kvalitní materiál. Kennan byl svědkem komplimentu, kdy sám Molotov uznale prohlásil, že Davis má lepší informace o sovětské zahraniční politice než sama sovětská vláda. Naštěstí se zřejmě George Kennan přímo na moskevském velvyslanectví dovtípil, že zde působí sovětský vliv, a byl vydán tajný pokyn ke sledování klíčových osob. Vyšetřování z toho pochopitelně nebude, protože D. C. se bojí veřejných skandálů, ale nitky zřetelně vedly do nejvyšších vládních kruhů ve Washingtonu. Na seznamu podezřelých FBI se nedávno ocitl náměstek ministra zahraničí Cordella Hulla pan Sumner Welles. Je prý homosexuál a mohou ho vydírat. Informační kanály byly již přerušeny, ovšem i tak jde o věci, které nechápu. Vypadá to, jako by bolševici byli jediní, kdo si uchoval nějaké nadšení pro věc. Oni skutečně věří, že svět bude už zanedlouho jejich. Oni jediní pro to pracují a jsou ochotní cokoliv obětovat. A také kohokoliv.

Moravec dolil víno ze stříbrného kbelíku na stole, aniž přerušil hosta, který pokračoval.

– Britská vláda se drží dvě stě let staré politiky a namísto příprav k obraně kontinentu jen nervózně sleduje sbližování Francie s novou Německou říší. Na kontinentu vzniká potenciální politicko-ekonomická síla, na kterou by Británie nemohla mít v budoucnu ani ten nejmenší vliv. V průběhu historie se v takových okamžicích Británie vždy uchylovala ke spojenectví s Ruskem, ale tuto tendenci nyní účinně blokuje konzervativní frakce vedená Churchillem a Edenem, stejně jako protibolševicky naladění labouristé. I tak v Londýně působí ve Stalinův prospěch dost jiných sil. Britská komunistická strana přestala být už před Mnichovem jen stranou nezávislého dělnictva. Naopak, mnichovská krize do jejích řad přivedla vlnu středostavovských intelektuálů a marxistických teoretiků, jako jsou G. D. H. Gole, Harold Laski i vědců jako Joseph Needham, J. B. S. Haldane, D. Bernal aj. V Británii se všeobecné pozdvižení levice projevovuje především otevřeným hlásáním pacifismu a sabotováním zbrojní výroby. Naštěstí se po pádu Chamberlainovy vlády chopili zbrojní a vojenské sféry schopní a důslední realističtí konzervativci a krize je dohnala k přesměrování značné části průmyslu na válečnou výrobu. Dokonce i vůdce Labour party a Atlee vlivem Mnichova upustili od své pacifistické rétoriky, ačkoliv i teď vnímají jako hrozbu onen kontinentální německo-francouzský imperialismus. I po pádu nacismu zůstává v Londýně aktivní silná antisemitská lobby Williama Joyce a H. H. Beamishe, která propaguje konečné řešení židovské otázky hromadným vystěhováním Židů z

Evropy. Yorský primas William Temple dokonce nedávno veřejně řekl, že by pan Hitler jistě v dnešních nejistých časech byl trvalou pojistkou míru ve východní Evropě, kdyby byl zůstal naživu a u moci. Mnoho kněží využívá programový pacifismus k zastavení úpadku víry a mají za to, že je to chytré. Metodistický reverend Donald Soper, tvrdí, že „pacifismus obsahuje tolik duchovní síly, že sám o sobě odrazí útočníka“. Ještě před Mnichovem založili Sheppard a spol. Hnutí za mír, které sbírá podpisy a hodlá svou mírovou silou zastrašit Stalina. Hitlerův pád jim připadá jako potvrzení účinnosti duchovní fronty proti diktátorům. Patří k nim i apoštol konce civilizace Aldoux Huxley a mnozí další. Není divu, že Roosevelt pěstuje kontakty spíše s Adenauerem než s tím sucharem Halifaxem. Pro Roosevelta je Británie koloniálním drábem, který ujařmuje národy a brání jim v sebeurčení. Ve skutečnosti by se Američané rádi zmocnili britského impéria ekonomicky a překážkou jsou jim celní preference a ochranářský systém. Pokud by válka s Ruskem měla britský imperiální systém rozbít nebo Brity přitlačit ke zdi, Roosevelt by neměl nic proti. Němci kolonie nemají a jejich průmyslníci by také chtěli volně expandovat do světa, tudíž si s nimi rozumí lépe. Britové se tváří, že skoro ani nejsou Evropané a Washington by chtěl celou Evropu sjednocenou, pokud možno bez hranic a bez vlivu na ostatní svět.

– Tendence k integraci Evropy je asi neodvratná, usoudil Moravec. – Nezabrání tomu ani Britové. Nakonec jim nezbude, než se přidat. Důležité je, že se už všude více či méně zbrojí. Vlády si pomalu uvědomují, že může nastat situace, kdy bude nutno bojovat s nepřítelem a zároveň čelit doma pokusům o sabotáž, vzpouru či dokonce revoluci. Otázkou je, zda by šla Amerika do války kvůli Evropě, kdybychom na tom byli zle.

– Nakonec jistě ano, kývl Voska. – Ale kdyby, tak kvůli Německu. Rooseveltova administrativa si dělá naděje, že Evropané válku nakonec vyhrají, ale velmoci budou vyčerpané a jejich impéria se zhroutí. Nebýt Japonska, nikdy by Kongres neodsouhlasil zákon o půjčce a pronájmu. Nechali by vás tvrdě platit zlatem za každý náboj. V Pacifiku se USA zatím také moc neangažují, přestože přišly o Filipíny. Nechávají hlavní tíhu bojů na Evropanech.

– Ale kdyby Němci rychle porazili Stalina a zmocnili se ruského prostoru? fantazíroval Moravec. – Pak by se koloniální říše udržely a také Německo by získalo své vlastní kolonie na východě.

Voska se sotva znatelně ušklíbl.

– Pak by Roosevelt poznal, jak moc se s Německem spletl. Pozná to ale stejně. Německo nikdy nebude liberální ekonomikou. Možná už ale zůstane demokracií. Přesto se nikdy nestane americkým tržištěm.

15. březen 1942 – Praha

Na rozlehlém dvoře ČKD v Libni se pomalu shromažďovala početná skupina vysokých armádních důstojníků i civilistů. Parkovalo zde několik poměrně luxusních vozů, mezi nimi i tři nejnovější tatry. Zkoušky nové německé pěchotní zbraně panzerfaust dodané výrobcem v několika desítkách kusů urychleně leteckou cestou, se měly výjimečně konat pod střechou tovární haly. Přál si to plukovník obranné skupiny rozvědky Havel, který nemohl vyloučit, že by zkouška mohla být náhodně či záměrně pozorována z okolních vyšších baráků, kdyby se konala venku na dvoře.

Zkoušku řídil osobně ing. A. Surin, konstruktér a vedoucí týmu, který stvořil LT-38. Surin nechal k betonové zadní stěně haly ukotvit obyčejné železné i speciální ocelové desky používané k výrobě tankových pancířů. Desky měly různě odstupňovanou tloušťku. K dosažení efektu 100 mm tloušťky musely být spojeny dvě 50 mm desky, neboť tak silný pancíř se v Československu neodléval ani neválcoval. Naposledy přivezla nákladní pragovka družstvo vojáků, kteří se již od německých kolegů naučili zbraň odpalovat a zaměřovat. Němci sami u této zkoušky přítomni nebyli, neboť obchod byl již uzavřen a zkoušky měly pouze testovat možnosti zdokonalení zbraně předtím, než ministr Machník učiní jménem armády větší státní objednávku. Generál Fiala za generální štáb armády na výrobu zbraně spěchal, neboť jaro již začínalo a za dva tři měsíce se podle všech předpokladů mohly armády Malé dohody utkat s tisíci skvělých sovětských tanků. Na ty nemohlo zapůsobit zatím nic jiného než 83,5 mm kanón, původně protiletadlový, po mnichovské válce adaptovaný i v protitankové verzi.

– Mělo nás to napadnout dříve, vysvětloval vysokým důstojníkům inženýr Surin. – Kumulativní nálož je starý známý princip. Vynalezl jej koncem 19. století Američan Monroe. Dělal pokusy s běžnou trhavinou a jednoho dne ho napadlo destičku výbušniny deformovat. Modeloval ji podle obyčejné misky a k železné desce ji pak přiložil právě výdutí, která mu vznikla. K jeho překvapení takto modelovaná nálož prorážela desku lépe než nálož netvarovaná. Víte, při výbuchu dosáhnou plyny rozpínání o rychlosti okolo 7600 metrů za vteřinu, což je několikrát více, než dosahuje sama střela vypálená z kanónu. Výduť v hmotě trhaviny stihne před svým zničením tyhle rychlé plyny nasměrovat všechny proti desce do ohniska. Je to, jako byste

proti pancíři vypálili projektil desetkrát větší rychlostí, než ho dokáže vypálit dnešní dělo. A ještě ke všemu z bezprostřední blízkosti.

– Takže v panzerfaustu je také taková vydutá trhavina? zajímal se živě dělostřelecký generál Netík. – Není tam žádný projektil?

– Ano, potvrdil Surin. – Hlavice panzerfaustu nemá žádné kovové jádro. Nepotřebuje ho. Nedokázala by ho vrhnout proti oceli rychleji, než je rychlost samotných plynů. V zadní polovině té hlavice je běžně užívaná třaskavina uspořádaná do výduti.

– A špice je dutá? žasl generál Netík.

– Jistě, ta je dutá, ale musí tam být kvůli prorážení vzduchu. Jinak by střela neletěla. Ale nejen kvůli aerodynamice. Jakmile špice střely narazí na povrch pancíře, trhavá nálož je v tisícině vteřiny odpálena, a ještě než se plech na duté špici zdeformuje nárazem, stihne posloužit plynům jako trychtýř. Tento trychtýř soustředí prudké plyny do jednoho bodu pancíře o velikosti například jediného čtverečního centimetru. Takový tlak žádný známý pancíř nevydrží.

– Takže… svraštil generál čelo prudkým přemýšlením. – Takže bychom eventuálně mohli vyrábět na stejném principu i běžné dělové protipancéřové střelivo?

Surin překvapeně zamrkal.

– Ale no jistě, generále. Jakýkoliv dělový projektil se použitím kumulativní nálože stane protipancéřovým. Jakmile známe princip, je to už v zásadě jednoduché. Takový náboj by byl velmi lehký, což by ovlivnilo dostřel a přesnost. Vyžadovalo by to balistické zkoušky, ale v zásadě to možné je. Bylo by to i levnější.

Generál Netík spiklenecky mrkl na generálního inspektora Syrového, který již otevíral ústa k nějaké poznámce, ale zase je rychle zavřel. Syrový přesně odhadl, o čem Netík právě přemýšlí. Když ČKD obdrží velkou zakázku na výrobu české modifikace panzerfaustu, bude třeba výrobu kumulativních dělostřeleckých nábojů zadat konkurenci. Za prvé se tím urychlí dodávka armádě, za druhé, neutrpí tak soukromé kontakty pánů z generality například k plzeňské Škodovce, která by jim jinak měla určitě za zlé, že takto lukrativní zakázka byla zadána konkurenci.

Zkouška se vyvíjela vcelku dle očekávání. V dílenské hale ani v celém okolí se nesměl zdržovat nikdo nepovolaný, vlastně nikdo kromě členů zkušební komise a Havlovi muži střežili každý kout fabriky.

Panzerfaust lehce prorážel všechny tloušťky desek ze sebetvrdšího materiálu až do síly 50 mm, prorazil dokonce i zaoblený odlitý polotovar otočné věže ST-40 o tloušťce 52 mm. Výbuch vznikl vždy teprve za deskou a

plyny neškodně vyšlehly na tři metry vzdálenou betonovou zeď. Teprve u poslední desky o síle 100 mm vybuchla hlavice ohlušující ranou přímo na desce a její střepiny zabubnovaly do krytu, za nímž se ukrývali členové komise.

– Co to je? ucukl generál Ingr od průzoru. – Ten nácek Guderian mi do očí tvrdil, že 100 mm není pro panzerfaust z téhle vzdálenosti problém.

– Nu, uvidíme, uklidňoval generála inženýr Surin a vyrazil k terčům.

Ve všech ukotvených deskách zela pravidelná kruhová díra se zatavenými okraji. U posledního terče byla proražena jen první ze dvou spojených 50 mm desek, zatímco druhá se výbuchem mírně ohnula a v místě nárazu bylo patrné lehké natavení kovu. Proražena však zdaleka nebyla.

– Jasné! plácl se po několika vteřinách Surin dlaní do čela. – Pánové, je to jasné. Mohou za to ty dvě spojené desky. Neměli jsme pancíř o tloušťce 100 mm, tak jsme se ho pokusili vytvořit navrstvením dvou desek o síle 50 mm. Nárazem došlo k tomu, že se zadní deska mírně vychýlila dozadu a mezi deskami vznikla malá mezera. Plyny prorazily celkem hladce první desku, ale o druhou se vychýlily a celkem neškodně se rozptýlily do mezery. Panzerfaust asi skutečně prorazí 100 mm pancíř, ale jen tehdy, když je z jednoho kusu, rozumíte? Deska musí být kompaktní.

I z takového výsledku zkoušek bylo jasné, že se objednávka armádě vyplatí a ČKD může sestavovat výrobní linku.

Po odjezdu posledního automobilu hostů se Surin rychlými kroky vrátil do haly a svolal sem celý svůj konstrukční tým. Vysvětlil spolupracovníkům vše, co se podle jeho názoru stalo s plyny v případě zdvojené desky.

– Chápete to?! zaťal obě pěsti, až mu zbělely klouby. – Tohle znamená převrat ve vývoji tankového pancíře. Rusové utrpí zpočátku války na tancích velké ztráty, ale nakonec se nějakého panzerfaustu zmocní a okopírují ho. Oni nejsou hloupí. Pak by byly německé tanky vyřízeny úplně a naše ST-40 z velké části také. Jenže tohle, ta mezera v pancíři, to je způsob, jak vyzrát na kumulativní nálož. Vrstvený pancíř se vzduchovou mezerou uvnitř. Plyny prorazí jen svrchní část pancíře a pak se neškodně rozplynou v mezeře. Osádka bude zachráněna.

– Nebude to drahé na výrobu? ozval se kdosi.

– To už záleží na nás, uvážil Surin. – Myslím, že pro začátek války postačí čtyřicítkám pancíř, jaký už mají. Do půl roku jim ale musíme dát vrstvený pancíř. Jen několik armád na světě bude mít v této válce kumulativní střelu. Žádná armáda na světě ale nemá pancíř, který by takové střele mohl čelit a to ani kdyby i ty nejsilnější současné pancíře zdvojnásobili. Československá

armáda, jako jediná na světě, bude mít pancíř, kterému kumulativní nálož neublíží. Jen to zatím ještě nesmíme prozradit generálům, protože by to některý z nich určitě prodal Škodovákům.

Březen 1942 – Plán RIP

V listopadu 1941 požádal francouzský premiér Reynaud Nejvyšší válečnou radu o vypracování plánu na zásah proti sovětským naftovým polím v Baku a Batumi. Úkolu se ujali admirál Darlan s generálem Gamelinem a zadali jej svým štábům jako plán pozemního útoku z francouzského mandátního území v Sýrii přes Persii nebo východní Turecko. Vzhledem k mizivým údajům o počtu a výzbroji vojsk Severokavkazského vojenského okruhu však štábní experti nedokázali odhadnout potřebnou sílu expedičního sboru, k němuž by se zřejmě přidalo také Turecko. Tajné služby byly pověřeny přinést informace o ochotě kavkazských národů zbavit se moskevské vlády. V lednu nakonec Vuillemin doporučil provedení leteckých úderů.

Začátkem února 1942 se uskutečnilo společné jednání britských a francouzských leteckých štábů, přičemž Britové plně podpořili provedení opakovaných útoků spojenými silami, ovšem pouze v případě války. Ze základen v Iráku odstartovala průzkumná letadla k výzvědným letům. Akce koordinoval šéf fotografického odd. RAF Sidney Cotton a šéf leteckého oddělení SIS F. W. Winterbotham. Dva lety proběhly bez problémů, při třetím již sovětská protiletecká obrana zpozorněla a letoun jen tak tak vyvázl z ostré dělostřelecké palby.

Na základě snímků vypracoval francouzský štáb Plán RIP – Russie Industrie Petroliere pro nasazení devíti bombardovacích letek (117 bombardérů). Plán přehnaně optimisticky předpokládal úplné zničení produkce ropy během 10-45 dnů, přičemž šlo o zničení 122 ropných věží v Baku (67), v Batumi (12) a v Grozném (43). Britský letecký štáb se po prostudování plánu rozhodl převzít případné cíle v Baku a Grozném a počítal s 20% ztrátami. Obě země vyčlenily příslušné letky, které měly být připraveny na přesun do Sýrie a do Iráku. Tamní pozemní jednotky dostaly pokyny k úpravě severních letišť pro těžké dálkové bombardéry. V Británii se úkolu ujal generál Harris ihned poté, kdy nastoupil do čela Bomber Command.

4. duben 1942 – st. Vižmolja

Dvojice venkovanů dohnala stádečko asi dvaceti vyhublých krav po prašné cestě při trati k shluku nízkých vesnických domků. Několik zděných nabílených stavení a upravené zahrádky okolo nich prozrazovaly, že vesnice Vižmolja nebyla vždycky klasickou sovětskou děrevňou, že zažila lepší časy polského státu. Ležela v pahorkaté lesnaté krajině s hojností pastvin a o dobytek zde nebyla nouze, dokud nepřišli Sověti. I poté se zde dalo rok či dva poklidně žít pod dohledem javorovského kolchozu. Teprve v posledním roce začaly konfiskace dobytka ve velkém měřítku a kraj zvolna zaplavovala armáda, kterou bylo třeba živit. Asi 50 kilometrů k západu se táhla nová státní hranice a ve stejné vzdálenosti směrem na východ ležel Lvov. Vižmolja měla mezi ostatními vesnicemi v okolí tu výsadu nebo také smůlu, že byla zároveň železniční stanicí. Nacházela se přímo na železniční spojce mezi hlavními tratěmi Lvov – Jaroslav na severu a Lvov – Přemyšl na jihu. Nejméně třetina domků, zejména těch lepších a výstavnějších, po příchodu Rudé armády osiřela a jejich dosavadní obyvatelé, starousedlíci, byli uprostřed zimy koncem roku 1938 nacpáni do vagonů pro dobytek a kamsi odvezeni. Jejich domy obsadili důstojníci blízkých dislokovaných jednotek a také oddílu NKVD.

Jeden z pastevců hlídal stádo, zatímco druhý zmizel v dřevěné boudě představující nádraží. Uvnitř, kromě staničního, seděl další muž v umaštěné kšiltovce a sáčku a balil si do utrženého kousku *Inzvěstijí* hromádku nařezaného tabáku. Pastevec pozdravil zaťatou pěstí a muž odpověděl stejným způsobem.

– Ten je poslední, řekl a podal sedícímu muži plátěný pytel.

Muž zkontroloval letmým pohledem obsah. Uvnitř pytle se zablýskl poměrně nový typ fotoaparátu, přístroj v tomto prostředí nezvyklý a sem jaksi nepatřící.

– Kdy jste tam byli?

– Hned ráno, jak spadla mlha. Je to úplně nové. Museli to postavit minulý měsíc. V lese jsou ještě vidět třísky a piliny, jak káceli dřevo. Leží na sněhu a tady naposledy sněžilo okolo dvacátého března. Nové dráty, nové dřevo, dehet na střechách. Všude minová pole. V drátech bude asi proud.

– Odhad? zeptal se muž stručně, vstal a zapálil si machorku od petrolejky.

– Dvacet baráků. Každý určitě pro 100 až 150 lidí. Obdélník, šest strážních věží. Oddělený barák pro načalstvo a další pro strážné. Jenže zatím tam je jen

jedno družstvo. Viděli jsme dva muže v budce u brány a ze strážního domku se kouřilo. Jak ses, pro Boha živého, o těch táborech dozvěděl? Proč je tu staví? Od nového roku jsme jich vyfotografovali alespoň třicet a to jen mezi Dněstrem a Wjazmou. Dohromady určitě pro 100 000 lidí. Tolik lidí tu ani nežije…

– Radši se neptej, odkud to vím, ušklíbl se muž s placatkou a zavdej si.

Na stole se ocitla láhev vodky.

– Udělali jste dobrou práci. Jsou to koncentrační tábory. Pro Poláky. A možná taky pro Němce a pro Slováky. Nic ti nedochází? Nevšiml sis, co tu u hranice přibývá vojska? U Přemyšlu jsou celé tankové divize, tady jen pěchota. Všude se kácí a na některých polích zakázali jarní osev. To jsou budoucí letiště. Ty tábory jsou pro válečné zajatce a brzy se naplní k prasknutí.

– Kdy? vytřeštil pastevec oči.

– Myslím, že jakmile vyschnou cesty. Po rasputici.

– Kam to přijde? ukázal pastevec na pytel s fotoaparátem.

– To se taky radši neptej. Ostatně, já to sám nevím. O tom rozhodne Šéf. Jo, a potřebuji vás večer. Po setmění u mostu přes potok na sever odtud. Přijďte všichni. Bude nás víc. Na trati v lese tam odstavili pár vagonů, asi že mají ucpanou trať nahoře u Javorova. Nebudou tam stát dlouho, možná jen do zítřka. Šéf myslí, že tam jsou zbraně a munice.

Šéfem a vůdcem protisovětské opozice na západní Ukrajině se roku 1941 stal Stefan Bandera. Tento pozoruhodný muž se narodil v té části země, která do roku 1938 patřila k Polsku a po většinu svého života si nedovedl představit horší utlačovatelský režim, než byla velkopolsky uvažující nacionalistická vláda ve Varšavě. Během třicátých let vybudoval na polské Ukrajině poměrně dobře zakonspirovanou a rozsáhlou odbojářskou síť a v roce 1936 se s několika spolupracovníky dokonce pokusil o atentát na ministra vnitra Piernackiego. Byl chycen a odsouzen k smrti, později cestou milosti na doživotí. Po radikálních změnách v Polsku na jaře roku 1939 dospěla polská tajná služba k rozhodnutí Banderu propustit, neboť se správně očekával jeho okamžitý návrat na Ukrajinu, mimo hranice zmenšeného Polska. Během svých odbojářských let udržoval Bandera kontakty mimo jiné také s NKVD a to mu po návratu do osvobozeného domova zachránilo život. Zakrátko pochopil, že jeho vlast spadla doslova z louže pod okap. Stal se svědkem hromadných deportací, poprav a čistek. Nevadilo by mu bývalo, kdyby Sověti deportovali a vraždili pouze Poláky nebo Židy, ale komunistické orgány nezajímaly

národnostní principy. Naopak, ukrajinský nacionalismus potírali snad ještě tvrději než polský. Bandera se téměř okamžitě hleděl zapojit do nového odboje, tentokrát proti bolševickému režimu. Na radu přeživších odbojových předáků si pořídil dokonalé krytí. Udržel svoji spolupráci s orgány NKVD a uvolil se, že bude pracovat jako dvojitý agent. Z pověření NKVD opět přeběhl přes Polsko do Slezska a kontaktoval vratislavskou centrálu Abwehru. Ve skutečnosti začal opět pracovat pro Němce, respektive pro místní zpravodajskou síť Blíženců rozprostřenou po celém polském a rumunském pohraničí. Neřekli mu, že tím pracuje i pro Poláky.

Skupina náležející k sotni hejtmana Skoropadského se shromáždila v počtu 28 mužů. Někteří byli tentokrát ozbrojeni. Před doposud studeným větrem rozběhlým z polských plání je chránil úvoz trati a les po obou stranách. Před prozrazením tma a tichost přesunu. Zbraně i těžké boty měli omotány hadry a v jejich oblečení či výzbroji se nevyskytlo nic blýskavého, nic, co by mohlo zazvonit nebo cinknout. Začínalo předjaří a z polí byla už cítit vůně úrodné ornice.

Když se vrátily hlídky, hlásily tři nákladní vagony bez lokomotivy, střežené pouhou šesticí rudoarmějců, kteří se všichni krčili v dolíku u trati okolo ohně a počínali si dosti hlasitě. Zřejmě se cítili bezpečně. Zlikvidovali je noži, aniž by padl jediný výstřel. Hlídky se opět rozběhly do okolí a zbytek skupiny se vrhl k vozům. Posuvné dveře byly zaplombované, což svědčilo o důležitosti nákladu.

Velitel skupiny, poté co byl uražen zámek a odsunuty dveře, vylezl dovnitř jako prvý a rozsvítil petrolejovou lampu. Celý prostor vagonu vyplňovaly desítky dřevěných a také zaplombovaných beden. Na bocích kdosi načmáral uhlem zkratky a značky.

– Asi to nebudou zbraně, řekl zklamaně tlumeným hlasem. – Je to pro štáby divizí a pro štáb sboru. Tady – VIII. sbor Drogobyči, 34. tanková… Ale když už jsme tady…

Velitel urazil zámek podanou sekerou a otevřel bednu. Byla až po okraj naplněna velkými mapami. Byly v ní stovky, možná tisíce map. Navrchu se zdály být všechny stejné, ale hlouběji nalezl jiné mapy a ještě hlouběji další jiné. V tlumeném světle petrolejky četl názvy měst, o kterých nikdy v životě neslyšel. Reppeh, Drossen, Schwerin, Kustrin a konečně cosi známého – Frankfurt nad Odrou.

– To je v Německu! hlesl druhý muž, který se vyšplhal za velitelem. Páni, vždyť z Frankfurtu je do Berlína jen jako odsud do Lvova. Nač potřebují takové…?! Doprdele. Oni to myslí vážně.

– O tom nepochybuj, ujistil ho velitel. – Tohle nejsou mapy pro nějaký školní vlastivědný zájezd. Podívej. Všechno v měřítku 1:100 000. To jsou vojenské štábní mapy. Chápeš? VIII. sbor půjde na Berlín! Přímo tam. Odsud okolo Přemyšlu, přes Krakow a uráá á!

V druhém vagonu byly také mapy a ve třetím konečně cosi použitelného. Nové radiostanice a důstojnické pistole s bednou munice. Také psací stroje, dalekohledy, jedna bedna plná jezdeckých bičíků, další plná řádů a medailí.

Přiveďte koně, rozhodl velitel. Máme čas do svítání. Vezměte čtyři vysílačky, všechny pistole s municí a pár dalekohledů. Na to stačí pět chlapů. Zbytek ty mapy. Šéf řekl, že tady najdeme něco moc důležitého. Budou to ty mapy. Pozor, jsou různé. Vysypat každou bednu a od každého druhu mapy vzít tři čtyři výtisky. Zbytek na hromadu. Skládejte to do deky, bednu vzít nemůžeme, podle té by nás mohli najít.

Ve dvě hodiny po půlnoci zmizel zástup partyzánů s naloženými koňmi do tmy. Na místě zůstal velitel se dvěma muži. Jeden z nich vytáhl z hrubého pytle tři zablácené polské uniformy. Převlékli do nich tři z mrtvých rudoarmějců, prostříleli je z polské pistole a rozbili obličeje k nepoznání. Těla takto vyrobených polských vojáků nechali válet v lese okolo ohniště. Velitel tu a tam v lese utrousil fotografii neznámé ženy, starou vstupenku do kina v Lublinu a pár vystřílených nábojnic.

– Nikdy nezaškodí trochu to těm polským bastardům zavařit, ušklíbl se.

Počkali do čtyř hodin na největší tmu před svítáním, čímž poskytli oddílu čas ukrýt kořist a rozptýlit se. Pak vozy zapálili a sami zmizeli v lese.

Bandera přinesl 15. dubna do Krakowa (na ústředí skupiny Blíženci) důležitou informaci, podle níž zahájily sovětské ženijní oddíly budování desítek koncentračních táborů po celém území západní Ukrajiny. Mnohé z těchto táborů byly již dokončeny. Bandera přinesl také filmy s fotografiemi táborů. Sestávaly z řad dřevěných ubikací, dvojitých plotů nabitých elektrickým proudem, minových polí v okolí a strážních věží s kulometnými hnízdy. V mnohých těchto táborech se již ubytovávaly stálé posádky vojsk NKVD. Nikde ovšem nebyl k vidění jediný trestanec, jediný vězeň. Abwehr z charakteru a množství táborů usoudil totéž co Ukrajinci, totiž že Sověti začali budovat tábory pro statisíce potenciálních zajatců ve válce, která nyní již vypukne co nevidět.

Bandera přinesl také filmy se zhruba 130 ofotografovanými mapami určenými pro štáb VIII. mechanizovaného sboru generála Rjabyševa dislokovaného v Drogobyči, pár kilometrů od hranice Polska. Materiály

putovaly nejkratší cestou do Berlína do Liščího doupěte. Generála Thümmela i admirála Canarise vyděsila tak precizní příprava nižších velitelství DRRA. Jiná Banderova skupina odhalila a zapálila severně od Lvova vagony plné silničních ukazatelů psaných v azbuce, ovšem za šipkami stála jména polských a německých měst. Nejvýraznější z ukazatelů měly ukazovat na Berlín, ale také na Štětín, Hamburk, Frankfurt, Drážďany a Mnichov.

– Tak je to jasné, konstatoval o týden později maršál Ludwig von Beck v Postupimi. – Ti bastardi se v Polsku nezastaví. Vůbec to nemají v úmyslu. Bylo by naivní si něco takového myslet. Spojte mi Adenauera a informujte rozvědku Tschechei.

– Ti to vědí již z Krakowa, pane polní maršále, podotkl Canaris.

– Aha, zapomněl jsem.

Stefan Bandera skromně pomlčel před německými a hlavně polskými zpravodajci v Krakově o tom, že celou akci, při níž byly získány mapy, takticky shodil právě na polskou armádu. Jemu osobně by v nejmenším nevadilo, kdyby Polsko úplně zmizelo z mapy a po porážce Stalinových hord sousedila svobodná Ukrajina přímo s Německou říší. To, že docílil pravého opaku, se nedozvěděl.

Dne 12. května 1942, po rychlém jednání, podepsal německý kancléř Konrád Adenauer s prezidentem Raczkieviczem přísně tajnou dohodu o vojenské spolupráci mezi Říší a Polskem pro případ napadení ze strany SSSR. Dohoda obsahovala klausuli povolující Wehrmachtu v případě napadení Polska překročit východní hranici říše a posílit polské pozice kdekoliv západně od Visly, nejspíše na čáře Mlawa, Varšava, Nowy Sacz. V takové chvíli by také vnikl Společný orgán náčelníků štábů obou armád a německé jednotky by operovaly pod vlastním velením. Do konce května byly obnoveny všechny mosty, železniční a silniční spojení mezi říší a Polskem a na východ začaly proudit vojenské zásoby a materiál. Pro Poláky se otevřely baltské německé přístavy. Wehrmacht vyslal na Vislu rekognoskační skupiny zkoumající nejvýhodnější pozice, které by mohly zaujímat německé divize, jakmile k linii dorazí.

Stefan Bandera nedostal šanci pochopit, že s mapami možná udělal chybu, že budoucí svobodnou Ukrajinu bude jednou řídit někdo, kdo, na rozdíl od něho, rozumí politice.

Podplukovník vojenské rozvědky Karel Paleček dostal 15. dubna 1942 na stůl dopis od Stepana Koločuraka, ministra hospodářství stínové vlády Podkarpatské župy. Dokument v obálce byl nazván Zpráva o konferenci

Rusínsko-ukrajinské gromady v Chustu. Úvod zprávy osvětloval příčiny svolání zatím nejzastoupenějšího jednání zástupců ukrajinského národa ze sovětské Ukrajiny, Polska, rumunské Besarábie a československé Podkarpatské Rusi. Byla zde zastoupena ukrajinská emigrace, podzemní ozbrojené skupiny, vůdci národních menšin Ukrajinců v jiných zemích a poprvé také zástupci Ukrajinců ze Sověty ovládané vlasti. Šlo o to, aby se Ukrajinci žijící kdekoliv sjednotili ve svém postupu v nastávajících přelomových dobách a v bouřlivých událostech, které byly očekávány v blízké budoucnosti. Šlo o potlačení individuálních i skupinových cílů, které byly menšího významu než základní cíl, o kterém nikdo z přítomných nepochyboval, totiž dosažení vzniku samostatného velkého ukrajinského státu, nikoliv komunistického. Gromadě předsedal vůdce ukrajinofilů Avgustin Vološin.

V první části dokumentu Koločurak popsal organizační rozčlenění současného národního hnutí a stručnou historii jednotlivých odnoží.

a) Ukrajinská emigrace se nejprve soustředila ve Vídni, kde založila svobodnou univerzitu (USU) a tu v roce 1921 přesunula do Prahy. Od té doby vznikl v republice celý systém ukrajinských vzdělávacích institucí: Vysoký pedagogický ústav v Řevnicích, gymnázium v Modřanech, Umělecká akademie a Polytechnická vysoká škola v Poděbradech. V ČSFR studovali ukrajinští studenti i na českých a slovenských školách všeho druhu. Republika se stala Mekkou ukrajinské emigrace intelektuálního a uměleckého zaměření. Zde byla budována základna pro uchování tradic, inteligence a národního povědomí. Zde se mohlo svobodně tisknout a publikovat, vydávat noviny a zakládat spolky. Po vzniku autonomní Rusínské župy v roce 1939 se tato část republiky stala i líhní národních politiků, zárodků třiceti politických stran,

školou národohospodářství a organizace veřejného života v evropském duchu. Prodléval zde Vološin, Slavinskij, Ševčenko, Věděnějev, archeolog Borkovskij, sochař Stachivský, operní pěvec Eduard Haken a další. Emigrace zde v podstatě splynula s národní diasporou a byla zastoupena i v republikových parlamentech.

b) Ukrajinská diaspora v Rumunsku žila ve zcela jiných podmínkách. V Besarábii a Bukovině žil téměř milion Ukrajinců, ale donedávna zde vládl vojenský režim. Bukurešť i místní orgány jevily nevybíravou snahu tuto menšinu porumunštit a samostatné národní aktivity zde nepřicházely v úvahu.

c) V Polsku zůstalo po vzniku polského státu celých šest milionů Ukrajinců a ti tvořili vrstvu nejchudšího venkovského obyvatelstva Volyně a západní Haliče. Po roce 1926 se sám Pilsudski zasadil o uvolnění poměrů ve prospěch

Ukrajinců, neboť v rámci velkého Polska usiloval o stabilitu a spolupráci s menšinami. Existovalo zde 12 politických stran a vůdce jedné z nich, V. Mudryj, se stal vicemaršálkem polského Sejmu.

d) V Sovětské ukrajinské republice, nad tendencí získat Ukrajince pro socialismus, převážila ve třicátých letech opačná tendence k rusifikaci. Proběhl zde organizovaný hladomor, který decimoval nezávislé rolníky a počet jeho obětí se odhadoval na deset milionů mrtvých. Beze stopy zmizelo 45 akademiků, 200 členů ukrajinské Akademie věd a 270 jejich spolupracovníků. Ztratilo se 46 % ředitelů škol a 200 z 240 spisovatelů. Represe postihly ve dvou vlnách dokonce i 100 000 a pak 170 000 členů KSU. Premiér Ljubčenko se zastřelil po dosazení Nikity Chruščova, jeho 17 ministrů bylo zatčeno. V ukrajinských armádních jednotkách bylo likvidováno 84 % středních a 37 % nižších velitelů. Moskva se snažila vybudovat především zbrojní průmyslové giganty v Charkově, Dněpropetrovsku, Záporoží, Křivém Rohu a na dalších místech blízko nalezišť surovin. Východní část Ukrajiny byla silně osidlována ruským etnikem a zčásti ztratila národní povědomí,

e) Ozbrojené jednotky odporu vznikaly zejména na polském území. V roce 1929 byla ve Vídni založena OUN verbující radikální studenty a syny emigrantů, zejména mezi haličskou mládeží. Ve třicátých letech bojovala tato radikální složka proti polskému státu formou atentátů a teroristických akcí, čímž se dostávala do konfliktu s umírněnými ukrajinskými politiky. Útočilo se ale i proti představitelům SSSR. Po obsazení východního Polska Rudou armádou na podzim 1938 se na 50 000 ozbrojených aktivistů Karpatské síče přemístilo blíže ke Krakovu, na zbylé polské území. Boj proti polskému státu do značné míry ustal, neboť se na obzoru objevil přízrak společného nepřítele. Polsko-ukrajinský spor o Halič však stále doutnal a občas vybuchl. Na zbytkovém polském území zůstávalo asi 400 000 Ukrajinců. Když v témže roce 1938 zavraždil agent NKVD Sudoplatov vůdce OUN Konovalence, rozštěpilo se radikální ozbrojené křídlo na umírněnější frakci vedenou Andrejem Melnykem a ostřejší frakci vedenou Stepanem Banderou, který se kryl spoluprací s NKVD a mohl se pohybovat i na sovětském území, kde zcela převzal organizaci tamních odbojových skupin. Bandera ovládl většinu hnutí i tím, že navázal styky s Abwehrem a zpravodajskou skupinou Blíženci. Jeho bojovníci dostávali nyní v Německu vojenský a speciální záškodnický výcvik, byli lépe vyzbrojeni a v očích západu se stali vhodnými kandidáty k rozpoutání ukrajinského povstání. Ve zbrani se v Polsku a na sovětském území aktuálně nacházelo asi 100 000 mužů.

Z Koločurakovy zprávy vyplývalo, že ukrajinská Gromada se po dvoudenním a občas dramatickém zasedání sjednotila v několika základních bodech:

1. Hlavním cílem zůstává vznik nezávislé Ukrajinské republiky. Otázky zahraničně politických vztahů a orientací budou řešeny později.

2. Politická a diplomatická reprezentace hnutí se bude formovat v Chustu pod ochranou Vološinovy autonomní vlády. Při tom musí být dbáno na to, aby nepadly žádné požadavky na pozdější začlenění Podkarpatské Rusi do jednotné Ukrajiny, s ohledem na dobré styky s československou vládou. Na území ČSFR nesmí být podnikány žádné akce vojenského charakteru.

3. Bojůvky a podzemní polovojenské skupiny ukrajinského odporu budou sjednoceny pod velení OUN, jejímž vrchním velitelem se stane Stepan Bandera až do doby, kdy bude možno zapojit profesionální důstojnický sbor a kdy se OUN změní v regulérní ukrajinskou armádu. Bandera bude své ozbrojené akce koordinovat s přáním a instrukcemi štábů armád těch mocností, které zahájí boj s Rudou armádou, nejspíše s Wehrmachtem.

4. Bude navázána spolupráce s polskou vládou i armádou pouze za účelem porážky SSSR. Otázky politické příslušnosti území Haliče a Volyně nebudou nastolovány do okamžiku vzniku ukrajinské armády. V této oblasti bude postupováno podle možnosti a míry osvobození těchto oblastí a podle aktuálního stavu a možností polské armády v dané době.

5. Spolupráce s ústředními orgány Malé dohody bude podmíněna uvolněním poměrů v Besarábii. Vůči Rumunsku však nebude zatím vznášen požadavek na připojení Besarábie k nezávislé Ukrajině, bude však možno jednat o autonomii československého typu.

Podplukovník Paleček si z Koločurakovy zprávy dokázal závěry vyvodit sám ještě dříve, než předal dokument analytickému oddělení:

Potlačení či oslabení vlivu Moskvy na Ukrajině není nežádoucí, ale téměř jistě povede k destabilizaci celé jihovýchodní Evropy. Osvobození Kyjeva či Lvova povede k vyhlášení nezávislé Ukrajinské republiky s předem připravenou vládní strukturou. Ještě během bojů bude zahájeno formování ukrajinské národní armády jak z příslušníků OUN, tak i ze zběhlých či zajatých jednotek Rudé armády ukrajinského původu. Tato UA se téměř okamžitě dostane do konfliktu s polskou armádou. Pokud by byla situace pro Ukrajince příznivá, pravděpodobně dojde i ke konfrontaci s rumunskou armádou. Může vypuknout občanská válka v případě, že k samostatnému státu nebude chtít

připojit obyvatelstvo levobřežní východní Ukrajiny a Záporoží. Samostatná Ukrajina by jistě usilovala o získání Krymu, celé Haliče včetně Krakova, zcela jistě Lvova a Besarábie. Vůbec nejsou vyloučeny nároky na připojení Podkarpatské Rusi. Vzhledem k tomu, že ozbrojené povstání Ukrajinců v týlu útočných sil DRRA by značně podpořilo obranu středoevropského prostoru a vzhledem k tomu, že pozdější formování i vyzbrojování ukrajinských divizí by značně napomohlo konečné porážce Stalinova režinu, dá se předpokládat velká německá podpora ukrajinskému osvobozeneckému hnutí.

Při tom je třeba vzít v potaz, že:

– nároky Ukrajinců na rozsah hranic nezávislého národního státu jsou nejasné a spíše maximalistické,

– tyto nároky v sobě nesou velký potenciál budoucích konfliktů s Polskem a státy Malé dohody,

– všude na polském území se ozbrojenci UNC zřejmě budou chovat k polskému obyvatelstvu brutálně, bez ohledu na rozkazy a na jakékoliv spojenectví, neboť budou chtít snížit populační kádr Poláků na svém budoucím území,

– politické i vojenské vedení Ukrajinců je značně nestabilní a nejednotné, bude docházet ke sporům mezi frakcemi a skupinami, k bojům o politickou moc i vzpourám, což znamená, že nelze spoléhat na žádné podepsané dohody a smlouvy,

– politické zřízení budoucího státu Ukrajinců nebylo doposud stanoveno a není jisté, zda půjde o demokratický systém.

Z výše uvedeného vyplývá, že ukrajinská politické reprezentace a také ozbrojené síly se v okamžiku případného vítězství nad DRRA nesmí nacházet v situaci, v níž by mohly klást podmínky a podlamovat společné úsilí válčících zemí svými nároky či akcemi.

25. duben 1942 – Lánský zámek

Jan Masaryk, velvyslanec ČSFR v Británii a slavný syn slavného otce, přijel na Velikonoce z Londýna domů. Již v letadle se mu do očí draly slzy dojetí. Uvědomil si, že je v cizině tak dlouho, že se sám málem stal cizincem. K domovu jej vlastně vázala jen jeho funkce, ale i zde v poslední době cosi vázlo. Od ministerstva zahraničí dostával poměrně jednostranné instrukce a striktní pokyny k jednotlivým otázkám, ale čím dál méně se od Krofty i od prezidenta dozvídal o tom, co se doma děje, co se děje v Budapešti. S informovaností a s přehledem, jaký měl před Mnichovem, se toto nedalo srovnat. Jako by se tam doma náhle začal každý starat jen o svůj úřad a svoji funkci. Zmizelo ono předmnichovské sdílení obav o osud republiky a osud světa. Kromě striktně vymezených povinností si nikdo ničeho nevšímal a o věcech mimo svoji kancelář se nikdo nechtěl bavit. Jan se od jara 1939 začínal cítit jako páté kolo u vozu. Oficiálně známé události mu zpřístupnil jeho vlastní tiskový servis, ale chyběly mu informace, které se zpravidla neotiskují v novinách. Unikala mu zákulisní jednání a vzájemný poměr jednotlivých stran a politiků. Nedovedl si dát dohromady, kam se politika republiky vlastně celkově ubírá. Národovecká, sociální a na evropský mír zaměřená předmnichovská politika státu šla jasnou a daleko dopředu vytýčenou cestou. Nyní zde nebylo žádné doktríny, žádných idejí. Jedni usilovali o velkou podunajskou federaci, ale jiní šli přesně opačným směrem. Celá Evropa měla strach z bolševiků, ale Čechy zahalilo tajemné mlčení. Sami agrárníci jako by si zároveň přáli spojenectví s Německem (nic nového), ale zároveň i zničení Německa. A to byla vládní strana. Vypadalo to, že sám prezident je odříznutý od informací. Masaryk se proto nejprve vypravil do Lán, jakmile zjistil, že tam prezident odjel o Velikonocích odpočívat.

Překvapilo ho množství ozbrojených příslušníků hradní stráže u brány a také v samotném zámku. Zde býval prezident vždycky v bezpečí. Kdo z Čechů by chtěl kdy ublížit svému prezidentovi, navíc prezidentu zachránci? Benešova popularita v lidu byla přece tak velká a nepochybná, že ji respektovali i komunisté. Ani nejradikálnější anarchista by neriskoval celonárodní zatracení.

Prezidentova choť Hana uvítala starého známého s otevřenou náručí, domácí bábovkou a kávou.

– Říká se, že již nejste takový bonviván jako zamlada, žertovala.

– Zde či v Londýně se to říká?

– Tam i tady. My se ledacos dovíme a prý jste se uklidnil. Prý se z vás stal opravdu světoznámý politik. Jsme vám vděční za to, co pro nás děláte tam za Kanálem. Váš otec by z vás měl velkou radost.

Masaryk si v duchu řekl, že také on by se mohl ledacos dozvídat, ale nedozvídá. Sám Beneš v jeho společnosti pookřál. Vůbec mu nyní připadal veselejší a otevřenější, méně křečovitý. Prezident dokonce několikrát zažertoval a to u něho opravdu nebývalo zvykem. Jeho veselost podivně kontrastovala s množstvím stráží v okolí zámku.

– Co se děje, pane prezidente? zeptal se rovnou, jakmile se ocitli sami v Benešově pracovně. – Myslím ty stráže.

– Aha, mrkl Beneš. – Toho si nevšímejte. Nic mi nehrozí. Jen mám takový pocit, že se zase blíží nějaké těžké časy pro střední Evropu. Naše generalita je z toho celá divoká a já nechci zažít žádné nové 26. září. Nestojím o to, aby mi přijeli generálové diktovat, že máme nyní válčit za Německo. Ztrojnásobil jsem početní stav Hradní stráže. Jen ať si to uvědomí. Takto mohou samozřejmě přijet také, ale bude z toho alespoň pořádný humbuk a už se to neutají.

– Rozumím, kývl Masaryk. – Jenže… Nebude to jen naše generalita, pane prezidente. Proto jsem vlastně tady. Nechtěl jsem o tom psát telegramy ani mluvit do telefonu. Předevčírem jsme měli v Londýně návštěvu. A ne ledasjakou. Navštívili mě sám Reynaud s Churchillem.

– Reynaud a Churchill? nadzdvihl Beneš obě obočí a narovnal se v křesle. – Opravdu tihle dva? To je přece podivné. Chápal bych, kdyby dva vyslanci, dva ministři zahraničí, nebo dokonce sami dva premiéři, ale francouzský premiér a britský ministr války?

– To mě napadlo ihned, mávl Masaryk rukou. – To je jednoduché. Byli tam inkognito. Sondovali. Frantíci nemohli poslat Daladiera, protože vědí, že toho nemáme rádi, a ze stejného důvodu nemohl přijít lord Halifax, nebo dokonce Henderson a už vůbec ne Willson. Poslali ty, kterým podle jejich názoru důvěřujeme, protože za Mnichova stáli při nás.

– Aha. To je pravděpodobné. Takže jste ještě neinformoval Kroftu, domyslel si rychle Beneš.

– Ne, obsah rozhovoru je určen především vaším uším. Oni v Downing Street dobře vědí, že vládu teď mají agrárníci a Krofta je podle nové ústavy především povinován Beranovi. Kdybych hned informoval Kroftu, vám by sdělili jen přefiltrovanou informaci a to se mi nelíbí.

– Na vás se pozná, že jste ze staré školy, zamručel Beneš a Masaryk pochopil, že se mu právě dostalo nejvyšší uznání vděku, jakého je Beneš schopen.

– Poslyšte, pane prezidente. Jde o tohle. Oni mají strach z toho, jak se zachováme. Jsou ve válce s Japonskem a čekají válku s Rusy. Už někdy v létě. Chtějí, abychom bojovali tentokrát na straně Němců a Poláků. Uvědomují si, že je teprve třetí rok po Mnichovu a že to byli naši nepřátelé. Právě tak vědí, že máme cosi jako morální závazky k Sovětům. Vědí, že bez nás Rumunsko i Maďarsko padnou a Sověti se dostanou na Balkán. Uvědomují si i to, že Beranova vláda by mobilizovala bez zaváhání, ale že vy jste vrchní velitel armády a můžete vládní rozhodnutí o mobilizaci vetovat. Mají strach z chaosu. Bojí se dokonce i toho, že v takovém případě Slováci bojovat budou a my se staneme pátou kolonou bolševismu v Evropě. Strang[44], vypracoval pro Edena memorandum. Osobně jsem ho nečetl, ale prý v něm upozorňuje na vaše nebezpečně naivní představy o roli ČSFR coby mostu mezi východem a západem. Prý se nyní pokoušíte svalit vinu za svoji dvacetiletou politiku a za svá selhání v období Mnichova na západní spojence a při tom se uchylujete ke křísení starých panslavistických idejí. Prý se nedokážete smířit se ztrátou bývalé politické moci a ve Stalinovi vidíte nástroj, který vás opět vynese na výsluní. Beneš se strnule zíral na zdobenou karafu na stole a pak prudce a pohrdavě odfrkl.

– Co jste jim odpověděl?

– To, na čem jsme se domluvili. Že půjdeme do války tehdy, jestliže oni sami pošlou své divize do Německa, jestliže vyhlásí Stalinovi válku a skutečně podniknou bojové akce. Ubezpečili mě, že už se na tom pracuje. Ukazovali mi, jaká opatření podnikají v Íránu a v Iráku. Budují tam zásobovací železnici z Basry ke Kaspickému moři, tajně jednají s vůdci kavkazských národů, zřizují tam velká skladiště, posilují letectvo a zavázali se Němcům bombardovat ropná pole v Baku.

– Bombardování nestačí, vyštěkl Beneš. – To není žádná pomoc. Rusko nikdo nikdy neporazí, leda by se spojila skutečně celá Evropa a zaútočila ze všech stran naráz. Až překročí s armádou Kavkaz, až se vylodí na Krymu, v Murmansku a budou postupovat do vnitrozemí. Až se do toho obují plnou silou, Francie, Británie i Německo, pak nemusí mít strach, že zůstaneme stranou. Pak ten berajšoft povolím. Ale nikdy nedopustím, abychom zase

[44] *William Strang byl šéfem Odboru Střed (ministerstva zahraničí) pověřený sledováním problematiky oblasti a jednáním s Čechoslováky.*

bojovali za ně. Oni provedou pár náletů a nechají v tom Němce samotné na kontinentu. A my to pak odskáčeme spolu s Němci.

– Jenže když bude poraženo Německo, vzdychl Masaryk, – Co potom bude s námi?

– To je stará vesta, takový argument, vztekal se Beneš. – Víte co? Já nevěřím, že by se k nám, Čechům, Rusové zachovali špatně. Vědí, že Němci a Poláci jsou pro nás stejní nepřátelé jako pro ně. Vědí, že jsme s nimi odmítli podepsat jakékoliv dohody. Vědí, že na nás se mohou spolehnout. A jestli do toho půjdou Slováci, Sověti dovedou ocenit, že my nepůjdeme. Slováci budou ještě na kolenou prosit, abychom požádali Sověty o jejich navrácení k nám. Jenže to pak nebude žádná federace. To si pak nebudou vyskakovat. Museli by být rádi, že se jich ujmeme, a začnou si konečně vážit toho, co pro ně děláme. Rumunsko a Maďarsko bohužel asi zachránit nedokážeme. Konec konců, když Maďaři po bolševismu v devatenáctém roce tak toužili, ať si ho užijí vrchovatě. A Paříž s Londýnem? Ti nás ještě rádi poprosí, abychom zprostředkovali mír mezi nimi a Sověty. Tak to bude, milý Jene. Věřte mi. Staneme se mostem mezi východem a západem. Mír v Evropě bude do značné míry záviset na nás. Vrátíme Praze její vážnost a význam. Beran a jemu podobní, ti ovšem zalezou jako obvykle, jakmile půjde do tuhého, a po kolenou přijdou, abych já oslovil Stalina. Jenže to půjde jen tehdy, pokud my zůstaneme neutrální. Jakmile bychom vystřelili, je konec. Nu a jestli mají být Rusové v Berlíně? Skutečně si myslíte, že by to bylo horší, než když tam jsou Němci? Já si to nemyslím.

Jan Masaryk zachoval dekorum a setrval v Lánech do večera, načež se omluvil a odejel nazpět do Prahy. Již v autě pocítil zděšení. Beneš se po Mnichovu velmi změnil. Čím více se znovu blížila zkouška ohněm, tím více se prezident ocital mimo rozum a mimo realitu. Masaryk z rozhovoru pochopil, v jakém je nyní Beneš presu. Nevěří západu, nenávidí Poláky a Němce. Malá dohoda se mu zřejmě vymkla z ruky a on cítí, že věci okolo paktu neovládá podle svého, takže by nyní souhlasil snad i s jejím zánikem. Ve svých plánech vnímá jako věrné a nepochybné spojence pouze Sověty a ve své osamělosti jim přisoudil roli trestajícího drába. Sověti mají potrestat odbojné Slováky a pak je vrátit Praze. Sověti mají vystrašit Berana a všechny, kdo prezidenta neposlouchají, aby poslouchali. Sověti mají vrátit Praze, potažmo Benešovi, pověst a roli velkého státníka, bez kterého se Evropa neobejde. Jaká Evropa? Čí Evropa?

Druhý den navštívil v Praze doktora Kroftu, svého nadřízeného a ministra zahraničních věcí.

– Vím. Je to hrozivá schizofrenie, postěžoval si Krofta. – Mě samotného to trhá na dvě poloviny. Před Mnichovem a krátce po něm jsem si s Benešem rozuměl dokonale a dal bych za něho duši, ale nyní jsem povinován vládě, ať se mi to líbí či nikoliv. Víte, že nepatřím k žádné z koaličních stran a můj mandát je velmi sporný. A musím konstatovat, že ačkoliv se Beran mýlí v mnohém, Beneš se mýlí osudově. Jenže on není sám. Stále za ním stojí velká část národa. Lidé ho znají jen jako ikonu, prezidenta – obránce, záruku české státnosti a samostatnosti. Půjdou za něho do ulic. Dělníci za něho zastaví práci a budou žádat zbraně. Sovětský svaz tu také stále není většinou národa vnímán jako nebezpečí a Stalin je pro ně bodrý dělnický strýček. Národ se nakazil tou Benešovou paranoiou. Maďaři a Rumuni nám ničí zemědělství, Slováci jsou nevděčná a zpupná pakáž. Sudeťáci by stále chtěli nějakého führera a pokud možno rozbít náš stát. Poláci jsou zrádci Slovanstva a zaprodanci Germánů. Masy tomuhle všemu stále ochotně věří. Proti Hitlerovi a Němcům byli lidé ochotni vycedit poslední kapku krve a v jejich očích byl Beneš sice ochotný ustupovat, ale pak se pochlapil a vedl národ do boje jako svatý Jiří, jenže mobilizovat a střílet proti Rusům? Po boku Němců? Tři roky po tom krveprolití? To si neumím představit. Bojím se toho, Jene.

– Můj Bože! Takhle to tedy je, zbledl Masaryk. – Ale co s tím mám dělat já v Londýně?

– Řekni jim to, vyzval Krofta bez zaváhání. – Pokus se jim říct pravdu. Bude to pro ně dost těžko pochopitelné, ale musí to vědět. Neoficiálně, samozřejmě, ale musíš jim dát klíč, kterým by mohli dešifrovat naše oficiální prohlášené a noty. Jinak je nepochopí. Řekni jim, že zde u nás dojde k něčemu hroznému, jestli Sověti zaútočí už v létě. Beneš se postaví proti mobilizaci a Beran ji naopak bude chtít okamžitě. Celá Rada náčelníků štábů, celá Malá dohoda i naše generalita budou chtít zachovat jednotu a mobilizovat.

Beneš se obrátí na dělníky a podpoří ho socialistické strany. Komunisti spustí agitaci. Krejčí netuší, jestli se může spolehnout na armádu, kdyby měla jít proti Rusům. Mobilizace může být úplné fiasko. Jestli se sovětské divize dostaví k našim opevněním u Těšína s hesly o bratrství, s vodkou a garmoškou, může se stát ledacos. Slováci se budou bít jako čerti, ti jistě. Naše obrněné divize a letectvo se snažíme obsazovat profesionálními vojáky, ti by měli také poslechnout rozkazy, vojska v opevnění a Stráž obrany státu jsou urychleně doplňovány sudetskými Němci, protože když půjde o ruský útok, ti

jediní stoprocentně bojovat budou. Ale na pěší divize se spolehnout nemůžeme. Beneše nelze dneska vzít do kleští jako v osmatřicátém. Tehdy se nemohl dovolávat národa, protože to bylo proti Němcům a on by se projevil jako zrádce, ale teď se dovolat může. Udělá z toho boj krvavé buržoazie zaprodané za mrzký peníz Německu proti české dělnické třídě a máme občanskou válku. Význam Malé dohody chápou průmyslníci, politici i generalita, ale obyčejným lidem je celý pakt ukradený. Všechno, co jsme dokázali, je tak vratké. Stačí jediný týden a ztratíme všechno. Beneš už neslyší na nic. Dáváme mu důkazy o tom, co Sověti dělají s lidmi v Polsku a v Pobaltí, všechna ta zvěrstva, popravy, deportace, ale on to považuje za propagandu, protože se mu to nehodí do krámu. Říká, že to dělají Polákům a Němcům a s těmi jinak jednat nejde, ale nás už více než sto let považují za přátele a nám budou důvěřovat, jestliže je nezradíme. On se vzpamatuje teprve tehdy, až ho povezou na Sibiř v dobytčáku. Teprve pak dostane rozum, ale zděšením z toho, co provedl, se zase zblázní a nula od nuly pojde.

– Já jsem svému tátovi u smrtelného lůžka slíbil, že Beneše nikdy neopustím, přiznal smutně Jan Masaryk. – Ale kdyby žil můj táta dnes, sám by ho nechal vláčet za kobylou po lánském parku, dokud by nevystřízlivěl.

– Kdyby žil tvůj táta, Jene, usoudil Krofta, – promiň, ale šel by se asi omluvit Habsburkovi.

Jan Masaryk, syn tvůrce republiky, bezmocně zalapal po dechu, jako by inkasoval zákeřný úder na solar plexus.

Ještě se zastavil v Thunovském paláci na Malé straně u britského vyslance Bruce Lockharta, který projevil zájem o jakýsi stručný exkurs do československé politiky, neboť jak sám přiznal, její podstata mu stále jaksi uniká. Tato politika se mu jevila nesmírně nestabilní a proměnlivou. Těžko chápal složité vazby mezi stranami a jejich politické přemety u něho vyvolávaly úžas.

– Samozřejmě, ušklíbl se Masaryk. – Vy jste Angličan a tím je řečeno vše. Já sám jsem v království již několik dlouhých let a mohu rozdíly vnímat. Také mě udivila nezvyklá stabilita vašeho systému a trvalo mi dlouho, než jsem dokázal docenit váhu tradice a… také monarchie. Této zemi porozumíte teprve tehdy, když si uvědomíte, že se zde všechno již dvacet let točí okolo oněch osudových událostí z léta a podzimu roku 1918.

– Ale vždyť přece sám váš otec…?

– Ano. Můj otec, a nejen on, se postavili proti panovníkovi, aniž tušili, že se staví proti obdobné tradici a stabilitě, jakou disponujete vy na ostrovech. S touto změnou, které někteří říkají zrada, nebyl svázán jen můj otec, ale také

většina vůdců a vrcholných činovníků našich politických stran. Proto ve dvacátých letech drželi s mým otcem a s nynějším prezidentem Benešem i ti, kdo proti jejich politice měli výrazné výhrady. Agrárníky vedl Antonín Švehla, Beneš spolupracoval s národními socialisty. Byli zde bankéř Preiss, v čele národních demokratů Jiří Stříbrný a mnozí další. Dokonce i za slovenské luďáky se na převratu podílel sám Hlinka. Jistou výjimku tvořili socialisté, později komunisté a Šrámkovi lidovci. Jenže muži z odboje a z takzvané Maffie neměli na svědomí jen převrat proti monarchii, ale i pozemkovou reformu. Zkrátka a dobře jménem nového státu se podíleli na okradení šlechty a přerozdělení jejího majetku svým vlastním voličům. Ze statisíců českých vojáků, loajálních svým přísahám, udělali hlupáky a permanentně podezřelé osoby v nemilosti. Také já jsem bojoval za císaře v Itálii, a kdybych nebyl Masarykovým synem, vedlo by se mi po návratu zle. Z těch, kdo přísahy zradili, udělali hrdiny atakdále. Proto se prezidentem musel stát můj otec a nikdo jiný. Jen on měl všeobecné charisma a jen on byl schopen jaksi suplovat autoritu panovníka. Nikdy nebyl tak docela prezidentem. Měl mimořádné pravomoci a vládl spíše silou autority. Teprve když zestárl a onemocněl, rozhořelo se cosi, co se v našich politických komentářích nazývalo boj o Hrad. Vědělo se totiž, že po mém otci již nikdo nedokáže být tajným panovníkem a nastoupí skutečný prezident. Volený úředník závislý na volitelích a tedy na poslancích parlamentu. Největší voličskou podporu tehdy ve volbách získali agrárníci a Švehla z této skutečnosti vyvodil právo obsadit prezidentský úřad. Můj otec preferoval Beneše zejména proto, že s ním byl sám nejvíce svázán klíčovými událostmi zahraničního odboje a vzniku republiky. Ti dva se nikdy nebáli Němců tolik, jako se báli Habsburka. Ten strach byl jaksi podivný, až patologický. Habsburk byl v té době přece bezmocný, všemi odvržený muž bez vlivu, bez majetku a bez domova. Později jsem si uvědomil, že ti dva si uvědomují vinu, že se celá jejich politika řídí jediným zájmem, aby pravda nebyla nikdy vyslovena, aby bajka o žaláři národů zůstala životaschopnou. Museli se zkrátka udržet u moci dostatečně dlouho na to, aby mohla vyrůst další mladá generace beze zbytku již infikovaná tou osvobozeneckou pohádkou a bytostně spojená s republikou. Švehla to také chápal a proto, i když začátkem třicátých let zaujal protihradní postoj a rozešel se s mým otcem, i když doslova nenáviděl Beneše, nikdy se nepostavil mimo systém a proti němu. Nakonec zemřel dříve než můj otec a vedoucí pozici v nejsilnější straně převzal Beran. Ten již nebyl spojen s událostmi osmnáctého roku a nic mu nebránilo zpochybnit samotný systém. Začal projevovat sympatie s autoritativními polofašistickými režimy, dokonce s Němci, a strhl za sebou

velkou část strany. Socialistické strany to přinutilo semknout se kolem Hradu a sociální demokraté i komunisté na tom vydělali pozici jediných ochránců demokracie. Boj o Hrad se proměnil v boj levice proti pravici. K zásadnímu střetu došlo v roce 1935, kdy můj otec abdikoval a schylovalo se k prvním prezidentským volbám, v nichž musel být zvolen již první skutečný prezident. Za Beneše se postavila celá levice včetně komunistů. K všeobecnému překvapení také lidovci, což bylo způsobeno přáním z Vatikánu, kde u vesla viděli raději ateistického antiklerikála Beneše než Berana s jeho proněmeckými sympatiemi. A když Vatikán pískl, pak také Andrej Hlinka, který jinak nemohl Pražáky a tím spíše Beneše ani vystát, požádal slovenské luďáky, aby protentokrát raději podpořili Beneše. K dovršení všeho se za Beneše postavil i Hodža a s ním umírněná část agrárníků. Hodža měl totiž svůj starý sen o sjednocení podunajského prostoru a Beranova orientace na velké Německo by mu jeho sen zničila, kdežto Benešem podporovaná Malá dohoda nikoliv. Po volbách se silná probenešovská koalice okamžitě rozpadla. Pro většinu stran a sil v zemi byl Beneš jen lepší volbou než Beran nebo než jakýsi Bohumil Němec, kterého preferovali Beranovi agrárníci v dojemné spolupráci s Henleinovou SdP. Hodža zůstal Benešovi loajální, ale s výhradami a stal se předsedou agrárnické vlády. Komunisté si z Beneše okamžitě vyrobili fackovacího panáka, slovenské strany a zbytek české pravice se vyprofilovali výrazně nacionalisticky. V osmatřicátém roce se kromě sociálních demokratů postupné proti Hradu a proti Benešovi postavili všichni. Politické rozdělení bylo náhle dáno vztahem k německému nacismu a ochotě bránit republiku za každou cenu. Jak to nakonec dopadlo, všichni víme moc dobře. Beneš v očích většiny selhal. Zvolil naprosto chybnou zahraniční politiku a za Mnichova se hodlal zkrátka a dobře vzdát, nechat národ vlastnímu osudu a prásknout do bot. Beran selhal také, protože se příliš nápadně paktoval s úhlavním nepřítelem. Socialisté selhali, protože zůstávali politicky pasivní a provinili se naprostou loajalitou Benešovi. Válka vzala prezidentovi panovnickou moc a vykázala ho do patřičných mezí. Pánem v zemi se stal parlament a z voleb vzešlá vláda. Musel dopustit omezení svých pravomocí, odbourání nepřiměřené ochrany své osoby a především federalizaci. I ty sudetské Němce, kteří byli pro republiku a proti nacistům, si znepřátelil myšlenkou na kolektivní vyhnání všech Němců. Na pár měsíců získala skutečnou moc v zemi mobilizovaná armáda a již nikdy ji úplně z ruky nepustila. Už nikdy se armáda nevrátila k dřívější apolitičnosti. Z armády a z válečné vlády vzešla většina nových lidových hrdinů. Co se po válce změnilo nejvíc, byla otázka zahraničněpolitické orientace země. Západ totiž selhal a Němci byli sice

poražení, ale stále ještě nepřátelé. Pomohl nám Sovětský svaz a volby v Čechách proto vyhráli socialisté. Díky Slovákům, sudetským Němcům a Hodžovi vyhráli federální volby agrárníci. Beneš selhal v tom, co nejvíce uměl a čím se vždy nejvíce pyšnil, totiž v zahraniční politice. Jedinou smysluplnou zahraničněpolitickou orientaci po válce nabídl právě Hodža, totiž orientaci na Malou dohodu jako východisko k znovusjednocení Podunají, sice bez Rakouska, ale tím také bez Němců, zato i s Maďary. Hodža se kvůli tomu musel poprat s Beranem a vyhrál v otázce celních bariér. Benešovi položil nůž na krk a donutil ho k uznání této orientace a k podpoře těsnějšího sjednocení Malé dohody. Zato mu pomohl stát se ještě jednou prezidentem, ale v roli bezmocné figurky. Beneš neviděl jinou cestu, jak si udržet alespoň socialisty a komunistickou loajalitu než tu, že se orientoval na Moskvu. V tu chvíli znovu pískl Vatikán a lidovci i slovenští luďáci se přimkli k Hodžovi. Bývalý válečný premiér Rašín přivedl Hodžovi národní demokraty a zbytek české pravice, který musel opustit fašizující tendence. Mezitím se Německo změnilo a začalo se k nám tvářit přívětivě. To umožnilo i Beranovi, aby se usmířil a sjednotil s Hodžou. Beneš je sice prezidentem, ale svět vybudovaný mým otcem a jím se překotně hroutí. Většina mužů odboje a Maffie, mužů osmnáctého roku, již zemřela. Ubylo důležitých osob se zájmem donekonečna vyprávět pohádku o vzniku republiky. Dokonce vznikla Strana sv. Václava, což jsou zcela jistě monarchisté a on tomu nemůže zabránit. Většina politických sil v zemi se sjednocuje v myšlence vytvoření federálního podunajského státu, což by byly tři monarchie a jedna rozhádaná a rozštěpená republika. Armádní generalita i naše tajné služby se za tu myšlenku nepokrytě staví také. Beneš je zoufalý a zbývá mu skutečně jen jediný spojenec a tím je Moskva a všichni komunisté. Není tak posedlý mocí, aby nedokázal abdikovat a odejít do ústraní nebo do zahraničí. Je šílený strachem, že se provalí lež osmadvacátého října roku osmnáct a po ní i všechno, co jménem svobody a samostatnosti prováděl on a ti ostatní za křivdy, co hlásali za polopravdy. Obávám se, že je pro něho přijatelnější, aby celou Evropu převálcoval a pohltil Stalin, než aby si ho dějiny zapamatovaly jako zločince a státníka, který celým svým životem selhal. Potřebuje katastrofu, aby se o minulosti nepřemýšlelo, aby se nezkoumala a nepřehodnocovala. A Stalin je dost velká katastrofa.

– Takže současné rozdělení československé politiky? lapal po dechu Lockhart.

– Je jednoduché a jasné, vykřikl Masaryk. – Na jedné straně je prezident a ti, kdo nepovažují Stalina za katastrofu, nebo si nechali namluvit, že se nás válka nedotkne, nebo ji nechtějí vést jako spojenci Němců. Na druhé straně

stojí antikomunisté, ti, kdo chtějí Podunajskou federaci, spolupráci s Říší, kterým nevadí monarchie a pravda, všichni, kdo jsou ochotní bojovat za Evropu. Beneš se stal mluvčím těch prvních, Hodža a Rašín mluví za ty druhé.

– Ale podle všeho, co říkáte, Beneš nemůže vnitropoliticky zvítězit. Nebo se mýlím? Jaký je poměr sil?

– Skutečný poměr sil dnes nikdo nezná. K tomu bychom potřebovali nové volby a ty jsou až příští rok. Všechno se od posledních voleb nesmírně zamíchalo. Odhadem je jasné, že vnitropoliticky Beneš nemůže vyhrát, ale při současné konstelaci sil může způsobit v Malé dohodě rozkol. Je stále ještě nejvyšším velitelem armády. Při jisté obratnosti může osudově narušit obranu této části Evropy v případě, že Rudá armáda zaútočí. K žádným dalším volbám vůbec nemusí dojít.

– Aha, kývl Bruce Lockhart. – Stejně vám příliš nerozumím. Ale budu se snažit. Poskytl jste mi návod.

O týden později odjížděl i Jan Masaryk do Londýna s pocitem, že ani on již opravdu ničemu a nikomu v Čechách nerozumí, že v jeho vlasti se vše rozpadá a drobí. Odjížděl s pocitem, jaký mívají emigranti.

1. květen 1942 – Londýn

Více než 30 000 dělníků zaplavilo londýnskou Trafalgar Square. Mezi rudými prapory se míhali vysocí policisté na koních, létaly kameny a klacky. Transparenty a plakáty po žadovaly mír a vyjadřovaly odpor k imperialistické válce proti Sovětskému svazu. Kdesi vzadu, chráněn davem, bouřil na podstavci Nelsonova pomníku Harold Laski proti odvodům mladých mužů a proti jejich nesmyslnému zabíjení kdesi ve vzdáleném Pacifiku, pro sobecké zájmy bankéřů, burzovních makléřů a velkovýrobců zbraní. Komunistický předák maloval válku na druhém konci světa jako nespravedlivý boj britských proletářů proti japonské dělnické třídě vedený proto, aby ti, kdo vůbec neriskují svou kůži, mohli nadále ovládat, vykořisťovat a utlačovat obyvatele zcela neznámých zemí.

Právě když se Laski dostával ke zločinným záměrům imperialistů vyprovokovat a vést ještě nespravedlivější válku proti pokojně žijícím národům Sovětského svazu, převáželi nedaleko odsud zamračení muži z MI-5 bývalého vyslance SSSR a nyní emigranta Ivana Michailoviče Majského. Majskij, pozvaný jako host na oběd k předsedovi vlády, vyjádřil přání, aby služební chrysler na okamžik zastavil, stáhl okénko a několik minut naslouchal řečníkovi přerušovanému vřavou. Laski se snažil dokazovat, že Sovětský svaz je nucen zbrojit právě proto, že tamní proletariát je si dobře vědom zločinných a agresivních záměrů kapitalistických států, jimiž je doslova obklopen. Kdyby vlády těchto států dokázaly adekvátně reagovat na vstřícné mírové výzvy sovětských diplomatů předkládané v OSN, byl by dávno na světě mír a nikdo by se nemusel obávat svého souseda. Ani japonští imperialisté by si netroufli začít válku a hnát do ní vlastní dělnickou třídu, kdyby si byli vědomi, že na Dálném východě na Amuru stojí početné divize Rudé armády na stráži míru. Pokud však Evropa nutí Sověty, aby soustředili své divize k obraně míru na západní hranici, mají japonští imperialisté v Tichomoří pochopitelně volné ruce ke svému darebáctví. Je třeba stáhnout vojska z Finska, Malajsie a Thajska a je třeba, aby si britští burziáni nechali zajít chuť na černé zlato u Kaspického moře…

– To stačí, pánové. Jedeme.

– Škoda že již nejste velvyslancem, poznamenal jízlivě jeden z mužů ochranky. – Mohl byste teď do Moskvy hlásit samé dobré zprávy.

Také v Downing Street, po provensálském ragú a pudinku, se pochopitelně rozproudila debata o politických vyhlídkách Albionu a Evropy vůbec. Lord Beaverbrook přinesl zprávy o demonstracích a stávkách, zvláště na předměstích city. Letošní prvomájové oslavy byly skutečně dosti bouřlivé a nejen v Británii.

– Jsou jako opice, mínil Churchill. – Nějakým instinktem cítí, že už to brzy přijde. Pět minut před čtvrtou hodinou přinesl komorník punch a pro Churchilla lísteček se zprávou z admirality. Winston hlasitě cinkl lžičkou o sklenku.

– Pánové! Před několika hodinami zachytila americká radarová stanice v Darwinu odraz velké flotily proplouvající Timorskou úžinou do Indického oceánu.

– Ale to mohou být jen Japonci! vykřikl lord Amery, ministr pro Indii a Barmu. – V těch šířkách žádné loďstvo nemáme a Američané už vůbec ne.

– Je to zřejmé, zachmuřil se vikomt Caldecote, tajemník pro dominia a leader Sněmovny lordů. – Jamamoto chce mít svoji rozhodující bitvu. Tlačí ho k ní Tokio. A pevně doufám, že mu Somerwille tentokrát napráská.

– Bylo by načase, aby se to už rozhodlo, vzdychl Anthony Eden. – Tedy, v náš prospěch, samozřejmě. A pokud bychom to dokázali sami, bez Američanů, tím lépe. Mohli bychom přivést část flotily nazpět do Plymouthu a ucpat těm křiklounům huby.

– Takové vítězství by nám velmi pomohlo, souhlasil Churchill. – Evropa mi dělá daleko větší starosti.

Majskij se napřímil a vrhl na Churchilla vážný pohled.

– Nesmíte je v tom nechat, pane ministře. Myslím Němce. Tentokrát se nesmí konat žádný Mnichov. Tentokrát by to bylo smrtelné selhání.

– Obávám se, že máte pravdu, zamračil se Churchill. – Nemám z toho žádnou radost, ale skutečně v tom Němce a Poláky nenecháme. Ani Finy v tom nenecháme. Jestli vás to uklidní, Němci podepsali tajnou vojenskou dohodu s Polskem. Jakmile Stalin překročí hranice, vypukne to všude. Ale evropské národy to bude stát všechny síly, a jestli přežijeme, budeme velmi slabí a vysílení. Soudržnost impéria to rozhodně neposílí.

– Vy si to malujete moc růžově, Winstone, potřásal Halifax hlavou. – Říkáte, že to vypukne všude a zapojí se všichni, ale uvidíte, že také tentokrát se dočkáme jakéhosi Mnichova. I když ho nepodepíšeme my.

– Myslíte Čechoslováky? zamrkal Majskij živě.

– Ne, myslím jen Čechy. Vlastně jen Beneše a tamní levici. On Hitler dobře věděl, proč ten národ nechce mít v zádech.

– Já si na ně vsadím, vykřikl Churchill. – Vsadil jsem si na ně před Mnichovem a vsadím si na ně ještě podruhé. Češi jako národ jsou něco jiného než jejich levicová politická reprezentace. Nezapomeňte, že oni, na rozdíl od nás, s bolševiky skutečně bojovali. Jejich armádě doposud velí důstojníci, kteří prošli Sibiří. Oni vědí, že je rozdíl mezi ruským národem a bolševickou smečkou, stejně jako naši dělníci. Ano, budou stávkovat za lepší podmínky a křičet hesla o míru, ale jakmile někdo ohrozí vlast, půjdou jako jeden muž.

Majskij zpozorněl.

– Skutečně myslíte, že to vědí? Podívejte se do ulic. Ta válka už začala a máte ji tady, stejně jako ji mají v Paříži a v Římě. Němci budou mít nepřítele jen na frontě, paradoxně díky nacistům, kteří komunisty zlikvidovali. A kvůli tomu, že většina jejich levice je nacionálně orientovaná. Ale vy, Francie i Češi budete přinuceni bojovat na frontě i doma. Bude to hrozný boj. Jako tělo, které bojuje s rakovinou i s medvědem zároveň. Ten boj, ta fronta povede napříč rodinami, národy, stranami i parlamenty. Povede se ve zbrojovkách i v armádě samotné. Válka s Němci by pro vás bývala byla mnohem jednodušší záležitostí, protože Hitler by vás sjednotil. Tahle válka vás ale rozdělí. Jednotní budou jen oni. Ještě hůře než vy na tom budou Francouzi a nejhůře ze všech právě Čechoslováci. To, že je bolševismus nebezpečný, to si zde na západě ve skutečnosti myslíte pouze vy, podnikatelé, bankéři, šlechta a vysoká generalita. Váš sluha, komorník, dveřník v bance a prostý úředník si tím tak jisti nejsou, nemluvě o dělnících vyrábějících zbraně, topičích na lokomotivách, pilotech letadel a manželkách těch, co padnou. Oni mají pravdu, tam na ulici. Žijete ve svém uzavřeném světě, jste jeho hlavou a máte dojem, že tělo kypí zdravím, ale v žilách už je jed a ten vás ochromí právě tehdy, až tygr skočí. A v Československu? Kdo tam bude chtít vytáhnout do boje proti jedinému věrnému spojenci z osmatřicátého roku? Beneš si to nemůže dovolit ani navrhnout, ani se o tom neodváží zmínit. Vy jste pro Čechy stále zrádci a Němci tisíciletí nepřátelé. Znám to tam, věřte mi. Můj kolega pan Alexandrovský zaplatil životem za pokus otevřít Čechům oči. Vám se to nezdá, protože jednáte jen se sobě rovnými, ale Čech nikdy nepůjde proti Rusovi. Jejich postoj nakonec v kritické chvíli rozbije celou Malou dohodu a Stalin to ví.

– Plně s vámi souhlasím, ubezpečil svého hosta premiér. – Winston je příliš velký optimista. Víte, je válečník, buldok a obdivuje Čechy pro jejich statečnost vůči Němcům. Vy ale víte nejlépe z nás, že rudí jsou jiný nepřítel než nacisté, i když jde o stejně odporný diktátorský režim.

– Lorde Halifaxi, naklonil se Litvinov přes roh stolu a levou rukou přidržel sklenku s portským, aby ji nepřevrhl. – Vzpomínám si, jako by to bylo včera, na jedno naše setkání na půdě velvyslanectví. Tuším, že to bylo přesně 1. října 1938 a v Československu právě vypukla válka. Vy jste byl tehdy ministrem zahraničí a přišel jste mě s lordem Chamberlainem pokárat za moji podporu napadeným. Já byl velvyslancem SSSR a vyprávěl jsem vám jednu starou ruskou bajku o žábách, které se topily v mléce.

Halifax kývl na znamení, že si vzpomíná.

– Ano a měl jste tehdy pravdu, zatímco já se mýlil. Dnes se ovšem shodujeme, zdá se.

– Dnes vám budu vyprávět jinou žabí bajku. Pokud vím, tahle je českého původu[45] a je o žábě, která seděla za horkého letního dne na břehu široké řeky. Kdesi v suchém podrostu vypukl požár a brzy dospěl až k řece. Byl cítit dým a slyšet praskot. Ze suché trávy náhle vyběhl škorpion. Žába se polekala a skočila do vody, ale škorpion řekl: „Neboj se, ty hloupá. Myslíš, že bych tě uštknul a pak tady uhořel? Copak jsem blázen? Ty umíš plavat. Převez mě přes řeku a já přísahám, že se už nikdy v životě nedotknu žádné žáby.“ Žába opáčila: „Nevěřím ti. Já tě vezmu na záda, ty mě uštkneš a oba se utopíme.“ Škorpion prosil: „Ale nebuď naivní. Myslíš, že se chci utopit? Převez mě, a jestli máš strach, hned na druhé straně se prostě potopíš a já už z mělčiny vylezu sám. Přece mě nenecháš uhořet?“ Žába nakonec souhlasila. „Dobře. To zní logicky.“ Připlula ke břehu, vzala šporpiona na záda a plavala s ním přes řeku. V polovině řeky, v nejprudším proudu a nad největší hlubinou však náhle ucítila prudké ochromující píchnutí. „Ty pitomče!“ Vykřikla. „Jaký to má smysl? Já teď umřu a ty se utopíš? Proč jsi to udělal?“

„Sorry, to už je nátura“, řekl škorpion a oba se utopili. Lord Halifax zamžikal na exvyslance téměř vyděšeně.

– Chápete, o čem ten příběh je? zeptal se naléhavě Majskij. – Je to o vztahu Čechů a vlastně i vás západních Evropanů ke komunismu. Vždycky to nakonec dopadne takhle. Vaši dělníci se už nyní mají stokrát lépe než sovětští a vědí o tom. Jenže co jim chcete nabídnout, když teď mohou mít všechno? To pokušení moci je strašné a každého zaslepí. Vy jste potomky elit, které se učily zacházet s mocí po celá staletí a kultivovaly způsoby vlády. Ti lidé dole na ulici a v továrnách takovou zkušenost nemají.

– Promiňte ten nedostatek důvtipu, přemýšlel Churchill. – Ta žába jsme my? Britové? Nebo Češi? Copak my se pokoušíme komunisty zachraňovat?

[45] *Jedná se zřejmě o známou bajku Jana Wericha.*

– Ne, ale nenecháte je uhořet a to je vaše slabina. Předpokládáte, že oni se nechtějí utopit, že se jen chtějí dostat na druhý břeh. Vládnete lidem kultivovaně, pomocí peněz a majetkových poměrů. Máte pocit, že když škorpion neumí plavat, když patří do kasty neplavců a nemá peníze ani majetek, potřebuje vás k převozu, k přežití. Předpokládáte, že vám nikdy nemůže diktovat, pokud jste ve vodě, tedy ve svém živlu finančních a mocenských systémů. Ale Stalin nepotřebuje peníze a přece má moc. Jinou moc, založenou na idejích a víře, ne na penězích. Tím je pro vás nebezpečný. Ne tím, že má armády, ale tím, že má žihadlo a v něm látku, která na vás žáby působí jako jed a rozloží vám tělo.

– Pak ho na svém hřbetě nesvezeme, odtušil Churchill.

– Jenže vy se nenacházíte na začátku toho příběhu, zasmál se Majskij. – To, co prožíváte, je jeho konec. Vy už ho dávno vezete na hřbetě a jeho jed už byl vstříknut do vašich žil. Podívejte se z okna. Vaše demokratická levice, ti, kdo křičí tam na ulicích. To je ten jed. Tam je ten nový Mnichov. Váš dělník cítí, že může mít stejnou moc jako vy, i když je chudý. Může plout po vodě, i když je neplavec. Utone spolu s vámi, to ano, ale daleko důležitější pro něho je to, že vy utonete také. A nepomůže vám, že plavete ve svém živlu, že máte peníze a kastovní systém. Škorpion klidně umře, ale dokáže vám, že vás ta voda, ty peníze a společenské bariéry vůbec neochrání před zánikem. Ti lidé na ulici, to je poselství od Stalina. Neposlouchejte jejich blábolení. Soustřeďte se na vzkaz. Stalin vám vzkazuje, že skutečná moc s majetkem, penězi a systémy vůbec nesouvisí. Moc, ta souvisí s vírou a s uctíváním. Vy máte jeho jed ve svých žilách přesto, že plavete ve svém živlu. Zamyslete se nad tím.

20. duben – 8. květen 1942 – Bitva u mysu Dondra

Japonci zakusili poprvé námořní porážku od spojeneckých sil 29 a 30. února 1942. Mezi Borneem a Jávou byl zcela rozbit Kuritův Západní svaz a zmařen pokus o vylodění na Jávě. Čtyři potopené křižníky však pro japonskou námořní sílu neznamenaly nikterak tragickou ztrátu, a vzhledem k tomu, že před tím byly potopeny tři křižníky a několik torpédoborců Doormanova holandského svazu, se ani o porážku v taktickém slova smyslu nejednalo. Žádná strana neutrpěla škody na letadlových lodích a pokus torpédovat blízko operující Rjúdžó selhal. Porážka Japonců se začínala ukazovat spíše ve strategické rovině. Pozemní ofenzíva proti Singapuru zůstala omezena na úzkou šíji Kra a Britové zde zjevně přecházeli do protiútoku. Stejně tak byly japonské síly přečísleny Brity a Francouzi v Thajsku a v Indočíně, kde spojenci nasazovali své nejlepší jednotky a nejlépe se osvědčila francouzská Cizinecká legie. Spojenými americkými a australskými silami byl zastaven postup Japonců po severním pobřeží Nové Guineje a také Jáva a Sumatra zůstaly nedotčeny, což znamenalo, že Japonské císařství nezískalo hlavní kořist, jávská ropná naleziště v Palembangu. Východně od Austrálie zastavila Japonce americká námořní pěchota na Šalamounových ostrovech, kde probíhaly tvrdé boje v tropických džunglích. Císařským stratégům zde unikala možnost přerušit námořní trasy mezi USA a Austrálií a odříznout tento kontinent od pomoci. V holandské a východní Indii se tak veškeré zisky útočníka omezily na část Indočíny, Filipíny (kde se ještě bránil generál MacArthur na poloostrově Bataan), Borneo, Celebes a západní polovinu Nové Guineje.

Tato situace vedla ke strategickému patu. Bez možnosti proniknout jávským obranným valem spojenců nemohli Japonci uplatnit svoji převahu na moři a vybojovat generální bitvu se Somerwillovým Ceylonským svazem pomocí letadlových lodí. Nemohli se vylodit v Rangúnu a vpadnout tak do zad britsko-francouzské linii v Thajsku či proniknout do Barmy. Bez podpory z letadlových lodí nebylo možno provést vylodění na Jávě a získat tamní naftu, o kterou především šlo. Nasazovat letadlové lodě v úzkých prostorách mezi ostrovy však nemělo smyslu, neboť zde by byly zcela jistě napadeny z pozemních základen letectvem spojenců a zničeny. Generální bitva musela být svedena na volném moři, daleko od pozemních základen, pouze námořními silami. Císařské loďstvo nemohlo napřít své úsilí ani na východ a

na jih proti doposud chabým silám USA právě proto, že v jejich zádech zůstával Somerwillův Ceylonský svaz jako nevyzpytatelná hrozba.

Japonská rozvědka byla informována o složení Ceylonského svazu jen zčásti. Bylo známo, že britské flotile zde dominují poměrně moderní letadlové lodi Formidable a Indomitable a doplňuje ji zastaralý Essex. Co Japoncům uniklo, byl příjezd supermoderní Illustrious s doprovodem starších Eagle a Hermes. Byli informováni o sedmi britských bitevních lodích a francouzské Rechelieu. V dubnu 1942 se však v Kolombu nacházelo

10 britských bitevních lodí a Francouzům přibyla Jean Bart. Dohromady zde bylo ještě 11 těžkých a 11 lehkých křižníků, 39 torpédoborců, francouzská hydroplánová loď Commandant Teste a v rozsáhlém prostoru operovalo více než 30 ponorek.

Z patu však přece jen existovalo východisko. Těsně před únorovým útokem na Jávu se Japoncům podařilo obsadit tři menší ostrovy mezi Jávou a australským pobřežím. Byly to Timor, Flores a Sumbo. Na těchto ostrůvcích již stačilo námořnictvo vybudovat několik letišť a přemístit sem část 5. letecké armády, které na Filipínách nebylo zapotřebí v plné síle. Mezera v jávském obranném valu představovala skulinu, kudy mohlo do Indického oceánu proklouznout císařské Spojené loďstvo a za ním vyloďovací konvoje. Kdyby se akce podařila nepozorovaně, mohly by japonské letadlové lodi překvapivě napadnout Ceylonský svaz a vybojovat konečnou bitvu o námořní nadvládu v oblasti, zatímco pěchota by se stejně překvapivě a nečekaně vylodila na západním pobřeží Jávy a Sumatry, čímž by byla obklíčena a odříznuta pevnost Singapur, získána těžce postrádaná ropa a vznikly by základny pro útok na Rangún. Po zničení Ceylonského svazu by císařským silám byl vydán na milost také Ceylon a jih Indie, kde mohlo být vyvoláno protibritské povstání. Spojenci by pak nedokázali svou sílu v oblasti obnovit a nedokázali by ani zásobovat své divize v Thajsku a Barmě. Jediná bitva mohla zcela vyřadit z války Velkou Británii a Francii. Japoncům by pak zbyl jediný nepřítel, totiž USA, a tomuto nepříteli by se mohla celá flotila postavit plnou silou a s krytými zády.

Problém tkvěl v nepozorovaném průniku velkých konvojů a flotily Timorskou úžinou, kterou kontroloval letecký průzkum z Jávy a především z australského Darwinu. Letecký průzkum spojenců však nebyl zaměřen západním ani jižním směrem, kde se nepřítel nevyskytoval a letouny monitorovaly jen severovýchodní vstup do úžiny. Průjezd flotily mohl zakrýt letecký útok na Darwin z Timorských letišť, zatímco letectvo jávské oblasti by bylo možno odlákat a zaměstnat simulovaným pokusem o další vylodění

poblíž Surabaji. Takový byl smysl nového Jamamotova plánu, který císař 27. února schválil.

Už 6. března uložil vrchní velitel spojeného loďstva, autor útoku na Pearl Harbor, admirál Jamamoto admirálu Nagunovi shromáždit část flotily na základně Kendari na Celebesu, kam letecký průzkum spojenců nedosáhl. Zde se také měla zformovat invazní flotila pro vylodění v Bandungu na západním pobřeží Jávy. Vyloďovacímu loďstvu velel viceadmirál Nobutaka Kondó a měl za úkol jej chránit 2. loďstvem, pro které byla vyčleněna letadlová loď Rjúdžó, bitevní lodi Haruna a Kongo, čtyři těžké a jeden lehký křižník. Sám Jamamoto měl vyplout ze základny na Truku, až bude loďstvo v Kendari shromážděno, se šesti letadlovými loďmi a početným doprovodem hladinových lodí. Jamamoto plánoval plout nejprve jižním směrem na Rabaul, jako by zamýšlel zcela vyhnat americké námořní síly ze Šalamounových ostrovů a z Korálového moře, nebo udeřit na východní část Nové Guineje. Věděl, že spojenci pohyb zaznamenají. Poté hodlal změnit prudce kurs směrem na západ, proplout nad Novou Guinejí a okolo Celebesu, kde se k flotile připojí vyloďovací konvoje. Ve stejnou dobu měl pozornost Britů zaměstnat kontraadmirál Džisaburó Ózawa se Západním svazem o jedné bitevní lodi a sedmi křižnících, který povede početný konvoj transportních plavidel úžinou mezi Celebesem a Borneem. Ózawovy transportní lodi však budou prázdné a záměr vylodění budou jen předstírat. Jakmile Spojené loďstvo proklouzne Timorskou úžinou, Ózawa se vrátí do bezpečí. V kritickou dobu měl Timorskou úžinu chránit řetěz ponorek, které se poté přidají k loďstvu.

Jamamoto sezval 22. března na palubu Jamata velitele všech operačních svazů ke čtyřdenní válečné hře na velkých stolech, která měla prověřit plán připravený štábním kapitánem Kurošimou. Jamamoto počítal s nasazením letadlových lodí Akagi, Kaga, Sórjů, Hirjů, Zuihó, Zuikaku, přičemž hodlal velet z paluby své vlajkové lodi, bitevní lodi Jamato, největší na světě, kolosu o výtlaku 72 809 tun s bočním pancířem 41 cm a výzbrojí devíti 457 mm děl. Protože zbývaly ještě letadlové lodi Džunjó a lehká Hóšó, rozhodl Jamamoto o jejich nasazení pod velením admirála Hósógaji k dalšímu simulovanému útoku, tentokrát proti americké základně Wake na Gilbertových ostrovech, tedy přesně na opačné straně od budoucího hlavního bojiště. Američané měli být přesvědčeni, že toto je skutečně zastírací manévr, zatímco hlavní úder povede Spojené loďstvo na jih. Pak se však hlavní flotila ztratí a Američané ji budou hledat spíše na jihovýchodě, mezi Šalamouny a Wake. Než zjistí svůj omyl, bude již pozdě varovat Ceylonský svaz. Po skončení válečných her vydal císařský hlavní stan 28. března rozkaz k provedení plánu „C“.

Fregatní kapitán Joseph G. Rochefort, eso zpravodajského oddělení štábu Tichomořského loďstva USA, luštil japonské kódy se zarážející vášní. Na podzim roku 1940 se významně podílel na zlomení kódu JN-25. Po Pearl Harboru Japonci změnili klíč. Rochefort se soustředil na nový kód a dosáhl jistého úspěchu právě začátkem dubna 1942. Byl schopen zachycovat zatím teprve zlomky japonských depeší, nicméně i z těchto zlomků vyplývalo, že Japonci chystají nějaký závažný úder již v nejbližší době. Byly zachyceny zprávy o soustřeďování transportních lodí a také zpráva o konvoji cisternových lodí s palivem na ostrov Truk. Množství paliva nasvědčovalo soustředění mnoha letadlových a bitevních lodí právě na tomto místě. Rochefort bez meškání informoval své nadřízené. Zpráva se dostala na stůl vrchního velitele loďstva USA admirála E. J. Kinga do Washingtonu a ten se nečekaně obrátil přímo na Rocheforta s žádostí o sestavení prognózy na nejbližší měsíc. Tu Rochefort dokončil 12. dubna. Odhadoval, že Jamamoto chystá s pomocí letadlových lodí zničit hlavní americké hladinové síly a to nejspíše tím způsobem, že na určitém místě provede vylodění pozemních jednotek. Musí však jít o místo pro Američany klíčové, aby ohrožení do prostoru nalákalo americké letadlové lodi. Na ty pak udeří Jamamoto. Kdyby šlo o Midway, flotila by se soustředila více na severu, snad přímo v Japonsku. Šalamounovy ostrovy jsou důležité, ale nikoliv klíčové. Tudíž nejspíš půjde o nepostradatelnou základnu na ostrově Wake, o Novou Guineu (Port Moresby) nebo o Novou Kaledonii. První a poslední z cílů by znamenal přerušení tras do Austrálie, druhý cíl by vytvořil nástupiště k invazi do Austrálie. Rochefortovu zprávu dostal na stůl také admirál Nimitz, který automaticky informoval admirála Somerwilla, velitele Ceylonského svazu. Když k Truku dorazila 22. dubna první americká ponorka, nalezla přístav již prázdný. Kapitán ponorky nařídil torpédovat jednu z vyplouvajících cisternových lodí a zásah potvrdil domněnku, že palivo již v cisternách není. Jamamotův svaz vyplul na dlouhou cestu.

Jiná americká ponorka hlídkující na přímé trase Truk – Wake 24. dubna objevila krycí svaz admirála Hósógaji o dvou letadlových, jedné bitevní lodi a několika křižnících. Pro množství torpédoborců se ponorka nedokázala přiblížit a posléze byla jedním torpédoborce potopena. Předtím však stihla odvysílat zprávu. Admirál Nimitz stál nyní před hádankou, zda kapitán ponorky spatřil část Jamamotova loďstva nebo zda se jedná o jinou část, pouhý fragment velké a neznámé hry?

Jamamoto vyplul dle plánu večer 20. dubna, po slavnostním banketu, který uspořádal pro velitele jednotlivých formací. Šest Nagunových letadlových lodí vezlo na palubách celkem 395 bojových letounů moderních typů a Rjúdžó doprovázející Kondóovo

2. loďstvo vezla navíc ještě 48 letadel. Předpokládalo se, že Britové již stihli pro využití na letadlových lodích upravit moderní typy stíhaček Hurricane a Spitfire, ale k protiútoku jim zbývají pouze zastaralé pomalé dvouplošníky Fairey Sworfisch, které nemohly flotilu s početnou stíhací ochranou v nejmenším ohrozit. Navíc mohli Britové disponovat sotva poloviční vzdušnou silou. Jamamoto si mohl být jist, že jakmile se s Brity utká na volném moři z dosahu pozemních základen, bude moci útočit, aniž by byl sám zasažen. Pokud Brity dokáže překvapit, bude úspěch zaručen. Letadlové lodi doprovázel kromě Jamata svaz bitevních lodí Nagato, Mucu, Krišima a Hiei pod velením viceadmirála Širóa Takasua, 11 těžkých a tři lehké křižníky i množství torpédoborců.

V noci z 22. na 23. dubna se svaz nacházel 700 kilometrů severozápadně od Rabaulu a Jamamoto vydal rozkaz změnit kurs ostře k západu. Již 27. dubna minul svaz severozápadní výběžek Nové Guineje. Bylo doplněno palivo a den nato se k němu podle plánu připojil invazní konvoj spolu s 2. loďstvem. Ohromné loďstvo se v tuto dobu stále ještě nacházelo mimo dosah spojeneckého leteckého průzkumu a početný řetěz ponorek zajišťoval celou oblast proti ponorkám nepřítele. V dosahu leteckého průzkumu se měl svaz ocitnout večer 28. dubna, ale po setmění nemohl být zpozorován. Nejkritičtější fází plavby se mohlo stát ráno 1. května, kdy se po rozednění měl svaz ještě částečně nacházet v Timorské úžině.

Téhož odpoledne za posledního světla objevil průzkumný britský letoun Albacore ze základny v Surabaji Ózawův Západní svaz a konvoj transportních plavidel proplouvající okolo jihovýchodního cípu Bornea. Okamžitě byl informován maršál Wawell, který pro změnu, ze záhadného důvodu, nebyl předtím informován o zmizení japonských letadlových lodí z Truku, takže si obě události nemohl spojit dohromady a soustředil se pouze na Ózawův konvoj. Hned zrána 1. května napadlo konvoj množství britských a německých letounů, které dostaly rozkaz soustředit se na transportní lodi. Během dne jich potopily celkem osm, jiné poškodily. Byl potopen také křižník Nagato a poškozena bitevní loď Kongo. Ve vodě se ocitlo množství slaměných panáků oblečených do japonských uniforem, takže si spojenecké letectvo mohlo blahopřát k úspěchu. Admirál Doorman odhadoval japonské ztráty na 1200 mužů.

Hned za úsvitu 1. května byla z Timoru napadena též australsko-americká základna v Darwinu a nečekaný nálet značně pocuchal obě perutě dálkových bombardérů B-17. Stíhací obranu nálet vyčerpal natolik, že na řádný letecký průzkum nebylo pomyšlení. Až potud Jamamotův plán vyšel. Když 1. května večer padla tma, ocitla se i poslední loď z dosahu leteckého průzkumu, který tímto směrem, tak jako tak, nikdy podnikán nebyl. Jamamoto však nepočítal s jednou pozoruhodnou novinkou, která na toto bojiště dorazila z USA a o které neměl ani tušení.

Britové nasadili pozemní radar v Malajsii ještě před napadením šíje Kra. V únoru 1942 byl radar instalován i na Jávě, zatímco do Darwinu dodali mobilní pozemní stanici Američané v březnu a stanice zahájila provoz 16. dubna. Napadení letišť sice nezabránila kvůli rychlosti útoku z malé vzdálenosti, ale nálet ji nezasáhl díky umístění na výšinách nad přístavem. Nálet způsobil to, že uvedl obsluhu stanice do pohotovosti a ta v poledne zachytila obrovskou flotilu proplouvající nepozorovaně Timorskou úžinou. Vzápětí se sice zpozorovaná flotila ocitla mimo dosah leteckého krytí z Darwinu i ze základen na Jávě, ale závažnost informace uvedla štáb ABDA i maršála Wawella do varu. Omyl byl vyloučen. Tak velké množství plavidel nemohlo být spojeneckou flotilou, neboť úžinou, v dosahu japonských letadel z Timoru, žádné spojenecké lodi od ledna neproplouvaly. Darwin byl zásobován severozápadní cestou.

Wawell okamžitě konzultoval záležitost se všemi velitelstvími v oblasti a z Port Moresby se k němu konečně dostala také informace o ztraceném Jamamotově loďstvu a očekávané velké japonské akci. Admirál Nimitz si okamžitě uvědomil, jakou hru Japonci hrají, a jeho štábu nedalo příliš práce rekonstruovat v hrubých rysech celý japonský plán. Z dřívějších informací o shromažďování transportních konvojů bylo zřejmé, že součástí plánu je velké vylodění pozemních jednotek 14. armády. Kvůli přítomnosti velké síly letadlových lodí se analytici domýšleli, že částí plánu je také hladinová námořní bitva. Do mozaiky ihned zapadl letecký útok na Darwin a Ózawův konvoj, který se jevil být až příliš snadnou kořistí. Velitelství a štáby na Jávě začaly přesouvat jednotky k západnímu pobřeží a typovat místa vhodná k vylodění. Byl bez prodlení zahájen letecký i radiologický průzkum západním směrem. Kompletní informaci obdržel především admirál Somerwille a Ceylonský svaz.

Admirál si 2. května ráno uvědomil, že Japonci zamýšlené vylodění z této strany jávské bariéry má být zároveň návnadou, která přiláká jeho letadlové lodě a ty pak budou napadeny jejich leteckými silami. Ve hře zůstávala i

druhá, pravděpodobnější možnost, že Naguno popluje přímo k Ceylonu, aby britský svaz překvapil. V tom případě by Naguno dospěl do oblasti zhruba za týden, přičemž v doletu palubních strojů by se Kolombo mohlo ocitnout již o den dříve, tedy 8. května. Pokud vypluje Jamamotovi vstříc, termín se značně zkrátí a k bitvě by mohlo dojít již 6. května, kdesi jihovýchodně od mysu Dondra v místě, kde Naguno nebude nepřítele ještě očekávat. Spolehnout se Somerwille mohl jen na vlastní letecký průzkum a bude záležet na tom, kdo dříve objeví nepřítele. Radar nemohl rozlišit, o kolik lodí jakého typu se jedná, ale Somerwille pro jistotu počítal s velkou výpravou, nejméně se šesti letadlovými a jistým počtem bitevních lodí, stejně jako tomu bylo u Pearl Harboru.

Ceylonský svaz se ocitl v horečném spěchu. Doplňovalo se palivo, munice, zásoby všeho druhu. Somerwille správně předpověděl, že Jamamoto jej považuje za snadnou kořist, neboť neví nic o Illustrious, Hermesu a Eaglu, které připluly z Evropy teprve nedávno. Neví také o zvýšeném počtu bitevních lodí. Tuto bitvu ovšem rozhodnou letadlové lodi, o tom nikdo v nejmenším nepochyboval. Somerwille se rozhodl poskytnout Jamamotovi přesně to, co očekává. Svaz, který vyplul 4. května ráno, rozdělil do dvou operačních skupin. Lodi, s nimiž japonský stratég počítal, vyslal kupředu již v noci pod velením admirála V. A. Willise a s novými přírůstky svazu vyplul opožděně, ráno o něco severnějším kursem. Na moři se obě uskupení ocitla zhruba 80 kilometrů od sebe.

Somerwille si ponechal bitevní lodi Wasprit, Princ of Walles, Ramilies a další, Willisovi přidělil Resolution, Revenge, Royal Sovereign a celou francouzskou flotilu s Richelieu a Jeanem Bartem v čele.

Somerwille skutečně nevládl tak impozantní leteckou silou jako moderní japonské letadlové loďstvo. Na palubách uskupení A, které představovalo vnadidlo, se nacházelo 135 bojových letounů, paluby uskupení B nesly 122 letouny. Jamamoto se ovšem velmi mýlil, pokud předpokládal, že Britové mohou vrhnout do útoku pouze zastaralé dvouplošníky Fairey Swordfisch s rychlostí 240 km/h, malou nosností pum a doletem 880 km. Stíhací ochranu zajišťovaly moderní Hawker Sae Hurricany a Supermarine Seafie (Spitfire). Swordfischů však bylo na palubě Essexu pouze šest. Všechnu útočnou sílu britských letadlových lodí zajišťovaly úplně nové vynikající dvoumístné stroje Fairey Barracuda o rychlosti 367 km/h a doletu 1850 km. Mohly nést torpédo, hlubinné nálože nebo šest 113 kg pum. Prototyp barracudy vzlétl již v prosinci 1940 a trpěl malou výkonností motoru, vzhledem ke své hmotnosti. Protože však již vypukla válka v Indočíně a britské štáby předpokládaly, že se

impérium dostane co nejdříve do velké námořní války, byl vývoj nového motoru značně dotován a urychlován. 92 barracud první sériové výroby dorazilo i s posádkami na mys Dondra v polovině února 1942. Zbytek nebojového letctva tvořily průzkumné stroje značky Fairey Albacore, záchranné walrusy a pokusně nasazené americké Glen Martiny 167. Hydroplánová loď Commandant Teste nesla americké cataliny zajišťující dálkový průzkum.

Somerwille s loďstvem křižoval, ale jen opatrně a mírně. Nechtěl Jamamota minout a ponechat mu bezbranné Kolombo jako lacinou kořist. Výhodou Britů bylo vědomí, že nepřítel je na cestě k nim. Admirál Naguno, který japonským letadlovým lodím přímo velel, věřil, že se flotile podařilo proklouznout nepozorovaně a že Brity překvapí někdy zrána 8. května nepřipravené a poblíž jejich námořní základny v Kolombu. Japonci tedy prozatím prováděli vzdušný průzkum nedbale, zatímco od britských lodí se bez ustání rozlétaly průzkumné cataliny s dlouhým doletem a vytvářely před oběma skupinami nepřetržitě vějíř.

Už 6. května před polednem zahlédli pozorovatelé na Zuikaku v mezeře mezi mraky britskou catalinu. I když ji stíhačky ihned sestřelily, pilotovi se podařilo odvysílat vyčerpávající zprávu o počtu a typu lodí Nagunova svazu. Ke kontaktu došlo téměř přesně na rovníku a na 54^0 východní délky, tedy příliš daleko od nejbližší pevniny. Nagunovi bylo jasné, že catalina nestartovala z pozemní základny, ale z některé britské lodi. Také nemohl uhodnout, z jakého směru přilétla. Mohl jen připravit letouny ke startu a vyslat urychleně vlastní průzkum. Zato Somerwille znal nyní naprosto přesnou polohu i specifikaci japonských lodí, které doposud pluly nerozptýleny v konvoji. Nepřítel plul ve vzdálenosti 198 km, což umožňovalo vyslat bombardéry i se stíhací ochranou.

Naguno se prozatím neznepokojoval, nechal odstartovat část stíhací ochrany a v nejhorším případě očekával přílet zastaralých dvouplošníků. První vlna barracud, která dorazila za pouhou třičtvrtihodinu (přesně ve 12.31 hodin), Japonce vyděsila. S barracudami přilétly spitfiry, které zaměstnaly japonská zera a uvolnily cestu pro bombardéry. Přítomnost stíhaček signalizovala, že nepřítel je kdesi velmi blízko. Během deseti minut zasáhla torpéda Zuikaku a Šóhó. Kaga, Šóhó a Akagi utrpěly zásahy pumami střemhlavých bombardéru a na jejich palubách vypukly požáry. Ostatní plavidla se zatím před torpédy zachránila obratným otáčením, pro které ale v zatím ještě sevřeném svazu nebyl dostatek místa, takže docházelo ke kolizím menších lodí, které se zoufale snažily udělat místo k manévrování

nejcennějších letadlových lodí. Nejhůře na tom byla Šóhó. Na ostatních lodích se požáry brzy podařilo dostat pod kontrolu, ale Šóhó s palubou přecpanou letadly připravenými ke startu se brzy proměnila v planoucí pochodeň a byl vydán rozkaz k opuštění lodi. Japonští stíhači se činili a ze 48 barracud se jim podařilo sestřelit rovných 12. Sami však utrpěli značné ztráty od spitfirů.

Naguno nechal odlétajícího nepřítele sledovat a vydal příkaz ke startu první vlny z palub všech nezasažených lodí. Nyní měl vyhráno. Než mohla dorazit druhá vlna, pokud mají Britové dost letounů, aby ji ze svých tří letových palub vyslali, bude znát jejich polohu, a dříve než stačí navracející se letouny přistát, udeří na ně odvetný úder 150 japonských letadel první vlny. Ve 13.03 hodin, kdy byl start první vlny již v plném proudu, snesly se na japonskou flotilu letky dalších barracud z naprosto nečekaného směru. Byly spatřeny včas, ale pro zmatek na palubách (startovaly bombardéry) nedokázaly lodní obsluhy včas odstartovat stíhačky, které ihned po prvním útoku přistály, aby doplnily munici a palivo. Naguno v jekotu sirén pochopil, že toto není druhá vlna ze stejných lodí, ze kterých startovala první. Tak rychle po první vlně nemohla druhá vlna odstartovat. Britové museli mít více než tři letadlové lodě. Bylo ale již pozdě. Barracudy snadno pronikaly palebnou přehradou a byly vyzbrojeny jak torpédy, tak i pumami. V dalších osmi minutách utrpěla každá Nagunova letadlová loď nějaký zásah. Šóhó šla ke dnu okamžitě, na všech palubách zuřily požáry od rozbitých letadel a tekoucího benzinu. Všechny paluby byly poškozeny a nezaměstnané spitfiry pronásledovaly a sestřelovaly již odstartované bombardéry.

Ve 13.15 útok skončil. Naguno i Jamamoto stále netušili, jak blízko plují britské lodi a kdy mohou očekávat další útok. Jejich vlastní flotila se zastavila, kdežto Somerwille se plnou parou přibližoval. Poražená flotila, která nezvítězila, neměla šanci proniknout nazpět Timorskou úžinou a byla tak jako tak vydána zkáze.

Další útok přišel až za dvě hodiny, ale pak následovaly útoky ve stále kratším sledu, aniž měli Japonci šanci zjistit, odkud letouny startují. Jamamotova flotila byla bez stíhací ochrany vystavena na hladině jako kachny na rybníku. Další a další pumy a torpéda nacházely svůj cíl. Somerwille své loďstvo zastavil ve vzdálenosti 100 km od japonské flotily, protože nehodlal riskovat střetnutí s japonskými bitevními loděmi. Japonské torpédoborce a křižníky byly zaměstnány lovením trosečníků. Před setměním se na hladině držela již pouze Šókaku a Zuihó, ale i ty hořely a na místě se objevily britské ponorky. Ve čtyři hodiny odpoledne dostala Jamato zásah, který poškodil kormidlo, takže mohla plout pouze v kruhu. Hořící japonské lodě bylo možno

napadat i za tmy a Somerwille, který se již nemusel obávat žádných japonských letounů, nařídil osvětlení letových palub svých lodí. Toto opatření způsobilo po desáté hodině zásah Essexu dvěma torpédy z japonské ponorky. Další nebezpečí z této strany rychle eliminovaly torpédoborce, ale stará letadlová loď byla bohužel ztracena a ve čtyři hodiny ráno se potopila.

Po půlnoci se přiblížily moderní francouzské bitevní lodi k japonské flotile a zaměřily palbu zejména na Jamato. Před palbou ostatních japonských děl však ustoupily. Jean Bart utrpěla zásah salvou velkých děl Jamata a byla značně poškozena. Také britské torpédoborce a ponorky využívaly tmy k přiblížení a vypouštění torpéd. Za svítání 7. května obnovil Somerwille letecké útoky z bezpečné vzdálenosti. Na hladině již neplula žádná z letadlových lodí a zbytek hladinového loďstva se vzdaloval k Jávě, zanechávaje za sebou pomalá a poškozená plavidla. Z katastrofy nebylo úniku. Ještě po celý týden podnikalo britsko-francouzské loďstvo hon na rozptýlené a skrývající se japonské lodi. Když se poškozená Krišima doplazila k západnímu pobřeží Jávy, nenalezla zde Kondóův svaz ani Rjúdžó, jen trosky invazního konvoje a stovky nafouklých mrtvol plovoucích na hladině mezi hodujícími hejny žraloků.

Těla admirálů Jamamota, Naguna a Kóndóa nebyla nikdy nalezena. Do bezpečí se podařilo uniknout pouze třem křižníkům a čtyřem torpédoborcům. Bitva u mysu Dondra, první bitva letadlových lodí a zároveň největší v dějinách, znamenala pro Japonské císařství naprostou katastrofu. Celkově Japonci ztratili osm letadlových lodí, spojenci vyvázli se ztrátou jedné letadlové lodi a poškozením francouzské bitevní lodi. Spojenci zaznamenali velké ztráty v palubním letectvu, ale japonské ztráty v letectvu byly absolutní. Protože u ostrova Wake byla potopena i zastaralá Hóšó, zůstala z drtivé přesily letadlových lodí Japoncům pouze poškozená Džunjó a v Japonsku dokončovaná Musaši. Zbývala také jen jediná bitevní loď a čtyři křižníky. Tato žalostná síla nedokázala již do konce války podnikat žádné ofenzivní akce a nemohla dokonce ani krýt zásobovací konvoje plující k jednotkám rozptýleným na jednotlivých ostrovech. Stejně katastrofické ztráty zaznamenalo japonské loďstvo v námořním letectvu a zejména v dobře vycvičených pilotech, většinou veteránech od Pearl Harboru, za které neexistovala náhrada. Šokované Japonsko, jehož expanze byla zastavena po pouhých pěti měsících války, čekal rychlý ústup ze slávy. Část britské a francouzské flotily se nyní mohla vrátit zpět do Evropy. Admirál Somerwille byl okamžitě povýšen do šlechtického stavu a v britských dějinách se zařadil po bok největším velikánům, jakým byl například admirál Nelson. Spojenci nyní mohli bez obav zásobovat a posilovat MacArthurovu armádu, která na

poloostrově Bataan záhy přešla do protiútoku. Spojenecké štáby se do budoucna zaměřily výhradně na plánování ofenzivních akcí. Admirál Nimitz konstatoval, že nyní neexistuje síla, která by mohla šesti americkým letadlovým lodím zabránit v plavbě třebas až k samotnému Tokiu a MacArthur lakonicky konstatoval, že Britové zabili prase a nyní Američanům laskavě přenechají, aby ho stáhli. Nejdůležitějším aspektem bitvy u mysu Dondra bylo skutečně právě to, že si obě evropské velmoci uvolnily ruce pro případný hrozící konflikt v Evropě, a dokázaly to zcela samy. Prestiž koloniálních mocností zůstala zachována.

Pacifické bojiště k 8. 5. 1942

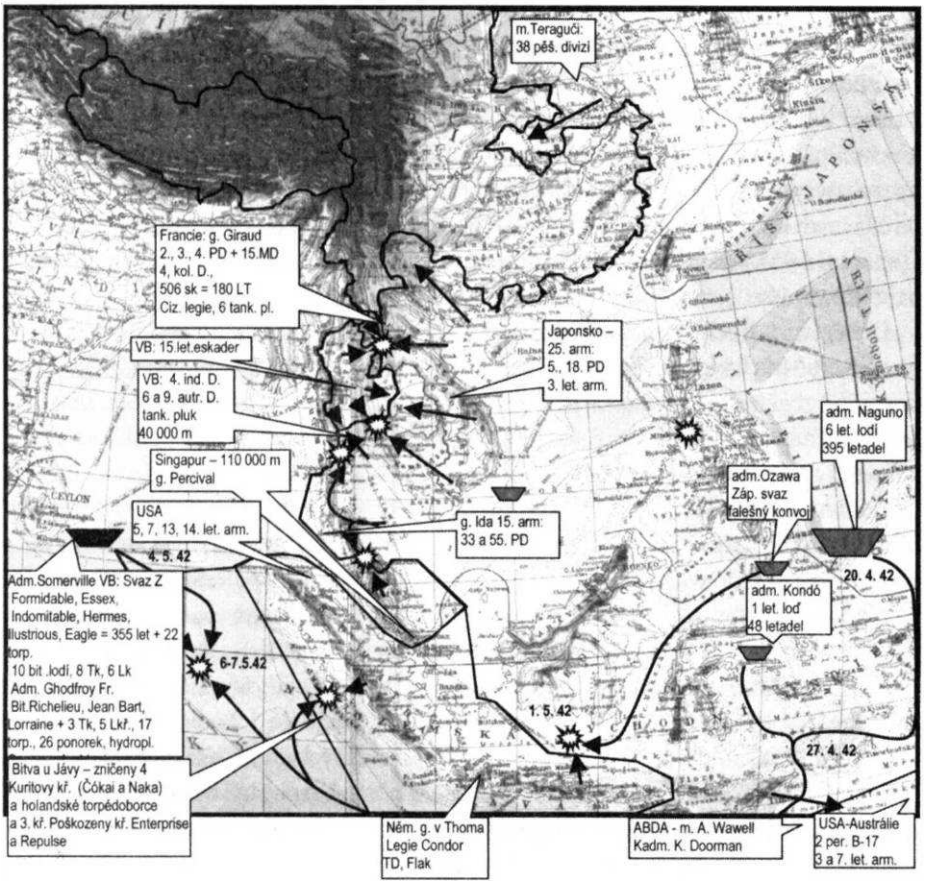

Pro Stalina byla zpráva o zkáze japonského hladinového loďstva špatnou zprávou. Japonci se nevzdávali a boj o jednotlivé izolované ostrovy a boj o

thajskou džungli se mohl táhnout ještě celé roky. Hlavní iniciativu zde ale nyní převezmou Američané a jihoasijské bojiště bude nadále vázat jen zlomek sil a průmyslového potenciálu Francie a Velké Británie. Válka s Japonskem byla rozhodnuta dříve, než mohla Stalinovi posloužit k výraznějšímu oslabení spojenců v Evropě.

Pro Winstona Churchilla a mnohé další představitele impéria znamenala tato bitva vzrůst vlastního sebevědomí, neboť to byla Británie a nikoliv USA, kdo takto drtivě porazil Japonce a vydal je zkáze. Američanům bylo přenecháno, aby nepřítele dorazili. Po zprávě o vítězství v Pacifiku nechal premiér Halifax rozeznít zvony po celé Anglii. Pravdou ovšem zůstává, že Japonce porazila zřejmě především jejich vlastní bezbřehá pýcha.

1. květen 1942 – Praha, Letná

Od rána směřovaly slavnostně vyzdobené průvody z okrajových čtvrtí k centru Prahy. Pražským četnickým posádkám byla sice vyhlášena pohotovost, ale v Čechách se jednalo o opatření ryze formálního charakteru. Četníci pěší i jízdní se drželi stranou a nebyli příliš na očích. Jejich rozkazy hovořily o tom, že se mají zaměřit na případné provokatéry a na agresivní skupinky z řad ultrapravicových spolků a organizací, ty pak od hlavních dělnických mas účinně oddělit, aby nedocházelo ke střetům a konfliktům. Dopravní četnictvo mělo plné ruce práce s regulací a odkláněním dopravy z ulic, které ucpaly průvody.

Dělnictvo v Čechách nemělo příliš důvodů k radikální nespokojenosti. Nezaměstnanost od Mnichova stále klesala a platy stoupaly. V zemi se objevovalo nové, cenově dostupné zboží, stavěl se dostatek nájemních bytů, pokračovala elektrifikace, zavádění telefonních linek a také veškeré služby zajišťoval stát na přijatelné úrovni. Dělníci prostě jen přišli oslavovat svůj tradiční svátek.

Komunisté se toho dne příliš neprezentovali. Pražský primátor Petr Zenkl vyslovil domněnku, že Ústřední výbor KSČ, zřejmě v tom smyslu vydal jakousi vnitrostranickou direktivu, vědom si situace. Agitovat pro stranu nebylo zapotřebí, neblížily se žádné významné volby. Na druhé straně, vedení KSČ vědělo možná více než jiní, co se to vlastně peče na východ od Karpat, a soudruzi dovedli domyslet, jaké by to zde pro ně mohlo mít důsledky. Byli si vědomi, že v celé střední Evropě jsou tolerováni již pouze v Čechách. V Německu, v Polsku a také ve všech zemích Malé dohody byly jejich strany buďto přímo zakázány, nebo tam soudruzi žili v uzavřených ghetech jako malé skupinky podezřelých radikálů izolované většinovou společností. Všeobecně byli všude považováni za pátou kolonu moskevského bolševismu. V Praze nebylo třeba provokovat. Agitátoři pracovali jinak, tiše a nenápadně, na závodech a po dělnických hospodách. V průvodu, který postupoval k centru z východního směru, od Kolbenky, se objevilo několik provokujících transparentů, byly zde neseny portréty Lenina a Stalina, ale nic, co by volalo po okamžitém zásahu.

Davy na Letenské pláni od rána pomalu houstly a manifestace, jak se v posledních letech začínalo říkat namísto původního termínu demonstrace, měla podobu spíše jakéhosi masového jarního jarmarku. Pivovary zde

postavily velké plátěné stany, v nichž se čepovalo pivo, na okraji srázu nad řekou, u technického muzea a také na opačné straně u Špejcharu, vyhrávaly kutálky, všude se šířila vtíravá vůně opékaných párků a více než rudých vlajek, zde v mírném větříku povlávalo československých praporů.

O jedenácté napochodovaly kapely na hlavní silnici pod řečnickou tribunu a prostranství ztichlo. Tři spojené kapely zahřměly internacionálu a dav zpíval. Ihned poté se ovšem hrála státní hymna Kde domov můj… a dav zpíval ještě o poznání nadšeněji. Na Letné stálo již na půl milionu lidí a přicházeli další.

Jako předřečník vystoupil na tribunu primátor Zenkl, uvítal přítomné a přednesl několik poznámek a proseb technického rázu, kdy a jak bude obnovena jízda hlavních tramvajových linek, kam s odpadky, kterým ulicím a třídám v centru se vyhýbat, aby tam mohla doprava plynule pokračovat. Když už stál na tribuně, zařečnil si o rozkvětu matičky Prahy, o budování nových továren a čtvrtí, o rozšiřování ruzyňského mezinárodního letiště a stavbě velkých obchodních domů. Po Zenklovi držel řeč doktor Bechyně jako představitel nejvíce zastoupené sociálně demokratické strany. Jeho řeč vyzněla daleko více jako stranická agitka. Vypočítával, co všechno strana pro pracující lid v poslední době učinila a prosadila v českém i federálním parlamentu. Uvítal na tribuně sudetoněmeckého soudruha Karla Hellera, senátora za okres Louny. Heller řekl pouze pár vět česky o soudružství, které překračuje malicherné národní hranice a krátkozraké nacionální předsudky. Zřejmě nechtěl příliš provokovat. Rudolf Bechyně dokončil řeč, ale příliš potlesku nesklidil. Jako politikovi mu zcela chybělo osobní charisma. Nedokázal hovořit zaníceně, zaujmout a nadchnout davy. Pouze odříkával připravený text z listu.

Po Bechyněm se ovšem dostavilo velké překvapení. Za mikrofon se, bez předchozího ohlášení, postavil sám prezident zachránce, doktor Edvard Beneš. Přišel bez fanfár jako prostý soudruh mezi soudruhy, který si pouze odskočil z blízkého Hradu. Dav na pláni vybuchl nadšeným řevem a teprve po několikerém prezidentově uklidňujícím gestu ztichl. Pak ale zavládlo naprosté ticho a očekávání.

Prezident na úvod poděkoval za vyjádřenou podporu a oznámil, že přišel, aby se s národem podělil o některé své starosti a pochybnosti.

– Jsou to pouhé tři a půl roku, kdy se tento malý a zatracovaný národ samojediný postavil proti nacistické agresi, opuštěn a zrazen celým světem. Byla to tehdy především dělnická třída, kdo vyžadoval zbraně, kdo s nimi pak také střílel, kdo složil oběti a kdo zahnal nepřemožitelný Wehrmacht zpátky za hranice republiky. Byl to hlas ulice a hlas prostého lidu, který i mně, v mém

váhání, jasně ukázal, co je správné a co by bylo nenapravitelnou chybou. Kdybych byl tehdy za dnů Mnichova tento hlas neuposlechl, byl by dnes celý národ a možná i celá Evropa v otroctví strašlivějším, než jaké kdy historie zažila. V zájmu pravdy a objektivity musím říci, že jediným státem, který nás, malou a bezvýznamnou zemi, tehdy nezradil, byl Sovětský svaz.

Plání zabouřil burácivý potlesk, ale ozval se i ojedinělý pískot, těžko říci zda k umocnění souhlasu, či k protestu. Prezident dav opět utišil a pokračoval.

– Náš slovanský soused nám tehdy jako jediný dodal zbraně a dokonce neváhal vojensky zasáhnout proti zákeřnému polskému vpádu, proti snaze tamní diktátorské a nacionalistické kliky, využít našeho oslabení a ukousnout si kus našeho historického území na Těšínsku. Jedině v důsledku sovětské akce se také vzpamatoval ostatní svět a dokonce i sami Němci, kteří pak svrhli diktátorský režim.

– Nebyl ten Pilsudski socialista? ušklíbl se vzadu za tribunou primátor Zenkl.

– Což o to, ona ta NSDAP byla v počátku také socialistickou stranou, zamrkal potměšile prezidentův kancléř Jaromír Smutný.

– Jak situace vyhlíží, opět se blýská na časy, zvýšil hlas prezident. – Evropou se šíří poplašné zvěsti o tom, že se chystá nová válka, že se další agresor chystá uvrhnout naši skvělou civilizaci do otroctví. Tím agresorem má být právě Sovětský svaz. Tajné služby všech zemí shromažďují důkazy o tom, že komunisté hromadí zbraně a armády na svých západních hranicích. Na představitele našeho státu jsou vyvíjeny nemalé tlaky, abychom zakázali komunistickou a div ne všechny socialistické strany, abychom zbrojili a možná záhy i mobilizovali a postavili armádu na hranice, tentokrát na východní hranice. Což o to, snad nám nějaké nebezpečí hrozí. Naši legionáři měli s bolševismem své smutné zkušenosti a já sám bych se s komunistickým programem nemohl ztotožnit. Ale opět v zájmu objektivity se musím ptát, kdo nám to takto radí? Radí nám především z Londýna a z Paříže, z hlavních měst koloniálních velmocí, právě těch velmocí, které nás v Mnichově osudově zradily, zneuctily naše spojenectví a kterým byl osud malého Československa úplně lhostejný. Podařilo se jim vystrašit novou polskou, nám přátelskou a příznivě nakloněnou vládu. Radí nám tedy i Varšava. Radí nám dokonce naši současní spojenci z Bukurešti, z Budapešti i z Bělehradu. Radí nám vystrašené Slovensko. A co je podstatou těchto rad? Nic méně a nic více, než abychom se rychle spojili s Německou říší. Pokud vypukne válka, bez ohledu na to, kdo ji vyprovokuje a jak, máme v ní bojovat po boku těch, kteří před pouhými třemi

roky usilovali o naše zničení a zotročení, proti těm, kteří jediní nám tehdy pomáhali a nás nezradili.

Na pláni zavládlo rozpačité ticho. Nekonal se ani souhlas, ani protest. Dav chápal, že prezident pronáší jakýsi zásadní projev, a pokoušel se dešifrovat sdělení. Beneš se znovu nadechl.

– Ano. My jsme dnes silnější, než jsme byli v osmatřicátém roce. Mnohem silnější. Máme stále svou odhodlanou armádu, máme důstojnický sbor, který jako jeden z mála v Evropě prošel úspěšně moderní válkou a zvítězil v ní. Máme nové a moderní zbraně. Máme dostatek surovin, potravin a zásob všeho druhu. Máme ještě výkonnější průmysl než kdy dříve. Máme pověst národa, který neuhýbá ani před přesilou a jen tak něčeho se nezalekne. A neoficiálně stojíme v čele podunajského spojeneckého paktu, který jsme vyzbrojili a opevnili. Zaplatili jsme za to nemálo. O tom by mohli hovořit naši zemědělci. Ale tito naši spojenci jsou dnes také vystrašení a dávají přednost pocitům před rozumem. Dostává se nám výstrah, že když nepůjdeme do války po boku Německa spolu s našimi spojenci, celá Malá dohoda se rozpadne a my opět zůstaneme sami. Já už jsem v politice něco zažil. V mezinárodní politice. A když vezmu v potaz všechny své celoživotní zkušenosti, nevěřím, že by nám hrozilo takové nebezpečí, před jakým jsme varováni. Ano, možná to nebezpečí hrozí Německu a možná hrozí i Polsku. To by bylo zlé znamení. Ale nevěřím, že hrozí nám, Čechům a nevěřím ani, že hrozí našim malodohodovým spojencům, pokud zachovají klid a spojenectví s námi. A nevěřím, že zůstaneme sami, stejně jako jsme nezůstali sami v roce 1938. Zde před vámi přísahám, že pokud by se cizí armáda pokusila ozbrojeným vpádem narušit naši státní hranici, ať již by to byla jakákoliv armáda kteréhokoliv státu, jako nejvyšší velitel armády budu velet do zbraně a pak budeme bojovat za svoji nezávislost se všemi důsledky z toho vyplývajícími. Pokud by se kterákoliv armáda pokusila napadnout některého z členů Malé dohody, také budu velet do zbraně a tato země splní své spojenecké závazky se ctí. Ale já nevěřím, že se to stane takto. Pokud by bylo přepadeno Polsko či Německo, budu se především pozorně dívat na to, jak si počínají naši samozvaní rádci, Francie a Velká Británie. Budu se dívat, zda opět nevyčkávají kdesi vzadu a nečekají na to, až za ně vykrvácíme my a naši spojenci. Pokud by hrozilo jasné nebezpečí pro celou Evropu a všechny její národy a státy by šly pro to nebezpečí do zbraně, pokud by krváceli Němci, stejně jako Francouzi a Britové, pak ani my bychom nezůstali stranou. O to nemusí mít nikdo starost. Ale bít se za zájmy někoho jiného, kdo sám bojovat nechce, to nepřipustím. Jak jsem řekl, nevěřím totiž, že mezinárodní politická situace je

takto vyhraněná a diplomaticky neřešitelná. Sovětský svaz učinil v posledních týdnech a měsících mnoho vstřícných kroků, které jasně hovoří pro dohodu a pro jednání. Z iniciativy Moskvy byla zrušena Komunistická internacionála, která západu tolik vadila. Ano, souhlasíme. Dobře jsme si všimli tohoto vstřícného gesta. Samotným Stalinem byla nedávno ohlášena nová mírová a odzbrojovací iniciativa, o níž má být jednáno v OSN již 12. června. Ze strany sovětského velvyslance v Praze, Georgie Dimitrova, jsme byli, já sám i naše vláda, několikrát ubezpečeni o upřímném přátelství našich národů a o nedotknutelnosti našich státních hranic, stejně jako hranic všech našich spojenců. Ze strany Moskvy jsme obdrželi úplně nové návrhy na projednání nové spojenecké smlouvy a také nové smlouvy o hospodářské spolupráci, která by našim podnikům a firmám otevřela nedozírné možnosti investovat do velkých staveb a projektů daleko za Uralem. Nevěřím, že toto vše by byla jen lež a předstírání. Jsme to právě my, Češi a Slováci, kdo jako jediný v Evropě udržuje dobré vztahy a nalézá otevřené diplomatické dveře na obou stranách velké barikády nedorozumění. Právě naši diplomaté jsou s důvěrou přijímáni jak v Berlíně, Londýně a Paříži, tak i v Moskvě. To vše nás předurčuje k zvláštní roli a poslání v novodobých evropských dějinách. My jediní zřejmě nyní dokážeme zprostředkovat mír a rozumnou oboustranně výhodnou dohodu mezi oběma stranami, mezi západem a východem. My, kteří rozumíme východu, protože tam žijí naši bratři, národ, z něhož jsme kdysi vzešli, a my, kteří rozumíme západu, protože jsme s ním po tisíc let sdíleli stejné dějiny a budovali stejnou civilizaci. Proto chci na závěr oznámit, že jsem se rozhodl přijmout nabídku lidového komisaře zahraničních věcí SSSR Vjačeslava Molotova a začátkem července odcestovat na státní návštěvu do Moskvy. Zde budu jednat o tom, jak nejlépe postavit most porozumění mezi západem a východem. A Praha bude jeho středním pilířem. To slibuji.

Letenskou plání se opět nesl potlesk. Již neburácel, ale také nebyl jen vlažný. Lidé vycítili vážnost okamžiku. Prezidentův prvomájový projev byl pro většinu prostých obyvatel Prahy prvním signálem, že se cosi osudového opravdu děje, že šeptanda a fámy nelžou, že se republika opět dostává do víru dramatických událostí s nejistým koncem, že se jejich spokojený svět opět ocitá na okraji propasti.

Závažným událostem toho dne ještě neměl být konec. Beneš po projevu prohodil několik vět s přítomnými politiky za tribunou, okolo půl druhé nasedl do prezidentské Tatry 77 a nechal se odvézt na Hrad. Na rohu u Jízdárny, pouhých dvě stě metrů od můstku přes Jelení příkop, zvedl neznámý postávající muž revolver a vypálil na pomalu zatáčející automobil několik ran,

pak se dal na útěk. Tři projektily prolétly bočními okénky tatry a roztříštily je. Jeden projektil zachytily zesílené dveře. Prezident naštěstí zasažen nebyl, protože se právě shýbl pro list s textem projevu, který mu vypadl z desek na podlahu vozu. Byl lehce poraněn řidič, ale zachoval chladnou hlavu, zvládl řízení a přidal plyn, takže rychle dovezl prezidenta branou na nádvoří Hradu. Jedna z kulek zasáhla do hlavy jednoho ze dvou členů hradní stráže sedících na zadních sedadlech vozu a na místě ho zabila.

Alarmovaná Hradní stráž a později také policie marně stíhaly atentátníka, kterému se podařilo zmizet směrem k Letenské pláni, kde se pak zřejmě zamíchal do davu. Událost se seběhla rychle a nečekaně, takže nikdo ve voze nezachytil tvář střelce a k dispozici byl pouze povrchní popis hnědého pláště a placaté čapky. Obě součásti garderoby byly později nalezeny v popelnici u hospody Na Špejcharu. Ulice u Hradu zela v kritickou dobu prázdnotou a nenašel se žádný svědek události. Pouze na tmavých dveřích Jízdárny bíle svítil narychlo vápnem natřený nápis: SMRT SZLOUHUM MOSKAU!

Generál Hájek dorazil do dejvické vily o osmé hodině večer. Generál Moravec jej již očekával se sklenkou brandy a doutníkem. Sám mohutně dýmal ze své pověstné lulky.

– Doufám, že to nebyla vaše práce? zeptal se Hájek hned na úvod.

V hlasech obou mužů byla doposud patrná jistá rivalita, která vznikla již v dobách, kdy byl nynější všemocný šéf TIS ještě Hájkovým podřízeným. To, že se stali konkurenty, ji nikterak neotupilo a pouze společné nebezpečí nutilo tyto dva muže ke spolupráci.

– Moje? ušklíbl se Moravec. – Kdyby to byla moje práce, tak se spolehněte, že už by na Hradě plánovali státní pohřeb.

– Však jsme vás vyškolili, odtušil sebevědomě Hájek. – Přemýšlel jste o Abwehru?

– Napadlo mě to, přiznal Moravec. – Němci by mohli mít skutečný zájem na odstranění Beneše. Kdyby tu nebyl on, Malá dohoda by zůstala jednotná a snad by i přistoupila na přímé válečné spojenectví. Takový pohřeb si ale přejí i Maďaři a Rumuni.

– Zvláštní, vzdychl náčelník vojenské rozvědky, pověsil plášť na věšák a klesl do rohové pohovky. – Zvláštní okolnosti, nemyslíte? Ten neohlášený projev, naopak ohlášená cesta do Moskvy. Prezident se poprvé jasně vysloví pro přátelství se Stalinem a vzápětí následuje atentát, který se nepovede…

– Jistě, přitakal Moravec. – Je tady zřetelná souvislost s tak zlomovým projevem. Beneš přitvrzuje. Prý se rozhodl jet na Letnou narychlo. Tvrdí to

Drtina. O jeho cestě nemohlo vědět moc lidí. A aby to někdo naplánoval až tam, na Letné, na základě jeho projevu, to se mi zdá přitažené za vlasy. Muselo by jít o spontánní čin, ale potom by zase nemohl mít atentátník připravený kbelík s vápnem za rohem u Jízdárny a nezdržoval by se s nápisem.

– Prezident se sehnul právě v tom správném okamžiku, zvedl Hájek ukazovák. – Také podivný zásah prozřetelnosti, což?

– Nápis ukazuje na někoho z pravicových kruhů a zkomolení míří přímo na Němce, dedukoval Moravec. – Je to až příliš nápadné. Řekl bych, že se nám tu někdo pokouší naklonit si masy a stát se ještě zaživa mučedníkem. Navíc by rád poštval masy proti Němcům. V tom bastardovi musí být celý sud nenávisti. A strachu.

– Jestli je to, jak říkáte, pak zřejmě bude mít úspěch. Jestli to zorganizoval on sám, pak hraje vysokou hru. Na druhé straně, kdyby skutečně odletěl do Moskvy a byl tam ve chvíli, kdy to celé vypukne, to by nám ušetřilo mnoho starostí, nemyslíte?

– To jistě, ušklíbl se Moravec a zamíchal skleničkou. – Ale tomu se těžko věří. Za prvé, Beneš ještě nikdy neletěl letadlem a létání se bojí jako čert kříže. Za druhé, má příliš dobré informace a pochybuji, že by nám přenechal volné pole a zmizel právě ve chvíli, kdy půjde do tuhého. Jen si připravuje půdu a zajišťuje si podporu pro to, k čemu se chystá. Ví, že bude pak v menšině, a chce si zajistit alespoň podporu dělnictva. A také soucit národa. Je mazaný. Uvědomuje si, že lidé u nás jsou naklonění stavět se spíše než proti Němcům, západu nebo východu, obecně proti válce. Jakákoliv válka by je připravila o poměrně pohodlný život. Málokdo je ochotný si uvědomovat, že za ten dostatek a pohodlí vděčí především zbrojení, které samo připravuje válku. Propána, vždyť tahle maličká země vyrábí 39 procent světové zbrojní produkce! Část střední třídy a většina dělníků budou stát za Benešem právě proto, že se staví proti válce a slibuje udržet stát mimo jakoukoliv válku, což v tom svém projevu opakovaně zdůrazňoval. Beneš nepracuje s žádnou ideologií. On jen předkládá návod na omezený a sobecký postoj. Lechtá jejich plebejství a měšťáctví. On jim nabízí myšlenku, že ideály jsou podvod a všechny války jsou zlé a nespravedlivé, že nemá smysl krvácet za cizí zájmy, tím méně za zájmy Evropy, která za Československo v Mnichově krvácet odmítla. Učí je nevidět Československo jako součást prostoru a zatajuje jim, že stát, jako jsme my, prostě musí zaujmout postoj, ať chce či nechce. Nabízí jim, že by třebas mohli zůstat za bukem, až to vypukne, a dobře sám ví, že republika nemůže zůstat stranou, že ji nejde vytrhnout ze souvislostí, aniž by na to doplatila. Sám prezident je ubezpečuje, že Československo může a

zůstane stranou čehokoliv jako pouhý pozorovatel, jako divák někde na fotbale. Ani národovec, ani agrárník a dokonce ani komunista, nikdo kromě Beneše nemá tak lákavou myšlenku: Poslouchejte mě, já vám slibuji, že nebudete muset nic obětovat a po boji všude shrábneme zisky. Na východě i na západě. To je nejlepší a nejúčinnější politický šlágr.

– O tom Dimitrovově pozvání do Moskvy jsem dnes slyšel poprvé, domýšlel se Hájek. – Měli bychom zjistit, jestli k takovému návrhu opravdu došlo. Jistě máte někoho v jeho kanceláři.

– To samozřejmě mám, ujistil Moravec a začal se usmívat. – Konec konců, tohle není tak špatně rozdaná karta. Prezident je v hrožení, a jak vidno, Hradní stráž nedokáže zajistit jeho bezpečnost. Musíme ji zajistit my sami. Od toho tu tajné služby jsou. Poženeme to přes bezpečnostní výbor sněmovny. Vlastně nám nahrál a odteď neudělá ani krok bez našeho doprovodu. Rozehráváme velmi tvrdou hru, bratře generále. Podle všech indicií i podle toho, jak ohlásil svoji cestu do Moskvy na začátek července, všechno vypukne právě tehdy, možná před 12. červnem. Jsem zvědav, jak bude kličkovat.

8. květen 1942 – Moskva

Na nedělní odpoledne pozval Stalin do Kunceva náčelníka generálního štábu DRRA generála Pavlova, dále Beriu, lidového komisaře pro zásobování Malyševa, lidového komisaře obrany Vorošilova, Ždanova, dále pána nad NKVD Merkulova, svoji pravou ruku Malenkova a pochopitelně nezbytného stařečka Kalinina. Stalinovi synové plnili povinnosti kdesi u svých jednotek a dceru Světlanu odeslal do lázní v Soči. Její bouřlivé dospívání jako otec nezvládal a nehodlal se v kritických dnech, které přijdou, nechat rozptylovat jejími výstřelky a aférami s Beriovým synem Sergem. Slunce zalévalo oplocený park, právě rozkvetly šeříky a sytily omamnou vůní okolí dači. Celá vila natřená ponurou maskovací khaki barvou se ztrácela v bujné zeleni. Generál Vlasik, náčelník Stalinovy tělesné stráže, pořídil několik fotografií pro dějiny.

Pavlov pil kávu a ukusoval pirožek, ale chuť nevnímal. V duchu rekapituloval. Pochopitelně znal celý plán a také, jako jeden ze sotva dvaceti zasvěcených mužů, znal i přesné datum. Mohl sledovat, jak se scénář naplňuje. Mohl si užívat posledních týdnů míru, ale neužíval. Byl vyčerpaný. Od chvíle, kdy nastoupil do své funkce, pracoval generální štáb takřka již ve válečném režimu. Jeho členové se, při 16 až 18hodinové pracovní době, hroutili únavou a nevyspáním. Přesto zatím nebylo možno je vystřídat a zasvětit nové, neprověřené muže.

Již 1. května asistoval Stalinovi na tribuně při bombastické vojenské přehlídce na Rudém náměstí. Tankové brigády, které zde defilovaly, odjížděly odsud ihned k 9. sboru ke Lvovu, kde na ně čekal hromotluk Rokossovský, generál teprve nedávno propuštěný z uralského lágru, v němž se mu nějakým zázrakem podařilo přežít čistky a dočkat se doby, kdy se projevil nedostatek kvalitních vyšších velitelů. Pod tribunou rachotily zbrusu nové T-34 dovezené do Moskvy přímo z nově spuštěné linky Stalingradského traktorového závodu. Hlavně pyšně zvednuté, duněly ocelové obludy náměstím ve čtyřstupu, a prováděly přesné obraty, jako by byly spojené dráty. Malyševova zásluha. Stalin na místě udělil posmrtně Řád rudého praporu konstruktérovi té třicet čtyřky Michailu Iljiči Koškinovi, který si při jeho konstrukci uhnal smrt v roce 1940. Stalin prohlásil, že Koškina lze považovat za prvního padlého hrdinu v nadcházející válce, čímž poprvé veřejně přiznal, k čemu se chystá. Vyznamenán byl také tvůrce 76 mm kanónu, ředitel leningradského

dělostřeleckého závodu V. G. Grabin a hlavní konstruktér dieselového motoru V-2 soudruh Čeplan.

Z hlášení rozvědky vyplývalo, že prvomájové oslavy v desítkách evropských měst se zvrhly v bouřlivé demonstrace, srážky s policií a stávky. Analytici NKVD si demonstracemi ověřovali akceschopnost a sílu podzemní Kominterny.

Hned poté, 5. května, vystoupil Stalin na shromáždění frekventantů vojenských akademií s tajným projevem, ve kterém si již naprosto nebral servítky. Mluvil o tom, jak západní svět spěje nyní ve své nenávisti k SSSR k úplnému sjednocení, jehož logickým vyústěním by byl společný generální útok všech světových imperialistů na první stát dělníků a rolníků. Mluvil o pokusu, který západu nevyšel, když v roce 1938 on, Stalin, nařídil podpořit vojensky bojující Československo a aktivně vstoupit na západní Ukrajinu a do Pobaltí. Řekl, že z toho si lze vzít poučení. Imperialisté harašili zbraněmi a chystali se k tažení na východ v čele s hitlerovským Německem, ale jakmile se Rudá armáda vydala na osvoboditelský pochod, ihned sami svrhli nacistu Hitlera a předháněli se v nabídkách míru. Také nyní bude třeba předejít útočníka a zahájit spravedlivou obrannou válku dříve, než se západ vyzbrojí a sjednotí. Stalin posloužil statistikou a čísly o zbrojení velmocí v posledních létech, zbrojení, které neustále graduje a zvyšuje se. Poprvé se veřejně zmínil o strašlivé superzbrani, kterou vyvíjejí západní imperialisté, aby její pomocí překonali převahu Rudé armády. Popsal děsivé účinky nové zbraně, kdyby byla například shozena na Moskvu či Leningrad. Takové zbrojení nesvědčí o přátelských úmyslech imperialistického západu a dopřát tamním válkychtivým imperialistickým kruhům čas na dokončení atomové zbraně by se rovnalo zločinu proti dělnické třídě celého světa. Velmoci nyní bojují s Japonskem, aby získaly lepší strategickou pozici a po obsazení japonských ostrovů mohly napadnout SSSR zároveň i z východu. Japonsko, jak známo, uzavřelo se Sovětským svazem mírovou smlouvu a tím se okamžitě stalo nepřítelem velmocí.

Pavlov si projev poslechl přetlumočený Vorošilovem. Sám toho dne připravoval tajnou direktivu pro velitele okruhů, kteří měli předat pravomoci tajným štábům příslušných frontů. Dále bylo třeba neprodleně zahájit přesun letectva k hranicím a do konce měsíce nenápadně mobilizovat na 800 000 záložníků.

Nyní Pavlov připravil pro Stalina hlášení včetně hrubého scénáře dalšího postupu.

TASS vydá 13. června oznámení o běžném vojenském cvičení v Bělorusku a na Ukrajině. Bude kompletně vysídlen 100 kilometrový příhraniční pás od Černovic po Lijepaju. Zároveň dorazí do výchozích stanovišť 13. a 16. armáda, kterými se vrchní velení rozhodlo posílit hlavní směry úderu, tedy Západní a Jihozápadní front.

Civilní doprava bude zcela přerušena 15. června ve vnitrozemí, na hlavních tratích, zejména na magistrále a železnice začne sloužit výhradně přepravě vojsk. Týž den se direktiva s přesnými pokyny dostane na úroveň velitelů sborů, kteří tak budou znát přesné datum útoku.

Generál Bogdanov, náčelník pohraničních vojsk NKVD, začne 18. června pod různými záminkami evakuovat rodiny důstojníků a vojáků z povolání do vnitrozemí.

Direktiva s přesnými rozkazy se 20. června dostane na úroveň velitelů divizí a zároveň bude přerušen veškerý rádiový provoz v pásmu frontů. Okruhy budou simulovat mírový provoz a předstírat jinou dislokaci jednotek. Velitelé frontů dostanou pokyny pro válečnou organizaci rádiového spojení.

Členové politbyra se 21. června rozjedou k jednotlivým frontům, aby uplatnili politickou a stranickou kontrolu. Uskuteční se simulované odjezdy velitelů jednotek na udělené dovolenky a sdělovací prostředky spustí zamlžovací kampaň o tom, kde se který generál či politik právě nachází.

Španělská RA zaútočí 1. července, pod vhodnou záminkou, na Gibraltar. TASS vyčká na reakci napadených velmocí a spustí dezinformační kampaň o útoku imperialistů na světový socialismus, k čemuž využije veškeré evropské i americké levicové listy. Kominterna spustí v Evropských státech stávky a demonstrace, bude zvolna stupňována sabotážní činnost.

Direktiva s podrobnými rozkazy se 2. července dostane na úroveň velitelů pluků a následujícího dne i velitelů praporů. Bude zahájena otevřená masová mobilizace, která do týdne dosáhne čísla 5 300 000 záložníků a bude zahájeno formování třetího sledu.

Mezi 2. a 7. červencem ohlásí TASS sérii polských diverzních akcí v západním pohraničí SSSR.

Již 7. července, v neděli za svítání bude zahájen generální útok Západního a Jihozápadního frontu na Polsko, přesně podle schváleného Plánu generálního štábu DRRA (kódový název BOUŘE) z 15. dubna 1942:

Prvním strategickým cílem jednotek Rudé armády musí být rozdrcení hlavních sil německé armády, které se po napadení Polska soustředí v širokém oblouku od Východního Pruska, přes Pomořany, Poznaňsko až do Slezska.

Protože musí být zpočátku zachována neutralita Československa a nebude možné celou německou armádu obklíčit, musí být její síly rozděleny klínovými údery z centrálního Polska na sever do Gdaňska a na jihozápad do Saska. Úderu proti Německé armádě bude předcházet obsazení Polska provedené silami Západního a Jihozápadního frontu. Polská armáda musí být rozdrcena dříve, než německé armáda dokončí mobilizaci. Údery vedené k rozdělení německé armády musí být vedeny v okamžiku, kdy německá armáda ještě neukončí rozvinutí svých sil a zaujetí souvislých obranných linií a bude zaostávat v rozvinutí týlu. K rozdrcení hlavních německých sil v Prusku (vojska Západního a Severozápadního frontu), Poznaňsku (vojska Západního a Jihozápadního frontu) a Slezsku (vojska Jihozápadního frontu) dojde ještě před překročením linie Odra – Zittau. Hlavní úder povedou armády Západního frontu.

První fázi *zahájí útočné akce pouze jednotky Západního a Jihozápadního frontu a střetnou se pouze se silami Polska a obsadí jeho území, aniž by vstoupily do střetu s německou armádou. Budou mít převahu 68 divizí (z toho 21 tankových a devět motorizovaných), nad 40 polskými divizemi (z toho jen pět lehkých a čtyři motorizované).*

Pravé křídlo tvořené silami Západního frontu, bude soustředěným náporem 10., 13. a 4. armády směřovat z výchozí linie Grodno – Brest prudkými sbíhavými směry na Varšavu. Překvapivě obsadí město s neporušeným železničním uzlem. Za čelními sledy bude postupovat 3. armáda frontu, která se rozvine v úseku Suwalki – Lomža směrem k severu a bude krýt pravé křídlo před překvapivým výpadem Wehrmachtu od Rastenburgu.

Vojska Severozápadního frontu rozvinou útok podél baltského pobřeží na Königsberg a Prusko pouze v tom případě, kdy by německá armádní skupina Nord zahájila útok na pravé křídlo Západního frontu. Jinak setrvají v pozicích.

Ve střední části fronty bude v úseku od Brestu po Kovel samostatně operovat 5. armáda JZ frontu, která překročí řeku Bug a pronikne ve směru na Lubin, přičemž bude k dispozici pro křídelní manévr k jihu či k severu, dle potřeby. Hlavním cílem této armády je dosáhnout toku Visly u Radomi a zajistit tamní železniční uzel.

Levé křídlo tvořené silami Jihozápadního frontu bude soustředěným náporem 6., 26. a 16. armády směřovat z výchozí linie Brody – karpatská hranice směřovat železničním a silničním koridorem skrze Přemyšl a Tarnow ke Krakovu, pravým křídlem na Kielce. Za čelními sledy bude postupovat 12. horská armáda, která se rozvine v úseku Sanok – Nowy Sacz – Zakopané a ve

směru k jihu zajistí kryt levého křídla proti překvapivému výpadu Čs. či Rumunské armády, především bude mít na zřeteli ochranu železničního koridoru.

ZF bude využívat všech komunikací a železničních trati ve směru na Varšavu 5. armáda bude postupovat volným terénem a bude zpočátku odkázána na silniční zásobování. JZF bude k zásobování využívat koridor Lvov – Krakov.

Oba fronty postoupí na linii Modlin – Varšava – Krakov nejdéle do 15. července, tedy asi za týden po zahájení bojů, přičemž jejich čela obsadí strategické body na linii do tří až pěti dnů.

Úkolem letectva obou frontů bude překvapivým úderem ovládnout vzdušný prostor bojiště, zamezit přesunům posil a zásob nepřítele. Nebude devastovat železnice, nádraží ani silniční trasy a v případě likvidace nepřátelských letišť soustředí pozornost na ničení nepřátelského letectva, aniž by ničilo letové plochy, skladiště a technické vybavení, které později samo převezme. Letectvo bude poskytovat přímou podporu pozemním jednotkám, zvláště v klíčových bodech obrany nepřítele, dále ochranu a podporu vlastním leteckým výsadkům, které budou shozeny v klíčových bodech v týlu polských linií.

Soustředění druhého sledu armád bude dokončeno 10. července a celý sled zahájí přesun k západu, do prostor bývalé hranice SSSR opuštěných prvním útočným sledem.

***Ve druhé fázi** útoku, která nastane mezi 15. – 20. červencem, bude zcela likvidován zbytek Polské armády, obsazeno celé území Polska a jednotky přeskupeny k osvobození Německa a Finska. Ani v této fázi nevstoupí vojska do střetu s německou armádou, pokud sama nezahájí útočné akce.*

Pravé křídlo. Jednotky ZF se od Varšavy rozvinou po pravém břehu Visly směrem na Bydhošť a zde zajistí předmostí na levém západním břehu Visly. V prostoru Plock – Wlodawek se část jednotek stočí jihozápadním směrem, překročí Vislu a rozvinou klešťový manévr ve směru na Poznaň a Kališ. Po dosažení Bydhošti se vojska dočasně zastaví a reorganizují. Mechanizované sbory 10. a 13. armády se obrátí čely směrem k severu a budou doplněny čerstvými tankovými jednotkami. Vojska II. sledu posílí armády SZ frontu a celý front se rozvine k útoku podél baltského pobřeží na Königsberg a Rastenburg z jihu a západu.

Od Radomi směrem na Lodž postoupí 5. armáda a spolu se 4. armádou zajme zbytky polských jednotek sevřených v této oblasti. Poté obě armády

postoupí na linii Pila – Poznaň – Lešno, kde provedou reorganizaci a doplnění stavů.

Na levém křídle postoupí Vojska JZF na linii Čenstochová – Těšín, přičemž jejich pravé křídlo, postupem na Kališ z jihu, podpoří obklíčení polské armády v prostoru Lodž. Jejich levé křídlo se zastaví 10 km od československé hranice. Poté bude provedena reorganizace a jednotky zaujmou postavení k obsazení Slezska a překročení Odry. Vojska II. sledu postoupí na úroveň Krakova a rozvinou se k operaci jihozápadním směrem Těšín – Brno – Vídeň.

Operace budou ukončeny do 20. července a reorganizace i doplnění jednotek do 27. července. K tomuto datu bude dokončena přestavba železniční sítě do Varšavy a do Krakova. Mechanizované sbory budou doplněny jednotkami tanků BT z II. sledu, vhodnými pro využití na pevných silnicích.

Úkolem letectva bude, kromě obvyklých bojových úkolů, obsazení a zprovoznění polských letišť, dále urychlené budování dostatečného počtu nových letišť v prostoru středního a západního Polska, s výhledem na zajištění dostatečné letecké podpory pozemních vojsk v další fázi operace.

Dne 30. července bude dokončeno soustředění třetího sledu armád a celý sled zahájí přesun k západu, na linii Bug – San.

***Třetí fáze** útoku proběhne mezi 30. červencem a 30. srpnem. Vojska obou frontů se v ní střetnou s hlavními silami německé armády ještě předtím, než ta ukončí své plné rozvinutí. Dvěma klínovými údery ji rozdělí na tři části, které obklíčí a zničí. Útočné jednotky zároveň překonají tok Odry a zakončí operaci obsazením Berlína a postupem k Labi. Vojska II. sledu se budou aktivně podílet na likvidaci obklíčených německých vojsk.*

Útoku na Německo a Finsko budou předcházet operace Baltského loďstva, které provede zaminování severoněmeckých i finských přístavů a také přístupů k Leningradu i do Rižského zálivu. Ponorky a námořní letectvo budou napadat německá plavidla po celém území Baltu. Skupiny určené k námořním výsadkům se vylodí v týlu nepřátelské obrany na baltském pobřeží.

Pravé křídlo: 30. července překročí rozvinuté jednotky SZF hranice východního Pruska a zahájí útok na Skupinu NORD německé armády. Jednotky 8. armády obsadí přístav Memel a zaútočí podél železniční trati ve směru Tylže – Königsberg. Jednotky 11. armády zaútočí v pásmu Čerňachovsk – Suwalki v oblasti Mazurských jezer. Jednotky 3. armády se již před 27.

červencem přeskupí z obranné formace do útočné a postoupí z jihu ve směru Rastenburg.

Pravé křídlo ZF (13. armáda) postoupí rychlými mechanizovanými sbory z nástupiště v Pomořanech severním směrem na Elbing a Gdaňsk. Poté se tyto sbory stočí východním směrem k Olštýnu a Königsbergu. 10. armáda nastoupí od Bydhoště severozápadním směrem a obsadí Štětín, čímž bude zároveň krýt týl 13. armády. 13., 8., 11. a 3. armáda co nejrychleji dokončí obklíčení a zajetí německých armád v Prusku. Poté se přesunou k Odře do oblasti Landbergu, přičemž 13. armáda posílí na jižním křídle 10. armádu, 8. a 11. armáda posílí mezi Landbergem a Gubenem 5. a 4. armádu. Odtud povedou SZF a ZF bez přestávky útočné operace přes Odru a ve směru severně od Berlína až po linii Wismar – Stenal.

Levé křídlo: 30. července překročí jednotky JZF hranici Slezska, 16. armáda ve směru Lešno – Hlohov, 6. armáda ve směru Kališ Vratislav a 26. armáda ve směru Ktovice – Opole. Po obsazení území Slezska se všechny tři armády přeskupí dále k západu a povedou útočné oprace v úseku Berlín – Drážďany až na linii Magdeburg – Lipsko.

Vojska II. sledu a 12. armády se rozvinou podél československé hranice, přičemž v okamžiku obklíčení nebo dobytí Berlína zaútočí dvěma proudy, od Těšína a od Žitavy na Prahu a Vídeň. Dobytí Berlína bude zároveň signálem k zahájení útočných operací JF ve směru na Bukurešť a Budapešť.

SF zahájí již 30. července útočné operace proti Finsku všemi silami 7., 17. a 24. armády. 23. armáda SZF zůstane na území baltských republik jako záloha proti nepřátelským výsadkům z moře.

Úkolem letectva v této fázi bude především zničení Luftwaffe a ovládnutí vzdušného prostoru překvapivým úderem všemi silami ráno 30. července. Letectvo bude ničit všechny dostupné vojenské cíle včetně letišť, železnic, silnic a nepřátelské techniky. Továrny a výrobní zařízení budou ušetřeny.

Čtvrtá fáze útoku proběhne mezi 31. srpnem a 30. zářím. Cílem bude završení zničení německé armády, obsazení Německa, zásadní porážka a obklíčení vojsk Malé dohody. Před útokem se vojska II. sledu přeskupí v nový Československý front.

Pravé křídlo. Vojska SZF a ZF budou pokračovat v postupu do Porůří, kde obsadí průmyslové oblasti a zastaví se na hranici Belgie a Francie. Bude obsazeno Dánsko a úžiny, čímž dojde k uzavření průjezdu do Baltského moře.

Vojska JZF s podporou vojsk II. sledu se po překročení Labe stočí jihozápadním směrem, projdou Durynským lesem a obsadí Bavorsko. Vojska

nově zřízeného Československého frontu obklíčí v Čechách západní část čs. armád a zaútočí na německá vojska v oblasti Vídně. Druhý proud tohoto frontu bude postupovat západním Slovenskem k Budapešti.

Levým křídlem se v této fázi stane JF, jehož 18. horská armáda pronikne karpatským koridorem podél pohoří Maramures do vnitřního Maďarska a stočí se na jih do zad karpatské obranné linie. 9. armáda spolu s Dunajskou flotilou obsadí dunajskou deltu a zaútočí nížinou podél Dunaje k západu k Železným vratům. Obsadí Bukurešť a naftové rafinerie v Ploješti. Prozatím nebude veden útok na území Srbska. Zbytek armád Malé dohody bude obklíčen ve slovenských a rumunských horských oblastech bez těžkých zbraní a zásobování.

Hlavním úkolem letectva bude přímá podpora pozemních vojsk na západním směru. Na jihozápadním a jižním směru bude letectvo překvapivými údery ničit především československé a maďarské letectvo a zajistí vzdušnou nadvládu v oblasti postupu hlavních proudů pozemních vojsk.

Oba proudy Jižního frontu budou útočit s 34 divizemi (z toho 10 tankových a pět motorizovaných). Síly Malé dohody celkem tvoří 146 divizí (z toho osm tankových a 10 motorizovaných). Předpokládá se ale, že do bojů nestačí zasáhnout 38 divizí jugoslávské armády a ČSFR bude moci poskytnout pouze divize dislokované na jižním Slovensku. Jižní front se tedy střetne pouze s rumunskými a maďarskými divizemi a jednou, maximálně dvěma tankovými divizemi. Malá dohoda bude napadena zároveň třemi proudy. Moravskou branou, údolím Maramureš a skrze dunajskou deltu. Plně mobilizována bude pouze rumunská armáda, ale nejméně 12 jejích statických horských divizí zůstane odříznuto v karpatské opevněné linii a do manévrových bojů nezasáhnou.

Černomořská flotila a její námořní letectvo ihned v prvních hodinách zablokuje Bosporskou úžinu a zaminuje průplav, aby znemožnila průjezd spojeneckým loďstvům. Na kavkazské linii budou probíhat pouze obranné boje. V každé fázi boje je třeba ke každému postupujícímu proudu připočíst nejméně jeden výsadkový sbor o třech divizích, vysazený do týlu nepřítele. V průběhu IV. fáze bude na bojiště přisunut III. sled DRRA vzniklý po mobilizaci a čítající nejméně 50 čerstvých divizí včetně divizí NKVD. Tyto síly budou disponovány jednotlivým frontům podle momentální potřeby a situace na bojišti.

Po dokončení této fáze bude vojskům poskytnut čas na doplnění a reorganizaci, vyjma vojsk JF, které nebudou doposud opotřebovány dlouhým bojem.

V páté fázi obsadí jednotky Jižního frontu bez odpočinku Bulharsko, Albánii a Jugoslávii, přičemž budou šetřit srbské obyvatelstvo a pokusí se získat Srby na svoji stranu. Pak, podle možností, proniknou do severní Itálie a obsadí Terst. Jednotky na západním směru postupu zahájí 15. října obsazování Holandska a Belgie, zajistí přístavy na severním pobřeží Francie a znemožní tak přísun posil z Británie. Část francouzské armády bude v té době čelit náporu Španělské rudé armády. Bude poražena Francie a horskými armádami obsazeno Švýcarsko v aktivní spolupráci se španělskou DRRA. Severní front po obsazení Finska postoupí do Švédska a Norska. Dojde k odříznutí Velké Británie, která bude později obsazena velkou výsadkovou operací.

Po obsazení zbytku Evropy bude část vojsk přesunuta na Kavkaz a postoupí do Íránu a na Střední východ k Perskému zálivu. Část Jižního frontu obsadí Řecko a Turecko, přes Sýrii a Palestinu bude směřovat na Káhiru a do Egypta. Část západně dislokovaných armád obsadí francouzské a italské kolonie v severní Africe. Poté bude vyvoláno lidové povstání v Indii a SSSR podpoří dodávkami zbraní osvobozenecký boj čínského lidu.

Plán obsahoval ještě samostatnou složku s hlavním zadáním pro ženijní vojska a především pro rozvědku generálního štábu, jejímž nejdůležitějším úkolem bylo dezinformačními akcemi zajistit, aby německá armáda nevstoupila do vojenských střetů s Rudou armádou před 30. červencem a aby se mobilizace i rozvinutí německých vojsk a týlu co nejvíce opozdilo.

Stalin byl s plánem podrobně seznámen a osobně v něm provedl některé úpravy. Po celý březen a duben trávili Pavlov a jednotliví náčelníci správ generálního štábu ve Stalinově kanceláři stovky hodin. Ani Stalin nikterak neodpočíval. Na chodbách před Ugolkem se střídaly skupiny lidových komisařů, konstruktérů, velitelů frontů, rozvědčíků, zástupců ženijní správy a správy pracovních rezerv, zahraničních vojenských atašé, diplomatů a nejrůznějších náměstků. Důstojníci generálního štábu již v okamžiku Pavlovova nástupu do funkce pracovali 13 i 16 hodin denně a spali ve svých kancelářích nebo v židlích s hlavami na stole v mapách. V dubnu se pracovní doba v generálním štábu nezřídka protáhla na 20 hodin a silní chlapi se začínali pohybovat jako mátohy. Po prvomájových oslavách dal Stalin pokyn, aby si všichni na pár dnů odpočinuli.

Nyní se sám pohodlně rozvalil v ratanovém křesle, vyčistil dunhilku a odložil ji na desku stolu z červeného dřeva. Z kapsy obyčejné plátěné kazajky vytáhl složený papír a podal jej Pavlovovi.

– Přečtěte to, soudruhu generále.

Pavlov držel v ruce telegram, který podle data přijetí přišel něco po osmé ráno: *8. května 1942 – bitva v Indickém oceánu. Admirál Somerwille dokonale porazil a rozprášil císařské Spojené loďstvo. Ztráty sedmi až osmi letadlových lodí, 11 bitevních lodí, nejméně 10 křižníků, asi 500 palubních letadel. Zničen i japonský vyloďovací konvoj u Jávy. Ztráty Japonců nenahraditelné. V důsledku budou znamenat ztrátu iniciativy a rychlý nástup spojeneckých sil k samotnému Japonsku. Císařské loďstvo nadále nebude schopno zabránit spojencům v přesunech Pacifikem a nebude schopno zásobovat jednotky odříznuté v dobytých oblastech. Ve válečném hospodářství lze očekávat rychlou surovinovou krizi.*

– To je od Sorgeho? zeptal se Merkulov a převzal telegram.

Merkulov měl ve tváři zamyšlený výraz. Telegram takového významu měl Stalinovi předat on, neomezený pán nad diplomacií a nad špionáží. Jakou cestou se mohl telegram dostat ke Stalinovi, aniž by jej zachytili jeho lidé? Buďto tedy od vojenské rozvědky, od Golikova nebo, a to by bylo závažnější, nebo někdo z jeho lidí pracuje přímo pro Stalina a Vožď se rozhodl dát mu tím malou lekci opatrnosti.

– Ne, ušklíbl se Stalin. – Od Sorgeho to není.

Merkulov sám nejlépe věděl, že když Německo vyhlásilo Japonsku válku, tamní konzulát evakuovali z Tokia do Singapuru. Sorge se nyní chystá na zpáteční cestu do Berlína spolu s Legií Condor. V Berlíně bude užitečnější.

– To… je pravda? zeptal se opatrně Pavlov a ukázal na telegram v Beriově ruce.

– Nepochybně, potvrdil Stalin krátkým kývnutím. – Co tomu říkáte?

Pavlov byl vojenským stratégem a nemusel dlouho přemýšlet. I když neměl Stalinova génia, který vůdci světového proletariátu umožnil pochopit význam zprávy jakýmsi okamžitým vhledem či vnuknutím, dovedl Pavlov vyvozovat.

– Japonci jsou vyřízení, usoudil okamžité. – Tohle je pro ně katastrofa. Přišli o celé loďstvo. Američané ovládnou *celý Tichý oceán.* Japonské trasy budou přerušeny a jejich posádky na ostrovech odříznuty. Američané vůbec nemusí plýtvat lidmi na dobytí všech těch ostrovů. Prostě počkají, až tam nepřítel pomře hladem. Japonci mohou teď bojovat už jen na pevnině, v Číně a v Indočíně, ale pozemní cesty jsou k zásobování příliš dlouhé a jejich

frontovým jednotkám dojdou zásoby. Nezbyde jim, než vyklidit Indočínu. Začne masivní bombardování Japonska, Tokia, všech velkých měst. Jejich totální porážka je neodvratná do dvou tří let.

Stalin souhlasně kývl a položil další otázku.

– A co z toho plyne?

Pavlov horečně přemýšlel, co chce vožď slyšet, ale náhle se mu rozbřesklo. Stalina vůbec nezajímal osud Japonska.

– Britové a Francouzi budou do roka z války v Tichomoří venku. Japonsko zůstane americkou záležitostí. Paříž a Londýn se zúčastní již pouze formálně. Ano, do roka dostanou nazpět Indočínu a snad i Hongkong a tím to pro ně skončí. Jejich lodě a vojáci se vrátí do Evropy.

– Budou chtít, aby se uklidnilo veřejné mínění doma, blýskl se Vorošilov. – Přivezou vojska nazpět, jak jen to půjde. V Indočíně nechají jen zlomek svých sil.

– Nejméně tři letadlové lodě připlují do jednoho dvou měsíců! vykřikl Pavlov, který již chápal vše. – Nepočítali jsme s letadlovými loděmi na Baltu a v Černém moři. Neměly se vrátit tak brzy. To povede k zničení naší Baltské a Severní flotily! Bombardování Leningradu, tankových závodů! Abychom to odvrátili, museli bychom, dříve než připlují, obsadit Dánsko a Skagerak. Museli bychom to udělat pozemní ofenzívou. I bez letadlové lodi je jejich a německá flotila silnější než naše. My na Balt vyplout nemůžeme, ale dělostřelecká obrana Leningradu by jejich křižníkům nedovolila připlout tak blízko, aby mohli ostřelovat Leningrad, rejdu nebo Petropavlovskou pevnost. Letadla, to je něco jiného, ta mohou… Jestli vybudují pomocné letecké základny na jihu Finska, bude Leningrad v troskách. Bude zapotřebí posílit Severní front a překvapivým úderem na jih Finska eliminovat toto nebezpečí. A také se co nejrychleji se probojovat k dánským průlivům. Snad také shodit tam letecký výsadek, nebo ve Švédsku, v Malmö!

Stalin si klidnými pohyby zapaloval jinou dýmku a očima propichoval Pavlova dovozujícího další a další souvislosti v překotném sledu, jak mu myšlenky přicházely.

– Dobře, soudruhu generále. A teď mi řekněte, co s tím uděláte?

– Soudruhu Staline! Soudruhu Vorošilove… vyskočil Pavlov. – Musíme urychlit přípravy. Musíme zaútočit dříve. Možná o celý měsíc dříve! Dovolte mi odjet hned do štábu. Stavka se musí poradit, propočítat možnosti…

– Jeďte, soudruhu náčelníku štábu, kývl blahosklonně Stalin. – A za dva dny mi přivezte přepracovaný plán.

21. květen 1942 – zámek Bělověž

Zástupce československé vojenské rozvědky kapitán Fryč přistál ve čtvrtek časně ráno v Bialystoku a odpoledne se v jedné kolonì spolu s vyslancem Abwehru generálem Paulem Thümmelem a jeho ochrankou přiblížil k bělověžskému zámku. Stavba v srdci rozsáhlých pralesních porostů měla lovecký charakter a pocházela z roku 1889, jak hostům během cesty vysvětlil šéf polské vojenské rozvědky plukovník Stefan Rowecki. Dal jej postavit car Alexandr III. dle návrhu hraběte Rocheforta. Roku 1920 prý zámek obsadila kozácká skupina atamana Balachoviče, pak, mezi válkami, se zde pořádaly reprezentativní hony a bankety pro polské hodnostáře a zahraniční hosty.

Automobil projížděl rozsáhlým padesátihektarovým parkem mezi staletými duby, na nichž vyráželo první světlounce zelené listí.

– Tamhle vidíte dům dvorského maršálka. V roce 1904 ho postavil Nieselewicz. Dnes je v něm umístěna centrála Abwehru Wally-1. Tam vzadu je takzvaný Velký dům lovčích, nyní sídlo naší vojenské „dvojky“ s krycím jménem Jagello. Napravo za hlavní bránou je dům pro carskou družinu, nyní obsazený strážní rotou KOP.

Kapitán Fryč zaznamenal stavbu jako bizardní směs různých architektonických stylů napodobujících kde co. V parku a u brány stály zamaskované strážní budky. Obyvatelstvo vsi Bělověže se skládalo většinou z dřevorubců, lovčích a lesníků. Rowecki vysvětlil, že v hlavní budově má dodnes vyhrazeny komnaty polský prezident, který zámek využíval mezi válkami, a v pravém křídle sídlí štáb polské Armády Narew a její velitel generál Franciszko Kleeberg. Na konci městečka upozornil Rowecki na honosnější budovu anglické firmy Centuria najaté státem k zušlechtění a exploataci pralesa. Hostům nemusel nikdo vysvětlovat, že anglická firma skrývá a maskuje rovněž důležitou zpravodajskou pobočku MI-5 zaměřenou na východ. Tato tajná služba však, na rozdíl od ostatních zde sídlících, nespadala pod koordinační centrálu Blížencù s krycím názvem Vitold.

Kapitán Fryč zde byl poprvé. Místo mu připadalo dokonale utajené v moři neprostupných lesů táhnoucích se všude okolo na desítky kilometrů daleko. Vystoupil na nádvoří a všiml si vysokého stožáru rádiové antény na zámecké baště. Hosty přivítal, kromě generála Kleeberga, také velitel zdejší centrály Abwehru major Christian Zavelly. Interiér zámku si uchoval doslova přepychovou atmosféru a veškeré zařízení ze své diplomatické minulosti. O

necelou hodinu později dorazil na místo i sám vrchní velitel polské armády generál Sikorski. Jednání řídil Rowecki, který na úvod shrnul známá i méně známá fakta.

– Před týdnem, 13. května, vydala TASS oznámení o běžném vojenském cvičení v Bělorusku a na Ukrajině, které obsahuje také výčet vojsk přesouvaných do těchto oblastí. To může působit na západní diplomaty velmi seriózním dojmem. Prohlášení ovšem neuvádí mohutná uskupení, která, jak se domníváme, se v příhraničním pásmu již dávno nacházejí.

– Ano, doplnil Sikorski. – Jde bezpochyby jen o to, aby se západ nepoplašil zvýšenou aktivitou vojska na sovětských železnicích. Ve skutečnosti byla již 15. května zcela přerušena civilní doprava ve vnitrozemí, na hlavních tratích, zejména na magistrále a železnice začala sloužit výhradně přepravě vojsk. Naši lidé mezi železničáři hlásí, že civilní provoz v západní části SSSR se úplně zastavil. Naopak, jen v posledních třech měsících agenti na druhé straně zjistili podél celé hranice vykládku více než 6000 vagonů s municí a 950 cisteren paliva a maziva. Pouhým dalekohledem můžeme z našich hraničních pozorovatelen zahlédnout celé hory pontonů a konstrukcí, pravděpodobně součástí montovaných dřevěných mostů. Nejvíce je toho asi 15 kilometrů jižně od Brestu.

– Osmnáctého května, ujal se opět slova Rowecki, – začala pohraniční vojska NKVD, pod různými záminkami, evakuovat rodiny důstojníků a vojáků z povolání do vnitrozemí. Mezi sovětskými důstojníky se šíří šeptanda o tom, že již to brzy začne. Tuhle operaci pravděpodobně řídí sám generál Bogdanov, náčelník pohraničních vojsk NKVD.

– Mám ještě čerstvější zprávu, přihlásil se major Zavelly. – Vlastně úplně čerstvou. Naše skupina rádiové rozvědky, sekce S vedená poručíkem Johrstem, hlásí, že včera došlo k náhlé změně rádiového provozu po celé délce hranice. Jak víme, Rusové radiostanice používají jen velmi spoře a neradi. Spoléhají se na telefonické spoje. Používají radiostanice spíše jen u štábů sborů a armád. Je jich tak málo, že naši lidé měli šanci dosti důvěrně rozpoznat rukopis jednotlivých radistů. Mohli je vcelku pohodlně odposlouchávat a analyzovat vysílání. Jenže tihle naši známí se včera okolo osmé hodiny ráno náhle a všichni naráz odmlčeli. Namísto toho zahájila vysílání řada nových, nám neznámých stanic, které se hlásí jako stanice brigád i divizí. Jinými slovy, náhle vzrostl radioprovoz v ruském příhraničí o 300 procent. Je to dokonalý zmatek. Většinou se dohadují o váznoucím zásobování, vyskytly se pokyny k určování dovolených pro vojsko i pro důstojníky a celkově je v radiodepeších daleko méně ryze vojenských

informací. Také jsme zaměřili některé z těch nových stanic. Předstírají, že vysílají z větších měst dále od hranice, ale ve skutečnosti se, podle našich měření, nacházejí ve dvacetikilometrovém pohraničním pásmu. Jednoznačně jde o zastírací aktivitu.

Pak se musím se svou troškou přidat i já, vystoupil kapitán Fryč. – Jak víte, pracuje u nás i civilní rozvědka TIS a jedno z jejích oddělení se zabývá analytickým srovnáváním sovětského tisku. Ještě před odjezdem do Krakova jsem od TIS obdržel zvláštní varování. Sdělovací prostředky na všech úrovních, po celém SSSR, již několik dnů věnují neobvyklou pozornost dovolenkovým pobytům vysokých sovětských důstojníků a politických funkcionářů. Nemáme samozřejmě možnost ověřit si, zda v SSSR opravdu vypukla sezona dovolených a rekreací a zda tihle lidé skutečně odjeli kamsi do Soči nebo na Krym, ale v květnu je na dovolené trochu brzy a tisk se obvykle takovým tématům nevěnuje v masovém měřítku jako nyní. Ta náhlá snaha tisku přesvědčit celý svět o tom, že se právě celá Rudá armáda rozpouští na dovolenou, je hodnocen jako poněkud nápadná. Zkrátka neodhadli rozdíl v tom, jak takovou nalévárnu přijímá jejich obyvatelstvo a jak ji vyhodnotíme my. Závěr zní – odjezdy jsou simulované a sdělovací prostředky spustily zamlžovací kampaň na pokyn shora.

– Jak věci vyhlížejí, poškrábal se plukovník Rowecki na nose, – uskutečňuje se zde jakýsi koordinovaný postup.

– Naplňuje se scénář, doplnil Thümmel. – Váš odhad, pánové? Jsme všichni zkušení zpravodajci. Máme zde ohlášené vojenské cvičení, což znamená přesun dalších vojsk k hranici do oblasti, která je vojskem doslova přecpaná. Máme zde úplné podřízení železniční sítě potřebám armády. Máme zde evakuaci rodin vojáků do týlu. Naproti tomu a souběžně zde máme předstíranou mírovou aktivitu radiostanic a přerušení vysílání u skutečně bojových jednotek. Spolu s tím matoucí propagandistickou kampaň zaměřenou na politiky a diplomaty v zahraničí, která oznamuje světu, že armáda odchází na dovolenou. Otázka zní. Kdyby něco takového podnikaly naše armády podle předem daného scénáře, kolik času by chybělo do útoku?!

Krátké ticho vyplněné usilovným přemýšlením jako prvý přerušil generál Sikorski.

– Dva týdny?

– Asi tak, souhlasil kapitán Fryč. – Řekl bych, že zaútočí v neděli ráno. Tedy jedenatřicátého května, sedmého nebo čtrnáctého června. Nejspíš sedmého.

– Já myslím jeden týden, až deset dnů, odhadl generál Thümmel. – Ano, pravděpodobně jedenatřicátého května.

– Deset dnů! kývl s určitostí generál Franciszko Kleeberg. – Jen deset dnů.

Po cestách zámeckého parku zvířil vítr opadané kvítky zlatého deště a okny do místnosti zavanula omamná vůně kvetoucích šeříků.

20.-26. květen 1942 – Podhůří Karpat

Vojska 97. střelecké divize ležela v kopcích a lesích na Sanu již týden. Po přesunu z Olejnice se jednotlivé pluky po praporech vsakovaly do lesů, kde bez ohně a bez budování jakýchkoliv zákopů či krytů netrpělivě očekávaly onu chvíli. Nikdo nic neřekl a staršinové, ba ani velitelé praporů neznali přesné rozkazy. Všichni věděli pouze jedno – půjde se vpřed. Rozdávalo se ostré střelivo a další a další roty a prapory přibývaly v houštinách vpravo i vlevo a také vzadu jen tak, na holé zemi pod stromy. Naštěstí bylo již teplo i v noci, a tak se polehávání v mechu a jehličí zdálo být vlastně příjemné. Za říčkou bylo Polsko a jen padesát kilometrů jižněji ležela haličská pevnost Přemyšl.

Staršina Vozněckij zpozorněl. V lesním průseku oddělujícím postavení dvou praporů se objevil poručík od intendantů na koni. Vozněckij se na okraji lesa postavil a dal najevo svoji přítomnost.

– Staršino, kolik máš lidí? Davaj! vyzval jezdec. – Přiveď pár lidí.

Vozněckij řekl číslo, otočil se a vydal rozkaz. Pak se na okrajích lesa vynořovali z houštin další a další seržanti a poručíci. Průsekem se blížila dlouhá kolona selských vozů tažených koňmi, s vrchovatým nákladem přikrytým plachtami. První vůz dojel na Vozněckého úroveň a voják na kozlíku strhl plachtu. Před očima užaslých vojáků se objevila korba plná holínek. Skutečných kožených holínek ze silné, kvalitní teletiny. Extra klasa. Holínek, jaké nevlastnili ani nižší důstojníci.

– Davaj sem! ukázal jezdec družstvu vojáků. – A všechno dolů, na zem. Rychle, co koukáte!

Vojáci se vrhli na vůz a stahovali boty dolů do trávy po celých hroznech. Jakmile byl vůz prázdný, přijel další a skládání se opakovalo. Po celém průseku se za půl hodiny vršily hromady těch nejkvalitnějších vojenských holínek, jaké si jen bylo lze představit. Každý z vojáků divize se doposud těšil na den, kdy nějaké podobné boty stáhne z nohy mrtvého polského či německého vojáka jako válečnou kořist a vymění je za své keprové šunty. A nyní jich tu byly tuny na hromadách, jen tak v lese. A jakých? Sovětských, ušitých v zázemí pilnýma rukama jiných soudruhů a soudružek. Jako by se naplňovaly tajné sny každého vojáka.

– Přezouvat! zavelel poručík na koni a zapálil si machorku. – Všichni! Ale ne najednou. Po družstvech a potichu. Žádný zmatek.

Za moment se z lesního příšeří začaly vynořovat ukázněné zástupy vojáků. Každý bral jeden pár a zástupy opět zmizely v lese. Nikdo se nedíval na velikost a nikdo boty nezkoušel. Však si je vojáci sami v lese povyměňují. Do prvního šera byl i poslední voják 97. divize obutý v nových panských botách. Celý les vrzal a voněl tou novotou, jak se vojáci pokoušeli boty rozchodit a vyšlápnout. Pohled k popukání. Poddůstojníkům a důstojníkům bylo povoleno brát ještě další páry do zásoby. I přesto zůstaly v lesním průseku ležet stovky nepobraných párů. Nikdo je nesbíral a neodvážel. Zůstaly tam, vedle hromádek starých, smradlavých a potrhaných keprových hadrů.

– Nu, vzdychl staršina Vozněckij, – teď už to přijde. Už jen pár dnů, nejdéle týden. Staršina Vozněckij si nedovedl představit, jaké hromady bot se v tuto chvíli vrší po všech lesních průsecích a cestách podél celé sovětské západní hranice. Ještě větší pyramidy se vršily na zastávkách při železnici, ve Žmerince, Zaleščikách, ale také v Kovelu, Baranoviči, v Grodnu a jinde. Miliony vojáků se tuto noc přezuly do nových bot.

Dalšího dne přivezly vozy soupravy nových uniforem převázané motouzy a vojska se převlékala. V lesích zůstaly ležet hromady starých hadrů. Třetího dne přišly bedny s náboji a granáty. Pak nové tlumoky a pytle na záda, dokonce nové deky. Spolu s dekami přivezly vozy bedny knih. Opravdových knih v šedé vazbě, malých jako krabička od zápalek. Každý voják divize dostal konverzační příručku do kapsy a úkol neležet jen tak v mechu, ale studovat. Nikoliv učit se nazpaměť, ale učit se rychle vyhledávat vhodné věty a otázky podle kapitol: Obsazení železniční stanice, Orientace parašutisty, Obsazení vesnice, Vzetí zajatců a podobně. Tato příručka byla jako zázrak. Každému vojáčkovi osvoboditeli umožnila rychle a stručně zjistit vše potřebné:

– Jak se jmenuje vesnice? Kde je vodní zdroj? Kde najdu benzin? Projede po této cestě tank? Kdo je starosta? Kolik je tam krav a vepřů?

Nebo vydat potřebné příkazy:

– Nehýbat se, nebo budu střílet! Napijte se přede mnou! Jezte nejprve sám! Vydejte koně!

V týž den obdrželi vojáci o stovky kilometrů jižněji tytéž konverzační příručky, ovšem v rumunštině a o stovky kilometrů severněji s finskými větami. V tiráži si mohl vojáček přečíst, že konverzace byla schválena do tisku 5. května 1942 a vytiskla ji 2. typografie Vorošilova vojenského nakladatelství lidového komisariátu obrany SSSR v Leningradu v Gercenově ulici č. 1.

Staršina Vozněckij si všiml, že nejdůležitější konverzační otázky příručka neobsahuje. Například:

– Dej mi ty hodinky! nebo – Kde máte dceru?

Jenže takové dotazy není obvykle třeba vůbec překládat. Takovým povelům či dotazům rozumí každý kdekoliv na světě. Všichni vojáci praporu, pluku, divize a celé Rudé armády věděli, že západ je bohatý. Nesmírně bohatý. A kdo má hodinky, je kapitalista nebo kulak, vykořisťuje proletariát a zaslouží smrt. Hodinky mu potom už k ničemu nejsou. A nejen hodinky. Kapitalisté prý mají skoro v každém domě radiopřijímač, obchody jsou plné krásných šatů a šperků pro manželky a dcery, je tam dostatek jídla, drahé koberce a nábytek v bytech milionů zbohatlíků. Nové boty a uniformy jsou pouhým začátkem lepších časů. Všichni Vozněckého vojáci se na válku těšili.

Stalinův stroj zkázy se dával do pohybu. I když přesné načasování jeho vnitřního mechanismu nebylo západním diplomatům, generálním štábům a dokonce ani rozvědkám známo, specialisté si ze střípků náznaků a informací dokázali složit základní mozaiku událostí. Dokázali si odvodit přibližné časy a charakter událostí. Operace BOUŘE nakonec nezůstala tak utajena a neměla být takovým překvapením, jak Stalin zamýšlel. Informovaní a důležití muži po celé Evropě víceméně věděli, jaká hra se hraje, a nenechali se uspat mírovými iniciativami Moskvy. Polsko bylo zcela připraveno, ale i největším optimistům v této zemi bylo jasné, že úder nezadrží, jen ho snad pomohou zbrzdit, že země je odsouzena k tomu, aby se stala bojištěm a bude velmi trpět. Na druhé straně, Polsko nyní nebylo bez spojenců a bez naděje. Bylo jen první na řadě. Německo také nemohlo být překvapeno a mobilizovalo všechny své síly k téměř mystickému, dlouho předvídanému zápasu na život a na smrt. Zda to, co bylo učiněno, bude stačit a na jak dlouho, netušil nikdo. Napětí rostlo každým dnem a nyní již každou hodinou.

Na druhé straně hranic, ve štábech a jednotkách Rudé armády, stejně jako ve stranických sekretariátech, vládlo spíše nadšené očekávání. Byli to právě Sověti a byl to především Stalin, kdo byl na tahu. Jen v jeho rukou se nyní nacházela veškerá zodpovědnost, život i smrt milionů lidí. Ani veliký Vožď si ale nepřipadal jako pán situace. Celá záležitost byla jaksi osudová a přerůstala i jeho jistě mocnou vůli. Ve skutečnosti již nic nemohl zastavit. Stroj jednou uvedený do pohybu pracoval sám a gradující události vtahovaly do sebe všechny a všechno, včetně jeho samého. Narozdíl od západních rozvědek a špionážních služeb si sovětská rozvědka i NKVD připadaly jako slepci v noci.

Jejich agentury v Německu a v Polsku byly v posledních měsících důsledně likvidovány nebo zůstaly bez spojení na své centrály. Diplomatické zastoupení ve Varšavě od záboru východního Polska zcela chybělo a v Berlíně zůstalo trvale izolováno. Zprávy přicházely jen z pražské rezidentury a i odsud jejich

proud řídl. Například o polsko-německé spojenecké smlouvě se Sověti nedozvěděli zhola nic. O této smlouvě nebyl informován ani prezident Beneš, ani politické vedení Československa. Věděli o ní jen generál Moravec, generál Strankmüller a generál Gajda v Aradu. V pravý čas se o ní měl dozvědět hlavní štáb československé armády a nikdo jiný.

Direktiva s přesnými pokyny ohledně útoku se 18. května dostala na úroveň velitelů sborů, kteří tak byli seznámeni s přesným datem a s podrobnými úkoly svých sborů.

Direktiva s přesnými rozkazy se 20. května dostala na úroveň velitelů divizí a zároveň byl přerušen veškerý rádiový provoz v pásmu frontů. Okruhy začaly simulovat mírový provoz a předstírat jinou dislokaci jednotek. Velitelé frontů dostali pokyny pro válečnou organizaci rádiového spojení a bojovým jednotkám byly změněny vysílací kódy. Rádiová sekce skupiny Blíženci, jejíž odposlechové stanice byly rozesety po celé délce hranic od Memelu po Kišiněv, znamenala změnu v rádiovém provozu. Rusové totiž radiostanice používali jen spoře a neradi. Rádiový provoz bylo tak možno celkem pohodlně sledovat, odposlouchávat a analyzovat. Náhle a v jediný okamžik se odmlčely známé stanice a začaly vysílat nové. Radiový provoz se nápadně zvýšil a nabyl civilnějšího charakteru. Banderovcům na západní Ukrajině byly již dříve dopraveny přístroje k odposlouchávání telefonních linek a směrnice pro zjišťování toho, co se skutečně děje. V každém případě se Sověti svou kamufláží rádiového provozu dopustili fatální chyby a polské, německé i malodohodové štáby byly varovány. V souvislosti s dlouho sdíleným předpokladem, že Rudá armáda zaútočí koncem jara či začátkem léta, nabylo toto varování zásadního významu. OKW v Zossen vydalo pokyn k utajené a skryté mobilizaci záloh, zvláště v oblastech od Berlína na východ. Totéž na radu spojence prováděla i polská armáda. Polské pohraniční jednotky byly posilovány a obranné linie dostaly stálé posádky. Churchillovy pluhy přeoraly zemi tisíci kilometry zákopů a obranných pásem, mosty byly podminovány dokonce i na Visle a nenápadné tabulky varovaly před nově položenými minovými poli. Do budoucích frontových skladišť proudila munice a vojenský materiál. Letectvo bylo zvolna evakuováno dále od hranice.

Členové politbyra se 21. května rozjeli z Moskvy k jednotlivým frontům, aby uplatnili politickou a stranickou kontrolu. Uskutečnily se simulované odjezdy velitelů jednotek na udělené dovolenky a sdělovací prostředky spustily zamlžovací kampaň o tom, kde se který generál či politik právě nachází. Účinek kampaně na západě byl stejný jako v případě změn rádiového provozu. Analytici Blíženců okamžitě zaregistrovali změny v informovanosti

prostřednictvím tisku a rozhlasu. Náhlý zájem médií o dovolenkové pobyty všech možných vysokých důstojníků a vojenských funkcionářů byl pro varovaného nepřítele ve skutečnosti nápadný. Zpravodajské služby vyslovily předpoklad, že k žádným odjezdům na dovolené nedošlo a válka je nyní otázkou nejbližších deseti dnů.

Lidový komisariát zahraničních věcí vedený Molotovem oznámil 22. května významnou mírovou iniciativu SSSR. Političtí zástupci se chystali na nejbližším zasedání OSN v Bruselu 12. června přednést rozsáhlé odzbrojovací návrhy pro zajištění klidu a míru v Evropě. Pro generální štáby v Polsku, v Berlíně a v Aradu tato informace vedla k jedinému závěru: Jde o další uklidňující pilulku sovětské diplomacie. Ve skutečnosti 12. června bude již válka v plném proudu. K útoku dojde před 10. červnem a rozhodně před zahájením bruselského jednání OSN.

Noví vyslanci Moskvy v Londýně a v Paříži kontaktovali tamní ministry zahraničí se zatím tajným návrhem, podle něhož by byli Sověti ochotní spolupracovat na eliminaci agresivního Japonska na Dálném východě vojenskou ofenzívou do Mandžuska. Nabídka obsahovala návrh na utajené setkání zástupců generálních štábů, kteří by podrobněji rozpracovali vojenskou stránku věci tak, aby bylo možno určit počty jednotek a synchronizovat načasování operací s jinými operacemi spojenců v Tichomoří.

Podle očekávání vnesly sovětské návrhy zmatek do myšlení vládních kruhů západních velmocí. Winston Churchill tentokrát výjimečně souhlasil s Berlínem a varoval, že se jedná jen o zastírací manévry sovětské diplomacie těsně před vpádem do Evropy. Churchill v této souvislosti přednesl významnou varovnou řeč v britské Dolní sněmovně, ale setkal se s většinovým nesouhlasem a byl považován za válečného štváče. V Británii vzápětí vypukly další stávky a demonstrace levicových odborů a stran. Se zvláštní vstřícností reagoval na sovětské návrhy zásahu v Mandžusku americký prezident Roosevelt, který nabídl vyslání svého důvěrníka, multimilionáře Averella Harrimana.

Winston Churchill zanechal ve svých pamětech tabulku odhadovaného poměru sil evropských států tak, jak ji v dubnu 1942 sestavil zvláštní tým jeho ministerstva obrany. Ukázalo se, že odhady byly poměrně realistické a britská vláda měla dobrou představu o tom, co Evropu v budoucích měsících a letech čeká. Z výpočtů Churchillových stratégů jednoznačně vyplývalo, že komunistické Španělsko spolu se SSSR mohou momentálně vrhnout na evropské bojiště 375 divizí, z toho 44 tankových. Pokud se rudému náporu postaví pouze Německo spolu s Finskem a Polskem, bude DRRA čelit na

omezené frontě asi 200 divizí, z toho 16 tankových. Sověti museli ovšem ponechat některé armády ke střežení kavkazské a karpatské hranice. To vše dávalo jistou naději na delší obranný boj, i když útočník bude pro první okamžik ve výhodě. Kdyby se k Německu přidala ještě Malá dohoda se 124 divizemi (z toho osm tankových), mohli by obránci nastolit určitou rovnováhu, nikoliv však v tankových a motorizovaných sborech. Kdyby se zapojili západní spojenci s veškerou silou, kterou mohou uvolnit vzhledem k válce v Pacifiku, nemohl by útok sovětů na Evropu uspět.

Takové počty uváděly vypočítavé západní politiky do pokušení nechat válku vybojovat pouze Němce, popřípadě s Malou dohodou po boku a sklízet pak plody konečného triumfálního vstupu na bojiště. Vojáci však věděli více. Sověti mohli mobilizovat dalších 400 divizí díky pracovním táborům a povinnému vojenskému výcviku obyvatelstva v relativně velmi krátkém čase. Německo a jeho spojenci mohli mobilizovat rekruty pro zhruba 150 dalších divizí, ovšem jejich výcvik by vzhledem k množství trval jeden až dva roky a představoval by zátěž pro průmyslovou výrobu na hranici únosnosti. Další rozdíl byl v tom, že Sověti měli pro tento počet divizí již vyroben dostatek výzbroje včetně tanků a letadel. Německo ani západ neměly dostatek výzbroje ani pro první vlnu mobilizace a váhaly s totálním přechodem průmyslové produkce na zbrojní výrobu. Stalinův plán sázel právě na časový aspekt. Jeho útok měl být tak prudký, aby nedopřál Němcům ani západu rozvinout válečnou výrobu a postupně vyrovnat převahu útočníka. Churchill si uvědomoval, že v případě náhlého útoku bude převaha sovětské techniky drtivá, v tancích a letadlech až 10:1. Pokud se Rudé armádě podaří postupovat v prvních týdnech a měsících kupředu a zatlačovat obránce do nitra Německa, do Skandinávie či na Balkán, mobilizační a průmyslová základna obránců se rychle zmenší a západ by záhy mohl stát proti strašlivému nepříteli úplně sám, svírán zároveň na Dálném východě agresivním Japonskem a na jihu komunistickým Španělskem. I kdyby do války vstoupily USA, nebudou schopny v Evropě zasáhnout dostatečně rychle a jejich nové divize také teprve prodělávají výcvik. SSSR naproti tomu nemá žádný problém se svým zázemím. I kdyby byla DRRA v prvním náporu odražena, rychle doplní své síly a ovládnutí evropského Ruska nebo dokonce zasažení jeho výrobní základny za Uralem je gigantický a zřejmě neuskutečnitelný úkol, který by zaměstnal spojené síly celého lidstva na dlouhé roky. Tyto souvislosti si uvědomovalo jen velmi málo státníků a politiků. Jistě si je však uvědomoval Stalin.

Teprve v dubnu 1942 zahájila britská admiralita jednání se skandinávskými zeměmi o budování leteckých základen, z nichž by dálkové bombardéry mohly v případě války podnikat nálety alespoň na leningradskou oblast, kde se nacházela část průmyslových závodů vyrábějících moderní tanky KV. Tyto bombardovací nálety by však postrádaly stíhací doprovod, pokud by se nepodařilo včas získat bližší, předsunuté základny například ve Finsku, nebo na baltském pobřeží. Churchill usiloval o urychlený návrat letadlových lodí z Tichomoří právě z tohoto důvodu. Sovětská výroba nemohla být ochromena odříznutím zdrojů hlavních surovin, uhlí a železné rudy. Byla zde však jakási šance oslabit zásobování ropou, jejíž nejvydatnější zdroje se nacházely v předhůří Kavkazu, na západním břehu Kaspického moře.

V Praze vyvolaly Stalinovy mírové návrhy nadšený rozhlasový projev prezidenta Beneše podpořený mírovými rezolucemi téměř celého levicového spektra. Bratislava a zbytek Malé dohody mlčely, Rumunsko se připojilo k Polákům a Němcům ohledně nařízení pozvolné a nenápadné mobilizace, přičemž byla plně obsazena karpatská opevnění. HVOA, aniž informovalo vládu, vydalo jednotkám umístěným na východě tajnou směrnici k budování táborů pro polské uprchlíky. Byl zvýšen dozor nad podezřelými a sledovanými skupinami, především KSČ. Armáda a tajné služby tedy v ČSFR a zejména v Čechách, v předvečer války, jednaly naprosto v rozporu s proklamacemi politické reprezentace státu a s nejvyšším velitelem armády, prezidentem Benešem.

František Kubka, kulturní atašé přidělený na žádost bývalého sovětského vyslance Alexandrovského k velvyslanectví ČSFR v Moskvě, ve skutečnosti agent TIS nasazený generálem Moravcem, mezitím získal důležité důkazy o přímé spolupráci vyslance Zdeňka Fierlingera s orgány NKVD a přicestoval s nimi do Prahy. Moravec, který si byl jist, že válka vypukne vzápětí, měl nyní důkazní materiál pohromadě a vítal Benešovy nadšené pacifistické projevy před nejširší veřejností jako základ pro budoucí prezidentovu blamáž. Beneše veřejně podpořil pouze předseda české vlády Rudolf Bechyně. S varovnými projevy naopak vystoupil předseda federální vlády Beran a předseda slovenské vlády Tiso. Rozpor v československé politice se nyní stal zřetelným, ale prozatím neřešitelným.

25. květen 1942 – Londýn

Robert Anthony Eden nastoupil do funkce ministra zahraničí vlády Jeho Veličenstva na přelomu dubna a května poté, kdy z důvodu vážné nemoci musel odstoupit Neville Meyrick Henderson, starý konzervativní matador a také kovaný apeasser, jeden z těch, kteří způsobili katastrofu v osmatřicátém roce. Eden se již také mohl počítat mezi osvědčené politické veterány. Bojoval ve světové válce a již tehdy velel tankovým oddílům. Členem Dolní sněmovny byl od roku 1923 a v roce 1926 již působil na ministerstvu zahraničí za poněkud jiné mezinárodní situace. Sám se stal ministrem zahraničí v pětatřicátém a v létě 1938 na protest proti Chamberlainově politice ústupků odstoupil. Měl pověst čestného muže a také loajálního Churchillova spojence. Po Chamberlainově pádu v důsledku Mnichova se stal ministerským předsedou Halifax a ten v úřadu ministra zahraničí podržel svého chráněnce lorda Hendersona. Churchill se o Edena postaral alespoň postem ministra kolonií, což se vcelku hodilo, neboť Eden byl téměř polygot a na Oxfordu po válce vystudoval orientální jazyky. Nyní se mu měla osvědčit znalost španělštiny.

Na osmou ranní se objednal vyslanec Španělské socialistické republiky Ernó Gero, zpanštělý bolševický hejsek, kterého strana vyslala do Londýna, aniž by uměl anglicky víc než „how do you do“. Edenovi nemusel nikdo vysvětlovat, že do takové funkce se mohl v podmínkách bolševického Španělska protlačit pouze osvědčený vrahoun s ostrými lokty. Gero musel být nejméně agentem Kominterny a nyní již jistě také agentem NKVD. Podle materiálů dodaných Foreign Office začínal jako náčelník levicové bojůvky, tlupy vrahů, která si říkala čeka. Uprostřed občanské války, 25. dubna 1937, zavraždil Gero podle pokynů Kominterny vlastního soudruha, komunistického předáka Roldána Cortadu, což mělo posloužit jako záminka k likvidaci revoluční marxistické strany POUM a ovládnutí celé levice komunisty. Za Negrína se Gero vypracoval na jednoho z nejvyšších náčelníků bezpečnosti a velel proslulému koncentračnímu likvidačnímu táboru v barcelonském klášteře uršulinek. Byl to de facto otrlý hromadný vrah. V Londýně jej MI-6 sledovala od jeho příchodu v říjnu 1940. Rozhazoval tu republikánské peníze, byl častým hostem vyhlášených bordelů v East Endu, zajížděl agitovat do fabrik a byl také častým hostem Harolda Laskiho a Harry Pollita, předsedy

anglické komunistické strany. V Paříži se zdržoval u Otto Katze, dalšího známého propagandisty Kominterny.

Jestliže se tento oficiální představitel Španělské republiky ohlásil u britského ministra zahraničí, nemohlo z toho vzejít nic dobrého zvláště nyní, kdy se očekávala vojenská aktivita Stalinových hord na východě. Pokud hodlali španělští komunisté cosi na státní úrovni sdělit vládě Jeho Veličenstva, museli postupovat právě takto a ne jinak. Velká Británie v Madridu velvyslanectví nezřídila, ačkoliv k tomu byla vyzývána. Lord Henderson považoval za újmu na cti Jeho Veličenstva vysílat diplomatickou misi doprostřed hnízda brutálních vrahů. Tuto funkci zajišťovalo velvyslanectví v Lisabonu. V Madridu se usídlil pouze obchodní zástupce království.

Ernó Gero se opozdil o celých deset minut, což samo o sobě bylo výrazem pohrdání. Vkráčel do kanceláře rozevlátým krokem v rozepnutém saku, bez kravaty a s dělnickou čapkou na hlavě. Krutost zanechala na jeho tváři nesmytelné rysy, stopy po neštovicích a trvalý úšklebek. Jakmile otevřel ústa, bylo nasnadě, že se nezdržuje čištěním zubů ani dalšími hygienickými návyky.

– Pane ministře, pokusil se Gero bez pozdravu o jakousi upjatou pózu. – Byl jsem pověřen vládou všeho pracujícího lidu Španělské socialistické republiky, abych vás a vaši vládu co nejdůrazněji požádal o navrácení vámi okupovaného území Gibraltaru nazpět pod jurisdikci republiky. Zde, prosím, převezměte tento požadavek v písemné formě.

Tak je to tady, uvědomil si se zvláštním mrazením v zádech Anthony Eden. Konečně, mohlo nás to napadnout. Takhle to tedy začne.

– Posaďte se prosím, nabídl Geróvi křeslo a brandy, kterou vyslanec odmítnout nedokázal. – Takový požadavek je třeba prodiskutovat. Jsou zde, pochopitelně, právní aspekty, které nemohu pominout. Tedy především. Gibraltar byl, pokud si pamatuji ze studií, dobyt nikoliv na Španělsku, ale na francouzském králi Ludvíku XIV. v roce 1704 a Utrechtskou smlouvou byl v roce 1713 přisouzen Anglii jako území koruny, což se stalo i se souhlasem tehdy panujícího španělského krále Filipa VI.

Gero na Edena zíral v jakémsi vytržení. Zřejmě nechápal, proč se ministr stará o nějaké smlouvy dvě stě let staré. Věc mu připadala nesmírně jasná: Vydejte Gibraltar, nebo bude válka a pracující lid vám rozbije huby. Anthony Eden však považoval takové vysvětlování za jistý, Geróvi nepřístupný druh humoru a prokračoval ve své zábavě, možná poslední svého druhu.

– Z této historické analýzy vyplývá, že Británie nevzala Gibraltar nikdy Španělsku, ale francouzskému králi. Chápete? Těžko můžeme vracet Gibraltar někomu, komu jsme ho nevzali. A i kdybychom ho byli vzali španělskému

králi, nevzali jsme ho žádné socialistické republice ani pracujícímu lidu. V roce 1703 nepatřil Gibraltar žádnému lidu. Británie Gibraltar neokupuje. Byl jí přidělen mezinárodní mírovou smlouvou.

– Nu, postavil se vyslanec Gero a převrhl do sebe panáka brandy. – My se na věc díváme poněkud jinak. Lid Španělské socialistické republiky nemá žádný důvod respektovat výsledky válek a handrkování nějakých dávno mrtvých feudálů. Náš lid Gibraltar požaduje proto, že podle názoru lidu Španělsku patří.

– Ano, to zní logicky, připustil Eden. – Jenže, pane vyslanče, podle stejné logiky by španělský lid mohl hned zítra požadovat také Mexiko, Floridu a většinu Jižní Ameriky.

Gero nejprve tupě zíral, pak se jeho tvář rozjela do vítězného šklebu.

– Kdo ví, pane ministře. Já slouží pracujícímu lidu a možná opravdu v dohledné době bude lid požadovat navrácení Floridy a Mexika. A možná bude požadovat, aby se tamní pracující lid sám svobodně rozhodl, jak si chce vládnout a ke komu chce patřit. Možná i vy sám budete muset brzy brát velký ohled na to, co chce pracující lid Anglie. Ale dnes je mou povinností vám sdělit, že moje vláda očekává odpověď do sedmi hodin zítřejšího rána, tedy 26. května. Pakliže uspokojivou odpověď nedostane, vyhrazuje si má vláda právo podniknout odpovídající kroky a opatření.

– Opatření vojenského rázu? zamrkal Eden.

– Bude-li zapotřebí, tedy i opatření vojenského rázu, kývl Gero a rozloučil se. – Ptejte se vašich dělníků a rolníků, pane ministře. A uvidíte, že i jim se náš požadavek bude zdát správný a spravedlivý. A ptejte se vojáků gibraltarské posádky, zda se jim chce umírat za kousek děravé skály v cizí zemi.

Hodiny na římse krbu ještě neukazovaly ani devět hodin. Anthony Eden krátce nahlédl do oficiálního memoranda španělského ministerstva zahraničí, zda neobsahuje některé nuance, na které možná vyslanec Gero při svém intelektuálním výkonu zapomněl, ale nebylo tomu tak. Ultimátum bylo výhrůžné od začátku do konce. Vlastně šlo jen o formalitu a děla už byla namířena.

Nejprve, o půl desáté, informoval Churchilla, v jehož osobě se spojila funkce ministra války a Prvního lorda Admirality. Winston souhlasil, že jde o faktické vyhlášení války, a okamžitě rozhýbal mohutné aparáty obou svých úřadů. Ještě než se v poledne sešla vláda, byla vyhlášena bojová pohotovost britskému loďstvu, zvláště flotile admirála Cunninghama na Azorských

ostrovech i na Maltě[46], byla vyhlášena pohotovost posádce Gibraltaru a začala horečná jednání s generalisimem Frankem o možnosti přeletu bojových letadel z Gibraltaru na určená letiště v Maroku. S mezipřistáním ve Francii vzlétla letka právě vyrobených střemhlavých bombardérů typu Barracuda, aby doplnila stavy Cunninghamovy letadlové lodi Ark Royal na bojové počty. Byl informován Gamelinův štáb, který obratem vyhlásil pohotovost tankové armádě generála de Gaulle v Agen. Styční důstojníci zahájili rozhovory o sestavení smíšeného expedičního sboru do Portugalska.

Jakmile šlo o nebezpečí ze strany komunismu, proměnil se lord Halifax z opatrnického appeassera v dravého militaristu. Vláda schválila veškeré Churchillem učiněné kroky se zpětnou platností ve dvě hodiny po poledni a rozhodla se kategoricky odmítnout ultimátum. Rozhodnutí vlády měla na své večerní mimořádné schůzi potvrdit Dolní sněmovna. Ta musela také zmocnit vládu k vyhlášení válečného stavu v případě uskutečnění hrozby a napadení Gibraltaru.

– To bych řekl, že to myslí vážně, shrnul Churchill. Ve Španělsku mají dnes komunisté ve zbrani asi 20 divizí. Mobilizací mohou počet zdvojnásobit, ale

[46] *V britském systému měla Admiralita postavení ministerstva. Vedle min. války a min. letectví zastupovala námořnictvo. First Lord of Admiralty měl statut ministra (od 18. 10. 1938 jím byl W. Churchill, který byl i ministrem války). Admiralitu de facto vedl First Sea Lord (v roce 1942 adm. Dudley Pound).*
Home Fleet se od roku 1933 nazývala Atlantské loďstvo a čítalo několik bitevních eskader. Po vypuknutí války s Japonskem byly od HF odveleny téměř všechny letadlové lodě a řada bitevních lodí. Jeho velitelem byl sir John C. Tovey. Hlavní základnou se již za světové války stala Scapa Flow na Orkneyích. Součástí HF bylo Středomořské loďstvo, jemuž velel adm. sir Andrew Browne Cunningham (od 6. 6. 1939). Admirál zvaný ABC byl zároveň zástupcem prvního námořního lorda Pounda a náčelníka gen. štábu námořnictva adm. sira Rogera Blackhouse.
Za hlavní základnu SL byla štábem, po pádu Frankova režimu ve Španělsku, vybrána Malta, za podpůrné základny Alexandrie, Azorské ostrovy (základna pronajatá Portugalskem) a Gibraltar. Vlajkovou lodí ABC se stala bitevní loď Warspite. Křižníky, letadlové a bitevní lodi byly organizovány do eskader, torpédoborce a menší lodi tvořily flotily. V Gibraltaru byl vytvořen Svaz H (10 torpédoborců + bitevní křižník Hood). Součástí svazu H byla eskadra kotvící u základny Las Palmas na Kanárských ostrovech, kterou generalisimus Franko pronajal Británii. Tato eskadra čítala letadlovou loď Ark Royal kpt. C. S. Hollanda, bitevní lodi Barham a Valiant a čtyři křižníky. Na Maltě kotvila bitevní loďResolution.

mnoho bojeschopných mužů jim nezbývá. Občanská válka vybila celou generaci. Zato tam mají celé dvě tankové divize NKVD a to poměrně blízko na jihu. Odhadujeme, že celkem disponují nejméně 1 500 ruskými tanky, z toho 700 moderních typů, proti nimž my sami doposud nemáme odpovídající typ. Mají nejméně 800 bojových letadel, z toho 200 moderních. Pokud dojde k válce, jistě se pokusí rozbít Gibraltarskou pevnost bombardováním ruskými dalekonosnými houfnicemi a dalším dělostřelectvem z Algercias. Do týdne bychom mohli ve spolupráci s Francií a se Salazarem i Frankem přesunout do oblasti dostečné letecké síly a získat nadvládu ve vzduchu. Jakmile ovládneme vzdušný prostor, budeme moci ukončit také dělostřelecké bombardování a zničit ta jejich děla. Co se týče pozemních jednotek, nejméně třetinu jejich armády bude poutat nebezpečí francouzské intervence na severu. Pokud vyplují loďstva, budeme schopni odstřelovat všechna pobřežní přístavní města a naše letectvo zničí postupně jejich letiště. Předpokládám, že Gibraltar není skutečným cílem, to je jen záminka. Nejméně polovinu armády vrhnou proti Portugalsku, protože to je od napoleonských dob naše tradiční historické nástupiště pro pozemní ofenzívu na Madrid. Problémem budou jejich pancéřové divize. Ne pro Gibraltar, ale pro Lisabon. Ale i to bychom dokázali eliminovat, pokud nezaváháme a zasáhneme včas. Španělsko je v podstatě obklíčené a proti plné síle Británie a Francie se může bránit maximálně tři měsíce.

– Proč to ale potom dělají? nechápal sir Kingsley Wood, kancléř pokladu. – Vás něco napadá, Winstone?

– Jsou to komunisté, upřesnil Duff Cooper, ministr informací. – Šílenství a komunismus je myslím synonymum.

– Oni jsou návnada, usoudil zachmuřeně Anthony Eden. – Pánové, copak není dostatečně jasné, že tímhle to všechno začne?

– Co začne? hlesl Kingsley Wood a zbledl.

– Válka, vysvětlil stručně a jasně Churchill. – Anthony má naprostou pravdu. Útok na Gibraltar má pouze odlákat naši pozornost sem na západ. Španělsko bude záminka pro Stalina. Měli bychom informovat Řím a také Ankaru, aby uzavřely úžiny. Měli bychom okamžitě varovat Berlín, Varšavu a Prahu. A také Hesinky. Naštěstí se nám teď uvolnila část flotily v Indickém oceánu, ale Somerwille odeslal čtyři letadlové lodi teprve předevčírem z Kolomba. Bude trvat týdny, než se sem dostanou. Bude jich tou dobou zapotřebí v Černém moři a na Baltu.

– Plánujete světovou válku? Copak jste se všichni zbláznili? reagoval Ronald Cross, ministr lodní dopravy, téměř hystericky.

– Ta je naplánována dávno, vzdychl Eden. – O Stalinových plánech jsme věděli. Němci jsou připraveni a Poláci také. O tom, že letos vypukne válka v Evropě, přece nikdo z nás nepochyboval. Jen jsme nějak nepředpokládali, že vypukne zde a my do ní vstoupíme jako první.

Odpoledne v pět hodin zasedla francouzská vláda a výsledkem bylo potvrzení spojenecké dohody s Británií pro případ napadení území koruny. Pohraniční francouzská vojska začala ještě v noci uzavírat přechody v Pyrenejích a tankový sbor generála de Gaulle v Agen vyhlásil nad ránem pohotovost. Také admirál Darlan připravoval flotilu k vyplutí z Toulonu a dalších základen, bude-li to nutné[47]. Do Portsmouthu, v Cherbourgu a do přístavů na západním pobřeží Francie dorazily příkazy k urychlenému shromažďování transportních plavidel schopných převézt vojenské jednotky a techniku do Portugalska, pokud dojde k dohodě se Salazarem a s Carmonem.[48]

[47] *Francie disponovala ve Středomoří mnohem více námořními základnami než britské* SI. *Ve výzbroji flotil adm. Jeana L. X. F. Darlana se však nevyskytovala žádná letadlová loď. Nejnovější bitevní lodi Jean Bart a Richelieu odpluly k Somerwillovu loďstvu na Ceylon. Stále zde ovšem zbývaly Coubert a Paris v Toulonu, šest křižníků v Alžíru a ponorky v Bizertě, další torpédoborce a ponorky v Oránu. Všem těmto lehčím hladinovým silám a ponorkám velel adm. Jean Pierre Esteva. Třetí eskadra viceadm. M. B. Gensoula kotvila na základně Mers el-Kebir u Oránu (bit. lodi Bretange a Provence, bit. kříž. Dunkerque a Strasbourg) a eskadra viceadm. R. E. Godfroye se nacházela v další Frankem pronajaté základně Mahón na Menorce (bit. loď Lorraine, čtyři křižníky a čtyři torpédoborce).*

[48] *Antonio Salazar de Oliveira byl blízkým spolupracovníkem generála Carmona, který se po vojenském převratu nechal v roce 1928 zvolit prezidentem Portugalska. Salazar zastával funkci ministra financí, od roku 1932 funkci premiéra. Nikdy se neprohlásil za diktátora, ale zakázal všechny extremistické strany a vládl skrze syndikáty. Sám byl sktriktním katolíkem. Za občanské války podporoval generála Franka a vyhlásil neutralitu, pouze po okupaci Východního Timoru vyhlásil válku Japonsku. V této době odmítal i britské a francouzské návrhy na vyslání pozorovatelů na španělskou hranici. Jeho postoj se radikálně změnil koncem roku 1939, kdy ve Španělsku začaly jasně vítězit komunisty ovládané armády. Povolil v zemi rozmístění vojenských misí spojencům a na jaře 1940 pronajal Britům vojenskou základnu Las Palmas na Azorských ostrovech.*

Admirál Cunningham byl ještě večer o deváté dopraven letecky do Toulonu, kam se na pozvání francouzského ministerstva zahraničí dostavil také italský admirál Arturo Riccardi. Británie, Francie a Itálie byly námořní velmoci ovládající Středozemní moře, neboť sovětská válečná flotila zůstávala uvězněna v Černém moři za úžinami a španělské loďstvo zničené v občanské válce nehrálo žádnou významnější roli. Několik lehkých křižníků a torpédoborců uzavřených v Cádizu a Cartageně bylo vypuknutím války odsouzeno ke zkáze. Během porady v Toulonu nabídl Riccardi italskou pomoc, ale spojenci doporučovali, aby se Itálie prozatím držela stranou konfliktu a připravila se spíše poskytnout pomoc britské eskadře v Alexandrii v případě, že by sovětská flotila začala ohrožovat úžiny, Turecko a Řecko. Italská pozornost se tedy měla zaměřit na východní část Středomoří, kde tím nabývaly důležitosti základny v Tarantu a v Libyi. Pro nejnaléhavější případ mělo být připraveno zaminování sicilského průlivu.

Během noci dorazil do Toulonu také generál Gamelin a především náčelník Armée de ľAir generál Vuilemin. Dvě hodiny po půlnoci přistál upravený Avro Lancaster na palubě s Churchillem, sirem Cyrilem Newallem (náč. štábu let. sil) a Arturem Harrisem. Koncentrace spojeneckých leteckých velitelů naznačovala, oč půjde především. Již od prvního pohledu na mapu bylo jasné, že hladinové síly bez letadlových lodí Španělské rudé armádě příliš škody nenadělají a nebudou se moci bez rizika ani příliš přibližovat k pobřeží. Daleko větší roli mělo hrát letectvo startující z blízkých pozemních základen. K citelnému zasažení Španělska nebylo zapotřebí loďstva ani letadlových lodí. Moderní bombardéry s dlouhým doletem se mohly až k Madridu dostat prakticky z kteréhokoliv směru a přitom startovat z pozemních letišť.

Generalisimus Franko, se kterým se Gamelin spojil telefonicky již zvečera, spojeneckou alianci proti komunistům na Pyrenejském poloostrově přivítal s nadšením, jaké tento porážkou zapšklý pučista projevoval jen málokdy. Britské letectvo získalo okamžitě povolení k využívání všech letišť a základen ve frankisty ovládaném Maroku, na Baleárských a po Frankově intervenci u Salazara i na Azorských ostrovech, zejména se jednalo o Tetuán a Mellilu. Salazar zatím váhal přímo vstoupit do konfliktu a dosud nepovolil využívání portugalských letišť na pevnině. Portugalsko mohlo být španělskými pozemními armádami ohroženo bezprostředně, na rozdíl od zemí spojenců.

Nejprve bylo třeba, aby stíhačky RAF získaly převahu ve vzduchu, ovládly prostor nad průlivem a nedovolily Španělům pronikat k pobřeží Afriky. Pak mohly bombardéry letecky zničit dalekonosné dělostřelecké baterie, které budou odstřelovat gibraltarskou skálu, zatímco stíhací letectvo získá nebe

nad jihem poloostrova a umožní Harrisovým bombardérům zničit tamní letiště. Mezitím budou bombardovány jihošpanělské přístavy a železnice zásobující okolí Gibraltaru.

Armée de ľAir převzalo úkol ubránit před nálety Baleárské souostroví stejně jako jih Francie a ničit přístavy na východním pobřeží poloostrova. Na stolech se ocitly mapy s hlavními železničními koridory Španělska a jeho průmyslovými podniky, mapy zachycující dislokaci tankových a mechanizovaných divizí. Churchill bez ustání konzultoval informace s ústředím MI-6 v Londýně, k čemuž rafinovaně používal důstojníky hovořící hindustánsky. Činil tak od roku 1938, kdy se provalilo nacistické odposlouchávání telefonních a telegrafních linek v Německu. Zkušeným stratégům bylo ovšem ihned jasné, že Gibraltar je jen záminkou. Španělští komunisté si dokonalé obklíčení z moře i z pevniny spojenci museli uvědomovat a toto obklíčení odsuzovalo záměr zničit a dobýt Gibraltar, k neúspěchu. Dočasný úspěch mohly přinést jen akce většího rozsahu. Celá síla Španělské rudé armády mohla být využita pouze v široce založeném pozemním útoku. Pokud by španělští komunisté nepoužili svoji pozemní armádu v prvních dnech konfliktu, odsoudili by ji i celou zemi k pomalému zničení a celá Sověty vyzbrojená síla by nebyla k ničemu. Takový útok se mohl jen stěží uskutečnit proti Francii, na sever přes Pyreneje. Mohutné horstvo nedávalo žádnou možnost útoku mechanizovanými sbory či většími jednotkami a úzké pásy nížiny při pobřeží Středozemního moře a Atlantiku mohla francouzská armáda pohodlně blokovat. Totéž ale platilo pro opačný případ útoku z Francie do Aragonie či Baskicka. Z důvodu neexistence loďstva nebylo myslitelné ani španělské vylodění v Africe či na Baleárách. Frankistické Maroko či Baleáry mohlo napadat pouze španělské letectvo, pokud by získalo nadvládu ve vzduchu. Pro rozsáhlejší pozemní ofenzívu se na poloostrově rudým, ale i spojencům nabízelo jen Portugalsko, tradiční britský spojenec a z hlediska španělského generálního štábu především možné nástupiště spojenecké ofenzívy do nitra poloostrova. Španělským generálům muselo být jasné, že Portugalsko představuje pro obranu poloostrova Achilovu patu a toto nebezpečí je třeba preventivně eliminovat. Pokud by komunisté ovládli celý poloostrov a nečekali, až se britské a francouzské pozemní síly vylodí v Lisabonu, mohli snadno zabránit vylodění a udržet se, navzdory bombardování, poměrně dlouho, přičemž by na sebe vázali značné síly spojenců, kterých bude v nejbližší době zapotřebí jinde, možná i na Rýně. Portugalsko bylo, z hlediska spojenců, nutno buďto odepsat, nebo tam rychle přesunout poměrně velké pozemní síly schopné svést bitvu s

Hlavní základny spojenců ve Středomoří a izolace SSR

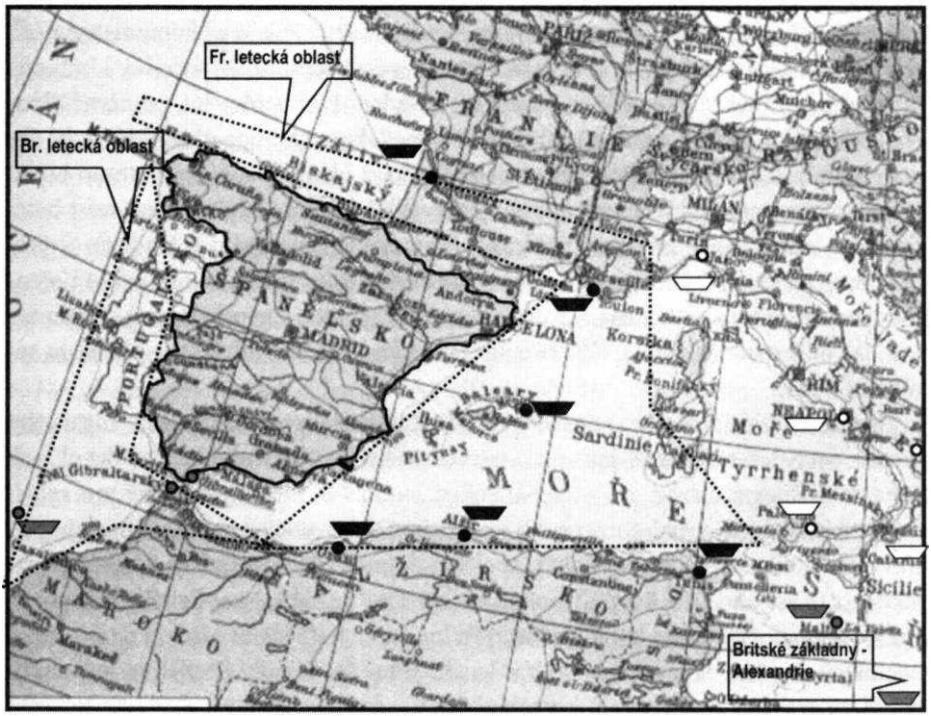

mechanizovanými jednotkami útočníka. Komunističtí mocipáni v Madridu si jistě uvědomovali, že spojenci nemohou ponechat Portugalsko svému osudu a toto potenciální bojiště je pro jejich armády jedinou šancí jak se utkat s nepřítelem ve skutečném boji, jak odčerpat armády západu, oslabit síly na kontinentu a dočkat se příchodu sovětské DRRA.

Nad ránem zahájil Franko i britský premiér Halifax dálkové jednání s portugalským premiérem Salazarem, který, jak se ukázalo, se svého fanatického souseda také obával. Salazarovo dilema nebylo jednoduché. Pokud by otevřel přístavy a letiště pro spojenecké vojenské síly, mohl s intervencí španělské DRRA počítat najisto. Otázkou pak zůstávalo, kolik a nakolik včas dokáží spojenci dopravit do Portugalska vojáků a techniky, zda to vše bude stačit k zadržení útočníka? Tím, že dal Salazar Britům k dispozici Azory, přestal být v tomto konfliktu neutrálním. Mohl ještě ujistit Madrid o tom, že na kontinent nevpustí žádné spojenecké vojenské jednotky, a mohl Španělům nabídnout přijetí vojenských pozorovatelů k ověření tohoto druhu

neutrality, ale bude to stačit k tomu, aby Madrid nepovažoval svého souseda za rizikovou oblast? Salazar zůstával nerozhodný.

Francie měla na letištích po celé severozápadní Africe okolo 200 bojeschopných letounů, z čehož 75 stíhacích dewoitinů 520. Vuilemin vydal okamžitý rozkaz k přelétnutí těchto strojů na základny u severního pobřeží. Britské eskadry začaly ihned po získání Frankova souhlasu přelétávat s několika mezipřistáními přes Francii a Baleáry do Maroka. Za úsvitu vydal admirál Cuningham rozkaz Svazu A. Ark Royal zvedla kotvy a nabrala kurs k portugalskému pobřeží. Na palubě jediné letadlové lodi v celé oblasti se tísnilo 63 letounů, z toho 32 moderních taktických bombardérů typu Barracuda. Portugalské pozorovací letectvo se snažilo zachytit známky soustřeďování španělských vojsk podél společné hranice.

Ministr Eden varoval ještě ve večerních hodinách Berlín, neboť konflikt o Gibraltar mohl být pouhou předehrou a záminkou k napadení Evropy z východu. Bylo dostatečně známo, že španělští komunisté by sami o sobě nic nepodnikali bez jasných instrukcí z Moskvy.

V 6.30 ráno 26. května 1942, jménem vlády Jeho Veličenstva, odmítl Antony Eden španělské ultimátum.

26. květen 1942 – Pevnost Gibraltar

Guvernér pevnosti lord Gort stál na chráněné pozorovatelně a s několika důstojníky sledoval blízkou pevninu. Před hodinou opustily přístav poslední torpédoborce odvážející civilisty z městečka pod skálou. V pevnosti zbyli jen vojáci Jeho Veličenstva. Ještě zvečera přelétla do Maroka všechna letadla posádky, aby unikla zničení dělostřelbou. Skálu nebylo možno dobýt tak snadno ani nejsilnější dělostřelbou a bombardováním. Ve skalách vybudované kryty a kasematy byly prakticky nezničitelné. Jedinou slabinu představovaly betonové záchytné nádrže na pitnou vodu. Pokud by byly rozstříleny nebo znehodnocena voda, stala by se kapitulace pevnosti pouze otázkou krátkého času. Dělostřelectvo útočníka muselo být zničeno dříve, než k něčemu takovému dojde.

V 7.30 uzavřely oddíly 8. pěší divize španělské DRRA na úzké šíji hranici s Gibraltarem. O hodinu později zahájily sovětské 203 mm houfnice B-4 palbu přes Algeciraskou zátoku. Děla středních ráží zahájila palbu vzápětí z bližších jižněji vybudovaných pozic. V 9.05 bylo napadeno gibraltarské letiště svazy sovětských letounů Rat startujících ze Sevilly a Carmony. Bombardování letiště bylo však již jen ztrátou času a munice. Letiště se již po necelé půlhodině proměnilo ve zcela nepoužitelnou ruinu rozrytou krátery a troskami hangárů. Britské dělostřelectvo zaměřené spíše na moře než na pevninu odpovídalo jen slabě a z nevýhodných pozic. Kromě vytrvalé dělostřelecké palby se toho dne více nedělo. Posádka Gibraltaru mohla vzdorovat i několik týdnů, podle okolností. Vojáci mohli po celý den sledovat letky španělských Rat i bombardéru SB-2 přelétající nad pobřežím směrem k jihu. Vracely se značně prořídlé a tu a tam bylo lze zahlédnout nízko letící stroj, za kterým se táhl zlověstný pruh černého dýmu. Každý takový obraz byl doprovázen jásotem. Z některých kasemat bylo vidět zuřivé souboje odehrávající se všude nad průlivem. Zpočátku se zdálo, že španělské letectvo má navrch, ale k večeru a každým dalším dnem britských letounů přibývalo. Druhý den po napadení, 28. května, se ve výšce nad Algercijskou zátokou poprvé objevily svazy short stirlingů a avro lancasterů a vysypaly svůj náklad na bez ustání pálící baterie. Valná část pum spadla do zátoky a bombardéry, které přilétly bez stíhacího krytí, zaplatily krvavou daň. Ale bombardéry se nyní objevovaly častěji, později se stíhacím doprovodem, a dělostřelba začala

slábnout. Spitfiry hloubkovými nálety prohánělydělostřelce do krytů. Souboje nad zálivem ustaly a přesouvaly se k severu nad pevninu.

V Madridu bylo, současně s útokem na skálu, obsazeno britské obchodní zastupitelství a celé jeho osazenstvo i s rodinami na místě povražděno. Komunisté od počátku dávali najevo, jak tuto válku hodlají vést. Rudý vyslanec Gero zmizel z Londýna ihned po britském odmítnutí ultimáta, ještě před vražděním diplomatů v Madridu.

Večer 26. května v 18.00 schválila britská Dolní sněmovna vyhlášení války Španělsku a 27. května ráno ji následoval i francouzský parlament. Franko válečný stav s komunisty v Madridu nikdy nezrušil. Odpoledne toho dne již francouzské oliviery 451 bombardovaly Barcelonu, Valencii a Alicante.

Za svítání 27. května se z moře přihnaly nízko letící britské barracudy a v několika minutách zcela zdevastovaly přístav v Cádizu. Ke dnu šly čtyři španělské křižníky a tři torpédoborce. Až z Gibraltaru bylo vidět vysoký sloup černého kouře, který se valil z hořícího tankeru a cisteren na pobřeží. Protiletadlová obrana Cádizu, která nečekala úder ze západu z moře, zcela zaspala a sestřelen byl pouze jediný pozorovací Walrus. Pět minut poté, co barracudy zmizely, začaly na přístavní doky dopadat patnáctipalcové granáty bitevní lodi Barham a několika křižníků. Po hodině palby zbyla z celého přístavu i přilehlých čtvrtí jen změť sutin a pokroucené oceli, kterou prošlehával oheň. Zahynulo 1 500 námořníků a několik set přístavních dělníků.

Druhá světová válka začala v 8.30 hodin ráno. Jako první do ní vstoupily Velká Británie, Francie, frankistické Maroko a socialistické Španělsko. O den později vyhlásila Španělsku válku také Itálie.

DODATKY K ARMÁDÁM A ZBRANÍM

(Veškeré následující údaje jsou výsledkem historických rekonstrukcí z dostupných archivních materiálů a mohou obsahovat omyly, místy mohou informace zcela chybět.)

SSSR – DRRA

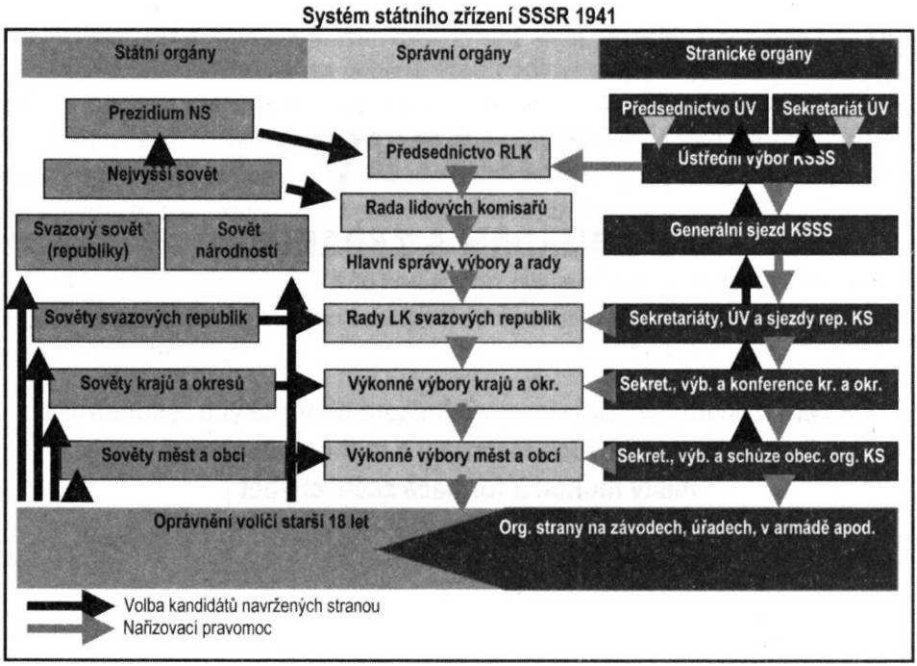

Stalin – tajemník ÚV KSSS od 1922 (Učraspred – odd. sekteratiátu ÚV KSSS pro rotaci kádrů, později ORPO – Oddělení řídicích stranických orgánů ÚV VKS, od 1934 řízeno Georgiem Maximilianovičem Malenkovem pod Stalinovou kontrolou). Malenkov jako druhý muž ve straně de facto velel celé státní a pak i vojenské struktuře.

Od 4. 5. 1941 – po Molotovovi předsedou Rady lidových komisařů (SNK, Sovnarkom) – vlády. První náměstci – Molotov, Vozněsenský. Náměstci – Beria, Bulganin, Kaganovič, Kosygin, Malenkov, Malyšev Melchis, Mikojan, Pervuchin, Saburov, Vyšinskij, Vorošilov, Zemljačka.

Od 30. 6. 1942 – předseda Státního výboru obrany (GKO Gosudarstvenyj komitét obrony). Náměstek Molotov. Nejvyšší státní orgán za války. Usnesení měla platnost zákona.

Od 10. 7. 1942 – předseda Hlavního stanu (Stávka – Hlavní stan nejvyššího velení).

Od 19. 7. 1942 – lidový komisař obrany (NKO – Narodnyj komisar obrony). První náměstci – Budonyj, Pavlov. Náměstci – Abakumov, Bulganin, Fedorenko, Golikov, Gromadin, Chruljov, Kulik, Mereckov, Mechlis, Novikov, Peresypkin, Šapošnikov, Ščaděnko, Ščerbakov, Timošenko, Vasilevskij, Vorobjov, Voronov, Zaporožec.
Od 8. 8. 1942 – vrchní velitel ozbrojených sil. Náměstek Pavlov.

Ústřední výbor během války nezasedal, poslední plénum – 21. 2. 1942, nikdy neprojednávalo vojenské otázky. Funkce zachovány, představovaly ekvivalent šlechtických titulů.

Lidový komisař leteckého průmyslu – A. I. Šachurin
Lidový komisař zahraničních věcí – M. M. Litvinov, od 1. 1. 1942 – V. Molotov
Lidový komisař vnitřních věcí – Beria
Lidový komisař bezpečnosti (NKVD) – Vsevolod, Merkulov, I. náměstek – Ivan Serov
Lidový komisař obrany – maršál S. K. Timošenko, náměstci – marš. Buďonyj, marš. Kulik, gen. Mereckov, gen. Rygačov, gen. Žigarev, gen. Zaporožec, gen. Pavlov. Od 19. 7. 1942 – lidovým komisařem obrany sám Stalin
Lidový komisař zbrojní výroby – Malyšev
Lidový komisař válečného loďstva – admirál N. G. Kuzněcov
Hlavní správa pracovních rezerv SNK – náčelník Petr Grigorievič Moskatov

Základní teritoriální jednotkou DRRA byl v míru **vojenský okruh,** měnící se za války v operační jednotku – **front.** Front se skládal z armád a záloh. Každá armáda se skládala ze střeleckých sborů, mechanizovaných sborů a vlastní letecké divize. Fronty podléhaly přímo Generálnímu štábu, který přímo velel také námořním i říčním flotilám a samostatnému bomb. letectvu. Struktura a hierarchie velení byla jasná a pružná. Státní výbor obrany byl nadřízeným orgánem Generálního štábu, jehož náčelník byl členem výboru. SVO velel přímo jednotkám NKVD a jeho předsedou byl Stalin.

Na konci roku 1941 představovala DRRA kolos o téměř šesti milionech vycvičených mužích (zatím). Plán vytvořený Šapošnikovem a Vatutinem v operačním oddělení Stávky, pro první fázi útoku vůči západu předpokládal členění DRRA do tří strategických sledů. Jednotky prvního sledu (12 armád) se již soustřeďovaly ve vojenských okruzích při západní hranici SSSR od Finska po Oděsu. Dále jednotky druhého sledu (sedm armád v rámci zálohy hlavního velení) měly vytvořit záchytnou linii od Kyjeva po Smolensk a Dálněvýchodní

STÁTNÍ VÝBOR OBRANY (GKO) *Stalin*

Lidový kom. vnitřních věcí NKVD *Beria*

Lidový kom. bezpečnosti NKVD *Merkulov*

Lidový komisariát obrany *Timošenko, Stalin*

Lidový kom. vál. loďstva *Kuzněcov*

Lidový kom. let. průmyslu *Šachurin*

Lidový kom. zbroj. výroby

DRRA (Dělnicko-rolnická revoluční armáda) 1942

HLAVNÍ STAN NEJVYŠŠÍHO VELENÍ – Stavka *Stalin*

GENERÁLNÍ ŠTÁB Náčelník – *gen. Pavlov*

2. správa – výzvědná *genplk. F. I. Golikov*
2. správa – Vnitřní bezp. – kontrarozvědka
3. správa – vojenská kontrarozvědka
4. správa – doprava
5. správa – dešifrace a šifrování
6. správa – ekonom. a prům. kontrarozv.
7. správa – vnější sledování
8. správa – spojení a šifrovací služba
9. správa – vládní ochrana
15. správa – ochrana vládních objektů
16. správa – radioodp. rozvědka

1. správa – operační *genplk. N. F. Vatutin*
3. spr. – organizační
4. spr. – vojenských hlášení
5. spr. – týlu a zásobování
6. spr. – doplnění jednotek
7. správa – topograf.
8. spr. – mobilizační *gen. I. V. Smorodinov*

1. odd. – všeobecné
2. odd. – kádrů
3. odd. – opevněných prostorů
4. odd. – historické

Vojska NKVD
Jednotky pohraničního vojska – 47 pozemních, 6 námořních jedn. o síle pluku.
HS pohraničních vojsk.
Vojska Zvláštního určení ZÚ
armádní sbor (2. divize ZÚ NKVD) – velitel – *gen. Šmyrev*, náč. št. – *plk. Vinogradov*, komisař – *Čumakov*
Jednotky operativního vojska – 30 motostř. divizí
HS operativních vojsk HSOV, velitel – *genpor. Pavel Artmějev*
HS železničních vojsk
HS zásobovacích vojsk
HS stavebních vojsk (Vojenstav).
Jednotky eskortního vojska
HS eskortních vojsk
Jednotky bezpečnostního vojska
HS ochranných vojsk.
U každého frontu samostatný motorizovaný pluk NKVD (zadržovací jednotky)
U každé armády samostatný motorizovaný pluk NKVD (zadržovací jednotky)
U každého sboru samostatný motorizovaný oddíl NKVD (zadržovací jednotky)

NKGB Správy INO a sekce:
Správa R – operativní, plánování a rozbory
Správa K – kontrarozvědka
Správa S – ilegálové
Správa T – aktivní činnost
Správa výzvědných operací, rozbory a hdnocení
Správa RT – akce na území SSSR
Správa OT – opetačně technická
Sekce A – dezinformace a tajné operace. Sekce A 8. hla. správy – šifrování a dešifrace
Sekce R – rádiové spojení
Archivy
Oddělení zaměřená na jednotlivé země a části světa.

Náčelníci GŠ – Boris Michailovič Šapošnikov, od srpna 1940 gen. K. A. Mereckov, od prosince 1941 gen. Pavlov

skupina (tři armády) soustředěná od hranice s Mandžuskem v Mongolsku po Vladivostok zajišťovala východní týl. Ve vnitrozemských okruzích za Uralem byla připravena dostatečná kapacita výzbroje a důstojnictva k okamžitému vyzbrojení 6-7 armád III. sledu (štáby již byly na místech soustředění) a k vytváření dalších desítek divizí doslova na běžícím pásu. Mobilizace mohla DRRA poskytnout ještě nejméně 14 milionů mužů, aniž by byl vážněji narušen chod klíčových průmyslových odvětví. Stalin mohl proti západu vrhnout v rozmezí dvou měsíců od vyhlášení mobilizace celkem až 50 vyzbrojených armád, což představovalo více než 500 divizí. Ihned (bez mobilizace) to mohlo být 12-15 armád I. sledu.

Podle Vatutinovy „Informace o **rozvinutí ozbrojených sil SSSR pro případ války na západě“** z 13. dubna 1942 se po monstrózní redislokaci vojsk nacházelo v západních frontech 186 divizí. 51 divizí tvořilo pět armád zálohy gen. štábu (16,19, 20,21, 22, 24 a 28) soustředěných mezi I. sledem a linií Brjansk – Ržev (onen nezjištěný druhý sled). Pro válku na západě bylo tedy určeno 237 divizí. 66 dalších divizí bylo dislokováno ve vnitrozemských okruzích. Na severu proti Finsku se soustředily tři armády (27, 14 ,7) o 21 divizích a na Dálném východě také 3 armády (1, 2, 15) o 31 divizích. Celkem tedy měla DRRA ve stavu před otevřenou mobilizací 303 divize (198 střeleckých, 13 jízdních, 61 tankových a 31 motorizovaných). K tomu je zapotřebí připočítat 16 paradesantních brigád a 10 br. protitankového dělostřelectva. Také 154 000 mužů vojsk NKVD odpovídalo 15 špičkově vyzbrojeným divizím. Přímo na západním bojišti se nacházelo 105 střeleckých, 20 motorizovaných a 40 tankových divizí. Z tohoto počtu 21 divizí mělo stav po 14 000 mužích, 72 divizí po 12 000 mužích a šest divizí po 11 000 mužích.

V polovině července již mělo být dokončeno formování III. sledu o sedmi armádách (29., 30., 31., 32., 33., 43., a 49), tedy dalších více než 50 divizí. Tempo připraveného zvyšování stavů DRRA po vypuknutí války bylo pro kteréhokoliv nepřítele naprosto nedosažitelné a zaručovalo stálou převahu na bitevním poli i za doslova katastrofálních ztrát. Stav zhruba 5 000 000 mužů se měl již měsíc po vyhlášení otevřené mobilizace zdvojnásobit a celkem se mohl do konce roku až zečtyřnásobit, aniž by tím došlo ke zhroucení válečného hospodářství státu.

V poslední chvíli byly k I. sledu předisponovány ještě 16., 19. a 13. armáda, takže jej tvořilo nyní 15 armád. Útok měl dle operačního Plánu BOUŘE v první fázi zahajovat jen Západní a Jihozápadní front s celkem osmi armádami.

Později, po napadení Německa, se měly připojit tři armády Severozápadního frontu a na severu další tři armády Severního frontu.

Tyto sovětské armády měly skutečně onu zjištěnou standardní sestavu jednoho mechanizovaného a dvou až tří střeleckých sborů a byly zde i armády zesílené a armády úderné, se dvěma i třemi mechanizovanými sbory. Byl zde poměrně značný počet sborů zálohy jednotlivých frontů. Tam již představa rozvědných služeb netvořila tak jasný obraz. Velelo jim okolo 1 000 generálů

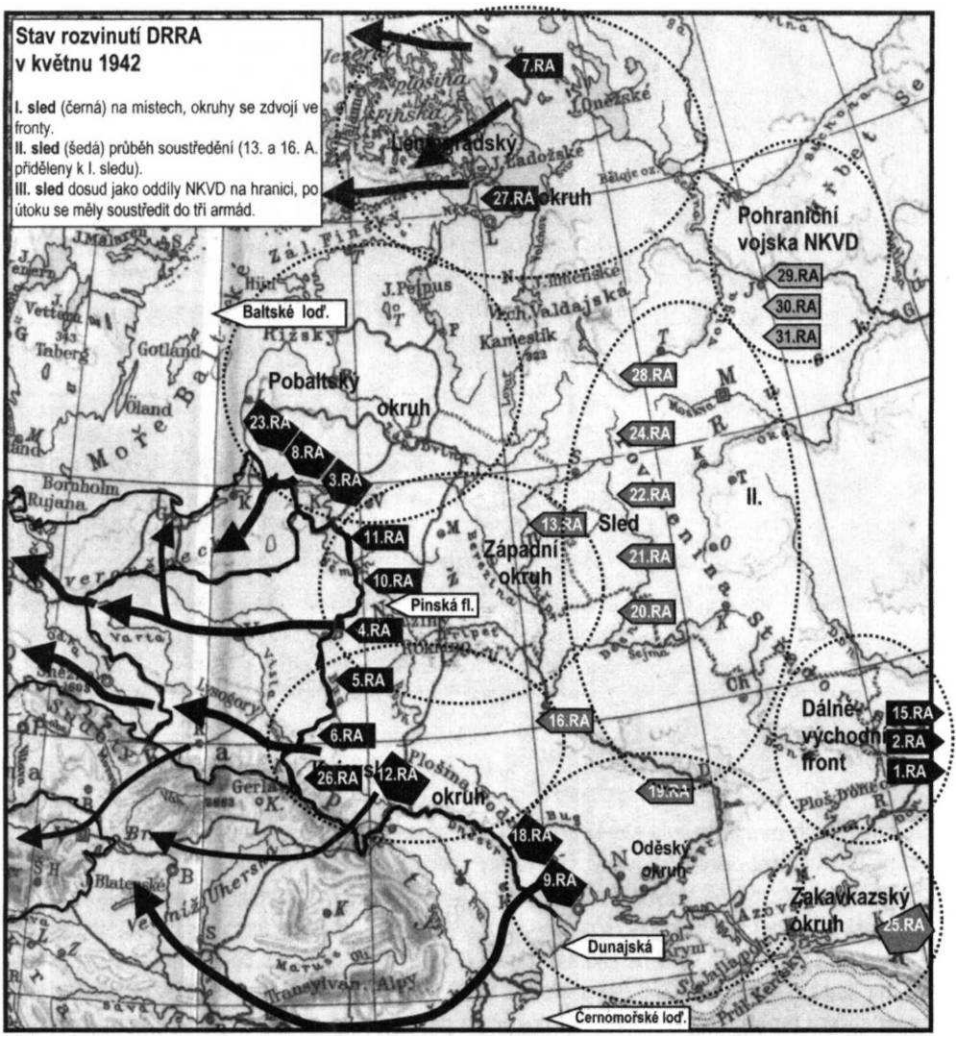

a 74 admirálů. Důstojnický sbor byl ovšem tvořen z velké části živelně povyšovanými nižšími důstojníky, kteří po velkých armádních čistkách postoupili o dvě až tři třídy vzhůru a neměli potřebné zkušenosti s velením těmto obřím a těžko manévrujícím útvarům, jako byly velké divize se stovkami tanků, velké sbory a armády.

Pro případ obrany, kdyby tažení na západ neuspělo nebo kdyby byl SSSR přepaden nepřítelem, byly vybudovány dvě záchytné obranné linie. Molotovova linie vybudovaná až po zabrání Pobaltí a východního Polska

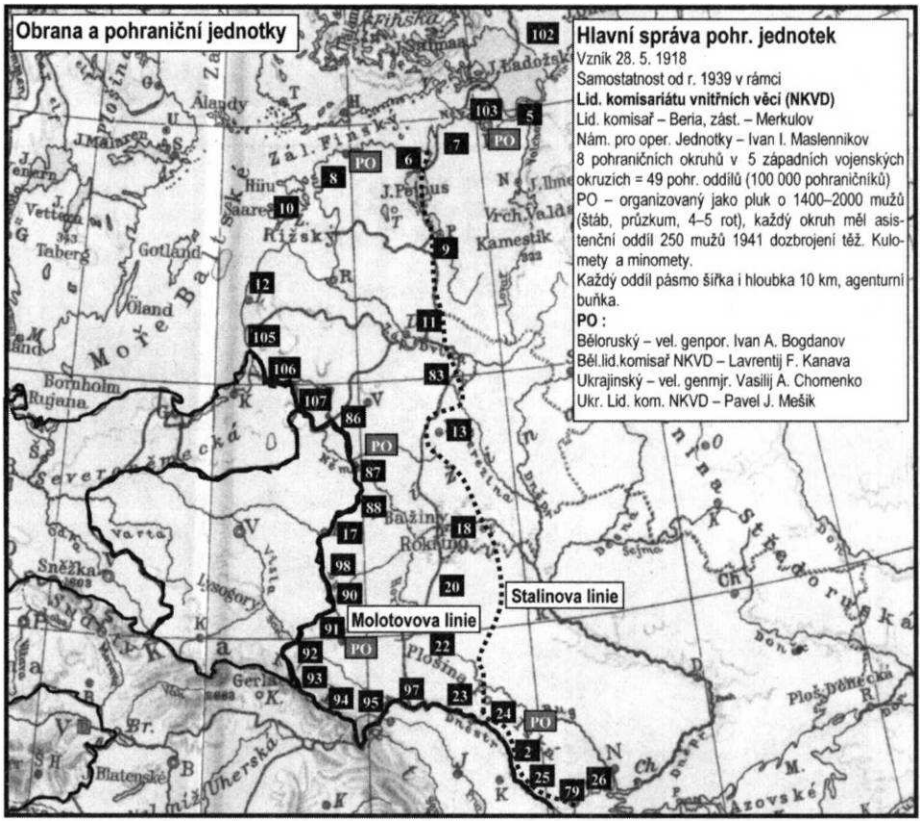

představovala od Baltu k Černému moři souvislý pás rajonů (Teljašský, Šiaulijajský, Kaunaský Alituský, Lidský, Sloninský, Berezinský, Kovelský, Vladimír-Volynský, Rava-Russký, Strumilovský, Peremyšlský, Vrchně-Dněsterský). Na hlavních operačních směrech vykazovala linie koncentraci průměrně dvou železobetonových pevnůstek na kilometr. Stalinova linie byla staršího data a členila se na opevněné rajony v hloubce 200-300 kilometrů (Kingiseppský, Pskovský, Ostrožský, Sebežský, Polocký, Minský, Slucký,

Mozyrský, Korostěnský, Novgorod-Volyňský, Šepetovský, Izjaslavský, Starokonstantinovský, Ostropolský, Letičevský, Kameněc-Podolský, Mogilev-Jampolský, Dubnický a Tiraspolský). Hustota pevnůstek zde byla ještě vyšší, 2-3 na kilometr pásma. Na nové hranici čekalo útočníka 5 807 pevnůstek, na staré hranici pak 3 279 pevnůstek. Z 90 % byly kulometné, ale i terén jižní Litvy a Běloruska, vyjma brestského koridoru, byl dokonale protitankový. Jižně od Brestu, pod Poleskými bažinami až ke Karpatům se tankovým formacím nabízel jediný úzký koridor 100-120 km mezi městy Kovel a Brody.

Vrchní velení až po celá třicátá léta zajišťoval Lidový komisariát obrany doplňovaný Vojenským sovětem. V roce 1938 byla vytvořena Hlavní vojenská rada Rudé armády (RKKA) a obdobná instituce pro vojenské námořnictvo. Bezprostřední řízení však zůstávalo v rukou lidového komisaře obrany (od května 1940 maršála S. K. Timošenka) a lidového komisaře vojenského námořnictva (admirála N. G. Kuzněcova). Exitující Výbor obrany měl pouze formální funkci. 16. května 1942 nechal Stalin členy Sovnarkomu (vlády) podepsat výnos o vytvoření Hlavního stanu vojenského velení složeného z hlavních maršálů, náčelníka generálního štábu (g. D. G. Pavlova), velitelů námořnictva a letectva a od konce června i velitelů služeb. Stávka sídlila v Kremlu. Po německé operaci THOR na konci června se sám Stalin prohlásil vrchním velitelem DRRA.

ODRE DE BATALLIE I. sledu DRRA k 6. 6. 1942

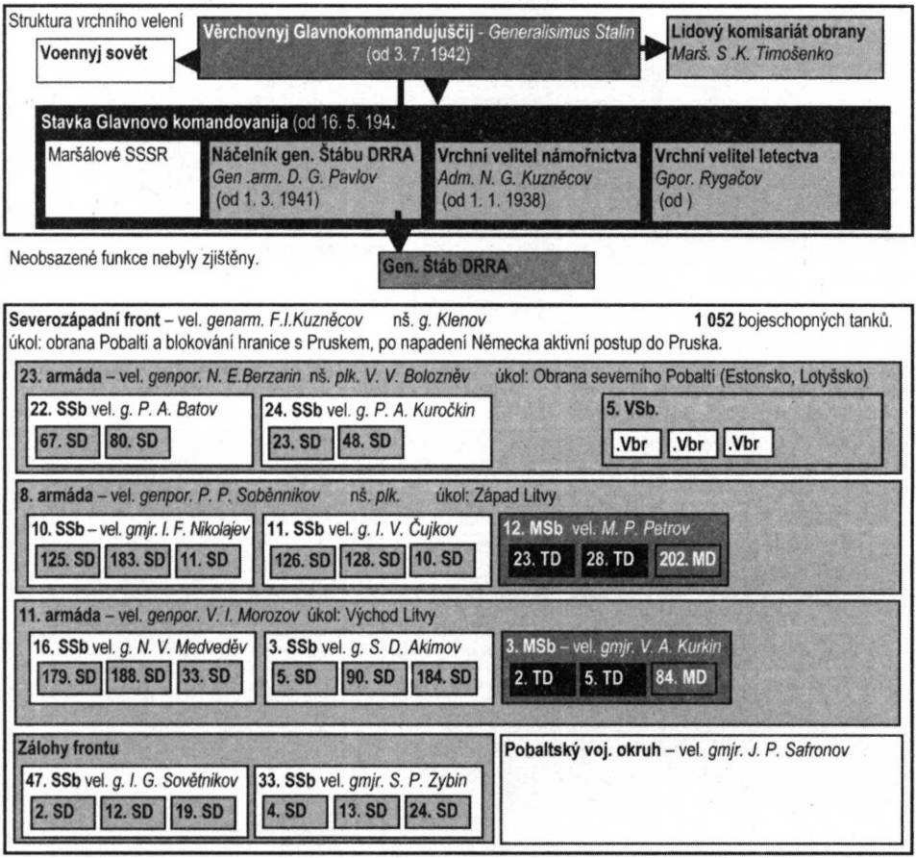

Západní front – vel. *genarm.I.N.Chabarov* nš. *g. V .J. Klimovskich*
úkol: útok koridorem Brest – Varšava – Bydhošť, blokování pravého křídla (Pruska) **1 800** bojeschopných tanků

3. armáda – vel. *genpor. V. I. Kuzněcov* úkol: postup v druhé linii za 13. armádou a blokace hranic Pruska

4. SSb vel. *gmjr. M. S. Šumilov*: 1. SD | 56. SD | 85. SD

21. SSb – vel. *gmjr. V. B. Borisov*: 27. SD | 172. SD

11. MSb – vel. *g. D. K. Mostovenko*: 29. TD | 1. TD | 29. MD

4. armáda – vel. *genpor. A. A. Korobkov* nš. *plk. L. M. Sandalov* úkol: Dobytí Brestu a přímý postup na Varšavu a okolí

28. SSb – vel. *gmjr. V. S. Popov*: 6. SD | 42. SD | 49. SD

14. MSb – vel. *gmjr. S. I. Oborin*: 22. TD | 30. TD | 205. MD

51.VnD u Pinské flotily

10. armáda – vel. *genpor. K. D. Golubjov* úkol: útok směr Bialystok a sever od Varšavy

1. SSb vel. *g. I. G. Zacharkin*: 75. SD | 155. SD | 175. SD

5. SSb – vel. *gmjr. P. V. Sysojev*: 57. SD | 8. SD | 14. SD

6. JSb vel. *g. I. J. Alexejev*: JD | JD

6. MSb – vel. *gmjr. Chackilevič*: 4. TD | 3. TD | 132.MD

13. MSb – vel. *gmjr. P. N. Achljustin*: 13. TD | 6. TD | 137. MD

2. VSb: Vbr | Vbr | Vbr

13. armáda – vel. *genpor. P. M. Filatov* nš. *plk.* úkol: podpora 4. a 10. armády v druhé linii na přímém směru

2. SSb – vel. *gmjr. E. Magon*: 64. SD | 9. SD | 16. SD

46. SSb – vel. *gmjr. V. A. Juškevič*: 100. SD | 26. SD | 61. SD

4.VSb: Vbr | Vbr | Vbr

17. MSb – vel. *gmjr. A. M. Petrov*: 7. TD | 9. TD | 133. MD

20. MSb vel. *g. I. V. Boldin*: 14. TD | 17. TD | 134. MD

Zálohy frontu

43. SSb vel. *g. I. G. Rubin*

Západní voj. okruh – vel. *gplk. V. M. Kurďunov*

Jihozápadní front – vel. *genarm. M. P. Kirponos* nš. *gpor. M. A. Purkajev*
úkol: útok koridorem Přemyšl – Krakov – Čenstochová, blokování levého křídla (Karpat) **3 920** bojeschopných tanků

5. armáda – *gmjr. M. I. Potapov* nš. *gmjr. D. S. Pisarevskij* úkol: krytí středu fronty, postup na Lubin, dobytí předmostí za Vislou

15. SSb – vel. *g. I. I. Feduninskij*: 45. SD | 62. SD

27. SSb – *gmjr. A. P. Artěměnko*: 87. SD | 124. SD | 135. SD

31. SSb – vel. *gmjr. A. I. Lopatin*: 140. SD | 146. SD | 228. SD

22.MSb – *gmjr.S.M.Kondrusev*: 19.TD | 41.TD | 215.MD

9.MSb – *gmjr.K.K.Rokosovskij*: 20.TD | 35.TD | 131.MD

6. armáda – vel. *genpor. I. N. Muzyčenko* nš. *g. N. P. Ivanov* úkol: postup koridorem Přemyšl – Krakov – Čenstochová

6. SSb – vel. *gmjr. I. I. Alexejev*: 80. SD | 139. SD | 141. SD

36. SSb – vel. *gmjr. Pavel T. Sysojev*: 41. SD | 88. SD | 97. SD | 159. SD

5. JSb – vel. *gmjr. F. V. Kamkov*: 3. JD | 14. JD

4. MSb – vel. *gmjr. A. A. Vlasov*: 8. TD | 32. TD | 81. MD

15. MSb – vel. *gmjr. I. I. Karpezo*: 10. TD | 37. TD | 212. MD

KŘÍDELNÍ FRONTY k 28. 6. 1942

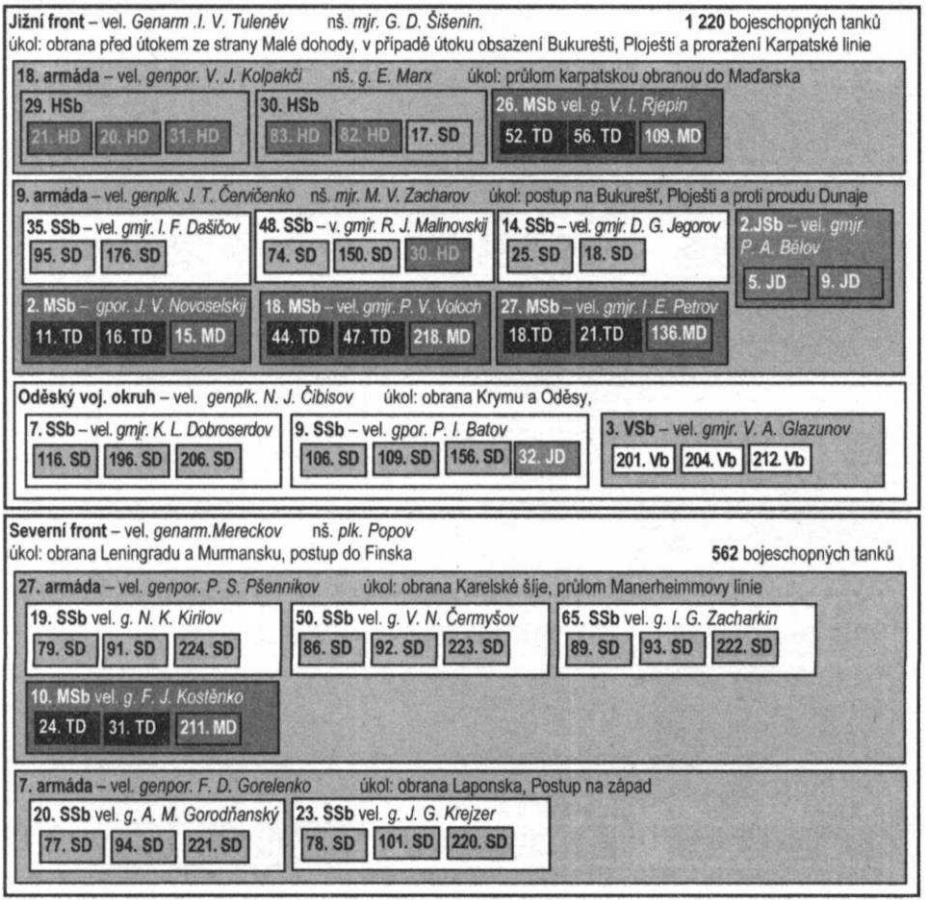

14. armáda – vel. *genpor. A. V. Frolov* úkol: Sever Laponska, obrana Murmansku

- **42. SSb** vel. *g. K. I. Rakutin*: 73. SD | 103. SD | 210. SD
- **26. SSb**. vel. *g. G. G. Sokolov*: 76. SD | 104. SD | 209. SD
- **28. MSb** vel. *g. D. I. Gustišev*: 25. TD | 33. TD | 214. MD

Leningradský voj. okruh – vel. *gpor. M. M. Popov* nš. *gmjr. D. N. Nikišev*

II. SLED ARMÁD k 1. 6. 1942

16. armáda – vel. *gmjr. M. F. Lukin* nš. *g. M. A. Šalin* úkol: posílení JZ frontu I.linie

- **32. SSb** vel. *g. I. A. Bogdanov*: 152. SD | 105. SD | 208. SD
- **44. SSb** vel. *g. Katukov*: 70.SD | 107.SD | 207.SD
- **45. SSb** vel. *g. V. A. Juškevič*: 71.SD | 110.SD | 200.SD
- **5. MSb** vel. *g. K.S. Moskalenko*: 57. TD | 26. TD | 201. MD

19. armáda – vel. *genpor. I. S. Koněv* úkol: posílení J frontu

- **25. SSb** – vel. *gmjr. A. V. Gorbatov*: 127. SD | 227. SD | 108. SD
- **67. SSb** – vel. *gmjr. F. F. Žmačenko*: 102. SD | 151. SD | 187. SD
- **34. SSb** – vel. *gpor. R. M.Chmelnickij*: 22. SD | 157. SD | 158. SD | 162. SD | 28. HD
- **25. MSb** – vel. *gmjr. S. M. Krivošejin*: 50. TD | 55. TD | 219. MD

20. armáda – vel. *genpor. F. N. Remizov* nš. *g. F. T. Komějev*

- **41. SSb** vel. *g. I. I. Maslennikov*: 65. SD | 111. SD | 198. SD
- **61. SSb** vel. *g. M. G. Jefremov*: 68. SD | 113. SD | 195. SD
- **69. SSb** vel. *g. V. N. Lvov*: 69. SD | 114. SD | 194. SD
- **7. MSb** – vel. *gmjr. V. I. Kazakov*: 27. TD | 36. TD | 203. MD

21. armáda – vel. *genpor.V. F. Gerasiměnko*

- **18. SSb** vel. *g. V. I. Švecov*: 66. SD | 115. SD | 193. SD
- **63. SSb** – vel. *gmjr. A. G. Petrovskij*: 3. SD | 53. SD | 154. SD
- **66. SSb** vel. *g. N. I. Krylov*: 63. SD | 117. SD | 191. SD
- **23. MSb** – vel. *gmjr. V. I. Kazakov*: 38. TD | 42. TD | 204. MD

22. armáda – vel. *genpor. F. A. Jeršakov*

- **37. SSb** vel. *g. L. A. Govorov*: 59. SD | 118. SD | 185. SD
- **51. SSb** – vel. *Gmjr. Povětkin*: 98. SD | 112. SD | 170. SD
- **62. SSb** – vel. *gmjr. I. P. Karmanov*: 174. SD | 153. SD | 186. SD
- **21. MSb** – vel. *gmjr. D. D. Leljušenko*: 46. TD | 51. TD | 136. MD

24. armáda – vel. *genpor. A. S. Kalinin* úkol: obrana Laponska, Postup na západ

- **37. SSb** vel. *g. I. A. Plijev*: 54. SD | 119. SD | 182. SD
- **38. SSb** vel. *g. A. N. Pěrušin*: 55. SD | 120. SD | 181. SD
- **29. MSb** vel. *g. V .D. Krucjenkin*: 48. TD | 53. TD | 138. MD

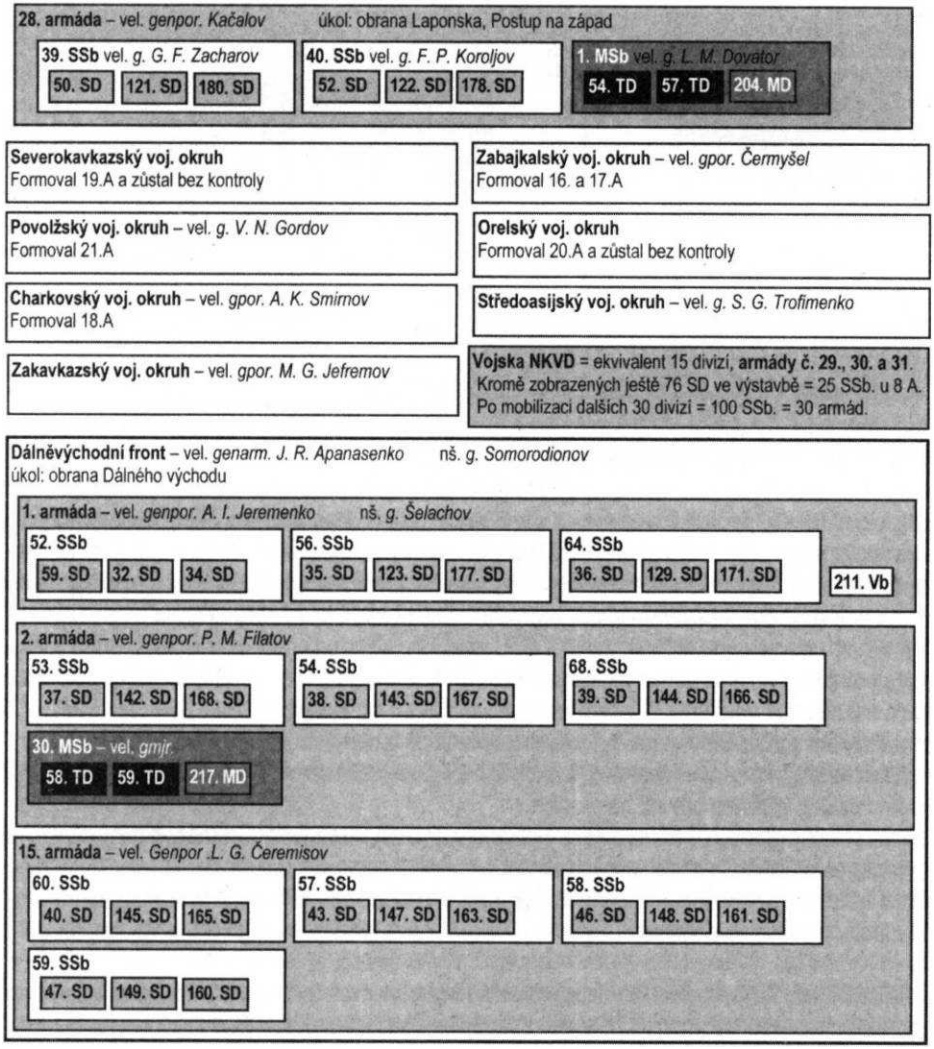

DRUHY VOJSK

Základní členění: Pozemní vojsko (73 %), Válečné námořnictvo (5,8 %), Vojenské letectvo (11,5 %), Vojska protivzdušné obrany a Týlová vojska. **Pozemní vojsko** členění podle

hlavních zbraní: střelecké v., tankové v., dělostřelectvo, jezdectvo, výsadkové vojsko

pomocných zbraní: železniční, automobilové, ženijní, spojovací a protichemické vojsko

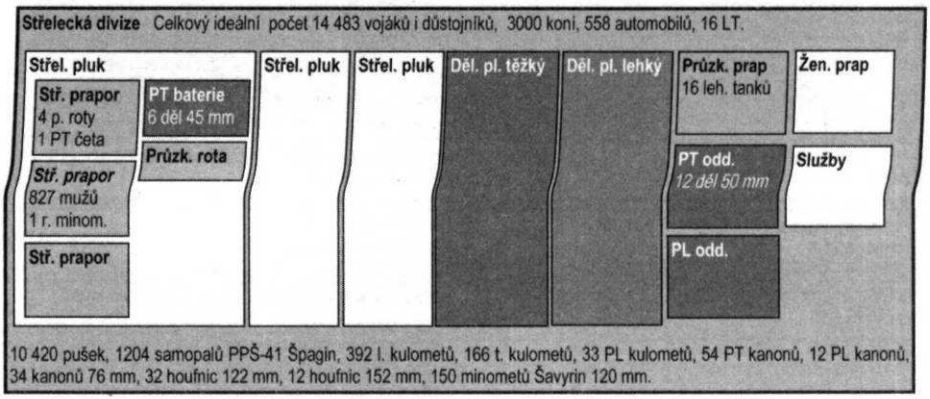

PĚCHOTA

STŘELECKÉ VOJSKO: 75 % pozemních vojsk – 303 divizí v červnu 1942 (178 střeleckých, 18 horských, 31 motorizovaných a 2 motostřelecké).

Minimální výcvik, špatná koordinace a secvičenost, pouze telefonické spojení. Povoláváni především etničtí Rusové. U ostatních národů přetrvávaly komunikační potíže a převažovala nespolehlivost. Pouze gruzínské mužstvo bylo rekrutováno k horským divizím a původní armády baltských států byly přetvořeny na tři sbory 23. armády, která se později ukázala jako nespolehlivá.

Střelecká rota – po 3 četách + 1 kulometné č. (3 T. kul. Maxim a 9 L. kul. DP, 85 pušek, 12 samopalů a 8 pistolí)

Soustředění samopalů u motostřeleckých jednotek při tankových a mech. sborech.

Motostřelecká rota – po 3 četách (9 L. kul. DP, 27 pušek, 57 samopalů a 5 pistolí Tokarev TT), málo vozidel, většinou převoz na tancích.

Motostřelecký prapor – 1 PT rota (24 PT pušek vz. PTRS). Jinak jen PT granáty či miny. Absence protipancéřových ručních raketových zbraní.

Mezi běžnou výzbroj nepatřily polní lopatky, nedostatečná schopnost zakopávat se, nepředpokládáno při ofenzivní doktríně.

JEZDECTVO: silná tradice 82 divizí, ve skutečnosti ekvivalent 28 divizí. Původně využíváno k průzkumu a jako hipomobilní pěchota. Později náhrada za nedostatek rychlých sil ve špatném terénu. Mužstvo pocházelo většinou z jižních oblastí.

Jezdecká divize – pouze 3000 mužů, odpovídající brigádě.

Jezdecký sbor – o 2-3 JD měl sílu skutečné divize.

TANKOVÁ VOJSKA: budila na západě pochopitelně největší obavy. Mechanizované sbory byly v armádě zformovány již roku 1938, ale tehdy se skládaly z pouhých brigád. Analýza polského a finského tažení v průběhu následujícího roku vedla v listopadu 1939 k reorganizaci a k rozhodnutí o přezbrojení na nové typy zbraní. Především byl zaveden divizní stupeň a sjednocena hodnostní hierarchie podle západního vzoru. Původní čtyři správy tankových vojsk byly rozpuštěny a sjednoceny. **Motorizovaná divize** se skládala ze dvou motostřeleckých, jednoho tankového a jednoho dělostřeleckého pluku, plus jednotek technického zajištění. Měla předepsaný stav 257 tanků a 73 obrněných transportérů. Do května 1940 měla DRRA 4 mot. divize a 39 samo statných tankových brigád, přičemž lehká tanková brigáda o čtyřech praporech měla ve výzbroji 256 tanků a brigáda střední 156 středních a těžkých tanků. Dále byly vytvořeny tři těžké divize vybavené T-38 a T-35. Tankové pluky byly zařazeny ještě do 20 jezdeckých divizí a přebytek lehkých tanků byl rozptýlen k pěším divizím po jednom praporu o 98 strojích. Vznikla kompaktní a dobře ovladatelná struktura, ale nestačila se ani vžít do vědomí důstojníků a vojáků.

V červnu 1940 po Chalchyn-golu a po zprávách o budování těžkých tankových divizí Wehrmachtu nastalo na povel Lidového komisariátu obrany závodění. Páteří armády se měly stát silné tankové divize spojené do mechanizovaných sborů. V létě bylo zahájeno formování osmi takových sborů.

Mechanizovaný sbor sestával ze dvou tankových a jedné motorizované divize, motocyklového pluku a dalších jednotek. **Stav tankové divize** byl navýšen na 375 tanků a 91 transportérů. Sbor měl celkem 1 031 tanků, 268 obrněných aut, 5 164 dalších automobilů, 352 traktorů a 1 679 motocyklů. Na vyzbrojení tehdy plánovaných 9 MSb., dvou samostatných TD 28 brigád a dalších jednotek, bylo zapotřebí 18 000 tanků různých typů včetně 6 354 těžkých a středních. Tato nová reorganizace sice trumfovala Wehrmacht v množství a velikosti, ale vedla k podstatnému snížení bojeschopnosti. Struktura se stala těžkopádnou a neovladatelnou. Redislokace vojsk a častá rotace kádrů znemožňovaly secvičení formací a etablování schopného důstojnického sboru. Tak velké množství techniky, jaké měl MSb. bylo téměř nemožné za pochodu zásobovat a provádět organizaci oprav. Jednotky sboru ve čtyřech pochodových proudech (kdyby to terén a komunikace umožňovaly) se táhly i při nejvyšší soudržnosti na 150 kilometrech cesty a byly mimořádně zranitelné ze vzduchu. V čele většiny MSb. nestáli tankisté, ale vševojskoví velitelé bez speciální přípravy.

Zjara 1942 byly MSb. přiděleny až na výjimky k vševojskovým armádám roztaženým v terénu na široké frontě 30-40 kilometrů od hranic. Jednotlivé divize sboru ležely v dislokacích vzdálených od sebe 50-100 kilometrů a někdy i více, což znemožňovalo koncentraci v úderu a kordinaci akcí.

Počty: V únoru 1942, po rozhodnutí k válce, začalo překotné formování dalších 21 mech. sborů. To vyžadovalo 61 TD (tři samostatné) a 31 MD (dvě samostatné). Pro plné vybavení sborů bylo již zapotřebí 32 000 tanků, včetně 16 600 T-34 a KV. Do tankového komplexu byly začleněny stalingradská a čeljabinská traktorka, ale i tak by si výroba potřebného počtu tanků vyžádala dalších pět let, které již Stalin neměl. Dokonce i v nejvybavenějších západních okruzích, které měly jít do útoku první, se **vybavenost vozidly** pohybovala okolo 53 % tanků, 39 % automobilů, 44 % traktorů, 29 % opravárenských prostředků a 17 % motocyklů (továrny dodávaly jen 11 % náhradních dílů a součástek). Nejvyzbrojenější sbory měly tedy těsně před válkou něco okolo 500 tanků a obrněných aut, 2 000 dalších automobilů, 160 traktorů a 320 motocyklů.

DRRA měla roku 1942 k dispozici přes 50 000 **polních děl** a k tomu navíc 15 900 protitankových děl všech typů, z nichž 95 % tvořily osvědčené kanóny ráže 50 mm. Na jeden německý tank tak připadalo pět sovětských protitankových děl. Průmysl byl schopen vyrobit dalších 2 500 PT kanónů za půl roku.

V této době mělo **Německo** k dispozici 5 675 tanků a 617 samohybných děl, z toho bojeschopných bylo 5 204 tanků a všechna samohybná děla. DRRA měla celkem k dispozici 25 664 tanků a samohybných děl. Na obou stranách včetně tančíků, velitelských tanků, plamenometných a jiných vozidel. Pro boj bylo lze počítat pouze stroje zařazené do kategorií „nový“ (ještě neprovozovaný) a „funkční“ (použitelný při drobných místních opravách vlastními silami). V tankových jednotkách DRRA se začátku války počítalo do první kategorie 2 611 strojů a do druhé kategorie 17 214 strojů. Zbytek vyžadoval opravy v zázemí v okružních dílnách, nebo generálku. V prvních dnech války se ukázalo, že 30 % druhé kategorie vyžaduje sice místní opravy, ale nejsou pro ně součástky nebo dílenské servisy. Z druhé kategorie zůstalo bojeschopných 12 050 strojů, dohromady 14 611 strojů. Zatímco Němci nasadili ve svých tankových skupinách k zamýšlených obchvatům 5 500 tanků a samohybných děl (mimo stroje ve Finsku a u Rommela) a polská armáda všech svých 963 tanků, **v armádách I. sledu DRRA se ukázalo být bojeschopných jen 8 553 tanků** a to včetně Severního a Jižního frontu, které v první fázi nebojovaly. Z těchto souvislostí vyplývá, aniž si to kdo plně

uvědomoval, že co do počtů, tankové síly obou stran mohly být na budoucím bojišti téměř vyrovnány.

Tabulka poměrů bojeschopných tanků v květnu 1942

	DRRA	Wehrmacht	Polsko	Finsko	Malá dohoda
Severní front	562	442		86	
Severozápadní front	1 052	2 208			
Západní front	1 800		963		
Jihozápadní front	3 920	2 200			3 746
Jižní front	1 220	350			
Celkem:	8 533	5 200	963	86	3 746

Kádry. Mnohé nové tankové útvary vznikaly z vševojskových svazků.

Pěšáci, kavaleristé, spojaři a dělostřelci se na poslední chvíli měnili ve specialisty tankových vojsk. Většina nových řidičů měla naježděny pouze dvě hodiny praktického výcviku, což stačilo stěží k nastartování a vyslání masy oceli vpřed. 21 mech. sborů, které vznikaly na jaře roku 1942, měly 22-40 % vyšších a 16-50 % nižších důstojníků a velitelů. Ve štábech některých sborů zcela chyběly operační a zpravodajské složky. Rozhodnutím o vytváření monstrózních velkých sborů došlo k tomu, že se doposud vycvičené mužstvo i důstojnictvo původních brigád rozpustilo v mase špatně vycvičených vojáků a tankových laiků. Namísto zvýšení údernosti až k drtivé nezastavitelnosti došlo k radikálnímu snížení bojeschopnosti přesně v té době, kdy početně slabší, ale koordinovanější a profesionálně zajištěný Wehrmacht dokazoval, že méně někdy znamená více.

Velení DRRA předpokládalo, že válka začne podobně jako roku 1914. Nejprve zaútočí předvoj a vojska I. sledu divize či sboru, teprve pak hlavní síly. Podle odhadů bude po zahájení bojů nejméně týden času na soustředění jádra ofenzivních sil k drtivému úderu. Téměř nikdo nepředpokládal, že již první výstřel na hranici bude mít za následek okamžitou odvetu připraveného nepřítele, která zasáhne právě jednotky doposud v klidu tábořící těsně při hranici a na soustředění se teprve chystající. Tyto jednotky měl nepřítel dobře zaměřené.

Výzbroj (ve srovnání s německými typy): V budování tankových sil začali Sověti o mnoho dříve než Němci. Základní masu sovětských tanků zřejmě představoval lehký typ **T-26.** Byl lehkým tankem, vyvinutým po několika

neúspěšných samostatných ruských pokusech začátkem 20. let. Z Británie byl přivezen komerční typ Vickers E a jeho první vzorky označeny jako **T-26A-1.** Výroba upraveného modelu A-2 začala v roce 1931 a skončila teprve v roce 1941. Sověti měli více než 10 000 kusů a měli jich tisíce již v roce 1934, kdy budoucí tankisté Wehrmachtu začínali cvičit s lepenkovými krabicemi na podvozcích. První modely se vyráběly o hmotnosti osmi tun, poslední zřejmě okolo 12 tun. Motor měl hmotnost 90 koní a maximální rychlost do 30km/h. Bylo známo více než 20 různých výrobních sérií tohoto typu. Do roku 1935 byl vyráběn s nýtovanou věží, poté se svařovanou. První série byly vyráběny ve dvouvěžové verzi (asi 1 500 ks), s kanónem 37 mm a s kulometem. I tyto první modely byly stále ještě ve službě. Všechny následující modely a série (po **T-26B-1)** byly vybaveny kanónem ráže 45 mm a dvěma kulomety. Tloušťka pancíře narůstala postupně od 16 mm (korba) do 25 mm (věž). Existovaly i plamenometné verze a také dělostřelecká verze s krátkým kanónem 76 mm určeným k ničení kulometných hnízd, nikoliv tanků. Tank měl ve všech verzích spalovací benzinový motor. Již první typy T-26 naznačovaly, že Sověti si ze známé trojčlenky: pancíř – manévr – výzbroj, vybrali cestu manévru a výzbroje. Němci naopak, jak ukázaly jejich první konstruktérské pokusy, zvolili cestu pancíře a manévru.

T-26 byl i v roce 1941 velmi výkonný typ vhodný k podpoře pěchoty a byly jím doplňovány pěší střelecké divize DRRA. Německé, kategorií odpovídající typy **PzKpfw I. a II.** měly jak slabší pancíř, tak i výrazně slabší výzbroj, totiž pouze kulomety, nebo kanón ráže 20 mm. Zkušenost ze Španělska ukazovala, že T-26 dokáže pancíř obou německých typů prostřelit z kilometrové i větší vzdálenosti. Naopak to bylo možné pouze z extrémní blízkosti a jen v určitých místech. Němci začali s konstrukcí tanků v době, kdy evropské armády zaváděly PT kanóny až do ráže 47 mm, což je přivedlo k silnějšímu pancéřování. Teorie bleskových průlomů ve stylu Blitzkrieg vyžadovala rychlý manévr. Tanky měly za úkol prolamovat linie hájené pěchotou, zatímco s nepřátelskými tanky mělo bojovat letectvo a dělostřelectvo, nikoliv vlastní tanky, u kterých se proto rezignovalo na silný a rychlopalný kanón. O něco lépe v případném souboji lehkých pěchotních tanků na tom byl československý **T-38,** vyzbrojený velmi účinným kanónem ráže 37 mm, nyní přezbrojovaný na ráži 47 mm v již svařované věži. Němci reagovali na palebnou převahu sovětských lehkých tanků tím, že vyřadili typ PzKpfw I. pouze k podpoře pěších divizí a typ PzKpfw II. Začali právě přezbrojovat novým kanónem ráže 45 mm. Sám Guderian si však povzdechl, že tento kanón má příliš krátkou hlaveň a tedy nízkou úsťovou rychlost střely, zatímco

ruský kanón ráže 45 mm má délku hlavně 46 ráží a co do účinku na pancíř může soupeřit dokonce i s německým tankovým kanónem ráže 75 mm, jak ukázaly zkoušky na střelnici v Kumensdorfu.

Sovětská vývojová řada pokračovala typy **T-27, T-28, T-33** až **T-38.** Série vyvrcholila modelem **T-40,** na němž bylo pozoruhodné to, že byl zřejmě prvním obojživelným tankem. Jeho výroba začala v roce 1940 a DRRA disponovala několika sty kusy, které přidělovala pěším divizím jako podpůrný prostředek k usnadnění překonávání toků, či k průzkumu. T-40 byl dvoumístný, vážil jen 5,9 tun, měl slabý pancíř a jezdil na spalovací motor, zato rychlostí přes 40 km/h a jeho dojezd činil 370 km. Vzhledem ke své lehké váze nebyl vázán jen na silnice. T-37 a T-38 byly stroje také již považované za obojživelné, ve výzbroji průzkumných praporů divizí.

Výroba lehkých a již také středních tanků v SSSR vyvrcholila sérií BT (Bystrochodnyj). Jako základ použili sovětští konstruktéři geniální koncepci podvozku Američana J. Waltera Christie, na západě nepovšimnutou. Christieho podvozek dorazil do SSSR v roce 1930 jako **BT-1**. Typ byl neustále zdokonalován až k poslední verzi **BT-7.** První ryze sovětský **BT-2** vážil 10 tun, měl pancíř 13 mm, kanón 37 mm a dva kulomety. Poháněl jej však upravený letecký motor o dosud nevídaném výkonu 400 hp. Měrný výkon 40 hp na tunu váhy (jakého se ani do roku 1942 nepodařilo nikomu jinému dosáhnout), přímo volal po zvláštním účelovém zaměření tanku, totiž k rychlému a dalekému manévru. Letecké motory se k pohonu tanků před začátkem druhé světové války používaly běžně, především **v USA.** Tank **M-3** měl hvězdicovitý motor Wright Continental R-975, citlivý a vznětlivý, později nahrazený soustavou pěti automotorů o výkonu 370 k. Lehký tank **M-5** byl vybaven opět hvězdicovitým leteckým motorem Continental W-670, skvělým pro malá letadla, ale naprosto nevhodným pro tanky, kvůli užívání vysokooktanového vznětlivého benzinu. Sovětský T-26 byl vybaven sice také leteckým motorem, ale s horizontálním rozložením válců, tedy s výškovou a hmotnostní úsporou. Hvězdicovité let. motory se navíc nedaly rychle opravovat a i pro výměnu svíček ve spodních válcích bylo nutno celý motor vymontovat za pomoci jeřábu. Britové užili motor Merlin v konstrukci tanku **Cromwell;** také se sporným výsledkem. Nové sovětské lehké tanky T-60 a T-70 byly vybaveny autom. motory na méně kvalitní benzin.

Tanky BT zůstaly odkázány na silnice a pevné cesty, mohly shazovat pásy a řítit se rychlostí až 86 km/h. Skvěle se hodily pro jezdecké a motorizované divize. **BT-5** vyráběný od roku 1933 nesl již 45 mm kanón a v roce 1935 se objevil **BT-7,** který podržel všechny skvělé vlastnosti svých předchůdců, vážil

14 tun a dokázal přeskočit dvoumetrový příkop. Měl ovšem stále slabé pancéřování 22 mm a udivující výkon motoru 450 hp. Verze **BT-7A** nesla již kanón ráže 76 mm s krátkou hlavní. Podstatným zlepšením celé série bylo revoluční umístění motoru a převodovky v zadní části podvozku, čímž se snižovala váha i výška stroje, zvyšoval se výkon a vznikala plošina pro převoz pěchoty na bojiště. Další vývoj řady BT byl koncem roku 1941 zastaven, ale některé verze, jako **BT-7M**, obdržely dieselový motor V2 o výkonu 500 hp. Dojezd pak činil 400 km na pásech a 900 km na kolech. Všech typů BT bylo vyrobeno okolo 9 000 kusů, z nichž většina zůstala ve službě a z toho BT-7 bylo vyrobeno nejméně 4-5 000 kusů.

Německé stroje v kategorii středního tanku byly PzKpfw III. a PzKpfw IV. Trojka vážila v různých modelech od 14,5 do 19,5 tun. Výzbroj tvořil také již nedostatečný kanón ráže 37 mm a dva kulomety. Také zde probíhalo urychlené přezbrojování kanónem 45 mm. Čtyřka nesla v různých modelech váhu od 18,4 do 19 tun a kanón ráže 75 mm se dvěma kulomety. Opět měl tento kanón příliš krátkou hlaveň, neboť nebyl původně určen k ničení tanků. Tankisté mu přezdívali „pahýl“. Protože Wehrmacht nedisponoval ničím jiným než typy PzKpfw I. – IV., vstupovalo Německo do války pouze s lehkými tanky, zatímco útočník měl mít k dispozici větší množství skutečně středních a těžkých strojů, než měl Wehrmacht dohromady všech lehkých. K takovému vstupu do války bylo zapotřebí opravdu velké odvahy, nebo zoufalství.

Německý generální štáb očekával, že hlavní část sovětských lehkých tankových pluků budou tvořit právě T-26 až T-40 a BT-5 s BT-7. Všechny tyto „lehké“ tanky budou mít slabé pancéřování a zůstanou odkázány na silniční koridory. Část z nich bude mít ovšem daleko silnější kanón, výkon a větší rychlost, dojezd i životnost než srovnatelné německé typy I. a II. A bude jich dohromady asi tak 10x více, než může postavit do pole Wehrmacht. Drtivá většina těchto lehčích typů bude jezdit na benzin a bude moci využívat běžné čerpací stanice v Evropě.

T-28 vyráběný v Leningradu od roku 1933 se stal pravděpodobně prvním sovětským pokusem o střední tank a to v době, kdy Německo nevlastnilo ani jediný tančík. Vážil 28 tun a vyvinul rychlost 37 km/h s dojezdem 220 km na silnici. Hlavní věž nesla krátký 76,2 mm kanón, dvě boční věže pak kulomety. Pancíř se u různých verzí pohyboval od 20 do 80 mm, ale podvozek s úzkými pásy selhával na minách, což se ukázalo ve Finsku v roce 1938. Nehodil se ani k výzbroji tankových divizí, ani k průzkumu. Hodil se k najíždění nad zákopy, které pak čistil postranními kulomety podél. Bylo vyrobeno jen pár stovek kusů a ty sovětské velení zařazovalo spíše jako výcvikové.

Naprosté zděšení a těžký šok vyvolalo na západě a zvláště v Německu objevení a prozkoumání revolučního sovětského středního tanku **T-34**. Vznikl v době mnichovské války jako důsledek pokusů o vylepšování řady BT a to modely **BT-9**, **A-20** a **A-32** v charkovské lokomotivce.

Z řady BT zůstalo zachováno řešení podvozku, umístění motoru a převodovky i výkonný dieselový motor V2. K tomu konstruktéři přidali litou či svařovanou věž, zkosený pancíř o síle až 60 mm a výkonný rychlopalný kanón 76,2 mm. Experimenty s ukořistěným exemplářem prokázaly nejvyšší rychlost 55 km/h a dojezd 186 km. Tento zázrak zdolával stoupání 70 % a přeskakoval třímetrový příkop. Byl to střední tank o rozměrech lehkého tanku s mimořádně kompaktní kompozicí. Experti vyjádřili jednoznačný závěr – T-34 je tank určený k operacím v terénu, které provádí stejně rychle jako po silnici. Je nezastavitelný kterýmkoliv existujícím německým tankem a bude nasazen v čele průlomových operací a to v terénu, kterým žádný německý tank neprojede. T-34 se vyráběl sériově od roku 1940 v Leningradu a ve Stalingradu na Volze. Motory V2 byly vyráběny v Charkově. V okamžiku vypuknutí války bylo u jednotek zařazeno již více než 2 000 kusů T-34. Sovětům zhola nic nebránilo v tom, aby T-34 vybavili ještě výkonnějším kanónem větší ráže, ale k tomu vlastně nebyl žádný důvod, vzhledem k výzbroji a síle pancíře německých tanků, které mohla probít každá polní protitanková pětačtyřicítka.

Sklon pancíře daleko lépe zvládli francouzští konstruktéři a pro dieselový motor v Německu nebylo žádných důvodů, protože nikdo nepotřeboval zvláštní rezervu výkonů. V Evropě dokonale postačily motory benzinové. U T-34 si Němci všimli nízké kvality opracování, velmi nešikovného řešení stísněného palebného stanoviště (původně konstruovaného pro menší dělo), nešťastného umístění mířidel a vrchního poklopu. Šlo o tank tak ideálně vyvážený a vlastně univerzální co do použití, že konstrukčně a koncepčně to bezesporu byl krok správným směrem. Němečtí experti se domnívali, že jakmile bude mít Wehrmacht dostatek PzKpfw IV. se 75 mm dělem, nemusí mít z ruských tanků žádný strach.

Model těžkého tanku **KV-1** představoval velkou naději na existenci nezastavitelného tanku, ale v bojích přinesl zklamání. Stroje o hmotnosti 50 tun vykazovaly osvědčenou konstrukci jako T-34 a stejnou výzbroj. Musely mít ale daleko silnější pancíř, **KV-2** nesl i velkou houfnici a byl určen k prolamování statické obrany vyztužené betonovými pevnostmi. Představoval extrémně pancéřovanou samohybnou houfnici ráže 152 mm. Zklamání představovala omezená schopnost manévru, díky níž se oba typy KV stávaly

snadnou kořistí pohyblivých německých tanků, jimž manévr umožnil pronikat do těsné blízkosti KV v mrtvých palebných úhlech. Ve skutečnosti měla DRRA v březnu 1942 k dispozici 2042 tanků typu T-34 a 1 600 strojů typu KV. Státními zkouškami prošly i typy **SMK a T-100.**

LETECKÉ SÍLY:

Strategie: Dle instrukce lidového komisaře obrany S. K. Tirnošenka z prosince 1940 a dle teorií prof. A. N. Lapčinského (člena nejvyššího velení) bylo úkolem letectva především: Potlačení vzdušných sil nepřítele a materiální i morální zdeptání jeho pozemních sil. S tím souviselo druhořadé krytí vlastních sil. Operační umění se odvíjelo od priorit součinnosti s vlastními vojsky při průlomu a podpory výsadku do týlu nepřítele. Nepřítel měl být ničen nejprve přímo na letištích, pak měl útok směřovat proti jeho týlu a teprve nakonec měla být věnována pozornost vzdušným soubojům. Při průlomu obrany nepřítele nemělo letectvo útočit na první pásmo obrany (1-2 km od linie mělo působit dělostřelectvo), ale až na druhé pásmo. Zaostával totiž systém rozpoznávání vojsk, jejich dotyku a signalizace. Hlavní cíle sovětského letectva ležely tudíž v týlu nepřítele.

Taktika: Za hlavní metodu ničení cílů bylo považováno bombardování z horizontálního letu a to z výšky 800-1 500 metrů, za dobrého počasí až do 3 000 metrů. Potíže pilotům činila slétanost většího počtu strojů ve formaci. Všechny bombardéry byly vybaveny radiostanicí, ale piloti ji téměř nepoužívali. Chyběl specializovaný střemhlavý bombardér a nahrazovala jej upravená verze **SB** pod názvem **Ar-2.** Lepší střemhlavé bombardéry **Pe-2** začínaly jednotky dostávat až během roku 1941 a zatím pro ně nebyl dostatek vycvičených pilotů. Přepadových (bitevních) pluků vybavených těmito stroji bylo v letectvu pouze pět a převažovaly v nich nepancéřované stroje **DI-6 a I-15bis.**

Protiletadlové reaktivní střely byly nasazovány jen pokusně v utajení a výcvik s nimi se neprováděl. Neexistovala funkce pozemního naváděče na cíl.

Stíhací letectvo: Hlavními úkoly při bojovém nasazení stíhaček byly podpora pozemních vojsk a doprovod bombardérů. Bojové sestavy byly doposud založeny na tříčlenných rojích, přičemž jednosměrnou radiostanici dostával každý patnáctý stroj. Za letu se užívalo optických signálů. K navádění používalo letectvo pozemních stanovišť, která signalizovala zvláštními plachtami.

Průzkumné letectvo: Pro dálkový průzkum bylo soustředěno do pouhých několika letek a pluků. Větší část rozvědné činnosti připadla stíhačům či bombardérům a to výhradně na bázi vizuálního pozorování.

Bombardovací letectvo: Bylo známo, že roku 1938 byl popraven velitel WS Jakov Alsknis. Na západě však nebylo známo, že jeho nástupce generál Vasilij Chripin byl velkým přívržencem vize silného dálkového bombardovacího letectva. Velel jen krátce, než byl sám zatčen a popraven, ale za vymezený čas stihl významně podpořit vývoj a výrobu nového čtyřmotorového bombardovacího letounu **Pe-8,** schopného operovat ve výškách nad 8 000 metrů a unést dvě tuny bomb. Po Chripinově zatčení byla výroba zastavena a zbylo 93 kusů, vedle necelých a zastaralých 800 kusů TB-3, využívaného nyní spíše výsadkáři. Nastal odklon od dálkového bombardování k vývoji a výrobě lehkých taktických bombardérů, bitevníků a stíhaček k přímé podpoře pozemních vojsk. Nebýt těchto změn, mohl Stalin v roce 1942 disponovat více než tisícem nejmodernějších těžkých bombardérů schopných bombardovat jakékoliv místo v Evropě s katastrofálními důsledky.

Organizace: Letectvo nebylo samostatnou složkou, jako například Luftwaffe v Německu, jen jedním z druhů zbraní. V jeho čele stála **Hlavní správa voj. letectva DRRA** organizačně složená ze štábu a správ. Štábu nepříslušely operační funkce, jen bojová příprava, týlové zabezpečení a rozdělení kádrů.

Vrchní velení DRRA, Stávka, řídilo dálkové **bombardovací letectvo (DBA),** a to prostřednictvím náčelníka letecké správy nejvyššího velení plukovníka Gorbaceviče (od dubna 1941). Tvořilo 13,5 % všech letadel WS (13 stíhacích a pět bombardovacích divizí). **Frontové letectvo** čítalo 45 % stavu WS. Měli je na povel velitelé vojenských okruhů či nově vytvářených frontů. Ti také disponovali skutečnou rozhodovací pravomocí a zajišťovali štábní operační činnost.

Armádní letectvo podléhalo velitelům armád a Vojskové letectvo různým konkrétním útvarům pozemních sil. Čítalo 43,7 % stavu WS. Spojovací jednotky 2,7 %. 61 leteckých divizí (18 stíhacích, 9 bombardovacích a 34 smíšených), podléhalo velitelům pozemních sil. **Námořnictvu** patřilo 10 % všech pluků (25 pl.) podléhajících vlastní letecké správě pod velením gm. S. F. Žavoronkova. Každá ze čtyř sovětských **flotil** měla vlastní letectvo, které podléhalo jen jejímu veliteli a koordinovat jeho akce s pozemním letectvem bylo takřka nemožné. Svá stíhací letadla měli velitelé **rajonů PVO.** Námořní velitelé a velitelé PVO přímo řídili 20 % stavu VVS.

V dubnu 1942 byly **týlové jednotky** leteckých svazků vyňaty z podřízenosti bojovým tělesům a přeorganizovány podle teritoriálního principu na 36 rajónů. Rajon měl obsluhovat jednotky asi o síle divize a bojové jednotky tím měly být zbaveny starosti o týl a měla být zvýšena jejich manévrovací schopnost. V okamžiku mobilizace tato reorganizace ještě nebyla dokončena, což narušilo zásobování bojových svazků. Na některých letištích byly vytvořeny obrovské zásoby pohonných hmot a střeliva, na jiných letištích zcela chyběly a nacházely se hluboko v zázemí.

Letecká divize se skládala normativně ze tří pluků. **Letecký pluk** měl ve svém tabulkovém stavu 664 letadel. Pro tento počet potřeboval celkem tři **letiště** (základní, záložní, polní). Celkem 130 pluků zařazených k podpoře Z a JZ frontu proti Polsku potřebovalo 390 letišť, většinou situovaných v příhraničním pásmu. Původně vybudovaných 155 letišť v pásmu 300 km bylo po obsazení východního Polska doplněno dalšími 70 letišti přímo u hranice. Vznikala tak situace, kdy letiště byla buďto příliš na ráně u hranice, nebo příliš daleko od hranice pro útok. Z důvodu špatného spojení při velkém rozptylu jednotek užívala většina leteckých pluků jen jedno základní letiště, kde docházelo k nahloučení letadel při špatném maskování. Program budování dalších 20 nových a 220 rozšířených letišť z října roku 1941 nebyl naplněn pro nedostatek času a pracovních kapacit. Železnice záhy zahltila doprava materiálu a vojsk k hranici. Práce na mnoha letištích naráz významně narušily letový provoz, výcvik a průzkum. V případě přesunu letectva za postupující frontou by bylo zapotřebí tentýž počet letišť (130-390) vybudovat kdesi daleko v Polsku. V opačném případě by letecká podpora postupujících vojsk výrazně slábla. Proto bylo v květnu 1942 direktivně nařízeno v případě útoku neničit polská letiště a jejich servisní zařízení bombami, pouze ostřelovat letadla na plochách. Zajištění funkčních letišť se dokonce stalo jednou z priorit výsadkových vojsk.

Kádry. Neustále se opakujícími čistkami vznikl ve velení WS zmatečný stav plný opatrnictví, nedůvěry a také neschopnosti. Stalin vzal letectvo pod svůj osobní dohled a zasahoval do práce velitelů i konstruktérů velikášskými požadavky, za jejichž nesplnění hrozila smrt. Nejvýznamnější konstruktéři, jako byl Tupolev, Petljakov či Polikarpov, byli obviněni ze sabotáží a uvězněni ve zvláštních konstruktérských táborech, kde vynalézali s pistolí u hlavy a při vědomí, že rukojmími jsou jejich rodiny. Jakovlev byl považován za bezohledného kariéristu, pochlebovače a udavače. Ve vězeňských konstrukčních dílnách vznikaly vynikající stroje. Poté, kdy se velení WS ujal generál Šmuškevič, hrdina a veterán ze španělského bojiště a od

Chalchingolu, dostala zelenou výroba a vývoj další generace letounů. Důraz byl kladen na výkonnost a jednoduchost masové výroby. Vše se dělo ve spěchu, v nejistotě, na úkor kvality a výcviku pilotů. Také Šmuškevič byl posléze roku 1940 odvolán a nahrazen teprve třicetiletým generálporučíkem Rygačovem, jemuž Stalin důvěřoval. To ovšem k zlepšení nevedlo. Když se stal lidovým komisařem obrany Stalinův přítel Vorošilov, zavedl kariérní postup opřený nikoliv o odbornost a schopnost velitelů, ale o třídní a politická hlediska. Velení WS nemělo do začátku války vypracovanou a schválenou žádnou oficiální doktrínu plánování a vedení vzdušných operací. Vorošilov podlehl nářkům velitelů pozemních vojsk, a aby odstranil chyby v koordinaci a spolupráci s letectvem, zrušil letecké armády přímo podřízené sobě, tedy ministerstvu obrany. Po taktické stránce podřídil veškeré velení WS armádním velitelům, čímž letectvo připravil o možnost jednat samostatně. Letectvo se stalo otrokem pozemních armád, jejichž velitelé neměli o jeho efektivním využití ani zdání. Teprve v roce 1941 byla vytvořena protivzdušná obrana jako druh vojska a také podřízena pozemním armádám. Od roku 1939 DRRA nebojovala a neměla proto šanci zjistit v praxi, jak zničující budou pro letectvo důsledky takového uspořádání.

V lednu 1940 nastoupil do funkce lidového komisaře leteckého průmyslu A. I. Šakurin, velmi schopný organizátor a znalec oboru. Šakurin urychlil přechod výroby na nové typy letounů, ale množství havárií během roku 1941 ukazovalo, že odstranění technických potíží by si vyžádalo několik let zkoušek a postupného zavádění. Tolik času však Stalin neměl a jakoukoliv potíž považoval za sabotáž. Piloti nové typy odmítali a nedůvěřovali jim, daleko raději létali na starých ratách **(I-16).**

Od roku 1937 bylo z letectva propuštěno 4 773 osob, z nichž 1 590 skončilo v lepším případě ve vězení. Celkem 14 ze 77 tehdejších brigád přišlo o velitele. Nadporučíci a kapitáni byli náhle povyšováni až na generálská místa bez praxe a zkušeností. Nedostatek velitelů a důstojníků se ještě na jaře 1942 řešil frontálním povýšením tisíců osob o jeden až dva stupně. Sám velitel válečného letectva P. F. Žigarev byl roku 1941 velitelem letectva jedné armády na Dálném východě a náhle, přes noc jmenován náčelníkem hlavní správy. Z 16 velitelů okruhů mělo jen pět akademické vojenské vzdělání a tři nedokončili ani základní vzdělání. Z 20 velitelů let. divizí nemělo základní docházku ukončeno 20 a 21 divizí nemělo žádného velitele. Z 244 velitelů pluků základní školu nedochodiio 110 velitelů. Polovina velitelského sboru nebyla ve funkci déle než půl roku.

Chybělo značné procento velitelů spojařských rot, čet a čet telefonního spojení, chyběly tisíce radiostanic a tisíce kilometrů telefonních kabelů. Skokové zvyšování stavů leteckých ozbrojených sil vedlo k náhlému rozšíření sítě leteckých škol, takže roku 1941 zaplavila letectvo mohutná vlna čerstvých absolventů. Ti byli rychle povyšováni na velitelské funkce uprázdněné po politických čistkách, aniž stačili získat bojové zkušenosti a potřebnou autoritu. Stav pilotů a osádek přesto nedostačoval. Pro letadla, která byla již ve službě, měly pluky k dispozici průměrně jen 77 % osádek a v dálkovém bomb. letectvu jen 69 % osádek. U stíhacího letectva činila naplněnost jen 65 % osádek.

V roce 1941 byl pilotům zakázán výcvik vyšší pilotáže kvůli obavám z nárůstu počtu havárií, což posléze vedlo k nepřipravenosti na vzdušné souboje. Přeučování osádek na nové typy strojů probíhalo velmi liknavě a také technický personál si s novou technikou nevěděl rady. Stroje vyráběné ve spěchu pod bičem direktivního plánu a hrozbou přísných trestů vykazovaly značnou poruchovost. Počet nehod dramaticky stoupal již od roku 1939, kdy nové stroje ve výzbroji ještě nebyly. Strach z represí vzápětí nastartoval sestupnou spirálu. Velitelé se báli následků vysokého počtu havárií a proto omezovali výcvik. Málo vycvičení piloti nezvládali, stroje a počet havárií nadále rostl. Od konce roku 1941 již docházelo ke 2-3 haváriím denně a ke ztrátě 600-900 letounů ročně v důsledku nehod. V prvním čtvrtletí roku 1942 došlo k 71 katastrofám a 156 lehčím nehodám. Ke konci května téhož roku bylo na nové stíhačky přeškoleno jen 932 letců oproti plánovaným 2 800. Letounů nových typů docházelo málo a pomalu, ale přeškolených pilotů bylo stále ještě méně než strojů. V tutéž dobu bylo přeškoleno celkem jen 10 % leteckého personálu. V západních okruzích mohlo za horšího počasí startovat jen 18 % osádek a v noci jen 19 % osádek. Na noční let při špatném počasí se mohlo vydat jen jedno % osádek. Výcvik dovoloval vést bojové akce jen za dobrého počasí, za dne a na starých strojích.

Počty. Začátkem roku 1939 disponovala DRRA 115 leteckými pluky, které do roku 1941 zvýšila na 249. Plány předložené Stalinovi v říjnu 1940 předpokládaly během roku 1941 zformování dvou pluků dálkových bombardérů, 73 stíhacích pluků (20 dvoumotorových a 53 jednomotorových) a čtyři smíšené pluky. Celkem 104 leteckých pluků a správy 25 nových divizí z těchto pluků sestavených. Dohromady s již existujícími útvary by mělo sovětské letectvo 32 432 strojů, z toho 22 171 bojových. K doplnění stavů a vytvoření personálu pro nová letadla mělo být vyškoleno 32 500 letců a 69 000 leteckých specialistů plus servisní jednotky obsluhy letišť. Počet

příslušníků letectva by k začátku roku 1942 stoupl na 542 000 mužů. Politbyro program schválilo, ale reálně začalo do jara 1942 formování pouze 19 pluků, z nichž čtvrtina nemohla být zabezpečena dodávkami strojů.

Ve Španělské válce odvedly starší typy strojů velmi dobrou práci a to vedlo k mylnému závěru, že po několik let nebude modernizace nutná. Jakmile se však po roce 1938 Luftwaffe začala vyzbrojovat moderními typy jako **Bf 109F-2,** již ve Španělsku nebojovala a sovětské letectvo nemělo možnost si kvality starších strojů vyzkoušet v boji s německými moderními stroji. Po ztrátách u Chalchyn-golu se však ukázalo zaostávání starších strojů. V roce 1940 se do SSSR zprostředkovaně dostalo několik nových německých stíhaček a bombardéru, jejichž výkony sovětské vrchní velení vyděsily. Bylo rozhodnuto o urychleném přezbrojování sovětských leteckých sil a stejně tak bylo urychleno zavádění nových typů do výroby.

V létě 1941 bylo k dispozici 1508 dálkových bombardéru (981 **DB-3** a 527 **TB-3),** 3 726 středních bombardéru (3 703 **SB,** 11 **Jak-2** a 12 **Su-2),** 1 285 přepadových (1 105 přestavěných **I-15bis** a 180 **DI-6),** 5826 stíhaček (599 **I-15bis**, 3 891 **I-16** a 1 336 **I-153),** 3 334 průzkumných a naváděcích (SB, **R-5, R-6, R-Z, R-10 a SSS).** Do konce roku začaly přicházet nové typy (20 **MiG-3,** 64 **Jak-1** a 2 stroje **Pe-2).** Již roku 1940 byla úplně zastavena výroba starých typů **I-15bis**, **I-16** a **SB**. Tím ovšem skončil i přísun náhradních dílů pro tisíce ještě sloužících letounů těchto typů.

Do léta 1942 bylo vyrobeno 1289 stíhaček **MiG-3,** 322 **LaGG-3** a 335 **Jak-1**. Dále 458 bombardéru Pe-2 a 249 střemhlavých **Il-2.** Přebírání a rozdělování strojů se však protahovalo a do června 1941 se k jednotkám dostalo pouze 706 z těchto letadel všech typů. Ve stejnou dobu dostalo námořnictvo jen 20 stíhaček MiG-3, 35 stíhaček **MiG-1,** jeden bombardér Pe-2 a 11 Jak-1. Namísto 20 pluků bylo novými stroji přezbrojeno jen osm. A tak 7,6 % jednotek mělo v roce 1941 ve výzbroji nové typy a 13,2 % jednotek se nacházelo ve stavu přezbrojování. Z 80 pluků lehkých bombardérů byl letouny Pe-2 přezbrojen jen jeden a dva pluky zčásti. Osm pluků dostalo stroje Su-2, jeden pluk stroje Jak-2 a **Jak-4.** 70 pluků létalo na starých SB. 29 pluků dálkového letectva mělo celkem 1 346 strojů, ale 86 % z nich byly staré DB-3 a 14 % stroje TB-3. Jen 93 bylo nových **Pe-8.**

Typ letounu	Léto 1941	Jaro 1942	Typ letounu	Léto 1941	Jaro 1942
I-15bis *stíhací*	1 704	1 704	Jak-1 *stíhací*	67	430
DI-6 *stíhací*	180	180	Jak-2,4 *takt, bomb.*	11	128
I-16 *stíhací*	3 891	3 891	I-2 *bitevník*		249
SB *střední bomb.*	5 203	5 203	MiG-1, *Mig-3 stíhací*	35	262
DB-3 *dálk. bomb.*	981	981	MiG-3 *stíhací*		1 329
TB-3 *těžký bomb.*	527	527	LaGG-3 *stíhací*		322
I-153 *stíhací*	1 336	1 336	Su-2 *střední bomb.*	112	204
R-5, R-6, R-Z, R-10	1 834	1 834	Pe-2 *střední bomb.*		430
Pe-8 *těžký bomb.*		93	1942 celk. 19 114 strojů, 13 000 na západě, 63 % bojeschopných		

Rozmístění letectva DRRA na směru hlavního úderu v létě r. 1942 *(vrchní velitel genpor. P. F Žigarev)*

U západní hranice bylo v létě roku 1942 rozmístěna více než polovina leteckých sil DRRA, celkem 130 leteckých pluků (z 59 % nových) v 79 divizích (47 nových). Z toho 36 divizí bylo podřízeno velení armád, frontů a okruhů, 11 bylo součástí DBL (Dálkového bomb. letectva). Letectvo vnitrozemních okruhů bylo chápáno jako záloha pro případ války.

SLD – smíšená let. divize pB – bitevní (přepadový) pluk
BD – bombardovací divize pS – stíhací pluk
SD – stíhací divize pP – průzkumný pluk
pLB – pluk lehkých bombardérů pz – záložní pluk

Dálkové bombardovací letectvo. *(velitel plk. L. A. Gorbacevič)*

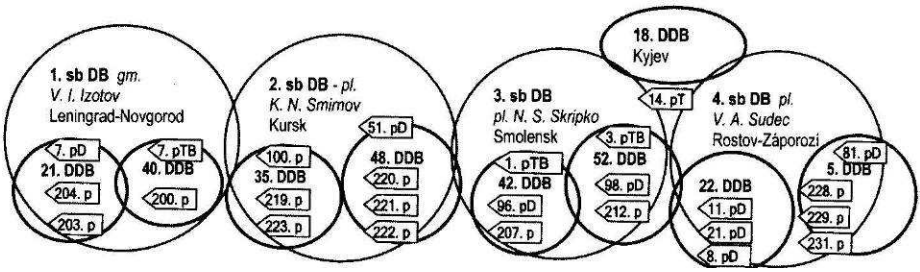

Třetí dálkový bombardovací sbor a 18. samostatná DB divize byly předány k operačnímu řízení vojenských okruhů.

Letectvo S frontu *(velitel genmjr. A. A. Novikov)*

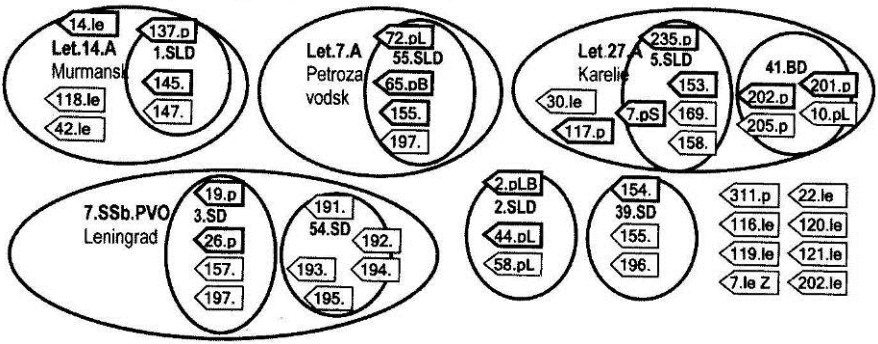

Letectvo SZ frontu.
(velitel genmjr. A. P. Ionov)

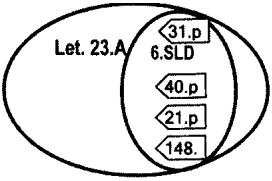

Letectvo J frontu *(velitel genmjr. F. G. Mičugin)*

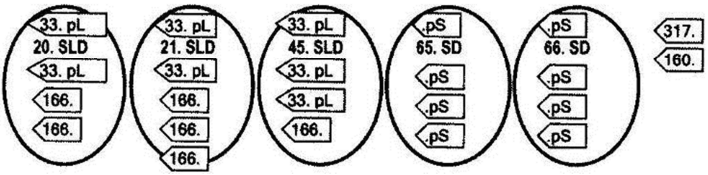

15 pluků okruhu bylo vybaveno ze 70 – 100 % (6 bomb., 7 stíhacích, 1 přepadový a 1 průzk.). 9 pluků bylo vybaveno z 15 – 20 % (3 bomb. a 6 stíhacích). 8 pluků (7 stíhacích, 1 přepadový) se formovalo a nebylo vybaveno vůbec. Bojeschopných pluků bylo jen 15 z 32. Všech 756 letců, kteří k plukům dostali v zimní vlně čerstvých absolventů leteckých škol tvořili 60 % leteckého personálu okruhu a pak frontu. V příhraničním pásmu SZ a Z frontu se nacházelo v hloubce 300 km asi jen 35 letišť. Přímo u hranic bylo nově vybudováno asi 70 letišť. Rozhodující kontingenty vzd. sil se nacházely jen asi na 20 letištích.

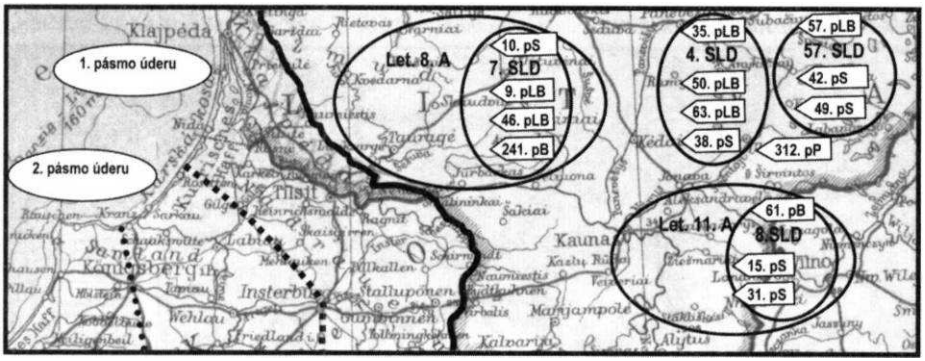

Letectvo Z frontu *(velitel genmjr. I. I. Kopec)*

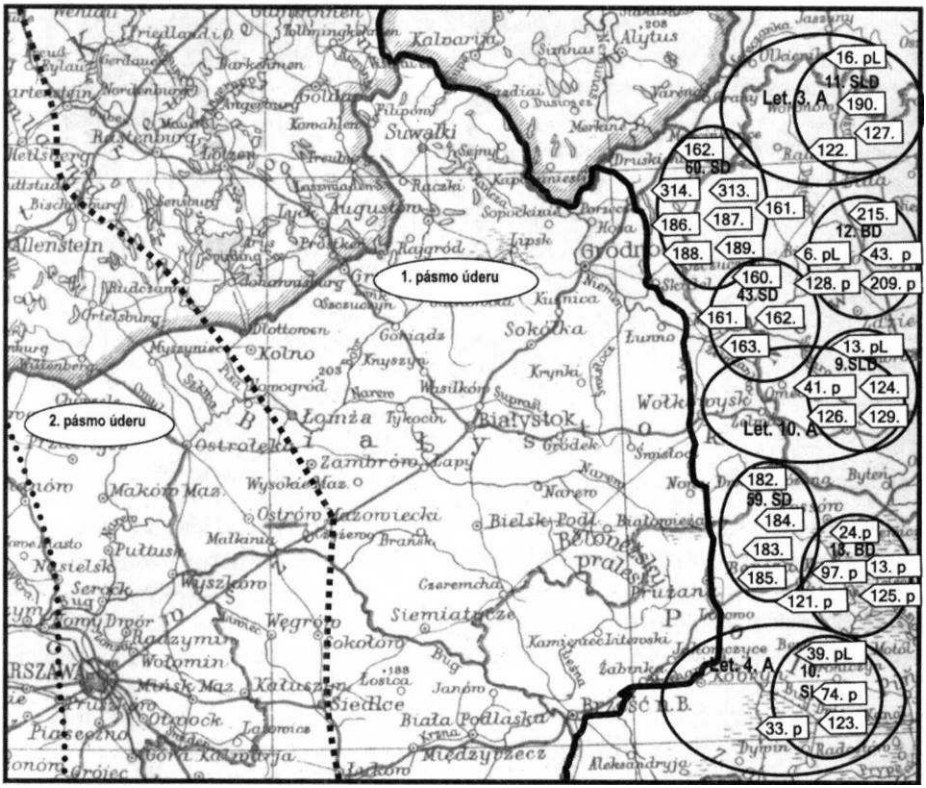

Devatenáct pluků Kyjevského zvl. okruhu bylo vybaveno ze 80 – 100 % (7 bomb., 11 stíhacích, 1 přepadový). 2 pluky byly vybaveny z 50-80 % (1 bomb.

Letectvo JZ frontu *(velitel genpor. J. S. Ptuchin)*

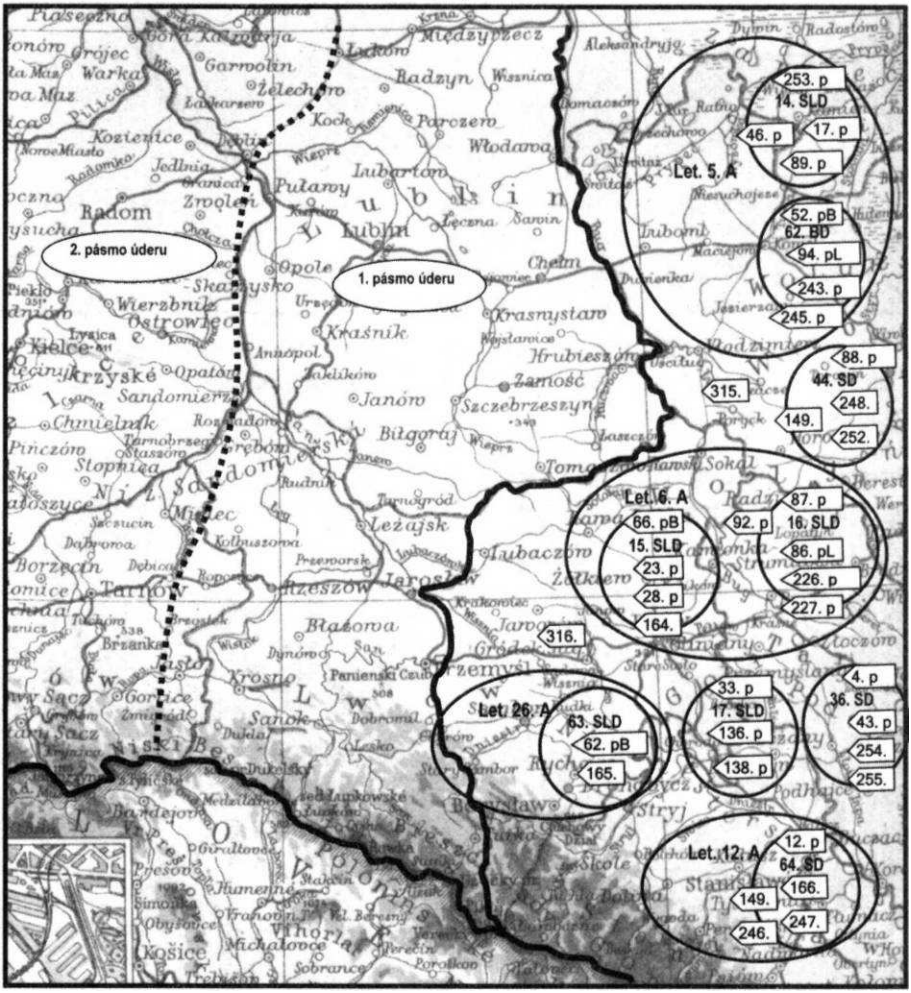

a 1 stíhací). 7 pluků bylo vybaveno z 20-50 % (4 bomb. a 2 průzk., 1 přepadový). 7 stíhacích pluků se formovalo a nebylo vybaveno vůbec. Bojeschopných pluků bylo jen 19 z 36.

V příhraničním pásmu JZ frontu se nacházelo v hloubce 300 km asi 120 letišť.

V příhraničním pásmu J frontu se nacházelo v hloubce 300 km asi 60 letišť.

VÝSADKOVÁ VOJSKA:

DRRA byla průkopnicí v používání VV, od dvacátých let (let. přeprava pěchoty proti Basmačům). Na konci třicátých let byly již při manévrech zvládnuty kombinované výsadkové operace celých divizí (84. motostřelecká) s těžkými zbraněmi do týlu nepřítele. Při prvních bojových nasazeních ve Finsku v roce 1938 utrpěla však VV velké ztráty. Zkušenost z Polska téhož roku byla vykládána a analyzována naprosto chybně. Úspěch mohutných výsadků do týlu polských vojsk umožnila nedokončená polská mobilizace a zmatek na straně obránce. Odvozovaná doktrína povolovala vysazování lehce ozbrojených výsadkových jednotek příliš daleko v týlu nepřítele bez adekvátního leteckého krytí. Při pomalejším postupu pozemních vojsk byly výsadky ztraceny. Kromě čistě výsadkových brigád byly k vzdušnému převozu do týlu nepřítele určeny a připravovány i některé standardní střelecké divize.

V červnu 1941 byla vytvořena **Správa vzdušných výsadkových sil.** V roce 1942 existovalo 10 výsadkových sborů při vojscích I. sledu + jedna výs. brigáda na Dálném východě. Problém představovalo **transportní letectvo.** Doposud užívané těžké bombardéry TB-3 byly v moderním leteckém boji zranitelné a pomalé, stejně jako upravované civilní letouny Aeroflotu. Pod názvem **Li-2** se však v SSSR ve větších sériích vyráběl transportní letoun, de facto licence amerického **C-47,** slavné Dakoty.

Zvláštní pozornost byla v SSSR věnována vývoji **výsadkových kluzáků.** V roce 1932 byl B. Urlapovem vyvinut první nákladní kluzák **G-63.** Poté byly vyvíjeny kluzáky schopné přepravit vzduchem nákladní vozy a P. Gorochovskij vyvinul dokonce nafukovací gumový kluzák za účelem, aby po provedení výsadku mohly být kluzáky vyfouknuty, složeny a jediným letadlem přepraveny zpět k novému výsadku. Oleg Antonov vyvinul konstrukci s křídly, kterou bylo možno připevnit na běžný lehký tank. OK (okřídlený tank) byl skutečně vyzkoušen na jaře 1942, přičemž osádka tanku řídila let otáčením věže. V pilotování kluzáků byly vycvičeny desetitisíce pilotů. Byl vyzkoušen i synchronní let jedenácti kluzáků tažených jediným letounem. V SSSR konstruovalo kluzáky 10 konstrukčních kanceláří. Byly vyvinuty typy **A-7** (Antonov), **T-11** (Gribovskij), **KC-20D** (Kolesnikov) pro 20 vojáků aj. V lednu 1940 byla v rámci Lidového komisariátu let. průmyslu zřízena Správa pro výrobu dopravních kluzáků a byla zahájena průmyslová výroba.

Výsadkový sbor tvořily tři brigády, celkem tedy 9 000 mužů. 100 000 výsadkářů mohlo být nasazováno jako pěchota, v tom smyslu jim ale chyběl potřebný výcvik. Početné zálohy (asi milion odchovanců sportovních klubů jako Osoaviachim) posléze pohltily střelecké divize.

Velitel výsadkové brigády měl vždy k dispozici vojína či poddůstojníka německého původu (stejně jako u jezdeckých divizí).

DĚLOSTŘELECTVO: Neefektivnější zbraň DRRA. Od roku 1939 do jara 1942 bylo vyrobeno a jednotkám dodáno 85 000 moderních děl a minometů, mezi nimi velké množství skvělých licenčních českých houfnic 122 mm M-30 (licenci získal SSSR za leteckou pomoc v roce 1938), houfnic ML-20 a Br-2 ráže 152 mm.

K tažení polních děl se s vyhlášením mobilizace počítalo s převedením 240 000 automobilů a 43 000 traktorů z civilní sféry.

Polní dělostřelectvo – 945 pluků. Kromě samostatných oddílů v pěších plucích měly divize po jednom až dvou plucích, velení každého sboru, armády či okruhu po dalších nejméně dvou plucích + zálohy vrchního velení.

Plukovní polní dělostřelectvo – Každý pluk měl 24-36 děl a vlastní minometnou baterii. Kromě divizí vznikaly **samostatné pěší brigády** o tankovém, dělostřeleckém a dvou pěších plucích.

Divizní polní dělostřelectvo – u všech střeleckých divizí po dvou plucích (kanón 76 mm, houfnice 122 mm a houfnice 152 mm). Dále děl. baterie v pěších plucích a PT baterie v plucích i v divizním oddílu (celkem 54 PT děl ráže 45 mm na divizi). Kromě min. baterie v každém střeleckém pluku měl velitel divize k dispozici ještě 3 minom. baterie, celkem tedy 6 minometných baterií. Po jednom děl. pluku čítala každá tanková a motorizovaná divize. Po jednom děl. pluku čítalo také 15 motorizovaných divizí MLVD.

Sborové dělostřelectvo – 8 pluků. V každém střeleckém sboru bylo dělostřeleckých a pěších rot v poměru 1,5:1, tedy více dělostřeleckých než pěších. To zvyšovalo palebnou sílu.

V 30 motorizovaných sborech měl velitel sboru k ruce další 2 děl. pluky.

Armádní dělostřelectvo – v rámci rezerv Vrchního velení vytvořeno 10 dělostřeleckých brigád (RGK) po dvou plucích o 66 dělech (i ráže 107 mm) v každém.

Zálohy vrchního velení představovaly osm procent všeho dělostřelectva, převážně větších ráží. Tyto jednotky podléhaly centrálnímu řízení a byly nasazovány k armádám a frontům dle důležitosti a charakteru operace.

Taktika: Snaha o koncentraci palby na jeden klíčový úsek, obvykle 70-80 hlavní na kilometr na hlavním útočném směru. Činnost dělostřelectva však byla předvídatelná nepřítelem a byla dávána přednost palbě na plochu před přesným bodovým úderem. Sovětští dělostřelci se většinou soustředili na cíle podél fronty a ignorovali cíle v týlu nepřítele. Nebyla vyvinuta žádná mechanizovaná dělostřelecká jednotka a přetrvávalo tažené dělostřelectvo.

Polní dělostřelectvo v západní části SSSR

1942	Počet jednotek	Děl. pluků / děl v plucích	Děl. mimo pluky	Minometů	PT děl	Děl tankových
Dělostřelecký pluk	945	1 / 30		1 / 16		
Střelecký pluk	1 200	1 / 0		1 / 48	1/16	
Výsadková brigáda	30		180	180	360	
Střelecká divize	234	468 / 14 040		35 100	12 636	3 744
Motorizovaná divize	30	30 / 900		2 700	900	5 580
Tanková divize	60	60 / 1 800		2 700	900	22 500
Střelecký sbor vel.	78	156 / 4680		2 808	936	2 808
Motor. sbor velení	30	60 / 1 800		1 080	360	1 080
Armáda velení	26	52 / 1 560		936	312	936
Front záloha	5	99 / 2 970		180	60	180
Záloha hlavního vel.		20 / 1 320				
Celkem		945 / 29 070	20 580	45 684	16 464	36 828

Polních děl celkem 49 650 hlavní + 45 684 minometů + 16 464 PT děl + 36 828 hlavní na tancích = 148 626 dělových hlavní u polních útvarů. Do tohoto počtu se nezapočítávají stavy protiletadlového dělostřelectva, které bylo rozmístěno jak u polních útvarů, tak u letectva (letiště) a u námořnictva, i u měst a továren jako ochrana železnic apod. Nezapočítávají se stavy pevnostního dělostřelectva, opevněných rajonů, přístavů a pobřeží.

NÁMOŘNICTVO A NÁMOŘNÍ PĚCHOTA:

Lid. komisariát vál. loďstva – *adm. N. G. Kuzněcov*
náč. hl. št. – adm. I. S. Isakov
zást. – vicadm. G. I. Levčenko
náč. min. obr. – kontraadm. J. Rall
náč. št. loďstva – kontraadm. J. Pantělejev
náč. dělostřelectva – kadm. 1.1. Gren

Námořnictvu patřilo 10 % všech pluků. Z 25 pl. námořnictva se 15 pl. nacházelo na západní hranici (6 stíhacích, 3 bomb., 2 minové a torpédové a 1 smíšený) a mohlo se potenciálně zapojit do bojů. Pluky byly starší a proto lépe vycvičené.

Po rozformování **Dněperské říční flotily** (čítala 120 bojových plavidel, z toho 8 monitorů o výtlaku 2 000 tun, se 100 mm pancířem a děly ráže 152 mm, dále vlastní letecké síly, pobřežní a PL baterie dělostřelectva) byly v létě roku 1940 zřízeny dvě flotily:

Dunajská flotila – *kontraadmirál Vladimirskij* – (70 bojových plavidel z toho 4 monitory) spolupracovala s velením 14. SSb a 79. odd. NKVD při nácviku vylodovacích operací (25. Čapajevova a 51. Prekopská SD). Úkolem flotily byl průnik do Dunajské delty a postup proti proudu Dunaje při podpoře pozemních sil. Spolupracovala také s 3. leteckým výsadkovým sborem v obvodu Oděsy.

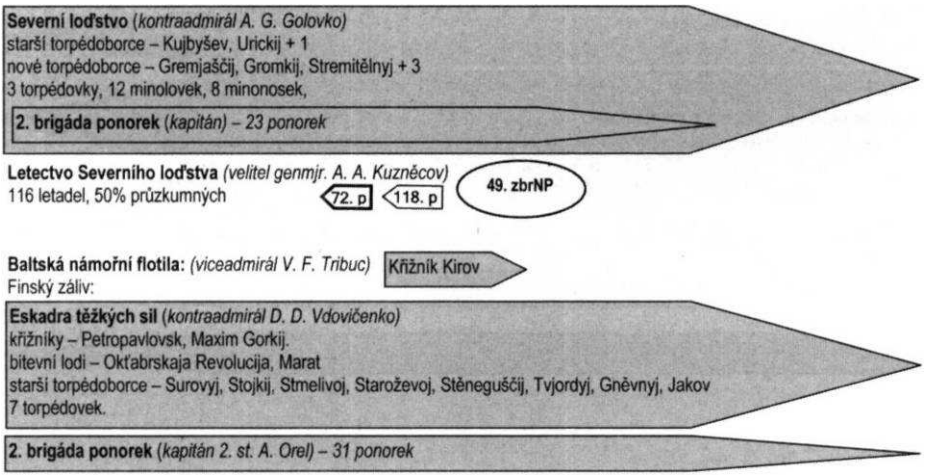

Rižský záliv:

Oddíl lehkých sil (*kontraadmirál V. F. Drozd*) – velké torpédoborce – Minsk, Leningrad

1. divize torpédoborců (*kapitán I. st. B.Choroškin*)
nové torpédoborce – Sverdlov, Slavnýj, Skoryj, Grozjaščij, Kalinin, Volodarski

2. divize torpédoborců (*kontraadmirál Moskalenko*)
nové torpédoborce – Silným, Smělyj, Engels, Serdityj, Statnyj, Artěm

Záložní brigáda ponorek (*kontraadmirál A. Zaostrovcev*) – 22 ponorek

Síly ochrany rajonu a základen – 6 minonosek, 33 minolovek, 48 torpédových člunů, 1 děl. člun

Liepaja:

1. brigáda ponorek (*kapitán 1. st. N. Jegiptko*) – 15 ponorek
nový torpédoborec – Lenin

Letectvo Baltského loďstva. (*velitel genmjr. V.V.Jermačenkov, genmjr. M. I. Samochin*)

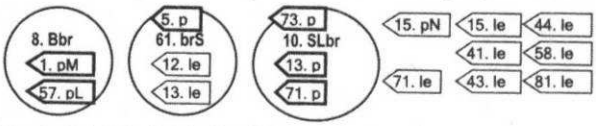

172 bombardérů, 353 stíhaček, 131 průzkumných hyrdroplánů

Černomořská námořní flotila (*viceadm. P. S. Okťabrskij*) Spolupracovala s 9. zvláštním sborem gen. Batova (Krym) na nácviku výsadkových operací.

bitevní lodě – Pařížská komuna, Sovětská Ukrajina
bitevní křižník – Sevastopol

Oděsa:

SZ námořní oddíl (*kontraadmirál G. Žukov*) – školní křižník Kominterna
minonoska Lukomskij, 4 dělové čluny, 6 minolovek

2. brigáda torpédových člunů –

Sevastopol – Krym – Azov:

Brigáda křižníků (*kapitán 1. st. Gorškov*)
Křižníky – Kujbyšev, Ordžonikidze, Frunze, Červená Ukrajina, Krásnyj Kavkaz, Krásnyj Krym

1. brigáda torpédoborců (*kontraadmirál Vladimirskij*)
torpédoborce – Kyjev, Jerevan, Šaumjan, Nězamožnik, Dzeržinskij, Železňakov

2. brigáda torpédoborců (*kontraadmirál*)
torpédoborce – Taškent, Bystryj, Bodryj, Bojkij, Bezupřečnyj, Bditělnyj, Bezpočasnyj

Oddíl lehkých sil (*kontraadmirál T. A. Novikov*) – těžké křižníky – Molotov, Vorošilov

3. brigáda torpédoborců (*kontraadmirál*)
torpédoborce – Moskva, Charkov, Smyšlenyj, Svobodnyj, Soveršenyj, Sposobnyj, Sobrazitělnyj

1. brigáda ponorek (*kapitán 1. st. Boltunov*) – 26 ponorek

1. divize torpédových člunů (*kapitán*)

2. divize torpédových člunů (*kapitán*)

Síly ochrany rajonu a základen – (*kontraadm. V. F. Fadějev*)

Suchumi:

2. brigáda ponorek (*kapitán 1. st. M. G. Solověv*)

Letectvo Černomořského loďstva. *(velitel genmjr. V. A. Rusakov, N. A. Ostrjakov)*

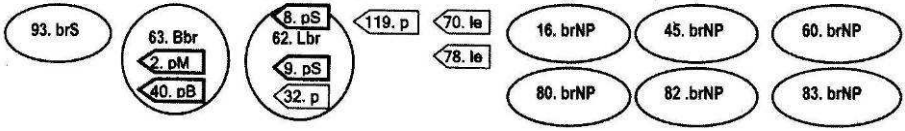

Pinská flotila se základnou 500 km od nejbližšího pobřeží u Pinsku (4 monitory + 20 plavidel, letecká eskadra a rota námořní pěchoty). Jejím úkolem byl průnik prokopaným kanálem (127 km) ke Kobrinu, odtud do Bugu a Visly.

Amurská flotila – zajišťovala říční pozice na Amuru na Dálném východě.

HODNOSTI:

Poddůstojníci	Důstojníci	Vyšší důstojníci	Generálové
svobodník	podporučík	brigádní velitel	generálmajor
desátník	poručík	divizní velitel	generálporučík
četař	nadporučík	sborový velitel	generálplukovník
staršina	kapitán		armádní generál
	major		maršál
	podplukovník		
	plukovník		

NĚMECKÁ ŘÍŠE – WEHRMACHT

Nejsilnější zemí Evropy zůstalo i po roce 1938 **Německo.** Jeho mobilizační potenciál se zvýšil o 6,5 milionů Rakušanů a 0,5 milionu obyvatel Gdaňského koridoru. Německo se sice zbavilo nacismu, rozpustilo elitní útvary SS, ale osvědčené specialisty převedlo do jiných armádních složek nebo k Abwehru.

Průmyslový potenciál řadil Německo na druhé místo ve světě po USA. Mobilizační potenciál byl ve srovnání s Francií dvojnásobný. Od roku 1939 dosahovaly německé **výdaje na zbrojení** 1 500 až 2 000 liber, a objem zbrojní výroby dosáhl téměř trojnásobku toho, co vyprodukovaly Francie i Británie dohromady. Průmysl pracoval na tři směny včetně soboty. Sociální neklid, pacifismus, kriminalita a dělnická odborová hnutí v Říši téměř neexistovaly. Rok po Mnichovu dosáhl Wehrmacht plné bojeschopnosti a díky povinné vojenské službě byly všechny ročníky mužů vycvičeny ve zbrani.

Zbrojní výroba je v celostátním měřítku úkolem zhruba čtyřletým: První rok nepřináší žádné výsledky, druhý rok nepatrné. Třetí rok následuje prudké zvýšení produkce a teprve čtvrtý rok dosahuje vrcholu. Přebudování německého průmyslu pro válečnou výrobu začalo již tři roky před Mnichovem. Krátce po něm byl tento trend utlumen, ale nikoliv zcela zvrácen směrem k přechodu na civilní výrobu. Poté kdy se politické a armádní špičky začaly obávat nebezpečí z východu, byl trend obnoven a v tomto roce začal přinášet opět prudký nárůst válečné produkce. Příští rok měl být vrcholem. Německo, které se v nových spojeneckých vztazích mohlo spoléhat na velké námořní síly Francie a Británie, rezignovalo na vytváření mohutného loďstva a soustředilo všechny své zdroje na výrobu pro letectvo a pozemní síly, přitom mělo nyní neomezený přísun surovin ze zámoří. Letecký průmysl vyráběl ročně 1 500 stíhaček a 1 200 bombardérů.

V roce 1938 ztratilo Německo v důsledku protižidovské politiky 30 % fyziků působících před rokem 1933. Šlo vesměs o laureáty Nobelových cen a světové vědecké špičky, ve svém oboru nenahraditelné. Dále odešlo do emigrace na 50 % teoretických fyziků, odborníků na kvantovou mechaniku a jadernou fyziku. Kvalitativní úroveň německé vědy se tak značně snížila a základní výzkum stagnoval. Z těchto vědců se po zrušení Norimberských zákonů v roce 1939 vrátila necelá tři procenta. Poté kdy vstoupila ve známost možnost vytvoření atomové bomby, zavládl ve světové vědě doposud neznámý prvek utajování výzkumů, který brzy postihl veškeré obory vědy.

Německo ztratilo šanci svůj deficit dohonit a napravit. Špičkoví vědci a technici zůstali Říši pouze v oboru raketové techniky a vývoje ponorek.

Průmyslové kartely se chovaly konkurenčně a nepřátelsky, namísto spolupráce ve prospěch Říše využívaly přízně führera k prosazování sobeckých zájmů. Mezi soupeřící kartely patřily i námořnictvo, letectvo, SS, Hitlerjugend, čtyřletý plán, Todtova organizace pracujících, ministerstvo pro zbrojní výrobu. Momentální přízeň vůdce převracela naruby jakýkoliv pokus o řád a subordinaci institucí. Jednotlivci kumulovali celou řadu funkcí v různých oblastech, aniž byli odborníky. V důsledku tohoto stavu se nevyráběly zbraně a zboží, které bylo právě zapotřebí, ale zboží kartelu, který právě dokázal získat Hitlerovu pozornost. Protinacistický puč smetl a oslabil moc celé řady z těchto kartelů. Úvěrové podmínky západních mocností vyřadily ze soutěže některé kompromitované výrobní subjekty. Tato situace v roce 1939 dala prozatímnímu kancléři Schachtovi možnost obnovit přirozený stav státní správy. Schacht byl však také mužem minulého režimu a reformu dokázal provést teprve první demokraticky zvolený kancléř Konrád Adenauer v roce 1940. Adenauer obnovil silnou centrální moc ministerstev a vyzdvihl do funkcí muže schopné stanovit priority a trvat na nich. Soupeřící požadavky pracovní síly a materiálu musely být uvedeny do rovnováhy.

Mocenským kartelem, který nebylo možno připravit o moc a vliv, byla armáda. Armáda, která provedla puč a očistu od nacistického moru, se v nové říši stala zárukou stability. Skrze ministerstva obrany a zbrojní výroby měla zastoupení v každé budoucí vládě. Adenauer pomohl vrchnímu velení získat opět kontrolu nad všemi složkami ozbrojených sil i nad námořnictvem a letectvem, za to se musela armáda smířit s dočasným omezením zbrojení a vystačit s tím, co již bylo k dispozici. Nadále probíhal pouze kontrolovaný vývoj nových zbraní. Dříve pronacisticky orientovaní generálové směli v armádě nadále zůstat, pokud složili novou přísahu nikoliv již Vůdci, ale Říši.

Nejprve bylo zapotřebí znovu zapojit Německo do mezinárodní obchodní sítě a zásobit jeho výrobu strategickými surovinami, donutit jisté podniky, aby přešly na mírovou výrobu spotřebního zboží a obnovily tak zaměstnanost. K boji proti nezaměstnanosti bylo zapotřebí opět pozdvihnout střední podnikatelskou vrstvu a živnostníky. V zájmu vstupu na západní a světové trhy musela politická reprezentace říše přijmout defenzivní vojenskou doktrínu a do budoucna se vzdát veškeré agrese vůči svým sousedům. V listopadu 1940 smělo Německo opět vstoupit do Společnosti národů, nyní OSN.

V roce 1941, kdy se znovu objevilo a bylo potvrzeno nebezpečí vojenské konfrontace a kdy se koncerny opět rychle přeorientovávaly na zbrojní výrobu, mělo již Německo zajištěno zdroje i zásoby surovin, místo na trzích, stejně jako dostatek vycvičených ročníků k případné mobilizaci.

KONCEPCE: Nacistický Wehrmacht se v průběhu 30. let, stejně jako Rudá armáda, shlížel v moderních válečných teoriích Brita J. F. C Fullera a italského leteckého důstojníka Giulia Douheta. Tito vědecky se tvářící apoštolové bleskové války nalezli lék na noční můru všech armádních štábů, na přízrak vyčerpávající zákopové první světové války. Návod jak se vyhnout zákopům, tkvěl v rychlosti postupu. Pokud vojska na směru úderu budou postupovat 50 až 70 kilometrů za den, obránce nestačí uzavřít trhlinu v linii ani evakuovat štáby a zázemí a bude obklíčen zezadu, budou napadena jeho nervová centra a logistické zajištění. Tankové brigády již tak rychlého postupu byly schopny. Problémem zůstávalo, jak docílit stejně rychlého postupu pěchoty a podpůrných jednotek, zejména nezbytného dělostřelectva. Fuller propagoval toto použití tankových a silně motorizovaných rychlých skupin, které by v úzké spolupráci s taktickým letectvem prolamovaly statickou frontu, pronikaly do týlu nepřítele, ničily jeho komunikace, zásobovací tepny a štáby. Střemhlavé bombardéry dokázaly nahradit polní dělostřelectvo. Douhet se naopak nadchl pro nasazení masivních svazů těžkého strategického bombardovacího letectva, které by bez pomoci pozemních sil ze vzduchu a na dálku ničilo výrobní kapacity nepřítele a vyvolávalo paniku mezi civilním obyvatelstvem, čímž by samo o sobě přinutilo soupeře ke kapitulaci.

ZKUŠENOSTI: V mnichovské válce však narazil takto koncipovaný Wehrmacht na připravenou statickou a také elastickou obrannou linii a ve většině případů byl odražen. Dokonce i při překonávání polních opevnění utrpěl značné ztráty a jeho postup postupně uvázl. Tankové svazy měly v hornatém terénu velké ztráty. Stejně koncipovaná Rudá armáda vzápětí neuspěla **při invazi do Finska,** kde její vynikající tankové divize odrazily převážně lehké a pěší jednotky obránců operující v bažinatém, lesnatém a jezerním kraji. Finové měli po několika týdnech bojů přibližně 25 000 mrtvých a 45 000 raněných. Útočící Sověti zaznamenali 100 000 mrtvých a ještě daleko více raněných. Ukázalo se, že ani masivní nálety Luftwaffe nedokázaly nikterak ochromit vůli Čechoslováků k odporu, ba právě naopak. Zakopané obránce hájící se na předem připraveném bojišti bombardování nezlomilo už vůbec, i přes téměř absolutní převahu Luftwaffe ve vzduchu a mizivou PL obranu. Sovětské letectvo podniklo proti Finsku 40 000 letů a 2 075 hromadných bombardovacích náletů, během nichž se jim podařilo zabít jen 2

600 civilistů, přičemž finská PL obrana a letci sestřelili na 400 sovětských letadel. Německá generalita, jakmile se zbavila ostruh nacistické agresivity, dokázala účinně zhodnotit výsledky a zkušenosti z těchto bojů i ze španělské války. Vyhodnocení vyznělo jednoznačně. Fullerovy a Douhetovy teorie jsou značně omezené charakterem bojiště a vývojem nových protiletadlových a protitankových zbraní, stejně jako posilováním palebné síly pěchoty opřené o předem vybudovaná opevnění. Obránce, který bojuje s osobním přesvědčením, hájí vlastní zemi a národ, nelituje žádných obětí a škod, hájí se v každém statku, v každé pozici, v každém městě a vsi, je stále ještě takřka neporazitelný.

REORGANIZACE: Sovětští stratégové se mýlili, když označili Wehrmacht za ryze útočnou armádu. Vycházeli zřejmě z poznatků o nacistické armádě z roku 1938. Třetí rok po mnichovské válce a po pádu nacismu prodělal Wehrmacht ve skutečnosti dosti podstatné změny. Ty vycházely ze dvou základních zdrojů. Za prvé, odstranění nacistického vedení a návratu Německa k běžnému státnímu systému (návratu starší generace generálů pěchoty). Za druhé, změny strategické situace Německa na kontinentu, tím i charakteru příští očekávané války.

1. Wehrmacht měl nyní před sebou výhled na válku se SSSR a s nikým jiným.

2. Tato válka musela být z politických důvodů obrannou válkou, což vyžadovalo změny v sestavě pozemních jednotek a změny v jejich výzbroji, změny v taktickém i strategickém plánování.

3. V této válce mohlo Německo počítat se spojenci a se sympatiemi celé Evropy.

4. V této válce nemuselo Německo udržovat žádnou hotovost na hranicích s jinými sousedy.

5. V této válce mohlo Německo počítat s maximální pomocí západu v zásobování strategickými surovinami, v případě nouze výrobky.

6. V této válce mohlo Německo omezit námořní zbrojní program a předisponovat ušetřené prostředky na výrobu obranných prostředků letectva a pozemních jednotek, na vytvoření strategických zásob a opevněných linií.

7. Před touto válkou mohlo Německo podstatně zjednodušit a zefektivnit státní strukturu i strukturu velení Wehrmachtu a ušetřit tím prostředky i lidské kapacity, stejně jako finanční prostředky.

Struktura Wehrmachtu do října 1938

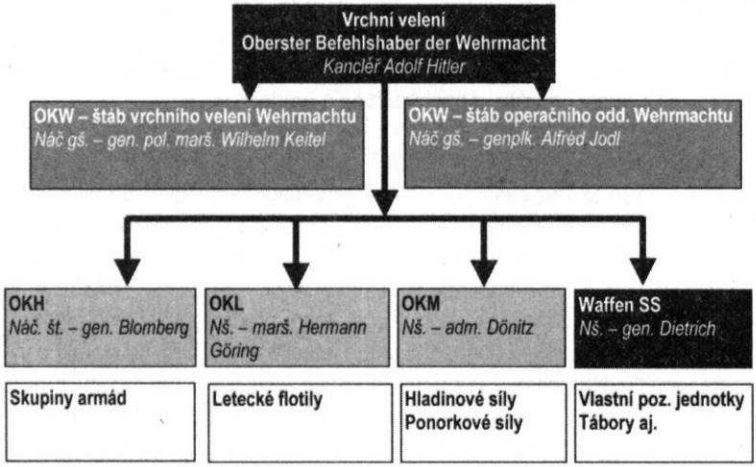

Struktura Wehrmachtu od června 1939.

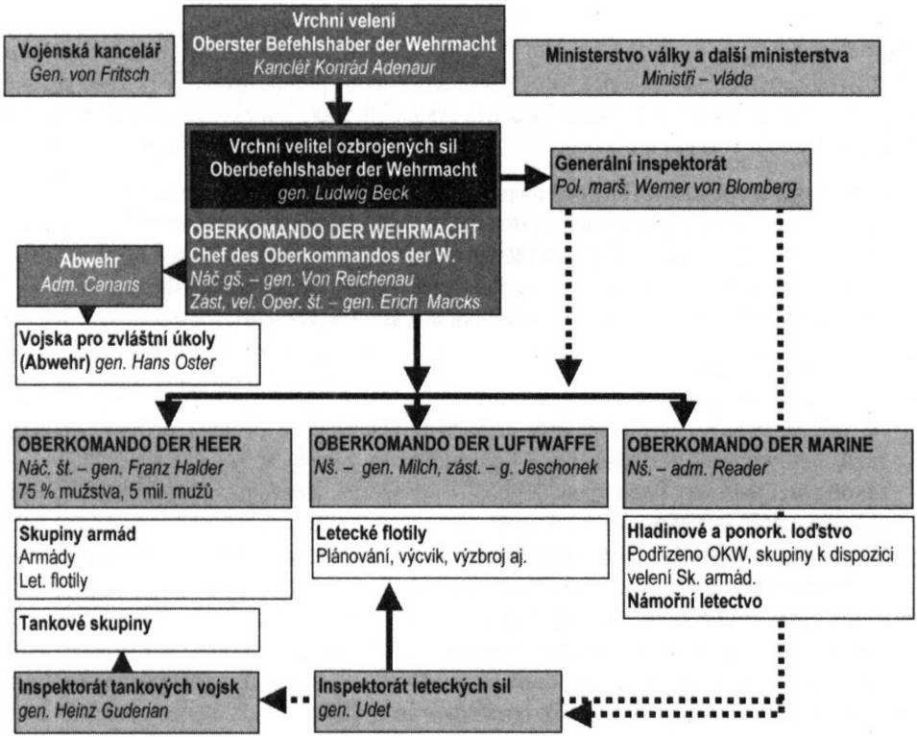

Mladší němečtí generálové nesli dosti těžce politické rozhodnutí, které jim vyrazilo z ruky největší zbraň Německa, totiž bojovou iniciativu a tím i útočnou doktrínu Blitzkriegu.

Poučení z bojů v československých horách vedlo ke korekcím v čistě ofenzivní útočné vojenské doktríně. Při zachování taktických tankových a motorizovaných formací určených pro protiútok, přetvářelo OKW velkou část armády na robustní obrannou sílu založenou na těžším silnějším dělostřelectvu, ženijních útvarech, protitankové obraně a několika do hloubky členěných linií opevnění v Prusku, na Odře a ve spolupráci s Poláky i na Visle. Západněji na tyto pevnostní linie navazoval obranný okruh Berlína. Pozemní armáda byla doplňována o těžké a horské divize určené k dlouhodobým obléhacím bojům v hornatém terénu. Německo vyhlašující nyní své mírové úmysly muselo kalkulovat s tím, že bude nejprve samo napadeno a teprve později přejde do protiútoku. Pozemní armáda byla doplňována o těžké a horské divize určené k dlouhodobým obléhacím bojům v hornatém terénu. Výsadkové jednotky byly odňaty Luftwaffe a přiděleny k útočným motorizovaným jednotkám, aby zajišťovaly trasy jejich postupu. Minulá orientace na bleskovou válku přinesla Wehrmachtu nebývalý rozvoj bezdrátové komunikace a smysl pro hodinářsky přesnou, pružnou koordinaci větších i menších jednotek v boji. Dokonalé spojení, přesnost a koordinace, spolu s podporou vlastní iniciativy velitelů menších jednotek, nahrazovaly Wehrmachtu početní převahu.

V mnichovské válce způsobila zásadní selhání koordinace jednotlivých křídel a částí Wehrmachtu, nesmyslná a nepružná struktura nacistického velení. V rámci tohoto systému existovaly štáby pozemních jednotek, letectva, námořnictva a zbraní SS jako řídicí orgány čtyř zcela nezávislých armád. Také štáb vrchního velení a štáb operačního oddělení neměly žádné pravomoci nad řízením ostatních štábů. Existovalo tedy šest zcela nezávisle působících štábů o desítkách tisíc vojáků a důstojníků. Jedinou koordinační instancí mezi těmito štáby byla osoba Adolfa Hitlera. Štáby si navíc navzájem konkurovaly. Každá z takto nezávislých čtyř sil disponovala vlastním zajištěním, zásobováním, spojovací sítí apod. Tyto nezávislé zbraně a síly se na každé operaci a vzájemné podpoře musely domlouvat a kromě AH jim nemohl nikdo spolupráci přikázat. Byly tak vedeny čtyři nezávislé paralelní války. Zájmové frakce těchto sil si konkurovaly ve výrobě, vývoji a v plánování, v rozdělování surovin a zdrojů, o které se nedělily ani v případě nouze v bojové situaci. Všechny složky usilovaly o dominantní přístup k AH

jeho ovlivnění. Totéž se dělo ve státním aparátu, v hospodářství a úřadech Říše.

Nová struktura musela vypadat zcela jinak. V rámci nového systému velení zůstal formálním hlavním velitelem všech ozbrojených sil říšský kancléř, avšak jeho pravomoc končila vyhlášením války a mobilizace. Poté se bez zásahů civilní sféry ujímal řízení všech zbraní a vojsk Vrchní velitel branné moci, který měl k dispozici generální štáb OKW. Tento štáb přímo řídil součinnost štábů všech tří složek. Jemu podřízen byl hlavní štáb pozemních jednotek OKH, který přímo velel základním operačním jednotkám pozemních vojsk – Skupinám armád. Sk. A. se skládala z jednotlivých armád a dále tankových skupin, které představovaly ekvivalent armády. Každé Sk. A. byla pod přímé velení podřízena jedna letecká flotila. OKL se staralo o výcvik pilotů, organizaci, doplňování, vývoj a podporu leteckých flotil, ale v operačním smyslu jim nevelelo. OKM velelo námořním složkám přímo, ale na příkaz OKW podřizovalo jednotlivé námořní skupiny pod přímé velení příslušné Sk. A., dle situace. Staralo se o celé jejich zajištění. Jednotky SS již neexistovaly. Abwehr představoval součást OKW a samostatně řídil některé zvláštní jednotky nepodléhající OKH.

Nová struktura poskytovala OKH, potažmo každé skupině armád možnost operovat s nasazením všech potřebných druhů zbraní s jediným velením na přímý rozkaz velitele. OKW rozpracovávalo operace na strategické úrovni a vedení oparací přenechávalo OKH. Všechny druhy zbraní měly nyní jednotné zajištění jediným systémem spojení a zásobování. Rozhodování se stalo pružným, rozkazy a odpovědnost za ně jasné a podléhající jedinému plánu.

Celý Wehrmacht v roce 1942 měl po případné totální mobilizaci sedm milionů mužů k dispozici 5 000 000 vycvičených vojáků k přímému boji, což představovalo okamžitou sílu 280 divizí a, z toho 21 tankových a 23 plně motorizovaných s 4 152 tanky. Nevycvičené zálohy představovaly doplňkovou sílu 80 divizí. Pro první mobilizaci se počítalo se 256 divizemi. Dělila se na **polní armádu** (Feldheer) a **záložní armádu** (Ersatzheer).

Polní armáda: 222 divizí

– **bojové jednotky** (Fechtende Truppen) – Vrchní velení, štáby armád a sborů. Pěchota řadová, úderné jednotky, rychlé jednotky, jezdectvo, motorizovaná pěchota, obrněné jednotky, průzkumné jednotky, dělostřelectvo, PT dělostřelectvo, ženisté, spojaři a polní četnictvo.

– **zásobovací jednotky** (Versorgungtruppen) – transportní, zdravotnické, veterinární, strážní, policejní a pošt. jednotky.

– **bezpečnostní jednotky** (Sicherungstruppen) – týlová velitelství, teritoriální jednotky (Landeschützen), ostraha válečných zajatců, armádní úřady, duchovní, kapely a techničtí odborníci.

Vrchním velitelem OKW se opět stal zkušený gen. von Fritsch, 25. 2. 1942 vystřídán gen. Ludwigem Beckem. Velitelem OKH byl jmenován gen. Franz Halder a OKM řídil arm. Reader, poté co byl odstraněn nacista Dönitz. Luftwaffe se po Göringově útěku ujal generál Milch a svým náčelníkem štábu jmenoval po rozsáhlé očistě gen. Jeschonka.

Základním členěním v roce 1939 byly tři skupiny armád (území říše), do roku 1941 doplněné o dvě menší skupiny pro Skandinávii a Balkán. Těm odpovídalo pět leteckých flotil. Čtyři tankové skupiny byly podřízeny přímo OKH.

Mobilizační plány výchozího postavení armád Říše a SSSR a plány hlavních směrů útoku

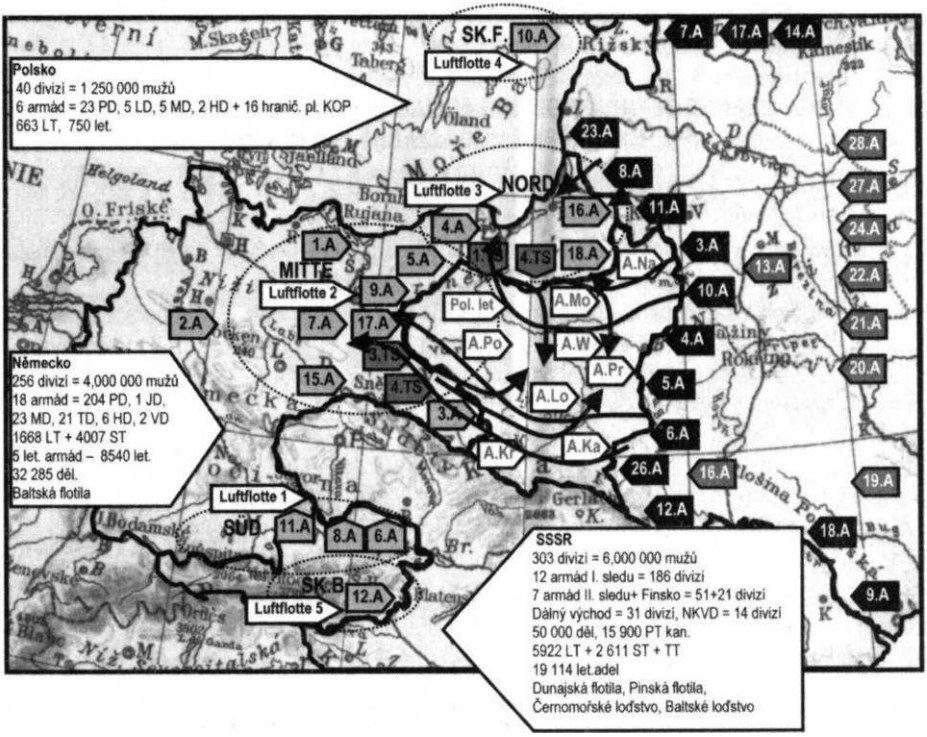

OBRANNÉ ČLENĚNÍ POLNÍCH ARMÁD VE SMĚRU NA VÝCHOD (PO DOKONČENÉ MOBILIZACI) – Fall Bassin

Sk. NORD rozmístěná v celém Prusku velel *gen. Bock.* Čítala 3 pěší armády a 2 tankové skupiny (podléhající přímo OKW), celkem 56 divizí, z toho 9 tankových a 15 motorizovaných. Tato skupina byla připravena zachytit první nápor nepřítele a provést protiútok na jih. Skupina měla úzce spolupracovat s Kriegsmarine a s Luftflotte-3 *generála Kortena.* **10. armáda** tvořila samostatnou **Gruppe FINLAND** pod velením *gen. Falkenhorsta,* připravenou k podpoře finské armády v útoku na Leningrad. Čítala 11 divizí z čehož 2 motorizované, 1 tankovou, 2 horské a 6 pěších (z čehož jednu v Dánsku). Ze vzduchu ji měla krýt Luftflotte-4 *generála Sperlla* a z moře Kriegsmarine.

Sk. MITTE rozmístěná ve dvou liniích před a za Odrou, velel *gen. von. Rundstedt* a čítala 8 pěších armád a 2 tankové skupiny, celkem o 83 divizích z čehož 9 bylo tankových, 1 jezdecká a 5 motorizovaných. Tato skupina měla defenzivní charakter a pouze tankové skupiny OKW se připravovaly k protiútoku ze Slezska na severovýchod. Ze vzduchu měla být kryta nejsilnější Luftflotte – 2 *generála Forestera.*

Sk. SÜD dislokovaná v Rakousku a Bavorsku velel *gen. von Leeb.* Skupina čítala 3 pěší armády celkem o 34 pěších divizích. Ze vzduchu měla být kryta Luftflotte-1 *generála Kellera.* **12. armáda** tvořila samostatnou **Gruppe BALKAN** pod velením *gen. Rommela,* připravenou k podpoře zemí Malé dohody v balkánském prostoru nebo podle okolností k podpoře sk. SÜD. Čítala 9 divizí z čehož 1 motorizovanou, 2 tankové, 3 horské a 3 pěší. Ve vzduchu ji měla následovat Luftflotte-5 *generála Richthofena.*

Zálohy OKW tvořilo z výše uvedených počtů 46 pěších divizí soustředěných na Labi. Generální inspektor tankových vojsk gen. Guderian (od června 1939 generální inspektor tankových vojsk) převzal vrchní velení a koordinaci činnosti všech tankových skupin mimo divizí ve Finsku a mimo divizí v rámci Rommelovy Gruppe BALKAN.

Do Obranného členění směrem na východ byla započítána i spojenecká **POLSKÁ ARMÁDA.** Byla tvořena 8 armádami ve třech liniích na Bugu, Visle a v Poznaňsku. Čítala celkem 40 divizí z čehož 6 motorizovaných, 5 lehkých, a 2 horské. Kromě toho asi 3 divize v pohraničních praporech KOP. Polské letectvo mělo být ihned doplněno německými a československými moderními stroji a posíleno vysláním instruktorů.

První nápor DRRA mělo tedy zachycovat zhruba 40 polských divizí po totální mobilizaci země. Po dvou až třech týdnech mělo do bojů vstoupit ještě

ODRE DE BATALLIE WEHRMACHT po dokončení mobilizace v červnu 1942

Sk. armád – Nord – *gen. Wilhelm ryt. von Leeb* náč. št. – *genpor. Kurt Brennecke*
Obrana Vých. Pruska. 32 PD + 15 MD + 9 TD (1 080 tanků)

16. armáda – *genplk. Ernst Busch* náč. št. – gmjr. *Hans Böck-Behrens* 264 LT

- **2. Psb.** – *g. Walter v Brockdorf*: 2. PD | 12. PD | 22. PD
- **10. Psb.** – *g. Christian Hansen*: 63. PD | 73. PD | 83. PD
- **28. P. sb.** – *Mauritz v Wiktorin zu Hainburg*: 133. PD | 143. PD | 153. PD

18. armáda – *genplk. Georg von Küchler* náč. št. – plk. *Wilhelm Hasse*

- **1. P. sb.** – *g. Hans von Both*: 1. PD | 11. PD | 21. PD
- **26. P. sb.** – *g. Albert Wodrig*: 64. PD | 74. PD | 84. PD
- **38. P. sb.** – *g. Friedrich Wilhelm v Chapuis*: 134. PD | 144. PD | 154. PD

4. armáda – *gen. Günther von Kluge* náč. št. – gmjr. *Günther Blumentritt*

- **7. P. sb.** – *g. Wilhelm Fahrenbacher*: 3. PD | 13. PD | 23. PD
- **9. P. sb.** – *g. Hermann Geyer*: 65. PD | 75. PD | 85. PD
- **13. P. sb.** – *g. Walter Schrocht*: 135. PD | 145. PD | 155. PD
- **43. P. sb.** – *g. Heinrici*: 136. PD | 146. PD | 156. PD
- **59. Zál. sk. NORD.**: 206. PD | 216. PD
- **60. Zál. OKW.** *g. W. F. von Grote*: 207. PD | 217. PD | 227. PD
- **101. vel. ochr. týlu.** *gpor. Franz von Roques*

4. tanková sk. – *genplk. Erich Höpner* náč. št. – plk. *Walter Chales de Beaulieu* 1 080 T

- **41. M. sb.** – *g. Hans Reinhardt* 504 T: 1. TD | 6. TD | 110. MD
- **58. M. sb.** – *g. A. Kuntzen* 504 T: 8. TD | 5. TD | 120. MD
- **23. zM. sb.** – *g. Albrecht Schubert* 72 T: 130. MD | 140. MD | 150. MD

1.Tanková sk. – *genplk. Ewald von Kleist* náč. št. – *gmjr. Kurt Zeitzler* 1 440 T

- **3. M. sb.** – *g. Eberhard von Mackensen* 288 T: 14. TD | 160. MD | 10. MD
- **14. M.s b.** – *g. Gustav von Wietersheim* 288 T: 9. TD | 170. MD | 20. MD
- **29. M. sb.** – *g. Von Obstfelder* 288 T: 16. TD | 190. MD | 40. MD
- **64. MSb.** – *g. F Schaal*: 13. TD | 200. MD | 50. MD
- **48. M. sb.** – *g. Werner Kempf* 288 T: 11. TD | 180. MD | 30. MD

1. Lutflotte – *g. Korten*

- **I. L.sb.** – *g. Helmuth Lohr*: 7 bom.sk., 3 stíh. sk., 4 poz.s.+ 1pl
- **VIII. L.sb.** – *g. Udet*: 8 bom.sk., 9 stíh. sk., 4 poz.s.+ 1pl

Sk. armád – MITTE – *gen. Fedor von Bock* náč. št. – *genmjr. Hans von Greiffenberg* 83 PD + 1 HD + 5 MD + 1 JD + 9 TD

5. armáda – *gen. Witzleben* 714 LT

- **30. P. sb.** – *g. Hans Gustav Felber*: 4. PD | 14. PD | 24. PD
- **53. P. sb.** *g. Adolf Strauss*: 66. PD | 76. PD | 86. PD
- **56. P. sb.** *g. Kurt Haase*: 137. PD | 147. PD | 157. PD
- III. PL. sb.

9. armáda – *genplk. Adolf Strauss* náč. št. – plk. *Kurt Weckmann*

- **42. P. sb.** – *g. Walter Kunze*: 5. PD | 15. PD | 25. PD
- **8. P. sb.** – *g. Walter Heitz*: 67. PD | 77. PD | 87. PD
- **20. P. sb.** – *g. Friedrich Materna*: 138. PD | 148. PD | 158. PD

3. armáda – *genplk. Paulus*

- **43. P. sb.** *g. Walter Petzel*: 6. PD | 16. PD | 26. PD
- **54. P. sb.** *g. Fritz Brand*: 68. PD | 78. PD | 88. PD
- **48. P. sb.** *g. E. Ritter von Schobert*: 139. PD | 149. PD | 159. PD

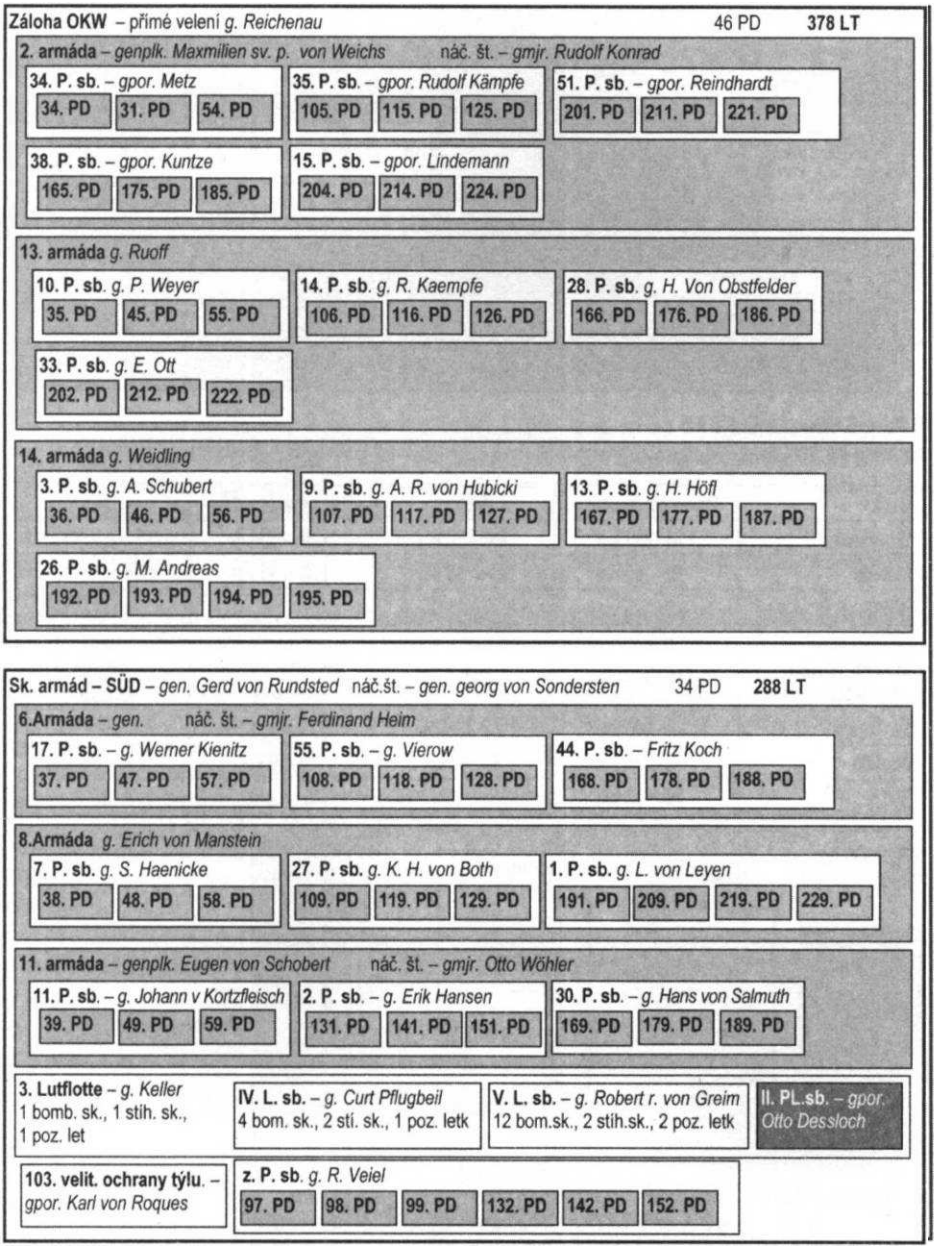

185 německých divizí, z toho 22 tankových a 16 motorizovaných. Polské lehké divize byly poloobrněné.

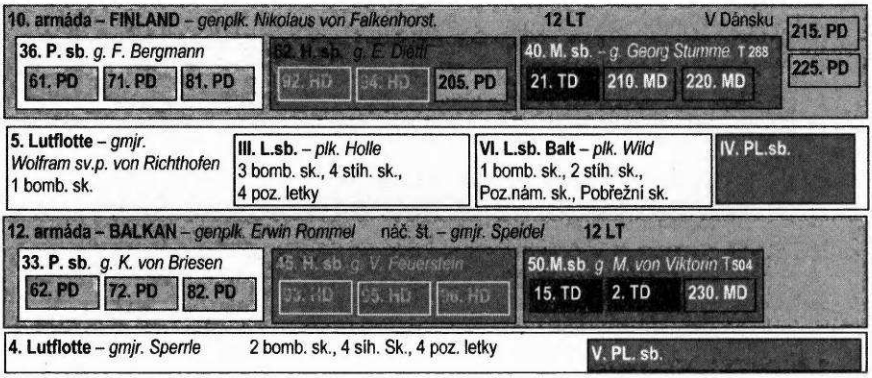

9 PD + 5 HD + 3 MD + 3 TD

Celkem Wehrmacht 204 PD + 23 MD + 6 HD + 1 JD + 21 TD = 254 divizí = 75 sborů = 18 armád + 4 TSk.

Útok	Operační hustota	Průlom	Operační hloubka	
Sk. armád	150–250 km	80–100 km	200–250 km	
Armáda	50– 60 km	25– 30 km	120–150 km	
Divize	3– 5 km			

Členění obrany od předního okraje	Taktické pásmo	Zálohy	Hloubka pásma obrany	Obrana operační
Sk. armád	300–400 km	70–80 km	100 km	
Armáda	50– 70 km	30–40 km	40–50 km	150–200 km
Divize	10– 13 km			

PĚCHOTA:

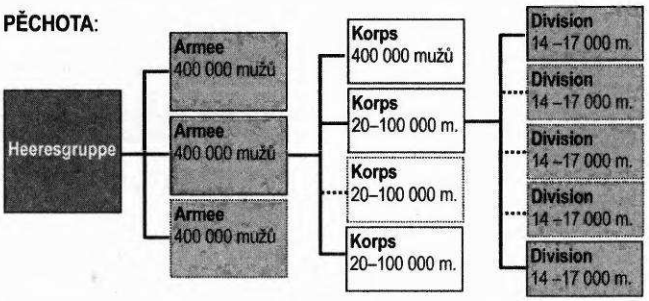

Armádní skupina o 2–3 armádách, armáda o 3–4 sborech, sbor o 2–5 divizích.

Celkem 18 **armád**, z toho 3 záložní armády + 2 pěší sbory u skupin. Celkem v záloze 15 pěších sborů = 45 PD.

Celkem 47 **pěších sborů**. Ve sborech dodrženo řazení čísel divizí vz. 1, 11, 21, dále 31, 41, 51 až do 229 (bez desítkových divizí). Horské divize č. 91–96, lehké divize č. 207, 226. Armády složeny z nejlepších i horších sborů.

14 **obrněných sborů** o 1–2 tankových a 1 – 2 mot. divizích.

1 mechanizovaný sbor o třech mot. divizích. Mot. divize č. 3, 14, 24, 29, 39, 40, 41, 46, 47, 48, 50, 57, 58 a 64. Tankové divize samostatné číslování č. 1 – 21. Jezdecká divize č. 1.

1–46 **divize** nejkvalitnější, vytvořeny ještě před mnichovskou válkou.

201–229 **divize Landwehr**, patřily k Ersatzdivizion.

Strategická doktrína Wehrmachtu si nyní určila jako hlavní cíl efektivní obranu na východním směru, což vyžadovalo budování mnoha opevněných linií v ose sever-jih, masovou výrobu různých typů min a vybavení pěchoty účinnými protitankovými zbraněmi. Sovětské velení se také zásadně mýlilo v předpokladu, že Německo zachová neutralitu, bude-li v prvních dnech

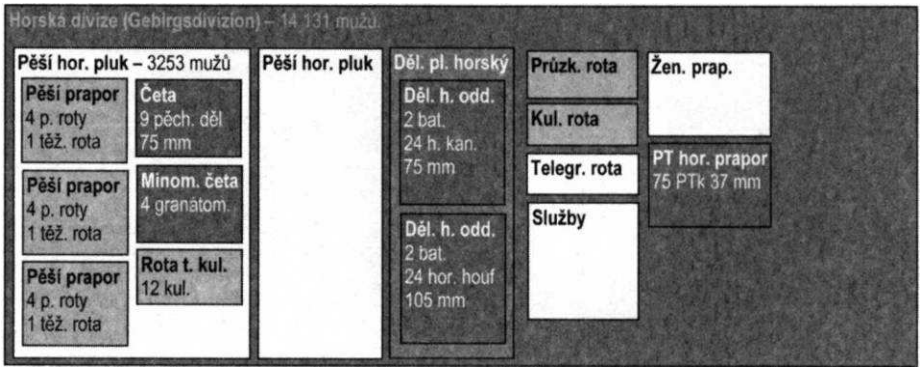

konfliktu napadeno jen Polsko. Polské bojiště nabízelo Wehrmachtu zajímavý manévrovací prostor vhodný k rychlým protiútokům a dokonce i k obří obchvatné operaci za využití pancéřových divizí, té, kterou odhadl Žukov a které se obával Pavlov. OKW nemohlo ze svých úvah vypustit ani možnost efektivní souvislé obrany již na Visle. Cílem by se v takovéto válce stalo vyčerpání nepřítele, otupení a zastavení jeho prvního náporu, obklíčení a zajetí celých prvních sledů útoku, rozvrácení nepřátelského útočného plánu a donucení útočníka k improvizaci. Teprve pak další úporná obrana na předem zajištěných liniích vedoucí k hromadnému ničení živé síly a techniky agresora. Celkový protiútok přicházel v úvahu teprve poté, kdy by útočník nasadil i své zálohy a prodloužil své zásobovací trasy.

Finsko, jako spojenec Berlína, nabízelo Wehrmachtu neméně zajímavou možnost získání převahy na severním levém křídle, obklíčení či dobytí Leningradu a po zapojení západních velmocí i uskutečnění výsadkových operací na Baltu. Kvůli podpoře rozhodnutí malodohodových vlád pro boj po boku Německa byl v Rakousku dislokován Rommelův expediční sbor připravený k přesunu do Rumunska, kde by, pokud by byl požádán malodohodovým velením, zesílil pravé jižní křídlo, pronikl na Ukrajinu, vyvolal

zde všeobecné protibolševické povstání a spolu s výsadky západních velmocí na Krymu se zmocnil donské průmyslové oblasti. Útočící Rudá armáda by se tak mohla ocitnout v situaci, kdy by postup jejích vyčerpaných útočných sil v Evropě uvázl, povstání a výsadky v Pobaltí a na Ukrajině by zničily její křídla a postupně odřízly zásobování.

Politicky tyto plány vázly na ochotě Malé dohody a západních velmocí zapojit se do války dříve, než bude Německo zničeno. Nicméně Abwehr a centrála Blíženci pilně pracovaly na přípravách zmíněných povstání. Celá sovětská 23. armáda SZ vojenského okruhu byla totiž složena z bývalých armád baltských republik (každá rep. jeden sbor) a ve Lvovské oblasti bylo vyzbrojeno 17 000 ukrajinských povstalců podzemní Banderovy UNC. Ukrajinci by v první fázi povstání postavili dvě divize, později a při úspěchu celých 20.

TANKOVÁ VOJSKA: Značnou část počtu německých tanků tvořil původně v boji téměř bezcenný typ **PzKpfw I.**, téměř tančík. K jednotkám se začal dostávat roku 1935 a v roce 1938 ztratil Wehrmacht 230 těchto strojů při bojích v RČS a v Rakousku. Roku 1939 byly ztráty částečně nahrazeny a ve službě se ocitlo asi 1 200 těchto typů. Přidělovány k průzkumným oddílům pěších divizí. Typ **PzKpfw II.**, v roce 1941 beznadějně zastaralý, existoval v německé armádě roku 1939 v počtu 712 kusů. Teprve typ **PzKpfw III.** představoval určitou bojovou hodnotu, ale do prosince 1939 existoval jen ve 228 kusech a typ **PzKpfw IV.**, který se tak jako tak nevyrovnal moderním francouzským a sovětským typům, byl k témuž datu vyroben jen ve 178 kusech. Tabulkový počet tanků německé pancéřové divize byl 421 tanků, přičemž použitelný byl jen typ III. a IV. V roce 1939 neměl Wehrmacht dostatek kvalitních strojů ani k vytvoření jediné kompletní tankové divize. Typy I. a II. se hodily pouze k vytváření podpůrných a průzkumných praporů pěších či motorizovaných divizí.

Vzhledem k orientaci na defenzivní vojenskou doktrínu nebyla výrobě tanků a útočných prostředků poskytnuta priorita, takže ke konci roku 1941 disponoval Wehrmacht 2500 kusy PzKpfw III. a 1200 kusy vylepšených PzKpfw IV., což stačilo na vyzbrojení 20 pancéřových divizí, které měly nyní tabulkový stav okolo **185 středních a 90 lehkých tanků**. Zbytek starších lehkých typů se nacházel u motorizovaných a pěších divizí.

Leden 1942	PzKpfw I.	PzKpfw II.	PzKpfw III.	PzKpfw IV.
Tankové skupiny + divize	0	452	2 500	1 200
Pěší divize + velitelství	468	1 200	0	0
Tab. stav – 5 820	468	1 652	2 500	1 200

Na jaře 1941, po upozornění centrály sk. Blíženci, se zvláštní komando pluku Brandenburg vedené Otto Skorzenym, zmocnilo na Sanu v Polsku jednoho exempláře nového sovětského stroje T-34. Zkoumání tohoto tanku vzbudilo u německých tankových odborníků zděšení. Na konstrukčních prknech se rázem ocitla odpověď v podobě typu **PzKpfw V.**, ale k vývoji a sériové výrobě bylo ještě daleko. Kromě toho museli němečtí tankisté a konstruktéři svést zápas o uplatnění silného dieselového motoru, neboť největšími sponzory armády byli právě velkovýrobci jako Krupp, kteří vlastnili zároveň rafinérie vyrábějící benzin.

Německá tanková výzbroj byla všeobecně známa, a to bohužel i Sovětům. Typy I. a II. byly v moderní válce použitelné pouze jako tančíky k podpoře pěchoty. Typu III. se vyrovnal i československý lehký tank T-38 a teprve jeho

nejnovější verze a typ IV. měli v souboji s čs. tanky jakousi šanci. Urychleně zesilované pancéřování ubíralo strojům na rychlosti. Dlouhé používání naopak odstranilo konstrukční chyby a eliminovalo poruchovost. V souboji se sovětskými tanky běžných parametrů mohly oba poslední typy spolehlivě obstát, kromě nových T-34 a těžkých tanků KV. Všechny německé modely postrádaly šikmý pancíř. Benzinové motory dávaly strojům tichý chod, což umožňovalo nepozorované přiblížení, ale menší rychlost, menší schopnost překonávat strmý terén a slabinou byla i větší náročnost výroby benzinu. Také úzké pásy omezovaly pohyb v terénu. Německo vlastnilo pouze 3 700 kusů těchto dvou lepších typů a jeho tankové divize byly doposud zčásti vyzbrojeny lehkými tanky. Guderian okamžitě pochopil, že ruský T-34 je správnou cestou ve vývoji moderního tanku a v budoucnu budou všichni výrobci nuceni vycházet právě z tohoto modelu. Kruppův ředitel Müller na papíře představil nový projekt, typ V., krycím jménem Panther, který by se již měl vyrovnat T-34. Němečtí konstruktéři však nedokázali bez dlouhodobých pokusů, zkonstruovat odpovídající dieselový motor, a proto okopírovali sovětský. Panther měl mít již také zešikmený a svařovaný pancíř, široké pásy a původně zamýšlený 75 mm kanón byl urychleně nahrazen rychlopalným 88 mm kanónem. Pancíř měl být neprůstřelný i pro kanóny T-34. Podle předválečných měřítek by šlo o těžký tank, podle současných měřítek spíše o střední.

Pocit aktuálního ohrožení donutil Wehrmacht vyvinout spíše **prostředky protitankové obrany**. Vznikla nutnost dopravit do předních linií spolu s tanky i silné dělostřelectvo chráněné těžkým pancířem. To vedlo k vývoji takzvaných stíhačů tanků Panzerjäger I. a Sturmgeschüzt III. A. Německé tanky byly vybavovány nejen protipancéřovým střelivem, ale i tříštivými granáty vhodnými k likvidaci obsluh nepřátelského protitankového dělostřelectva.

Zvyšování počtu německých tankových divizí se dělo cestou jejich dělení a doplňování útočnými děly. Nová tanková divize v roce 1941 měla již průměrný počet 240 tanků.

Velitelství: štáb, polní četnictvo, služby, týlové útvary

Předzvědný odd.: 1 prapor OA o 2 rotách po 16 lehkých a 6 těžkých vozech, 6 obrněných radiovozů, 1 rota motocyklistů, rota doprovodných zbraní (2 děla 75 mm a 3 PT kanóny 37 mm) a mot. prapor lehké kolony.

Výzbroj:

– lehké obrněné automobily Sd.Kfz.13 (čtyřkolové s 1 kulometem) a Sd. Kfz. 14 (čtyřkolové rádiová verze)

– střední obrněné automobily Sauer RR7 (kolopásové ex-rakouské) s pancéřováním jako Sd. Kfz. 254

– těžké obrněné automobily Sd. Kfz. 221 otočná věžička + kulomet

Sd. Kfe. 222 kulomet + kanonek Kwk. 30/80, radioverze Sd.Kfz. 223 Sd. Kfz. 231 šestikol. + 20 mm kanonek Kwk. 30/38 + kulomet MG-34

Sd. Kfz. 232, rádiová a velitelská verze.

JEZDECTVO:

Zachována pouze **1. Kavallerdivizion** o 4 plucích po 1440 mužích, ze 2 praporů, vše motorizované nebo jízdní.

Další jezdecké pluky přidělovány po jednom ke každému armádnímu sboru. **Jezdecký pluk:** 2 korouhve (prapory), každý z 5 jízdních eskadron, 2 cyklistické. Eskadrony protitankové, těžké (baterie 7,7 cm kanónů), telefonní. Jízdní a cyklistické eskadrony měly po 9 lehkých a 2 těžkých kulometech, po 3 granátometech 5 cm.

DĚLOSTŘELECTVO:

Celkem – 15 585 houfnic, kanónů a moždířů všech ráží, převážně 105 mm.

5 500 PL kanónů ráže 20-88 mm. Celkem – 32 285 hlavní.

Lehké dělostřelecké pluky (AR) – ze dvou oddílů 105 mm houfnic o 4 bateriích po 4 dělech (celkem 32 děl)

1 oddílu 80 mm polních kanónů o 4 bateriích po 3 dělech (celkem 12 děl)

asi jen 1/4 děl byla nových, zbytek zásoby Reíchswehru, 60% prošlo rekonstrukcí, přetrvala hipotrakce.

Těžké dělostřelecké pluky (AR/S) – z 1 oddílu 100 mm kanónů/mot. o 2 bateriích po 4 dělech (celkem 8 děl)

1 oddílu 150 mm těžkých houfnic o 2 bateriích po 3 dělech (celkem 6 děl) výjimečně z 1 oddílu 210 mm moždířů všechny oddíly byly motorizovány (s tahači), ale málokterá divize měla více než 1 pluk

V Německu a Rakousku 15 **vojenských okruhů** (Wehrkreis I. – XV.) = týlová základna záložní armády.

OSTATNÍ JEDNOTKY:

SA – Schutzabteilung: miličně organizované, nasazované ve spolupráci s policií. Zajišťovaly předvojenský výcvik. Většina mužů vykonávala občanské zaměstnání a nastupovala pouze při svolání. Členství nezbavovalo branné povinnosti.

Oddíly SA byly vyzbrojeny jen lehkými zbraněmi, slabý výcvik a fyzický stav členů. Jen k výpomoci a k okupačním úkolům. Policejní jednotky:

– **Ordungspolizei** (pořádkové) – četnictvo (Schupo)
– městská a ochranná policie
– **Sicherheitzpolizei** (bezpečnostní) – **(Kripo)** běžná kriminálka
– **Abwehr** arm. zpravodajská služba
– **Grenzpolizei** (pohraniční)
– **Freikorps (FS)** dobrovolnické oddíly

LUFTWAFFE

Ústup od útočné taktiky Blitzkriegu a dostatečné zajištění pozemních armád pohyblivějším dělostřelectvem uvolnilo Luftwaffe ruce tak, že nadále nemusela nahrazovat dělostřelectvo útočným tankovým formacím a mohla se soustředit na získávání vzdušné převahy, likvidaci nepřátelských vzdušných sil a narušování jeho zásobovacích koridorů. Výroba a vývoj se nyní soustředily na stíhací letectvo a výcvik se orientoval na vzdušný boj. Willy Messerschmitt úspěšně vyvíjel první německou proudovou stíhačku, zatímco Otto von Braun se v Penemünde zaobíral projektem bezpilotních dálkových střel.

Letectvo mělo na rýsovacích prknech také několik nadějných projektů, ale v této válce je uplatnit nemohlo. V roce 1941 nebyla již německá letadla nejrychlejšími stroji na světě. Nedařilo se zkonstruovat silný a stabilní motor a v tomto ohledu museli říšští výrobci vyjednávat spolupráci se spojenci. Britové nasadili koncem roku 1938 špičkový motor Rolls-Royce Merlin a

postupně jej zkvalitnili. Merlin využíval stooktanové palivo, byl vybaven kapalinovým chlazením a účinným kompresorem, udržoval vysoký výkon i ve

velké výšce. Luftwaffe musela výkon dohánět výrobou větších motorů, čímž se zvětšoval poměr výkonu a váhy letounu. Z tohoto a dalších důvodů selhávali Němci při vývoji efektivního bombardéru středního či dalekého doletu a velké nosnosti. Teprve dostatečné zásobování palivem po natažení ropovodu z Antverp umožnilo užívání stooktanového paliva.

Vrchním velitelem Luftwaffe byl po Göringově útěku jmenován generál maršál Kesselring, který se rozhodl překonat deficit výbušných motorů vyjednáním licence na Merlin a německým vývojovým střediskům zadal úkol soustředit se na proudové motory s přihlédnutím k nutnosti brzké, levné a

hromadné výroby nových typů. Již 27. 8. 1939 na Heinkelově soukromém letišti v Marienehe u Rostocku vzlétlo první německé tryskové letadlo, zkonstruovavé průkopníkem Hansem-Joachimem Pabst von Ohainem, řízené zkušebním pilotem Erichem Warsitzem.

V Británii zkonstruoval první použitelný proudový motor bývalý kadet koleje RAF v Cranwellu Frank Whittle. Pracoval po celá 30. léta s nedostatkem financí a bez zájmu ozbrojených sil VB. Založil firmu Power Jets v kůlně v Rugby. Během mnichovské války si povšiml zaostalosti československého letectva, které jinak disponovalo zájmem o návrat na světovou špičku a dostatečným výrobním potenciálem i státní podporou. Nabídl své služby gen. Fajfrovi a přesídlil do letňanské Avie. V červnu 1939 vyvinul prototyp, který testoval 20 minut. Se státní podporou a kvalifikovaným týmem čs. inženýrů dokázal dohnat náskok Německa a v dubnu 1940 otestovat první čs. proudovou stíhačku Avia B-40. Mezitím v Německu vyvíjel proudový letoun také Messerschmitt. Jeho Me 262 vzlétl teprve v červnu 1942, dva dny před vypuknutím války. Tak se stalo, že Čechoslováci na rozdíl od Němců v létě 1942 bojeschopnou proudovou stíhačku již měli, právě rozjížděli její průmyslovou výrobu a školili základní kádr pilotů, přičemž vyvíjeli novější typ.

Díky reformě se jednotlivé Luftflotte dělily na část podléhající štábu Lf. a příslušné Sk. armád a část přidělovanou přímo jednotkám Sk. armád. Každý armádní sbor pěší, obrněný i motorizovaný, disponoval vlastní průzkumnou letkou a také každá tanková divize měla svou vlastní průzkumnou letku.

Struktura Luftwaffe: taktické rozdělení do **Leteckých flotil** *(Luftflotte)* Základní jednotkou **Eskadra** *(Geschwader),* označení dle druhu:

– ***JG*** – *Jagdgeschwader* – stíhací

– **NJG** – *Nachtjagdgeschwader* – noční stíhací

– **ZG** – *Zerstörergeschwader* – těžká stíhací

– **SchG,** nebo **SG** – *Schlachtgeschwader* – bitevní

– **StG** – *Sturzkampfgeschwader* – střemhlavých bombardérů

– **SKG** – *Schnellkampfgeschwader* – rychlých bombardérů

– **KG** – *Kampfgeschwader* – bombardovací

– **KGzbV** – *Kampfgeschwader zu besonderen Verwendung* – dopravní, nebo **TG** – *Transport-geschwader*

– **LG** – *Lehrgeschwader* – jednotka operačního výcviku (výcvik velitelů jednotek) Někdy udílena čestná pojmenování.

Eskadra složena ze tří čtyř **skupin** *(Gruppen)* značených římsky – lll./JG 52

Průzkumná skupina – *Aufklärungsgruppe*

strategická *(Fernaufklärungsgruppe* – 4. (F) /122)

taktická *(Herresaufklárungsgruppe-1.* (H) /32)

zvláštní průzk. *(Aufklärunggruppe Oberbefehlshaber* der Luftwaffe-**AufklObdl)**

Skupina složena ze tří čtyř **letek** *(Staffel)* značených arabsky – 8./JG 52

Stíhací letka složena ze čtyř **rojů** *(Schwarm),* tvořených dvěma **dvojicemi** *{Rotte)*

Bombardovací letka složena ze čtyř **formací** *{Kette)* po třech letadlech

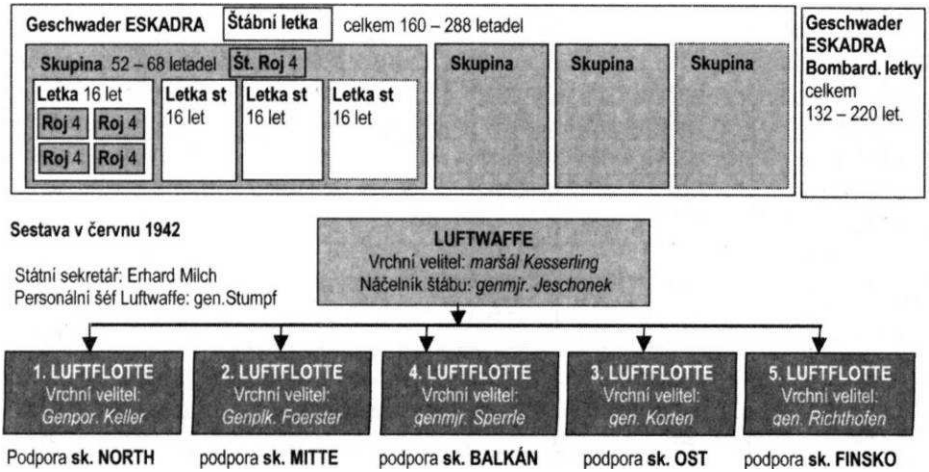

Raketový projekt *Wernher von Braun* začínal v roce 1930 jako osmnáctiletý student ve výzkumném týmu Rudolpha Nebela, pracujícím v Sasku na projektu malé rakety MIRAK. Po roce (1932) přešel do tajného armádního výzkumu raket u Beckera a Dornberga a vedl vývoj na armádní střelnici v Kummersdorfu. V prosinci 1934 se ujal prací na odpalovací základně na ostrůvku Borkum na Baltu, kde vyvíjel úspěšné **řízené střely A2** již s dotací nacistické vlády. Kontrašpionáž Gestapa projekt dokonale utajila. V roce 1935 si projekt přivlastnila Göringova Luftwaffe a za místo trvalého výzkumu bylo vybráno Peenemünde na Baltu. V roce 1937 zde začaly práce naplno.

Projekt i po roce 1939 zůstával ve fázi výzkumu a vývoje. Navádění a užitková zátěž zaostávaly za poměrně zvládnutým pohonným systémem. Bylo vyvíjeno bezpilotní letadlo, pozdější **V1, rakety země-vzduch Wasserfall** a nadzvuková balistická střela **V2.** Po pádu nacistů setrval v čele projektu *Wernher von Braun,* ale ministerstvo stanovilo jeho úkoly realističtěji a

Počty leteckých jednotek v roce 1942

Léto 1942	1 LF	2 LF	3 LF	4 LF	5 LF	záloha	Celkem	
Letecké jednotky								
Eskader	27			3	5	3	38	
Skupin	40	40	28	9	17	11	145	
Stíhacích letek	36	24	20	8	20	4	112	
Bombardovacích	48	56	72	8	16	20	220	
Bomb. střemhlav	12	20			4		36	
Bitevních	12	4		8	8		32	
Námořních	4				4		8	
Průzkumných	42	51	20	10	14	18	155	
Rowehl	4						4	
Celkem	158	155	112	34	66	42	567	
Podle operačního určení								
Operačních letek	NORD	MITTE	SÜD	BALK	FIN	záloha	Celkem	
Stíhacích letek	624	412	524	144	348	64	2 116	
Bombardovacích	792	748	884	104	212	240	2 980	
Bomb. střemhlav	144	240			48		432	
Bitevních	192	64		128	128		512	
Námořních	68				68		136	
Průzkumných	520	700	516	140	200	224	2 300	
Rowehl	64						64	
Celkem	2 404	2 164	1 924	516	1 004	528	8 540	
Podle typů strojů								
	NORD	MITTE	SÜD	BALK	FIN	Roweh	záloha	Celkem
Bf-109F		408	340	132	204			1 084
Bf-109T					68		102	170
Bf-109E	144				68		104	316
Ju 88-A5	376	220	440	104	204			1 344
Ju 88D-2	112	166	154	60	60		12	564
Ju-52-3Mge7	220		220		52			492
Do 17P	293	14					18	325
Do 215B-2						28	102	130
He – 111H-6		324	440			28	220	1 012
Ju-87D	156	260			52			468
Bf 110D-2			14	152	168		32	366
Bf 110C	7	234						241
Bf 110F	28						272	300
Bf 110E	204	68						272
Hs -126	364	560	140	56	154		182	1 456
Celkem	1 904	2 254	1 748	504	1 030	56	1 042	8 540

velitelem raketového dělostřelectva se stal dělostřelec *generál Emil Leeb.* Bylo zapotřebí vyvíjet protiletadlovou střelu W a zde mohli s akustickým naváděcím systémem velmi pomoci Čechoslováci, kteří již problém zvládli. Dále měl být dokončen vývoj V1. Vedlejším produktem byly rakety umožňující konvenčním letadlům rychlejší start.

Radar (RDF – rádiová detekce a zjištění), byl zbraní, kterou Sověti vůbec nedisponovali, zatímco v Německu byla již na vysoké úrovni a běžně užívána. Britové, kteří byli původně průkopníky radaru, jej zdokonalovali především v roce 1938. Po pádu nacismu v Německu se na svém ostrově cítili již poměrně bezpečně, a proto rezignovali na vývoj domácího ostrovního systému včasného varování. Britské ministerstvo války se nikterak nebránilo předat své výzkumy Německu a experti, o které RAF ztratila zájem, nalezli práci zejména v Československu a Rumunsku, kde se při stavbě karpatské opevněné linie podařilo zorganizovat a zavést účinný systém varování a následného navádění vlastního letectva na nepřítele. Německé letce zaujal britský magnetron – dutinový rezonátor na vlnové délce 10 cm, vhodný k instalaci do stíhačky. Magnetron vynalezl Albert W. Hull v USA z fy. General Elektric r. 1920. Britové jej vyvíjeli od r. 1939 na Birminghamské univerzitě a Johny Randallem a Henry Bootem pod vedením Marcuse Oliphanta podnikli první test 21. 2. 1940. I tento vynález byl obratem poskytnut Německu, kde jej fyzik Rudolf Kühnold z Výzkumného ústavu voj. námořnictva v Kielu ve spolupráci s firmou GEMA okamžitě začali montovat do stíhaček Luftwaffe namísto dřívějších méně úspěšných pokusů s Funkmessgerätem. V Británii se uplatnil teprve po nástupu *generála Harrise* do funkce šéfa Bomber Command.

Pokračoval i vývoj útočného systému navádění letadel na cíl Y-Gerät (aparát Y) vynalezeného dr. Hansem Plendlem, Němci měli radar včasného varování na bázi krátkých 80 cm vln (bez stožárů) systém Freya-Meldung-Freya. V roce 1940 měli Němci systém Seetakt s integrovaným naváděním dělostřelby. Radary schopné detekce na 200 mil, odhadu výšky letadla na 150 mil. Velitelem radarových systémů se stal *generálmajor Josef Kammhuber.*

Budování Kriegsmarine

Již v roce 1925 dokončilo Německo svou první poválečnou loď, lehký křižník Emden o výtlaku 5 600 tun s osmi 150 mm děly. V letech 1927 a 1928 ho následovaly další tři zcela nové lehké křižníky třídy K o výtlaku 6 650 tun a jejich devět 150 mm děl bylo umístěno v trojhlavňových věžích. Některá

technická řešení, užitá na těchto lodích, vyvolala světovou pozornost, především systém automatizovaného řízení palby hlavních děl. V rámci

HODNOSTI:

TŘÍDA	HODNOST (PĚCHOTA)	VELENÍ	ČESKÝ EKVIVALENT
GENERÁLOVÉ	Generalfeldmarschall	Armádní skupina	Polní maršál
	Generaloberst	Armáda, arm. skupina	Generálplukovník
	General der Infanterie gebirgstruppe	Sbor, armáda	Generál pěchoty Horské pěchoty
	Generalleutnant	Sbor, divize	Generálporučík
	Generalmajor	Divize, brigáda	Generálmajor
STABSOFIZIERE	Oberst	Pluk	Plukovník
Vyšší důstojníci	Oberstleutenant	Pluk, prapor	Podplukovník
	Major	Prapor	Major
Nižší důstojníci	Hauptmann	Prapor, rota	Kapitán
	Oberleutnant	Rota, četa	Nadporučík
	Leutnant	Četa	Poručík
UNTEROFIZIERE		Instruktor	Nadpraporčík
Poddůstojníci techničtí		Instruktor	Praporčík
Poddůstojníci starší	Stabsfeldwebel	Četa, zásobov. šikov. roty	Podporučík, št. šikovatel
	Hauptfeldwebel	Hlavní šikovatel roty	Podporučík, hlavní šikovatel
	Oberfeldwebel	Četa, zásobov. šikov. roty	Podporučík, vrchní šikovatel
	Feldwebel	Četa, zást. velitele	Praporčík
Poddůstojníci mladší	Unterfeldwebel	Družstvo	Rotný
	Unterofizier Oberjäger	Družstvo	Četař
MUŽSTVO	Stabsgefreiter		Desátník, št. svobodník
	Obergefreiter		Desátník, vrchní svobodník
	Gefreiter		Svobodník
	Oberschütze		Starší vojín
	Schütze		Vojín

omezení Versailleskou smlouvou po dlouhých diskuzích a úvahách Německo zvolilo stavbu lodí o výtlaku 10 000 tun s výzbrojí osmi 280 mm děl, silou hlavního pancíře do 100 mm a rychlostí 26 uzlů. Taková loď nezapadala do žádné kategorie z dosud běžného rozdělení. Němci svůj nový výplod nazvali prostě Panzerschiff. Celý svět ale převzal pozdější anglický termín pocket battleship – kapesní bitevní loď. Konstrukce takové lodi vycházela z potřeby

být silnější než stejně rychlé lodě a nebo být rychlejší než lodě se silnějším

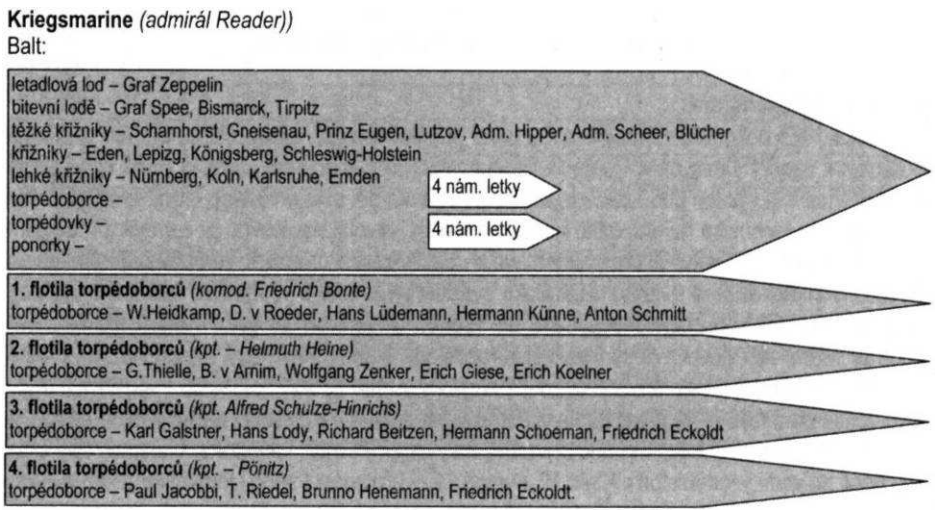

pancéřováním a výzbrojí. První z kapesních bitevních lodí byla spuštěna na vodu v loděnicích v Kielu 19. května 1935 a dostala jméno Deutschland. Již tato loď přesáhla omezení výtlaku na 10 000 tun. Plavidlo mělo ve skutečnosti výtlak 11 700 tun. Další dvě lodi byly postaveny ve Wilhelmshavenu, byly to Admirál Scheer a Admirál Graf Spee, obě o výtlaku 12 100 tun.

Celý proces byl podstatně urychlen nástupem nacistů. V březnu 1935 Německo naplno vypovědělo souhlas s odzbrojovacími ustanoveními a znovu zavedlo povinnou vojenskou službu. Británie poté souhlasila s německým návrhem na úpravu poměru námořních sil obou zemí v poměru 35:100. Britsko-německá námořní dohoda byla podepsána 18. června 1935 a Německo tím zbavila závazku vyplývajících z Versaillské smlouvy. Již 9. července Německo vyhlásilo svůj plán námořní výstavby, který zahrnoval i budoucí bitevní lodi Scharnhorst a Gneisenau. Německo se už nemuselo podřizovat limitům a jeho loděnice se rozjely naplno. Za rok poté přikročilo i k výstavbě dalších dvou bitevních lodí, které měly mít výtlak 35 000 tun a hlavní děla ráže 381 mm. Byly to Bismarck a Tirpitz. Po změně politické situace a prvních konfliktech mezi Berlínem a Prahou, v květnu 1938, Hitler sdělil veliteli námořních sil velkoadmirálu Raederovi, že do budoucna bude třeba posílit německé loďstvo a zároveň počítat s tím, že Velká Británie by se mohla postavit na stranu nepřátel Německa. Raeder okamžitě zřídil plánovací výbor, který měl vypracovat plán výstavby německého válečného námořnictva. Ten se však sešel již za zcela změněných podmínek.

Po pádu nacismu v roce 1938 bylo rozhodnuto upustit od zbrojního soupeření v zajištění mořských cest se západními velmocemi, s nimiž bylo nyní Německo v trvalém míru. Prostředky původně určené pro budování loďstva byly předisponovány k vybudování silné pozemní armády a letectva. Přesto bylo rozhodnuto dokončit rozpracované stavby lodí, neboť se v budoucnu předpokládaly vojenské námořní operace na Baltu. Byly redukovány plány na stavbu ponorek a nákladných bitevních lodí. *Velkoadmirál Reader* obdržel od ministerstva obrany svolení k dokončení první německé letadlové lodi Graf Zeppelin o výtlaku 32 000 tun. Jediné bitevní lodě, které byly určeny k dokončení, byly Bismarck, Prinz Eugen a Tirpitz. To, že byla odvrácena válečná konfrontace s Velkou Británií a Francií, umožnilo Kriegsmarine soustředit všechnu svou údernou sílu na Balt. Na všech ostatních mořích mělo Německo bezpečnost obchodních tras zcela zajištěnu.

MALÁ DOHODA

Strategická hlediska: Československí vojenští odborníci a představitelé si po mnichovské válce uvědomili, že vzhledem k rozvoji vojenské techniky nadále nebude možné, aby ČSFR uhájila svoji nezávislost pouze vlastními silami, ať již by vybudovala jakkoliv sofistikovaná pohraniční opevnění a obranné linie. Území republiky poskytovalo příliš malý operační prostor a její mobilizační potenciál byl ještě menší. ČSA mohla účinně bojovat na jedné frontě proti jednomu nepříteli. Musela mít ale zajištěné boky a týl, musela mít zajištěný manévrovací prostor a přísun surovin pro průmysl, který musel být dostatečně chráněn. Sama republika již při doletu letounů a dostřelu moderních zbraní neposkytovala žádný prostor, který by si v konfliktu podržel týlový charakter. Jako jediné přirozené východisko se nabízelo rozvíjení spojenectví se státy Malé dohody. Po přistoupení Maďarska k paktu vznikl kompaktní strategicky situovaný podunajský prostor dobře hájitelný ze souvislých hornatých pásem. Pakt disponoval přístavy v Jaderském i Černém moři, dostatkem vlastních surovin a především dostatkem mobilizovatelného obyvatelstva. Pro vytvoření skutečně obranyschopného celku bylo zapotřebí:

Prosadit a zřídit **jediný ústřední štáb** a dosáhnout politického souhlasu vlád všech členských států s podřízením jejich armád tomuto štábu v případě války a v některých aspektech příprav i strategického plánování.

V souladu s plány společné obrany neprodleně vybudovat obranné linie v oblasti horských pásem, navazujících na již existující linie v Československu a v Království SHS.

Dosáhnout plného a jednotného vyzbrojení armád paktu, strategického rozmístění zbrojního průmyslu a skladišť, zesílení a dobudování strategických dopravních koridorů, spojení a infrastruktury.

Poskytnout všem vojskům paktu jednotný výcvik, organizovat řadu manévrů a cvičení s výcvikem v koordinaci všech dosud dosti odlišných armád a jejich velení.

V létě 1940, v souvislosti s přístupem Maďarska k paktu, byla podepsána nová těsnější spojenecká smlouva, která zřizovala ústřední politickou a hospodářskou radu a **Radu náčelníků štábů,** de facto nový generální štáb v rumunském Aradu. Všechny vlády členských zemí souhlasily s tím, že v případě napadení kterékoliv členské země bude MD vyhlašovat válku jednotně, postupovat podle jednotných plánů a RNŠ se ujme vrchního velení

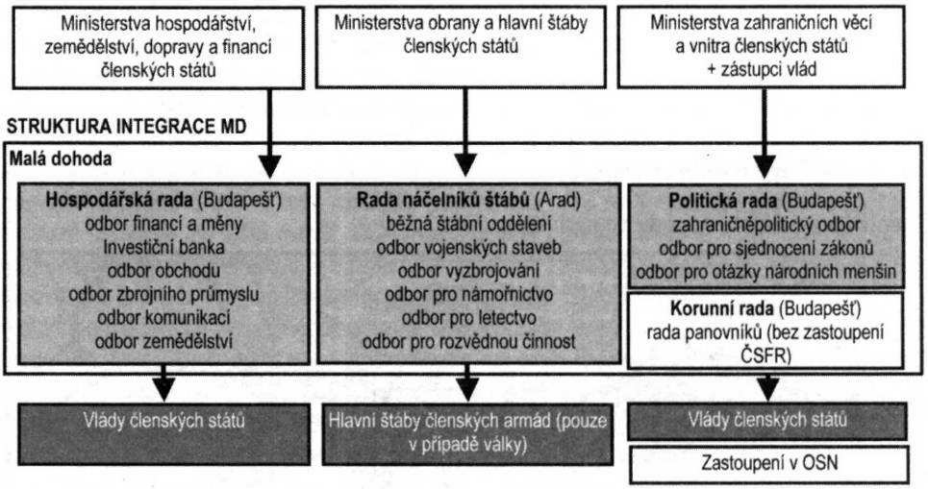

všech armád až do okamžiku podepsání příměří, s nímž musí opět souhlasit všechny členské země.

Slovensko, Maďarsko a Rumunsko spojovaly obavy z agrese ze strany SSSR, které Češi nesdíleli téměř vůbec a jugoslávské národy jen částečně. Československá generalita a nová agrárnická federální vláda tyto obavy hodnotily realisticky jako pravděpodobnou možnost. Proto již v létě 1939, ještě před přijetím Maďarska, započaly práce na protažení československého opevnění, tzv. **Husárkovy linie**, při hranici severního Slovenska a Podkarpatské Rusi, kde měly navazovat na paralelně budované rumunské karpatské opevnění, tzv. **Carolovu linii.** Jugoslávie již v té době disponovala velmi komplexním opevněním – **Rupnikovou linií.**

Vyzbrojování členských zemí paktu naráželo na nedostatek prostředků těchto převážně zemědělských zemí. Teprve po připojení Maďarska bylo dosaženo dohody, kterou si na Praze vynutil slovenský politik Milan Hodža. Byla zřízena investiční banka v Budapešti, která měla za úkol úvěrovat podnikání v členských zemích. Československo se mělo orientovat na industriální rozvoj a otevřít své trhy zemědělské produkci zemí MD. Tržby z těchto kontraktů však měly být vázány na nákup moderních zbraní v ČSFR. Současně členské země umožnily československým podnikatelům stavbu filiálek svých průmyslových firem na jejich území. Vojenské ústředí v Aradu vedené generálem Gajdou vybralo typy zbraní, jimiž měly být armády vyzbrojovány a jejichž výroba měla být dotována. Budování strategických koridorů, zdvojených železnic a dálnic okamžitě oživilo také obchodní síť paktu. Rumunsko se stalo dodavatelem ropy.

Členění armád Malé dohody po mobilizaci 1942

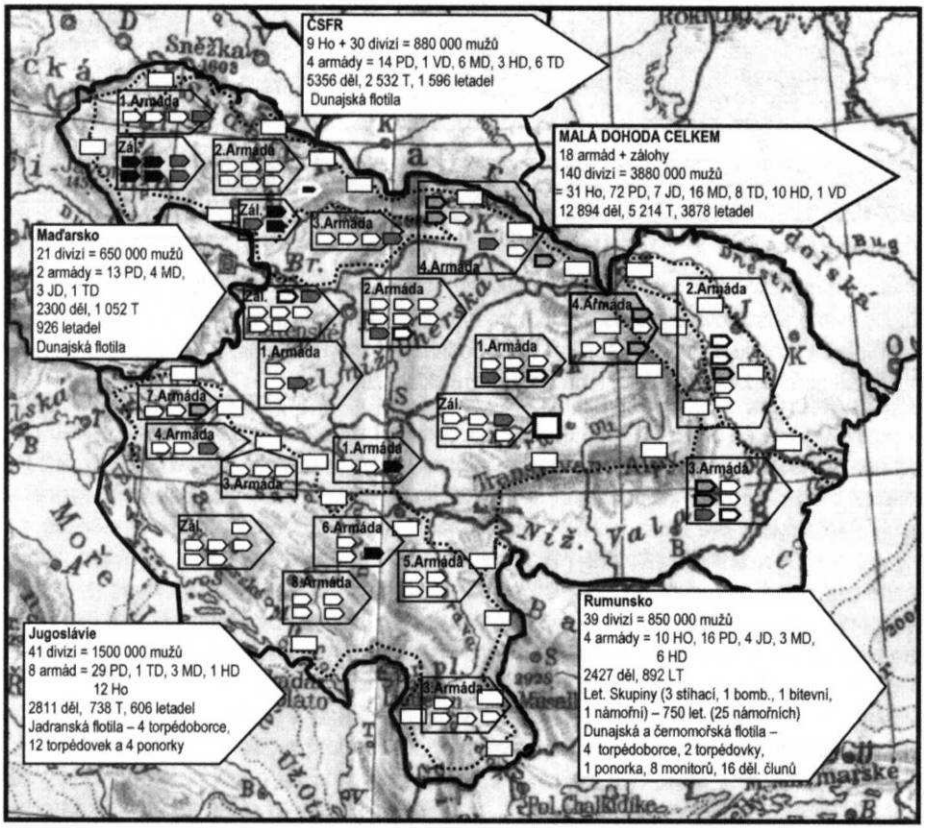

Do léta 1942 bylo dosaženo následující:

Strategická doktrína paktu měla obranný charakter a existovala v několika verzích, pro útok z Balkánu, ze strany Itálie a Německa a z východu. Východní verze byla neustále aktualizována a rozvíjena, všeobecně považována za hlavní. Role jednotlivých státních armád byly rozděleny s přihlédnutím na pravděpodobný směr ohrožení a na úroveň vyzbrojení i výcviku. Rumunsko a SHS měly vycvičit největší množství pěchoty pro obranu stálých opevněných linií. Československá armáda představovala motorizovanou a pancéřovou mobilní složku určenou k protiúderům. Maďarsko zahájilo budování silné letecké armády pro potřeby a krytí celého paktu, včetně zárodku dálkového těžkého bombardovacího letectva, a některé rychlé pěší útvary. Rumunsko mělo kromě obrany opevnění dodávat řadovou pěchotu a horské jednotky. Jugoslávie představovala jakousi zálohu pro dlouhou a vyčerpávající válku. V

případě průniku nepřítele z východu do Dunajské nížiny měla podniknout silný protiútok. Na jejím území se měly nacházet uprchlické a zajatecké tábory a záložní skladiště.

ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA

Mnichovská válka nečekaně podpořila oprávněnost původní obranné doktríny opřené o souvislé linie těžkého a lehkého opevnění. Tato obrana měla za úkol zadržet nepřítele, umožnit dokončení mobilizace a pak útočníka vyčerpat. Obrat ve válce s Německem však přivodily odvážné hloubkové manévry Rychlých divizí, a proto byl při výstavbě a rekonstrukci poválečné armády kladen důraz na to, aby bylo jádro manévrovacích záloh generálního štábu tvořeno soustředěnou silou plně motorizovaných a tankových jednotek, tvořených pokud možno převahou profesionálních a naprosto spolehlivých vojáků. Nepřítel měl být zadržen a vyčerpán, nato měl přijít rychlý a drtivý obchvatný úder tanků i motorizované pěchoty, podpořený leteckým výsadkem v týlu nepřítele a silným taktickým letectvem.

Československá armáda nebyla koncipována k tomu, aby obsazovala a okupovala cizí území, pokud to nebude bezpodmínečně nutné. Jejím úkolem bylo zničit a odrazit útočníka na vlastní hranici nebo v její blízkosti. Při obraně mohla počítat s přísunem řadových pěchotních formací ze zemí MD a s leteckým krytím z blízkého Maďarska, jehož silné letectvo bylo schopno bombardovat cíle v dalekém zázemí nepřítele. Taková podpora umožňovala vývoj, během kterého se ze stále většího počtu čs. jednotek stávaly specializované a profesionalizované útvary vybavené moderní výzbrojí.

V roce 1939 vytvořil tým armádních expertů včetně vojenských teoretiků typu generála Emanuela Moravce koncepci nové čs. armády. Dle jejich návrhu se nová armáda měla skládat jako dětská stavebnice z jednotlivých menších jednotek, praporů či pluků s jasně vymezenou specializací. Již nestačilo dělit armádu na pěchotu, letectvo, dělostřelectvo, pancéřovou vozbu a ženisty. Existoval velký rozdíl v samotné pěchotě mezi jednotkami určenými pro boj v horách, pro podporu mechanizovaného útoku, pro boj v ulicích velkých měst, pro záškodnické akce, obranu opevnění a tak dále. Generál Moravec navrhl, aby jednotky prodělávaly výcvik a byly vyzbrojeny podle způsobu, terénu a cíle budoucího použití ve válce. Bude-li rozhodnuto o nasazení vyšší jednotky například do útoku na horskou oblast či na hlavní město nepřítele, měly být pověřené divize teprve sestaveny ze specializovaných jednotek, které se k takovému účelu hodí jako z kostek stavebnice. Základní kádr nižších specializovaných jednotek měli vytvářet nejen důstojníci, ale i poddůstojníci a vojáci z povolání zvládající náročnou bojovou techniku i taktiku jako

profesionálové. Na takový profesionální kádr měl být v případě mobilizace nabalen dostatečný počet mobilizovaných vycvičených záložníků. Koncepce schválená v létě roku 1939 byla uváděna v život zvolna, ale přece od jara 1940.

Zatímco pro velkou část politického spektra a veřejnosti zůstalo největší hrozbou Německo, v hlavním štábu armády a u tajných služeb došlo k úplnému **obrácení strategických faktorů a východisek.** Tradiční nebezpečí ze západu pominulo a bylo v Praze i v Aradu vnímáno pouze jako latentní neaktuální hrozba (ovšem jen pokud nepomine všeobecná hrozba z východu). Vrchní velení armády si aktuálně uvědomovalo stále naléhavější nebezpečí ze strany SSSR a bylo v tom zajedno se všemi štáby vojsk Malé dohody, jakkoliv se v ČSFR pokoušeli socialisté a komunisté tuto hrozbu bagatelizovat. Prezident Beneš si byl vědom, že Praha může být hlavou Malé dohody pouze tehdy, pokud se svými spojenci sdílí společná strategická východiska. V tomto ohledu se hradní křídlo muselo podřídit požadavkům armády a požehnat celému přeskupení obrany ČSFR. Obrácení se čelem k východu představovalo nákladný a po všech stránkách vyčerpávající podnik.

Opevnění, které se v mnichovské válce tak osvědčilo, muselo být protaženo o celé stovky kilometrů od Bohumína po Jasinský průsmyk, a jak se ukázalo, ještě o další stovky kilometrů karpatskými hřebeny, přibližně po linii staré hranice Uher. Obrana Slovenska byla totiž nemyslitelná bez obrany celé Uherské nížiny, zvláště poté kdy se k MD připojilo i Maďarsko a území bloku vytvořilo kompaktní celek s přirozeným středem v Budapešti. Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP) vedené zkušeným generálem Husárkem rázem povýšilo na úroveň jednoho z klíčových oddělení RNŠ MD. S rozpočtovými prostředky, které měla republika a Rumunsko k dispozici v roce 1938, by byl takový rozsah opevňovacích prací zcela nemyslitelný. Opevnění dlouhé 200-300 kilometrů okolo hranic samotné republiky se budovalo celé tři roky, a když přišla válka, nebylo dokončeno ještě ani z poloviny. I tak vyčerpalo státní rozpočet téměř až na dno.

Po mnichovské válce se však objevilo cosi, co připomínalo malý zázrak. Francie i Británie zahájily svůj atomový program a začaly kdesi v poušti severní Afriky vyvíjet novou zbraň děsivé síly. Vyčerpané Německo s velmocemi v tomto ohledu soupeřit nemohlo a USA setrvaly ve fázi laboratorních pokusů. Západní spojenci záhy projevili zájem o československý uran a vládami dotovaná průmyslová konsorcia se předháněla, aby jáchymovská a další naleziště získala dlouhodobě pro vlastní účely. Do státní kasy proudily náhle neočekávaně vysoké příjmy a západní banky byly ochotné

poskytovat téměř neomezené úvěry. Uran se vyvažoval zlatem zvláště proto, aby jej nezískal někdo jiný. Pod tlakem tajné služby si vláda ČSFR zajistila účast čs. vědců na spojeneckém uranovém projektu a čs. strojírenské podniky obdržely lukrativní konstrukční zakázky kdesi na západní hranici Súdánu. Ve stejnou dobu rozšířilo Rumunsko těžbu ropy v Ploješti na 5 milionů tun ročně a všechny tyto finanční příjmy rozhodly o rychlosti a kvalitě výstavby souvislého karpatského opevnění dle vzoru čs. linie prověřené válkou. Stavba přinesla pracovní příležitosti do chudých horských krajů a posílila hospodářské i vojenské spojenectví MD. Do konce roku 1940 stály již uzávěry těžkého opevnění v klíčových průsmycích a koridorech. Ostatní úseky byly zatím pokrývány zdvojenými liniemi malých objektů tak jako v Československu. Vznikala zesílená linie v dunajské deltě chránící přístupy k Bukurešti a k naftovým polím v Ploješti. ŘOP se poučilo z mnichovské války a přešlo od koncepce jediné silné linie na koncepci vrstvení linií v kombinaci s elastickou pružnou obranou polních jednotek. Stavby si vyžádaly opravy a modernizaci horských silnic, prodlužování železnic, budování nových letišť. Polsko zahájilo stavbu opevnění na obranných liniích velkých řek, zdokonalovalo pevnostní perimetry Brestu a Přemyšlu. V roce 1941 mohl již generální štáb MD uspořádat první velké manévry zaměřené na zkoušku odolnosti a neprůchodnosti pevnostních linií. Úplné dokončení opevnění se však předpokládalo až v roce 1944 – 45 a roku 1942 nebylo zdaleka hotovo.

Špionáž, Tajná informační služba (TIS) –1939-42

Vznikla reorganizací Zpravodajské služby Ministerstva vnitra v roce 1939. Podléhala kontrole parlamentního federálního Výboru pro bezpečnost státu. Vnitřní členění podobné jako u vojenské rozvědky, ale šíře zájmu i o informace nevojenského charakteru, týkající se celkové bezpečnosti, výzkumu, politiky a průmyslu.

Československo – 2. odd. Hlavního štábu (zpravodajské) 1942

Pátrací skupina zprávy získávala, Studijní skupina je analyzovala – obě úzce spolupracovaly a tvořily páteř rozvědky.

Pátrací skupina se dělila na rozvědku (ofenzivní) a kontrarozvědku (obranná).

Ofenzivní podskupina získávala zpráv převážně agenturní cestou – agenti stabilní (rezidenti)+subagenti, dále agenti mobilizační (skrytí), agenti krátkodobí (jednorázoví), spojky a kurýři, agenti chodci (ilegálové), agenti

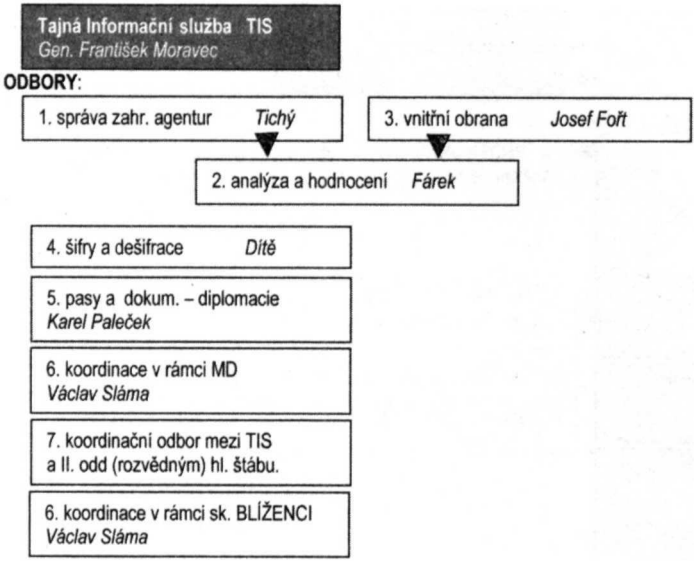

typaři. Podle důležitosti agenti třídy A, B, C, D + číslování (A54). 100-120 agentů.

Řízení Agenturně pátracích středisek (ASP) navázaných na zprav, službu divizí a pluků, a jim podřízených Předsunutých agenturních ústředen (PAÚ) v pohraničí. PAÚ zakonspirovány ve firmách, kancelářích a civilních objektech.

PAÚ – VONAPO – ofenzivní sekce pátrací skupiny hlavního štábu u Sboru náčelníků štábů v Aradu – spolupráce s rozvědkami Malé dohody, sběr jejich informací a využití jejich sítí. Významně posílena.

Studijní skupina – vedení agenturní mapy, analýza informací, tisku, zpráv dipl. sboru, přidělenou, ataše, vydávání bulletinů o cizích armádách aj.

Šifrová skupina – utajení vlastní komunikace, volba utajení velení, dešifrace cizí komunikace. Hospodářská skupina – správa fin. fondu veřejného a tajného, transakce a valutové převody, deponování fondů v zahraničí pro případ války a odboje.

Technická skupina – výzkumné laboratoře radiotechniky, chemie, fotografie, inkousty, radiostanice, odposlechy – v Praze odposlechová stanice Petřín.

V období 1939-1942 došlo k přeorientování zpravodajské činnosti na východ, zejména proti SSSR. Rozvědka nyní pracovala v mnohem větším akčním rádiu a prostoru. ASP 1-3 byly oslabeny, počet jejich PAÚ omezen, personál přesunut na ASP 4 – východní Slovensko a Podk. Rus. Trvala jistá činnost proti Francii, Británii a hlavně Německu, ale omezená. Vznikla ASP 5 –

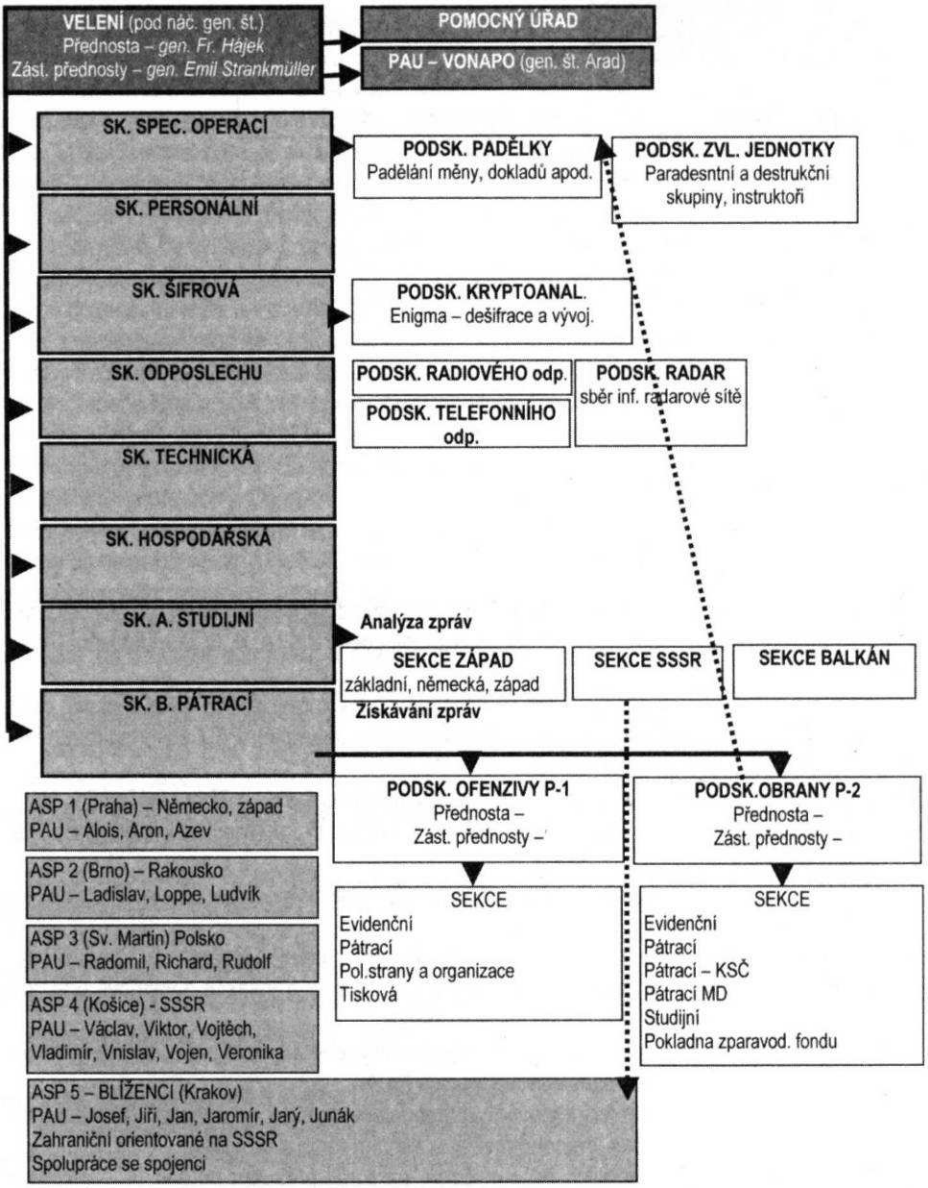

BLÍŽENCI s centrálou v Krakově, provozovala PAÚ na hranici Ukrajiny a v Besarábii, přímo spolupracovala se sekcí SSSR Studijní skupiny. PAÚ VONAPO byla přeměněna na agenturu k dispozici českosl. skupině RNŠ v Aradu, spolupracovala s rozvědkami MD a kontrolovala je, využívala jejich sítí a

ODRE DE BATALLIE:

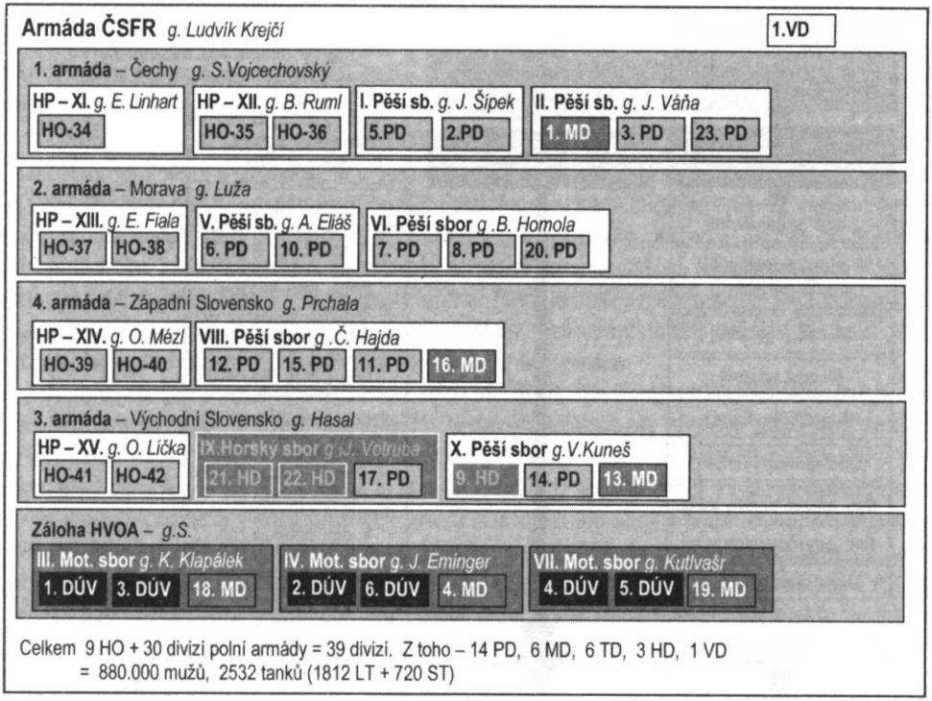

sbírala jejich informace. Také kontrarozvědná činnost se nyní zaměřila na celou MD.

Skupina odposlechu byla členěna na podskupiny radiové, telefonní a především nově radarových informací v souvislosti se zřizováním radarové clony na karpatské hranici. Nově vznikla Skupina speciálních operací (namísto zahraniční), byla dělena na podskupinu padělků (výroba falešných dokladů a peněz k inflačním operacím) a podskupinu zvláštních jednotek, která produkovala a vychovávala instruktory a specialisty pro diverzní skupiny a paradesantní jednotky.

Kontrarozvědka rozšířila pátrací sekci o sekci zaměřenou čistě na domácí aktivity a ilegální činnost KSČ a o sekci zaměřenou na kontrolu zemí MD.

Druhy vojsk

1. Pěchota tvořila 60 % početního stavu a v podmínkách a v terénu ČSR, zvláště v pohraničí, byla, při dobré výzbroji, jedinou účinnou zbraní. Docházelo ke stále větší diferenciaci druhů pěchoty podle bojového určení. Jednotlivé druhy pěchoty dostávaly odlišný výcvik a výzbroj. Již před mnichovskou válkou se zřetelně vyčlenila **pěchota obranná,** jejímž úkolem

Rozmístění Čs. armády v případě mobilizace

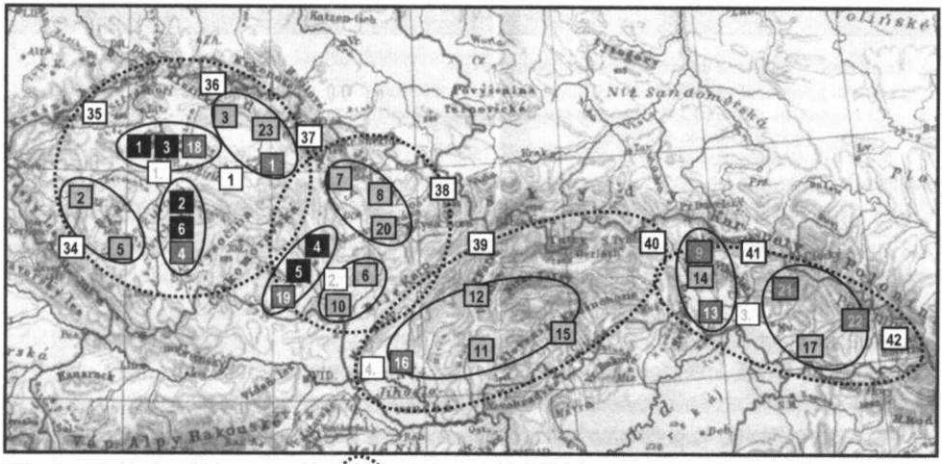

bylo obsazení a bránění pevnostních linií. Zůstávala zde velká část polních pěších útvarů určených pro pěší manévr v poli a na významu nabývala **pěchota motorizovaná,** doprovázející průlomové rychlé jednotky a pancéřové útvary. Tato pěchota byla cvičena k boji v koordinaci s tanky a ke střelbě z pancéřových vozů. Objevovaly se specializované pěší útvary, jako například **výsadková pěchota** a oddíly pro zvláštní operace. Obrana říčních toků si vyžádala výcvik jednoho pluku výsadkové pěchoty. Všechny tyto jednotky různých druhů měly pochopitelně i své ženisty, spojaře, zásobovače a průzkumníky různě cvičené v duchu bojového určení jednotky. Zůstávaly i jezdecké pluky, které stále více získávaly charakter pěchoty přesouvající se koňmo.

Pěchota v obraně se opírala o systém těžšího opevnění (po celé severovýchodní hranici a lehčího opevnění na západní, jižní hranici), které odolávalo i těžkému soustředěnému bombardování, čímž narušovalo útočnou taktiku Blitzkriegu a znemožňovalo průlom. V méně opevněných vysokohorských pásmech byly nasazeny divize **horské pěchoty.** Teprve při průlomu obranných linií zasahovaly polní pěší útvary schopné ve spolupráci s dělostřelectvem a letectvem svádět regulérní bitvu v otevřeném terénu. Polní jednotky měly také za úkol postupovat ve stopách průlomových rychlých

Struktura velení čs. branné moci (v míru):

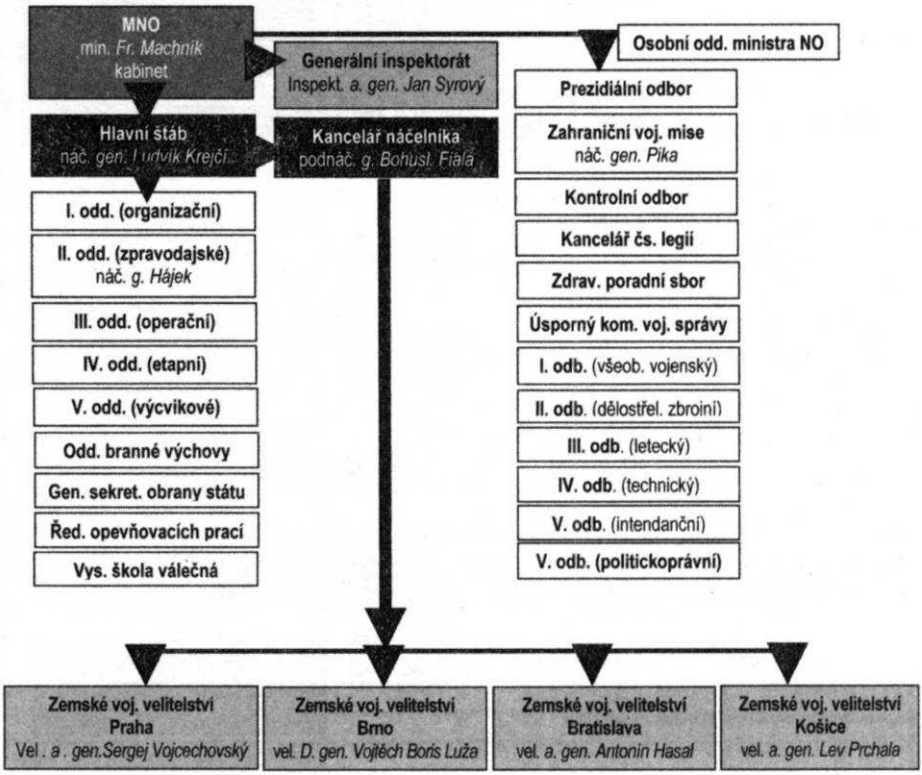

Branná moc – dle branné vojenské povinnosti (kádrový systém)
Dle systému povolávání se členila na:
1. Aktivní armádu – mírový počet (profesionální vojáci a vojsko právě vykonávající základní službu)
2. I. zálohu – osoby v záloze do 40 let věku
3. II. zálohu – osoby v záloze 41 – 50 let věku

Dle úkolů se členila na:
1. Zbraně – pěší vojsko, dělostřelectvo, jezdectvo, letectvo, útočná vozba, radiotelegrafní vojsko, ženijní vojsko
2. Služby

Dle potřeby branné moci se členila na 4 zemská vojenská velitelství a ty dále na 7 sborových oblastí, které se doplňovaly ze 48 doplňovacích okresů.

uskupení, provádět obkličování nepřítele, krytí křídel průlomu, obsazovat území a zaujímat nové, doposud neopevněné pozice.

Při relativně malém počtu mobilizovatelných sil ČSFR bylo nutno zvýšit efektivitu útvarů vybaveností moderními zbraněmi a především zvýšením palebné síly pěchoty, zlepšením výcviku a spojení. Pěší jednotka měla mít účinnější ruční zbraně, pěšák měl dostat prostředky k samostatné obraně proti nepřátelským tankům a letadlům, aby jim mohl po jistou nutnou dobu odolávat bez přispění specializovaných útvarů. Od divizního stupně výše měly

pěší jednotky k dispozici vlastní PT a PL dělostřelectvo. Menším jednotkám nahrazovala dělostřelectvo vyšší koncentrace nových typů minometů. PT pušky a reaktivní ruční PT zbraně s kumulativní náloží zvyšovaly možnost obrany proti obrněné vozbě, raketomety TRUL poskytovaly efektivní obranu pěšáka proti vzdušným útokům. Koncentrace automatických zbraní zvyšovala palebnou sílu jednotky několikanásobně.

Pečlivá analýza bojů španělské, finské a zejména mnichovské války přivedla velení čs. armády k radikální změně názoru na **hlavní ruční zbraň pěchoty.** Co především překvapilo, bylo účinné užití samopalu finskou obranou v roce 1938. Finským obráncům Mannerheimovy linie se totiž zázračným způsobem podařilo likvidovat ruské útoky tak, že zbavili tanky pěchotní podpory. Jako jediní na světě již v roce 1938 vybavili Finové svoji malou armádu automaty, především koompistolety Suomi. Devítimilimetrové projektily s rychlostí palby 500 ran za minutu dokázaly zázrak. Ruské tanky bez ochrany pěchoty v členitém terénu neobstály a byly likvidovány. Již koncem třicátých let se uvažovalo o využití automatů v armádě. V tehdy známých variantách však samopal pro účely pěšího boje nevyhovoval. Střílel pistolovými náboji malé ráže, měl krátký dostřel a velký rozptyl. Navíc se armády obávaly zvýšené spotřeby střeliva. Před Mnichovem si Ředitelství opevňovacích prací objednalo vývoj samopalu upraveného pro potřebu pevnostních posádek. Vzor 38 byl skutečně již před Mnichovem v několika desítkách kusů zařazen do výzbroje pluků ZLO jako tajná zbraň. Řadová pěchota ji nikdy dostat neměla. Finové však ukázali její cenu, které si kromě Čechoslováků a Sovětů nikdo ve světě nepovšiml. **ZK 41** byl konstrukcí bratří Kouckých a vznikl na přímou objednávku MNO. Prošel náročnými zkouškami. Skládal se z několika jednoduchých litých dílů, snadno nahraditelných. Konstrukce byla dimenzována na velké teplotní rozdíly a zkoušena proti zadření v bahně i v písku. Zásobník obsáhl 46 redukovaných nábojů ráže 9 mm, o polovinu lehčích než puškové náboje, takže voják jich unesl více. Konstruktéři dodrželi kadenci 500 ran za minutu, ale minimalizovali rozptyl. Účinný dostřel činil asi dva kilometry, ovšem mířit bylo lze pouze na poloviční vzdálenost. Automat byl kratší než puška a lehčí.

Na jaře 1939 byla pěchota československé armády kompletně přezbrojena ze starých pušek vz. 24 na moderní opakovačky **ČZ vz. 38.** Pro požadavky moderní armády a měnících se způsobů boje to však ještě stále byla zbraň dlouhá, neskladná a na zmenšující se vzdálenost bojového střetu zůstávala její přesnost v míření nevyužitelná. Pěchota potřebovala zbraň spolehlivou, skladnou a rychlopalnou. Řešení představoval brněnský ZK-41. V roce 1941,

kdy se velení armády rozhodlo pro poměr 150 samopalů na prapor, měl srovnatelný střelecký prapor Rudé armády pouze 30 samopalů. Armáda se rozhodla již během jara 1942 zavést také brněnský model **ZK-42P** upravený pro výsadkářské jednotky a skupiny speciálních operací. ZK-42P měl ještě více zkrácenou hlaveň a jednoduchou skládací pažbu namísto stabilní dřevěné. Česká zbrojovka vyvinula typ **ČZ 42,** který střílel puškové neredukované projektily ráže 7,62 mm a jeho předností byla právě unifikace střeliva s používanými opakovačkami vz. 38. Touto zbraní byly vybaveny pouze **oddíly domobrany a sudetského Landwehru,** pravidelná armáda typ neužívala. Zato byl tento typ velmi žádaný v armádách malodohodových spojenců, zejména v rumunské a maďarské armádě.

Kombinace rychlopalných zbraní (samopalů a kulometů) s přesnými a dalekonosnými karabinami a ostřelovačskými týmy se jevila jako ideální. Takováto skladba zbraní neznamenala nic menšího než renesanci pěchoty, která zůstávala suverénem na bojišti i ve věku pancéřových divizí a v obraně se stávala neporazitelnou silou.

Wehrmacht zaváděl v roce 1941-42 samopal **StG 44** (Sturmgewehr), který ovšem střílel těžšími puškovými náboji ráže 7,92 mm. Tato zbraň byla těžší než československý ZK-41 a měla malou ráži.

Sověti si také brali poučení z neúspěchu ve Finsku. Rudá armáda převzala finský typ Sukni, který na její odborníky udělal silný dojem. Po mírných úpravách vznikl sovětský automat **PPS** (9 mm) jako standardní výzbroj pěchoty. Jeho výroba se však v roce 1942 teprve rozbíhala a v pěších praporech RA byl zastoupen jen vzácně.

Na jaře roku 1942 se ministerstvo obrany nechalo velením armády konečně přesvědčit k uskutečnění větší výměny informací o moderních zbraňových systémech s německým Wehrmachten. Generál Guderian byl na milovickém cvičišti obeznámen s výkony a samotnou existencí typu **ST-40.** Oplátkou Guderian přivezl německý prototyp nové pěchotní reaktivní protitankové zbraně panzerfaustu sestrojené na principu kumulativní nálože. Zbraň byla vyzkoušena a převzata do výroby v ČKD Praha, kde výzkumníci ihned přenesli princip kumulativní nálože také na výrobu protitankových dělostřeleckých granátů prorážejících i více než 100 mm pancíř. Panzerfaust byl v ČKD vyráběn a od května 1942 dodáván jednotkám pod názvem **PTRS vz. 42** (Protitankové reaktivní střela).

Palebná síla pěšího praporu přezbrojeného samopaly, zvýšeným množstvím lehkých i těžkých kulometů, minometů větších ráží, ručních protitankových PTRS, min a protiletadlových systémů TRUL, se oproti roku

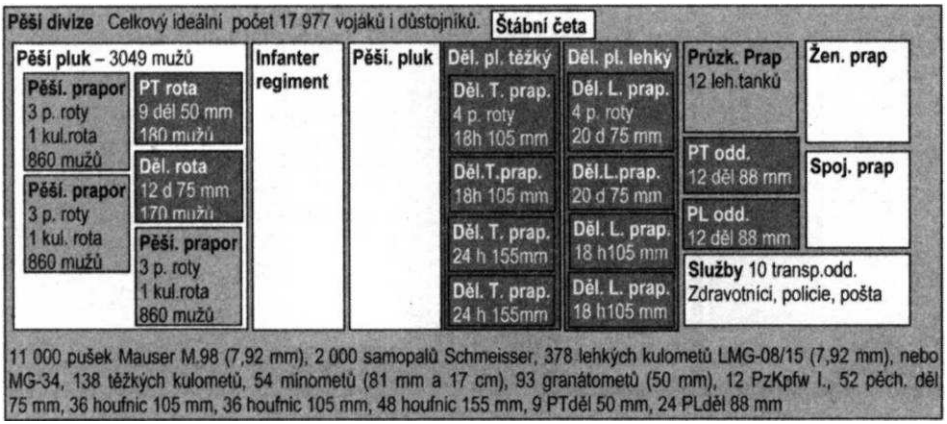

1938 ztrojnásobila. Samostatná pěchota se nyní i bez přímé podpory dělostřelců a letectva byla schopna bránit proti útočné vozbě a leteckým přepadům nepřítele. Malodohodový pěší prapor disponoval dvojnásobnou palebnou silou než stejná jednotka DRRA, silou srovnatelnou s pěším praporem Wehrmachtu a dalece převyšující palebnou sílu francouzského či britského praporu. Další umocnění tohoto efektu přinášela koordinace s jinými druhy zbraní, špičková tanková a letecká výzbroj i možnost opřít se o předem vybudované obranné linie.

a) Pěší pluk: 3 pěší prapory po 4 rotách. K pluku patřil náhradní prapor, pomocné a technické roty, 2 zákopnické čety, 1 spojovací četa (doplněny na roty), minometná rota a kanónová rota (12 KPÚV), telefonní a telegrafní četa (doplněny na roty) a útvary služeb. Celkem 3 000 mužů, 1 550 pušek, 450 samopalů, 36 těžkých a 108 lehkých kulometů, 36 minometů a 6 PT kanónů 47 mm. Za mobilizace stavěl každý pěší pluk stejně početnou jednotku ze záložníků (mobilizační dvojče).

Pěší prapor: základní taktická jednotka, 4 roty, poslední byla těžká rota s minometnou, protitankovou (PTRS) a kulometnou četou (3 čety po 2 **TK vz. 24** nebo **vz.37**), pomocná četa, hlídka, zpravodajský důstojník, pozorovatel, hospodářské družstvo a zdravotníci.

Pěší rota: 4 pěší čety (o 3 družstvech)+družstvo ostřelovačů. Četa po 3 družstvech (velitel, zástupce, kulometčík, 3 pomocníci, 5 úderníků, 2 granátníci).

Kulometná rota: 3 čety+kulometné družstvo. Četa o 2 kulom. družstvech, spojovací roj, spojka, střelecký důstojník. Kulometné družstvo o 2 rojích s 1 TK vz. 24 nebo vz. 37 (velitel, kulometčík, nabíječ, 4 nosiči munice).

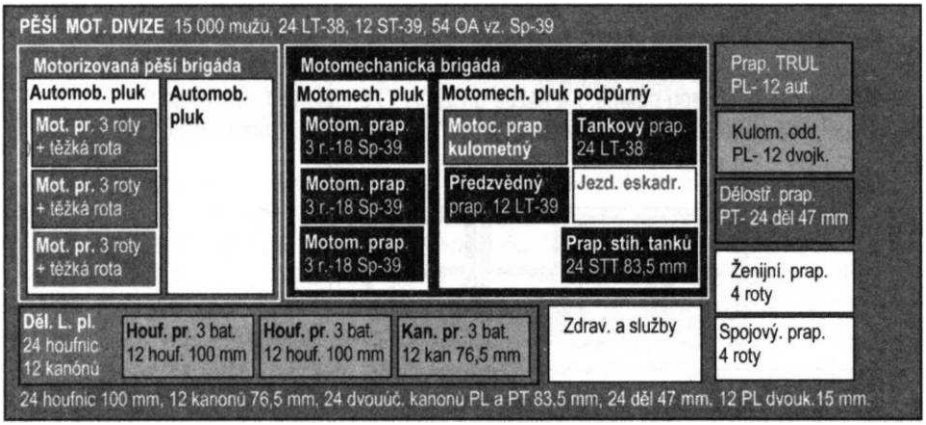

b) Horský pěší pluk: obdobná skladba jako u běžného pluku. Více soumarů a mul, více těžkých kulometů a minometů (chyběly protitankové kanóny). Vytváření horských brigád pro 3 HD, ostatní horské pluky zařazeny do pěších divizí.

c) Hraniční pluk: jednotka speciálně cvičená **k obsluze pevnostních zbraní** a agregátů v těžkém hraničním opevnění. V září 1938 bylo 8 HP ve výstavbě. Sestávaly z mužů výhradně české národnosti. Po roce 1940 vytvářeno ještě 10 sudetoněmeckých GR (Greenzregiment). HP sestával z 3-4 praporů po 3-4 rotách s pomocnou rotou, a speciálního útvaru (jako osádka tvrze), dále telegrafní čety, roty VKPL, roty doprovodných zbraní. Od 1939 HP sloučeny s **Hraničářskými prapory:** samostatné taktické jednotky cvičené **pro boj v předpolí opevnění** a v pohraničních oblastech. Sestávaly ze 2 pěších rot, 1 cyklistické a 1 kulometné roty. Doplňovány technickou (4 KPÚV a PTRS) a náhradní rotou. Jen 2 HP byly motorizované. Za mobilizace stavěl každý prapor své dvojče ze záložníků. Celkem, po prodloužení opevnění na Slovensko a deaktivaci jižních a západních linií, jich bylo stavěno 21. Od 1940 po reformě dostaly výcvik HP všechny pěší pluky zařazené do stavu Hraničních oblastí, stejně jako měly i výcvik boje v terénu pohraničí a při výjimečném stavu přejímaly ostrahu celnic.

d) ZLO – pluk: pěší pluky určené k rychlému **zajištění lehkého opevnění.** Ze spolehlivých záložníků bydlících v blízkosti LO. Pň mobilizaci formováno 10 ZLO pluků převážně v Čechách, po 30 pěších praporech. V r. 1940 byly pluky ZLO sloučeny s pěšími pluky HO. Dále se jednalo pouze o pěší pluky v rámci HO složené z místních záložníků (i Němců) připravené k rychlému obsazení objektů LO.

h) Motocyklistické prapory: samostatné taktické jednotky sestávající ze 3 pěších rot, 1 kulometné a 1 roty doprovodných zbraní, dále z pomocné, zákopnické, spojovací čety a ze 3 čet KPÚV (po 2 kanónech). Přesun k bojišti na motocyklech, dále pěší boj. Byly rozděleny k divizním motocyklistickým rotám, celé zůstaly jen u motorizovaných a tankových divizí. 1939 – přebudovány v divizní SPO a MPO prapory

Výzbroj pěchoty:

– puška Malincher vz. 95 (ze zásob ze světové války) + puškový granátomet vz.23 a vz. 24. (vyzbrojení podružných útvarů a domobrany)

– karabina vz. 33 (četnictvo a hraničáři)

– puška ČZ vz. 38, (standardní výzbroj pěchoty, 360 000 ks)

– kulometná pistole vz. 38, 9 mm (objednávka ŘOP pro osádky objektů – jen málo exemplářů)

– pistole vz. 24, vz. 22 a přezbrojení na vz. 38.

– automatická puška ZK vz. 41 (pro běžné pěší prapory 46 000 ks)

– osvětlovací pistole vz. 30 (pěchota) a vz. 28 (letectvo)

– lehký kulomet vz. 26, 7,92 mm – standardní špičková zbraň – 54 000 ks. (možnost palby vleže i za chůze od boku, možnost užití proti letadlům) velká technická spolehlivost

– těžký kulomet ZB-60, 15 mm moderní s podstavcem

– těžký kulomet vz. 37, 7,92 mm, moderní s podstavcem (možnost průbojné těžké střely) 8 800 ks do opevnění, 1 600 ks jako výzbroj tanků, 10 470 ks pro pěchotu (po přezbrojení).

– těžký kulomet vz. 24,7 mm (starší typ) po rekonstrukci ráže 7,92 mm

– minomet vz. 38, 80 mm

– miny a útočné i obranné RG

– PT puška

– protitankové reaktivní střela s kumulativní náloží PTRS vz. 42

– RG vz. 34 a vz. 231

– protiletadlový kanón VKPL vz. 36, ráže 21,2 mm.

– mobilní PL raketomety TRUL vz. 40, na vozech Praga RZ

– bodák, polní lopatka, plynová maska, RG, 6 sumek po 20 nábojích, vytyčovací terče pro letectvo.

– ženijní nářadí, nůžky na drát, trhaviny, dýmovnice, chemické prostředky, telefony, radiostanice, optické signální přístroje apod.

Motorizovaná pěchota:

Motorizovaná brigáda tvořena pěchotou na nákladních vozech Praga RV, nebo Tatra T-82, bez kulometné čety.

Motomechanizovaná brigáda určena k přímé podpoře tankových formací na bojišti.

Motomechanický pluk ze tří praporů vybavených obrněnými automobily Sp-39 nasazován do průlomů.

Motom. podpůrný pluk zajišťoval předzvědnou činnost s pomocí 12 obojživelných LT 39 a jezdecké eskadrony. Dále podporu pěchoty praporem LT-38.

PL obrana zajištěna raketomety TRUL a oddílem PL dvojkanonů proti rychle letícím cílům a taktickému letectvu.

PT obrana zajištěna více než u klasické PD. Divizním praporem 47 mm kanónů s pásovými vozidly LKMVP a praporem stíhačů tanků 24 STT, s kanóny 83,5 mm u motom. brigády (náměr umožňoval i nasazení jako PL).

Až na výjimky byli všichni vojáci motorizovaných pěších a motomechanických praporů vyzbrojeni automatem ZK-41.

Telegrafní vojsko: Veškeré spojení operujících jednotek zajišťovaly útvary IV./2 telegrafního sboru a IV. technického odboru MNO (gen. ing. Fr. Nosál), tvořily 2,63 % celkového stavu armády. Za mobilizace stavěl každý prapor další prapor.

Pro HVOA tel. Prapor 91 a každé armádní velitelství samostatný prapor.

7 samostatných telegrafních praporů:

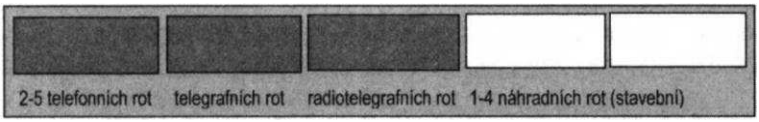

Prostředky:

– telegrafní přístroje Creed (180), modernější Hughes

– radiostanice pozemní vz.29, RV 8, vz. 26/28, TRD vz. 23 (1654) část v radiovozech RVR

– radiostanice pěchotní vz. 35, vz. 36, polní vz. 31, radiofonní (1940)

– radiostanice naslouchací dlouhovlnné (90), krátkovlnné (90)

– radiostanice goniometrické DV (90), KV (90), letecké vz. 29

– radiostanice cvičné a zastaralé (92)

– radiostanice zemní telegrafie (45) pro stálé opevnění

– telefony vz. 23 (15 000)

– telefony vz. 35 (63 000)

– signální přístroje optické velké (680), malé (16 000), letecké (530)
– holubníky přenosné (11), hipomobilní (25), převozné (50)
– šifrovací přístroje ENIGMA přenosné (65 000)

Od roku 1938 všeobecné dovybavení novými typy radiostanic, telefony rozšířeny po úroveň rot. Poštovní holubi – vysoce spolehlivé (95 %), rychlost 12 km/min., 200 km nonstop. Došlo k vyřazení zastaralých typů přístrojů a k unifikaci na několik základních typů. Obousměrnou radiostanicí vybaven každý tank a každé letadlo. Na štábní a velitelské úrovni užíván šifrovací přístroj ENIGMA. Spojové a telegrafní roty doplněny šifranty a dešifranty. Objekty a štáby opevnění vybaveny zemními vibračními radiostanicemi.

Ženijní pluk v míru:

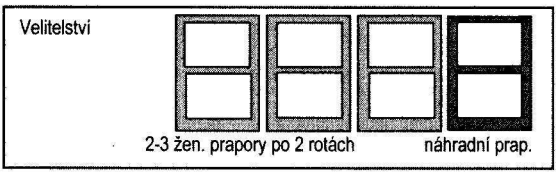

Ženijní vojsko: Za mobilizace velitel ženijních vojsk gen. ing. František Havel.

V míru 5 žen. a 1 železniční pluk, dále speciální žen. pluk 6 s lodním praporem v Bratislavě.

Za mobilizace přidělen 1 žen. prapor+mostová souprava ke každému sborovému velitelství a ke každému Hraničnímu pásmu. Ke každé divizi či HO přidělena 1 žen. rota.

Železniční prapor sestával ze 2 stavebních prap., 1 provozního a 1 náhradního prap.

Mostní prapory za mobilizace přiděleny vyšším velitelstvím.

Mostová souprava (36 starších) 1/B nebo 2/B celkem s 1 849 pontonů a (30 moderních) vz. 32 se 760 pontony a 658 mostovými vozy

Strojní prapory (vrtací soupravy, beranidla, kompresory, drtiče, jeřáby, míchačky, bagry, válce, elektroagregáty, vozidla)+světlometná rota.

Za mobilizace dostala každá rota armády základní ženijní vybavení – mobilizační soubor, dle specifikace. Nově vytvořeny mobilizací byly 3 motorizované žen. prapory a 18 speciálních žen. rot (pro krytí ústupu, tarasení, destrukce).

Běžné ženijní vybavení: autogeny, pojízdné dílny, drezíny, kladkové dráhy, kabelové jeřáby, ostnatý drát (673 000 kg), armatury, stroje na drát, ekrasit (207 926 kg), miny, světlomety, lodě a polotovary.

Ženijní vojsko využívalo zkušeností z legionářských bojů a považovalo se za špičkové co do výcviku i vybavení.

Po roce 1940 ženijní prapor u každé divize a žen. rota u každého sb. velitelství.

Kromě toho zvláštní ženijní prapory železničního vojska a zvláštní prapory letištního ženijního vojska.

Chemické vojsko: Od mnichovské války nebylo rozvíjeno, jen udržováno. Jako samostatný útvar existovalo jen velení a zajištění. Menší jednotky přiřazovány k letectvu a k dělostřelectvu. Vývoj prostředků prováděn ve specializovaném Vojenském chemickém ústavu a výcvik v protichemické obraně byl součástí běžného vojenského výcviku.

25. odd. zvláštních bojových prostředků při V. odboru MNO.

401. dělostřelecký oddíl byl 1. chemickou jednotkou ČSR (1935), později reorganizován na dělostřelecký chemický pluk č. 401, podléhal za války HVOA.

Výzbroj:
– automobily, 1 osobní, 13 nákladních 3t, a 2 nákl. 5t
– 4 speciální rozstřikovací cisterny
– 2 zásobovací cisterny
– 5 přívěsů
– 14 asanačních souprav
– 60 přenosných rozstřikovačů pro 101 chlorového vápna
– 6 000 l petroleje
– 12 000 l yperitu

Podle zpráv ČS rozvědky se ani Wehrmacht nepřipravoval k nasazení BCHL. HVOA nařídil, aby u každé roty či eskadrony fungovala protichemická asanační hlídka 3+1 a 17 samostatných asanačních rot u dělostřeleckého pluku nebo HO každé divize (chemické dělostřelecké granáty a miny).

Celkově bylo v armádě připraveno 812 683 kg chlorovaného vápna, 1 033 kg adamsitu a sternitu, 2 319 kg. difenylarsinchloridu, 3 683 kg slzotvorného chloracetonfenonu, 200 kg dusivého chlorpikrinu, 85 000 kg yperitu, 2 300 kg benzylmromidu, 39 596 kg kyseliny dýmové, něco málo fosgenu a lewisitu. Dále 1 648 060 ks masek čtyř druhů (nejvíce vz. 35), odpovídající množství filtrů, 2 651 pláštěnek, 15 976 ochranných oděvů, 27 069 ochranných rukavic, 59 120 párů ochranných bot, několik set kusů dýmovnic, plniče dýmovnic, několik set přenosných rozstřikovačů, 2 autorozstřikovače s vlekem, několik

set ks chemických min, zadýmovací zařízení pro tanky i pro stíhačky a chemické zásobovací automobily s vleky.

2. Dělostřelectvo tvořilo 20 % početního stavu armády. Hlavní úkol – podpora pěších jednotek na frontě a obrana proti náletům. Taktická doktrína uzpůsobena pohyblivému vedení války a těsné podpoře vojsk ve všech fázích manévru. Orientace na velkou pohyblivost a rychlou přípravu k palbě. Navádění palby zajištěno spojovacími panc. vozy. Valná část československých děl byla nejnovější konstrukce zajištěna tahači a nákl. vozy. Ponechána možnost hipotrakce (roku 1938 v lesnatém a horském terénu bylo výhodou). Užívalo se několik typů děl:

– houfnice (krátká hlaveň a zakřivená dráha střely) – k ofenzivním akcím

– kanón (dlouhá hlaveň, plochá dráha střely a vysoká úsťová rychlost) – k obranným akcím

– moždíř (krátká hlaveň, těžká střela se strmou dráhou – bombardování).

a) Lehké (divizní) dělostřelectvo: sestávalo z dělostřeleckých pluků (v míru 16 pluků, po mobilizaci 44 pluků). Po r. 1939 z velké části motorizováno. Velká pohyblivost, pohotovost k palbě proti pěchotě, méně odolným krytům a podpora vlastní pěchoty. Stav každé pěší divize či HO navýšen na **2 dělostřelecké pluky, lehký a hrubý.** Lehký se členil se na 2 houfnicové a 1 kanónový prapor. **Houfnicové prapory** sestávaly z houfnicových baterií (po 3 houfnicích vz. 37 ráže 10 cm). **Kanónový oddíl** měl také 3 baterie po 4 kanónech vz. 17, ráže 76,5 cm. **Horské dělostřelectvo** mělo horské kanóny vz. 15 ráže 7,5 cm a horské houfnice vz. 16/19 ráže 10 cm.

U pěších divizí a HO bylo tedy celkem vždy 72 děl (48 houfnic a 24 kanónů) v dělostřeleckých plucích+30 PL a PT kanónů 83,5 cm.

U 23 PD a 9 HO celkem 46 pluků=138 praporů=414 baterií. Pěší divize měly pásové tahače větších ráží a nákladní muniční kolony + pojízdné opravny a dílny.

U 3 HD celkem 6 lehkých pluků=18 praporů=54 baterií.

U 12 MD a TD bylo po 1 lehkém děl. plně motorizovaném pluku, celkem 12 pluků=36 praporů=108 baterií. Tyto divize měly ještě po 1 děl. PT praporu o 12 dělech ráže 4,7 cm a po 1 praporu stíhačů tanků o 24 dělech ráže 83,5 cm na pásovém podvozku.

U 5 armádních a 15 sborových velitelství velitelství bylo po 1 hrubém pluku, celkem 60 praporů=180 baterií. U HVOA byl 1 hrubý a 1 lehký pluk=6 praporů=18 baterií.

Polní hrubé a lehké dělostřelectvo

Útvar	L. pl.	H. pl.	L. pr.	H. pr.	Bat/kan. 7,65 cm	Bat/kan. 10,5 cm	Bat/houf. 10 cm	Bat/houf. 15 cm	Celkem hlavní
Pěší divize a HO	23	23	69	69	69 / 276	69 / 276	138 / 552	138 / 552	1 656
Horská divize	6		18		18 / 72		36 / 144		216
Motoriz. div.	6		18		18 / 72		36 / 144		216
Tanková divize	6		18		18 / 72		36 / 144		216
Sbor. velitelství		15		45		45 / 180		90 / 360	540
Arm. velitelství		5		15		15 / 60		30 / 120	180
HVOA	1	1	3	3	3 / 12	3 / 12	6 / 24	6 / 24	72
Ostatní zálohy	2	2	6	6	6 / 24	6 / 24	12 / 48	12 / 48	144
Celkem	44	46	132	138	132 / 528	138 / 552	309 / 1 236	276 / 1 104	3 240

Protitanková a protiletadlová obrana

Útvar	Pr. PL, PT	Pr. stíh. tanků 8, 35 cm	Bat/kan. 8,35 cm	Bat stíh./kan. 8,35 cm	Bat/kan. 4,7 cm	Celkem hlavní
Pěší divize a HO	23		92 / 690			690
Horská divize	6				24 / 180	180
Motoriz. div.	6	6		12 / 144	12 / 144	288
Tanková divize	6	6		12 / 144	12 / 144	288
Sbor. velitelství	18		9 / 36		45 / 180	216
Arm. velitelství	5		15 / 60		15 / 60	120
HVOA	1		1 / 12		1 / 12	24
TOPL	30		90 / 360			360
Celkem	95	12	115 / 468	24 / 288	109 / 720	2 166

Zásoba munice činila 2 800 ran na hlaveň, u horských děl 3 000 ran na hlaveň. Muničky byly schopny vyrábět až 600 000 granátů měsíčně.

Ostatní starší typy v záloze nebo výhodně odprodány státům MD.

– houfnice vz. 14/19 ráže 10 cm standardní modifikovaný typ+vlek Praga RV nebo šestispřeží (omezený účinek na obrněnou vozbu).

– houfnice vz. 30 ráže 10 cm velmi výkonná (užití i proti letadlům).

– polní kanón vz. 17 ráže 8 cm standardní průměrná zbraň.

– polní kanón vz. 30 ráže 8 cm výkonná zbraň. Vlek Praga RV nebo šestispřeží.

– lehký kanón vz. E7 ráže 7,65 cm, ultramoderní zbraň. Vlek Praga RV. nebo šestispřeží.

b) Hrubé dělostřelectvo: sestávalo z hrubých dělostřeleckých pluků. Úkolem bylo ničení odolnějších a vzdálenějších cílů, neutralizace nepřátelských baterií. Každému armádnímu sboru, každému HP a pěší divizi přidělen 1 pluk (každý ze 3 praporů s tahači). V záloze a u HVOA celkem 3 hrubé pluky. Celkem po mobilizaci 46 hr. pluků.

– Kanón vz. 35 ráže 10,5 cm, + auto Škoda 6STP-6LD.

– Kanón vz. 30 ráže 8 cm, moderní dělo, pro motorizované oddíly s pneumatikami nebo pryžovou bandáží pro hipotrakci.

– Hrubá houfnice vz. 37, ráže 15 cm s motortrakcí.

– Hrubá houfnice vz. 25, ráže 15 cm, zastaralé, celkem 340 ks.

– Starší děla v záloze nebo výhodně odprodána státům MD.

c) Těžké dělostřelectvo: zahrnovalo ráže nad 15 cm. Úkolem byla palba na velké vzdálenosti a na velmi odolné cíle, proti dopravním uzlům, nástupovým prostorům nepřítele, pevnostním objektům apod. Pro manévrovací boj se nehodilo, bylo těžké, ale motorizované, spíše pro obléhací úkoly. V době míru sestávalo z 5 pluků (301-305) 1 kanónový, 2 houfnicové, 2 moždířové. Všechny těžké pluky v záloze HVOA. Celkem 45 baterií o 180 hlavních.

– Těžká houfnice vz.15, ráže 15 cm, starší – 43 ks.

– Těžký kanón vz.15/16, ráže 15 cm, starší – 11 ks.

– Těžký kanón vz.16, ráže 24 cm, těžký, zdlouhavá příprava 8 hod, stabilní se zapuštěným ložištěm v zemi, dostřel 26 500 m, 4 ks.

– Moždíř vz.16, ráže 30,5 cm, nejmohutnější čs. dělo vůbec, tahání speciálním vlakem, 17 ks.

– Moždíř vz.18, ráže 21 cm, výkonný typ, zdlouhavá příprava, 18 ran/h. 105 ks.

Armáda celkem 6 138 dělových hlavní nad 7 cm, včetně zálohy. Mimoto několik set hlavní menších ráží, zejména PT u PT oddílů pěchoty, oddílů SPO a MPO, u výsadkových PT praporů apod.

d) Protiletadlové dělostřelectvo: sestávalo z kulometných, dělostřeleckých a raketových útvarů napojených na radarové sítě.

Běžná PD či HO byla chráněna raketovým praporem TRUL ráže 8 cm – 4 baterie po 3 automobilech, dále oddílem těžkých kulometů PL-49 ráže 40 mm – 4 baterie po 3 dvojkulometech na pásovém podvozku z LT-35 a dvojúčelovým PL i PT dělostřeleckým praporem o 3 bateriích po 4 víceúčelových rychlopalných kanónech vz.22 ráže 8,35 cm.

MO a TD byla chráněna raketovým praporem TRUL ráže 8 cm – 4 baterie po 3 automobilech, dále oddílem těžkých kulometů PL-49 ráže 40 mm – 4 baterie po 3 dvojkulometech na pásovém podvozku z LT-35 a dvojúčelovým PL i PT dělostřeleckým praporem o 3 bateriích po 4 rychlopalných kanónech vz. 22 ráže 8,35 cm instalovaných na pásovém podvozku LT-38.

Sborovou PL obranu zajišťovala 1 baterie raket TRUL ráže 8 cm o 3 automobilech, dále 1 baterie 3 těžkých kulometů PL-49 ráže 40 mm na pásovém podvozku a dvojúčelovým PL i PT dělostřelecký prapor o 3 bateriích po 4 rychlopalných kanónech vz. 22 ráže 8,35 cm instalovaných na pásovém podvozku.

Jedna automobilová PL rampa 46 nerotujících projektilů TRUL vykazovala při použití akustických zaměřovačů několikanásobně větší kapacitu a efektivitu než celá baterie PL kanónů ráže 8,35 cm. Výroba rakety 7x levnější a rychlejší než výroba dělostř. náboje. Rampu bylo možno neustále doplňovat.

Téměř celé PL dělostřelectvo pojato jako AOPL (mobilní baterie pro ochranu vyšších polních jednotek), pouze obrana měst a závodů jako TOPL (jen 8,7 % PL obrany).

e) Protitankové kanóny: takticky a organizačně začleněny k pěchotě a k útočné vozbě. Každá divize i Sb. velitelství disponovaly 1 PT dělostřeleckým praporem o 3 bateriích po 4 víceúčelových rychlopalných kanónech vz. 22 ráže 8,35 cm. TD a MD měly tento prapor ve formě opancéřovaného stíhače tanků PT-38. Horské a výsadkové divize dostávaly vz. 38 A-5 ráže 4,7 cm, ultramoderní vysoce výkonný. Po 1 PT praporu těchto děl dostala také každá motorizovaná a tanková divize. V květnu roku 1942 začala čs. armáda zavádět protitankovou reaktivní střelu s kumulovanou náloží PTRS vz. 42, vyrobenou podle německého Panzerfaustu. Tato čistě pěchotní PT zbraň byla nejprve zaváděna po jednom družstvu v každé PT četě pěšího pluku, později jí bylo vybaveno 1 družstvo v každém pěším praporu.

Všechny nové ST-42 byly vybaveny rychlopalným kanónem vz. 22 ráže 8,35 cm v tankové úpravě.

– KPÚV vz 38 A-5 ráže 4,7 cm, ultramoderní vysoce výkonný.

– Protitankové puška W 7,92 mm a protitankové mina.

– PT puška ZK-395.

– Dvouúčelový rychlopalný kanón vz. 22 ráže 8,35 cm.

– Protitankové reaktivní střela s kumulovanou náloží PTRS vz. 42. Roku 1942 teprve zaváděna.

f) Minomety: ve stavu čs. armády celkem 4640 moderních minometů. Bylo 12 minometů v každé těžké rotě pěšího praporu. V pěším pluku bylo tedy 36 min. a v pěší divizi 108 minometů. Výcvik minometčíků měl vynikající úroveň.

– minomet vz. 17, ráže 9 cm, starší převzatý rakouský typ

– minomet vz. 18, ráže 14 cm, starší převzatý rakouský typ

– minomet vz. 17, ráže 26 cm, starší převzatý rakouský typ

– minomet vz. 36, ráže 8 cm, základ většiny minometných rot, 6-25 ran/min.

– minomet vz. 38, ráže 8 cm, moderní.

– minomet vz. 40, ráže 12 cm, moderní

3. Obrana pohraničí 1942

Stráž obrany státu (SOS): Zřízena 23. 10. 1936 k obraně hranic a pohraničí. Ochrana předpolí a zadržovací boj. Příslušníci byli nasazování do okolí bydliště. Před Mnichovem sestavena z národnostně spolehlivých dobrovolníků. Od r. 1939 (po federalizaci) povoleno zařazení příslušníků národností v pohraničí. Od r. 1941 tvořilo mužstvo nečeských a neslovenských národností již 30 – 40 % jednotek SOS, které volně spolupracovaly s župní domobranou (Landwehr a Honvédszág). K dispozici přednostům úřadů. Celkem 31 praporů=25 566 vojensky vycvičených mužů. Část praporů byla přesunuta od hranic s Německem a Rakouskem na severomoravskou a severoslovenskou hranici. Prapory z hranice s Maďarskem téměř kompletně přesunuty na Podkarpatskou Rus (výcvikové středisko v Jasině). Po roce 1940 obdržely oddíly SOS obrněné automobily vyřazované ze stavu armády a četnictvo disponovalo vlastní leteckou složkou 3 letek starších dvouplošných avií.

Prapor SOS – ze 3 rot a 1 samostatné čety, pohotovostního četnického oddílu (motorizovaný, 30 mužů).

Výzbroj: puška plynová maska, ruční granáty, 2 lehké kulomety na družstvo. Složení kromě záložníků:

– Četnictvo rozdělené do 66 oddělení (větší města) a 2 705 stanic (v obcích). Dále 242 okresních velitelství, zemská četnická velitelství, dále četnické pátrací stanice (112 se 461 muži), motorizované pohotovostní oddíly, silniční kontrolní stanice a letecké hlídky. Celkem 14 130 příslušníků, z toho 4 176 v SOS.

– Státní policie ve větších městech, celkem 119 důstojníků, 7 096 mužů, 10 úředníků a 1 216 neuniformovaných mužů. U SOS nasazeno 1 400 mužů.

– Finanční stráž, celní služba v 10 km hraničním pásmu. U SOS většina příslušníků, 5 836 mužů.

– Župní domobrana národnostních autonomních oblastí (Landwehr a Honvédszág), asi 6 000 mužů.

Opevnění do 1938:

1934 – rozhodnutí o stavbě, odjezd delegace k Maginotově linii. Březen 1935 – vytvořena Rada pro opevňování – navrhování pořadí důležitosti. Vzniklo ŘOP – pověřeno výstavbou. Uvolněno 10 000 000 – Kč. – První objekt u Bohumína vybudován 22. 12. 1935.

Od začátku roku 1938 byly organizovány hraničářské, specializované pluky č. 4., 6., 19., 18., 17. Ačkoliv ne všechny pluky dosáhly plných počtů, byly nasazeny do opevnění na severu Moravy. Na jižní Moravě byly organizovány pluky č. 3., 11. Bratislavské předmostí bylo obsazeno samostatným praporem č. 50, který byl doplňován. Po roce 1938 byly hraničářské pluky rozpuštěny a začleněny do pěších vojsk hraničních oblastí univerzálně vycvičených k obraně opevněných objektů stejně jako k manévrovací obraně v pásmu opevnění a v pohraničí.

Celkově bylo do mobilizace 1938 vybudováno:
Lehkých objektů…… 9 632
Těžkých srubů…… 227
Těžkých tvrzí…… 38

Těžké opevnění:

1. skupina, tř. 1 a tř. 2 (Arab) Strop 100-150 cm, čelo 120-175 cm

2. skupina, tř. I., II., III., IV. (Říman) Strop 125-350 cm, čelo 120-175 cm

IV. třída schopna přestát palbu 420 mm moždířů.

Žádné pevné vzory, stavební plány vyhotoveny pro každý objekt zvlášť. Pouze úsek Bohumín až Krkonoše, dále Petržalka a ojedinělé objekty na jižní Moravě.

Umístění samostatně na přístupových trasách, průchodech a průsmycích, brodech apod., nebo v rámci tvrzových komplexů. Doplňovány linií LO vz. 37 proti pěchotě.

LO vz. 36 – jednoduchý, jedna střelecká místnost. Železobeton, tl. zdí 50–70 cm v čele, 30–50 cm v týlu.

Úkol – na strategických přístupových cestách čelní palbou na 300 až 1000 metrů přinutit nepřátelskou pochodovou jednotku k rozvinutí a zaujetí obrany, tím postup zdržet.
Slabiny – žádné větrání, ve tmě nebo v noci nemožnost mířené palby, pozorování pouze střílnou. Zásah střílny zničující stejně jako zásah těžkého děla větší ráže.

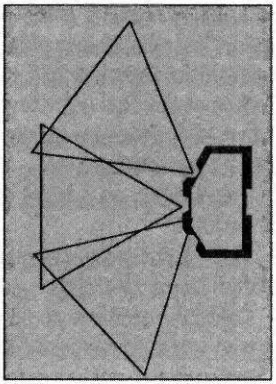

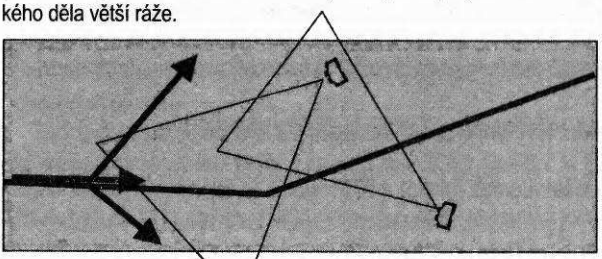

U typu vz. 36 má nepřítel možnost pevnůstku či střežený úsek obejít. Nelze z tohoto typu vybudovat souvislé opevnění. Určen jen k ostraze komunikací a průchodů.

LO vz. 37 (řopík) – nový typ pro vytváření souvislých linií obrany. Jediná místnost bez možnosti čelní palby, krytý masivní čelní stěnou a návalem zeminy. Vybaven možností palby v noci a v mlze prostřednictvím panoramatické mapy předpolí, ventilačním systémem, filtračním systémem ručním, střílnou k obraně vchodu. Týlovou stěnu chránil granátový skluz. Typy A – E. Vyprojektovány i lomené typy do svahu.
Úkol – boční palbou v linii krýt sousední objekt a vytvářet neprůchodnost linie.
Rozestupy v linii 150–400 m. Vzdálenost mezi liniemi 150–200 m. Objekty umisťovány teprve za terénním vrcholem, nebo v údolích podél řek a cest (zde nezasažitelné dálkovým dělostřelectvem). Při vhodném uspořádání polních a PT překážek bylo vyloučeno zasáhnout střílnu pevnůstky. V předpolí umisťovány předsunuté LO vz. 36, týlová druhá linie chránila první linii pevnůstkami s možností přímé čelní palby (vz. 36 nebo vz. 37 E).

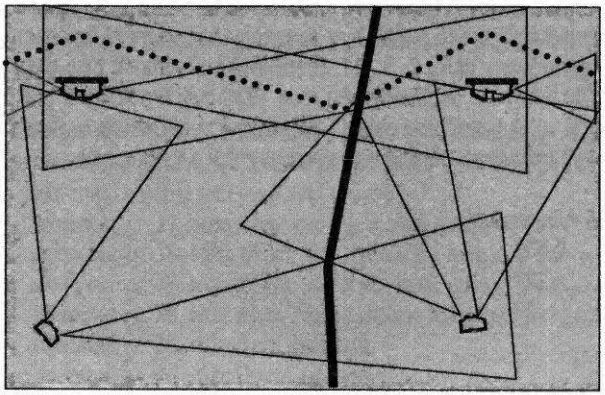

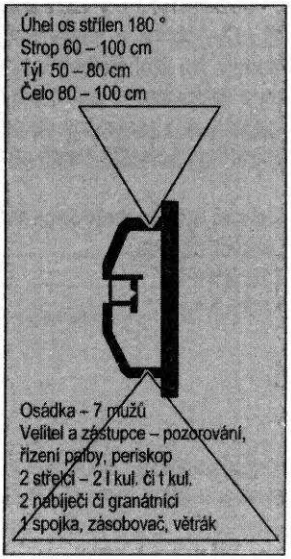

Lo vz. 37 – střílnu a lomený vchod nemožno zasáhnout, někdy příkopy pod střílnami, aby nebylo možno zahrnout střílnu hlínou. Větrací systém umožňoval nepřerušenou palbu, periskopy lepší pozorování a řízení palby. Žlábky s vodou v podlaze – chlazení hlavní. Granátový skluz chránil vchod a týlovou stranu. Střílna proti vchodu.
Do 30. 9. 1938 – 10 000 objektů vz. 37. Betonáž 24 hod. bez přerušení.

Z

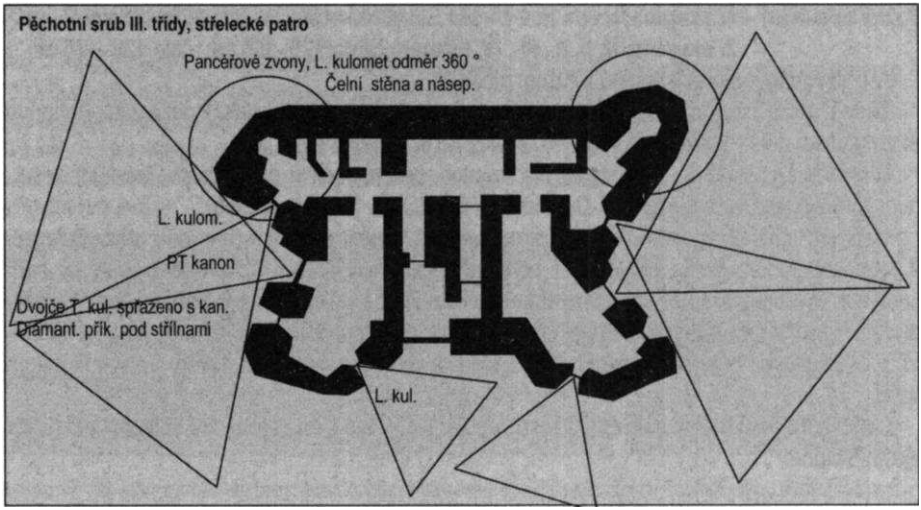

děl), dělostřelecké. 2 patra, spodní zásobárna a ubytování, horní střelecké. Nad terénní vrchol vystupovaly jen pancéřové zvony sloužící spíše k pozorování a pro kulomet. U střílen příkopy. Spojení zemním telegrafem. Elektřina dieselagregátem, ale také jen za boje, jinak petrolejky. Zásoby jídla na 14 dní. Větrací soustava i proti chemickému útoku. Dvojité protiplynové dveře. Vaření na lihu či petrol. vařič.

Osádka 14 – 40 mužů, polovina lůžek (služby). WC v lese, za boje uvnitř splachovací. Vždy vlastní studna.

Výzbroj

– kulomet vz. 26 (Bren) 7,92 mm – 360 000 ks. (kadence 200 – 600 ran/min., účinný dostřel 1 500m)

T.kulomet vz. 24 – do polních opevnění

T.kulomet vz. 35 7,92 mm – palba z II. sledu do 2 500 m, nebo jako dvojče v TO.

T.kulomet vz. 37 (BESA) 7,92 mm – vylepšený vz.35.

PT kanón vz. 36, 47 mm – 18 000 ks – probil 50 mm pancíř na 1 050 m. (kadence 40 ran/min.).

Houfnice vz. 38-12 000 ks (pokud v děl. srubu byla) z toho 9 000 ks nárazových, 1 863 šrapnelů, 900 časovaných, 530 protipancéřových, 360 kartáčů, (tvrz Babí –120 000 ks pro houfnice) – dostřel 11 900 m (kadence 15-20 ran/min.). Střela 14,4 kg.

Minomet vz.38, 90 mm – mina 9 kg, dostřel 300 – 4 400 m.

Nebezpečnost německých tanků objektům LO vz. 37:

PzKpfw I. – veškeré opevnění pro něj nepřekonatelné. Prostřelitelný kulometem.

PzKpfw II. – TO pro něj nepřekonatelný, LO mohl poškodit jen přímým zásahem do střílny. Prostřelitelný kulometem s průbojným střelivem.

PzKpfw III. – slabý kanón. TO pro něj nepřekonatelný, LO mohl poškodit je přímým zásahem do střílny.

PzKpfw IV. – TO pro něj nepřekonatelný, LO mohl prolomit linii ve spolupráci a po překonání překážek.

Dělostřelecké tvrze: Sdružené těžké pěchotní, minometné a dělostř. objekty s podzemními sklady, kasárnami a vchodovým objektem, navzájem 30 a více m pod zemí propojené. Výzbroj běžná, navíc pancéřové dělostřelecké otočné věže s houfnicí 100 mm a minomety pod úrovní terénu 120 mm. Houfnice – kadence 20 ran/min.

Panc. věž pevná 420 mm pancíř, otočná 350 mm. Odolnost proti pumám 500 kg. Spřažené dvojče houfnice. Věž výsuvná.

Úkol – bránit důležité přístupy, podélně postřelovat a jistit úsek obranné linie, rušit místa soustředění nepřítele v jeho zázemí.

Opevnění do r. 1942: Po mnichovské válce bylo pod tlakem Hl. štábu a vlád MD rozhodnuto doplnit opevnění po čs. vzoru ve směru na východ proti SSSR.

ČSFR s okamžitou platností přerušila dokončování opevnění proti Německu vyjma severní Moravy, kde se v budoucnu dal očekávat útok z obsazeného Polska či Slezska. Byly dokončeny rozestavěné dělostřelecké tvrze a úsek TO prodloužen od Bohumína na východ před Olši po severní slovenské hranici až na dotyk s rumunskou hranicí na Podkarpatské Rusi. Přednostně zahrazeny průsmyky a komunikace těžkými objekty. Poté doplňovány linie LO, vyjma vysokohorské úseky. Opevnění vyztuženo novými děl. pevnostmi (2 u Těšína a Jablunkova, 1 na Oravě, 3 u průsmyků na východ od Tater a 4 na Podkarpatské Rusi, poslední u Jasiny) Vše doplněno liniemi LO+vnitrozemské příčné linie na slovenských řekách mezi horstvy. Délka LO a počet řopíků se dostavbou zvětšil asi o 1/3 celkového stavu, délka TO a počet TO se zvětšil o necelé 2/3 stejně jako počet pevnostních tvrzí.

V Rumunsku bylo zapotřebí vybudovat celé tři paralelní říční linie LO od severu k jihu a naposledy hlavní **Carolovu linii** TO v celém pásmu Karpatského

Tvrz K 30.9.1938	Děl. srubů / děl. věží	Pěch. srubů	Minom. srubů / minometů	Stav dokončení
1. Orel – Bohumín				Stavba odložena
2. Smolkov	1/1	2		Dokončena, houfnice nedodány
3. Šibenice	2/1	3–4	1	Rozestavěna
4.				Zrušeno
5. Orlík – Jeseník				Nezahájena, bez podzemí
6.				Zrušeno
7. Hůrka – Kladsko	1/1	2		Dokončena, houfnice nedodány
8. Bouda – Králíky	1/1	2		Dokončena, houfnice nedodány
9. Adam – Kladsko	2/1	3–4	1	Téměř dokončena, houf. nedodány
10.				Zrušeno
11. Hanička	1/1	2		Dokončena, houfnice nedodány
12. Skutina	1/1	2	1	Rozestavěna
13. Dobrošov	2/1	3–4	1	Rozestavěna
14. Jílová Hora				Nezahájena
15. Poustka	2/1	3–4	4/4	Nezahájena
16. Babí	2/2	4	2	Rozestavěna

oblouku od hranice s ČSFR k Železným vratům u Jugoslávie. Tuto TO linii nebylo nutno budovat souvisle, ale jen v úsecích nižšího horstva, kde se předpokládal průnik tankových formací. Ve výsledných počtech byly linie LO i TO zhruba stejně dlouhé a co do objektů stejně početné jako všechny linie v ČSFR.

Maďarsko se po vstupu do MD rozhodlo budovat pouze linie LO na řekách+okruh obrany Budapešti a krátký úsek TO v Zemplínské vrchovině nad Tisou. Rozsah odpovídal asi 1/4 rumunských opevnění a roku 1942 byly provedeny jen přípravné práce.

Jugoslávská armáda se rozhodla navázat na rumunskou karpatskou linii vlastní příčnou linií TO v krátkém úseku 80 km na západní straně Dunaje, která navazovala na již vybudovaná rozsáhlá **opevnění Rupnikovy linie.**

Celá MD musela tedy vybudovat zhruba stejný počet a poměr objektů, kolik měla ČSFR vybudováno mezi lety 1936 – 38. Nyní byly ovšem k dispozici zdroje dalších tří zemí a především jejich levná pracovní síla. Navíc bylo zapotřebí vybudovat stovky kilometrů vojenských silnic k zásobování pevností a linií ve vysokohorském terénu, zápolní sklady a kasárna, nové železnice, zátarasy, minová pole a polní linie.

Od konce roku 1940, kdy vstoupilo ve známost zvyšující se nebezpečí ze strany SSSR, byly práce urychleny. Stavěly se přednostně klíčové úseky v místech komunikací a průsmyků. Do výzbroje vstoupily nové zbraně. Linie TO

Tvrz k 30. 5. 1942	Děl. srubů / děl. věží	Pěch. srubů	Minom. srubů / minometů	Stav dokončení
1. Orel - Bohumín	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
2. Smolkov	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
3. Šibenice	2/1	3–4	1	Dokončena, vybavena
4.				Zrušeno
5. Orlík -Jeseník	1/1	2		Dokončena, vybavena
6.				Zrušeno
7. Hůrka – Kladsko	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
8. Bouda – Králíky	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
9. Adam – Kladsko	2/1	3–4	1	Dokončena, vybavena
10.	1/1	2	1	Zrušeno
11. Hanička				Dokončena, vybavena
12. Skutina	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
13. Dobrošov	2/1	3–4	1	Dokončena, vybavena
14. Jílová Hora				Nezahájena
15. Poustka	2/1	3–4	4/4	Dokončena, vybavena
16. Babí	2/2	4	2	Dokončena, vybavena
17.				Zrušeno
18. Cupel-Těšínsko	2/1	3–4	4/4	Dokončena, vybavena
19. Girava-Mosty	2/1	3–4	1	Rozestavěna
20. Vavrečka - Orava	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
21. Smrčina	1/1	2	1	Rozestavěna
22. Jastrjabie	1/1	2	1	Rozestavěna
23. Magura	1/1	2	1	Dokončena, vybavena
24. Dukla	2/1	3–4	4/4	Dokončena, vybavena
25. Brusy	1/1	2	1	Rozestavěna
26. Sirub	1/1	2	1	Rozestavěna
27. Jasina	2/1	3–4	1	Dokončena, vybavena

v horských sedlech byly doplněny radarovými stanicemi spojenými se soustavou PL dělostřeleckých a raketových oddílů. Levněji vyráběné miny umožnily klást souvislá hustá minová pole, která ušetřila jiné drahé překážkové úseky. Vybavenost pěchoty samopaly, minomety a ručními PT zbraněmi zesílila schopnost polních linií odolávat náporům motorizovaných jednotek.

V červnu 1942 byly vybudovány asi 2/3 celkového záměru opevnění MD. Pouze ČSFR disponující většími zdroji a zkušeností dokončila své záměry z 86 % s důrazem na průsmyky Podkarpatské Rusi a východního Slovenska. Obrana

Čech kladla velké nároky na Moravskou bránu mezi Opavou a Jablunkovem. Zde byly linie LO až čtyřřadé.

Ačkoliv nebyla celá linie v červnu 1942 ještě dokončena, byla již obranyschopná, zvláště v Karpatském oblouku a na moldavských řekách, v deltě Dunaje a na severu Slovenska. Jugoslávské linie byly zastaralé, ale sloužily pouze jako záchytné linie na vedlejších směrech. Stavba maďarské linie nebyla zahájena. Na budování karpatské linie se podílely přednostně všechny státy MD a všechny armádní štáby byly se systémem a principy výcviku obrany v linii seznámeny, pro případ, že by bylo nutno doplňovat stavy obránců rumunského opevnění spojeneckými jednotkami jiných zemí. Konala se společná obranná cvičení.

4. Útočná vozba:

Drsná zkušenost mnichovské války vedla Wehrmacht i čs. armádu shodně k rezignaci na pokušení Hartovy či Fullerovy ofenzivní koncepce, která slibovala vyhrát válku pouze sérií úderů silnými a rychlými tankovými jednotkami do týlu nepřítele. Wehrmacht byl k rozhodnutí pro převážně defenzivní válečnou doktrínu doveden politickou nutností. Čs. generalita byla naopak motivována úspěchem své dobře připravené obrany se zaměřením na dobrou koordinaci všech druhů zbraní. V českých horách se ukázalo, že řadová pěchota vybavená moderními zbraněmi zdaleka nepatří na smetiště a dokáže klást technické převaze útočníka účinný odpor. Zároveň se však na jižní frontě ukázalo, že průlom koncentrovaných pancéřových jednotek do týlu nepřítele je možný a že následné obkličující akce vedou k úspěchu. I při celkové změně válečných doktrín z útočných na obranné však ani jedna ze stran nerezignovala na vývoj svých tankových a motorizovaných složek a v Německu i v Československu dospěly hlavní štáby k závěru, že tyto rychlé síly by měly být koncentrovány do silných jednotek a mělo by jim být ponecháno vytváření vlastní taktiky a koncepce použití. U Wehrmachtu se nové zbraně ujal generál Guderian. V čs. armádě se nadšeným organizátorem vývoje a modernizace této zbraně stal „tankový generál“ Sergej Ingr, který v roce 1938 velel úspěšnému průlomu čs. rychlých divizí skrze Slavonickou příčku na směru Krems a Linz.

Nejprve byly modernizovány samotné tanky. Zastaralé **LT-34** a **LT-35** (i tak kvalitativně převyšující německé PzKpfw I. a II.) byly v roce 1939 plně nahrazeny moderním typem lehkého **LT-38** s oboustranně cementovaným 25 mm pancířem a rychlopalným kanónem ráže 47 mm (zpočátku nýtovaný, později svařovaný pancíř). Brzy poté došlo pod nátlakem MNO k dohodě mezi

plzeňskou Škodovkou, která měla do budoucna vyrábět věže a dělové vybavení, a pražskou ČKD, která vyvíjela nesrovnatelně lepší podvozky. Výsledkem spolupráce obou podniků byl první čs. střední tank typu **ST-39** doplňovaný jako standardní výzbroj těžkých tankových praporů. T-39 měl již hmotnost 15 tun a čelní pancíř 32 mm. Jeho slabinou se staly příliš úzké pásy nevhodné pro pohyb v obtížném měkkém terénu. Benzinový motor se pro váhu stroje ukázal slabým. Vývoj modernějšího typu směřoval jednoznačně k širokým pásům, dlouhému rychlopalnému kanónu větší ráže a výkonnějšímu motoru. Definitivní změnu koncepce středního tanku přinesla precizní práce čs. agentů z řad španělských interbrigadistů, kterým se roku 1939 v Barceloně podařilo vyfotografovat vzor a dokumentaci první testovací série sovětských T-34 převezených na španělské bojiště ke zkoušce bojem. Od té chvíle vyvíjela ČKD (ing. Šimsa) usilovně, jako první podnik mimo SSSR, silný a lehký dieselový motor. Benzinové vysokotlaké motory starších typů tanků totiž vybuchovaly při každém silnějším nárazu či zásahu a výroba benzinu kladla větší nároky na petrochemický průmysl. Váhu nového motoru se podařilo snížit použitím zvláštního duralového rámu. Okopírováno bylo i umístění motoru spolu s převodovkou na zádi tanku, což snižovalo výšku (odstraněním kardanové hřídele mohla být věž tanku posazena až na dno vany podvozku) a tím i váhu. Také nýtovaný pancíř vykazoval značná omezení co do zvyšování tloušťky a odolnosti. Zásah granátem do nýtu proměnil nýt uvnitř tanku ve smrtící projektil. Celkový tvar tanku musel doznat změn. Nový typ měl mít pokud možno nízký profil a šikmé stěny pancíře, od nichž by se střely odrážely a vychylovaly. Zkoušky ukázaly optimální výšku, úhly sklonu a nová škodovácká technologie svařování pomocí tavného drátu umožnila vývoj svařovaného pancíře. Dalším krokem pak byla technologie odlévání věží.

V roce 1940 spatřil světlo světa špičkový čs. prototyp **ST-40.** Tento střední tank nebyl tak úplně čs. vynálezem, ve všem podstatném kopíroval sovětský T-34. Splňoval ale všechny shora uvedené parametry. Vážil 30 tun a silný hliníkový dieselový motor o výkonu 500 koní dokázal tuto masu oceli hnát v těžkém terénu rychlostí 45 km/h. Z otočné věže trčel adaptovaný protiletadlový rychlopalný kanón 83,5 mm, schopný probít jakýkoliv současný evropský pancíř na 1 400 m. Střílel kadencí 10 ran za minutu. Díky gyroskopickému zařízení převzatému z USA mohl kanón střílet i v jízdě, což bylo převratnou novinkou. Pancíř z legované poldovácké oceli měl 50 mm v čele, 35 mm v bocích a 40 mm vzadu, přičemž účinnost zásahů snižovaly ještě závěsné přídavné pancéřové desky. Motor umístěný vzadu vytvářel plošinu pro přepravu pěchoty. Při zkouškách najel prototyp bez poruchy 5000 km. Při

srovnávacím testu dokázal obávaný německý 88 mm kanón probít zadní pancíř T-40 teprve ze vzdálenosti pouhých 500 m. T-40 převyšoval ve všech ohledech nejmodernější francouzské či německé tanky a konkurenci, o které věděla zatím jen armádní rozvědka, mu mohl dělat právě jen sovětský T-34. T-40 (ve spojeneckém kódu Žába) byl během roku 1941 dán do sériové výroby a sloužil k vybavení těžkých tankových pluků. Mezitím byl vyroben nadbytek LT-38 s již svařovanou věží, jímž kromě lehčích pluků tankových brigád byly vybaveny všechny motorizované a pěší divize. T-39 byl většinou přebudován do podoby samohybných houfnic, ženijních obojživelných tanků a tahačů. Podvozek LT-38 vykazoval tak vynikající kvality, že byl odkoupen dokonce německou firmou Rheinmetall a využit jako základ ke konstrukci samohybných pancéřovaných kanónů ráže 105 mm, slavných lovců tanků. Vzápětí tento nový druh zbraně začala vyrábět ve vlastní verzi také plzeňská Škodovka.

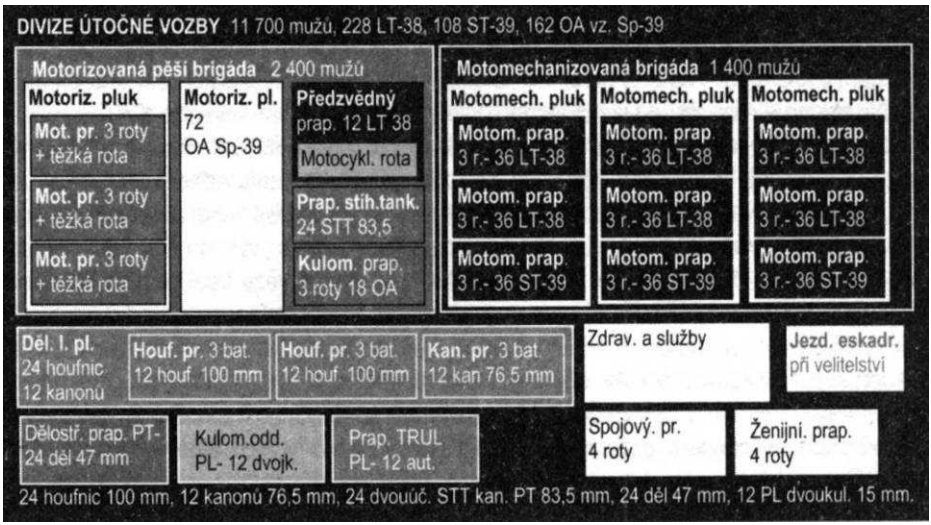

Základem pro výstavbu Divizí útočné vozby (DÚV) se staly rychlé divize od počátku koncipované pro rychlý manévr. Základem pro výstavbu rychlých divizí se ve 30. letech staly jezdecké brigády, u nichž dlouho nebylo jasné, zda je použít pro manévr nebo pro úder. Byly složeny z útvarů jezdectva a motorizovaných útvarů (2-3 dragounské pluky+motorizovaná brigáda pěchoty). Rychlé divize spadaly pod velení velitelství sborů, v jejichž oblastech byly umístěny. Celkový počet těchto divizí byl čtyři. Šlo o síly, které se mohly rychle přesouvat k ohroženým oblastem, v nichž hrozilo prolomení obranné linie. Užívány k ofenzivním úkolům. V říjnu 1935 vytvořena v Milovicích brigáda ÚV+velitelství pluků ÚV. Brigáda zrušena 1937 a v rámci I. odb. MNO

zřízeno 7. odd. ÚV. V Milovicích byl dislokován PÚV-1, ve Vyškově PÚV-2, na Slovensku PÚV-3 a v září 1938 v Kolíně PÚV-4.

Rychlé divize formálně zřízeny 1. 10. 1937. V každé motomechanizované brigádě měly být 2 prapory LT+rota OA v předzvědném oddílu. Plánováno při mobilizaci – postavit 8 praporů ÚV+34 tankových čet po 3 LT pro SPO všech divizí a HO, dále 23 čet tančíků a 6 čet OA. Při částečné mobilizaci 20. 5. 1938 všechny čtyři RD doplněny na válečné stavy a zjištěny nedostatky.

25. 6. 1938 vytvořeno 41 pohotovostních jednotek ÚV pro zásahy v pohraničí. V srpnu ještě 29 jednotek.

TD byly vytvořeny k 1. říjnu 1939 a byly složeny z útvarů motorizované pěchoty v OA, motorizovaného dělostřelectva a tankových pluků (228 lehkých a 108 těžších a středních tanků). Byly organizovány do tří **Sborů útočné vozby** (SbÚV), vždy po 2 tankových a 1 motorizované divizi. Spadaly pod velení **Velitelství mobilních úderných sborů zálohy gen. štábu.** Celkový počet těchto divizí byl čtyři, později šest. Šlo o síly, které se mohly rychle přesouvat k ohroženým oblastem nebo prolamovat postavení nepřítele. Byly užívány k ofenzivním úkolům a jejich vzorem se staly úderné sbory improvizované v roce 1938 gen. Gajdou a gen. Ingrem. Protiletadlové dělostřelectvo nahrazovaly čety PL raketových střel TRUL a oddíl těžkých kulometů PL. Protitankovou obranu zajišťoval prapor mechanizovaných stíhačů tanků PT-38 na podvozcích LT-38 ČKD, vybavené kanónem ráže 83,5 mm s protipancéřovým střelivem, dále prapor PT děl ráže 47 mm. Jezdecká eskadrona sloužila k průzkumu a spojení v členitém terénu, jinak byly oddíly MPO vybaveny motocyklovými rotami (se sicecarem a kulometem).

Motorizované divize měly po 1 praporu ÚV, většinou lehkých LT-38. Protože čs. armáda disponovala spíše přebytkem lehkých tanků, byla praporem o 12 LT-38 vybavena také každá pěší divize a hraniční oblast, stejně jako sborová velitelství. Střední tanky ST-39 byly v polovině roku 1942 postupně nahrazovány novými ST-40.

Shodně byly vyzbrojovány pěší a motorizované divize spojenců v rámci Malé dohody. Šest TD představovalo pro Československo nadbytek útočné síly, ale čs. armáda zajišťovala tuto útočnou zbraň pro celou MD. Jednou TD disponovalo také Maďarsko a Jugoslávie.

Obrněné automobily

OA Tatra – 30, zastaralé, kolové – četnictvo

OA Škoda vz 27, nejzastaralejší kolové – četnictvo

OA Sp – 39 pásové bojové vozidlo pěchoty (z F-IV-H) obojživelné, 8 mužů + 2 posádka, 20 mm kanón.

Tanky, STT a OA v roce 1942

Útvar	Počet útvarů	LT-38	ST-39	STT-39	OA Sp-39	Celkem tanků
Divize ÚV	6	1 368	648	144	972	2 016
Motorizovaná div.	6	144	72	144	324	216
Pěší divize	14	168			84	168
HVOA	1	12			12	12
Arm. velitelství	4	48			24	48
Sbor. velitelství	6	72			18	72
Ostatní zálohy						
Celkem		1 812	720	288	1 434	2 532

Velitelství mobilních úderných sborů zálohy gen. štábu bylo umístěno ve vojenském prostoru Milovice, stejně jako velitelství I. SbÚV a 1. DÚV, 3. DÚV a 18. MD byly rozmístěny na sever od Prahy, IV. SbÚV (2. DÚV., 6.DÚV a 4. MD) na Táborsku a u Soběslavi. VII. SbÚV (4. DÚV., 5.DÚV a 19. MD) byly rozmístěny na jihu Moravy s velitelstvím ve Vyškově. Dvě další MD nespadaly do stavu záloh, ale příslušely k pěším sborům na západním a východním Slovensku.

Rychlé útvary MD: představovaly především tři československé motorizované sbory se šesti tankovými a třemi motorizovanými divizemi, vedené jako záloha generálního štábu, nepodléhající žádné z čs. armád. Maďarsko a Jugoslávie měly po jednom motorizovaném sboru o jedné TD a dvou MD. Poté kdy Německo nabídlo pomoc Rommelovy 12. armády, mohla MD počítat s údernou silou 10 tankových a 12 motorizovaných divizí. Pokud by byly československé divize vázány bojem na severu v Polsku, na Slovensku, nebo nad Budapeští, zůstávaly pro krytí Bukurešti a Ploješti (naftové vrty) 4 TD a 5 MD.

Maďarsko převzalo čs. licenci a na základě prototypu V-H-S zahájilo v Györu výrobu vlastního typu středního tanku Turán. Rumunsko vlastní výroby nebylo schopno a disponovalo jen 60 kusy tanku Renault z konce světové války. Postupně bylo jeho ozbrojeným silám poskytnuto ještě 120 československých LT-38, které však nepředstavovaly údernou sílu.

Srovnávací tabulka parametrů běžných typů tanků evropských armád r. 1942

Tank. parametry V roce 1942	Váha v t Měr.hm.	Výška v m	Výzbroj kan/kul	Určení	Motor rychl./výkon	Pos.	Pancíř v mm
Lehké tanky							
PzKpfw I. (Něm.)	6	1,72	0/2x	pěchotní	40/b-100k	2	13
PzKpfw II. (Něm.)	9,5	2,02	37/1x	pěchotní	40-56/b-140k	3	14,5-35
PzKpfw III. Ně)	14,5-22,3	2,5	50/3x	pěchotní	40/b-300k	5	30
T - 38 (ČSFR)	9,7	2,31	47/2x	pěchotní	42/b-150k	4	12,5-25
T – 26 (SSSR)	9,5	2,41	45/2x	pěchotní	28/b-91k	3	6-25
T – 37 (SSSR)	3,2	1,82	0/1x	plovoucí	56/b-40k	2	slabé
T – 38 (SSSR)	3,3	1,63	20/1x	plovoucí	40/b-40k	2	slabé
T– 40, 60 (SSSR)	5,9	1,95	20/1x	plovoucí	44/b-70k	2	6-13
T – 50 (SSSR)			45/2x	pěchotní			
BT – 5 (SSSR)	14,5	2,42	45/2x	rychlostní	58/b-400k	3	15-22
BT – 7 (SSSR)	14,5	2,42	45/2x	rychlostní	62/80/b-450k	3	15-22
BT – 7A (SSSR)	14	2,42	76/2x	rychlostní	86/d-500k	3	22
Char H-35 (FR)	12,1	2,15	37/1x	průzkum	36/b-75k	2	12-34
Char H-39 (FR)	12,1	2,15	37/1x	průzkum	36/b-120k	2	12-34
R-35 (FR)	10	2,37	37/1x	pěchotní	20/b-82k	2	30-40
M-3 (USA)Stuart	13	2,30	37/5x	průzkum	58/b-250k	4	15-43
M-5 (USA)Stuart	15	2,40	37/3x	průzkum	/b-220k	4	15-43
VickersMKV(VB)	4,9	2,23	0/2x	průzkum	51,5/b-88k	3	10-15
TetrachMK-II(B)	7,6	2,12	2lib/1x	výsadkový	64/b-165k	3	4-15
Crusader-III (VB)	20	2,23	40/2x	pěchotní	44/b-340k	3	50
Valentine-3 (VB)	17,7	2,27	40-75/2x	pěchotní	24/b-138k	3	8-65
Střední tanky							
PzKpfw IV.(Něm)	18,4 -25	2,68	75/2x	průlomový	38/b-300k	5	20-60
T - 39 (ČSFR)	15		47/2x	pěchotní	42/b-300k	4	10-32
T – 40 (ČSFR)	26-32	2,20	83,5/2x	průlomový	55/ d-500k	4	25-60
ST – 28 (SSSR)	25-32	2,82	76,2/4x	výcvikový	38/b-500k	6	20-80
ST – 34 (SSSR)	26-32	2,40	76/2x	terénní	55/ d-500k	4	15-60
ST – 35 (SSSR)	45	3,43	2x45+76/7x	průlomový	30/b-500k	11	15-30/ 50-80
Char B-1bis (FR)	32	2,79	75+47+pl/1x	průlomový	28/b-307k	4	14-65
Somua S-35 (FR)	20	2,62	47/1x	průlomový	40/b-190k	3	20-56
M-3 (USA) Grant	27,2	3,12	75+37/4x	pěchotní	42/b-340k	6	12,7-57
M-4(US)Sherman	32,3	3,43	75/3x	pěchotní	47/b-500k	5	15-76
Matylda MK (VB)	27	2,51	40/2x	pěchotní	24/b-2x95k	4	20-78
Těžké tanky							
KV - 1 (SSSR)	47,5/0,77	2,71	76/3x	průlomový	35/d-600k	5	30-77
KV - 2 (SSSR)	52/0,77	2,71	152	houfnicový	35/d-600k	5	30-77
Churchill (VB)	39,6	2,45	57/3x+gr	průlomový	25	5	16-104

6. Československé letectvo 1942

Po Mnichovu zůstala struktura čs. letectva v podstatě stejná. Počet leteckých pluků byl zvýšen na 9, přičemž pluky 1 – 4 (sestavené ze stíhacích, zvědných a pozorovacích letek) byly podřízeny jednotlivým Zemským velitelstvím, ve válce polním armádám. Pluky 5 – 9 (lehké a těžké bombardovací) byly podřízeny přímo HVOA. Letky byly přezbrojeny novými typy letadel, většinou tuzemské výroby. Převažovala **taktická doktrína,** tedy rezignace na dálkové bombardovací strategické letectvo a zaměření se na přímou podporu pozemních vojsk. Taktické bombardovací letky měly za úkol ničit komunikace týl protivníka. Strategické letectvo vznikalo v Maďarsku v rámci MD.

Devět leteckých pluků rozčleněných do 29 perutí.

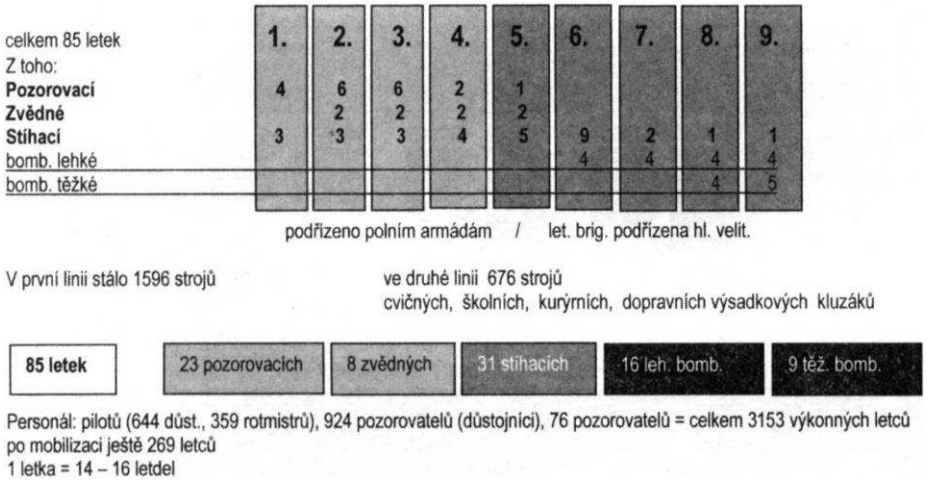

Personál: pilotů (644 důst., 359 rotmistrů), 924 pozorovatelů (důstojníci), 76 pozorovatelů = celkem 3153 výkonných letců
po mobilizaci ještě 269 letců
1 letka = 14 – 16 letdel

Výzbroj: Staré dvouplošníky **Avia B-534,** které od roku 1935 tvořily páteř československého stíhacího letectva, utrpěly velké ztráty v mnichovské válce, v nerovném souboji s moderní Luftwaffe, stejně jako dvoumístné **Š-328,** užívané kdysi jako zvědná letadla a v nouzi i jako střemhlavé lehké bombardéry. Dohromady jich i po opravách zbylo necelých 300. Protože oba typy ve své době a třídě představovaly světovou špičku, nebyly úplně vyřazeny, ale sloužily v armádě dále jako kurýrní a školní letectvo pro výcvik pilotů. Několik desítek těchto zastaralých strojů obdržely také soukromé civilní aviatické kluby. Pro svoji velkou manévrovací schopnost si je oblíbily četnické letecké složky a rumunské i jugoslávské námořnictvo.

Léto 1942	1. A	2. A	3. A	4. A	záloha	záloha	záloha	záloha	záloha	
Letectvo 1. linie	1. let. pluk	2. let. pluk	3. let. pluk	4. let. pluk	5. let. pluk	6. let. pluk	7. let. pluk	8. let. pluk	9. let. pluk	1 188
Bomb. střední						60	60	60	60	240
Bomb.těžké								75	75	150
Stíhací	45	45	45	60	75	135	30	15	15	453
Stíhací proud.				15	15					30
Zvědné		30	30	30	30					
Průzkumné	60	90	90	30	15					315
2. linie										408
Dopravní										158
kurýrní	25	25	25	25	25	25	25	25	25	250
CELKEM	130	190	190	145	160	235	115	175	175	1 596

Organizační struktura:

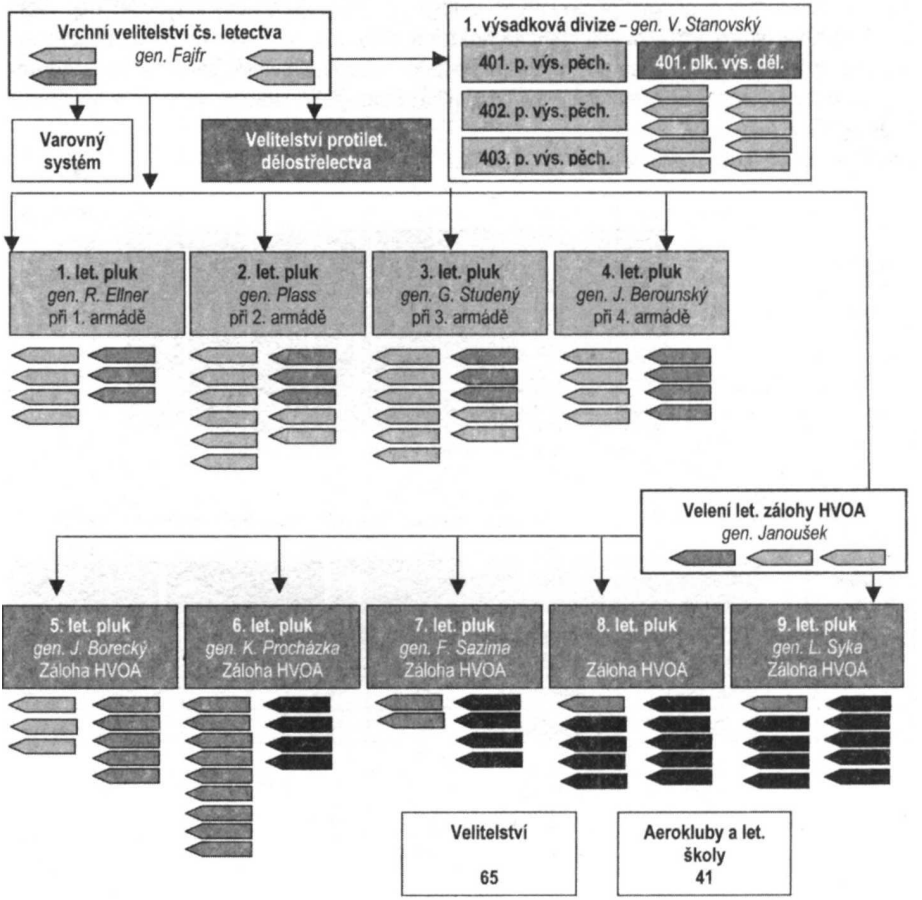

Páteř čs. stíhacího letectva tvořilo nyní okolo 500 dolnoplošných **B-135,** které MNO objednalo již koncem roku 1938 a jejichž vývoj urychlila přiostřující se válečná situace. Na jaře roku 1939 dostalo československé letectvo první sérii B-135 a do konce roku 1941 tvořily nové stíhačky páteř stíhacího letectva. Tyto stíhačky bylo možno také zařadit do lepšího světového průměru této třídy, ale ve skutečnosti pouze opožděně dotahovaly náskok velmocí. B-135 dosahovala rychlosti téměř 500 km/h a představovala opět po létech evropský standard. Ladný aerodynamický tvar draku, účelné řešení kabiny a palubní desky, radiostanice a silná výzbroj, zatahovací podvozek, náběžné hrany křídel a stavitelné vrtule. Stroj měl vynikající stoupavost, stejně jako jeho předchůdce dvouplošník Avia B-534, ale byl mnohem rychlejší, přitom stejně dobře vyvážený a snadno manévrující. Československé letectvo je začínalo zavádět do výzbroje v době, kdy již srovnatelné německé Bf-109 či britské Hurrican a Spitfire byly dávno zavedeny do služby. B-135, však svými parametry vysoce převyšovala soudobé sovětské I-16, což českoslovenští piloti dokázali porovnat, neboť měli možnost vyzkoušet raty v ostrém nasazení po sovětských dodávkách koncem mnichovské války. Strojů I-16 ze sovětské dodávky zbývalo v roce 1941 pouhých 27 kusů. Raty byly užívány pro zaškolování nových pilotů jako mezistupeň mezi dvouplošnou B-534 a moderní B-135. Návrat na světovou leteckou špici mohly pro Československo představovat teprve tajně vyvíjené proudové stíhací stroje **B-40** a **B-45,** pokud by se podařilo vyškolit pro ně dostatek pilotů. Zavedení sériové výroby supermoderních stíhaček záviselo na importu nedostatkových materiálů a surovin, ale s tím současné Československo nemělo nejmenší problém. Za uran bylo možno ve světě dostat cokoliv v jakémkoliv množství.

V lednu 1939 přicestoval do Prahy anglický konstruktér Frank Whittle s celou dokumentací své dosavadní práce na vývoji proudových motorů, kterou britská byrokracie odmítla ocenit. Československo díky tomu zůstalo ušetřeno dlouhodobého vývojového procesu a zkoušek motoru. Avia mohla se značnou státní dotací ihned zahájit konstrukční práce na novém typu letounu a adaptovat svůj nejmodernější typ B-135 na Whittlův turboreaktivní motor. Úplně prvním proudovým letounem na světě byl německý He-178, jehož prototyp úspěšně vzlétl 27. srpna 1939. Vojenská komise jej však neshledala vhodným k masovému nasazení v rámci Luftwaffe a od sériové výroby bylo upuštěno. V srpnu 1941 vzlétl druhý prototyp německé proudové stíhačky Me-163 B-1 Komet. Připravován byl prototyp Me-262 A-1, překvapivě podobně řešený jako československá Avia B-40. Německo hodlalo zahájit sériovou výrobu Me-163 od jara 1942, stejně jako Československo. V SSSR

právě začínaly práce konstrukční dvojice Berezňak-Isajev na vývoji proudové stíhačky Bl s raketovým motorem Duškin. Prototyp však mohl být dokončen teprve v létě 1942 a sériová výroba v případě úspěchu zkoušek nejdříve od jara roku 1943. O proudové stíhačce začínaly uvažovat také USA a Velká Británie. O proudovém bombardéru zatím v roce 1941 neuvažoval žádný stát. Revoluční proměnu však v Československu neprodělávalo pouze stíhací letectvo.

Před válkou s Němci se čs. průmysl soustředil v oblasti bombardovacího letectva na výrobu a vývoj taktických lehkých bombardéru, které mohly být rychle a účelně upravovány jako zvědné letouny. Tuto třídu letectva po roce 1938 opanovaly nejprve již dříve vyvíjené a v prototypech zalétané (1937) nadějné dvoumotorové **Aero A-300.** Elegantní celokovové stroje s prosklenou přídí pro pozorovatele a bombometníka, s prosklenou výsuvnou kabinou zadního střelce a pohyblivými kulomety v podlaze stroje. Nosnost bombardéru dimenzoval výrobce na 1 000 kg pum a s tímto nákladem byl stroj schopen vyvinout rychlost 470km/h, tedy téměř rychlost nových moderních stíhaček. S doletem 1 400 km mohly tyto stroje zasahovat cíle hluboko v německém území či na Ukrajině. Továrna Aero jich během roku 1939-1940 vychrlila pro armádu přes 150 kusů, čímž zaplnila mezeru v bombardovacím letectvu.

Třídu lehkých bombardovacích a zvědných letounů postupně doplňovaly dvoumotorové třímístné **Praga E-51**. Vzhled dvoutrupého a dvouocasého stroje prozrazoval lehkost. Nejdůkladněji bylo řešeno umístění kamer a fotokomor se zateplovanými čočkami kvůli fotografování z velkých výšek. Poté co továrna Praga dodala letectvu sérii 120 těchto strojů, připadla stroji A-300 definitivně role taktického lehkého bombardéru.

U bombardovacího a zvědného letectva dosluhovalo ještě přibližně 40 strojů **B-71,** zbytek sovětské dodávky dvoumotorových SB-2. Zatímco tyto Katušky představovaly v roce 1938 nejmodernější typ ve výzbroji československého letectva, v roce 1941 již pouze dosluhovaly, předstiženy tuzemskými typy.

Strukturu lehkého bombardovacího letectva po válce doplnil třetí tuzemský typ, výrobek Letová, dvoumotorový celokovový **Š-50** zalétávaný již od léta 1938. Středoplošník duralové konstrukce a poloskořepinového trupu nesl tříčlennou posádku a tři kulomety. Mohl nést zvědnou výstroj, kamery a fotoaparáty a k tomu ještě 600 kg pum. Po výměně pevného podvozku za zatahovací, dosahoval stroj rychlosti 370 km/h a představoval univerzální typ mezi bombardérem A-300 a zvědným E-51. Kvůli potížím s nadváhou zůstal

do vojska nezařazen nadějný typ Avie, zvědný lehký bombardér B-158. I tak se v roce 1941 ukazovaly potřeby taktického bombardovacího a zvědného letectva plně nasyceny. Vývoj dalších ještě novějších strojů neustrnul, ale konstrukční týmy již počítaly s montáží proudových motorů. Zatím se čekalo, jak dopadnou pokusy s uplatněním proudových motorů u stíhaček.

V roce 1939 byl v továrně Aero oprášen a vylepšen prototyp bitevního letounu **A-302.** Dvoumístný jednomotorový stroj odpovídal požadavku na víceúčelový typ schopný zastávat funkci těžké stíhačky i střemhlavého bombardéru (v Luftwaffe byl jeho protějškem nejspíše Bf-110). Po dodání 140 kusů bitevníku dostalo letectvo účinnou vzdušnou taktickou zbraň proti tankům a opevněným objektům nepřítele.

Poté co československé letectvo v mnichovské válce ztratilo téměř všechny zastaralé těžké bombardéry MB-200 vyráběné ve francouzské licenci, rozhodlo se MNO rezignovat na vlastní vývoj a výrobu těžkého strategického bombardéru. Později, když se díky uranovému obchodu ukázala být finanční a ekonomická situace Československa nad očekávání dobrá a kdy byla role letecké velmoci přisouzena Maďarsku, bylo rozhodnuto o nákupu tohoto typu v zahraničí. Protože největším odběratelem sudetského uranu se stala Británie, byl tento zájem letectva uspokojen objednávkou 85 kusů nejnovějších britských Avro lancasterů. Čtyřmotorový superbombardér měl být dodáván včetně množství náhradních dílů a celých servisních dílen do Maďarska, ale první dodávky se čekaly až v létě 1942. Teprve na podzim 1941 začaly továrny zásobovat tímto strojem samotnou RAF. Nové, zvláště těžké typy letounů však již nemohly přistávat na každé rovnější louce. Přezbrojování sebou neslo nároky na přebudování letišť. Musely být zpevňovány a prodlužovány startovací dráhy, vycvičena nová generace pilotů, ale i mechaniků a servisních týmů. Musely být nově vybaveny stálé i polní opravárenské dílny a přebudován celý petrochemický průmysl pro výrobu vysokooktanového paliva. Maďarsko disponovalo početným kádrem dobře vycvičených pilotů i vhodným terénem pro výstavbu letišť.

Od roku 1939 se ve struktuře československého letectva objevila úplně nová složka – **Vojska pro zvláštní úkoly** (VZÚ). Generál V. Stanovský dostal pověření vycvičit a vytvořit první československou výsadkovou divizi. Pro letectvo tento úkol znamenal zařazení dopravních letounů pro leteckou pěchotu a také vývoj vhodného typu kluzáku pro leteckou přepravu lehkého dělostřelectva a těžší výzbroje výsadkových pluků. Požadavek dopravního letounu byl řešen dvojím způsobem. Továrna Aero přebudovala čtyřmotorový a původně pro civilní účely konstruovaný dopravní letoun **A-210** na vojenské

účely. Armádě se tak dostalo letadlo schopné nést dva piloty a 20 výsadkářů. Než mohlo být vyrobeno požadované množství A-210, přijal Sbor náčelníků štábů v Aradu návrh USA a dovybavil výsadkovou divizi 80 dakotami **D-47**, dále vyráběných v licenci poblíž Rábu. A tak 25. výsadkové divizi nakonec bylo k dispozici 150 dopravních letounů schopných naráz přepravit 3 000 mužů s výstrojí.

Mezitím vyvinula továrna Praga ve spolupráci s otrokovickou Baťovkou **kluzák E-50,** k němuž byl jako základ použit projekt lidového hornoplošníku E-210. Po odebrání motorů, prodloužení křídel a trupu vznikl kluzák schopný snést z výšky na zem lehké polní dělo, vojenský automobil, nebo 10 mužů posádky. Jako tažný letoun byl používán bitevník A-302. V roce 1941 disponovala paradesantní divize asi 60 kluzáky, přičemž levná výroba mohla kdykoliv stavy doplnit nebo zvýšit.

Od konce roku 1940 začalo velení letectva provádět pokusy s montováním raketových nerotujících projektilů typu TRUL na křídla vybraných typů (systém vzduch-vzduch, vzduch-země). V roce 1941 byly rakety běžně užívány v protitankové verzi u bitevníku A-302 a u lehkých taktických E-51. Velkou výhodou takto strukturovaného letectva byla skutečnost, že hlavní požadované druhy tvořilo pouze několik typů: stíhací Avia B-135, bitevní Aero A-302, zvědné Praga E-51, taktické bombardovací Aero A-300 a Letov Š-50D. Za těchto okolností se letecké továrny mohly specializovat na vývoj a výrobu určitých typů, dokázaly snadno zajistit kvalitní servis, rychlé opravy prováděné vycvičenými týmy a dostatek náhradních dílů. Letectvo mohlo vycvičit pro jednotlivé typy dostatečný počet pilotů, zaběhnout výcvik nových obsluh a shromáždit bohaté zkušenosti s možnostmi a vlastnostmi strojů. Letecké továrny byly MNO donuceny spolupracovat na vývoji nových typů. Například na vývoji proudových stíhaček B-40 a B-45 spolupracoval s Avií konstrukční tým Letova. Letovští vývojáři měli zkušenosti s vývojem proudového motoru, pro jehož použití se ovšem nejlépe hodil přebudovaný prototyp stíhačky B-135. Nyní se na poli proudových letounů naprosto nečekaně otevřela doposud utajovaná spolupráce s Luftwaffe, což mohlo přinést značné urychlení vývoje na obou stranách.

Program budování letišť, stav provozuschopných letišť k mobilizaci:
– pro všechny druhy letectva ve dne i v noci 30
– pro všechny druhy vojenského letectva ve dne i v noci, kromě bomb 24
– pro všechny druhy vojenského letectva jen ve dne, kromě bomb 21
– pro proudové letouny 12

– jen pro kurýrní letouny 11
celkem 98

Kapacita leteckých továren při trojsměnném provozu za měsíc

Továrna	Typ letounu	Kusů / měsíc	
Letov	Š-50	30	zvědný, bomb., univerzál
Tatra Studénka	Š-50	13	zvědný, bomb., univerzál
Aero	A-300	30	taktický bombardér
	A-302	25	bitevní
	A-210	18	dopravní výsadkový
Avia	B-135	66	stíhací
Avia Kunovice	BP-40	10	stíhací proudový
Beneš a Mráz	B-135	5	stíhací
ČKD	A-300	12	taktický bombardér
Praga	E-51	22	zvědný, bombardovací lehký
Baťa otrokovice	E-50	23	nákladní kluzák
celkem		254	

V prvních měsících války počítáno se ztrátami 45 % letounů, 1/2 tohoto počtu opravy, 1/2 trvalé ztráty.

Továrna Avia zkoušela v roce 1937 po stíhačce 534 ještě dvouplošník B-634 a zkoušela na něm švýcarský kanón Oberlikon FFS. MNO již ovšem odmítlo dvouplošníky objednával a oznámilo Avii, že nákup dalších stíhaček se bude týkat již výhradně moderních dolnoplošníků.

Na národní letecké výstavě v roce 1937 představila firma maketu moderního dolnoplošníků B-35. Prototyp B-35.1 byl zalétnut za mobilizace v září 1938 a letové zkoušky potvrdily, že jde o výjimečný počin z dílny ing. Novotného. Stíhačka měla být vyzbrojena 2 kulomety a 1 kanónem 20 mm. V tomto modelu byl ještě ponechán pevný podvozek. I tak dosahoval letoun rychlosti 495 km/h, byl skvěle ovladatelný, manévrovatelný a vykazoval dobrou stoupavost. Pro nezvyk na vysokou rychlost zahynul v listopadu 1938 při zalétávání pilot četař Kavalec.

V lednu 1939 odstartoval druhý typ B-35.2 s menšími křídly a většími vztlakovými klapkami. U prototypu B-35.3 byl na jaře 1939 již instalován zatahovací podvozek. Vrcholem řady se stal typ B-135 s novým křídlem s rovnou náběžnou hranou a podvozkem vlastního systému Avia zatahujícím se ke koncům křídel. Letoun se stal středem pozornosti na mezinárodním leteckém salonu v Bruselu a byl zde hodnocen jako rovnocenný všem soudobým stíhacím strojům. B-135 dosahovala rychlosti 535 km/h. Na

Technické parametry zavedených typů:

TYP	Prototyp rok	Ve výzbroj	rychlost km/h	Dolet km	Výškový dostup	Palubní zbraně	Nosnost pum kg	mot	Pos. mužů	Počet 1942
Avia B 534 dvouplošník	1934 stíhací	1936	388	600	10 600	4 kul kan. 20	100	1	1	238 ukonč.
Š-328 Letov dvouplošník	1933 leh. bomb.	1936 zvědný	340	1 000	9 600	4 kul	500			100 ukonč.
Avia B-35.1 dolnoplošník	1938 stíhací	1939 zaškol.	495 pev. podv.	550	8 500	2kul 1kan, 20		1	1	23 ukonč.
Avia B-35.2 dolnoplošník	1939 stíhací	1940	500							48 ukonč.
Avia B-135 dolnoplošník	1939 stíhací	1940	535	550	8 500	4kul., 2ka.		1	1	466
Avia BP-40 dolnoplošník	1941 stíhací	1942 proudov.	800			2kul., 2ka.		2P	1	30
Avia BP-45 dolnoplošník	1941 stíhací	1943 proudov.	800			2kul., 1ka.		1P	1	2
Avia B 158 dolnoplošník	1938 celokov.	1939 bombard.	482	1 100	8 500	3 kul.	500	2	3	nezař.
Š-50D Letov pozorovací	1939 bomb.	1941	370	1 300	6 200		600	2	3	80
B-71 (SB-2) dolnoplošník	rus. lic. bomb.	1938 zvědný	430	1 000	9 400	4 kul.	600	2	3	42 ukonč.
A-302 Aero dolnoplošník	1938 bitevní	1939	450	1 800	9 000	2 kul. 2 kan.	500	2	2	146
A-300 Aero B-72	1938 zvědný	1940 stř. bomb	470	1 400	9 400	4 kul.	1 000	2	4	151
Praga E-51 dolnoplošník	1938 pozorov.	1939 dvouoc.						2	3	120
Praga E-250 hornoplošník	1938 kluzák	1940							0	2+8

podzim roku 1939 dostalo československé letectvo první sérii B-135 a do konce roku 1941 tvořily nové stíhačky páteř stíhacího letectva.

AVIA B-35.1 – Konstrukční kancelář ing. Františka Novotného. První prototyp zalétnut za mobilizace v září 1938. Trup draku konstrukce ocelové trubky, potažen plátnem, předek elektronové kryty, křídla překližka a hliníkový plech. Motor HS 12 Ydrs – 750/860 koní. Výzbroj 2 kulomety oberlikon nad motorem, synchronní střelba skrz vrtuli, kanónová verze s 20 mm kanónem v ose vrtule. Nejprve pevný podvozek, do konce roku již zatahovací. Výkony přes 500 km/h, vynikající stoupavost. Bylo nutno postavit

zaškolovací letoun pro nezvyk pilotů na tak rychlý a živý letoun s velkým plošným zatížením.

AVIA B-35.2 a B-35.3 – Leden 1939. Menší křidélka a vztlakové klapky. Zatahovací podvozek. **AVIA B-135** – Stejná jako předchozí, pouze u křídel rovná náběžná hrana a podvozek se zatahováním směrem ke koncům křídel, vlastní konstrukce AVIA. Rychlost 535 km/h. Výkon motoru zvýšen na 1 000 koní. Zcela na světové úrovni. Vyráběná sériově od srpna 1939. V létě 1942 ve službě okolo 400 strojů.

Po osvobození Rakouska příchod Rakušana Otto Kauby s novými konstrukčními nápady. Spojení s ing. Novotným přináší pro AVII vynález trubkového nosníku křídla umožňující zkosení přední hrany křídel. Po ukončení vývoje nerotující PL střely TRUL přichází do kanceláře také Angličan Frank Whittle s návrhem využití proudového motoru. To si vyžádá konstrukční změny letounu. Křídla jsou posunuta dozadu na úroveň kabiny, zkrácena, mají zešikmenou přední hranu zesílenou trubkovým nosníkem a jsou u trupu osazena dvěma proudovými motory. Kryt kabiny bez nosníků poskytuje lepší rozhled pilota. Vzniká **AVIA BP-40** – první proudový letoun v ČSFR. Prototyp zalétáván na jaře 1941, v srpnu předveden armádním inspektorům a v září první objednávky.

Aero A-300 se jako model objevilo poprvé také na Národní letecké výstavě v roce 1937. MNO vyzvalo továrnu již roku 1936, aby připravila projekt lehkého taktického bombardérů. Počátkem března 1938 stál již prototyp A-300 na letišti v Kbelích. Zalétávání se ale zpomalovalo pro potíže se zatahovacím podvozkem firmy Pantof. V létě začaly vojenské zkoušky. A-300 byl dvoumotorový dolnoplošník s prosklenou čelní kabinou pro bombometníka a pozorovatele. Dva zadní střelci ovládali zadní polosféru pohyblivými kulomety z výsuvné horní zasklené věžičky a ze zadní věže mezi ocasními plochami. Přední kulomet byl umístěn v příďové štěrbině. V pumovnici mohl bombardér nést až 1 000 kg pum na vzdálenost 1 400 km rychlostí 470 km/h. Po mnichovské válce projevila o A-300 zájem řada států, mezi nimi státy Malé dohody a Řecko. Nejprve však musely být novým bombardérem vybaveny československé perutě. To se dělo současně se zaváděním nové stíhačky B-135. V průběhu roku 1940 obdržela armáda 155 strojů A-300, které se tak stalo páteří taktického bombardovacího letectva.

Praga E-51. Konstrukce dvoutrupého uspořádání zaujala ing. Šlechtu z Pragovky již v roce 1936. Jednalo se o střední trupovou gondolu pro osádku a dva nosníky ocasních ploch. Pod jeho vedením vznikly projekty tří letadel této koncepce. Bombardovací E-48, stíhací E-52 a pozorovací E-51, který jediný

nakonec došel uplatnění v čs. armádě, neboť vyhovoval specifikacím MNO pro objednávku pozorovacího letounu. Tytéž specifikace vedly pak ke vzniku letovského Š-50 a A-300 z továrny Aero.

Prototyp E-51 se vznesl v květnu 1938. Po zalétání muselo být velké křídlo nahrazeno jiným křídlem vyrobeným v jediném kuse. Gondola byla zakončena aerodynamickým proskleným krytem se závěsem pro pohyblivý kulomet, který snadno ovládal celou zadní polosféru. Osádku tvořili tři muži. Pozorovatel v zasklené přídi ovládal důmyslné fotokomory v otočném kardanovém závěsu. Během letu bylo možno fotografovat trojitou řadu překrývajících se snímků a vytvořit tak souvislý snímek pozorovaného území. E-51 byl definitivně odzkoušen na jaře 1939 a do výzbroje armády se dostal v polovině roku 1940. V roce 1941 užívalo československé letectvo asi 120 těchto pozorovacích strojů.

Aero A-302. První československý bitevní letoun vznikl na žádost MNO z prosince 1938, jako odpověď na obdobné typy jako byl německý Bf-110 nebo sovětský II-2. Továrna Aero použila k jeho konstrukci starší projekt z roku 1936, který tehdy vznikl pouze jako model. Po úpravách byl na podzim 1939 zalátán celokovový jednovrtulový dvoumístný stroj se silným motorem Avia HS 12Ycrs, který dosahoval rychlosti 450 km/h s pancéřovaným motorem a nádrží. Zadní střelec seděl zády k pilotovi, pilot sám ovládal dva čelní kulomety a 20 mm kanón. Letoun mohl nést 20kg pumy a provádět střemhlavé nálety. Později byl vybaven také raketovými střelami typu TRUL. Koncem roku 1940 obdržela armáda první sériové dodávky A-302 a koncem roku 1941 již letectvo disponovalo 150 bitevníky.

Protiletecká obrana: Začátkem října 1941 se v oblasti Vatra Dornei v severním Rumunsku uskutečnilo spojenecké cvičení zaměřené na zkoušku obranných linií a opevnění v právě dokonce ném úseku. Během tohoto cvičení představili čs. experti svým spojencům zcela nový prostředek protivzdušné obrany. Za mnichovské války byla čs. protivzdušné obrana jednou z nejslabších složek armády a nebýt vysloveně špatného počasí v první polovině října 1938, Luftwaffe by byla napáchala v zázemí katastrofální škody. Vybudování moderní PL obrany však po válce představovalo nemalou investici do vývoje a výroby nových typů PL kanónů a rychlopalných děl malých ráží. Ve fázi zásadního rozhodnutí se náčelník čs. letectva gen. Fajfr rozpomněl na starší projekt zastavený byrokraty v roce 1936. Projekt byl vynesen na světlo a do léta 1940 vyvinula skupina ing. Nebesáře v Letově zcela nový typ protivzdušného obranného prostředku. Světlo světa spatřila první raketa země-vzduch, tehdy ještě označovaná jako **Technické reaktivní**

útočné letadlo (systém **TRUL).** Nerotující projektil 80 mm střely dosahoval všech běžných výšek užívaných známými typy bombardovacích či zvědných letounů (do 3000 km). Střela TRUL byla naváděna na cíl hlukem motoru letadla pomocí akustického zaměřovače. Bylo možno ji vyrobit v ceně jedné desetiny ceny běžného dělostřeleckého granátu a měla několikanásobnou pravděpodobnost zásahu. Raketomety se vyráběly plně mobilní, lehce maskovatelné a jeden nákladní automobil vezl rampu pro odpálení 48 nerotujících projektilů. Čs. armáda předvedla zbraň svým spojencům teprve poté, kdy již byly systémem vybaveny všechny vlastní vyšší jednotky. Rakety mohly být vypouštěny ve velkých počtech a zvláště pro početné svazy nepřátelských letounů představovaly doslova katastrofu, proti níž žádný myslitelný útočník neměl adekvátní obranu. Srovnatelné sovětské raketové systémy existovaly doposud pouze v pěchotní verzi země-země, jejich výroba nebyla zahájena a nebylo s nimi uvažováno pro protivzdušnou obranu. Uran otevřel čs. armádě cestu také k některým na západě pokročilým technologiím, jako byl radar. **Radarové stanice** a celé systémy včasného varování, předávání a vyhodnocování pozorovaných informací byly s britskou pomocí pokusně vybudovány na východním Slovensku a všude v karpatské linii. Spojeny s hlásnou službou a se systémem navádění vlastních stíhacích perutí, s užíváním systému TRUL i tradičního PL dělostřelectva, vznikala protiletecká obrana vysoké úrovně zaměřená na likvidaci očekávaných masových náletů nepřítele.

Letectvo MD: Všechny armády členských zemí disponovaly vlastním letectvem, které se zaměřovalo na taktickou podporu pozemních vojsk. Jednotlivá armádní letectva byla vyzbrojena nejrůznějšími typy letadel, zejména maďarské letectvo. Jednalo se o pestrou sbírku starších německých, britských a italských strojů. V roce 1940 naplnila ČA svou vlastní potřebu nově vyráběnými typy a začala dodávat ostatním členským armádám. V Maďarsku byla zahájena licenční výroba těchto typů, v Jugoslávii otevíraly podniky Aero a Letov své filiálky. ČA také posílala instruktory a cvičila piloty v létání na nových typech. Ve stíhacím letectvu paktu měly nadále převažovat dolnoplošné stíhačky **B-135.** Tajně vyvíjené proudové stíhací stroje **B-40** a **B-45** zatím zůstávaly jen československou záležitostí. Potřebu taktických bombardérů mělo naplnit dvoumotorové **Aero A-300.** Bitevním letounem se stal typ **A-302.** Poblíž Rábu byla zahájena licenční výroba amerických dopravních strojů **D-47** (Dakota) a v Británii objednala Budapešť první sérii nových čtyřmotorových bombardérů **Avro Lancaster.** Také výroba letecké munice byla přesunuta k maďarské hranici a do Chorvatska.

Zdravotnictví pro případ války

Při mobilizaci nedošlo k postavení záložních nemocnic co do počtu lůžek v plném počtu a rozsahu.

Pro milionovou armádu bylo připraveno:

Ihned……..5 500 lůžek…… 5,5 promile
6. mob. den…… 9 000 lůžek…… 9,0 promile
10. mob. den…… 26 000 lůžek…… 26,0 promile
15. mob. den…… 56 000 lůžek…… 56,0 promile
20. mob. den…… 92 000 lůžek…… 92,0 promile

Při průměrné době léčení 20 dnů, 4600 lůžek denně.

Církevní improvizovaná zařízení (kláštery a jiné objekty) tento počet značně zvyšovala.

7. Polovojenské útvary: Národní gardy (NG)

Polovojenské spolkové organizace (Svaz národních gard v Praze). Dobrovolníci z řad nevojáků, roty o 90 mužích s instruktory vojenské správy. Celkem 300 rot s lehkou výzbrojí. Jen část s plnohodnotným výcvikem.

V autonomních župách **Landwehr** (německá domobrana) a **Honvádszág** (maďarská domobrana)

Rote Wehr – Polovojenské organizace levicově zaměřených sudetských Němců, v boji aktivní, vystupovala ve spolupráci s SOS.

Dobrovolnické oddíly

Polovojenské oddíly politických stran – Fialová legie, Šedá legie, Spolek Ermölli) Členové Sokola, DTJ, Orla, FDTJ, Junáka, hasičských sborů a sportovních klubů, většinou nevojáci do 18 let. Jednoduchý výcvik, obrana vlastního regionu ve spolupráci s operující armádou a pod jejím velením. Záškodnický boj v týlu nepřítele.

Celkově dosáhla čs. armáda po mobilizaci stavu 43 454 důstojníků, 8 699 rotmistrů a 1 064 395 vojáků a poddůstojníků. Není započítáno množství dobrovolníků a jiných složek ozbrojeného obyvatelstva.

HODNOSTI:

Poddůstojníci	Důstojníci	Generálové
svobodník	podporučík	generálmajor
desátník	poručík	generálporučík
četař	nadporučík	generálplukovník
rotmistr	kapitán	armádní generál
nadrotmistr	major	maršál
	podplukovník	
	plukovník	

VÁLEČNÁ EKONOMIKA

Němci i západní spojenci měli v roce 1941-42 jen neurčité tušení o tom, že za ozbrojenou mocí **SSSR** stojí mohutná hospodářsko-výrobní základna, rozmístěná od Leningradu přes Moskvu k donské a stalingradské oblasti a ještě dále na jih k ropným polím pod Kavkazem. Vědělo se o tom, že sovětské republiky za Kaspickým mořem, jako Uzbekistán a Kazachstán, zajišťují hlavní část oděvního a obuvnického průmyslu. Němečtí agenti nasazení při velvyslanectví Říše v Japonsku zjistili ihned po bitvě o Chalchyn-gol, že sovětské ozbrojené síly bránily Mongolsko mimo jiné kvůli milionovým stádům ovcí poskytujícím zimní oblečení Rudé armádě. Ozvali se američtí inženýři, kteří na přelomu 20. a 30. let pomáhali stavět uralský Magnitogorsk (užívalo se americké a německé vybavení) projektovaný již tehdy pro výrobu pěti milionů tun oceli a čtyř milionů tun surového železa ročně. Nikdo ovšem nemohl přesněji zjistit skutečný rozsah a výkonnost válečného průmyslu SSSR, rozloženého od Baltu po Dálný východ v přibližně 1 600 podnicích, z nichž některé dosahovaly gigantických rozměrů velkých měst.

Ve skutečnosti tato výkonnost vyrážela dech, zvláště ve srovnání s výkony průmyslu předních světových velmocí. Plánované hospodářství využívající téměř otrocké práce se zdálo být daleko efektivnější než volná ekonomická soutěž. Sovětské továrny dokázaly dodat nesrovnatelně více těžkých zbraní při mnohem nižší produkci oceli a dalších komodit.

Dařilo se to z mnoha souvisejících důvodů, které se daly shrnout hesly: Plánování – masová výroba – masová mobilizace.

1. Stalin proměnil celou zemi a veškeré její obyvatelstvo ve válečný tábor pracující na rozkaz, v němž se chyba či nevýkonnost rovnala sabotáži a dezerci. Důležitá odvětví průmyslu spadala pod vojenskou justici. Lidé byli zvyklí u svých strojů bydlet i spát, pracovat ve 12 až 16hodinových směnách bez svátků a volna, živit se mizivými potravinovými příděly.

2. Přes výše uvedená fakta panovalo v sovětských továrnách ovzduší soutěživosti a konkurence ve výkonech, rozhodně nikoliv formální. Pro bezvýznamnou roli peněz v systému válečného komunismu odměňovaly podniky zaměstnance deputátními příděly topiva, jídla, umístěním dětí v jeslích apod. Výše deputátu závisela na výkonech zaměstnance.

3. Plánované hospodářství se ukázalo být pro válku výhodnější než volná soutěž.

4. Výroba se omezila a zaměřila na masovou produkci několika málo typů. Tanky se od ledna 1942 vyráběly pouze v typech T-34, KV a lehkých T-40. Letectvu bylo dodáváno jen 5 typů (3 stíhací, 1 bombardér a 1 bitevní).

5. Sovětské výrobky byly konstrukčně jednoduché, účelné a málo se dbalo na jejich vzhled. Jemné opracování se týkalo pouze součástí, u kterých to bylo naprosto nezbytné pro jejich funkci.

6. Průmysl nebyl téměř vůbec zatížen výrobou spotřebního zboží pro obyvatelstvo.

7. Muži ve věku 18-50 let byli považováni za předurčené k mobilizaci do armády, s nepočetnými výjimkami odborníků a vědců. Pracovní sílu ve válečném táboře stále více tvořily ženy, starci a mládež. Ženy tvořily již v létě 1942 polovinu pracovních sil v průmyslu a dvě třetiny v kolchozech.

Dvě třetiny sovětské produkce uhlí a oceli se nacházely v evropské části země, stejně jako tentýž podíl v obilí a skotu, hliníku, manganu a mědi. Za koordinaci a zvyšování produkce odpovídal Stalinovi přednosta Gosplanu (státního plánovacího úřadu) Nikolaj Vozněsenskij. V Leningradu byla vyráběna převážná většina těžkých tanků KV, střední tanky T-34 vyráběl hlavně traktorový závod ve Stalingradu, ale i jiné podniky, zejména stoupal podíl sverdlovského gigantu Uralmaš (Čeljabinsk) přezdívaného na Tankograd. Rozhodující podíl tankových dieselových motorů vyráběl Charkov a velké množství strojíren (zejména leteckých) bylo shromážděno v samotné Moskvě. Nejvyšší podíl uhlí poskytovala Doněcká pánev a nejvíce nafty rafinérie u Baku. Zdroje obou komodit byly ale otevírány také na Urale a na Sibiři.

Země 1942	Roční prod. uhlív mil. t	Roční prod. oceli v mil. t	Roční prod. tanků	Roční prod. letadel	Roční prod. těž. děl
SSSR	90	10	24 000	25 000	48 000
Německo	240	18	17 000	19 000	27 000

Německo již v období mnichovské války investovalo téměř čtvrtinu národního produktu do zbrojní výroby. Tento podíl se poté nakrátko zmenšil, ale již koncem roku 1940 byl zcela obnoven. Nacházel se zde největší světový komplex na zpracování hliníku v Braunschweigu a byl budován ocelářský gigant kapacitou přesahující sovětský Magnitogorsk. I. G. Farben vybudovala rozsáhlý chemický průmysl na výrobu gumy a produktů z ropy. Cílevědomě byl budován komplex všech druhů výroby a těžby sloužící zbrojní výrobě. Tento komplex musel oželet některé žádané podniky, jako byla plzeňská Škodovka, české a polské uhlí, ale dokázal plně zapojit rakouské strojírenství. Od roku 1941 však Beranova federální vláda povolila československým

zbrojovkám přijímat německé státní zakázky na výrobu německých zbraní a čs. neutajovaných zbraní.

Během let 1939 – 40 byla celá struktura zbrojní výroby přehodnocena vzhledem k měnící se situaci v zásobování, v řízení státu a k pravděpodobnému charakteru budoucí války, o které se nepochybovalo, že bude vedena proti SSSR:

1. Nacistický ne-stát (konglomerát zájmových klanů) byl přestavěn k jednoduché struktuře počínaje plánujícími ministerstvy, přes efektivní kontrolní orgány až po jasně specifikované požadavky státních zakázek. Celé hospodářství bylo podřízeno válečným účelům dříve, než válka skutečně vypukla, a bylo zbaveno přebujelé byrokracie.

2. Díky mírové politice vůči západu mohlo Německo žádat dodávky surovin a objednávat výrobu zbraní také v západních státech a dokonce v USA, na dluh. Získalo také přístup k mnoha novým technologiím.

3. Přes vysoký stupeň militarizace společnosti, nebyla výroba ovládána armádou, ale státem, který zaváděl prvky plánování a koordinace. Armáda ztratila možnost vyžadovat nekonečné konstrukční změny a brzdit tím výrobu. Arbitrem ve sporech přestal být jediný člověk – neodborník.

4. Převážily požadavky na výrobu pro pozemní a leteckou válku, byly redukovány investice do výroby válečných lodí a ponorek, neboť válka na moři se nepředpokládala a když, tak s pomocí loďstev západních velmocí.

5. Díky možnostem zásobování ze západu byly téměř úplně redukovány požadavky na výrobu syntetického benzinu a prostředky převedeny na rafinaci ropy a výrobu olejů a maziv.

6. Vzhledem k početnosti armád útočníka byla zaváděna hromadná výroba několika vybraných druhů a typů zbraní, byl kladen důraz na jednoduchost a výkonnost konstrukcí.

7. Vzhledem k předem danému obrannému charakteru války byla upřednostněna výroba zbraní obranného typu, jako min, kanónů, protitankových a protiletadlových zbraní, samopalů a minometů. Obranná válka nevyžadovala ani nikterak vysoký stupeň motorizace (ten byl stejně dosažen dodávkami na dluh od amerických filiálek v Německu).

8. Akutním nebezpečím a strachem z rozdrcení Německa sovětským parním válcem byla poněkud korigována německá vášeň pro technickou dokonalost ve prospěch potřeby vyrábět velká množství standardních typů.

9. Díky čistkám, které provedli nacisté proti levicovým silám, a díky vypjatému nacionalismu většiny Němců prakticky neexistovalo nebezpečí sabotáže a podvracení válečného úsilí.

10. Mírová politika vůči státům Malé dohody otevřela Německu možnost zásobování levnými potravinovými přebytky z Balkánu, po vypuknutí války také na dluh.

11. Německo disponovalo velkou vědeckou základnou, množstvím zdatných podnikatelů, technické inteligence a konstruktérů i kvalifikovaného dělnictva.

Zatímco průmysl v SSSR byl založen na plánování, motivovala ho socialistická soutěživost a strach ze sebemenšího selhání, válečný průmysl v **USA** byl motivován výhradně ziskem a dravou soutěživostí podnikatelských individualistů. Zatímco dělníkům v Rusku vládl strach z pracovních táborů, smrti hladem a zimou nebo rovnou z fyzické likvidace, dělníci v USA prožívali válku jako všestrannou konjunkturu, jako úžasnou příležitost, příval pracovních nabídek a rychlé zvyšování mezd. Německý průmysl zůstával v tomto ohledu někde mezi centrálním plánováním a volnou kapitalistickou soutěží. V SSSR státní orgán naplánoval výrobek i výrobní podnik, výrobu přikázal a celý proces přísně kontroloval. V USA státní orgán zadal parametry a množství výrobku, podnikatelé reagovali množstvím projektů, z nichž výběrová komise některé schválila a zakázky zadala. Pak se státní orgány staraly již pouze o kontrolu při přejímce zboží. V Německu stát ve spolupráci s armádními specialisty naplánoval výrobek, stát sám vybral vhodného výrobce bez soutěže, poté dostal výrobce možnost navrhnout změny a vylepšení, a jakmile obě strany dospěly k dohodě, výrobce dostal zakázku a stát či armáda směly konstrukční změny již pouze navrhovat, nikoliv vyžadovat (v nacistickém ne-systému zasahoval armádostát přímo do detailů výroby během výroby a působil zmatek). Zakázka byla platná a mohla být po dokončení rozšířena či specifikována formou nové zakázky. To vneslo do postnacistického chaosu prvky plánování a zároveň motivovalo výrobce, aby vyslali své experty k armádě či na bojiště a na základě vlastních poznatků sami navrhovali státnímu orgánu účelné změny. Německý dělník byl, na rozdíl od amerického či sovětského, motivován vlastenectvím a zájmem podílet se na přežití národa. Byl schopen snášet nedostatek jako ruský dělník, ale netrpěl strachem a vyslovenou bídou, cítil, že stát i výrobce mají na jeho práci a životě zájem, cítil, že patří ke společné věci, což se ukazovalo během války jako důležitější než motivace výší platu. V Německu během války téměř vymizela kriminalita a pozdější generace na tuto těžkou dobu vzpomínaly s nostalgií jako na dobu skutečné jednoty a bratrství, prožívané v obří národní rodině. V této válce se Německo stalo nejen armádou, ale celým národem dobrovolníků.

Velkou výhodou, kterou nacismus nedokázal nikdy využít, byla pro Německo přítomnost amerických fliálek velkých koncernů (například Opel patřil firmě General Motors). Američtí vlastníci poté, kdy v USA nastartovali masovou výrobu armádních zakázek, měli tendenci přenést výrobu také do Německa a kvůli odstranění tuzemské konkurence přinášeli nabídky výroby na dluh.

Většina německého průmyslu byla umístěna na západě země, a protože ani sovětské letectvo nedisponovalo bombardéry dlouhého doletu, mohla být produktivita tohoto zbrojního průmyslu významně ohrožena až teprve tehdy, kdyby se sovětské jednotky probojovaly na západ od Berlína. Sovětský průmysl se ovšem mohl těšit naprosté neohrozitelnosti a bezpečí. Pouze leningradská výroba mohla být zničena systematickým dlouhodobým bombardováním Luftwaffe, ale především RAF, pokud by spojenci ovládli Balt, zničili tamní flotilu, přisunuli své letadlové lodě a zřídili základny ve Finsku. Harrisovy těžké bombardéry mohly k takovým cílům startovat i ze Švédska či z Norska. Stejným způsobem, po ovládnutí Černého moře, mohli spojenci bombardovat Donbas a Dněpropetrovsk, z Iránu a z Turecka naftová pole v podhůří Kavkazu, teoreticky byly uskutečnitelné i velké nálety na Moskvu, Charkov a Stalingrad, ale bez stíhacího doprovodu neměly bombardéry žádnou šanci podnikat tak dlouhé nálety s pouze přijatelnými ztrátami.

URANOVÝ PROJEKT

V roce 1942 byli západní spojenci na cestě triumfu, který jim mohl zajistit spolehlivou převahu nad každým protivníkem, bez ohledu na počet a kvalitu jeho tanků. Atomová zbraň by dle mínění expertů eliminovala mnohamilionové armády jako mávnutím kouzelného proutku. Jenže sovětský útok hrozil bezprostředně a vědci potřebovali ještě nejméně čtyři roky.

Od jara roku 1933 byly z německých univerzit propouštěny stovky předních vědců a tisíce studentů pro jejich neárijský či přímo židovský původ. Německo, od poloviny 19. století Mekka světové vědy, se pod nacistickým vlivem rázem ocitlo na periferii. Bylo ztraceno 25% fyziků, většinou nejpřednějších kapacit formátu Francka, Einsteina, Hertze, Schrödingera, Hesse a Debyea (laureátů Nobelových cen) a do emigrace odcházeli stále další, celé zástupy všech vědních oborů. Odešla nenahraditelná polovina německých teoretických fyziků světové úrovně. Tito vědečtí emigranti byli nadšeně uvítáni ve Velké Británii i v USA, byly jim poskytnuty prostředky i laboratoře a místa na univerzitách. Základní německý výzkum přešel do stadia stagnace, zejména na univerzitách v Berlíně a Göttingenu. Pro tuto kolébku kvantové mechaniky a matematické fyziky byli ztraceni Born, Franck, Heitler, Kuhn, Nordheim, Rabinowich a Sponerová. Německu se začali vyhýbat zahraniční vědecké kapacity, ustala spolupráce na mezinárodních výzkumných programech, rušilo se členství ve vědeckých společnostech i předplatné odborných časopisů. Sám nacistický režim zakazoval cestování a přispíval k izolaci říše. Nicméně i v této době, 23. dubna 1937, byl otevřen v Dahlemu nový Institut císaře Viléma a to díky americkému grantu Rockefellerovy nadace. Událost svědčí o tom, jak málo si veřejnost a instituce v USA uvědomovaly, co se v Německu děje a jaký režim vlastně podporují.

Na jaře 1933 opustil Německo také Otto Frisch, synovec Lise Meitnerové, která spolu s Otto Hahnem řídila Institut císaře Viléma pro chemii. Frisch zakotvil v Kodani, ve fyzikálním ústavu u Nielse Bohra. Později přijal nabídku Birminghamské univerzity v Británii. Leo Szilard odejel ihned po požáru Reichstagu přes Rakousko do Británie a odsud do USA. Zde společně s Britem Williamem Baveridgem založil Radu akademické pomoci (později Společnost pro ochranu vědy a učení) pro podporu židovských uprchlíků.

V roce 1932 objevil James Chadwick v Rutherfordově cambridgeské laboratoři neutron, částici, která dokáže díky své neutralitě náboje

proniknout přes energetické bariéry atomového jádra. Členové britské asociace v čele s Rutherfordem se i nadále domnívali, že gigantické síly uvězněné v atomu se nikdy uvolnit nepodaří. Někteří, jako Fritz Houtermans, se domnívali opak. Již 13. září 1933, pod dojmem náhlého vnuknutí, odhalil Leo Szilard doposud dlící v Londýně, možnost řetězové reakce. Bylo zapotřebí jen nalézt prvek, který by umožnil rozštěpit neutron tak, aby vyslal dva své další neutrony k jiným atomům téhož prvku, což by se pak opakovalo a reakce by v krátkém okamžiku narůstala geometrickou řadou. Szilarda v Británii nikdo neposlouchal, takže si 12. 3. 1934 nechal svůj nápad patentovat a nabídl patent britské admiralitě. Roku 1936 Francouz Frédéric Joliot-Curie, při přebírání Nobelovy ceny, varoval před možností výroby zbraně hromadného ničení na základě jaderné přeměny a uvolnění energie atomového jádra. Tou dobou zkoumal Ital Enrico Fermi v Římě vlastnosti neutronů pomocí primitivní plynové fúze a zjistil stonásobně zvýšenou radioaktivitu uranu, pokud jej bombardoval neutrony zpomalenými vodou či parafinem. Výsledkem byla směs nových prvků, které nazval transurany. Aniž si to uvědomil, stal se prvním člověkem na světě, kterému se podařilo rozbít atom uranu.

Fermiho tvrzení o transuranech zaujalo Lise Meitnerovou doposud pracující s Ottou Hahnem a Fritzem Strassmannem v Berlíně pod ochranou Maxe Plancka. Ida a Walter Noddackovi z Freiburgu vyslovili spekulaci o tom, že zpomalený neutron se značně zmenšenou energií by mohl být hledaným prostředkem k rozštěpení atomového jádra a mohl by dokázat to, co nedokáže rychlý neutron o velké energii. Doposud postupoval výzkum opačným směrem a proti atomu byly vrhány naopak silné neutrony urychlované cyklotrony, což nevedlo k ničemu. Hoddacková se domnívala, že Fermi vlastně již rozbil atom.

V roce 1937 rezignoval Max Planck v 79 letech na předsednictví Společnosti císaře Viléma, a když 12. 3. 1938 vstoupil Wehrmacht do Rakouska, pozbyl platnosti rakouský pas Lise Meitnerové. Zachránil ji holandský fyzik Dirk Coster z Groningenské univerzity a 13. července ji provezl do Holandska. Zakotvila v Stockholmu v nové laboratoři Manna Siegbahna. Předpoklad o rozštěpení atomu uranu pomalými neutrony mezitím potvrdila pařížská laboratoř Irene Curieové a Pavla Savitche. Po útěku Meitnerové opakovali Hahn a Strassmann v Berlíně pařížské pokusy, potvrdili jejich výsledky a informovali Meitnerovou dopisem. Výsledek chemického pokusu, při kterém z uranu vznikalo barium, nedával ve fyzikální rovině smysl. Meitnerové odjela za synovcem Otto Frischem a během lyžařského zájezdu se

jí podařilo dělení atomového jádra uranu matematicky zdůvodnit pomocí Ensteinovy rovnice. Výsledek naznačoval, že rozštěpení jednoho gramu uranu uvolní energii rovnající se energii 2,5 tuny uhlí.

Hahn se Strassmannem se svěřili s tímto epochálním objevem několika přátelům. Evropou právě cloumala mnichovská krize. Paul Rosbaud vlivný poradce Springerova nakladatelství v Berlíně byl jeden z oněch přátel a okamžitě pochopil význam informace v současném politickém kontextu. Přesvědčil Hahna, aby svůj objev zveřejnil jako prevenci proti zneužití nacisty. Zároveň svěřil objev profesoru Lindemanovi, Churchillovu poradci, který Winstona informoval 10. října 1938, uprostřed mnichovské války. Winston si také uvědomil strategický význam nalezišť uranové rudy, mobilizoval vojenské a vládní kruhy a okamžitě vyvinul tlak na zajištěni známých zásob a na to, aby se Němci nezmocnili nalezišť v Sudetech. Británie, uprostřed mnichovské války, zásadně obrátila svou politiku ve prospěch RČS. Nacisté však byli vzápětí poraženi i bez přispění Britů a záležitosti uranu se v Londýně ujala SIS.

List *Naturwissenschaften* publikoval 6. ledna 1939 Hahnův odborný článek. Hahn poslal tento článek časopisu 22. 12. 1938 a kopii poslal profesorce Lise Meitnerové do Stockholmu.

Meitnerové se nehodlala vracet do Německa ani po pádu nacismu. 16. 1. 1939 Meitnerové s Frischem zaslali studii do britského Nature a ten ji 11. 2. 1939 uveřejnil. Článek vyvolal okamžitý zájem vědecké veřejnosti. Meitnerové s Frischem a Bohrem obdrželi naléhavé pozvání do Británie, kde je jim byla, pod Churchillovou ochranou, nabídnuta finanční dotace a vědecké zázemí. V dubnu 1939 zahájili jako základní tým další vědeckou práci v Británii. Porážka nacistického režimu v Německu ještě zdaleka neznamenala konec zakořeněné rasové nenávisti k Židům a také k vědcům židovského původu. Univerzity, laboratoře a výzkumné ústavy mezitím obsazené a ovládané podřadnými vědci, nebyly ochotny vracet původní místa vyhnaným emigrantům ani jim nabízet nové příležitosti. Věda v Německu zůstala rozdělena mezi soupeřící klany průměrných, korumpující jak úřednictvo, tak i příslušná ministerstva, zápasící o státní prostředky. Takové prostředí nikoho z emigrantů k návratu nelákalo.

Niels Bohr, který si uvědomoval závažnost objevu, zorganizoval 5. 5. 1939 vědeckou konferenci v Paříži, na které se sešla většina zainteresovaných fyziků a zde se dobrovolně zavázali nešířit dále veřejně informace o atomovém výzkumu a uvolnit je pouze pro státní výzkum v tradičně demokratických zemích. V úvahu připadaly zatím USA a VB. Francie státní

výzkum nezahájila, přijala nabídnutý podíl na britském výzkumu, který se tímto stal výzkumem spojeneckým. Německo bylo bez námitek z informačního okruhu vyloučeno. Německo řešilo jiné problémy a reagovalo pomalu. Antinacista dr. Siegfried Flügge, Hahnův spolupracovník, publikoval v *Deutsche Allgemeine Zeitung,* což vyvolalo mezi vědci poplach. Teoretické pokusy prováděl v Německu Otto Hahn, Fritz Strassmann a dr. Siegfried Flügge. Profesor Werner Heisenberg (utajený nacionalista) výzkumy řídil z Fyzikálního ústavu císaře Viléma a nepřestával naléhat na praktické kroky vlády.

Dr. Enrico Fermi, který před Mussolinim utekl do USA, se také odmítl vrátit do Itálie a začal se objevem zaobírat spolu s Leo Szilardem (Leo Spitz), dr. Herbertem Andersonem, Kanaďanem dr. Walterem Zinnem a to již se zaměřením na vývoj účinné zbraně. V USA dále působili Maďaři dr. Edward Teller, ve Washingtonu a dr. Eugen Wigner v Princetonu, Rakušan dr. Viktor Weisskopf v Rochesteru, dr. Isidor Rabi v Kolumbijské univerzitě. Prof. Fréderick Joliot-Curie pracoval stále v Paříži, stejně jako Halban a Kowarski. Formovaly se dva základní okruhy vývoje a výzkumu zaměřené na výrobu ničivé zbraně. Jak evropské západní mocnosti, tak i USA disponovaly dostatečným vědeckým zázemím i dostatečným státním kapitálem pro praktickou realizaci výroby. Ti, kdo doposud postupovali a bádali samostatně, shledávali, že bez týmové práce a velkých finančních investic se již neobejdou.

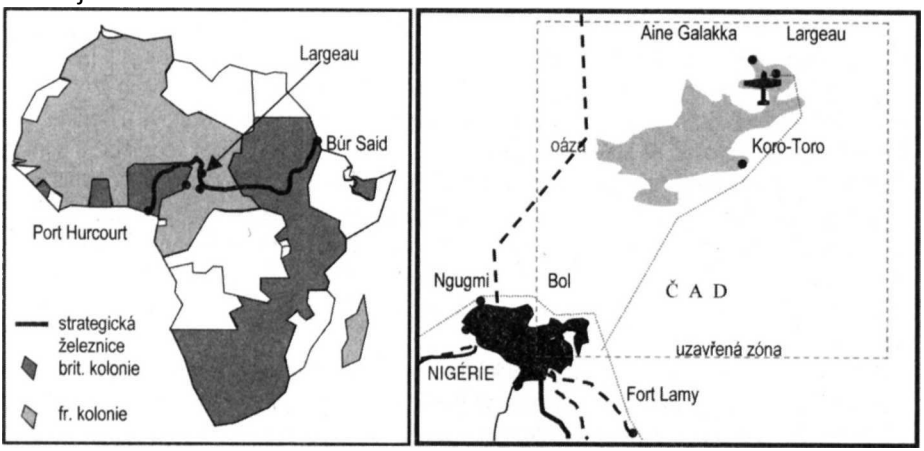

Prof. John Cockroft z britské Rutherfordovy laboratoře a prof. George Thompson, věhlasný fyzik Londýnské Imperial College byli záhy pozváni Churchillem (v té době již ministrem války) k **vytvoření základního týmu britského atomovému výzkumu,** jehož členy se stali také generál Ismay,

sekretář imperiálního výboru obrany, a sir Henry Tizard, šéf výzkumu letectva. Fyziky motivovalo velké finanční zajištění z vládních zdrojů.

Počáteční úsilí spojit síly s USA naráželo od počátku na neochotu USA dělit se o výsledky výzkumů a přistoupit k praktické realizaci. Británie a Francie dospěly na podzim roku 1939, pod dojmem zvyšujícího se nebezpečí z východu, k rozhodnutí uskutečnit vlastní praktickou realizaci projektu v centrální části svých afrických koloniálních držav, daleko od veškeré civilizace a blízko zdrojů nejčistšího štěpného materiálu v Kongu. Volba padla na městečko Largeau v centrálním Čadu. Zaprášené městečko, podobné spíše hliněné vesnici ležící na severním okraji velké oázy a na prahu vyprahlé polopouště, mělo zažít skutečně epochální rozkvět. Pro zvolenou lokalizaci hovořila především poušť, v níž by případné neštěstí spojené s předčasným výbuchem nemělo dopad na obydlené aglomerace a nemohlo být ani zaregistrováno Němci či Sověty. Místo leželo v odlehlé oblasti zcela pod kontrolou koloniálních mocností, poskytovalo dokonalou izolaci vědeckých týmů a existovala jen velmi malá pravděpodobnost, že by se do těchto končin vydaly nepřátelské armády i v případě porážky mocností na evropském kontinentu. V Largeau vybudovala francouzská koloniální armáda již ve 30. letech poměrně velké letiště. Z nigerského Niguru začaly posílené koloniální týmy okamžitě budovat železniční trať okolo Čadského jezera a pak k severovýchodu přímo přes poušť. Druhou trať rekordním tempem stavěla britská armáda z konečné stanice v súdánském Njalu. Obě železnice se setkaly v létě 1940 u Čadského jezera, ale již před tím putoval potřebný materiál k Largeau po existující silnici a zčásti letecky. V Largeau vyrůstal rozsáhlý komplex ubytoven pro vědce i dělníky, tovární haly a výzkumné laboratoře. Jiné továrny, zřízené pro výrobu, která se neobešla bez vody, vyrůstaly přímo na březích Čadského jezera a podílela se na nich velkou měrou také plzeňská Škodovka. Belgická společnost Union Meniere Company (UMC) provozovala největší uranové doly v Katanze v Kongu. Viceprezident firmy lord Stonehaven a prezident M. Sengier nechali po příslibu účasti Belgie na projektu převézt 100 tun vytěžené rudy po moři do Lagosu a odtud po železnici k jezeru Čad.

V březnu roku 1940, ještě v Birminghamu, dosáhli Otto Frisch a Rudolf Peierls desetkrát rychlejší řetězové realkce, než byla Hahnova. Vývoj bomby se stal reálným v několika letech. K projektu se přidávali další desítky vědců, mezi nimi i Meitnerové s Frischem a Bohrem. Byla sepsána teoretická studie o sestrojení bomby. Z výpočtů vyplývalo, že na 1 bombu postačí přibližně tuna uranu. Po tomto zjištění se práce zrychlily a spojenci zřídili podvýbor s

krycím názvem MAUD (dle kentské vychovatelky Maud Ryanové), který měl udržet výzkum v tajnosti. Výbor pro vedení atomového projektu nesl krycí kódové označení Tube Alloys (slitinové trubky). Ředitel projektu John Anderson byl členem válečného kabinetu. Přímo v Lergeau se celého projektu ujal Tizardův Výbor pro vědeckou podporu letecké ochrany – Committee on the Scientific Survey of Air Defence (CSSAD). Vědecká centra byla zřizována pod vedením profesora Thompsona v Londýně a profesora Marka Oliphanta na univerzitě v Birminghamu. V zásadě pracovaly čtyři skupiny: Brimingham (Peierls, Fisch) – určení rozměrů bomby, Francis Simon projektovali závod na plynovou difúzi. Francouzi H. Halban a L. Kongovat pracovali na uskutečnění řetězové reakce pomocí těžké vody a uranu 94. Jamess Chadwick studoval chování izotopů u-235 a u-238. Šéfem bezpečnosti v Largeau se stal francouzský major Jacques Allier ze zpravodajského oddělení gen. štábu.

Na podzim 1940 měli západní spojenci několikaměsíční náskok před ostatními státy a stále jej zvyšovali. Vlastnili celé vědecké know-how a právě vstupovali do oblasti průmyslové technologie a inženýrství. V prosinci 1940 dokončili projekt separační jednotky izotopů a v červenci 1941 vydala komise MAUD Zprávu o využití uranu na výrobu bomby, v níž dokazovala, že při odpovídajícím technickém a materiálním zajištění by puma mohla být dokončena v roce 1943. Poprvé byly popsány i předpokládané účinky nové zbraně a zvláště tato pasáž Churchilla nadchla. Spojenci se rozhodli, vzhledem k zvyšujícímu se nebezpečí evropské války, předat kompletní výzkum i dokumentaci také do Washingtonu.

Albert Einstein sídlil v Princetonu v USA a možnost řetězové reakce si zpočátku neuvědomoval. Později vyvíjel na Rossevelta tlak, aby USA zahájily jaderný výzkum. Byl založen Výbor pro uran za účasti vědců a důstojníků dělostřelectva. Po vypracování podrobné zprávy pro Rossevelta vznikl Výzkumný výbor národní obrany – National Defense Research Committee (NDRC), kterému byl podřízen Uranový výbor. Šéfem se stal dr. Vannevar Bush, členy Weiskopf, Roberts, Dirac, Samuel Goudsmith. Do Čadu byla vypravena americká vědecká mise a Niels Bohr zde, v Bolu, postavil první grafitový reaktor. Pokračovala i centra v Oxfordu, Birminghamu, Cambridgi, Liverpoolu a Bristolu. Odděloval se výzkum pro bombu a výzkum pro výrobu energie a pohon. Rozhodovalo se, zda použít pro zpomalování letu neutronů a dosažení řízené reakce těžkou vodu nebo spíše grafit. Těžkou vodu vyráběl Norsk-Hydro v severním Norsku v Rjukanu a Allier v předstihu koupil její celou produkci. Továrna na obohacování uranu vznikla v belgickém Oelenu. Surovinu pro první pumu bylo lze získat do konce roku 1943.

V **Německu** se výzkumu samostatně chopil prof. Werner Heisenberg s kolegy (antinacista, ale ctižádostivec a nacionalista). Podnikl turné po britských univerzitách a vyzvídal. Výzkumu se ujal Ústav císaře Viléma v Berlíně pod vedením Carla Friedricha von Weisäckera. Účastnil se i Chemický ústav. Dále zde pracoval Sigfried Flügge. Z Ústavu pro radioaktivitu Friedrich Prankl a Willibald Jenschke. Němci trpěli nedostatkem vědců, kteří před Mnichovem emigrovali a Německu již nedůvěřovali. S váháním se po pádu Hitlera přidal Max Planck a Max von Laue. Dále se zapojil dr. Wilhelm Groth z Hamburské univerzity a Paul Harteck. Otto Hahn, dr. Josef Mattauch a dr. Kurt Diebner z armádního zbrojního úřadu se stal zprostředkovatelem mezi vědci a Wehrmacht. Podporu mu poskytoval dr. Friedrich Dames referent pro uranový výzkum Ministerstva vědy, školství a národní výchovy.

Výzkum se v Německu nakonec rozběhl po dvou liniích, vojenské (vedl dr. Erich Schumann, profesor a šéf výzkumného odd. Armádního zbrojního úřadu a Diebner) a univerzitní (Abraham Essau, ředitel z ministerstva školství), se kterým pracoval i Heisenberg. Schumann již v červnu 1939 začal se stavbou prvního milíře reaktoru na střelnici Kummersdorf v Gottově u Berlína. Ten však nefungoval. Zároveň se stavěl jiný typ v Lipsku. V září 1939 se konala koordinační porada v Berlíně pod patronátem Armádního zbrojního úřadu. Kromě známých vědců se účastnili ještě Eric Bagge, Walther Bothe, Hans Geiger, Paul Harteck, H. Hoffmann. Vojáci s vědci sestavili plán na výrobu zbraně a koordinaci obou linií výzkumu. Vznikl Německý uranový spolek (Uran-Verein). Ústav císaře Viléma v Berlíně se stal ústředím, kromě toho pracovalo asi třicet laboratoří v Německu. Finance a koordinaci převzala armáda. Zařízení vyráběl monopolně koncern IG Farbenindustrie.

Objevovaly se však potíže. Clusius-Diclekova metoda oddělování izotopů uranu a její separační přístroj nefungovaly. Vývoj ustrnul na téměř celý půlrok. V létě roku 1940 se konečně začala stavět nákladná továrna s elektrárnou na bázi plynové difúze. Heisenberg překonával potíže s milířem z uranu a těžké vody v Lipsku. Řetězová reakce byla slabá a stále vyhasínala. V březnu 1941 se lipský milíř naopak roztrhl. Weizsäcker Heisenberga přivedl k teoretické metodě vyrábění plutonia z uranu-238, která ovšem byla již veřejně známa. Svými výpočty ji potvrdil dr. Fritz Houtermans. Abwehr získal v lednu 1941 informaci o Goldsmithově řešení výroby Plutonia v cyklotronu a nákladná stavba cyklotronu byla zadána firmě Siemens v Kummersdorfu. Němci zatím postrádali možnost ověřit si, že řízená štěpná reakce je lepší metodou získávání materiálu pro bombu než separace izotopů uranu. V té době plánoval Heisenberg stavbu třetího reaktoru s grafitovým

moderátorem, jaký zkonstruoval Fermi v Africe. Náčelník zpravod. služby letectva Schmid a šéf vojensko-technické správy Wehrmacht Róder převzali úkol pátrání po úrovni výzkumu a výroby v jiných zemích.

Se spojenci se atomového výzkumu postupně účastnilo stále více vědců z kontinentu.

V dubnu 1941 norský Žid M. Goldsmith z Osla zahájil pro spojence výrobu plutonia na velkém cyklotronu v Jižní Africe, když před tím v lednu objevil tuto metodu v Oslu.

V USA bylo konečně uvolněno na výzkum 140 000 dolarů, ale Kolumbijská univerzita konstatovala, že tak čistý uran, jaký je třeba, doposud nikdo nevyrobil. V létě 1940 se výzkum urychloval. Bílý dům zřídil politický orgán a tím o výzkumu začali rozhodovat nejvyšší činitelé USA.

V listopadu 1940 USA, Kanada, Francie a Británie zřídily koordinační orgán svých tajných služeb (ABCF) pro dozor nad tajemstvím uranového výzkumu. Zatím zůstalo tajemství chráněno stále ještě před Německem, rozhodně před Japonci a SSSR. Komunističtí studenti museli opustit univerzity a fakulty fyziky i chemie, komunisté byli vylučováni z výzkumů i souvisejících oborů a ze strategicky důležitých průmyslových odvětví. FBI sledovala marxistické kroužky a buňky.

Týmu chemiků vedených dr. Glennem T. Seaborgem a dr. Edwardem M. McMillanem se 21. prosince 1940 podařil epochální objev. Bombardováním U-238 získali nový prvek č. 94 nazvaný Plutonium. Z jedné tuny přírodního uranu se dalo separací vyrobit sedm kg uranu 235. Řetězovou reakcí neutronů s uranem bylo možno získat 0,60 kg plutonia. Ředitel Radiační laboratoře dr. Ernest O. Lawrence vyrobil 11. února 1941 v separátoru 1 000x více uranu 235, než bylo doposud možné vyrobit klasickou metodou. Za objevem stál mladý Jacob Robert Oppenheimer, čistý Američan. Jeho přátelé Steve Nelson (Jugoslávec Mesároš) a May, byli však komunističtí špioni. Podle projektu dr. Glenna Seaborga se v USA stavěla továrna na výrobu plutonia na stejné bázi jako stavěli Britové podle M. Goldsmitha.

Jakmile došlo k předání dokumentace spojeneckého výzkumu a zároveň, pod dojmem japonské agrese, padlo v USA rozhodnutí získat novou zbraň co nejdříve, rozběhly se věci rychle kupředu. Materiály komise MAUD se staly základem projektu Manhattan s rozpočtem dvě miliardy dolarů. Stavěly se obrovské výrobní kombináty, neboť americká obchodní podnikavost a technologie vybavená evropskou vědeckou teorií již uvažovala daleko dopředu, totiž o tom, že nestačí vyrobit jedinou bombu, ale jakmile bude

způsob výroby zaveden a zbraň ověřena v praxi, bude zapotřebí desítek, možná stovek takových pum a to ihned.

Japonsko rozvíjelo svůj uranový projekt pod vedením fyzika Jošia Nišiny a do roku 1942 postavili celkem pět cyklotronů. Při přechodu od výzkumu k výrobě čistého materiálu však vědci pochopili, že realizace zbraně si vyžádá tak obrovské finanční a materiální prostředky včetně pracovních sil, že uprostřed války jsou další kroky prostě nemyslitelné. Japonští činitelé usoudili, že ani USA, Británie či Francie nemohou tak nákladné projekty uskutečnit během války, a vývoj zastavili.

V SSSR byl atomový výzkum zahájen poměrně brzy a to akademikem Pjotrem Leonidovičem Kapicou v Ústavu fyzikálních problémů v Moskvě, ale postupoval jen váhavě. S Kapicou pracovali A. F. Joffe, Mendelštam, Laudau, Vavilov, Tamma, Alichanov, Semjonov. Roku 1938 informoval F. Joliot-Currie svého vědeckého kolegu Joffeho o objevu nové jaderné reakce a možnosti rozpadu jádra uranu bombardováním neutrony. Na problém se zaměřila Kurčatovova laboratoř. V. G. Chlopin v Radiologickém ústavu Akademie věd zorganizoval Uranovou komisi a stanul v jejím čele. Georgij Fjodorov a Konstantin Petržak z Kurčatovovy leningradské laboratoře vzápětí objevili spontánní dělení U 235.

Ve dnech 15.-20. listopadu 1939 se v Charkově konala IV. všesvazová konference o fyzice atomového jádra. Roku 1940 objevili K. A. Petržak a G. N. Fjodorov spontánní dělení jádra. J. B. Chariton a B. Zeldovič určili podmínky uskutečnění řetězové reakce. 20.-26. listopadu 1940 se v Moskvě konala V. všesvazová konference o fyzice atomového jádra. Kurčatov poprvé vysvětlil možnosti průmyslového využití jaderné fyziky a předložil prezídiu Akademie věd plán výzkumu řetězové reakce.

31.12.1940 se v *Izvěstijích* objevil článek „Uran-235“ o čištění izotopu U-235 a o stavbě cyklotronu v Leningradě bratří Alichanových. 22. 6.1941 následoval článek v *Pravdě,* který ohlásil postavení prvního cyklotronu v Lesném na území Fyzikálně technického ústavu AV SSSR. Měl být spuštěn 1.1. 1942. Podle těchto článků se západní rozvědky orientovaly a usuzovaly na pokrok sovětského atomového výzkumu. Pokud články odpovídaly pravdě, mohl být západ se svým náskokem spokojen. Mezitím se zabíhaly fyzikální laboratoře se specializací na bádání o atomovém jádru v Charkově, Leningradě, Kazani a v Moskvě.

V září 1941 zaslal rezident GRU z Londýna zprávu o vytvoření Uranového výboru ve Velké Británii. V říjnu následovala druhá zpráva od agenta Velké pětky Caincrose z Londýna, která již obsahovala technické podrobnosti.

Bolševická věda dotahovala náskok spojenců tím, že kradla. Stalin ovšem výzkumu nevěřil a akademiky odesílal do válečného zbrojního výzkumu. Kapica s Kurčatovem mohli k řetězové reakci dospět již do konce roku 1942, avšak práce byly přerušovány a některé laboratoře osiřely. Informace rozvědky často neputovaly k vědcům, ale do archivů NKVD, neboť jim nikdo nerozuměl a experti tajné služby nedokázali odhadnout jejich svrchovanou důležitost. Paranoidní režim se však postaral o to, aby atomové bádání zůstalo utajeno. Z knihoven zmizely všechny informace a publikace jen trochu související s nebezpečným tématem. Sovětští činitelé tedy zcela jistě pochopili, že se zde jedná o doposud neznámou hrozbu.

V lednu 1942 napsal Fjodorov Stalinovi naléhavý dopis, v němž mu vysvětlil, jaké zbraně se vzdává, jestliže nepodporuje atomový výzkum. Fjodorov probudil dopisem Stalinův zájem, neboť dokázal vysvětlovat názorně a populárně. Zároveň se na Stalinově stole sešly závažné informace o pokročilosti vývoje nové bomby na západě, bomby, která by zcela znehodnotila výzbrojní převahu SSSR nad západními armádami. Z Británie posílal zprávy Klaus Fuchs (uprchlík z Německa 1933) a John Cairncross tajemník ministra Hankeyho. Z USA přicházely informace od italského emigranta Bruno Pontecorva, blízkého Fermiho spolupracovníka. Stalin usoudil, že vývoj nové zbraně na západě již překročil laboratorní podmínky. V červnu 1942 vyslechl komplexní zprávu NKVD a rozhodl se „jít do toho“. M. G. Pervuchin, lidový komisař chemického průmyslu a náměstek předsedy rady lidových komisařů, zajistil s pomocí Molotova prudké zvýšení prostředků na bolševický uranový výzkum.

Sovětský výzkum začal přibližně ve stejné době, kdy západní evropští spojenci vybavení ucelenou teorií a zvládnutým výzkumem dokončovali v pouštích Čadu základní technické zázemí, spouštěli průmyslovou výrobu plutonia a soustředili se na samotnou technologii pumy a kdy v USA odstartoval projekt Manhattan s obrovským finančním zázemím. V té samé době uvázl německý výzkum ve slepé uličce. Stalinovu pozornost i státní finance však vzápětí pohltila válka.

SEZNAM ZKRATEK

ABCF Koordinační orgán tajných služeb USA, Kanady, Francie a Británie (od února1940)
AV SSSR Akademie věd
BdL Německý svaz zemědělců (Sudetoněmecká agrární strana)
BIS Bezpečnostní informační služba (Československo)
BK Belvedérský klub – asociace politiků a stran usilující o federalizaci Malé dohody (Milan Hodža)
CDP Christlich Demokratische Partei – němečtí křesťanští demokraté
C.K. Císařsko-královský
CM Centrální mocnosti (první světová válka)
CSSAD Committee on the Scientific Survey of Air Defence – Výbor pro věd. podporu let. ochrany (VB)
ČKD Českomoravská Kolben – Daněk, významná zbrojařská akciová společnost
ČNB Česká národní banka
ČNR, SNR Česká a slovenská národní rada (Československo)
ČSAV Československá akademie věd
ČSFR (od 1939) Česko-slovenská federativní republika
ČSL Československá strana lidová (Československo)
ČSSD Československá sociální demokracie
ČTK Československá tisková kancelář
DCV Německá křesťansko-sociální strana v Sudetech
DEU Demokratická unie (Československo)
DTJ Dělnická tělovýchovná jednota (soc. dem.)
EU Evropská unie
FDTJ Federace dělnických tělovýchovných jednot (KSČ)
FBI Federální úřad pro vyšetřování (VSA)
GSE Guardia Securitas el Espaňa, tajná policie a jednotky vnitra v komunistickém Španělsku
Gulag Systém pracovních trestaneckých táborů a kolonií v SSSR
HSĽS Hlinková slovenská Ludová strana, tzv. Ludáci
JCKV Jeho císařská a královská Výsost
KGB Komitét gosudarstvěnnoj bezopasnosti – Výbor státní bezpečnosti od r. 1954 (SSSR)

Kominterna, KI Komunistická internacionála – nadnárodní agentura řídící jednotlivé KS z Moskvy
KSS Komunistická strana Slovenska
KSSS, KSČ, KSF, KSŠ Komunistické strany Sovětského svazu, Československa, Francie a Španělska
LS Lidová strana Polska – katolický střed
MAUD Bezpečnostní podvýbor Výboru spojenců pro vedení atomového projektu – Tube Alloys.
MD Malá dohoda – spojenecký pakt, předchůdce Podunajské monarchie
MI-5, MI-6 Britská rozvědka a kontrarozvědka
MV Ministerstvo vnitra
NDRC National Defense Research Committee – Výzkumný výbor národní obrany (USA)
NEP Politika přechodného období nástupu socialismu v SSSR, 20. léta, drobné podnikání.
NKVD (od 1938) Narodnyj komissariat vnutrennich děl – Lidový komisariát vnitra (tajná politická policie, špionáž)
NSDAP Nacionál Socialistische Deutsche Partei – Národněsocialistická německá strana
NSP Národní strana Polska – pravice.
PGU Pervoje glavnoje upravlenije – 1. hlavní správa KGB
PSS Polská socialistická strana – levice
RČS (1918-1939) Republika československá. Někdy psáno ČSR.
realpolitik Bismarckův výraz pro politiku, která se neřídí vyšším mravním principem, ale pouze účelem dosažení reálného pragmatického cíle
RM říšská marka
RU Rakousko-Uhersko v době dualistického uspořádání 1867 –1918.
SDP Sozialistischepartei Demokratische – německá sociální demokracie
SdP Sudetendeutsche Partei – Henleinova obdoba nacistické strany v sudetech
SED Sozialistische Einheitspartei Deutschlands
SIS Špionážní služba Velké Británie
SN, OSN Společnost národů (Nationale League do 1939), Organizace spojených národů (od 1940)
SNS Slovenská národná strana
SSSR (CCCP v azbuce) Svaz sovětských socialistických republik
ŠSR Španělská sovětská republika
TASS Tisková agentura Sovětského svazu

TIS Tajná informační služba – civilní špionážní síť. ČSFR zřízená r. 1939 (gen. Fr. Moravec)
UMC Union Meniere Copany – Belgická společnost provozující uranové doly v Katanze v Kongu
UNC Ukrajinská národní osvobozenecká organizace Stefana Bandery
Uran-Verein Německý Uranový spolek
USA United States of Amerika – Spojené státy americké
ÚV Ústřední výbor (u komunistických stran)
ÚV VKS Ústřední výbor Komunistické strany SSSR – tzv. Politbyro

VOJENSKÉ ZKRATKY

A-54 Kódové označení agenta čs. rozvědky. Písmeno značí kategorii důležitosti, číslo pořadí
ABC Zkratka jména britského adm. sira Andrewa Browna Cunninghama
ABDA Koordinační velitelství spojenců v západním Tichomoří (VB, Francie, USA a Holandsko)
Abwehr Německá vojenská rozvědka
Ar-68 Německý dvouplošník Arado
AOPL Aktivní obrana proti letadlům
VII.as Armádní sbor (sbory značeny římskými číslicemi, stejně jako prapory)
AT-20 Autostrádnyj tank – rychlostní typ s dieselovým motorem, ze kterého se vyvinul T-34
BT-5 až 7, Bystrochodnyje tanky – sovětské rychlostní silniční tanky pro užití na západních komunikacích
DBA Dálkové bombardovací letectvo DRRA
DCR Označení francouzské tankové divize
Do-17 Německý střední bombardér Dornier
DRRA, RA Dělnicko-rolnická rudá armáda
FA Fraikorps – dobrovolnická sudetoněmecká legie bojující proti RČS v roce 1938
I/Fallsh. JG. Rgt. 1 První myslivecký prapor prvního leteckého pluku (výsadkáři)
FLAK Německé protiletadlové dělostřelectvo
GRU Glavnoje razvjedyvatělnyje upravlenije – hlavní správa vojenské rozvědky (SSSR)
He-111 Německý střední bombardér Heinkel
HF, SL Home flote – britské Domácí loďstvo, Středomořské loďstvo
Hs-123 Německý dvouplošník Henschel
HVOA, GŠ Hlavní velitelství operujících armád (zahrnující generální štáb).
I-16, I-15bis Sovětské stíhací letouny Polikarpov (Rata a Čajka)
IOV-36 Improvizovaný obrněný vlak
Il-2 Sovětský bitevní letoun Iljušin
Jak-1 Sovětský stíhací letoun Jakovlev
Ju-88 Německý bombardér Junkers
KOP Polské pohraniční vojsko

KPÚV Kanóny proti útočné vozbě.
KV-I. a II. Klim Vorošilov – označení těžkých sovětských tanků
La-5 Sovětský stíhací letoun Lavočkin
Lk, Tk, Lehký či těžký kulomet
LO Lehké opevnění
LT-38 Lehký tank, číslo značí rok výroby.
Lw Landwehr – domobrana (v RU a v Německu)
Me Bf-109 Německý stíhací letoun Messerschmitt
Mig-3 Sovětský stíhací letoun Mikojan-Gurjevič
MNO Ministerstvo národní obrany RČS
MPO Motorizovaný průzkumný oddíl, součást motorizované vyšší jednotky
NG Národní gardy – domobranecká polovojenská instituce v RČS
OA Obrněný automobil
OKH Ober Kommando Heer – vrchní velení německých pozemních vojsk
OKL Ober Kommando Luftwaffe – vrchní velení německých leteckých sil
OKM Ober Kommando Marine – vrchní velení německých námořních sil
ON Obrana Narodowa – polská polovojenská dobrovolnická formace
OKW Ober Kommando Wehrmacht – vrchní velení německých ozbrojených sil (Wehrmachtsamt)
Pe-2 Sovětský bombardovací letoun Petljakov
PL Protiletadlový
PT Protitankový
PzKpfw I. Panzerkopfwagen – pancéřové útočné vozidlo (tank)
RAF Roayal Air Force – královské letectvo Velké Británie
RIP Russie Industrie Petroliere – plán bombardování sovětských naftových nalezišť na Kavkaze
RLM Říšské ministerstvo letectví – Góring
RNŠ MD Rada náčelníků štábů malodohodových armád. Orgán koordinace plánů a velení ve válce.
ROS Rada obrany státu – parlamentní vládní vojenskopolitický orgán ČSFR
ŘOP Ředitelství opevňovacích prací (Řopík – odvozený výraz pro malou pěchotní pevnůstku)
SB-2 Sovětský bombardovací letoun
SOS Sbory obrany státu
SPO Střetný průzkumný oddíl, zpravidla součást každé vyšší jednotky (divize)
SS (zrušeno 1938) Sicherheitsdienst – nacistická státní bezpečnost, obdoba sovětského NKVD
ST-34 Střední tank

SU-2 Sovětský bombardovací letoun Suchoj
TO Těžké opevnění
TOPL Teritoriální obrana proti letadlům
TRUL Technické raketové útočné letadlo – čs. protiletadlová střela s akustickým zaměřováním
Tu-2 Sovětský bombardovací letoun Tupolev
TT Těžký tank
VKPL Velkorážní kulomety proti letadlům
VOP Vojenský okrsek Praha
VSVO Výbor pro společné válečné operace – koordinační válečný štáb spojenců v Evropě
WS Vojennovozdušnyje sily – sovětské vojenské letectvo
VZÚ Vojska pro zvláštní úkoly – paradesantní jednotky v čs. armádě
ZLO Jednotky Zajištění lehkého opevnění (specialisté vycvičení k obraně v linii pevnůstek)

Vojenské hodnosti

Por., npor., kpt.,mjr, plk., gen Hodnost – poručík, nadporučík, kapitán, major, plukovník, generál (a jejich kombinace – genplk.)

Jednotky vojenské organizace a struktury
HO-38, HP-X Hraniční oblast (statická vyšší jednotka obrany), sdružená v Hraničním pásmu (obdoba sboru)
HOP, VS-1 Hraniční obranné pásmo, Vojsková skupina (vyšší samostatná jednotka do velikosti divize)
Luftflotte (LG-1 až 5) Letecká flotila
Pbr., Pbrig. Pěší brigáda
PD, MD, HD, LD, JD, TD, VD Divize pěší, motorizovaná, horská, lehká, jezdecká, tanková, výsadková
plB, pB, pS, pP, pZ Pluk lehkých bombardérů, pluk bitevní, stíhací, průzkumný, záložní
pNP, brNP Pluk, brigáda námořní podpory
Ppi., Jpl. atd Pluk pěší, jízdní aj. (armády, divize a pluky značeny běžnými čísly)
PSb., SSb., MSb., JSb. atd. Sbor pěší, střelecký (u Rudé armády), motorizovaný či mechanizovaný, jízdní, horský aj.

SF, SZF, ZF, JZF, JF Severní, severozápadní, západní, jihozápadní a jižní front DRRA

SLD, BD, SD Smíšená letecká divize, bombardovací a stíhací divize (DRRA)

OBSAH

Prosinec 1938 – Prolog
16. března 1939 – Lánský zámek
18. březen 1939 – Berlín, Tirpitzovo nábřeží
20. březen 1939 – Praha, Dejvice
12. duben 1939 – Berlín
6. červen 1939 – Würzburg
9. září 1939 – Londýn
20. listopad 1939 – Praha
22. listopad 1939 – Brno
15. ledna 1940 – Bratislava
6. června 1940 – Kladsko
18. srpna 1940 – Moskva, Kreml
10. září 1940 – Praha
8. října 1940 – Vatra Dornei
20. října 1940 – Budapešť, ostrov Sv. Markéty
21. října 1940 – Summa, Mannerheimova linie
22. října 1940 – Praha
22. října 1940 – Paříž
25. února 1941 – Praha
22. června 1941 – Moskva
22. června 1941 – Berlín, Tirpitz Platz
23. června 1941 – Moskva
12. srpna 1941 – jižní Brdy, střelnice Ješín
2. října 1941 – Jeseníky, Karlova studánka
15. října 1941 – Moskva, Lidový komisariát obrany
16. října 1941 – Krakov, hrad Wawel
15. října 1941 – Praha
29. listopad 1941 – Polsko, Jaroslav na Sanu
5. prosinec 1941 – Praha, Dejvice
6. prosince 1941 – Pohoří Žiguli
7. prosince 1941 – Klánovice
7. prosince 1941 – Anglie, Checqers
8. prosince 1941 – Brdy, Padrťské rybníky
10. prosince 1941 – Klánovice, I. zemské vojenské velitelství

12. prosince 1941 – Troppau
28. prosince 1941 – Pražský hrad
31. prosince 1941 – Jáchymov
1. leden 1942 – Klánovice
9. ledna 1942 – Londýn, Dowding street n. 10
15. leden 1942 – Ruzyně
16. leden 1942 – Praha
16. leden 1942 – Koloděje
16. leden 1942 – Praha, restaurace Na Vikárce
18. leden 1942 – Nassau
20. leden 1942 – Praha
25. leden 1942 – Zossen
16. leden 1942-Praha
18. leden 1942 – Jince
6. únor 1942 – Kbely
6. únor 1942 – Agen
6. únor 1942 – Tábor
25. únor 1942 – Praha
Prosinec 1941 – únor 1942 – Válka v Tichomoří
26. únor 1942 – Praha
1. březen 1942 – Špindlerův mlýn
26. únor 1942 – Gdaňsk
23. únor 1942 – Springfield
28. únor 1942 – Arad
3. březen 1942 – Praha
9. březen 1942 – letiště Jaroslavl
9. březen 1942 – Praha, Dejvice
3. březen 1942 – Milovice
8. březen 1942 – Praha
15. březen 1942 – Praha
Březen 1942 – Plán RIP
4. duben 1942 – st. Vižmolja
25. duben 1942 – Lánský zámek
20. duben – 8. květen 1942 – Bitva u mysu Dondra
1. květen 1942 – Praha, Letná
8. květen 1942 – Moskva
21. květen 1942 – zámek Bělověž
20.-26. květen 1942 – Podhůří Karpat

25. květen 1942 – Londýn
26. květen 1942 – Pevnost Gibraltar

Dodatky
Seznam zkratek

ŽÁBA A ŠKORPION

(Volné pokračování knihy Žáby v mlíku. Fantazie o jiné II. světové válce.)

Vydalo nakladatelství NAŠE VOJSKO, s.r.o.,
142 00 Praha 4,
Mašovická 202/8,
e-mail: info@nasevojsko.com,
www.nasevojsko.cz,
www.nasevojsko.eu
Jazyková korektura Alena Zatloukalová
tel.:+420 224 313 071
v roce 2010, jako svou 7027. publikaci

ISBN: 978-80-206-1109-3

Vytiskla tiskárna: FINIDR Český Těšín

Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována nebo kopírována v podobě mechanické, elektronické anebo šířena jakýmkoliv jiným informačním systémem bez předcházejícího souhlasu držitelů autorských práv.

Jan Drnek vydává DĚJINY PĚTATŘICÁTNÍKŮ

Plzeňský autor Jan Drnek uskutečnil svůj dávný záměr a za pomoci Václava Vondrovského, pracovníka Zpč. muzea, sepsal, sestavil a vlastním nákladem vydal kompletní historii slavného plzeňského pluku – Pětatřicátníků. Kniha Hoši jako květ je psána jako příběh pluku s využitím všech dostupných historických i současných zdrojů. Nejpozději v dubnu bude kniha nabídnuta veřejnosti. Její rozsah je 300 stran, včetně téměř stovky obrazů, fotografií, tabulek a map tištěných v barvě. Pohyb pluku po bojištích a jeho postavení v sestavách armád je na mapách výrazně vyznačeno a zasazeno do širokého rámce historických událostí. Cena publikace bude 350 – Kč. Kniha nebude prodávána u běžných knihkupců a zájemci si ji mohou objednat přímo u autora na e-mailové adrese CSAops@email.cz. nebo telefonicky na č. 731732608. Jinak také prostřednictvím autorských stránek Jana Drnka http://jandrnek.xbx.cz/.

Pětatřicátníci, neboli příslušníci 35. pěšího regimentu, tvoří nedílnou součást plzeňské kulturní a historické tradice. Pluk byl založen dekretem římského císaře a českého krále Leopolda I. ze dne 8. ledna 1683. Prvním bojem, který nová jednotka podstoupila, byla obrana Vídně před tureckým obléháním v roce 1683. Pluk se účastnil všech válek monarchie o španělské, polské i bavorské dědictví, Sedmileté války, napoleonsklých válek, bojoval u Solferina roku 1859, u Mnichova Hradiště, Jičína i u Sadové v roce 1866, mnohokrát v Itálii a Uhrách, roku 1848 potlačoval revoluci v Praze, Vídni i v Uhrách, působil v Bosně a v 1. světové válce v Haliči, Srbsku i na Soči. V rámci tereziánských reforem, v roce 1769 obdržel číslo 35. a pevnou posádku v královském městě Plzni. Od roku 1918 zahrnuje i tradici legionářského střeleckého pluku č. 35, který nesl čestný název „Foligno“. Po roce 1950 byl pluk několikrát přejmenován a přečíslován. V květnu roku 2001 byl čestný titul „Pětatřicátníci“ přiřčen XXI. mechanizovanému praporu v Janovicích n. Úhlavou. Pod tímto názvem se prapor účastnil mírové mise SFOR v Bosně. I

tento útvar byl však zrušen v rámci redukcí AČR v březnu 2004 a nyní jej získává 171. rota aktivních záloh spadající pod plzeňské posádkové velitelství. Tradice tedy pokračuje.

Na kontě jména Pětatřicátníků, za 320 let existence, leží 72 válečných tažení, 48 velkých bitev, 23 srážek a 88 malých bitek, 79 bojů o pevnosti, dohromady 252 válečných akcí, mezi které nepočítáme například I. světovou válku, která se jen stěží dá rozložit do jednotlivých tažení či bitev, ani další následné působení. Kompletní příběh jedné z nejstarších vojenských jednotek u nás takto vychází poprvé jako unikátní průvodce téměř všemi těmito taženími a bitvami, jako svědectví o soužití pluku a města, které se transformovalo v kulturní majetek všech Plzeňáků a Čechů vůbec.